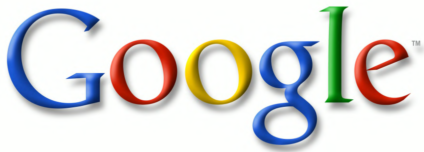

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

Ex Electorali Bibliotheca
Serenifs.rum Vtriusq; Bauariæ
Ducum.

Digitized by Google

P. lat. 1565 g-2

<36623275490012

<36623275490012

Bayer. Staatsbibliothek

Digitized by Google

~~Tur. 2. st. 4. n. 84~~
9. Cat. 1565. 9 - 12

Serratens

P. XIII. 1250

15. 2800 12

Alcune gin medio
XIII.
Ch. Yeilter

Digitized by Google

SVMMAE VIRTVTVM, AC VITIORVM, TOMVS SECVNDVS.

GVILIELMO PERALDO EPISCOPO LVGDVNENSI, ORDINIS PRAEDICATORVM, AVTHORE.

LVGDVNI, SVB SCVTO COLONIENSI.

1546

Digitized by Google

BAYERISCHE
STAATS-
BIBLIOTHEK
MÜNCHEN

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Digitized by Google

SVMMAE VITIORVM GENERALIS DISTINCTIO

cum ordinatione rerum in eadem contentarum.

* * *

SECVNDVS iste Tomus, qui appellatur SVMMA VITIORVM, diuiditur in nouẽ tractatus.

Tractatus Primus, de vitijs in communi vnicam habet partem. In qua primo ponuntur tres rationes ad probandum quòd vitia summa diligentia sint vitanda. Secũdò iterum tres rationes ad probandum quòd Deus summè odiat peccatum. Tertiò quatuor rationes, ad ostendendum quòd peccatum summè noceat homini. Et enumerantur sex quæ peccatum

Digitized by Google

aufert homini. Quartò ostenditur quòd vita vitiorum sit aspera.

TRACTATVS SECVNDVS, DE GVLA, DIVIDITVR IN QVATVOR PARTES.

¶ Prima pars est de ordine dicendorum in isto tractatu. Et de quatuordecim quæ valere possunt ad detestationem vitij Gulæ.

Secunda de speciebus huius vitij. Primo de comessatione & ebrietate. Deinde de quinq; speciebus quas distinguit Greg. super Gen. 25. Et de alijs quatuor speciebus.

Tertia cõtinet de quatuor satellitibus, quibus vtitur vitium Gulæ.

Quarta continet octo remedia contra vitium Gulæ.

Prima pars principalis huius tractatus potest diuidi in quatuordecim particulas: quarum tertia cõtinet tres iniurias quas facit hoc vitium proximo. Quarta, septem contumelias quas facit Deo. Nona continet mala quæ in scriptura leguntur, prouenisse ex hoc vitio, & quæ quotidie eueniunt his qui hoc vitio laborant. Decima cõtinet quomodo hoc vitium sit grauis infirmitas, & quare. Tertiadecima continet quòd hoc vitium est grauis seruitus. Et quòd in sex est grauitas illius seruitutis. Continentiam aliarum particularum causa breuitatis non ponimus.

TRA

Digitized by Google

TRACTATVS TERTIVS DE LVXVRIA, DIVIDITVR IN SEX PARTES.

Prima est de his quæ valent ad detestationem Luxuriæ.

Secunda est de speciebus eius.

Tertia, de his quæ præstant occasionem huic peccato.

Quarta est de remedijs contra Luxuriam.

Quinta de prohibitione simplicis fornicationis.

Sexta continet quædam necessaria cõtra illos qui impotentiam allegant continendi.

¶ Prima harum partium subdiuiditur in tria capitula.

Cap. j. est de ordine *dicendorum in* hoc tra*ctatu. Et de sex miserijs annexis peccato Luxuriæ quæ faciunt ad eius detestationem, ut sunt anxietas, erubescentia &c.*

Cap. ij. est de quinq; quæ similiter ad eius detestationem faciunt. Et primo tripliciter ostenditur quod vitium istud Angelis valde fœtet. Secũdò sex modis ostenditur quòd multum placeat dæmonibus. Tertiò septempliciter ostenditur quòd Deo valde contumeliosum sit hoc peccatum. Quartò quomodo sit iniuriosum proximo. Quintò quomodo nociuum sit proprio subiecto.

Cap. iij. est de quatuor quæ etiam faciunt ad

detestationem huius vitij. Primo quàm efficax sit hoc vitium ad hominem capiendum. Secundò quàm potens ad detinendum. Tertiò de vilitate in quam hominem ponit. Quartò de misera seruitute in qua sunt luxuriosi. Et postea ponitur quòd luxuria videtur esse de numero illorũ peccatorũ de quibus etiam dæmones erubescunt.

¶ Secunda pars subdiuiditur in nouem capitula.

Capitulum primum est de luxuria cordis & corporis.

Capitulum secũdum est de duplici acceptione huius nominis Luxuria, & enumerantur quinque species Luxuriæ, secundum vtranq; acceptionem.

Capitulum tertium est de peccato cõtra naturam: vbi octo modis ostẽditur magnitudo illius peccati.

Capitulum quartum, est de Incestu: vbi quadrupliciter ostenditur magnitudo illius peccati.

Capitulum quintũ, est de adulterio: vbi eius species primò tanguntur, deinde septem ponuntur per quæ magnitudo huius peccati ostenditur.

Capitulum sextum, est de Stupro: vbi aliqua ponuntur, per quæ magnitudo huius peccati ostenditur.

Cap

Digitized by Google

Cap.vij.est de simplici Fornicatione, vbi tangitur de peccato viduarum, meretricũ & concubinarum. Ibidem etiam de raptu tangitur.

Cap. viij. de alia diuisione Luxuriæ. Et primò de Luxuria clericorum: vbi primò tãguntur septem, quæ aggrauant hoc peccatũ in his qui sunt in sacris ordinibus, deinde ponuntur quinq; causæ propter quas hoc peccatum indecens sit in sacerdotibus.

Cap.ix.est de peccato carnis in personis religiosis: vbi primò sex tanguntur, quæ valent ad ostendendum quòd peccatum carnis valde graue est in personis religiosis: deinde quinq; tanguntur specialiter quæ illud aggrauant in monialibus.

¶ Tertia pars subdiuiditur in septẽ capitula.

Capitulum primum, est de his quæ dant occasionem Luxuriæ: & enumerãtur octo. Et de duobus breuiter agitur.

Capitulum secundum, est de peccato vetularum turpitudinem consulentium: vbi multipliciter ostenditur magnitudo peccati earũ.

Cap.iij.est de malo exemplo, quod frequenter dat occasionem peccatò Luxuriæ.

Capitulum quartum, est de aspectu mulierum: vbi ostenditur quòd aspectus mulierũ sit timẽdus: primò authoritatibus & exẽplis, deinde tribus rationibus sumptis ex parte mulierum, & septẽ ex parte oculorum sumptis.

Digitized by Google

Cap.v.quòd colloquium mulierum valde sit timendum.

Cap.vj.de auditu cantionum amatoriarum, & similium quæ ad libidinem incitant.

Cap.vij.quòd tactus mulierum sit valde periculosus.

¶Quarta pars subdiuiditur in quatuor capitula.

Capitulum primum, est de tribus remedijs contra Luxuriam: vbi ponuntur tres rationes quare fugiendo contra Luxuriam sit pugnandum.

Cap.ij.de tribus quæ homines quandoq; decipiunt, qui cum mulieribus habitant.

Cap.iij.de choreis: vbi primò ostenditur authoritatibus quàm malum sit choreas ducere. Secundò, ostenditur rationibus quàm periculosum sit. Tertiò, ostenditur similiter rationibus quàm fatuum sit.

Cap.iiij.de quinq; alijs remedijs contra Luxuriam.

¶Quinta pars subdiuiditur in quatuor capitula.

Cap.j.de ordine dicendorum in ista parte: Et quòd simplex fornicatio sit prohibita ostéditur authoritatibus.

Cap.ij.quòd fornicatio sit prohibita ostenditur octo rationibus.

Cap.iij. quòd fatuũ est quærere quare Domi

mi

minus simplicem fornicationẽ prohibuerit.

Cap.iiij.quòd dominus prohibẽdo eam misericorditer egit cum genere humano.

¶ Sexta pars subdiuiditur in duo capitula.

Cap.j.est de illis qui dicunt se non posse continere: contra quos ponũtur diuersa testimonia scripturarum.

Cap.ij.de fatuitate illorum qui dicũt se continere non posse: contra quos aliquę ponũtur rationes, vbi versus finem probatur quòd sine Dei auxilio nihil possumus. Ibi etiam tanguntur tria necessaria ei qui debet iustificari.

TRACTATVS QVARTVS DE AVARITIA, DIVIDITVR IN QVINQVE PARTES.

¶ Prima est de his *quæ faciunt* ad detestationem *Auaritiæ.*

Secunda est de speciebus Auaritiæ.

Tertia de his quę dant occasionem huic vitio.

Quarta de remedijs contra hoc vitium.

Quinta de Prodigalitate.

¶ Prima pars subdiuiditur in nouẽ capitula.

Capitulum primum, de ordine dicendorum in isto tractatu, & quòd natura dissuadeat Auaritiam.

Capitulum secundum, de duodecim maledictionibus quas facit Sacra scriptura auaris.

Cap.iij.de quatuor authoritatibus sacrę Scripturæ, quibus ostenditur magnitudo huius

viij: vbi etiam ostenditur quomodò auarus iniquus sit in Deum, in se & in proximum: præcipuè in domesticos & etiam in creaturas inferiores. Ibidem etiam ostenditur quomodo Auarus sit idololatra.

Capitulum quartum, quòd grauis infirmitas sit Auaritia. Vbi primò ponuntur duodecim ex quibus ostenditur grauitas huius infirmitatis. Secundò, septem tanguntur infirmitates quæ sunt in Auaro. Tertiò ponũtur aliquæ causæ quare Auarus diuitijs non satietur.

Capitulum quintum, de seruitute Auaritiæ: vbi ostenditur quòd Auarus sit seruus diuitiarum. Et sex tanguntur, quæ faciunt ad miseriam huius seruitutis.

Cap. vj. quòd magnam vim habeat Auaritia ad capiendum, detinendum vel submergendum: vbi ostenditur quòd laquei Auaritiç tripliciter sunt occulti.

Cap. vij. quod Auaritia sit exosa Deo, iniuriosa proximo, nociua proprio subiecto. Vbi verò ostẽditur quòd Auaritia Deo sit exosa, tangitur quadruplex stultitia Auari, & ponitur quadruplex ratio quare Deus Auaritiam odiat. Et tanguntur quinq; rusticitates, quas diues Auarus facit Deo. Vbi verò ostenditur Auaritia nociua proprio subiecto, ponuntur decem mala quę ipsa facit suo subiecto. Quorum primum est stultitia vel insania. Et ostenditur

ditur ibi sex modis insania Auari. Et assignan tur xviij. stultitiæ Auari: Vbi verò assignatur secunda stultitia Auari: ostenditur quòd quatuor sunt quæ possumus dicere nostra: & quòd temporalia nostra non sunt. Vbi verò assignatur tertia stultitia Auari, assignantur quinq; fructus quos videntur habere diuitiæ. Vbi verò assignatur sexta stultitia Auari, ponuntur quinq; casus in quibus fatuus est, qui pecuniam suam vult secum habere. Vbi verò assignatur tertiadecima stultitia Auari, osten ditur quòd præsens felicitas somno in quatuor assimiletur. Ostensa stultitia Auari, quæ est primũ malum quod facit ei Auaritia, osten duntur nouem alia quæ facit ei Auaritia.

Cap. viij. de his *quibus Scriptura comparat Auarum.*

Cap. ix. de exemplis quæ valent ad detestationem Auaritiæ.

¶Secunda pars *subdiuiditur in quindecim* capitula.

Capitulum primum, de peccato Vsuræ: vbi primò ponuntur verba sacræ Scripturæ quæ faciunt contra hoc peccatũ. *Secundo* assignan tur sex stultitiæ Vsurarij. Tertiò duodecim iniquitates eius. Quartò duodecim alia quæ faciunt ad detestationem huius peccati: vbi vltimò tanguntur quinque pœnæ Vsurarij. Quintò agitur de speciebus Vsuræ. Sextò

ponun

ponuntur octo reprehensibilia circa restitutionem. Septimò ponuntur octo per quæ potest aliquis induci vt restituat.

Capitulum secundum, de rapina: vbi sex ponuntur quæ debent homines cohibere à rapina. Et duodecim quæ ostendunt magnitudinem huius peccati: & ostenditur quadruplici ratione quòd raptores multum à Domino sunt puniendi. Et tanguntur sex pœnæ raptorũ. Et circa primam, assignantur quinq; rationes quare raptores in hoc mundo sint pauperes.

Cap. iij. est de iniustis tallijs: vbi primò ostenditur huius peccati magnitudo. Secundò ponuntur sex mala quæ proueniunt alicui eo quòd tallias faciat. Tertiò tangitur de vilitate huius peccati.

Capitulum quartum, est de fraudibus negotiatorum: vbi ponuntur duo mala quæ abundant in mercatoribus. Et vbi quartum assignatur, tripliciter ostenditur quòd magnum peccatum est fraus in ponderibus & mensuris.

Capitulum quintum, est de acceptione munerum: vbi primò ostenduntur decem mala quæ faciunt munera acceptoribus suis. Secundò tanguntur quinq; quæ possunt esse reprehensibilia circa acceptores munerum, vbi ostenditur quòd deliciæ munerum mortem

Digitized by Google

continent, & quòd possunt ibi esse septem mortes. In fine tangitur de diuersis speciebus munerum.

Capitulum sextum, est de Auaritia aduocatorum: vbi octo tanguntur quæ deberent homines ab officio Aduocationis retrahere. Et vbi secundum ponitur, tanguntur duodecim pericula, quæ sunt circa illud officium. In fine tangitur de conditionibus scientiæ detractorum & similium.

Cap. vij. de Auaritia ministrorum Ecclesiæ. Et de ordine dicendorum de illa Auaritia. & primò de Simonia: vbi octo ponuntur quæ faciunt ad detestationem simoniæ. Et tanguntur duodecim contumeliæ quas simonia facit Deo. Et multiplex damnum quod ex simonia prouenit. *Et in fine ponuntur diuisiones ad simoniam pertinentes.*

Capitulum octauum, est de peccato ædificantium Sion in sanguinibus: vbi primò ostenduntur maledicti. Secundò ponuntur exempla & verba sacræ Scripturæ, quæ valent contra hoc peccatum. Tertiò mala quæ ex hoc peccato proueniunt. Vbi ostenditur tripliciter quòd sunt infideles qui bona ecclesiastica carnali amori conferunt. Et in fine triplici ratione ostenditur quòd amor carnalis plus noceat in ministris Ecclesiæ quàm simonia.

Cap.

Digitized by Google

Capitulum nonum, est de peccato choritarum: vbi tripliciter ostenditur quòd hoc peccatum sit detestabile. Deinde tanguntur quatuor modi quibus aliquis vocatur à Deo ad dignitatem.

Capitulum decimum, est de Auaritia mercenariorum: vbi ponuntur sex quæ faciunt ad detestationem huius peccati. Et in fine sex rationes tanguntur, quare CHRISTVS noluit in primitiua Ecclesia temporalia coniuncta esse spiritualibus.

Capitulum vndecimum, est de septem signis Auaritiæ quæ apparent in Ecclesia Dei, quæ sunt pluralitas beneficiorum, pluralitas missarum ab eadem persona in eadem die dictarum: pluralitas officiorum in eadem missa, multiplicatio altarium sine necessitate, auara obseruatio fructuum, promotio puerorum ad sacros ordines & ecclesiasticas dignitates, concursus ad loca in quibus solet offerri. Vbi verò agitur de primo signo Auaritiæ, Primò ostenditur quòd non liceat habere plura beneficia ecclesiastica, quando vnum sufficit: vbi enumerantur causæ propter quas aliqui credunt hoc sibi licere. Secundò sex ponuntur quæ videantur valere ad detestationem huius peccati. Tertiò tanguntur quæ sunt reprehensibilia in talibus personis: vbi ostenditur tripliciter quòd præsentia pastoris gre-

gi sit necessaria. Et tanguntur sex ad quæ se obligat qui curam animarum recipit. In fine verò ostenditur tripliciter quòd periculosa sit bonorum ecclesiasticorum dispensatio. Vbi verò agitur de pluralitate Missarum, ponuntur primò casus diuersi in quibus licet celebrare duas missas in die. Secundò ponuntur sex rationes ad hoc quòd non sit licitum simpliciter aliquem celebrare duas missas in vna die. Vbi verò agitur de conseruatione fructuum, ostenditur quinque modis fatuitas eorum, qui, cùm habeant annuos redditus sufficientes, ex Auaritia tamen conseruant fructus. Vbi verò agitur de promotione puerorum, septem causæ tanguntur quare cauendum esset Ecclesiæ à promotione talium.

¶ *Capitulum duodecimum est primò de his* quæ pertinent ad dignitatem conficiendi. Secundò de *his* quæ faciunt ad detestationem peccati indigne confitentium. Tertiò de peccato eorum qui nunquam curant communicare: vbi quinq; causæ tanguntur quare tales multum deberent dolere. Quartò de peccato eorum qui per mortale peccatum Deum à se expellunt.

Capitulum tertiumdecimũ, est de vitio proprietatis: vbi primò ponuntur xij. exẽpla, quibus possumus vti cõtra hoc peccatũ. Secundò

Digitized by Google

tanguntur xij.stultitiæ,quibus laborant proprietarij. Tertio multiplex peruersitas quam facit hoc peccatum. Quartò multiplex malum quod est in proprietario. Quintò ostenditur quòd religio maximè debeat persequi hoc vitium.

Capitulum decimūquartum, est de auaritia scientiæ: vbi ponuntur duodecim quæ possunt contra hoc vitium valere. Et in fine ponitur de prædicatoribus sibi solùm viuere eligentibus.

Cap.xv. est de peccato lusorum: vbi quinq; ponuntur quæ faciunt ad detestationē huius peccati. Enumerantur etiam xvj.peccata quæ circa ludum accidunt. Et ostenditur transgressio totius Decalogi vbi accidere possit. Tanguntur etiam ibi duodecim stultitiæ lusorum. In fine tangitur de his qui lusoribus se immiscēt causa spectandi. Et de illis qui locant necessaria ad ludum. Et de his in quorum domibus luditur.

¶ Tertia pars est de his quæ auaritiæ solent dare occasionem.

¶ Quarta pars est de octo remedijs contra auaritiam.

¶ Quinta pars de prodigalitate subdiuiditur in quatuor capitula.

Capitulum primum,de ordine dicendorum in ista parte. Et primò de distinctione prodig

digalitatis à largitate.

Capitulum secundum, de malis quæ ex prodigalitate sequuntur.

Cap. tertium, de septem stultitijs prodigi.

Capitulum quartum, de prodigalitate clericorum: vbi tanguntur sex quæ debent cohibere clericos, ne de bonis Ecclesiæ sint prodigi. Et tripliciter ostenditur rapina talium personarum esse periculosa.

TRACTATVS QVINTVS DE ACEDIA, DIVIDITVR IN QVATVOR PARTES.

¶ Prima pars est de his quę valere possunt ad detestationem Acediæ.

Secũda, de diuersis generibus peccatorum, quæ ad hoc vitium pertinent.

Tertia, de diuersis remedijs contra hoc vitium.

Quarta de indiscreto feruore qui acedię videtur esse contrarius.

¶ Prima pars subdiuiditur in quatuor capitula.

¶ Capitulum primum, de ordine dicẽdorum in isto tractatu. Et de diuersis exemplis quæ valere possunt ad detestationem acediæ.

Capitulum secundum, de verbis Sacræ scripturæ quæ laborem suadent & otium, vel pi-

Digitized by Google

gritiam dissuadent.

Capitulum tertium, quãtum Acedia displiceat Deo, & placeat diabolo, & noceat proprio subiecto. Vbi verò ostenditur, quomodo acedia noceat proprio subiecto, Primò ostenditur quòd ipsa replet hominem malis pœnæ. Secundò quòd malis culpæ. Tertiò quòd aufert homini bonum gloriæ, gratiæ, & naturæ. Et ponuntur ibi octo, quæ deberent homines mouere ad cõseruationem temporis.

Capitulum quartum, de sex alijs quæ valere possunt ad detestationem acediæ.

¶ Secũda pars subdiuiditur in septemdecim capitula.

Capitulum primũ, est de diuersis speciebus vitiorum quæ ad acediam pertinent. Et primò de tepiditate & eius descriptione, & de malis quæ tepiditas in homine facit.

Capitulum secundum, de mollitie.

Capitulum tertium, de somnolentia: vbi primò ponuntur duo exẽpla contra eos qui nomine contemplationis palliant pigritiam suã. Secundò ostenduntur quinq; reprehensibilia circa somnum corporis. Tertiò tangũtur tria quæ debent homines cohibere à nimietate somni. Vltimo similiter ponuntur tria, quæ sunt necessaria ad hoc quòd aliquis debito modo dormiat.

Capit

Digitized by Google

Capitulum quartum, de otiositate: vbi primò ostenditur, quòd otiosus sit multum stultus. Secundo ponuntur duodecim stultitiæ otiosi. Et vbi ponitur tertia stultitia, tangitur de octo fructibus oris. Tertio quadruplici ratione ostenditur, quòd potius sint reprehensibiles otiosi in tẽpore gratiæ quàm ante. Quartò tanguntur tria quæ sunt attendenda in occupatione.

Capitulum quintum, de vitio dilationis. Et primò de dilatione conuersionis: secundò de dilatione confessionis. Vbi verò agitur de dilatione conuersionis, Primò ponuntur verba sacræ scripturæ contra hoc vitium. Secundò ponuntur duo quæ impediunt ne Deus intret ad cor peccatoris. *Et ostenditur quòd repromissio eius qui sic differt cõuerti sit nequam, nequior, nequissima.* Tertiò verò ponuntur octo quæ deberent homines mouere ad accelerandam conuersionem. Et vbi ponitur secundum illorũ, tanguntur octo bona quæ sequuntur ex hac acceleratione. Vbi verò ponitur tertiũ priorũ octo, multipliciter ostẽditur quantũ sit periculũ malæ consuetudinis. Vbi verò ponitur quartum: tanguntur duodecim quæ faciunt ad hoc quòd conuersio dilata sit difficilior. Vbi verò ponitur quintũ, ostẽditur quòd ille qui differt conuerti iniquus sit in Deũ, & angelũ, in seipsum & in proximum,

Digitized by Google

& in inferiores creaturas. Vbi verò sextũ ponitur, ostenditur quòd difficile est aliquẽ verè conuerti. Vbi verò ponitur septimum, ostenditur magnum periculũ in quo est peccator. Vbi verò ponitur octauum, ostẽditur magna fatuitas eius qui differt conuerti. Et ad probandam fatuitatem hanc, assumũtur octo casus in quibus est fatua dilatio. Vbi verò agitur de dilatione confessionis, Primò octo rationibus ostenditur fatuitas eorum qui differunt confiteri. Et vbi ponitur quarta ratio, tanguntur bona quæ ex confessione proueniunt. Secundò quinq; rationibus ostenditur specialiter fatuitas eorum, qui vsq; ad mortẽ differunt confiteri. Tertiò verò ostenditur fatuitas eorum, qui in Quadragesima differunt confiteri donec ferè tota Quadragesima sit transacta.

Capitulum sextũ, est de vitio tarditatis: vbi tanguntur sex quæ possunt nobis dissuadere hoc vitium.

Capitulum septimum, est de negligentia: vbi primò sex ponuntur quæ valere possunt ad detestationem huius vitij. Pòst verò tanguntur duo remedia contra hoc vitium. Et in fine ponuntur tria quæ impediunt diligentiam studij.

Capitulum octauum, de vitio imperseuerantiæ: vbi quinque tanguntur quæ possunt valere

Digitized by Google

valere ad detestationem huius vitij.

Capitulum nonum, est de vitio remissionis: vbi in fine tria mala tanguntur quæ ex hoc vitio proueniunt.

Capitulum decimum, est de dissolutione.

Capitulum vndecimum, est de incuria.

Capitulum duodecimum, est de ignauia: vbi ponuntur xij. ignauiæ quæ solent inueniri in omnibus acediosis.

Capitulum decimumtertium, est de indeuotione: vbi primò tanguntur quatuor causæ vnde solet prouenire indeuotio vel ariditas spiritualis, deinde ostenditur multiplex effectus huius ariditatis.

Capitulum decimumquartum, est de tristitia in diuino seruitio: vbi primò ostenditur *quòd hoc vitium multum displiceat Deo.* Et *ibi tanguntur* tres causæ lætandi in diuino seruitio. Secundò ostenditur quòd hoc vitium multum placeat diabolo. Tertiò quòd valde noceat homini.

Capitulum decimumquintum, est de tædio vitæ, vbi tanguntur quatuor causæ ex quibus solet tædium prouenire.

Capitulum decimumsextum, de desperatione: vbi ostenditur quòd hoc peccatum multū displiceat Deo, & multum placeat diabolo, & multum noceat homini. Et in fine tanguntur quinq; remedia contra hoc peccatum.

Digitized by Google

Capitulum decimumseptimum, de acedia claustralium: vbi tanguntur duodecim mala quę solent in claustralibus inueniri ex acedia.

¶ Tertia pars est de octo remedijs cõtra peccatum acediæ.

¶ Quarta pars subdiuiditur in quinque capitula.

Capitulum primum, de indiscreto feruore. Et de tribus quæ exiguntur ad hoc quòd aliquis Deo discretè seruiat.

Capitulum secundum, de multiplici malo quod ex discreto feruore prouenit.

Capitulum tertium, de duodecim stultitijs eorum qui habent indiscretum feruorem.

Cap. quartum, qualiter sumendus est cibus.

Capitulum quintum, quòd oporteat patres spirituales quandoq; cõdescendere fratribus.

TRACTATVS SEXTVS, DE SVPERBIA, DIVIDITVR IN QVATVOR PARTES.

¶ Prima pars assignat rationem quare vitia sic ordinentur in hoc tractatu: vbi etiam tangitur de radicibus horum vitiorum.

¶ Secunda pars est de his quæ valent ad detestationem superbiæ in communi.

¶ Tertia pars est de diuersis generibus peccatorum quæ ad superbiam pertinent.

¶ Quarta est de remedijs contra peccatum superbiæ.

Secund

Secunda pars subdiuiditur in duodecim capitula.

Capitulum primũ, quomodo se habeat Superbia ad bona.

Capitulum secundum, quomodo se habeat Superbia ad alia vitia.

Capitulum tertium, quomodo se habeat ad diabolum.

Capitulum quartum, quomodo se habeat Superbia ad proximum.

Capitulum quintũ, quomodo se habeat superbia ad Deum.

Capitulum sextũ, quomodo se habeat Deus ad superbum: vbi ostenditur quòd Deus superbum vilipendit & detestatur, odit, & abominatur. *Vbi verò ostenditur quòd Deus superbum odiat, ponuntur sex signa huius odij. Deinde ponuntur duodecim exempla ad hoc* odium ostendendum. Tertiò ostenditur hoc odium esse inueteratum. Et tangitur multiplex causa huius odij.

Capitulum septimum, quòd superbia hominem inflet, & infelicem reddat, & eum arefaciat, & bona eius consumat. Vbi verò ostẽditur quòd hominem infelicem reddat, tanguntur octo in quibus consistit infelicitas illa.

Capitulũ octauum, quòd superbia hominẽ decipiat, excæcet, & infatuet. Vbi verò agitur de illa infatuatione, ostẽditur quòd superbia

Digitized by Google

infatuet quinq; modis. Deinde ponũtur duodecim stultitiæ quibus laborat superbus. Vbi verò ponitur quarta stultitia, assignatur quadruplex ratio quare mons superbię sit infelicissimus. Vbi verò ponitur sexta stultitia, distinguuntur sex species exaltationis, quarũ vna bona est, quinq; sunt malæ.

Capitulum nonum, quòd superbia sit valde periculosa infirmitas, eo quòd de facili incurratur, & non de facili sanetur, & de facili in eam recidiuetur. Ad primũ probandũ ponuntur tres rationes. Ad secundũ probandum ponuntur quinq; rationes.

Capitulum decimum, quòd superbia sit magna deformitas, & quòd ponat hominem in misera seruitute & magna debilitate: vbi etiã diuersa vitia tanguntur quæ hominem repellunt à ministerio Dei.

Capitulum vndecimum, de diuersis rebus quibus superbus vel superbia comparatur.

Capitulum duodecimum, quàm diligenter velit Dominus cauere suis à vitio superbiæ.

¶ Tertia pars subdiuiditur in quadraginta capitula. Habet enim quinq; partes, in quibus ponuntur quinque diuisiones ad peccatum superbiæ pertinentes: & de membris illarum tractatur. Quarum prima habet xxiiij. capitula. Secunda septem. Tertia tria. Quarta

vnic

vnicű. Quinta quinq;. Vnde in vniuerso sunt quadraginta capitula.

Capitulum primum, est de diuisione Superbiæ. Et de illa specie superbię quę est quando aliquis credit se bona sua habere à se: vbi ponitur dubitatio quomodo aliquis credat se bona sua habere à se, & soluitur. Et tanguntur sex quæ quantum ad se dicitur facere superbus, quasi crederet bona sua habere à se & non à Deo.

Capitulum secundum, de illa specie superbiæ quæ est quando aliquis credit se habere bona sua à Deo, sed tamen pro meritis suis: vbi ponuntur quatuor quæ faciunt ad detestationem huius peccati. Et quinque rationibus ostéditur fatuus qui hoc vitio laborat.

*Capitulum tertium, de illa specie Superbiæ, quæ est quando aliquis credit se habere bo*num quod non habet: vbi tanguntur sex quæ possunt facere ad detestationem huius peccati. Et in fine ponitur triplex remedium contra hoc peccatum.

Capitulum quartum, de illa specie superbię, qua aliquis se præponit alijs: vbi primo ostenditur rusticitas eius qui tali specie superbię laborat. Secundò ponũtur quinq; rationes per quas potest ostendi quòd talis sit fatuus. Tertiò ostenditur quòd talis sit iniquus quadrupliciter in Deum, & dupliciter in proximum.

Digitized by Google

Capitulum quintum, de Præsumptione: vbi primò ostēditur tripliciter quòd hoc vitium sit valde timendum. Et tangitur triplex damnum quod prouenit ex vitio isto. Secundò quatuor tanguntur per quæ potest ostendi fatuitas præsumentium. Tertiò distinguuntur quatuor species præsumptionis.

Capitulum sextum, de diuisione appetitus propriæ excellentiæ in tres species. Et primò agitur de appetitu dominij, hoc modo, quòd primò ostenditur talis appetitus esse malus. Secundò tanguntur quinq;, quibus possumus vti ad detestationem huius peccati. Vbi verò ponitur tertium illorum, ostēditur quòd malè sit ambitiosis, dum tendunt ad dignitatem: peius cum iam in dignitate sunt: pessimè verò quando pro abusione eius puniuntur: in fine verò ponitur responsio contra illud verbum Apostoli, Si quis episcopatum &c. quod ambitiosi pro se allegant.

Capitulum septimum, de appetitu magisterij: vbi primò ostenditur quòd appetitus talis possit esse culpabilis quinque de causis. Vbi ponitur secundū illorū, ostenditur quòd habere bonam doctrinam & malam vitam, sit homini valde verecundum & erubescentia plenum, & quòd multum Deo displiceat & Ecclesiæ multum noceat. Secundò ostenditur quòd magisterium curiosorum sit oc-

cupat

Digitized by Google

cupatio mala, peior, pessima. Et quòd magistri sint in triplici periculo. Tertiò ostenditur quanti meriti sit ministerium bonorum doctorum: vbi tria genera hominum distinguuntur.

Capitulum octauum, de appetitu simplicis excessus: vbi quatuor tanguntur quæ faciunt ad detestationem huius peccati.

Capitulũ nonum, de octo speciebus superbiæ exterioris, & de prima, scilicet superbia quæ apparet in ipso corpore hominis.

Capitulum decimum, de superbia ornatus virorum & mulierum; contra quam ponuntur verba Sacræ scripturæ.

Capitulum vndecimum, de exemplis quæ dissuadent ornatum superbum, & humilem suadent.

Capitulum duodecimum, de stultitijs se ornantiũ. Et vbi ponitur octaua stultitia, ostenditur triplici ratione quòd de veste debeat homo erubescere potius quàm gloriari.

Cap. xiij. de alijs quinq; quæ debẽt homines cohibere ab amore superbi ornatus.

Capitulum decimumquartũ, de duodecim causis ex quibus aliquis potest esse culpabilis in habitu suo. Et vbi ponitur quarta causa, tangitur de caudis mulierũ: vbi verò ponitur quinta, ostẽditur de superbia corrigiarũ: vbi verò ponitur sexta, ostenditur quadrupli-

ci rat

citatione quòd croceus color sit reprehensibilis in peplis: vbi verò ponitur septima causa, agitur de peccato illarū quæ colorem præsumūt ponere in vultibus suis. Et pòst sex tanguntur quæ deberent cohibere mulieres ne alienis crinibus vterentur: vbi verò ponitur decima causa, tanguntur quinq; quæ deberēt cohibere mulieres à nimio amore pulchritudinis: vbi verò ponitur xj. causa, ostenditur quantum & quot personis noceat superbus habitus: vbi vero xij. ponitur, ostenduntur diuersæ intentiones quibus mulieres solent se ornare. Et ostenditur quòd mulieres ornatæ ostentantes se, sunt incendiariæ sacrorum locorum, homicidæ, imò fratricidæ, & gladij & laquei, & retia diaboli, & cisternæ quæ incautis sunt occasio præcipitij.

Cap. xv. de erubescentia bona: vbi primò ponuntur verba Sacræ scripturæ ad commendationem huius erubescentiæ. Secundò ostenditur multipliciter quòd peccatum sit valde erubescibile. Tertiò xvj. enumerantur de quibus debet homo erubescere.

Cap. xvj. de erubescentia mala: vbi ponuntur tria quæ possunt valere ad detestationē huius peccati. Et vbi ponitur primum, tāgitur triplex causa timiditatis. Vbi verò secundum ponitur, ostenditur triplex fatuitas eorum qui erubescunt bene agere. Vbi verò ponitur ter-

tium,

tium, ostenditur quòd erubescentes de bono, malè se habent ad Deum tripliciter & ad bona opera. Et quòd bona opera tripliciter glorificant hominem. In fine tanguntur quatuor remedia contra erubescentiam malam.

Cap. xvij. de malitia irrisorum quæ multum nociua est Ecclesiæ.

Cap. xviij. de superbo ornatu lectorum vbi primo tanguntur reprehensibilia in lectis. Secundò ponuntur sex quæ deberent homines cohibere à lectis superbis.

Cap. xix. de illa superbia quę apparet in equitaturis: vbi primò tangũtur iiij. in quibus hæc superbia potest apparere. Deinde ponuntur septem quæ deberent homines cohibere ab hac superbia.

Cap. xx. de superbia quæ apparet in familia: vbi tria reprehensibilia tanguntur circa familiam.

Cap. xxj. de superbia conuiuiorũ: vbi quinq; tanguntur in quibus apparet hæc superbia.

Cap. xxij. de superbia ædificiorum: vbi primò tanguntur sex quæ possunt esse reprehensibilia circa ædificia. Secundò ponuntur sex quæ deberẽt cohibere ab amore superborum ædificiorum. Et vbi ponitur sextum, ostenditur multipliciter fatuus esse qui superba ædificia construit. Deinde tangũtur quæ deberent prohibere claustrales à superbis ędificijs.

Cap

Digitized by Google

pter quas timẽda est eis superbia. Deinde multipliciter obijcitur contra quatuor responsiones quas solent obijcere superbi clerici contra persuasiones quæ eis fiunt, vt superbiã exteriorem caueant. Vbi verò obijcitur contra primam responsionem, ponitur quadruplex ratio quòd nõ sufficiat ministris Ecclesię humilitas interior, si non adsit exterior.

Cap.xxxiij. de superbia prælatorum: vbi sex rationes ponuntur ad hoc quòd prælatis sit multum conandum contra superbiam, & ad humilitatem.

Cap.xxxiiij. de superbia claustralium: vbi distinguũtur quatuor species superbiæ quæ solent inueniri in claustralibus.

Cap.xxxv. de xij. gradibus superbiæ secundum Bernardum.

Cap.xxxvj. de quibusdam erroribus quæ sanæ fidei aduersantur: vbi primò tãguntur ix. rationes quare multum diabolus conetur seminare errores fidei contrarios. Secundò agitur de errore diuinationis. Tertiò, de errore maleficiorum. Quartò, de errore superstitiosorum remediorum. Quintò, de errore illorum qui credunt corporaliter & in veritate fieri quæ tantum in somno fiunt. Vbi verò agitur de errore diuinationis, primò distinguũtur xiiij. species diuinationis. Secundò ponuntur quinq; quæ possunt valere ad detestationem

tionem huius peccati. Tertiò habetur ſpecia liter de Sortibus, quòd nõ liceat eis vti. Quartò, an ſint obſeruãda ſomnia, & diſtinguũtur ſex ſpecies ſomniorum. Quintò, oſtenditur quomodo eueniant frequenter quæ prædicũt diuini. Deinde quomodo diabolus prædicat futura. Et de Pythoniſſa quæ Samuelem ſuſcitauit. Poſt errorem verò maleficiorum & ſuperſtitioſorum remediorum v. tãguntur quæ faciunt ad hoc quòd maleficia vim habeant.

Cap. xxxvij. de peccato irreuerentiæ: vbi primò oſtẽditur quòd reuerentia ſit exhibenda Deo, angelo: rebus ſacratis, vt Eccleſiæ & hominibus. Diſtinguuntur etiam diuerſæ perſonæ quibus reuerentia eſt exhibenda. Et ſpecia liter oſtenditur qualiter & quare reuerentia ſit exhibenda & ſpiritualibus parentibus & carnalibus. Deinde tanguntur quinq; quæ debent homines monere ad ſoluẽdum decimas. Et vbi primum ponitur, oſtenditur illum qui bene ſoluit decimas in iiij. remunerari. Et qui malè ſoluit, in paupertate puniri. Et oſtenditur quòd decimæ & ſimilia ſoluenda ſunt de melioribus integrè & abſq; mora, & libenter.

Cap. xxxviij. de Inobedientia: vbi primò ponuntur quinq; quæ valere poſſunt ad deteſtationem huius vitij, in quorum primò ponitur multiplex pœna qua legitur punitũ eſſe hoc peccatum. Et in tertio horũ tanguntur mala

quæ

Digitized by Google

quæ ſequuntur ex inobediētia. Secūdò oſtenditur quòd cūcta moneāt ad obedientiā. Tertiò diſtinguūtur quatuor quæ pertinēt ad obſeruantiā ſolennitatum. Et vbi ponitur quartum, oſtenditur quòd quinq; ſunt quibus vacandum eſt in feſtis. Quorum vnum eſt meditatio ſancta: & diſtinguitur circa quæ meditatio illa verſari debeat. Quartò oſtēditur peruerſitas eorum qui contraria agunt illis quatuor propter quæ feſta ſunt inſtituta. Et vbi agitur de peruerſitate illorum qui in feſtis nō ceſſant à terreno opere, tanguntur quatuor cauſæ quare dies Dominica celebris eſt. Et aliæ quatuor quare in die Sabbati honor ſpecialiter beatæ Virgini exhibeatur. Quintò agitur de inobedientia eorum qui *excommunicationem contemnunt: vbi primò diſtiguuntur duæ ſpecies excommunicationis.* Et primò ponuntur xij. rationes quare multum timenda ſit maior excommunicatio. Deinde oſtenditur in quot perſonas peccat qui minorem excommunicationem contemnit, nec timet communicare cum excommunicato. Sextò agitur de peccato indiſcretè præcipiētium. Vbi quatuor modi tanguntur indiſcretè præcipientium. Et ſex ponuntur quæ deberent cohibere prælatos à multitudine præceptorum. Et oſtenditur quòd multa præcipientes ſunt valde impij. Et quòd in clauſtris præci-

Digitized by Google

pue ſit cauendum à multitudine præceptorum: vbi tanguntur tria quæ religionem deſtruunt. Septimò, agitur de his qui nimis de facili excommunicant: vbi quatuor ponuntur quæ deberent ab hoc cohibere. In fine tangitur de ſententia iuſta & iniuſta.

Cap.xxxix.de peccato Vanæ gloriæ: vbi primò oſtenditur quid ſit vana gloria. Secundò, ponuntur ſex quæ faciunt ad deteſtationem huius peccati. Et vbi ponitur quartum, tanguntur octo fatuitates eorum qui vanam gloriam amant. Vbi verò ponitur quintum, oſtenditur quomodo hoc peccatum ſit contumelioſum Deo, & nociuum homini. Vbi verò vltimo ponitur, tanguntur diuerſa quibus vana gloria comparatur. Et quòd vana gloria oculo ſpirituali inſidietur. Tertiò verò ponitur diuiſio gloriæ, & tanguntur quædam ad deteſtationem carnalis gloriæ. Quartò ponuntur octo remedia contra vanam gloriam.

Cap.xl.de Hypocriſi. Vbi ponuntur octo ad deteſtationem huius peccati. Et vbi ſecũdum ponitur, tanguntur diuerſa quibus hypocrita comparatur. Deinde quæritur quare Dominus hypocritas in Euãgelio ita perſequatur. Et in fine diſtiguũtur tres ſpecies hypocriſis.

¶ Quarta pars & vltima in tractatu de Superbia, eſt de octo remedijs contra peccatum ſuperbiæ.

Digitized by Google

TRACTATVS SEPTIMVS DE INVIDIA, DIVIDITVR IN TRES PARTES.

Prima est de ordine dicendorum in hoc tractatu. Et de his quæ possunt valere ad detestationem inuidiæ. Et primò ponuntur viginti ad hoc: deinde tanguntur pauca alia quæ valent ad idem.

Secunda pars est de speciebus inuidiæ.

Tertia est de quatuor remedijs contra peccatum inuidiæ.

TRACTATVS OCTAVVS DE IRA, DIVIDITVR IN IIII. PARTES.

Prima pars est de his quæ possunt valere ad detestationem iræ.

Secunda pars est de diuersis diuisionibus iræ.

Tertia, de peccatis quæ ex ira sequuntur.

Quarta, de remedijs contra iram.

Prima pars subdiuiditur in quinq; capitula.

Capitulum primum, de ordine dicendorum in isto tractatu. Et de verbis Sacræ scripturæ quæ dissuadent iram: vbi quatuor causæ tanguntur quare ira à corde sit auferenda.

Capitulum secundum, de quinq; causis quare ira multum displiceat Deo: deinde de quatuor quare placeat diabolo. Tertiò de malis magnis & multis quæ infert homini. Vbi triplex ratio ponitur, quòd familiaritas iracun-

Digitized by Google

dorum quærenda nō sit. Et in fine de triplici damno quod prouenit ex impatientia

Capitulum tertium, quòd iracundus diuersis generibus rerum comparetur.

Capitulum quartum, de xviij. stultitijs iracundi. Pòst ostenditur quòd iracundus stultus sit irā recipiédo & cōseruādo & indicādo.

Cap. quintum, de sex iniquitatibus eius qui vult se vindicare. Et ponūtur duo vltima quæ possunt valere ad detestationem iræ. Secunda pars est de diuisionibus ad iram pertinétibus. Et de sex quæ faciunt ad detestationem odij.

¶ Tertia pars subdiuiditur in tria capitula.

Capitulum primum de peccatis quæ ex ira proueniunt. Et de xij. quæ debent homines à guerra cohibere. Vbi verò ponitur secundum illorum, tangūtur sex signa amoris quæ Deus habet ad pacem.

Capitulum secundum de incendiarijs: vbi primò ostenditur quis dicatur incendiarius. Deinde ponuntur octo quæ deberent homines cohibere ab hoc peccato.

Capitulum tertium, de homicidio: vbi xij. ponuntur quæ deberent homines cohibere ab hoc peccato. Vbi verò ponitur quintum eorum, distinguūtur quatuor peccata quæ dicuntur ad Deum clamare. In fine tangitur de morte iniustorum hominum.

¶ Pars quarta est de tribus remedijs contra

alie

Digitized by Google

alienam iram: & de octo remedijs cōtra propriam iram.

TRACTATVS NONVS DE PECCATO LINGVAE DIVIDITVR IN TRES PARTES.

¶ Pars prima est de ordine dicendorum in isto tractatu. Et de xviij. quæ deberent hominem monere ad diligētem custodiam linguæ. Vbi octauum illorū ponitur, ostēditur quantum, & quot modis, & quàm velociter lingua noceat. Vbi verò ponitur xv. illorum, ponuntur quinq; ad quæ habendus est respectus in moderatione prædicationis.

Secunda pars est de xxiiij. peccatis linguæ.

Tertia est de octo remedijs contra peccatum linguæ.

¶ *Secunda pars subdiuitur in xxiiij. capitula.*

Capitulum primum de ordine dicendorum in ista parte. Et de xxiiij. peccatis linguæ. Et primò de blasphemia, pòst de sex quæ faciunt ad detestationem huius peccati. Primum est multiplex pœna blasphemorū: & vbi ponitur quartum illorum, tanguntur alia sex quæ faciunt ad magnitudinē huius peccati. Pòst tangitur de personis quæ videntur consentire blasphemantibus. Vltimò tāgitur de spirituali blasphemia, & eius remedio.

Capitulum secundum de murmure. Vbi primò ponuntur septem ad detestationem huius

Digitized by Google

vitij. Deinde ponuntur tres diuisiones murmuris, & quædam contra murmurātes contra infirmitatem, paupertatem temporis, importunitatem, & malorum prosperitatem, & bonorum aduersitatem. Tertiò multa ponuntur contra murmur claustralium. In fine ponuntur quatuor remedia contra peccatum murmuris.

Capitulum tertium de defensione proprij peccati: vbi nouem pōnūtur quæ valere possunt ad detestationem huius peccati. Vbi verò ponitur quintum, ostenditur tripliciter quòd defendens peccatum suum stultus sit, & in fine tangitur de diuersis modis excusandi peccatum suum.

Capitulum quartū, de periurio: vbi primò distiguuntur duæ species periurij. Secundò duodecim ponuntur quæ valere possunt ad detestationem huius peccati. In fine septem ponuntur quæ Sacra scriptura dissuadet circà iuramentum.

Capitulum quintum, de mendacio: & primò dicitur quid sit mendacium. Secundò ponuntur duodecim quæ possunt valere ad detestationem mendacij. Tertiò ponuntur diuisiones mendacij. Quartò tanguntur quatuor quæ possunt specialiter valere contra peccatum falsi testimonij.

Capitulū sextum, de detractione: vbi ponuntur

Digitized by Google

tur duodecim quæ possunt valere ad detesta-tionem huius peccati. Et vbi ponitur secundum: tanguntur multa quibus comparatur detractor. Deinde ponuntur diuersæ species detractionum. Tertiò, multis de causis ostenduntur reprehensibiles qui audiunt detractiones. In fine tanguntur de his qui impatienter sustinent detractiones.

Capitulum septimum, de Adulatione: vbi ponũtur sex ad detestationem huius peccati. Vbi verò ponitur tertium illorum, tãguntur multa quibus adulator vel adulatio comparatur. In fine ponuntur quatuor remedia contra peccatum Adulationis.

Capitulum octauum, de peccato Maledictionis: vbi quinq; tanguntur quæ valere possunt contra hoc peccatum.

Capitulum nonum, de conuitio: vbi septem ponũtur quæ deberent hominem cohibere ab hoc peccato. Et in fine tangitur quòd conuitium non est admiscendum correctioni.

Capitulum decimum, de peccato contentionis: vbi quinq; ponuntur quæ deberent homines cohibere ab hoc peccato. Et in fine tanguntur quædam personæ à quarum contentione cauendum est.

Capitulum vndecimum, de peccato derisionis.

Capitulum duodecimum, de peccato praui

Digitized by Google

consilij: vbi ponuntur quinq; quæ deberent hominé cohibere ab hoc peccato. In fine tanguntur quædam personæ à quibus consilium sumendum non est.

Capitulum decimumtertium, de peccato eorum qui seminant discordias: vbi tria ponuntur quæ homines deberent cohibere ab hoc peccato.

Capitulum decimumquartum, de peccato bilinguium: vbi tria ponuntur quæ hominem deberent cohibere ab hoc peccato: & ostenditur quòd hoc peccatũ, tripliciter noceat proprio subiecto.

Capitulum decimumquintum, de peccato eorum qui rumores amant.

Capitulum decimumsextum, de iactantia: vbi tria ponuntur contra hoc peccatum.

Capitulum decimumseptimum, de secretorum reuelatione: vbi tria tanguntur contra illud peccatum.

Capitulum decimumoctauum, de indiscreta comminatione: vbi quatuor ponuntur contra hoc vitium.

Capitulum decimumnonum, de indiscreta promissione: vbi etiam tria tanguntur contra hoc peccatum.

Capitulum vicesimum, de verbo otioso: vbi primò tangitur quid dicatur verbum otiosum. Deinde ponuntur septem quæ deberent hom

Digitized by Google

homines cohibere à verbis otiosis. In fine tanguntur quinq; quæ sunt timenda circa venialia peccata.

Capitulum vicesimumprimum, de multiloquio: vbi octo ponuntur quæ deberent homines cohibere ab hoc peccato.

Capitulum vicesimumsecundum, de turpiloquio.

Capitulum vicesimumtertium, de scurrilitate: vbi tria ponuntur quæ possunt valere contra hoc peccatum. Deinde ponũtur quæ inueniuntur in scripturis de ritu huius temporis.

Capitulum vicesimumquartum, de indiscreta taciturnitate: vbi ostenditur quòd semper tacere vitiosum est. Et quòd nimia taciturnitas precipuè sit reprehensibilis in prælatis.

Tertia pars est de octo remedijs contra peccatum linguæ. Et post octauum illorum ponuntur quædam ad commendationem silentij claustralis. Vbi verò ponitur tertia commendatio: tanguntur plura multum bona quæ ex silentio proueniunt &c.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

REVERENDISSIMI AC EXIMII SACRAE THEOLOGIAE PROFESSORIS *Guilielmi Peraldi Episcopi Lugdunensis, ex sacro Ordine Prædicatorum, Tomus Secundus, qui* SVMMA VITIORVM *appellatur.*

TRACTATVS PRIMVS DE VITIIS IN COMMVNI.

PARS PRIMA.

DICTVRI DE SINgulis Vitijs, cùm opportunitas se offert, incipiemus à vitio Gulæ: & quia locus se offert, & propter hoc quod dicit Glossa super Matth. 4. In pugna Christi prius cōtra Gulā agitur: quia nisi hæc priùs refrenetur, frustrà contra alia vitia laboratur. Et alia glos. dicit ibi, quòd diabolus victus de Gula nō tentat de libidine. Ante omnia tamē ostendemus, doctrinā vitiorū, perutilē esse, per hoc quòd vitia studio & summa diligētia sunt vitāda. Vitari autem non possunt, nisi prius cognoscantur.

✠ Quòd vitia summa diligentia sint vitanda, tribus rationibus ostenditur.

TRiplici autem ratione potest ostendi vitia summa diligentia esse vitanda; scilicet quia dæmo-

dæmonibus valde placent, Deo summè displiceat, homini verò summè nocent. Quòd valde placeāt vitia dæmonibus, ostēditur ex assiduitate tētandi. De qua dicit Greg. Assidua tētatione diabolus tentat, vt saltē tædio vincat. Tentatio verò diaboli ad hoc est immediatè vt in malum culpæ hominem impellat. Vnde Greg. de illo: Nihil se fecisse æstimat, cùm animas nō sauciat.

Quòd Deus summè odiat peccatum, triplici ratione ostenditur.

QVòd autem Deus summè odiat peccatum, ostenditur triplici ratione. ¶Primò ex hoc, quòd illud quod maximè videtur odire, scilicet diabolum, non odit nisi ratione peccati: & eum amaret, si peccatū non esset, tanquam creaturam suam. Vnde Sap. 11. Nihil odisti eorū quæ fecisti. Quod intelligendum est, nisi propter peccatum adiunctum, quod ipse non fecit. Vnde cùm illud propter quod aliquid est tale, sit magis tale, constat vitium esse magis exosum Deo quàm diabolum. ¶Secūdo potest idem ostendi per hoc quod Deus non habet ita bonum amicum in cœlo, nec in terra, quem non haberet odio ad mortem si inueniret peccatum mortale in eo. Vnde licet Petrus ardentius amasset Christum quàm cæteri Apostoli: tamē Christus eum damnasset si decessisset in peccato trinæ negationis. Bene ostendit Deus quantum odiat peccatū, quando filios suos quos tantum dilexit quòd pro illis mori voluit, in ignem inextinguibilem proijciet, quando inueniet in eis peccatum mortale. ¶Tertiò potest ostendi idem per hoc quòd Deus filium suū crucifigi voluit, vt cum eo peccatum crucifigeretur. Vnde August. super illud ad Coloss. 2. vbi loquitur de chirographo: Innocens occiditur, & peccatum crucifigitur. Et Deus pater dicit de Filio

Filio suo, Esa. 53. Propter scelus populi mei percussi eum. Si quis diceret se tantum odire aliquē quòd vellet eum cum proprio filio gladio vno transuerberasse, vel cum propria matre, satis videretur quòd haberet eum odio. Sic Christus odiuit peccatū: voluit enim vno gladio illud secum transuerberari. Animam etiam matris suæ voluit cum peccato eodem gladio trāsuerberari. Vnde Lucæ 2. dicit Simeon ad beatam Virginem: Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Pertransibit, inquam, per compassionem.

Quòd peccatum noceat homini quatuor rationibus ostenditur. Et enumerantur sex quæ peccatum aufert homini.

QVòd autē peccatū summè noceat homini, potest ostendi multis rationibus. ¶Primò per hoc quòd nihil potest homini nocere nisi per peccatum. Vnde solùm caueat homo sibi ab isto hoste: & non sunt timendi ei alij hostes. Nec diabolus, nec homo malus, nec infirmitas, nec mors, *nec alia aduersitas potest ei nocere, si à peccato cauerit sibi. Ad hoc pertinent hæc testimonia scripturæ quæ sequuntur. Greg.* Nulla nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Et illud Eccl. 8. Qui custodit mandatum, non experietur quicquam mali. Nihil enim erit ei malum vel nociuū. Esa. 3. Dicite iusto, quia bene &c. Et ad Rom. 8. Scimus quoniā diligentibus Deū omnia cooperantur in bonum. Ad plus non potest nocere diabolus vel persecutor iusto, nisi quia fabricabit ei coronam æternam. Bernard. Iucundum Dei iudicium: quia ille superbus humilium malleator nesciens eis coronas fabricat perpetuas, omnes impugnādo & omnibus succumbendo. Et Dauid: Supra dorsum meum fabricauerūt peccatores. Fabricauerunt, inquam, coronā perpetu

Digitized by Google

petuam. ¶ Secundò potest ostendi quantũ noceat homini peccatum, per hoc quòd nihil est homini adeò salubre quòd peccatũ nõ reddat ei noxiũ. Ipsam vitã cõuertit peccatũ homini in mortẽ, & ipsam salutẽ in damnationẽ: sicut patet in sacramento Altaris, quod qui indignè accipit, iudiciũ sibi manducat & bibit: id est damnationẽ. Peccatum ad illum qui nõ solùm est benignus & mansuetus, sed ipsa benignitas & mansuetudo nobis quasi furibundum reddit. Dauid: Domine ne in furore &c. Furor eius videbitur, quando filios suos in ignem proijciet, nec inde extrahet eos. ¶ Tertiò potest ostendi quantũ noceat peccatum homini: quia meliori parti hominis nocet, scilicet animæ. Vnde Eccle. 21. Dentes illius dentes leonis, interficiẽtes animas hominũ. Nec solùm animæ nocet, imò etiam corpori. Vnde sequitur: Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas. Bis acuta dicitur: quia interficit animam & corpus. Sequitur, Plagæ illius non est sanitas. Intellige post vitã istam. In quo innuitur quòd nõ parum noceat peccatũ tam corpori quàm animæ. ¶ Ad vltimũ: peccatum omnia bona aufert homini, & ferè omnia mala infert. ¶ Primò aufert Deum. Secũdò, regnum æternum. Tertiò, fraternitatem Ecclesiæ. Vnde Ecclesi. 13. Quæ cõmunicatio hominis sancti ad canem? Quartò bona Ecclesiæ. Dauid: Particeps ego sum omnium &c. Quintò bona propria. Ambr. Qui charitatem non habet, omne bonũ amittit quod habet. Sextò aufert homini seipsum. Et hoc duobus modis. Primò, quia in seruitutẽ diaboli transit. Secundò, quia melius esset ei quòd natus nõ fuisset si sic perseuerauerit. Vnde cùm ante peccatum quoddam pretiosum esset, esse per peccatũ transit ad statũ in quo minus eligendum est esse quàm nõ esse. Patet, quia

plus

Digitized by Google

plus nocet homini, quàm si omnino auferret ei esse. Ferè etiam omnia mala infert peccatũ, sicut *manifestum* erit cum de singulis peccatis agetur.

Quòd vita Vitiorum sit aspera & molesta in præsenti, tribus rationibus ostenditur.

SEd hic ad præsens sufficiat ostẽdere quòd vita vitiorũ est aspera & molesta etiã in præsenti. ¶ Ostendemus autẽ hoc tripliciter. ¶ Primò per iustitiam Dei quæ nõ sinit dedecus culpæ esse in homine absq; decore vindictæ: sicut dicit Augu. Vnde idem Aug. Iussit Deus, & verũ est, vt sua pœna inordinatus sit animus. Multæ molestiæ sequuntur odiũ, vel iram, vel vnã de alijs vitijs. Vnde Hiere. 2. Scito, & vide quàm malũ & amarum est dereliquisse te Dominũ Deũ tuũ. Ad minus sequitur hęc pœna de peccato, scilicet remorsio cõscientię. ¶ Secũdo potest ostẽdi idẽ, per hoc quòd opus vitij est in extremis, sicut opus virtutis est in medietate. Natura verò in medietate delectatur: in extremis verò contristatur. Vnde *Dauid: Iustitiæ Domini rectæ, lætificãtes corda.* ¶ *Tertiò ostẽditur idẽ per hoc quòd vitiũ innaturale est: sed virtus est secũdum naturam.* Vnde *Bern. Nullũ vitiũ naturale est: omnis verò virtus* homini naturalis est. Deinde subiungit: *Virtus*, quoniã *res naturæ est*, cùm venit in animũ, aliquãdo nõ venit sine labore: sed venit in locũ suũ, & fideliter sedet, & bene cum ea cõuenit natura. Vita ergo vitiorũ aspera est: vita verò virtutum est suauis. Sed sicut dicit Hiero. insuauem & asperã fecit nobis viam virtutum longa consuetudo peccandi. Et habetur simile in lumine solis, quod est delectabile oculis. Vnde Eccle. 11. Dulce lumen est, & delectabile oculis videre solem. Contristat tamen lux solis oculos tenebris assuetos. ¶ Peccatum ergo dæmonibus placet,

De

Digitized by Google

Deo summè displicet, & homini summè nocet, sicut ostensum est. Abominabilem etiā reddit hominem, & Deo, & Angelis, & hominibus. Vnde Dauid: Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis. Summa ergo diligentia est vitādum. Si vniuersi dæmones, & mali homines, & bestiæ & omnes aliæ creaturę quæ possent homini nocere, essent simul cōgregatę ex vna parte, magis timendum esset vnum peccatū mortale quàm omnia illa. Ad hoc autē quòd nos debeamus ita fugere peccatum, pertinet quod legitur Eccl. 21. Quasi à facie colubri fuge peccatum. Et illud Seň. Cum hominibus pacē habe; cum vitijs bellum. Et iterū: Vitia sine modo & sine ordine persequēda sunt, quia modū & ordinē nō habēt.

TRACTATVS SECVNDVS DE VITIO GVLAE.

De ordine dicendorum in hoc tractatu. Et de quatuordecim quæ valere possunt ad detestationem vitij Gulæ. PARS PRIMA.

HOC ordine dicemus de vitio Gulæ. Primò dicemus de his quæ faciunt ad detestationē huius vitij. Secūdò de speciebus eius. Tertiò de satellitibus quibus vtitur vitiū istud. Quartò de remedijs contra hoc vitium. ¶ Quatuordecim autē sunt quæ faciunt ad detestationē huius vitij. ¶ Primū est hoc quòd natura dissuadet nobis illud. Vnde legitur in sciētia naturali, quòd inter animalia magnorū corporū nulli dedit natura tam strictum os secūdum corporis qualitatem sicut homini: quod sine dubio factum est ad commendationem temperantiæ & detestationem Gulositatis. ¶ Secundum est

hoc

Digitized by Google

hoc quòd *vitiũ* iſtud eſt requies dæmonum: vnde *Matth.12.* Cùm immũdus ſpiritus exierit ab ho*mine, ambulat per loca arida quærens requiẽ, & nõ inuenit.* Loca arida ſunt homines ſeparatè viuentes, in quibus diabolus non inuenit requiẽ. Vnde legio dæmonum dixit Domino, vt legitur Matth. 8. Si eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porcorũ: quod Dominus permiſit eis. Poſtquam enim aliquis quaſi porcus vitio Gulæ eſt ſubditus, dæmonũ habitaculum eſt. Vnde dicit Gloſ. Niſi quis more porci vixerit, diabolus poteſtatem in eo non accipit.

❧ De triplici iniuria quæ fit proximo ex vitio Gulæ.

TErtium eſt multiplex iniuria proximi quæ ſequitur ex vitio iſto. Triplicem autem iniuriã proximi quæ ſequitur ex vitio iſto ponemus ad præſens. Prima eſt, proximi corruptio. Vnde in Pſal. Sepulchrũ patens eſt guttur eorum. Ad literã, homo qui ſe inebriat *veſpere, os fœtidum habet ſequẽti mane ad modum ſepulchri. Sed ad corruptionẽ mali exempli poſſumus hoc referre. Malo enim exẽplo corrũpunt Guloſi proximos* ſuos. Ad quod pertinet quod legitur ad Rom. 14. *Si propter cibum tuum* frater tuus contriſtatur, iam nõ ſecundum charitatẽ ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt. & in epiſtola Iudæ de Guloſis dicitur: Hi ſunt in epulis ſuis maculæ cõuiuantes. Non ſolum ſunt maculati, imò ſunt maculæ alios maculantes ſuo exemplo. Secũda iniuria eſt, quòd vnus Guloſus expẽdit in piſcibus, vnde viginti pauperes ſatis haberẽt de pane. In quo fratres ſuos de portione eorũ defraudat. Omnes fideles fratres ſunt. vnde *Bern.* Noli putare gratuitũ quod impẽdis proximo: *velis* nolis debitor *es*. Tertia iniuria eſt, con-

uitia & verbera quæ ebrij & varijs repleti feroces lis solent inferre vicinis suis. Tumultuosa enim res est ebrietas: vt legitur Prouerb. 20.

De multiplici contumelia quæ sequitur ex vitio Gulæ.

QVartò facit ad detestationem huius vitij multiplex cõtumelia Dei quæ sequitur ex vitio isto. Ex quibus, septẽ ponemus ad præsens. ¶ Prima est, quia vitiũ istud vilissimũ creaturã deificat, vẽtrẽ scilicet, iuxta illud Apost. ad Philip. 3. Quorũ Deus venter est. vbi dicit Augu. Hoc ab homine colitur quod præ cæteris diligitur. Idololatria ista deterior est in hoc, idololatria paganorũ: quia illi auro & argẽto & marmoreis lapidibus honores diuinos impẽdere solent: sed Gulosus ventrẽ pro Deo honorat, qui est quasi latrina. In hoc videtur hoc vitium detestabilius esse cunctis alijs vitijs. Secũda cõtumelia est, quia de templo Spiritussancti coquinã facit. Vnde 2. ad Corint. 6. Vos enim templum Dei viui estis. De hoc templo facit coquinã, qui adeò se implet cibis & potibus, quòd igniculus naturalis nõ sufficit illud decoquere: sed tanquam ex lignis viridibus vel humidis fumũ producit qui hominem pigrum & somnolentũ reddit. ¶ Tertia cõtumelia est, quòd animã quæ imago est beatæ Trinitatis, multum deturpat obscurando eam. vnde in hominibus qui laborant vitio isto, impletur illud verbum Prophetæ: Denigrata est facies eorũ super carbones. Vnde Hierony. Nihil adeò obruit intelligentiã, vt comessatio & ebrietas. ¶ Quartũ est, quòd hoc vitium multùm elongat à Deo. Ad quod pertinet quod dicitur in Psal. In chamo & freno maxillas eorũ constringe, qui nõ approximant ad te. Non approximantes ad Deum, sunt homines cibo & potu se replentes, quibus optat

Da

David magis ac magis cōstringi maxillas, id est parcius victualia dari: vt sic saltē cogantur approximare, sicut accedit famelicus ad dominum. ¶ Quintum est, quòd vitiū hoc Dei obliuionem inducit. Vnde Osee 13. Saturati sunt & eleuauerunt cor suū, & obliti sunt mei. ¶ Sextū est, quòd Deū blasphemat. Vnde super illud 1. ad Cor. 10. Siue comeditis, siue bibitis, omnia ad gloriam Dei facite. dicit Aug. Si quod mādučas & bibis, ad refectionem corporis sumis, sustentationemq́; membrorum, gratias agens ei qui tibi mortali & fragili tribuit ista supplementorū solatia, cibus tuus & potus tuus laudant Deū. *Si verò* modum naturæ debitum immoderatione edacitatis excedas, & vinolentia te ingurgites, quātaslibet Dei laudes lingua tua resonet, vita tua blasphemat. Sicut formositas operis artificem laudat, sic eius deformitas eum quodāmodo blasphemat. Hiero. Valde absurdum est nimia saturitate velle honorare *sanctum, quem scimus Deo placuisse per ieiunium. quidam sanctus dixit: Venter receptaculum ciborum, omnes hominum labores & momentanea* Gulæ blandimenta stercoris fine condemnat: id est, vana fuisse probat. vnde male viuens, creatorem suum blasphemat. ¶ Septimum est, quòd hoc vitium contemnit Deum & quicquid Deus habet. Vnde Esau qui tenet figuram Gulosorum, dicit Genes. 25. Quid mihi proderunt primogenita? Et paucis interpositis subditur: & abijt paruipendēs quòd primogenita vendidisset. De Gulosis verum est illud, quòd pro nihilo habēt terrā desiderabilē. & illud Thren. 1. *Dederunt* pretiosa quæq; pro cibo ad refocillandas animas. ¶ Quintum quod facit ad detestationem huius vitij est hoc, quòd vitium istud inquinat membrum illud in quo magis indecens

est immunditia quàm in alio membro. In ore minus tolerabilis est immūditia quàm in alio membro duplici ratione. Primo propter nobilitatem mēbri. Secūdo, quia præ cæteris mēbris deputatum est diuino officio. ¶ Sextum est quòd prima prohibitio quam Deus dedit, data fuit cōtra vitiū istud. Vnde Gen. 2. De omni ligno paradisi comede: de ligno autē scientiæ boni & mali ne comedas. ¶ Septimum est hoc quòd vitium istud laqueus est in via per quam necesse est nos ire: & ideo magis timendū est nobis. Vnde diabolus hoc vitio hominē tētauit cùm esset in paradiso, & in statu innocētiæ. Isto etiam vitio primo aggressus est tētator filiū Dei. Vnde Gregorius loquens de illo verbo, De necessitatibus meis erue me: dicit, Necessitates corporales hoc habēt periculosum quòd in eis sæpe minimè dignoscitur quid circa eas vitio vel vtilitatis studio agatur. Has necessitates Psalmista cupit euadere, sciens plerunq; voluptatum culpas occasione necessitatis prorumpere. Ait August. Sumenda sunt alimenta tanquam medicamēta: sed dum ad quietē satietatis ab indigētia transitur, in ipsó trāsitu laqueus concupiscentiꝫ insidiatur. Frequēter enim dum hoc fit, adiungit se quasi pedissequa periculosa iocūditas, & plerūq; præcurrit vt eius causa fiat quod causa salutis fieri debuit, & gaudet infelix anima, vt obtētu salutis obumbret negotium voluptatis. ¶ Octauum est hoc quòd totiēs in Euangelio exprimitur tormentum huic vitio reddendū. Vnde pluries dicit Dominus in Euangelio: Ibi erit fletus & stridor dentium: & dicit glos. qui de edacitate gauisi sunt. Et Lucæ 16. Mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma.

De

Digitized by Google

De multiplici malo quod legitur in Scriptura ex vitio Gulæ subsecutum.

NOno facit ad detestationẽ huius vitij multiplex malũ proueniẽs ex hoc vitio. Et primo enumeremus mala quæ in Sacra scriptura repe riũtur euenisse occasione gulæ. Secũdo mala quę eueniũt quotidie his in q̃bus est vitiũ istud. Primo enim occurrit nobis ꝙ vitiũ gulæ in matre nostra Eua occasio fuit omniũ malorũ. Secundo legit̃ Geñ. 9. ꝙ Noe q̃ pfectus fuit in generationibus suis, vitio isto deuictus sit. Bibẽs eñ vinũ inebriatus est & nudatus in tabernaculo suo. Tertio legit̃ Geñ. 19. ꝙ Loth, quẽ Sodoma nõ vicit, vino inebriatus, duplicẽ incestũ cõmisit. Quarto legit̃ Gen. 25. ꝙ Esau vitio isto dignitatẽ primogenituræ amiserit. Quinto legit̃ Gen. 40. ꝙ Pharao faciens conuiuiũ grãde, magistrũ pistorũ suspẽdit. Vitio etiã gulæ populus Israel iram Dei meruit. Vnde in Psal. Adhuc escæ eorum erãt in ore ipsorũ, & ira Dei &c. Et 2. Reg. 13. Absalon fecit cõuiuiũ, & interfecit fratrẽ suũ Amõ cùm temulẽtus esset vino. Et de Holoferne legitur Iudith 11. ꝙ bibit vinũ multũ nimis quantum vna die nũquã biberat in tota vita sua, & interfectus est à Iudith. Legitur etiã in principio Iob, ꝙ filij Iob bibẽtes vinũ in domo fratris sui primogeniti sunt oppressi. & dicit Greg. In maioris fratris cõuiuio filios Iob sathã obruit. Nũquid illi vẽtri vacabãt? Quasi diceret, Nõ: sed tamẽ inter cõuiuia, mentis bona intentio minus feruet & minus prouidet. Et in Euãgelio legitur, quòd Herodes conuiuium faciẽs, Ioannem Baptistam occiderit.

De multiplici malo quotidie corpori & animæ ex vitio Gulæ proueniente.

MAla verò quę proueniũt quotidie ex hoc vitio illis qui habẽt hoc vitiũ, multa sunt. Et

Digitized by Google

primò enumeramus ea mala quę eueniūt spiritui. Inter q̄ primū est grauamē spiritus. Vnde Dominus Luc. 21. Attēdite ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. Crapula est cruda epula, quādo tantū de cibo sumit ꝙ calor naturalis nō sufficit ad decoctionē eius. Adeò enim grauatur spiritus nimietate cibi & potus, vt sit quasi sepultus. vnde Osee 9. Mēphis sepeliet eos. memphis interpretatur, ex ore. Nimietas cibi & potus ex oris vitio occasionē habēs homines sepelit. Gregor. Quāto corpus implet, tāto anima minorat. Vnde Hier. Qui luxuriatur, viuens mortuus est: & qui inebriatur, mortuus est & sepultus. Rabanus: Vile sepulchrum est ebrietas. Sepultura ista quasi quædam submersio spiritualis est. In aqua enim sepeliri est submergi. ¶ Secundū malum est loquacitas. Vnde Gregor. in homilia, de diuite epulone: Prima in male conuiuantibus famulatur culpa loquacitatis, post loquacitatem ludi etiam leuitas sequitur. ¶ Tertium est lasciuia. Exod. 32. Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. ¶ Quartum malum est luxuria. Vnde Hierem. 5. Saturaui eos, & mœchati sunt. Ad Eph. 5. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Prou. 20. Luxuriosa res est vinū. Hier. ad Eustochiū: Virgo Christi vinum fugiat vt venenū. Idem: Quicquid seminariū est voluptatis, venenū puta. Idem: Quādiu Eua in paradiso abstinuit, virgo fuit: quàm citò præceptū abstinentiæ violauit, corruptionē sensit. Idem ad Furiam virginem: O filia, si Apostolus castigauit corpus suum, & in seruitutē redegit, ne cùm alijs prædicasset reprobus efficeretur: quomodo tu iuuēcula adhuc in furore iuuētutis posita, dapibus & vino plena, de castitate eris secura? Ipsa etiam auaritia quandoq; prouenit ex vitio gulæ. Vnde Hier.

Digitized by Google

Hier. Deliciæ & epularum varietas auaritiæ fomẽta sunt. Idem: Tolle epularum & libidinis luxuriam, nemo quærit diuitias, quarum vsus vel in ventre vel sub ventre sunt.

De innumeris vitijs prouenientibus ex hoc vitio, scilicet immisericordia &c.

SEquitur ex hoc vitio similiter immisericordia. Vnde Amos 6. Bibentes vinum in phialis & optimo vnguẽto delibuti, nihil compatiebantur super cõtritione Ioseph. Ad idẽ facit quod legitur Luc. 16. de diuite epulone qui Lazaro compassus nõ est. Et vniuersaliter homo vitio gulæ subiectus nulli alij vitio resistere potest. Vnde Galenus: Ebriosus, seruus est omniũ peccatorũ. Nullũ peccatũ potest vincere qui captus est hoc vitio. Ex quo enim ori, quod est quasi porta hominis, vitiũ gulæ quod est quasi de familia diaboli dominat, totã familiã diabolicã, scilicet vniuersitatẽ vitiorũ permittit intrare. ¶ Vitiũ gulæ reddit hominẽ stultũ, imò insanũ, & ad vltimũ reddit eũ quasi porcũ. ¶ Ad primũ faciũt hęc testimonia scripturæ Prouer. 20. vbi loquitur de vino & ebrietate: Quicunq; his delectatur, nõ erit sapiens. Et in Iob 28. Sapientia non inuenitur in terra suauiter viuentiũ. Señ. Copia ciborum subtilitas impeditur. Hieron. Venter pinguis non gignit tenuem sensum. Tullius: Mente recta vti nõ possunt multo cibo & potu repleti. ¶ Ad secundum pertinet quod legitur Osee 4. Vinum & ebrietas auferunt cor: id est, mentem. Et eiusdem 7. Cœperunt principes furere à vino. Senec. Nihil aliud est ebrietas quàm volũtaria insania. ¶ Ad tertium facit quod dicit Señ. Quosdam vẽtri obediẽtes loco animaliũ numeremus, non hominum. Hiero. Qui post carnẽ ambulant in ventrem & libidinẽ proni, quasi irrationabi-

Digitized by Google

lia animalia reputantur. Et 2.Pet.2. dicitur de talibus:Hi velut irrationabilia pecora naturaliter in captionem & perniciem.Et gloss. interli. supplet, tendunt. In hoc tamen deteriores sunt irrationabilibus animalibus, quia illa non incidunt in laqueos quos vident,vel in laqueos in quos alia vice ceciderunt,quod isti faciunt. Vnde Hiero. Bruta animalia & vagæ aues in easdem pedicas retiaq; non incidunt. ¶ Præter ista mala quæ spiritualia videntur esse,sequūtur multa alia mala ex vitio gulæ. Primò fames. Vnde de gulosis in Psal. dicitur : Famem patientur vt canes. Osee 4. Comedent & non saturabuntur, Hiero. Voluptas habita,famem,non saturitatem parit:Et Lucæ 15.dicit filius prodigus,qui tenet figuram gulosorum:Ego autem hic fame pereo. Et ad literam est hoc verum de illo qui inebriat se vespere, quòd sitit in sequenti mane. Vnde Prouer.23.dicit Salomō in persona talis: Quando euigilabo,& rursus vina reperiam? De inde sitit vsq; ad prandium, nisi prius biberit. Idem accidit de esurie : quia in prandio non cessat esuries, vel quia non habet ea quæ vellet, vel quantum vellet, vel preparata vt vellet. Sicut enim dicit Augustinus:Vbicunq; quærit caro refectionem, inuenit defectionem. Si autem accidat quòd habeat,quæ, & qualia,& qualiter vult, non habet tantum ventrem quantum vellet habere, aut deest ei annona,aut saccus. Non potest esse sine fame, cui ex defectu famis fames nascitur : tunc oportet eum ire spatiari, vt sic esuriat,& sic famem venetur. Læditur etiam natura. Vnde Iob 20. Cum satiatus fuerit arctabitur,& omnis dolor irruet super eum. Homo satiatus arctatur: id est, artus sibi videtur : sicut angusta videntur alicui horrea sua propter multitud

Digitized by Google

titudinē frumenti. Dolor enim irruit super eum: non enim consequitur voluptatem quam quæsiuit. Vnde Tullius: Si videres istos epulones velut opimos boues stertere & sudare, intelligeres eos qui maximè sequuntur voluptates minimè assequi quod volunt. Qui vitio gulæ laborat, patitur pro delectatione vnius horæ molestiam diei vnius vel mensis: quia in acutam vel altam infirmitatem incidit. Sene. Ebrietas vnius horæ hilarem insaniam longi temporis tædio pensat. Ecclesiast. 30. Amaritudo animæ, vinum multum potatum. Ex vitio etiam gulæ sequitur vigilia. Vnde Eccl. 5. Dulcis est somnus operanti, siue parum, siue multum comedat: saturitas autem diuitis non finit eum dormire. Sequitur etiā inde paupertas. Vnde. Eccl. 19. Operarius ebriosus non locupletabitur. Prouer. 21. Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur. Causa verò quare talis non ditatur, tangitur in Aggęo, vbi sic legitur cap. 1. *Qui congregauit merces, misit eas in saccū pertusum.* Quandoq; ebriosus quod per totam hebdomadam laborauit, in die Dominica ponit in saccum pertusum, scilicet in ventrem. ❡ Sequitur etiam ex vitio gulæ, corporis infirmitas: nec vna tantùm, sed plures, & quandoq; mors. ❡ Ad primum pertinet quod legitur. Eccles. 37. In multis escis erit infirmitas. ❡ Ad secundum pertinet quod dicit Seneca: Quis hostis in quenquam tam contumeliosus fuit, quàm in quosdam voluptates suæ sunt? Sufficit alicui si hostem suum excæcat: sed voluptates non solùm excæcant voluptuosos, sed etiā impotētes reddūt, & cōtractos, & leprosos, & diuersis alijs infirmitatibus affligūt. ❡ Ad tertiū pertinet quod legitur Eccl. 37. Propter crapulā multi obierunt. Et Sen. Po-

Digitized by Google

test nostra prouidentia huic corpusculo longiorem prorogare moram, si voluptates quibus maior pars perit, poterimus regere & coërcere. ¶ Ad quartum pertinet quod legitur Eccles. 7. Inueni mulierem morte amariorem. Hæc mulier est voluptas carnis quæ morte est amarior: quia non vna sola morte interficit, sed triplici: scilicet morte tẽporali, morte culpæ, & damnationis æternæ. Ad idem pertinet quod legitur Prou. 23. Vacãtes potibus, & dantes symbola, consumẽtur. Et post in codẽ: Ingreditur blande: sed in nouissimo mordebit vt coluber, & sicut regulus venena diffundet. Et Naum 1. Sicut spinæ se inuicẽ cõplectuntur, sic conuiuiũ eorũ pariter potantiũ cõsumetur quasi stipula ariditate plena. Hoc vitiũ seruum nostrũ naturalẽ dominari nobis facit. vnde Eccl. 12. Benefac humili: id est, animæ: & ne dederis impio, id est corpori. Prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit. Et Prouer. 29. Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacem.

Quòd vitium gulæ est vna de grauioribus infirmitatibus.

DEcimũ faciens ad detestationẽ huius vitij est hoc, quòd vitiũ istud est vna de grauioribus infirmitatibus spiritualibus. Perpenditur autem grauitas huius infirmitatis ex hoc, quòd citò interficit vel suffocat, durè affligit, vix curatur, multas expensas requirit, quæ tamen potius nocent quàm prosint. Omnia etiam genera infirmitatum & spiritualium & corporalium inducit hæc infirmitas. Propter primum assimilatur hęc infirmitas squinantiæ, quæ est infirmitas gulæ citò suffocans hominem. Propter secũdum assimilatur hæc infirmitas cuidam infirmitati quæ dicitur appetitus caninus, vel bolismus. Affligit enim

enim hæc infirmitas hominem fame insatiabili, sicut ostensum est prius. Vnde Prouerb. 13. Iustus comedit, & implet animam suam: venter autem impiorum insatiabilis est. Vix etiam curatur vitium istud: quia initium habet ab humana necessitate, sicut ostensum est prius. Nec senectute videtur deficere, sicut luxuria: imò tunc augetur, & medicamentum eius vertitur in nocumētum. Vnde Gregorius in Moral. Quot solatia ad viuēdi vsum quærimus, quasi tot nostræ ægritudinis medicamētis obuiamus: quia hoc ipsum medicamentū in vulnus vertitur: quia exquisito remedio paulò diutius inhærētes, ex eo grauius deficimur, quod prouidè ad refectionē paramus. Senes enim magis amāt bonū vinū: expēsas etiā tātas requirit hæc infirmitas, vt multi hoc vitio depauperētur, & semper deterius se habet. Quomodo autem ex hac infirmitate cæteræ introducantur, satis manifestū est ex prædictis. ¶ Vndecimū faciēs ad detestationē huius vitij est hoc, quod ille qui hoc vitio capitur, à diabolo valde periculose capit. Vnde cū diabolus quærat eū mortificare, secundū illud Psal. Cōsiderat peccator iustū, & quærit mortificare eū: iam est prope intentionē suam, cùm ad gulā manū ei tenet. Ad hoc referri potest istud verbū Sen. Voluptates inter res vilissimas præcipuè extirpa, quę more latronū in hoc nos amplectūtur vt strāgulēt. ¶ Duodecimū faciēs ad detestationē huius vitij est hoc, quòd ille qui hoc vitio à diabolo tenetur, valde firmiter tenet. Hoc enim vitiū est quasi quoddā frenū ori ipsius impositū. Vnde potest eum circūducere ad voluntatē suā. iuxta illud Iac. 3. Frena in equorū ora ad consentiendū nobis mittimus, & omne corpus eorum circumferimus. Est etiam vitiū istud inter difformitates spirituales

quasi

quasi latitudo oris:non talis qualē habēt ora canum,qui dicuntur leporarij vel venatitij, sed talis qualē habet os inferni. Insatiabilis enim est, nec sufficit ei quod gignit terra,nisi & aquatilia & volatilia habeat. Vnde Hiero. Tauri paucorū iugerum pascuis aluntur, vnica sylua pluribus elephantibus sufficit: homo verò terra & mari pascitur.

De graui seruitute qua laborat gulosus, quae in sex attenditur.

PEnultimum faciens ad detestationē huius vitij est hoc,quòd ille qui laborat hoc vitio,est in seruitute valde graui & valde ignominiosa. ¶Sex autem sunt in quibus attenditur grauitas huius seruitutis. ¶Primum est hoc,quòd ipse est seruus eius qui naturaliter debet seruire ei,scilicet corporis sui. Ad hoc pertinet illud quod legitur Prouerb. 19. Non decet seruum dominari principibus. Et illud Prouerb. 30. Per tria mouetur terra,& quartū sustinere non potest, Per seruum cū regnare cœperit. Seruus iste corpus est, ex cuius dominatione terra mouetur:quia homo vel ecclesia turbatur. ¶Secundum est,quòd talis omnium illorum seruus est quibus indiget corpus. Vnde Sen. Multis seruit,qui corpori seruit. ¶Tertiū est, quia talē oportet seruire cuidā dominae, scilicet gulae, cui nullus potest seruire ad suam voluntatem, quae vult singulis diebus parari bis sibi varia fercula,de quibus nihil remanet:sed postquam tetigerit,proijcit,& in locum turpitudinis & quasi perditionis transmittit. Ad hoc pertinet quod legitur Ioel. 1. Vlulate qui bibitis vinum in dulcedine: perit enim ab ore vestro. Et illud verbum Bern. Voluptas gutturis, quę tanti hodie aestimatur,vix duorum habet latitudinem digitorum. Non durat delectatio,nisi quant-

Digitized by Google

quantum durat transitus ille per gulam, & pro illo trāsitu vult domina gula tot & tanta sibi pa tari. ¶Quartum est quòd ipse vili labori intendit: quia impletioni loci immundi, scilicet ventris. Qua enim ratione locorū immūdorum euacuatio est vile opus, eadem ratione etiam impletio. Intendit enim sacci vnius refectioni, & sacci immunditia pleni, cùm intendit refectioni corporis. Corpus enim saccus est. Vnde in Psal. Concidisti saccum meum. Ipsa etiam gloriosa & beata caro Christi saccus vocatur. Quid autē est hoc, intendere refectioni sacci vnius xl. annis, quē ad vltimū scio putrefiendū? ¶Quintū est hoc, quòd vanus & quasi inutilis est labor eius. Satis vanus videtur labor quo aliquis laborat, vt delicìose pascat latronē vnum morti damnatū. Latro iste morti damnatus, est corpus nostrum. Vnde Sen. Omnes capitali supplicio condēnati sumus. Satis etiā videtur vanus labor quo homo laborat vt vermes splēdidè pascat. Nō est curandū qualem inueniāt carnē vermes, vel pinguē, vel macilentā. *Carnē impinguare, est vermibus escam præparare.* ¶Sextū est quòd domina gula totum laborē hominis requirit. Vnde Eccl. Omnis labor in ore eius. ¶Vltimum faciens ad detestationem huius vitij est commendatio sui contrarij, scilicet commendatio Temperantiæ vel Ieiunij. Sed de hoc alibi dicetur.

De speciebus Gulæ. PARS II.

EQVITVR de speciebus huius vitij, quæ sunt castrimargia, siue comessatio & ebrietas. Dicitur autem castrimargia, eo quòd in castris vētris omnia mergantur. Ad cuius detestationem suffic

sufficiant ea quæ ad detestatione̅ gulositatis superius dicta sunt.

Quæ mala veniant ex Ebrietate.

SEd ad detestationem ebrietatis quæ semper vitiosior est, aliqua addemus. ¶ Primum est, quòd ebrietas proditiose agit. Exercitus enim illius pacificè recipitur, & post nocet. Vnde Prouerb. 23. Ne intuearis vinum quando flauescit, cùm splenduerit in vitro color eius: ingreditur blandè. ecce pacificus ingressus. sed in fine mordebit vt coluber: ecce nocumentum. ¶ Secundò facit ad detestationem huius vitij multiplex maledictio, quam Deus ebrijs facit. Vnde Esaiæ 5. Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam & potandum vsq; ad vesperum. Et post eodem cap. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum. Et dicitur contra aliquos qui gloriãtur ex hoc quòd possunt multũ vinũ sustinere. Et Esa. 28. Væ coronę superbię ebrijs Ephraim. Et Prouerb. 23. Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui fo ueæ? cui sine causa vulnera? cui suffosio oculorum? nónne his qui morantur in vino, & student calicibus epotandis? Et dicit glos. super illud, Cui suffosio oculorum. Immoderatus haustus vini, exterioris & interioris visus ingerit cæcitatem. ¶ Tertio facit ad detestationem huius vitij hoc, quòd omnia bona dissipat in homine. Bona gratiæ dissipat vsq; ad fundame̅tum eorum, scilicet vsq; ad fidem. Vnde Eccl. 19. Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes: bona etiã naturę extermināt vsq; ad insensibilitate̅. Vnde Prouerb. 23. dicit ebriosus: Verberauerunt me, & non dolui: vulnerauerunt me, & non sensi. vnde Aug. Ebrietas aufert memoriam, dissipat sensum, confundit intellectum, concitat libidine̅, inuoluit linguã, corrumpit sanguine̅, omnia mem-

bra

Digitized by Google

bra debilitat, vitam diminuit, & omnem salutē exterminat. ¶ Quarto facit ad detestationem huius vitij hoc quod dicit Aug. super illud Gen. 43. Biberunt, & inebriati sunt cum illo. verbum inebriandi, vt ait Aug. pro saturitate ponitur. Et post subiungit, Inebriari vt inebriantur ebriosi, nec ipsi terræ est vtile, quoniam maiore humore quàm sufficit, corrūpitur: sic vita ebriosi qui non satietate se replet, sed emergitur diluuio. ¶ Quinto facit ad detestationem huius vitij quod Greg. de illo dicit: Ebrietas, inquam, est blandus dæmon, dulce venenum, suaue peccatum: quam qui habet, non se habet: quam qui facit, nō facit peccatum, sed totus est peccatum.

De alijs quinq; speciebus Gulæ secundum Gregorium.

ALiter distinguūtur quinq; species huius vitij à Greg. super illud Gen. 25. vbi dicit Esau Iacob: Da mihi de coctione hac rufa. ¶ Prima species est, cùm quis horam comedendi præuenit: vt legitur de Ionatha 1. Reg. 14. Talis timere potest illā maledictionē quæ habetur Eccl. 10. Væ tibi terra, cui rex puer est, & cuius principes mane comedūt. Terra intelligitur hic homo. Terra enim est, & in terram ibit. Rex est liberum arbitrium qui animam habet regere. Principes intelliguntur quinq; sensus: sicut illi qui verū Deum colunt, ab honore & obsequio diuino diem inchoare volunt: sic illi quorum Deus venter est primo quærunt regnum Dei sui. Regnum Dei eorum, est esca & potus. ¶ Secunda species est, quando aliquis nimis delicata vult habere, vt legitur Num. 11. de filijs Israel qui in eremo carnes desiderabant. Et in Luca legitur de Diuite epulone, quòd epulabatur quotidie splendidè. Senē. Palatum tuum fames excitet, non sapores.

Digitized by Google

Triplici ratione ostenditur quare homo non debeat quærere delicata.

TRiplici autem ratione nõ debet homo quærere delicata. ¶Primo, propter naturam vasis cui cibos quos sumimus infundimus: corrumpit enim quicquid infunditur. Si quis haberet aliquod vas quod corrumperet vinum quando est infusum, ipse non infunderet ibi de meliori quod haberet. Ad hoc pertinet quod legitur Ioel. 1. Vlulate qui bibitis vinum in dulcedine: perit enim ab ore vestro. ¶Secundo propter hoc: quia cùm delectabilia tibi dantur in adiutorium carni aduersus spiritum concupiscenti, fiunt duo contra vnum, & vincitur spiritus. Vnde Bern. de condimentis: Sufficit vt comestibilia fiant, non concupiscibilia. Sufficit enim concupiscentiæ malitia sua, quæ cùm vix aut nullo modo pertransire possit ad finem explendæ necessitatis nisi per viam quantæcunq; delectationis, si cœperit habere irritamenta, fiunt duo contra vnum, & periclitatur continẽtia. ¶Tertio, cùm carni deliciæ dantur, vult eas pòst ex consuetudine habere. Vnde Prouerb. 22. Prouerbium est, Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, nõ recedet ab ea. Cum homines timeant tantũ malam consuetudinem quòd etiam à dilectissimis non sustineant eam super se adinueniri: mirum est quomodo seruo nequã, scilicet corpori hoc tolerare volunt. ¶Tertia species est, quando quis nimis sumit: vt legitur de Sodomitis. Ezech. 16. Hier. Pluuia illa optima est quæ sensim descẽdit: subitus autem & nimius & preceps imber, arua subuertit. Similiter nimius cibus nocet. ¶Quarta species est studiositas quæ pertinet ad solicitudinẽ & curiositatem lautè præparandi: vt legitur de filijs Heli. 1. Reg. 2. De studioso dicit Isido. Tota

dic

die epulas ruminat, qui ad explendam gulam vespere delicias præparat. Talis est quasi animal ruminans. Sed in hoc differt à ruminantibus animalibus: quia bruta animalia ruminantia ruminant post sumptionẽ cibi, sed talis ruminat ante.

¶ Quinta species, est cùm quis nimis auidè vel ardenter sumit cibum: vt legitur de Esau Gen. 25. Vnde Eccl. 27. Noli auidus esse in omni epulatione, neq; te effundas super omnem escam. Et Aug. Melius est piscib. vesci more domini, quàm lenticula more iumentorum. Signum fœdæ auiditatis est in sumendo cibum, tremor manuum scyphum & bolũ tenentium, effusio vultus exterioris super cibaria, cum toruis oculis, quam comitatur effusio vultus interioris super escã, quæ est quando sic animus ad cibum ardore trahitur, vt aliquid cogitare non sinatur. Signum etiam huius fœdæ auiditatis est inordinatio scindendi panem, masticandi cibum & sumẽdi. Ber. Etiam ad sanitatem corporis quanto cibus honestius & ordinatius ingeritur, tanto facilius & salubrius digeritur. Contra auiditatem istam consilium est interponere psalmum vel aliam orationem. Hæ species continentur in hoc versu; Præ, properè, lautè, nimis ardenter, studiosè.

De alijs quatuor speciebus Gulæ.

POssunt etiam addi his quinq; speciebus aliæ quatuor species. Prima est, cùm quis nimis frequenter sumit cibum, Sufficit homini sano sumere bis in die ad plus cibum. Frequens autem sumptio cibi multùm nociua est corpori: secundum enim Artem medicinalem, vna deterioribus rebus est apponere cibum super cibũ indecoctum. Alia species est, quando quis varijs ferculis vult vti. De qua varietate dicit Seneca: Fastidientis stomachi est multa degustare, quæ

Digitized by Google

vt varia sunt & diuersa, inquinant, non alunt. Sicut aliqua sunt quæ diuisa placent, coniuncta verò nobis abhominialia sunt: sic coniunctio tot diuersorum ferculorum in stomacho interdum est abhominabilis naturæ. Tertia species est, cùm quis noua requirit & inconsueta. Quarta, cum pretiosa vel sumptuosa, non habens etiã respectum ad hoc quòd sint magis saporosa.

De quatuor satellitibus quibus vtitur vitium Gulæ. PARS III.

ICTO de speciebus huius vitij, consequenter dicendum est de quibusdã satellitibus quibus vtitur vitium istud: quæ quatuor sunt præcipuè. Primum est ambitio, de qua dicit Sapiẽs: Non magno nobis constat fames, sed ambitio. Maiorem partem eorum quæ expendunt superbi, faciunt ad pascendum oculos hominũ. Sed si nullus hoc deberet scire, ipsi quãdoq; non expenderent decimam partem eorum quæ expendunt. Alia tria sunt, ciborũ delectabilitas, siue sit ex generibus ciborum, siue ex modo præparandi, & ciborum varietas, & qualitas.

De octo remedijs contra vitium Gulæ. PARS IIII.

EQVITVR de remedijs cõtra vitium istud, quæ octo sunt. ¶Primum est sermo diuinus. Hoc remedium docet nos Dominus Matth. 4. vbi dicit diabolo tentanti ipsum de vitio gulæ: Nõ in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei. & Greg. Frequens sumptio cibi spiritualis interdũ inducit contẽptũ & obliuio

Digitized by Google

tionē cibi corporalis. ¶ Secūdū remediū est moderata occupatio. Hoc remedium insinuat nobis Salomō in Prouer. 21. Desideria occidūt pigrū: noluerunt enim quicquam operari manus eius: tota die concupiscit & desiderat. Homo otiosus patitur famē vniuersalem. Aures enim eius esuriunt rumores, oculi vanitates, gula cibos: sed occupatio in magna parte sedat famē istam. Mallent autem specialiter hæc duo remedia ad hoc ne homo horā præueniat, vel ne nimiā solicitudinem de cibo sibi præparando habeat. Tertium remedium est, elongatio ab his qui dant occasionem excedendi in cibo vel potu, sicut est delectabilitas, vel varietas, vel nimietas ciborum. Licet enim illud quod legitur Ecclesi. 21. Quasi à facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad ea, suscipient te: videatur generaliter dictum de omni peccato: specialiter tamen hoc referri potest ad illa peccata in quibus tentat suauitas vel voluptas. In illis enim in quibus aduersitas tentat, melius potest expectari conflictus: vnde non est securū accedere ad mensam, vbi nimia, vel varia, vel delicata sunt apposita homini, qui vult curari ab hoc vitio. Hoc insinuatur nobis Gen. 3. vbi sic legitur: Vidit mulier lignum quòd bonum esset ad vescēdum, & pulchrū oculis & delectabile aspectu, & tulit de fructu illius & comedit. Vnde dicit Greg. Non licet intueri quod nō licet concupisci. Et Esa. 28. loquens de flore gloriæ exultationis, dicit: Quod cum aspexerit videns, statim vt manu tenuerit, deuorabit illud. Nō est securum intueri vel videre delectabilia. ¶ Quartum remedium est, frequenter considerare qualis post mortem caro sit futura. Hoc remediū docet nos Greg. dicens: Nihil adeò valet ad domanda carnis desideria, sicut cogitare qualis

Digitized by Google

sit futura mortua. ¶ Quintum remediũ est, æternæ cœnæ meditatio, ad quã inuitati sumus. Hoc remediũ docuit nos Dominus vbi nos ad cœnã illam inuitatos esse docuit. Aliter comedit ad cœnã delicatã inuitatus, & aliter non inuitatus. Qui enim inuitatus est, parũ comedit in prandio ne cœnã amittat. Sed sunt quidã qui adeò similes sunt facti iumẽtis, quòd de siliquis porcorũ hîc impleri desiderãt, & de illa delicata cœna & æterna non curant, cuius sola esuries hominẽ beatũ reddit. Beati enim qui esuriũt & sitiũt iustitiã: quoniam ipsi saturabuntur. quid faciet ipsa refectio, si esuries ipsa beatum reddit? ¶ Sextum remedium est, consideratio malorum quæ excessum cibi & potus sequuntur. Sequitur enim inde triplex mors, scilicet mors culpæ: & interdum mors corporis in prçsenti & in futuro æterna mors, scilicet corporis & animç. Ad hoc pertinet quod legitur Iob 6. Aut gustare quis poterit, quod gustatum affert mortem? Cum magna mensura sumuntur medicamenta, sic & alimenta sumi debent, secundum Augustinum. ¶ Septimum remedium est, consideratio penuriæ Christi & in se & in membris suis. Ad primum monemur Threñ. 3. Recordare paupertatis meæ & transgressionis, & absynthij, & fellis. Paupertas etiam ipsius in membris suis multum deberet homines retrahere à superfluitate quam faciunt in conuiuijs suis, cùm cogitant quantam pauperpatem sustinet Christus in pauperibus & infirmis ad mortem, qui vix possunt interdum panem habere. Mirum est quomodo sæpe non remordet conscientia diuites huius seculi, quando cogitant quòd ipsi subtrahunt ori Dei in pauperibus quod ponunt in ore diaboli. Pascunt enim filios diaboli, scilicet malos, & Dei filios

fame

Digitized by Google

fame perire permittunt. ¶ Vltimum remedium est & summum, Dei gratia. Vnde qui laborat hoc vitio, orationi debet instare & Dei gratiam postulare, quæ ardorem huius vitij sedat. Vnde Ioan. 4. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Et ad Heb. 13. Optimũ est gratia stabilire cor, non escis quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Ad idem pertinet illud verbum Senecæ: Si vis, inquit, in perpetua voluptate esse, non voluptatibus adijciendum est, sed cupiditatibus detrahendum. Cupiditatibus verò non detrahitur, nisi cùm ros gratiæ infunditur.

TRACTATVS TERTIVS DE LVXVRIA.

De his quæ faciũt ad detestationẽ huius vitij.

PARS PRIMA, quæ habet tria capitula.

De ordine dicendorum in isto tractatu. Et *de sex miserijs annexis peccato Luxuriæ.*

CAPVT I.

ERODES autem Tetrarcha &c. Quia peccatum Luxuriæ occasio fuit incarcerationis & decollationis Ioannis. Ideò hîc dicemus de peccato isto & satis cõgruo ordine post vitium gulæ, quia nascitur ex illo. Dicemus autem hoc ordine. ¶ Primò dicemus de his quæ faciunt ad detestationem huius vitij. ¶ Secundò, de speciebus eius. ¶ Tertiò, de his quæ præstant occasionem huic peccato. ¶ Quartò, de remedijs contra vitium istud. ¶ Quintò, quare Deus prohibuit simplicem fornicationem. Minus enim misericor-

Digitized by Google

diter videtur Deus egisse cum genere humano in hac prohibitione,cum propter hanc prohibitione ferè totus mundus pereat. ¶Sextò, tangemus aliquid de impotentia cõtinendi quam multi allegant.

¶Primò autem faciunt ad detestationem huius vitij ista sex quæ circa hoc peccatum inueniuntur, scilicet anxietas, pœnitentia, erubescentia, fœtor,fœditas,infamia. ¶De anxietate & pœnitentia,dicit Hieronym. Appetitus fornicationis anxietas est,satietas pœnitẽtia. Nec solùm præcedit illud peccatum anxietas appetitus, imò & multæ aliæ molestiæ quas Dominus spinas vocat Osee 2.dicens:Sepiam vias tuas spinis.Spinæ illæ sunt vigiliæ,timores.expensæ,& solicitudines hoc peccatum præcedẽtes.Bern. O quantæ præcedunt vigiliæ tam modicum festum. Sequitur:Interdum extẽdunturvigiliæ per annum, & sequitur momentaneæ delectationis festum. Tanta est insania luxuriosorum, vt super spinas currant ad mortem suam,& expensis multis parent sibi viam in infernum. ¶Ad pœnitentiam pertinet quod legitur Prouerb. 5. de muliere fallace per quamvoluptas intelligitur. Nouissima autem illius amara quasi absynthiũ. Et quidam qui sibi abscidit linguam,vt vehementiam doloris temperaret vehementia tentationis, dixit:Absit vt tanti emam, vnde postea pœniteã. Insipiens mercator est qui forum facit vnde certum est quòd pœnitebit. Exemplum : Quædam virgo æstimans quòd delectatio huius peccati quippiam magnum esset, desiderio illius virginitatem suam auferri permisit. Deinde videns quòd pro tam vili re tantum thesaurum amiserat, adeò pœnituit quòd voluit se interficere.¶Erubescentiam verò quæ est in hoc peccato

cato ostendit absconsio. Vnde Iob 24. Oculus adulteri obseruat caliginem. Erubescentia autem ostendit indecentiam huius pecccati. Erubescentia enim fuga est rei indecentis. Magna ergo erubescentia quæ est in peccato isto ostendit magnam eius indecẽtiam. ¶Fœtor etiam est in hoc peccato qui à viris spiritualibus aliquando sentitur. Vnde quidam scholaris præsentiam scorti in domo sua fœtore eius cognoscebat. Et quidam Archidiaconus sentiebat cùm seruus eius fornicatus fuerat. Et de fœditate dicit Sen. In voluptate nihil est magnificum, nihil quod naturam Deo proximã deceat, membrorum vilium ac turpium ministerio veniens, exitu fœda. Ista fœditas est inquinatio corporis. Vnde super illud ad Corint. 6. Omne peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. dicit gloss. Cætera peccata tantùm animam maculant fornicatio verò nõ tantùm animam, sed etiam corpus contaminat. Ibi enim non solum est immunditia spiritualis, sed etiam corporalis. ¶Est etiam infamia in peccato isto. Vnde macula gloriæ vocatur. Eccl. 47. Inclinasti fœmora tua mulierib. Et pòst: Maculam dedisti in gloria tua. Hieron. etiã dicit hoc peccato pollui quæ in homine honesta sunt. Palma, inquit, vitiorum est, honesta polluere: tunc vitia bene de aliquo triumphauerunt, cùm per peccatum Luxuriæ honesta in eo polluerũt. Ad idem pertinet quod legitur Prouerb. 6. de adultero: Turpitudinem & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius nõ delebit. Nõ enim habebit opprobriũ solùm in præsenti, imò etiã in futuro. Vnde de ipso Ecclesiast. 22. In plateis ciuitatis vindicabitur, quasi pullus equinus fugabitur: & vbi nõ spera

Digitized by Google

uit apprehēdetur, & erit dedecus omnibus, quia nō intellexit timorē Domini. Luxuriosus quodā modo iam habet gehēnam suā. Habet enim ad modū gehēnæ ignē, fœtorē & vermem. Ignē concupiscentiæ. Vnde Oseæ 7. Omnes adulterantes quasi clibanus succensus à coquente. Et fœtorem, de quo iam diximus, & etiam fœtorem infamiæ, & vermem remordentis conscientiæ.

Quòd quinq; faciunt ad detestationem Luxuriæ. Et primò quòd luxuria angelis valde fœtet. CAP. II.

AD detestationem huius vitij faciunt etiam ista quinq;, scilicet quòd vitium istud angelis valde fœtet vel displicet, dæmonibus valde placet, Deo est valde contumeliosum, proximo valde iniuriosum, subiecto suo valde nociuum. ¶Primum potest ostendi tripliciter. Primò per hoc quod in Vitis Patrum legitur de angelo quodam, quòd obturauit nares ad aspectnm cuiusdam luxuriosi. ¶Secundò per hoc quod scriptum est: Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Si filia regis Franciæ tradita esset alicui vt custodiret eam, non parum displiceret ei si in eius custodia fornicaretur. Quantum ergo angelis displicere potest si filiæ regis cœlestis quibus ipsi ad custodiā deputati sunt, fornicantur? Ideò dicit Bernar. In quouis diuersorio, in quouis angulo, reuerentiā habe angelo tuo, nec audeas illo præsente quod me vidēte nō auderes. Ad idem potest referri quod dicit Apostolus 1. ad Corint. 11. scilicet quòd mulier debet habere caput velatum propter angelos. Tertiò potest ostendi per hoc quòd in isto peccato quę-

dam

Digitized by Google

dam cõtumelia fit spirituali naturæ, cùm anima magis eligit iumẽtinæ naturæ assimilari, quàm in spiritualitate se seruare, & carnẽ sibi assimilare, à brutali delectatione eam cohibẽdo. Hoc autem non fit absq; contumelia angelicæ naturæ, quæ est spiritualis natura vt anima: sicut nõ fit absq; dedecore aliorũ clericorũ, quãdo aliquis clericus apostatat, & fit laicus, mallens similis esse rusticis quàm clericis. Ad istã tertiã rationẽ pertinet quod dicit glos. 1. ad Corin. 6. super illud, Qui fornicatur, in corpus suũ peccat. In hoc peccato est anima sub corpore. Item dicit gloss. In fornicationis opere sic totus homo absorbetur à carne, vt iam dici non possit ipse animus suus esse, sed simul totus homo possit dici caro.

Quòd peccatum Luxuriæ multùm placeat dæmonibus.

QVòd autẽ multùm placeat dæmonibus, primò ostendi per hoc quod legitur Iob 40. *Behemoth in locis humentibus dormire. Loca humentia sunt Luxuriosi. Secundo per hoc quod dicit glos. super Lucam, quòd cùm dæmones de omni peccato gaudeant, præcipuè tamen gaudet de fornicatione & idololatria* Et tangitur ibi causa quare de fornicatione ita gaudeat: quia ibi corpus & anima maculautur. Tertiò per hoc quòd diabolus poterit se iustificare cõparatione fornicatorum coram Deo, cùm in eo non inuenietur peccatũ, quod ipsi habebunt. Quartò, per hoc quòd diabolus procurat vt in dormiendo habeat homo delectationem huius peccati. Quintò, per hoc quòd illis qui non habent materiam perpetrandi hoc peccatum, ipse quandoq; ministrat materiam: vt potest in dæmonibus incubis. Sexto per hoc quòd in hoc peccato binos & binos lucratur diabolus homines, & vili foro

Digitized by Google

etiã habet eos. Ad quod pertinet quod legitur Prou. 6. Pretiũ scorti vix est vnius panis: mulier autẽ viri pretiosam animã rapit. Pretiũ scorti dicitur esse vix vnius panis: quia vnus panis diutius sedat ardorẽ appetitus, quàm delectatio illius peccati. Fatua autem mulier illo pretió dat animã suã diabolo, & corpus locatori, pro quo non daret alicui sotulares suos &c.

Quòd peccatũ Luxurię sit cõtumeliosũ deo.

Est etiã istud peccatum valde cõtumeliosum Deo. Quod primò potest ostẽdi per hoc quòd honorabiles personæ huius seculi tãtum dedecus reputãt sibi cùm filiæ eorũ fornicãtur: quãtam ergo cõtumeliã faciũt filiæ cœlestis regis patri suo cùm fornicãtur? Secundò, per hoc quòd tantũ dedecus est spõsis nobilibus, cùm spõsæ eorũ adulterãtur. Ad hoc pertinet quod legitur Prou. 6. Zelus & furor viri nõ parcet in die vindictæ, nec aquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redẽptione dona plurima. & exponit hoc gloss. de cœlesti spõso. Tertiò, per hoc quòd cùm vilissima pars quæ in ipso fornicatore est, imperet ei quod Dominus prohibet, ipse potius illi vili parti, quàm Deo obedit, potius eligens sibi eãdem dominari quàm Deum. Quartò, per hoc quòd tẽpluũ Dei violat & polluit. Ad quod pertinet quod legitũ 1. ad Cor. 3. Nescitis quia tẽplũ Dei estis vos, & spiritus Dei habitat in vobis? Siquis autẽ tẽplũ Dei violauerit, disperdet illũ Deus. & pòst: Templũ Dei sanctũ est, quod estis vos. & pòst 6. Nescitis quoniam corpora vestra sunt templũ Spiritussancti qui in vobis est, quẽ habetis à Deo, & nõ estis vestri? vnde & sequitũ: Empti estis pretio magno: glorificate & portate Deũ in corpore vestro. Glorificãdus est Deus in corpore tãquam in tẽplo. Cõtra luxuriosos potest

test dici psalmus iste: Deus, venerunt Gentes in hęreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuũ, posuerũt Hierusalẽ in pomorũ custodiã. & super illud, Portate Deũ in corpore vestro: dicit glos. Si non parcis cibis propter te, vel parce tibi propter Deum, qui sibi fecit te domũ pro se. Quintò potest ostẽdi quàm contumeliosum sit peccatum istud Deo, ex hoc quòd luxuriosus illud dulcius reputat quod Deo est contumeliosius. Magis enim amat interdũ cõiugatã turpẽ, quàm solutam pulchram. vnde nõ videtur quærere in peccato suo voluptatẽ suã, sed Dei contumeliam. Vnde Hiero. Luxuriosa mens inhonesta ardẽtius prosequitur, & quod nõ licet, dulcius suspicatur. Sextò patet per hoc ꝙ hoc peccatũ cõtumeliã Dei publicã negotiationẽ facit, & quod purè est peccatũ publicũ officiũ efficit, quod speciale est huic peccato & peccato vsuræ: & ideò Ecclesia persequit̃ ista peccata præ cæteris. Septimò per hoc quòd istud vitiũ prępońit delectationem vilium & turpiũ mẽbrorum delicijs quæ in Deo sunt: quæ contumelia valde magna est.

Quòd peccatũ Luxuriæ sit iniuriosũ ꝓximo.

HOc etiam peccatũ est valde iniuriosum proximo, quod tripliciter potest ostendi. Primò per hoc quòd aufert ei nõ sua, sed seipsum. Vnde Prou. 6. Nõ grandis est culpa cùm quis furatus fuerit. Furatur enim vt esurientẽ impleat animã. Deprehẽsus quoq; reddet septuplũ, & omnẽ substãtiã domus suæ tradet, & liberabit se: qui autẽ adulter est, propter cordis inopiã perdet animã suã: vnde mulier fatua nõ aufert tãtũ sua stulto, sed seipsum. Nota ꝙ adulteriũ accidit ꝓpter cordis inopiã. Indignaret̃ enim cor si haberet vilissimæ parti suæ se subijci, & pro tã vili lenocinio se [illegible]lari. vnde Eccl. In multa sapiẽtia multa est indigna

Digitized by Google

gnatio. Vel propter cordis inopiã, id est sapientiæ defectum. Secũdò potest ostẽdi per hoc quòd ille qui hoc vitio laborat, nulli fidẽ seruat. Vnde 2. Reg. 11. Dauid suum fidelem militẽ fecit occîdi pro vxore eius. Ad idem pertinet quod legitur 2. Reg. 13. de Amon qui sororẽ suã Thamar corrupit. Tertiò potest ostendi per hoc quòd vitium istud multis aufert hæreditatẽ suam. vnde legitur Eccl. 23. Mulier omnis relinquẽs virũ suũ, peccabit, statuens hæreditatẽ ex alieno matrimonio.

Quòd peccatũ Luxuriæ sit nociuum proprio subiecto.

EST etiã hoc vitiũ valde nociuũ subiecto suo. Aufert enim pecuniã illi, aufert & bona tẽporalia & spiritualia, & etiã seipsum. Ad primum pertinet quod legitur Prouer. 29. Qui nutrit scortum, perdet substantiã. & Luc. 15. de filio prodigo qui dissipauit substantiã suã viuendo luxuriose: propter bona verò omnia quæ destruxit, cõparatur igni. Vnde Iob 31. Ignis est vsq; ad consumptionem deuorans & omnia eradicãs genimina. Hiero. Flãmigero igne percutit fœmina cõscientiã, ad hoc quod ipsum hominẽ auferat sibi. Pertinet quod legitur Osee 4. Fornicatio, vinum, & ebrietas auferũt cor. Amans amore fatuo nõ habet cor suũ. Ipsum etiã corpus quãdoq; amittit. Vnde 2. Reg. 13. Interfectus est Amon, quia corrupit Thamar. Hiero. Quotidie sanguis mœchorũ funditur, adulteria damnãtur. Honorẽ etiã aufert hoc vitiũ & incremẽtũ bonorũ. vnde Geñ. pen. Rubẽ primogenitus meus. & subiũgitur: Prior in donis, maior imperio: supple debueras esse. Sed sequitur: Non crescas, quia maculasti cubile patris tui &c. Præ cæteris iure debebatur ei honor primogenituræ & duplicitas in possessionibus, quod amisit, quia cubile patris maculauit.

Digitized by Google

De alijs quatuor quę faciūt ad detestationem huius vitij. Et primò quòd est multùm efficax ad hominem capiendum. CAP. III.

IN huius peccati detestationem faciunt etiã alia quatuor, scilicet hoc quòd vitium istud multũ efficax est ad hominẽ capiẽdum, & multũ potẽs ad detinẽdum hominẽ, & etiã ponit in magna vilitate & in misera seruitute. Ad primũ ptinet quod dicit Aug. Efficacissimũ glutinũ ad capiẽdas aĩas est mulier. Et Prouer. 6. de muliere mala: Multos vulneratos deiecit, & fortissimi quiq; interfecti sunt ab ea. Ad idẽ facit qđ legit Num. 24. q hoc pctm̃ prę cęteris elegit Balaã, quo deijceret filios Israel, & faceret eos peccare. Hoc vitiũ capit nobiles & ignobiles. vñ Hier. In serico & in pãnis eadẽ libido dominat, nec regũ purpuras, nec mẽdicantiũ squalorẽ spernit. Hoc vitiũ vincit & sapiẽtes & insipiẽtes. vñ Hier. Quid Salomone sapiẽti? & tñ infatuat9 est amore mulierũ. Eccl. 19. Vinũ & mulieres apostatare faciũt etiã sapiẽtes. Breuiter istud peccatũ ferè totũ mũdũ ad infernũ trahit. vñ Abac. 1. Totũ in hamo suo subleuauit, totũ traxit in sagena sua, & congregauit in rete suo. Hamus, & sagena, & rete diaboli, sunt pulchrę mulieres, quę totũ mũdũ in pditiõe tradũt.

Quòd Luxuria est potens ad retinendum.

POtẽs est etiã hoc peccatũ ad retinẽdũ. Vnde Prouer. 22. Fouea pfunda os alienæ: cui iratus est Dominus, incidet in eã: qui in profundam foueã cadit, nõ exit de facili: sic nõ de facili euadit de manibus diaboli qui capitur pulchritudine alicuius mulieris. Ideo dicitur de ore mulieris, quod sit profunda fouea, potius quàm de alio mẽbro;

Digitized by Google

diter videtur Deus egisse cum genere humano in hac prohibitione, cum propter hanc prohibitione ferè totus mundus pereat. ¶ Sextò, tangemus aliquid de impotentia cōtinendi quam multi allegant.

¶ Primò autem faciunt ad detestationem huius vitij ista sex quæ circa hoc peccatum inueniuntur, scilicet anxietas, pœnitentia, erubescentia, fœtor, fœditas, infamia. ¶ De anxietate & pœnitentia, dicit Hieronym. Appetitus fornicationis anxietas est, satietas pœnitētia. Nec solùm præcedit illud peccatum anxietas appetitus, imò & multæ aliæ molestiæ quas Dominus spinas vocat Osee 2. dicens: Sepiam vias tuas spinis. Spinæ illæ sunt vigiliæ, timores, expensæ, & solicitudines hoc peccatum præcedētes. Bern. O quantæ præcedunt vigiliæ tam modicum festum. Sequitur: Interdum extēduntur vigiliæ per annum, & sequitur momentaneæ delectationis festum. Tanta est insania luxuriosorum, vt super spinas currant ad mortem suam, & expensis multis parent sibi viam in infernum. ¶ Ad pœnitentiam pertinet quod legitur Prouerb. 5. de muliere fallace per quam voluptas intelligitur. Nouissima autem illius amara quasi absynthiū. Et quidam qui sibi abscidit linguam, vt vehementiam doloris temperaret vehementia tentationis, dixit: Absit vt tanti emam, vnde postea pœniteā. Insipiens mercator est qui forum facit vnde certum est quòd pœnitebit. Exemplum: Quædam virgo æstimans quòd delectatio huius peccati quippiam magnum esset, desiderio illius virginitatem suam auferri permisit. Deinde videns quòd pro tam vili re tantum thesaurum amiserat, adeò pœnituit quòd voluit se interficere. ¶ Erubescentiam verò quæ est in hoc pec-

cato

Digitized by Google

cato ostendit absconsio. Vnde Iob 24. Oculus adulteri obseruat caliginem. Erubescentia autem ostendit indecentiam huius peccati. Erubescentia enim fuga est rei indecentis. Magna ergo erubescentia quæ est in peccato isto ostendit magnam eius indecētiam. ¶ Foetor etiam est in hoc peccato qui à viris spiritualibus aliquando sentitur. Vnde quidam scholaris præsentiam scorti in domo sua foetore eius cognoscebat. Et quidam Archidiaconus sentiebat cùm seruus eius fornicatus fuerat. Et de foeditate dicit Sen. In voluptate nihil est magnificum, nihil quod naturam Deo proximā deceat, membrorum vilium ac turpium ministerio veniens, exitu foeda. Ista foeditas est inquinatio corporis. Vnde super illud ad Corint. 6. Omne peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. dicit gloss. Cætera peccata tantùm animam maculant fornicatio verò nō tantùm animam, sed etiam corpus contaminat. Ibi enim non solum est immunditia spiritualis, sed etiam corporalis. ¶ Est etiam infamia in peccato isto. Vnde macula gloriæ vocatur. Eccl. 47. Inclinasti foemora tua mulierib. Et pòst: Maculam dedisti in gloria tua. Hieron. etiam dicit hoc peccato pollui quæ in homine honesta sunt. Palma, inquit, vitiorum est, honesta polluere: tunc vitia bene de aliquo triumphauerunt, cùm per peccatum Luxuriæ honesta in eo polluerūt. Ad idem pertinet quod legitur Prouerb. 6. de adultero: Turpitudinem & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius nō delebit. Nō enim habebit opprobriū solùm in præsenti, imò etiā in futuro. Vnde de ipso Ecclesiast. 22. In plateis ciuitatis vindicabitur, quasi pullus equinus fugabitur: & vbi nō spera

Digitized by Google

De speciebus Luxuriæ. PARS II. quæ habet decem capitula.

De Luxuria cordis & corporis. CAP. I.

SEQVITVR de speciebus luxuriæ. Diuiditur autẽ Luxuria, vno modo in duas species, scilicet in luxuriam cordis, & luxuriã corporis. Ad has duas species pertinet quod legitur in Psalm. Vre renes meos, & cor meum. Contra primã speciẽ est necessariũ vt ad mãmillas zona aurea simus præcinctæ, secundum quod vidit Ioannes Apoc.1. Contra secũdam oportet nos præcinctos esse ad renes, secundum visionẽ. Ezech.9. & Dañ.10. Leuaui oculos meos, & vidi, & ecce vir vnus vestitus lineis, & renes eius accincti auro obrizo. Incõtinẽtia verò cordis valde periculosa est propter hoc quòd ille qui laborat hac specie incõtinentiæ, peccat mortaliter toties quoties videt pulchrã mulierẽ. Ideo dicitur sagena eorũ cor mulieris fatuæ. Eccle.7. Inueni amariorẽ morte mulierẽ, quæ laqueus venatorũ est, & sagena cor eius. Sagena totam aquã occupat: sic corde fornicatur cum omnibus fatua mulier.

De acceptione huius hominis Luxuria, & quòd enumerantur quinq; species secũdum vtranq; acceptionem. CAP. II.

ALIO modo diuiditur Luxuria in quinq; species. Notãdũ tamẽ est quòd hoc nomẽ Luxuria quãdoq; sumitur largius, quandoq; minus largè. ¶Primo modo Luxuria dicitur inordinatus amor delectationis, quæ secundũ tactũ est:

est: sicut vitiū Gulæ est inordinatus amor delectationis quæ est secundū gustū: & cupiditas, inordinatus amor pecuniæ: & secūdū hoc potest diuidi *Luxuria in* quinq; species. ¶ Quarū prima pertinet ad suauitatē vestiū & electorū. ¶ Secunda, ad suauitatē vnctionū qua antiqui vtebātur. ¶ Tertia, ad suauitatem balneorū. ¶ Quarta, ad tactus immūdos illorū membrorū quæ generationi nō deseruiunt. ¶ Quinta, pertinet & ad mēbra generationi deputata. ¶ Et istę species luxuriæ vocantur Luxuria, secundum quod hoc nomē luxuria strictè sumitur. Et diuiditur in quinq; species. ¶ Prima est simplex fornicatio. ¶ Secūda, stuprū, quod est *illicita defloratio virginū.* ¶ Tertia, est *adulteriū*, quod est ad alterius thorum accessio. ¶ Quarta, est incestus, qui est cōsanguinearū vel affinium abusus. Sub qua specie cōprehendi possunt peccata sanctimonialium & etiam religiosorum. ¶ Quinta, est peccatum contra naturam, quod fit duobus modis: quandoq; enim est cōtra *naturā quo ad modum, vt cùm mulier supergreditur, vel cùm fit bestiali modo illud opus, tamē in vase debito: quādoq; verò est* contra naturam quantū ad substātiam, vt cùm quis procurat vel consentit, vt semē alibi quàm in loco ad hoc deputato effundatur. De quo vitio cum magna cautela loquendū est in prædicādo, & interrogationes in cōfessionibus faciēdo, vt nihil hominibus reueletur quod illis præstet occasionē peccandi. Et nota quòd diabolus dicitur habere duas manus, quibus frequēter homines capit, scilicet Gulam & Luxuriā. De quibus exponitur illud Psal. Considerat peccator iustum: scilicet diabolus, & quærit mortificare eum: Dominus autē non derelinquet eum in manibus eius. Quinq; digiti in prima manu, sunt quinq; species Gulæ quæ notan-

Digitized by Google

tur in hoc versu: Præproperè, lautè, nimis, arden ter, studiosè. quinq; digiti in secunda manu, sunt quinq; species dictæ.

De peccato contra naturam, cuius magnitudo octo modis ostenditur. CAP. III.

NTER quas primo prosequemur de vitio cõtra naturã. Magnitudo huius peccati potest ostẽdi octo modis. ¶ Primo illis testimonijs scripturæ quæ hoc vitiũ asserunt maximum, vel nimium. Quale est illud quod dicitur Genes. 14. Homines autem Sodomitæ erãt pessimi, & peccatores coram Deo nimis. Et 18. dicit Dominus: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est: peccatum eorum aggrauatũ est nimis: descendam & videbo &c. Greg. Nouitas tantæ & inauditæ turpitudinis quasi admirationem & dubitationem parit in audiente. Vnde Dominus quasi admirans & dubitans super tanto scelere, introducitur loquẽs: Descendam & videbo &c. Incredibile enim mihi videtur homines tantum flagitium perpetrasse. Et nota quòd de duobus peccatis, scilicet de homicidio & de vitio contra naturam, legitur clamor ascendisse ad Dominũ: quia laborantes his duobus vitijs specialiter, hostes Dei sunt & generis humani. Facto enim, etsi non verbo, dicunt ei: Masculum & fœminam creasti vt multiplicarentur, nos operam dabimus vt minuantur. Vnde quasi parificatur homicidio vitiũ istud. Ad istum etiam primum modum pertinet quod legitur de Ioseph Geñ. 37. Accusauitq; fratres suos apud patrem suum crimine pessimo, id est, de vitio cõtra naturã, secundum vnam expositionem. Ad eundem modum pertinet illud verbum

Digitized by Google

bum Aug. Adulterij malum fornicationē vincit, vincitur ab incestu: peius enim est cum matre, quàm cum aliena vxore dormire. Sed omniū horum pessimum est quod cōtra naturā fit: vt si vir membro mulieris nō ad hoc cōcesso vtatur. Hoc execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilius in vxore. Vnde & Clemēs papa: Grauissimè peccāt fornicarij: id est, valde grauiter: grauius adulteri, cunctis his grauius incestuosi: quos omnes transcendunt contra naturā delinquentes. ¶ Secundò potest ostendi magnitudo huius peccati per vindictam iam sumptam à Domino de peccato isto. Prima autē vindicta huius peccati fuit diluuium. Inter alias causas enim diluuij ponit hoc Methodius, quòd mulieres in vesaniā versæ, supergressæ viris abutebātur, & quòd exarserāt homines in alterutrum coëuntes. Secunda fuit subuersio quinq; ciuitatū. In qua vindicta attendendum est quòd Dominus nō solùm nocētes puniri voluit, sed innocētes, paruulos etiam vnius diei. In hoc *prouisum est pueris ne diutius viuentes sequerentur exempla patrum, & grauius damnarentur.* Et *etiā circumiacentes regiones puniri voluit: nec solum etiā homines, imò etiā animalia & terræ* nascentia, Ipsam quoq; terrā destruxit, eam conuertendo in mare mortuū in quo nihil viuit, nec auis, nec piscis. Etiam candela viua superenatās extincta mergitur, quasi igne infernali sumpta est ista vindicta. Nec potuit expectare ignis iste, donec cætera peccata punirentur. Vnde Greg. Gehennalis flamma moram nō sustinens, Sodomorum præuenit tollere nationē, & ipsam terrā tantę cōfusionis cōscientia cōsumpsit ignis sulphureus & spiritus procellarum, & in lacum horribilem solum omne redactum est. Et Gen. 19. Dominus pluit super Sodomam & Gomor-

Digitized by Google

ram ignem & fulphur de cœlo,& fubuertit ciuitates has,& omnem circa regionẽ,vniuerfos habitatores vrbium,& cuncta terræ virentia Refpiciens etiã vxor Loth poſt fe,verfa eſt in ſtatuam falis, ad oſtendendum quantum difpliceat Deo memoria huius peccati. Tertia vindicta fuit de Onan, de quo legitur Genef.38.quòd femen fundebat in terra,& idcirco percuſsit eũ Dominus, eo quòd rem deteſtabilem faceret. ¶ Tertiò poteſt oſtendi magnitudo huius vitij per pœnã huic peccato taxatam. Vnde Leuit.20. Qui dormierit cum mafculo fœmineo coitu,vterq; operatus eſt nefas : morte moriantur,fanguis eorũ fuper eos. ¶ Quartò per cõminationem quam facit Deus huic peccato. Vnde Ioël.3. Congregabo omnes gentes, & deducam eos in vallem Iofaphat, & difceptabo ibi cum eis. Et fubiũgitur caufa vna difceptationis:quia pofuerunt puerum in proſtibulo. Quintò poteſt oſtendi per hoc quòd Scriptura ita deteſtabiliter loquitur de peccato iſto. Vnde ad Rom.1. Mafculi in mafculos turpitudinem operantes. Non dicit aliquod turpe, fed ipfam turpitudinem vocat peccatum iſtud. Et ibidem: Vt cõtumelijs afficerent corpora fua.&, Propterea tradidit illos Deus in pafsiones ignominiæ.Et Leuit.18.Cum mafculo non cõmifceatis coitu fœmineo,quia abominatio eſt. Et Symmachus dicit, quòd ineffabile eſt & non debet homo loqui de peccato iſto. ¶ Sextò quòd multi antiqui inueniuntur non reputaſſe adulterium vel ſtuprum refpectu huius peccati. Genef. 19. dicit Loth Sodomitis: Nolite,quæfo,fratres mei, nolite hoc malum facere : habeo duas filias quæ nondum cognouerũt virum, educam eas ad vos, & abutimini eis. Et Iudic. 19. Habeo filiam virginem,& hic homo habet concubinam : educam

eas

eas ad vos, vt humilietis eas, & vestrā libidinē impleatis: tātum hoc obsecro, vt scelus hoc contra naturam non operemini in virum. ¶ Septimo potest ostendi magnitudo huius vitij, per hoc quod illud peccatum est adinuentio. Deus enim multùm odit adinuentiones in peccatis. Vnde super illud Esa. Visitabo super fructum adinuentionum vestrarum: dicit Greg. Deus plus punit studia peccatorum, quàm peccata. Et in Psal. Ibunt in adinuentionibus suis. Item, Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studijs suis. ¶ Octauò potest ostendi magnitudo huius vitij per multiplicem effectum ipsius. Hoc vitium fœdus inter nos & Deum rumpit. Genus humanū quantum in se est, destruit, hominem iumento inferiorem reddit. Propter hoc vitium filius Dei desijt incarnari, vt dicit authoritas. Ad primum pertinet quod dicit Augustin. Hoc vitio violatur societas quæ nobis cum Deo esse dicitur, dum natura, cuius ipse author est, peruersitate libidinis polluitur. Sicut aliquis cùm alius deteriorauit sibi rem suam, dicit: vestra sit. Sic Deus illum quem ipse fecit hominem masculum, cùm videt quòd ipse fecerit se fœminam, non reputat creaturam suam. Secundum verò planum est. Tertium verò potest ostendi per hoc, quòd ille qui peccat peccato isto, non obseruat legem: quam etiam bruta animalia obseruant. Aliæ species luxuriæ iumento assimilant hominem, sed hæc inferiorem reddit. Ideoq; Sodoma bene muta interpretatur: quia hoc peccatum reddet homines mutos in die Iudicij. Non poterunt enim excusare se per ignorantiam, cùm ipsa natura legem docuerit ipsa bruta animalia, quam isti transgrediuntur.

De Incestu, cuius peccati magnitudo quatuor modis ostenditur. CAP. IIII.

EQVITVR de Incestu, cuius peccati magnitudo potest ostẽdi. ¶ Primò per pœnã taxatã huic peccato in lege. Postquam enim Dominus prohibuit incestũ & peccatũ cõtra naturã. Leu. 18. subiungitur: Omnis anima quæ fecerit de abominationibus his quippiã, peribit de medio populi sui. Et eiusdem 20. taxatur pœna eadẽ huic peccato. ¶ Secũdò potest ostẽdi per hoc quòd Apostolus tradidit Satanæ cruciãdum illum fornicatorem, qui cum nouerca sua peccauerat: secundũ quod legitur 1. ad Corint. 5. ¶ Tertiò potest idẽ ostendi per mala quæ ex hoc peccato sequuntur. vnde legitur 2. Regum 12. quòd Amon qui sororem suam corruperat, interfectus est à fratre suo Absalon. Nisi homines ab hoc peccato cauerẽt sibi, sequerentur inde nõ solum odia & homicidia, sed etiã fratricidia. ¶ Quartò potest ostendi per hoc quod peccatum istud hominem quasi canem reddit. Canis enim in opere illo non obseruat consanguinitatem.

De Adulterio & speciebus eius, cuius magnitudo in septem ostenditur. CAP. V.

EQVITVR de adulterio quod diuiditur in duas species: scilicet in simplex adulterium, quod est cum vxoratus peccat cum soluta, & econuerso. Et in adulteriũ duplex quod est cùm vxoratus peccat cũ vxore alterius. ¶ Septẽ autẽ sunt per quæ potest ostẽdi magnitudo huius peccati. ¶ Primò per hoc quòd est cõtrariũ sacramẽto ma-

Digitized by Google

to matrimonij quod ipse Deus instituit & in paradiso,& in statu innocẽtiæ. Vnde nõ fit cõtumelia tãto sacramẽto absq; magna cõtumelia Dei. ¶ Secundo per hoc ꝙ est contrariũ iuri naturali. Vnũ enim ex præceptis iuris naturalis est hoc, Quod tibi nõ vis fieri, alij ne feceris. Hoc nullo modo vellet aliqs sibi fieri, vt quis cũ vxore sua peccaret. Multi sunt q potius permitterẽt se interfici, vel exhæredari, quàm hoc sustinerent. Ius ergo naturale dicit homini, ꝙ hoc nullo modo debeat facere alij quod ab eo odit sibi fieri. ¶ Tertiò põt ostẽdi p hoc, ꝙ prohibitio adulterij in Decalogo immediatè poni? post prohibitionẽ homicidij,& ante prohibitionem furti. vnde Clemẽs papa: Quid in omnibus peccatis adulterio grauius? Secundũ enim in pœnis tenet locum: id est, in prohibitionibus. Homicidio quodãmodo assimilatur adulteriũ. Cum enim vir & mulier sint vna caro: qui aufert vxorẽ suam alicui, idem est acsi seipsum ei auferret. Exuperat autem *istud peccatum omne furtum: quia quod aufertur, cùm sit creatura rationalis, melius est quæcunq; terrena substantia.* Quartò potest idem ostendi per legem quæ habetur *Leuit.* 10. vbi sic dicitur: Si mœchatus quis fuerit cum vxore alterius, & adulterium perpetrauerit cum vxore proximi sui, morte moriatur: moriatur & mœchus & adultera. Eadem pœna punitur hoc peccatum secundum leges mundanas, nec recipitur aliqua redemptio. ¶ Quintò ostenditur idẽ per hoc quòd legitur Dominus dixisse Dauid cum adulterans esset 2. Reg. 12. Nõ recedet, ait, gladius de domo tua vsq; in sempiternũ, eò quòd despexeris me, & tuleris vxorem Vriæ *Hethæi.* ¶ Sextò potest ostendi per mala quæ inde sequantur. Sequuntur autem ex hoc pecca-

Digitized by Google

to exhæredationes filiorũ. Vnde Eccl. 22. Mulier relinquẽs virũ suũ, peccabit statuens hæreditatem ex alieno matrimonio. Sequũtur etiam inde homicidia. Vnde Dauid cùm in adulteriũ cecidisset, fecit interfici fidelẽ militẽ suũ. Sequitur etiã inde multotiẽs, vt scilicet quis cognoscat filiã patris sui, vel eius vxorem, ignorãs quis sit pater eius. Septimò potest ostẽdi magnitudo huius peccati p iudiciũ zelotypię. De quo Num. 5. Si declinasti à viro tuo atq; polluta es, & concubuisti cum altero viro, his maledictionibus subiacebis. Det te Dominus in maledictionem exemplũq; cunctorũ in populo. Putrefacere faciat femur tuũ, & tumens vterus tuus dirũpatur &c. & Ezechiel. 33. Vnusquisq; vxorẽ proximi sui polluit: & hæreditate terram possidebitis?

De Stupro, cuius peccati magnitudo ostenditur. CAP. VI.

SEQVITVR de stupro, qđ est illicita defloratio virginum. Cuius peccati magnitudo ostẽdi potest. ¶ Primò ex hoc quòd Sichen filius Emor qui Dinã filiã Iacob deflorauit, interfectus est hac de causa cum patre suo & toto populo vrbis suæ: vt legił Geñ. 34. ¶ Secundo potest idem ostẽdi per hoc quòd idẽ peccatũ aufert virginitatẽ, cui debetur fructus cẽtesimus: cùm coniugatis debeatur solũ tricesimus, viduis solũ sexagesimus. Satis deteriorat terrã, qui facit vt nõ possit reddere nisi sexagesimũ fructũ, vel tricesimũ, cùm prius redderet cẽtesimũ. Qui illicitè deflorat aliquã, aliquando est occasio mille fornicationum quas ipsa faciet postea. Sicut ille qui primò rũpit clausurã vineę, occasio est illius

damni

Digitized by Google

damni quod faciunt qui postea intrant, qui aliter nō intrassent. Et aufert ei quādoq; quòd nunquā decætero maritū habebit. Ad detestationē etiam huius peccati facit quòd bonū quod ipse aufert, scilicet virginitatis bonum, est irrecuperabile & irrecompensabile. Votum virginitatis non recipit dispensationem, quia nec recompēsationem.

De simplici Fornicatione. CAP. VII.

AD simplicis Fornicationis detestationē sufficere possunt quę dicta sunt de luxuria generaliter. Addere tamen hoc possumus, quòd hoc peccatum est detestabilius etiam homicidio, vel rapina, in hoc quòd illa non sunt substantialiter mala: potest enim aliquis velle occidere aliquem meritoriè, sicut iudex amore iustitiæ. Et aliquis potest accipere alienū in summa necessitate: sed nullus potest fornicari sciēter, quin mortaliter peccet. *Ponamus quòd aliquis malū non cogitauerit, nec dixerit, nec fecerit, & omnia gerit bona quæ excogitari possunt, & semel tātum* fornicatur, & sic decedit absq; pœnitētia, ex necessitate dānabitur. Si omnes missæ quę vsq; ad finē mūdi celebrabūtur ab ecclesia pro eo celebrarētur, nō liberarēt eū à morte æterna. Ad detestationē etiam istius peccati facit quod legitur Numer. 25. quòd cùm esset fornicatus populus Israël cum filiabus Moab: iussit Dominus cunctos principes populi suspēdi in patibulis cōtra solē. Et occisi sunt de populo xxiiij. millia hominum. Et Phinees qui interfecit Zambri coëuntē cum Madianitide, sacerdotium sempiternū meruit, & irā Dei à populo diuertit: & licet fornicatio genus sit omnis illiciti coitus, qui fit extra

Digitized by Google

vxorem: tamen specialiter intelligitur in vsu vi duarum, vel meretricum, vel concubinarum.

De peccato meretricum.

AD detestationem huius fornicationis quæ fit cum meretricibus facit hoc, quod quādo aliquis se credit cum talibus peccare simplici fornicatione, ipse quādoq; cōmisit adulteriū vel incestum. Sæpe enim tales mulieres coniugatæ sunt, & forsitā à consanguineis eius qui peccant cum eis cognitæ. Vnde cōmittit se q cum talibus peccat magno discrimini. Et licet nō sint cōiugatæ vel affines ei, ipsæ tamē æquè peccāt acsi forēt: ex quo æqualis est contemptus. Ad detestationē verò illi⁹ fornicatiōis quę fit cū viduis, facit hoc, q̄ peccās cū talibus aufert eis honorē. Ad detestationē verò eius quę fit cū cōcubina, facit hoc, quòd talis fornicatio fit cum scandalo proximi.

De Raptu.

EST autem alia species luxuriæ præter prædictas, quæ Raptus dicitur. Est autem raptus, cùm puella violenter à domo patris educitur, vt corrupta in vxorē habeatur, siue puellæ, siue parentibus vis illata constiterit. Hoc peccatum tantum est quòd morte punitur.

De alia diuisione Luxuriæ. Et primo de Luxuria Clericorum. CAP. VIII.

ERTIO modo potest diuidi peccatū Luxuriæ secundū diuersitatē subiectorū in quibus est vt diuidatur in luxuriā laicorū, clericorū & religiosarū personarū. ¶ De luxuria verò laicorū nihil aliud dicemus quàm de luxuria in genere dictū sit. Sed de alijs duabus speciebus dicemus, quia grauius est peccatmu illud in clericis religiosis person

personis: & aliter ponderandũ in est eis, quàm in laicis. Vnde põdus sanctuarij maius erat cæteris põderibus mercatorum & ciuiũ, ad designandũ quòd aliter ponderanda sunt peccata laicorũ & peccata eorũ q sancti deberent esse, quibus dicitur in Esa. Mundamini qui fertis vasa Domini.

Quæ aggrauant peccatum carnis in clericis.

Septẽ autẽ sunt quæ aggrauãt peccatũ carnis in clericis in sacris ordinibus cõstitutis. ¶ Primum est, voti fractio, & est ista circunstãtia valde aggrauãs peccatũ: quòd satis apparebit, si aliquis attendat q̃ pretiosum sit quod talis aufert Deo, & ꝙ res sancta sit. Hæ duæ circunstãtiæ aggrauare solẽt peccatũ rapinę: pretiositas rei quę rapitur, quia magis dãnificatur proximus: & sanctitas ipsius, quia tunc non est solùm furtũ, imò etiam sacrilegiũ. Castitas verò qua iste promisit Deo cùm sacros ordines suscepit, quam Deo aufert cũ fornicatur, res irrecõpensabilis est. Vnde Eccl. 26. *Omnis põderatio nõ est digna animæ continẽtis. Res etiã sancta est, cùm sit Deo oblata. Vnde contrectatio eius inuito Domino facta est sacrilegiũ.* ¶ *Secundũ est scandalũ & derisio* populi. Vnde Hier. Clericus aut honestior est cæteris aut alijs est fabula. ¶ Tertiũ est sciẽtia. vnde Greg. Vbi maius est sciẽtię donũ, trãsgressor maiori subiacet culpę. ¶ Quartũ est hoc, ꝙ ad seruitiũ Dei assumpti sunt. Sicut eñ q fornicat in ecclesia, magis peccat q̃ qui fornicatur in domo communi, eo quòd ecclesia sit Dei seruitio deputata: sic maius est peccatum luxuriæ in clericis qui sunt Dei seruitio deputati, quàm in laicis. ¶ Quintum est, quòd ipsi sunt de familia Dei, & eius expensis viuunt, & vestiuntur: proditores enim sunt quando illum impugnant, de cuius bonis viuunt & vestiuntur. Et Dei cõtumelia

lia etiam maior est: quia à suis cõtemnitur. vnde in Psal. Si inimicus meus maledixisset mihi &c. ¶ Sextum est hoc, quòd ipsi decipiunt populum qui dat eis eleemosynas, vt ipsius peccata deleant orando, & gratiam impetrent sanctitate vitæ suæ: quod ipsi non faciunt, quia secundum Gregor. cùm indignus ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Bern. Qui ambulant in carne, Deo placere non possunt, & placere velle præsumunt. ¶ Septimum est, dignitas officij ad quod ordinati sunt, quod specialiter pertinet ad sacerdotes. Sicut enim grauiter peccaret qui calicem benedictum in lutum proijceret, vel aliter macularet, eo quòd ad continendum Dominicum sanguinem sit deputatus: sic sacerdos valde peccat grauiter qui ad suscipiendũ Dominicũ corpus & sanguinẽ ordinatus est, quãdo peccato carnis se maculat. Et sicut etiam ille grauius peccaret qui in calice inquinato manente immunditia in eo sanguinem Domini poneret: sic valde grauiter peccat ille qui fœtore luxuriæ inquinatus antequã ab immunditia illa se abluerit, corpus & sanguinem Domini sumere præsumit. De quo Ambros. Qui indignè Christum sumit, idem est acsi interficiat. & Augustinus super illud ad Hebr. 10. Irritam quis faciens legem Moysi, sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit. Conculcat Christum qui liberè peccat, & absq; timore, & qui eo indignè participat.

Quòd peccatum Luxuriæ valde indecens sit in sacerdote.

NOta quòd peccatum Luxuriæ valde indecens est in sacerdote. Et hoc quinq; de causis.

sis. Et quia homo, et quia Dei minister, & quia angelus, & quia plusquam angelus in aliquo, & quia videtur Deus, vicem enim Dei tenet. Ad primum enim facit illud Sen. Voluptas nihil habet magnificum, nihil quod naturam Deo proximam deceat ministerio membrorū vilium ac turpium veniens. Appetitus fornicantis est brutalis. Concupiscentia brutorum viso delectabili tam citò accenditur, & non habet in potestate sua vt eam temperet vel extinguat. Sic fornicator vult appetitum suum implere quātumcunque malum inde sibi accidere debeat. ¶ Ad secundū, nota quòd si diuites huius seculi tantum amant munditiam *in eis* qui sibi seruiunt cibum præparando, quid ille de quo legitur in Cant. Qui pascitur inter lilia: id est puritate delectatur. August. Melius est spiritualia penitus omitti, quàm impurè tractari, vel tangi. In ecclesiasticis officijs Dominus non frequentiam ministrorum, sed deuotionem probat animorum. ¶ Ad tertiū, pertinet quod legitur in Malach. 3. cap. *Labia sacerdotis custodiunt scientiam & legem requirūt ex ore eius: quia angelus Domini exercituum est:* plus est etiam quàm angelus, quantum ad dignitatem sacerdotalem quam non credimus angelis esse concessam. Non enim si proferret angelus verba illa, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus: fieret transsubstātiatio: quia non habet ordinē qui ad hoc exigitur. Nec angelis legimus dictum esse, *Quorum remiseritis peccata, remissa sunt*: vt legitur discipulis dictum. Io. penul. Hoc tamen verbum sanè intelligendum est. ¶ Est etiā vt Deus. Vnde super illud Matt. 16. Vos autem quem me esse dicitis? dicit glos. interli. vos ab alijs discreti, non homines, sed dij. Et in Leuit. *Dijs non detrahes: & principi populi tui non*

maled

maledices. Et quale est hoc, quòd ille amat vt porcus qui est vt Deus.

De peccato carnis in personis religiosis, cuius magnitudo peccati sex modis probatur. CAPVT IX.

ONSEQVENTER ostendẽdũ est quomodo aggrauet peccatũ carnis in religiosis personis. Et primo ostẽdemus hoc generaliter in quibuscunq; religiosis psonis, deinde specialiter in sanctimonialibus. Et nota quòd septem circunstantiæ aggrauantes peccatum clericorum qui sunt in sacris ordinibus constituti, possunt similiter ad peccata religiosarũ personarum referri. Sed causa breuitatis de hoc ad præsens dimittimus. ¶ Sex autem sunt per quæ ostendi potest quantum aggrauetur hoc peccatum in religiosis. ¶ Primum est hoc quod Moyses narrat Gen. 6. tanquam causam diluuij: Cùm cœpissent, inquit, homines multiplicari super terram, & filios procreassent: videntes filij Dei filias hominũ quòd essent pulchræ, acceperũt vxores sibi ex omnibus quas elegerant. Si enim displicuit tantum Deo quòd filij Dei filias hominũ in vxores acceperunt, quantum credendum est displicere Deo cùm filij Dei cum filiabus hominum fornicãtur? ¶ Secundũ est, quòd cœtus religiosorũ nobilior pars est in corpore Christi, scilicet ecclesia: vnde per faciẽ intelligitur, & ideò spõso Ecclesiæ maximè displicet macula in eis: vnde ipse dicit in Cãt. spõsæ: Ostẽde mihi faciẽ tuã. Qui magnã alicui vult facere cõtumeliã maculat ei faciẽ. Vnde Iudæi in faciem Christi expuerunt vt cõtumelia maior

maior esset. Sic Christo cõtumeliã magnã faciũt qui faciẽ spõsæ pro qua abluenda faciẽ propriã sputis Iudæorũ exposuit, maculant vel in se vel in aliis. ¶ Tertiũ est hoc, quòd peccatũ carnis in religiosis apostasia est. Si enim qui habitũ religionis deserit, apostata iudicatur: cũ castitas magis substãtialis sit religioni quàm habitus qui castitatem deserit, apostata est. Vnde de tali verũ est quod legitur Prouerbior. 6. Homo apostata vir inutilis. Nec quãtum ad Deũ vtilis est. quicquid enim facit in claustro, non valet ei ad meritum vitæ æternæ. Et quo ad homines inutilis est, cum eis sit scãdalo & derisioni. ¶ Quartũ est hoc, quòd diabolus ita studet & laborat vt religiosos faciat cadere, pręcipuè in peccatũ carnis. Vnde Eccl. 13. Venatio leonis onager in eremo. Leo est diabolus, cuius venatio est monachus in eremo claustri. Diabolus est quasi lector, cibos inuitatos quærens. Vnde Habacuc 3. Incrassata est pars eius, & cibus eius electus. ¶ Quantum placeat diabolo peccatum carnis in religiosis, *potest ostendi ex hoc quod legitur in dialogo Greg. quòd Andreas Fundanæ ciuitatis episcopus, cùm vitam virtutibus multis plenam duceret* & continentem, quandam monialẽ quam secum prius habuerat, noluit ab episcopi sui cura repellere, certus de sui & eius continentia. Sed hostis eius cœpit speciẽ oculis eius imprimere, aditum tentationis exquirens. Quadam verò die Iudæus quidam de Campania Appiam tendens cùm iam esset nox, nesciẽs quò declinaret, iuxta Apollinis templũ se cõtulit. Nocte verò media dũ præ timore vigilaret, vidit malignorũ spirituũ turbã in Ecclesiã aduenire, quorũ princeps discutere cœpit quid egissent. Et post multũ venit vnus qui in Andreæ animum per speciẽ sanctimo-

ctimonialis quandã tentationẽ carnis cõmouisse aperuit. Cũ verò malignus spiritus qui præerat inhianter audiret, adiunxit, quòd ad hoc peruenit tentatio, vt die præterito in terga eiusdẽ sanctimonialis fœminæ alapam daret. Tunc blandè exhortatus est eum vt perficeret quod cœperat, vt singularem palmam teneret. Tũc Iudæus accedens ad episcopum, diligenter ab eo, licet hoc celare vellet, extorsit. Quem episcopus ad fidem monuit, & baptizauit. Ad idem facit quod legitur in Vitis Patrum, quod dicebat quidam Thebeus senex quòd filius fuisset sacerdotis idolorum. Et cùm quadam die videret patrẽ suum in templo sacrificantem idolis, vidit & sathanam cum malitia sua astantem. Quẽ cùm singuli dæmones adorassent, retulerunt facta nequitiæ suæ. Vnus ait: Per xxx. dies homines vnius prouinciæ plurimos occîdi. Alius dixit, per xxx. dies plurimos se submersisse in mari. Alius se per decem dies interfuisse nuptijs, & sponsum & sponsam occidisse, & multam effusionem sanguinis incitasse. Hoc audito omnes sathã flagellari iussit. Tandẽ vnus ait, per xl. annos incitasse quendam monachum in eremo ad peccãdum, & vix illa nocte compulisse eum fornicari. Tunc surgẽs & osculans eum imposuit ei coronam quam habebat, dicens quid maximum fecisse. ¶ Quintum est hoc, quòd Dominus legitur ita grauiter puniuisse peccata illa quæ in claustris sunt cõmissa. Primum claustrum fuit in cœlo in quo ipse Deus abbas fuit: in quo quidam conspirationem fecerunt, & absq; spe veniæ damnati sunt. Secũdum claustrum fuit in terrestri paradiso, in quo qui inobedientes fuerũt, de paradiso expulsi & morti cum tota succesſione sua damnati sunt. Tertium claustrum fuit in principio Ecclesię, in quo

Petrus

Digitized by Google

Petrus fuit abbas. In quo qui proprietarij esse voluerunt, morte subitanea perierunt. Causa autem quare peccatum in claustro commissum adeò Deo displiceat, potest esse duplex. Vna tāgitur Esaiæ vicesimosexto, vbi sic legitur: In terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Dei. Multum displicet Deo quòd diaboli filius locum occupet, in quo deberet esse vir sanctus. Secūda causa est: quia claustrales debēt esse serui Domini, propriè proprij. Vnde valde magnam contumeliam reputat sibi hoc Deus, cùm à talibus se contemni videt. ¶ Sextum est hoc, quòd vita claustralis est angelica vita. Imitari enim debet angelicā vitam in puritate per castitatem. In carne enim præter carnem viuere, non humanæ est naturæ, sed virtutis angelicæ. Et in charitatis feruore vsq; ad omnium cōmunionē. Et in persecutione obedientiæ: vt sicut in cœlo, sic ibi voluntas Dei perfectè fiat. Claustralis ergo angelus est. Ergo vel malus vel bonus. *Si malus est, diabolus est* vel dæmon. *Nihil enim aliud est malus angelus, q̄ diabolus. Et sic claustrales luxuriosi sunt dęmones incubi. Hieron. Professis Christianæ religionis militiam,* nihil est medium inter angelos & dæmones. Aut enim erunt angelis æquales, aut dæmonibus non impares. ¶ In claustralibus videtur hoc peccatum maximum esse & indecens: quia spiritualissimi deberent esse. Et hoc peccatum præ cæteris carnales eos reddit. Efficitur enim in hoc peccato homo totus caro. Macula enim intolerabilis est in oculo, quæ parum grauaret in alio membro. Viri enim contemplatiui sunt vt oculus.

De peccato carnis in Monialibus.

SEquitur de peccato carnis in sanctimonialibus. Quod adeò graue est, quòd non est sola fornicatio, imò est ibi adulterium, & incestus, & stuprum, & quasi peccatum contra naturam. Adulterium est ibi, cùm sit accessio ad sponsam Christi. ¶ Et valdè est graue genus adulterij, si attendatur quòd desponsata sit Altissimo: quanto enim nobilior est cui desponsata est, tanto maior est contumelia. Ipsi enim est desponsata cui angeli deseruiunt. Attendere etiam debet qui eam sollicitat, quòd sponsa est Domini sui. Vnde cum peccato adulterij, erit ibi crimen proditionis. Hoc autem attendebat Ioseph, qui dominæ suæ dicenti sibi, Dormi mecum: dixit Genesis 39. Quomodo possum facere hoc malum, & peccare in Dominum meum? Attendere etiam debet quòd sponsa ista est adeò dilecta à Domino suo quòd inclusit eam. Oblita est populum suum & domum patris sui, vnde concupiuit rex decorem eius. Iuxta verbum Psalm. Ad hoc adulterium specialiter potest referri quod legitur Prouerb. 6. Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ. Stuprum etiam, id est illicita defloratio virginis, frequenter est ibi. Incestus etiam & valde graue genus incestus: quia cum vxore patris. Vnde ad hoc potest referri quòd legitur 1. ad Cor. 5. Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris sui aliquis habeat. Ad idem potest referri quod legitur Genes. penul. Rubẽ effusus es sicut aqua: nõ crescas, quoniã ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratũ eius. Est etiã quodãmodo ibi vitiũ cõtra naturã, cùm fornicatur cum mortua, & iam sudario inuoluta. Religiosæ personæ quæ perfectè ordinẽ suum seruant, cõtinuè sudarium suũ ferunt quia in habitu suo sepeliuntur.

De

Digitized by Google

iis quæ dant occasionem peccato Luxuriæ, PARS TERTIA. quæ habet se-em capitula.

ıcitamentis Luxuriæ. Et primò de otio, indiscreta sumptione cibi & potus.

CAPVT I.

ICTO de his quæ faciunt ad detestationē Luxuriç, & de speciebus eius, dicendum est de his quæ præstant occasionem huic peccato. Quæ sunt octo, scilicet otium, indiscreta sumptio cibi & exhortatio vetularū vel aliarū persona-uæ consiliatrices sunt turpitudinis, & præ xemplum, aspectus mulierum, colloquium, s cantilenaıum amatoriarum, vel instru-rum musicorū, & turpiloquiorū, & tactus. d otium det occasionem huic peccato, pa-scriptis ethnicorū, & etiam ex sacra scri-Vnde Poeta: Quæritur, Aegysthus quare ıs adulter: In promptu causa est, desidio-t. Et Ezech. 16. Hæc fuit iniquitas Sodo-oris tuæ, superbia, saturitas panis, & a-ıtia, & otium. ¶ De indiscreta sumptione potus, quomodo sit causa luxuriæ, satis l, vbi de vitio gulę suprà in principio di-Dicit etiā Hier. quòd difficile inter epu-atur pudicitia. Et Bern. Periclitatur casti elicijs. Item Hieron. Pro membrorum or do vitiorum est. Hinc dicitur quòd mem-erationi deputata seruiant peccato.

:ato vetularum turpitudinem consu-ım. CAP. II.

Digitized by Google

VLTA autem sunt per quæ potest ostendi magnitudo huius peccati. ¶Primum est hoc, quòd peccatum istud est diabolicum. Opus enim diaboli est operam dare vt hominem deijciat in peccatum. Sic studium vetularum talium est, vt mulieres inclinent ad peccatum. Nec habent de illo peccato quandoq; nisi fœtorem & potũ vnũ vini. Vnde Ioel. 3. Puellam vendiderunt pro vino, & biberũt. ¶Secũdũ est hoc, quòd opus earũ magis est noxiũ ꝗ̃ opus diaboli. Vbi enim nec homo nec diabolus potest aliquid facere per se, ibi facit vetula. Vnde posset rectè dici diabola, eo ꝙ in peccato diabolo assimiletur. A peccato em̃ habet diabolus ꝙ sit diabolus, qui est à creatione angelꝰ. Posset etiã dici satã, quod interpretatur aduersator. Efficacius enim aduersatur saluti eius quam mouet ad malum, quàm ipse diabolus. ¶Tertium per quod potest ostẽdi magnitudo huius peccati, est pœna serpenti à Domino inflicta. Serpens enim quẽ diabolus sibi elegit, vt per eum mulierẽ deijceret, eo quòd mulieri assimilaretur (erectus enim tunc erat, & secundũ Bedam, vultum virgineum habens) significat rectè has vetulas quas diabolus elegit ad alias mulieres deijciẽdas, eo quòd sint eis similes. Licet autem serpens tanquam creatura irrationalis non intellexerit quid fecerit, tamẽ in tribus punitus est, cùm mulier in duobus punita sit tãtùm, & vir tãtũ in vno. Vir etiã, quia in solo esu peccauit, in labore quærẽdo sibi eduliũ punitus est. Vnde dictũ est ei: Maledicta terra in opere tuo &c. Mulier superbiuit, & in fructu peccauit: ideo Deus eam humiliauit, dicens, Sub viri potestate eris. Et in fructu eius puniuit eam, dicens: In dolore paries

Sei

pens verò, quia hominem deiecit, prostratus cùm prius erectus incederet. Vnde dictum est super pectus tuum gradieris. Quia habuit in mendacium, ideo in ore eius positum est venum. Et in cibo punitus est. Vnde dictũ est ei: ram comedes omnibus diebus vitæ tuæ. a mulierem decepit, ideo dictum est ei: Initias ponam inter te & mulierem. Et post: cõteret caput tuum. Et est argumentũ quòd eres sanctæ multum debent odio habere taetulas: non naturam, sed vitium earum. Et e correxerint, procurare eo modo quo seum Deum poterunt, vt à vicinia sua expeleas. Qualiter ergo punientur vetulę quę in;unt peccata quæ faciunt, si sic serpens puest qui non intellexit? Sicut serpens in ore us est, sic punientur & ipsæ. Et quia vinum eccato quod faciunt bibunt: fel draconum inum earum, & venenum aspidum insanapsis etiam dicetur: Non terram comedes, rbones comedes omnibus diebus vitę tuę. ia se plãcam vel pontem diabolo fecerunt, r eas ad mulieres diabolus transiret, ipse atæ conculcabuntur, & vadent super eas iles, vt ait Iob. ¶ Quartum est quod legiclesi. 28. de lingua tertia, vbi sic habetur: res fortes deiecit: vel mulieres viratas, sem aliam literam, vel etiam maritatas. Et dam interpositis, subiũgitur: Et vtilis poserus, quàm illa. Ignis infernalis non exuillos qui adducuntur, & qui hoc merued lingua tertia iniustissimè vrit igne pecã illos qui sibi nihil nocuerunt. ¶ Quintũ, quòd vetula talis se habet sicut lingua in e diaboli, quod est congregatio malorũ. satis potest ostendi quòd multa malitia

Digitized by Google

sit in huiusmodi mulieribus. Si enim tātū est malitiæ in lingua vnius hominis, vt habetur in Cano. Iac. 3. quantum credenda est habere malitiæ lingua diaboli? De lingua hominis dicit Iacob. Lingua nostra ignis est, vniuersitas iniquitatis. Et post, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis nostræ inflammata à gehenna. Et iterum: Lingua est inquietum malum, plena veneno mortifero. quæ de lingua diaboli verissimè possunt dici, scilicet de vetula. Præterea cùm diabolus vt faber sit, iuxta illud Esaiæ 54. Ego creaui fabrum sufflantem in igne prunas. Et iuxta illud Iob 41. Halitus eius prunas ardere facit. Vetulæ istę sunt vt folles ipsius. Attestatur autē nigredo vetularū huic officio. Ipsæ etiam vetulæ sunt quasi laruæ sub quibus latet diabolus, & in quibus operat. Si enim se manifestaret in propria forma, horrorem mulieribus incuteret. Ipsę etiā reę sunt proditionis apud Deū, cuius castra explorant, & procurant vt diabolo tradantur. ¶ Præterea, cùm Christus in tempore passionis laborauerit vsq; ad sudorē sanguineum, & tantū dolorē sustinuerit quòd non fuit dolor sicut dolor eius, & tantū expēderit. Ibi eim fractum est alabastrum, & vnguentum misericordiæ effusum in tanta abundātia, quòd eum sense rūt cœlū, & terra, & infernus: vnicam tamē animam, scilicet latronis, in actu lucratus est ibi. Ex quo satis patet quantū peccent hæ vetulæ etiam si non auferrent nisi vnam animam Deo in tota vita sua, cū tale dānum faciant ei, quale lucrum ipse fecit in cruce. Item si prædicator vnus nō lucraretur in tota vita sua nisi vnicā animā, multū faceret, cùm vna anima plus valeat q̄ omnes diuitiæ huius mūdi. Igitur si aliqua vetula toto tēpore vitæ suæ nullū aliud malū faceret, nec corde,

Digitized by Google

de, nec ore, nec opere, nisi quòd vnam animam Deo auferret, nimis esset. Itẽ si aliquis vẽdidisset vnum de vicinis suis comedẽdo & bibẽdo cũ eo aliquibus qui eum corporaliter iugularent, valde malus iudicaretur: vel si quis ad tantam malitiam peruenisset, quòd pro 12. denarijs hominem vnũ corporaliter interficeret. Quàm mala ergo iudicanda est quæ tot mulieres vendit ad interficiendum eas spiritualiter, comedendo & bibendo cum eis. Et quæ non pro 12. denarijs, sed pro potu vno vini interdum in mortẽ vnius animæ consentit. Præterea incendiarij qui furtim domos & aceruos manipulorũ incendunt in guerris, peiores cæteris reputantur, & maximè sunt exosi. Vetulæ autem istæ incendiariæ sunt. Luxuriam enim, quę ignis est, vsque ad consumptionem deuorans, vt legitur Iob 31. in cordibus hominum ponunt. Nec parcunt etiam templis: fideles enim templa sunt Deo in baptismo dedicata. Item si nullum tale sacrificium est Deo vt zelus animarum, nullum tale sacrificium est diabolo vt perditio earum, & nihil sic Deo displicet. Vetulæ tales videntur propriè esse de familia diaboli. Et sicut voluit Christus vt super apostolos apparerent linguæ igneæ, ad ostendendum quòd officium eorum erat verbis corda hominum igne cœlesti inflammare: sic diabolus si vellet officium istarũ vetularũ hominibus ostẽdere, linguas igneas igne fœtido inferni faceret super eas apparere.

De malo exemplo per quod excitatur Luxuria. CAP. III.

MALVM exemplũ licet vniuersaliter multũ timẽdũ sit, pcipuè tamẽ exẽplum huius peccati: quia in mẽbris generatio-

ni deputatis maximè fæuit cócupiscentia. Vnde summo studio vitāda sunt vbi fornicarij conuersant: quia nō accideret de facili q̄ aliquis videret aliquos fornicari quin tentaretur. Vnde Eccles. 19. Qui se cōiungit fornicarijs, erit nequam. Et Apostolus 1. ad Corint. 5. loquens de Corinthio fornicatore, Nescitis quia modicum fermenti tota massam corrumpit? Expurgate ergo vetus fermentum. Et Sen. Vnum exemplum auaritiæ vel luxuriæ multum mali facit. Etiam cum eis qui sunt in matrimonio nō est tutū habitare, illis qui virginitatē vel castitatē volunt seruare.

De aspectu mulierum, qui valde timēdus est.

CAPVT IIII.

ASPECTVS mulierum valde timendus est, vt potest ostendi & authoritatibus, & exēplis, & rationib. ¶ Authoritatibus. Vnde super illud Gene. 3. vidit mulier &c. Dicit Greg. Non licet intueri quod nō licet concupisci. Itē Greg. Pensandū est quantū visum debemus restringere qui mortaliter viuimus, si mater viuentium per oculos ad mortē venit. Et Eccl. 9. Virginē ne cōspicias, ne forte scādalizeris in decore eius. Et post: Auerte faciē tuā à muliere compta. ¶ Exēplis potest idem ostēdi. Vnde Gen. 34. Cū vidisset Dinā Sichē filius Emor Heuæi, princeps terræ illius, adamauit illā, & rapuit. Et Gen. 39. Iniecit domina oculos suos in Ioseph, & ait: Dormi mecū. Et 2. Reg. 11. vidit Dauid Bersabee lauātē se ex aduerso super solarium suum. Erat tunc mulier pulchra valde. Et subiungitur: Missis itaq; Dauid nuntijs tulit eam. Et de Iudith 16. legitur: Colligauit cincinnos suos mitra ad decipiendū eum.

San

Sandalia eius rapuerunt oculos eius. Pulchritudo eius captiuam fecit animã eius. Cincinnos vocat capillos in serie vna congregatos. ¶ Multis etiam rationibus potest ostendi quòd valde timendus sit nobis aspectus mulierum. Quarum quædam sumuntur ex parte mulierum, & aliæ ex parte oculorum. ¶ Ex parte mulierum sumere possumus tres rationes, ad hoc ostendendum. Prima est hæc, quòd à planta pedis vsq; ad verticem non est locus in mulieribus, in quo non sit positus laqueus ad capiendum oculos. Quod satis innuitur Iudith 16. Dicitur ibi: Colligauit &c. vt suprà, ecce laqueus in vertice. Sandalia eius rapuerunt oculos eius: ecce laqueus in pedibus. Et Eccl. 7. Inueni mulierem amariorem morte, quæ laqueus est venatorũ, & sagena cor eius. Vincula sunt manus eius. Hoc dicitur, vt qui in manus eius tenetur, sciat se esse in vinculis diaboli. Et Prouerb. 7. Ecce occurrit mulier ornatu meretricio, præparata ad capiẽdas animas. ¶ Notandũ quòd diabolus excoriat mulieres, pellem honestæ cõuersationis ab eis remouendo, ad miluos, id est ad luxuriosos capiẽdos, qui sunt animalia ignobilia, quæ ad extra volant. Ad idẽ solent canes vel mulilegi excoriari. Mirũ est quomodo hoc toleratur inter fideles, quòd mulieres sic præparent se ad interfectionem animarum. Si quis faceret foueam in via, & eam cooperiret, non toleraretur. Fouea autem profunda est meretrix: vt legitur in Prouerb. 23. Item Eccl. 9. Ne respicias mulierem multiuolam, ne fortè incidas in laqueos eius. ¶ Secũda ratio quare aspectus mulierum sit timendus, est hæc, quòd mulieres in aspicientibus se solo visu ignem infernalem succendunt etiam à remotis. Vnde Eccl. 9. Ne circumspicias speciem alienam. Propter

Digitized by Google

speciem mulieris perierunt multi. Et ex hoc con cupiscentia quasi ignis exardescit. Tertia ratio est, quia non est aliqua pars in eis qua quasi gladio non vtantur in necem se aspicientium. Hieron. Gladius igneus est species mulieris, quasi ex omni parte sui sagittas mittens. Ad quam sagittationem pertinet quod legitur Prou. 7. Donec transfigat sagitta iecur eius. Et paulò post: Multos vulneratos deiecit. Non est hoc mirũ si multos interficiat, cum dẽsescat multitudine telorũ, sicut porcus qui dicitur spinaticus multitudine spinarum.

¶ Quòd oculi dant occasionem sæpe peccato Luxuriæ.

EX parte verò oculorum possunt sumi septem rationes. ¶ Prima est quòd oculi sunt valde veloces ad nocendum animæ. Ideo prædonibus comparantur. Thren. 4. Oculus meus deprædatus est animam meam. Prædones timentur multum propter sui velocitatem. Ad idem pertinet quod dicit Gregorius super illud Gen. 3. Vidit mulier &c. Deprimendi sunt oculi à lasciuia suę voluptatis, quasi quidã raptores ad culpam. Nõ enim Heua lignum contigisset, nisi prius incautè respexisset. ¶ Secundo timendi sunt oculi, quia à remotiori nocent. Gustus & tactus sunt eorum quæ sunt immediata: sed visus non sic. propter hãc causam multũ timẽtur balistarij & sagittarij. ¶ Tertio, quia oculi cõtra nos multis armis vtũtur. Plures enim differẽtias rerũ nobis ostẽdit visus, quàm cæteri sensus. Sensus iste ministrat materiam tentandi nobis, & quantum ad concupiscentiam carnis, & quantum ad concupiscentiam oculorum, & quantum ad superbiam vitæ. Vnde philosophus: Totius hominis libertas est perdidisse oculos. Oculi sunt per quos paupertatem

tem

tem ferre nõ possumus. Oculi tota nostræ luxuria sunt: hi nos in omnia quotidie vitia præcipitant. ¶ Quarto, quia duces sunt scelerũ. Inter latrones magis timentur qui vias scientes aliorũ sunt duces. Sen. Intelligendũ est partem esse innocentiæ cæcitatem. Huic oculi adulteriũ monstrant, huic incestum, huic domum quam concupiscat, irritamenta sunt malorum, duces scelerum. ¶ Quinto propter corruptionẽ magnam quæ in oculis est. Ad quam corruptionẽ, Primo facit facilitas lædendi, quam videtur habere à natura, etiã quantum ad peccatũ. Cui attestatur facilitas lædendi corporaliter quæ est in eis. Dispositio enim corporalis attestatur frequẽter dispositioni spirituali. Ad idẽ facit hoc, quòd naturaliter custodiũtur oculi tanta diligẽtia. Multis enim tunicis inuoluti sunt à natura, & palpebra etiã exteriori defenduntur, & etiã obiectione manus si opus fuerit. Eiusdẽ etiam facilitatis lædẽdi signũ videtur esse hoc, quòd per oculos ad matrem nostrã mors intrauit. ¶ Secũdo facit ad corruptionẽ istam hoc, quòd multi corrupti fuerunt in primo peccato. Vnde post comestionẽ pomi sequitur in Genesi: Et aperti sunt oculi eorũ. Quod intelligitur quo ad motus cõcupiscentiarũ. Non enim intelligendum est, quòd quasi palpones & cæci accesserunt ad lignum vetitum. Vnde super illud Matthæi 7. Quid autẽ vides festucam, dicit gl. Oculus qui in paradiso post culpam est reseratus, videt nõ vnde proficiat, sed vnde in deterius cadat. ¶ Tertio corrupti sunt ex diuturna cõsuetudine peccãdi. Tãta autẽ corruptio ista est, quòd quasi inuitus concupiscit homo quod videt oculus. Vnde super illud Iob 31. Pepigi fœdus cum oculis meis & c. dicit gl. Fœdus cum oculis pepigit, ne prius incautè aspiceret quod postea inuitus

amar

Digitized by Google

amaret. ¶ Sexto ideo sunt multum timēdi oculi, quia vsus eorū est valde necessarius. Quāto enim est vsus magis necessarius, tāto & abusus est magis timēdus. Licet lingua valde corrupta sit, tamen includi potest longo tēpore, & sic cessando ab eius vsu cauet homo ab eius abusu. Sed oculi non cessant videre, vnde non cessant peccare. Vnde 2. Pet. 2. Oculos habētes plenos adulterij, & incessabilis delicti. ¶ Septimo sunt oculi timendi, quia sunt quasi duæ portæ in castro corporis nostri, quibus si dominetur diabolus, simpliciter erit dominus corporis nostri. Dominus qui habet portas alicuius castri, habet & castrū. Vnde Iob 31. Pōst illud, Pepigi fœdus &c. Subiungitur: Quam enim partem haberet in me Deus desuper? Vbi insinuat quòd nihil habet Deus in homine, si oculos non habeat: sicut nō est dominus castri, qui non habet ibi ingressum & egressum: & vt breuiter dicam, cùm breuis sit omnis malitia super malitiam mulieris, vt legitur Ecclesiast. 25. Et nihil oculo nequius creatum sit, vt legitur eiusdem 30. Cùm in aspectu mulierum hæc duo valde timenda coniunguntur, constat aspectum mulierum valde timendum esse. Ideo Iob sciens oculos esse hostes valde nociuos, fœdus cum eis pepigerat, vt nec cogitaret de virgine. Ideo etiam leguntur quidam philosophi sibi oculos eruisse. Vnde Hieronymus: Non doleas si hoc non habeas quod formicæ, & muscæ, & serpentes habent, carnis oculos: sed illum oculum te habere lætare, de quo in Cantic. Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa in vno oculorum tuorum. Deniq; quosdam mundi philosophos legimus, vt totam cogitationem ad puritatem cogerēt, sibi oculos eruisse; in hoc tamē non debemus eos imitari.

Digitized by Google

Quòd colloquium mulierum valde sit timendum.

CAPVT V.

OLLOQVIVM mulierũ valde timẽdũ est. Quod patet primò per hoc quòd sermo mulieris insinuatur esse rete, Prou. 7. vbi sic legit, de fallace muliere: Irretiuit eũ sermonibus multis. ¶ Secundo ex hoc ꝙ cõparatur igni. Eccl. 9. vbi sic legitur: Colloquiũ illius quasi ignis exardescit. ¶ Tertio ex hoc quòd comparatur gladio acuto. Prou. 5. Fauus distillans, labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: nouissima autẽ eius amara quasi absynthiũ, & acuta quasi gladius biceps.

De auditu cantionum amatoriarum, turpiloquiorum, & instrumentorum musicorum.

CAPVT VI.

VDITVS cantionum valde timendus est. Vnde Ecclesiast. 9. Cum saltatrice ne sis assiduus, nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius. Ad auditum turpiloquiorũ possumus referre quod dicit Apostolus 1. ad Corint. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Musica etiam instrumenta multum sunt timenda. Frangunt enim corda hominum & emolliunt. Et ideo secũdum verbum Sapientis essent frangenda.

Quòd tactus mulierum sit valde periculosus.

CAPVT VII.

TACTVS mulierum valde periculosus est, sicut potest ostendi multis testimonijs scripturæ. Et primo ex hoc quod legitur

Eccl

Eccl. 9. Cum muliere aliena ne sedeas omninò, nec accumbas cum ea super cubitum &c. Secundo ex hoc quod legitur Ecclesiast. 26. Qui tenet eam, quasi apprehendit scorpionem. Tertio ex hoc quod legitur Ecclesiast. 7. Vincula sunt manus eius. Quarto ex hoc quod legitur Prouerbior. 6. Nunquid potest homo abscōdere ignem in sinu suo, vt vestimenta eius non ardeant? aut ambulare super prunas, vt non cōburantur plantæ eius? sic qui ingreditur ad vxorem proximi sui, non erit mundus cùm tetigerit eam. ¶ Ad idem facit exemplum Andreæ episcopi suprà positum, qui sanctimonialē percussit manu, de qua percussione princeps dæmonū adeò lætatus est. Ad idem facit exemplum quod habetur in dialogo de quodam sacerdote qui habuerat concubinam, sed eam dimiserat, & ei non cohabitabat, imò sanctissimè viuebat. Tandem eo ægrotante ad mortem, & circunstantibus dubitantibus, vtrum iam spiritus recessisset, illa quæ nunc ibi erat accessit propè tentatura vtrum adhuc spiraret: ille autem vidit eam, & cum magno conamine locutus, ait: Recede mulier, recede: adhuc viuit igniculus, tolle palleam. Ad idem facit quod legitur in Vitaspatrum, de quodam fratre, qui volens cum matre transire flumen, manus suas inuoluit pallio eius & portauit eam vltrà: & interrogatus ab ea, cur hoc faceret. Respondit: Corpus mulieris ignis est, & eo ipso q̄ cōtingebam te, veniebat mihi memoria de alijs mulieribus.

De remediis contra Luxuriā. PARS IIII. quæ habet quatuor capitula.

De triplici remedio contra peccatum Luxuriæ. CAPVT I.

DICT

DICTVM est de his quæ dant occasionem Luxuriæ; consequenter dicẽdum est de remedijs contra hoc peccatum. Cùm autẽ Luxuria sit ignis, sicut patet ex prædictis, necessariò erit triplex remedium contra eam, sicut cõtra ignem nimium triplex solet adhiberi remedium, scilicet aut per aquæ effusionem, aut lignorum subtractionem, aut elongationẽ. Verbi gratia: Si olla quæ iuxta ignem est adeò ebulliat vt effundatur quod in ea cõtinetur, aliquod horũ trium fieri cõsueuit: vel aqua frigida ollę infunditur, vel de lignis subtrahitur, vel olla ab igne elongatur. *Sic etiã faciendum est contra ignem luxuriæ. Si quis videret se tentari à peccato illo,* consilium vnum est vt ad aquam recurrat, vel ad aquã frigidã quam proijciat super se. ad literã, vel ad aquam lacrymarũ, vel ad aquam, id est tribulationẽ quamcũq;, vel recipiat disciplinam bonam, vel pungat se fortiter, *vel trahat sibi pilos barbæ, vel capitis, vel si non vult adhibere tribulationis præsentiam, saltem adhibeat eius memoriam, vt cogitet* de pœnis quæ debentur peccato luxuriæ. Ad istud remedium pertinet quod legitur Prouerbior. 20. Dolor vulneris absterget maculã. Ecclesiast. 11. Malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ maximæ. Ad idem pertinet quod legitur in Vitispatrum de quodam sene, qui cùm tentaretur grauiter de quadam muliere quam receperat in hospitio suo, ipse accendit lucernam, & combussit omnes digitos suos. Sicut autem ille meritò combureretur super cuius vestẽ ignis caderet, qui præ pigritia illum à se non excuteret, nec esset cõpatiendũ ei. Et sicut meritò domũ suam amitteret qui videns domum suam comburi aquam

non

Eccl. 9. Cum muliere aliena ne sedeas omninò, nec accumbas cum ea super cubitum &c. Secundo ex hoc quod legitur Ecclesiast. 26. Qui tenet eam, quasi apprehendit scorpionem. Tertio ex hoc quod legitur Ecclesiast. 7. Vincula sunt manus eius. Quarto ex hoc quod legitur Prouerbior. 6. Nunquid potest homo abscōdere ignem in sinu suo, vt vestimenta eius non ardeant? aut ambulare super prunas, vt non cōburantur plantæ eius? sic qui ingreditur ad vxorem proximi sui, non erit mundus cùm tetigerit eam. ¶ Ad idem facit exemplum Andreæ episcopi suprà positum, qui sanctimonialē percussit manu, de qua percussione princeps dæmonū adeò lætatus est. Ad idem facit exemplum quod habetur in dialogo de quodam sacerdote qui habuerat concubinam, sed eam dimiserat, & ei non cohabitabat, imò sanctissimè viuebat. Tandem eo ægrotante ad mortem, & circunstantibus dubitantibus, vtrum iam spiritus recessisset, illa quæ nunc ibi erat accessit propè tentatura vtrum adhuc spiraret: ille autem vidit eam, & cum magno conamine locutus, ait: Recede mulier, recede: adhuc viuit igniculus, tolle palleam. Ad idem facit quod legitur in Vitaspatrum, de quodam fratre, qui volens cum matre transire flumen, manus suas inuoluit pallio eius & portauit eam vltrà: & interrogatus ab ea, cur hoc faceret. Respondit: Corpus mulieris ignis est, & eo ipso q̄ cōtingebam te, veniebat mihi memoria de alijs mulieribus.

De remediis contra Luxuriā. PARS IIII. quæ habet quatuor capitula.

De triplici remedio contra peccatum Luxuriæ. CAPVT I.

DICT

ICTVM est de his quæ dant occasionem Luxuriæ; consequenter dicẽdum est de remedijs contra hoc peccatum. Cùm autẽ Luxuria sit ignis, sicut patet ex prędictis, necessariò erit triplex remedium contra eam, sicut cõtra ignem nimium triplex solet adhiberi remedium, scilicet aut per aquæ effusionem, aut lignorum subtractionem, aut elongationẽ. Verbi gratia: Si olla quæ iuxta ignem est adeò ebulliat vt effundatur quod in ea cõtinetur, aliquod horũ trium fieri cõsueuit: vel aqua frigida ollę infunditur, vel de lignis subtrahitur, vel olla ab igne elongatur. Sic etiã faciendum est contra ignem luxuriæ. Si quis videret se tentari à peccato illo, consilium vnum est vt ad aquam recurrat, vel ad aquã frigidã quam proijciat super se, ad literã; vel ad aquam lacrymarũ, vel ad aquam, id est tribulationẽ quamcũq;, vel recipiat disciplinam bonam, vel pungat se fortiter, vel trahat sibi pilos barbæ, vel capitis, vel si non vult adhibere tribulationis præsentiam, saltem adhibeat eius memoriam, vt cogitet de pœnis quæ debentur peccato luxuriæ. Ad istud remedium pertinet quod legitur Prouerbior. 20. Dolor vulneris absterget maculã. Ecclesiast. 11. Malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ maximæ. Ad idem pertinet quod legitur in Vitispatrum de quodam sene, qui cùm tentaretur grauiter de quadam muliere quam receperat in hospitio suo, ipse accendit lucernam, & combussit omnes digitos suos. Sicut autem ille meritò combureretur super cuius vestẽ ignis caderet, qui præ pigritia illum à se non excuteret, nec esset cõpatiendũ ei. Et sicut meritò domũ suam amitteret qui videns domum suam comburi aquam

non

non quæreret: sic meritò ignis luxuriæ eos cõsumit qui ad aquã tribulationis nõ currũt, cùm vident ignẽ consumere, nõ vestes suas vel domum, sed seipsos. In qua pigritia satis ostendunt quòd magis vilipendũt seipsos, quàm aliqua suorum. Seneca: Nihil est homini seipso vilius. si homo tunc intraret in aquam frigidam vsq; ad pectus, ex quo non immineret ei ex hoc periculum, non esset malum. ¶ Secundum remedium est vt homo subtrahat sibi de cibo & potu: secũdum enim ligna syluæ exardescit ignis. vt legitur Eccl. 28. Pamphilus: Detrahe ligna foco, protinus ignis abest, & præcipuè de illis generibus ciborum & potuum quæ inflammant ad luxuriam: vt sunt fortia vina & acuti saporis. Ista enim sunt non qualiacunq; ligna ad nutrimentum luxuriæ, sed sunt quasi faculæ ardentes ad eam incẽdendam. Vnde sicut deridẽdus esset ille qui faculis ardentibus domum suam accenderet, si diceret quòd combustio eius sibi displiceret: Sic deridẽdi sunt qui dicunt se velle continere, cum talibus cibis & potibus domos suas incendant. ¶ Tertium remedium est, vt homo elonget se ab igne luxuriæ. Hoc remediũ docet nos Apostolus 1. ad Corint. 6. dicẽs, Fugite fornicationem. Super quod verbum dicit Ambrosius: Cùm alijs nempe vitijs potest expectari cõflictus: hanc fugite, ne approximetis, quia non potest aliter melius vinci. Ad idem monemur exemplo Ioseph: de quo legitur Genes. 39. quòd cum domina sua diceret ei, Dormi mecum: ipse relicto in manu eius pallio, fugit, & egressus est foras.

Quòd fugiendo homo debeat pugnare contra peccatũm carnis.

TRiplex autẽ ratio potest assignari quare fugiendo pugnandum sit cum peccato carnis. Prim

Primũ est, quòd luxuria ignis est, homo verò est vel fœnũ vel stupa. Primũ potest haberi ex illo verbo Esa. 40. Omnis caro fœnũ. Secundum ex illo verbo Eccl. 1. Stupa collecta synagoga peccantiũ. Nulla autem securitas est stupæ vel fœno esse iuxta ignẽ. Secunda ratio est, quia luxuria peccatum est valde immundum. Vnde sicut non esset bonum luctari cum homine luctuoso, quia licet deijceret eum, tamen se inquinaret: & sic non est securum luctari cum peccato isto. Vix enim potest esse quin homo non inquinetur ibi. Ad hoc potest referri quod legitur Ecclesiast. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Tertia ratio est, quia non est bonum de propè pugnare cum hoste illo qui ex propinquitate sumit vires. Talis est luxuria. Corpus enim nostrum quod prius erat pacificum, conuertitur in hostẽ. Vnde sicut princeps aliquis tenet pugnare cum hostibus suis, quãdo credit quòd in exercitu suo multi sunt proditores qui debeant iuuare hostes suos quando constitutus venerit: sic debet timere homo pugnare contra luxuriam, cùm corpus nostrum ad motum proditoris cõtra nos in pugna illa fiat.

Quòd mulieres sint fugiendæ.

AD hoc enim quòd mulieres nobis fugiendæ sint, faciunt testimonia scripturæ quæ sequuntur. Ecclesiast. 30. Commorari leoni & draconi placebit, magis quàm habitare cum muliere nequam. Hieronym. Ianua diaboli, via iniquitatis: scorpionis percussio, nociuum genus est fœminarum. Idem: Ego indico si cum viris mulieres habitent, viscarium diabolo non deerit. Ex his occupatum est ab initio peccatum. Ecclesiastici 25. A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur. Hieronymus: Pri-

ma tentamenta clericorum sunt frequentes accessus mulierum.

De tribus quæ solent homines ex accessu mulierum ad se decipere. CAPVT II.

ED tria solēt circa aliquos decipere, scilicet sanctitas mulierū, fiducia de propria castitate, & consanguinitas. ¶ Cōtra primum dicit Hieron. Si pudicitiam quæris, fœminā quam videbis bene conuersantem, mente dilige, non corporali frequentes ornatu. ¶ Contra secundum similiter dicit Hieron, Ostiolum tuum aut rarò aut nūquam mulierum pedes terent. Vide ne sub eodem tecto manseris, nec in præterita castitate confidas. Nec Dauid sanctior, nec Samsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper quòd paradisi colonum mulier de possessione sua eiecerit. Si dixerit forsitan aliquis se non stipulam esse, sed ferrum, & ideò non oportet eum timere mulierum familiaritatem: scimus quòd ignis ferrum ipsum immutat, & quasi ignē induit: Sic & ignis luxuriæ etiam homines ferreos immutat in malum. Vnde Hieronym. Ferreas mentes libido domat. Ex duobus etiam lapidibus si inuicem collidantur ignis exit: Sic ex familiaritate duarum personarum quæ quasi lapideæ videntur exit quandoque ignis luxuriæ. ¶ Præterea, & si murus à candela iuxta se posita non comburatur, tamen denigratur. Sic licet homo non cadat ex familiaritate mulierum in peccatum carnis, tamen aliquantulum inquinatur. Vnde Hieron. Crede mihi, non potest cum Domino toto corde habitare qui fœminarum accessibus copulatur. ¶ Contra tertium dicit Hieron. Si

Si generis gratia iudicas mulieres nullo modo dimittere, memento quòd Thamar à fratre suo corrupta sit; præcipuè verò debet homo cauere ne sit solus cum sola. Vnde Hiero. Solus cum sola secretò absque arbitris ne sedeas. Ad hoc facit quod legitur Genes. 39. Accidit quadam die vt intraret Ioseph domum, & operis quippiã absq; arbitris faceret: at illa apprehensa lacinia vestimenti diceret, Dormi mecum: & ipse fugit. Sicut autem fugiendæ sunt mulieres: ita & munuscula earum. Vnde Hierony. Crebra munuscula, & vestes ori applicatas, ac degustatos cibos blandasque dulces literas sanctus amor non habet. ¶Fugienda etiam sunt loca in quibus homo possit vel spectare mulieres, vel spectari ab eis. Ad quod pertinet quod legitur Ecclesiast. 9. Noli circunspicere in vicis ciuitatis, nec obseruaueris in plateis illius. Auerte faciem tuam à muliere compta. Ad hoc essent homines multũ admonendi post Pascha. Hęc enim est occasio recidiuandi multis.

De choreis, & quàm malũ sit ducere eas, multis testimoniis scripturarum ostenditur.

CAPVT III.

LICET autem sint fugienda loca vniuersaliter in quibus mulieres possunt vel videre, vel videri, specialiter tamẽ fugienda sunt loca in quibus ducuntur choreæ. Vnde hic de choreis agemus, ostendentes quàm malum sit choreas ducere. Primo ex testimonijs scripturarum. Secundo rationibus multis, quàm periculosum hoc sit. Tertio, quàm fatuum sit hoc. ¶De testimonijs autem scripturarum sufficiat ponere septem. ¶Pri-

Digitized by Google

mium est illud verbum Augustini: Melius est in Dominicis diebus arare vel fodere, quàm choreas ducere. ¶Secundum est illud quòd legitur Exod.32. Cùm appropinquasset Moyses ad castra, vidit vitulum, & choros, iratusq; valde, proiecit de manu tabulas,& confregit eas ad radicem montis. Deinde assumptis secum filijs Leui, interfecit tria millia. Alia litera habet vigintitria millia. Ex hoc quòd Moyses qui erat mansuetissimus hominum qui erāt in terra,adeò iratus fuit, & tantam vindictam sumpsit de hoc quòd Dei honores vitulo impenderant & choreas duxerant,satis potest esse manifestum quantum irasci deberet si quis zelum animarum haberet qui diuino seruitio contempto & neglecto videret diuinos honores impendi non vitulo, qui est creatura Dei: sed ipsi vanitati lasciuiæ per vitulum designatæ. vitulus enim animal est lasciuum. Temporibus illis quibus deberent homines audire cantus ecclesiæ, audiunt cantus lasciuiæ. ¶Tertium testimonium est illud quod legitur Matthæi 14. quòd saltatrix fecit amputari caput Ioannis. In hoc enim præfiguratum est, quantam potestatem habituræ erant saltatrices ad separandum eas, in quibus est gratia Dei, quæ per Ioannem designantur à capite suo Christo. ¶Quartum testimonium est quod legitur Ezechielis 25. Pro eo quòd plausisti manu, & percussisti pede, & gauisa es toto affectu super terram Israël: idcirco ego extendam manum meam super te, & tradam te in direptionem gentium, & interficiam te populis. ¶Quintum est illud Augustin. Omnis motus petulantiæ, saltus est in profundum cloacæ. ¶Sextum est illud quod refert Gregor. in dialogo de quadam sorore, cui de nocte in visione apparuit bea-

ta

Digitized by Google

ta virgo, atq; coæuas in albis vestibus ei ostēdit puellas, quæ cum illis se admiscere appeteret, & se illis adiūgere nō auderet, beatæ Mariæ voce requisita est an vellet cum eis esse, & in eius obsequijs viuere. Cui cùm puella diceret, Volo: mandatū protinus accepit, vt nihil vltra leue & puellare ageret, & à risu & iocis abstineret, sciens ꝙ inter virgines quas viderat ad eius obsequiū die XXX. veniret. Quibus visis in cūctis suis moribus puella mutata est, & omnē à se leuitatē puellaris vitæ remouit. Cūq; parētes eius eā mutatā mirarentur, quid sibi beata Virgo iusserat, & quo die itura esset ad eius obsequiū indicauit. Tunc post XXV. dies febre corrupta est, & die XXX. cum hora exitus sui appropinquasset, eandē Dei genitricem cum puellis quas in visione viderat, ad se venire cōspexit. Cui se vocanti respōdit, & aperta voce bis clamare cœpit, Ecce domina venio: in qua voce reddidit spiritū: & ex corpore virgineo habitatura cum suis virginibus, exijt. In hoc ꝙ puella quæ volebat processioni beatę Virginis interesse, mādatū accepit vt à iocis abstineret, satis potest perpēdi ꝙ ingressus processionis chorearū ꝓhibebat ab ingressu ꝓcessionis cœlestis. Vnde multū fugiēdę sunt huiusmodi processiones, quæ à tali processione hominē prohibēt.

¶ Septimū testimoniū est Apoc. 9. vbi legitur, ꝙ ascendit fumus putei abyssi sicut fumus fornacis magnę, & obscuratus est sol & aër de fumo putei abyssi, & de fumo putei exierūt locustæ in terrā. Fumus ascēdens de puteo abyssi, est fœtor & ardor luxurię q obscurauit solē, id est cœtū sacerdotū, quorū est illuminare ecclesiā & aërē: id est cœtū contēplatiuorū pro magna parte. De hoc fumo exierūt locustæ: id est, cantatrices & saltatrices: se non regētes ratione, sed incedētes inor-

Digitized by Google

dinatè ac si bruta animalia essent. Hæ locustæ nihil omninò virens relinquunt in terra ecclesiæ, sicut de locustis Aegypti legitur Exod. 10. Hæ locustæ dicuntur exijsse de fumo putei, non quia habeant ab eo quòd sunt, sed quia habent indè quòd locustæ sunt. Aliquæ enim quarum corda infecta sunt ex fumo putei abyssi, procurant choreas. Aliæ verò ex leuitate sola in principio ei consentiunt. Iuxta hunc modum loquendi dicitur diabolus esse pater malorum, non quia ipsi habeant ab eo quòd sunt, sed quia habeant ab eo, id est ab eius imitatione quòd mali sunt. ¶ Sequitur in visione Ioannis quibusdam interpositis. Et similitudines locustarum similes equis paratis in prælium. Innuitur in hoc quòd ornatus mulierum est quædam præparatio ad hoc quòd diabolus eis insedeat, & Deum in eis impugnet. vnde sicut dicit Propheta de Domino, quòd ipse posuit Ierusalem sicut equũ gloriæ suæ in prælio: sic diabolus facit de talibus mulieribus. Sequitur, Et super capita earũ tanquam coronæ similes auro. Hoc pertinet ad ornatũ quem habent tales mulieres in capitibus. Et insinuatur quòd ornatus quos istę mulieres deferũt in suis capitibus, quos acquisierunt à suis amasijs, sunt quasi coronę pro multiplici triumpho quem habuit diabolus per eas de filijs Dei. Sic solent strenui milites in torneamentis in capitibus equorũ suorum coronas ponere de floribus. Sequitur, Et facies eorũ sicut facies hominũ. Sicut facies hominũ dicit, & non facies mulierum: propter mulieres quæ se depingunt, quarum facies sunt sicut laruæ sub quibus latent facies naturales quas Dominus eis dedit, quæ sunt pallidæ. Ad quas facies pertinet quod dicit Hieron. Qua fiducia, inquit, erigit ad cælos vultus, quos conditor non agnoscit? Sequitur: Et

hab

Digitized by Google

habebant capillos sicut capillos mulierum. Sicut dicitur, propter illas quæ deferunt crines à mortuis mulieribus abscisos, qui nõ sunt capilli mulierũ, quia nec mortuarũ sunt, quia ab eis abscisi sunt: nec illarum sunt quæ eos deferũt, sicut vuæ non sunt spinarũ, etsi eis alligentur. Et mirum est quomodo mulieres non timent deferre capillos mulierũ mortuarũ, & habere eos de nocte ad caput suum. Sed verisimile est quòd diabolus hanc audaciam procuret in eis. Cuius signum est hoc, quòd ipsę deferre timerent camisiam vel aliã vestem mulieris mortuæ: de capillis verò nõ timẽt, de quibus videtur magis esse timendũ. Sequitur, Et dentes earum sicut dentes leonum. Hoc pertinet ad rapacitatẽ talium mulierum. Ad hoc pertinet quod legitur Eccl. 9. Ne respicias mulierem multiuolam: tot enim volunt tales mulieres ab amatoribus suis, quòd mirum est. Sequitur, Et habebãt loricas sicut loricas ferreas. Hic insinuatur incorrigibilitas earũ. Sicut enim in lorica nõ potest vna macula ab alia separari: sic nõ potest eis persuaderi vt vnũ de ornamentis suis dimittant. Et vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorũ currentium in bellum. Sicut exercitus magnus suo tumultu hostes fugat quãdoq;, & deuincit, & clamore aues volantes cadere facit: sic exercitus diabolicus chorearum solis derisionibus & clamoribus suis deuincit bonos, & illos qui habebant pennas virtutũ à sublimitate vitæ inchoatæ cadere facit. Quod dicitur, alarũ, pertinet ad velocitatẽ quam habent in discurrendo. Quod dicitur, vox curruũ, pertinet ad tu multum quem faciunt. Sequitur, Et habebant caudas similes scorpionibus, & aculei erant in caudis earum. Hoc referendum est ad hoc quòd mors æterna est finis carnalium voluptatum. Vel ad

Digitized by Google

hoc quòd ad mortem culpæ homines pertrahsit. Sequitur, Et potestas earum nocere hominibus mensibus quinq;. Hoc potest referri ad hoc quòd à Pascha vsq; ad Autumnũ præcipuè nocent choreæ ecclesiæ Dei. Sicut enim reges tempore isto solent ad bella procedere vt hostibus suis auferant quod in hyeme labore acquisierũt:sic diabolus quàm citò est Pascha, cõgregat exercitus chorearũ & aufert ecclesiæ quod in Aduẽtu & Quadragesima acquisierat. Sequitur, Et habebant super se regem angelum abyssi. Diabolus enim eas regit, cui nomẽ Hebraicè Abaddon, Græcè autẽ Apollyon, & Latinè habens nomẽ exterminans. Gl. interli. A patria vitæ exterminare, est exulem facere. Vnde merito vocatur exterminans diabolus tentans homines per mulieres: quia per eas hoc in exilio sumus. iuxta verbum Hieron. prius positũ, Memẽto semper quòd paradisi colonum mulier de possessione sua eiecerit, & valde potẽs est dæmon ille ad faciendum homines exulare à cœlesti patria. ¶ Rationibus ostẽditur quàm periculosum sit choreas ducere. ¶ Cõsequenter ostendendum est rationibus quàm periculosum sit choreas ducere. ¶ Sex autem sunt, per quæ potest ostendi hoc. Primum est hoc, quòd diabolus in choreis non habet vnicum gladium, sed tot quot ibi sunt personæ pulchræ & ornatæ: iuxta verbum Hieron. prius positum, Gladius igneus est species mulieris. Vnde non parum timendum est vbi tot gladij hostis conspiciuntur: cùm vnicus etiam gladius eius multum timeatur. Præterea, ibi percutit diabolus gladio euaginato: tũc enim pallia & supertunicalia remouentur. Cùm enim alibi percutit, gladium inuoluit. Cùm etiam gladius iste ex omni parte secet, ibi ex omni parte percutit. Ostendunt enim ibi se ex omni parte,

antè

Digitized by Google

antè & retrò à dextris & à sinistris. Percutit etiā ibi gladio exacuto. Ad choreas enim non veniūt nisi prius præparatæ: quæ præparatio quædam exacutio est gladij diaboli. Motu etiam circulari quasi quadam mola diaboli exacuitur gladius iste. id est, pulchritudo augetur: quia quæ pallida est, & quasi febricitans ibi à fatuis pulchra creditur. ¶ Secundum est, quòd diabolus non vtitur ibi facula vnica ad accendendum corda hominū, sed pyra immensa. Vnde cùm vix posśit esse aliquis diu iuxta vnam de faculis istis quin calefiat: quomodo non calefiet vbi tot sunt faculæ ardentes? Præterea matres quæ filias suas ornant & ad choreas mittūt, quasi festucas vngunt, vt melius ardeant, & in ignem proijciunt. ¶ Tertium est, quòd in choreis vtitur diabolus potentioribus armis quæ habet, & ferè omnibus modis quibus vti potest. Potentiora arma quæ diabolus habet sunt mulieres. Quod patet per hoc quòd diabolus elegit mulierem ad deijciendum hominē primum. Has etiam elegit Balaam ad deijciendum filios Israël: vt legitur in lib. Num. 24. vbi habetur quòd Balaā dixit ad Balach, Dabo cōsilium quid populus tuus huic populo faciet extremo tempore. Istud consilium fuit quòd ipse Balach mitteret mulieres de Moab ad filios Israël quæ deciperent eos. Et sic factum est: vt patet parum infrà, scilicet 25. vbi sic dicitur: Morabatur autē eo tempore Israël in Sethim, & fornicatus est populus cum filiabus Moab, qui vocauerunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt & adorauerunt deos earum. Et Apocalyp. 2. habetur quòd dicit Deus per Ioannē angelo Pergami, Habeo aduersum te pauca: quia habes illic tenētes doctrinam Balaam, qui docuit Balach mittere scandalum coram filijs Israël, edere & fornicari. Hanc dimi-

Digitized by Google

sit diabolus Iob, sperans quòd per eam deijceret eum. Per hanc etiam voluit deijcere Tobiam. Per hanc Dauid, Samsonem, & Salomonem deiecit. Diabolus tribus modis per mulieres tentat homines insipientes, scilicet tactu, visu, & colloquio: his tribus modis simul in choreis per mulieres tentat homines insipientes, scilicet tactu manuum, cantus suauitate, & pulchritudinis ostensione. In quibus quãtum est periculum, ostensum est prius. ¶ Quartum est, quòd nulli sancto vel sanctæ deferunt honorem qui choreas ducunt: imò omnibus contumeliam faciunt. Sicut enim contumeliam facit alicui sancto qui peccat in loco ei dedicato: sic qui peccat in tempore ei dedicato. Vnde cùm in nullo festo timeant choreas ducere, nulli sancto timent contumeliam facere. Præterea cùm prohibitus sit eis labor in diebus festis, etiam ille qui esset ad honorem Dei & vtilitatem propriam vel proximi, nunquam cõcessus est eis labor qui sit in cõtumeliam Dei & sanctorum, & damnum proximi. Irridendus videtur esse qui petit requiem pro ducentibus choreas, quæ absq; pœnitentia decesserunt, cùm laborem in vita sua quieti prǽelegerint, & in diebus festis quiescere noluerunt. Nec habent aliquẽ sanctum qui pro eis intercedat, quia omnibus contumeliam fecerunt. ¶ Quintum est, quòd ducentes choreas, faciunt quodammodo contra omnia sacramenta ecclesiæ. Primo contra baptismum: quia frangunt pactum quod inierunt cum Deo in baptismo, cum patrinus earum dixit pro eis, Abrenuntio diabolo, & omnibus pompis eius. Pompam enim siue processionem diaboli intrãt, cùm choreas intrant: vnde patrini earũ possunt timere ne de promissione illa rei apud Deũ inueniantur, si non admonuerint eas diligenter ne choreas

intr

intrant. Processio diaboli, est chorea in qua ad modum conuersarum diaboli se habentis, quæ non intrant, sed assistunt. Tanquam moniales diaboli sunt quæ intrant & cantant. Quæ autē assistunt, participes sunt maleficiorum quæ ibi fiunt, sicut conuersæ sunt participes beneficiorū quæ fiunt à sororibus quæ nouerunt cantare. Signum autem quòd chorea est processio diaboli, est hoc, quòd tēdit ad sinistrā. Ad hoc potest referri illud quod legitur Prouerb. 4. Vias quæ à dextris sunt nouit Dominus: peruersæ verò sunt quę à sinistris sunt. Contra sacramentum etiam ordinis quodammodo faciūt qui choreas ducunt. Sunt enim quasi similæ clericorū, & tale seruitiū diabolo offerunt, quale clerici Deo, & per cantus earū cantus ecclesiasticus contemnitur & negligitur. Qui enim debe rent interesse vesperis, intersunt choreis. Contra sacramentum matrimonij etiam fit ibi: & quia maritis multū ibi detrahitur, quibus dicitur, Por mo mari ti &c. & multi incitantur ad faciendum cōtra matrimonij fidem: apertè etiam cōtra matrimonij legem ibi prædicatur: vt cùm cantatur quòd pro paruo marito vxor dimittere non debeat quin amicū habeat, cum secundū legem Dei etiā leprosum dimittere nō debeat, quin loco & tempore ei debitū reddat, si ipse voluerit. Faciūt etiam cōtra sacramentū cōfirmationis, in quo in fronte signū crucis susceperunt tanquam emptæ passione Christi. In choreis verò signo crucis abiecto, signum diaboli in capite proprio posuerunt, signum scilicet venalitatis, quasi Christus non emerit eas. Posuerat Christus vexillum suum in fronte earum tanquam in eminētiori parte castri sui, & ipsæ vexillum diaboli pro eo posuerunt, nō absq; magna cōtumelia Christi. Faciūt etiam contra sacramentum pœnitentiæ, per quam Deo

reconciliatæ erant in Quadragesima, dum pacem illam frangunt, & in exercitum diaboli addunt. Faciunt etiam contra sacramentum altaris: quia ad mensam Dei panem cœlestem susceperunt, & post nihilominus Dei terram igne incendunt, similes Iudæ, qui cùm comedisset ad mensam Domini, accepit cohortem, & à pontificibus & Pharisæis ministros, & venit contra Iesum: vt habetur Ioan. 18. Contra sacramentum verò extremæ vnctionis paucæ possunt facere, quia paucæ illud susceperunt. Si quæ tamen illud susceperunt, faciunt contra illud quando sanitatem acceptam à Deo, in sacramento illo expendunt in contumeliam largiētis. ¶ Sextum, per quod potest ostendi quàm malum sit choreas ducere, est multitudo peccatorum quæ committunt personæ quæ choreas ducunt. Peccant enim gressu, ornatu, cantu, tactu, visu, auditu &c. Gressu peccant, nullū enim passum faciunt qui non bene numeretur. Vnde Iob 31. Nōnne ipse considerat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat? Ornatu verò peccant quinq; modis. Primo, quia inde superbiunt. Secundo, quia corda intuentium ad luxuriam accendunt. Tertio, quia alijs qui non habent similes ornatus erubescentiā faciūt, & dant eis occasionem concupiscendi similia. Quarto, quia reddunt eas querulas & molestas maritis suis. Quinto, quia si similia à maritis suis habere non possunt, per peccatum ea aliunde habere volunt. Cantu etiam peccant multipliciter. Primo, quia attrahunt corda aliquarum personarum quæ non sunt iuris sui: vt sunt iuuenes maritatæ vel filiæfamilias quibus mariti vel parētes prohibent ne eant ad choreas, & tamē adeò attrahunt corda earum quòd vadunt, & in reditu mariti vel parentes verberāt eas, iurant, litigant, & multa alia

mal

mala occasione ista faciunt. Propter hoc comparantur cantatrices Sirenis. Esa. 13. vbi sic legitur, Respōdebunt ibi vlulæ in ędibus suis, & Sirenes in delubris voluptatis. Vlulæ aues sunt quæ rostro in palude fixo strident. Vnde significant cantatrices quæ rostro cordis fixo in palude luxuriæ cantant. Sirenę sunt secundū quosdam pisces marini in specie muliebri, quę cantu suo dulci homines decipiunt. Delubra vocat loca in quibus voluptuosi vacant voluptati, vt eos insinuet esse idololatras. Secundo cantus earum tentat etiam corda sanctorum. Et est illa sagitta diaboli ineuitabilis, à qua non defendit murus, nec aliquid tale. Ab ornatu potest homo abscondere se, sed à cantu non sic. Tertio, quandoq; potest esse occasio mortis alicui infirmanti cantus earū qui quietè indiget, & si quiesceret curaretur: moritur autem, quia cantatrices non permittunt eum quiescere. Quarto, assistētes ad libidinem inflammat. Sicut cātus ecclesiasticus excitat ad spiritualem deuotionem, sic talis cantus ad libidinem. Quinto, corda audientium inebriat vino gaudij temporalis. Vnde quasi ebrij Dei obliuiscūtur omninò, & etiam se ratione non regunt. Præter hæc interdum est in cantilenis earum turpiloquium, & interdum mendacium cōtra legem Dei. vnde mirum est quomodo apud Christianos hoc toleratur, quòd inter eos contra legem eorum prædicetur, cùm apud gentiles statutum sit vt quicūq; contra legem eorum prædicauerit, interficiatur.

Quòd fatuum sit in præsenti choreas ducere, vel alia signa lætitiæ habere.

OStensum est quantum sit periculum chorearum, consequenter est ostendendum quàm fatuum sit in præsenti vita choreas ducere, vel alia signa lætitiæ habere. Fatuitas verò ista satis appar

parebit nobis, si diligenter attendamus vbi fumus, & quò tendimus. In prima consideratione inuenimus nos esse in exilio, in valle miseriæ & lacrymarũ, & in regione vmbræ mortis. De primo dicit August. Nescimus quo fine claudimur in exilio isto. Et in Psal. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Si viris sanctis graue est cantare in terra aliena etiam canticum Domini, quid debet esse de cãtico diaboli? De secundo etiam dicit August. In valle miseriæ sumus, in qua eo magis flendum, quo minus flemus, qui deberemus esse in cœlo vel saltem in terrestri paradiso, qui est locus amœnissimus vsq; ad globum lunarem attingens, nunc heu sumus in valle miserijs plena, vbi interdum infixi sumus in limo profundi vsq; ad genua, vbi ventis & grandine & pluuijs impugnamur, vbi aduersantur nobis quæ ad seruiendum nobis creata sunt quædam animalia: vt lupi, leones, & serpentes quærunt nos interficere, & quædam non permittunt nos quiescere, nec de die, nec de nocte, vt pulices & similia. Quædã nobis volunt eruere oculos, vt culices & similia. Ad tertium pertinet quod legitur in Psalm. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarũ. Quis locus est cantui vel risui in valle lacrymarũ? Ideo dicitur, Eccl. 2. Risum reputaui errorem. Et August. dicit super Ioan. risum talium esse phreneticorum. Et Eccl. 22. dicitur quòd musica in luctu importuna sit narratio. Sicut importuna esset narratio eius qui narrationẽ suã proponere vellet, licet omnes imponerent ei silentium: sic importuna est narratio illorum qui in risu & lætitia sunt in mundo isto, cùm omnia ad fletum moueant quæ in hoc mũdo videntur si verè agnoscatur. Vnde Eccl. 1. Qui addit scientiam, addit & dolorem. Mala præ-

sentis vitæ per se & immediatè luctum inducunt: bona verò præsentia inducunt causam luctus: id est, peccatum. Quocunque homo se vertat, videt vnde flere possit & debeat. Si sursum respiciat, videt patriam cœlestem à qua exul est, incertus vtrum vnquam ad eam sit peruenturus. Si deorsum respiciat, videt sepulchrũ suum, terram scilicet in quam necessariò reuertetur. Si ad dextrã prosperitatis, & ad sinistram aduersitatis se vertat, videt quòd cadũt à sinistris mille & à dextris decem millia. Si autem respiciat antè, in promptu sunt multæ causæ flendi. In occulto verò, id est, à tergo, sunt multo plures. Plura enim sunt, pro quibus flere debemus quæ non videmus, quàm ea quæ videmus. Quis potest locus esse risui inter tot Dei iniurias, inter tot proximorum miserias, inter tot fratres nostros, quos quasi in feretris peccatorũ iacere videmus? Corpus peccatoris quasi feretrum est, in quo mortuus spiritus iacet. Talia meditabatur Ieremias cùm diceret, Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo interfectos filiæ populi mei? Ierem. 9. Quis deflere non debeat vbi ad fletum monet ipse Deus & verbo & exemplo? Verbo, vt Luc. 6. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Et pòst, Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. Exẽplo verò, Luc. 19. vbi post gaudium & cantum cum quo susceperant eum in Ierusalem venientem, subiungitur: Et vt appropinquauit, videns ciuitatem, fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses, & tu. innuens cantum huius vitæ & gaudium ex cæcitate prouenire. Bernardus: Compatitur Dei filius, & plorat: homo patitur & ridebit. Etiam ad fletum monent paruuli, qui nondum sunt vnius diei. August. Puer à ploratu incipit,

nec

Digitized by Google

nec ridere potest propheta calamitatis. Lacrymę sunt testes miseriæ: nõdum loquitur, & iam prophetat. Erubescant cantatrices ibi non flere, vbi infans qui nondum est vnius diei, prædicat esse flendum. Quòd autem simus in regione vmbræ mortis, patet ex illo verbo Lucæ 1. Visitauit nos oriens ex alto: illuminare his qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Ad idem potest referri quod legitur Esaiæ 9. Habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis. ¶ Potest autem vocari vita ista vmbra mortis: quia magis assimilatur morti quàm vitæ. Vel propter proximitatem quam habet ad mortem culpæ illi qui hic viuunt vita gratiæ. Omnia enim quærũt mortem spiritualem eorum. Vnde Dauid, Inimici mei circũdederunt animam meam. Item Hieron. Gladium tenet hostis vt me perimat. Ex omni parte sunt pericula spiritualia & laquei, vnde Guido Cartusiensis. Laqueos bibis, comedis, vestis, dormis. Omnia sunt laqueus. Vmbra etiam mortis potest dici, propter proximitatem quam habent ad mortem pœnæ æternæ qui in peccato sunt. Quasi ad portam inferni sunt tales, ita vt inter eos & infernũ non sit nisi transuersum corporis, vt si à corporibus recedant animæ, statim quasi in puncto sint in inferno. Dauid: Appropinquauerunt vsq; ad portas mortis. Iob 21. Tympanum & citharam tenent, & gaudent ad sonitum organi: ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Illa etiam pars mundi in qua sumus, quasi stabulum est in domo Dei. Quæ domus tota est machina mundi. Palatium eius est cœlum. Et quale est in hoc stabulo sordido choreas ducere? Ad hoc valet quod legitur Lucæ 10. Imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, vbi

glos.

Digitized by Google

gloss. nō domū, sed stabulum dixit: quo nomine miserias & foetores huius vitæ designat, ne homo in hoc exilio quasi in patria gaudeat. Sed hūc foetorē nō sentiūt qui foetidi sunt. Vnde Ber. Vbi omnes foetidi sunt, foetor vnius minimè sentitur. Si quis etiam attendit quò nos tēdimus, satis videbit ꝙ fatuū hic est cātare vel choreas ducere: quasi enim ducimur ad mortē. Sen. Omnes supplicio capitali condēnati sumus. Et Aug. Nihil aliud est tēpus huius vitæ, q̄ꝫ cursus ad mortē. In quo nemo paululū stare vel tardus ire permittitur, sed vrgentur omnes pari motu. Singulis diebus facit homo dietam vnam ad mortē corporis. Et talis est proximus morti qui se credit remotū. Ad hoc potest referri quod narrat Greg. in dialogo de Fortunato, qui audiuit quēdā vnā simiam ferentem qui ante portā suam cœpit cymbalis ludere, & clamauit: Heu heu mortuus est infelix iste. Et post cibum sibi datum cùm egrederetur ianuam, saxum cecidit in verticem eius, altero die funditus vitam finiuit. Quale est hoc, hominem morti condēnatum, cum choreis & instrumentis musicis ad tormentū suū ire? Ad mortem suam cantando & lætando vadunt qui choreas ducunt. In hoc cygno sunt similes qui ante mortem cantare dicitur. Quale etiā est hoc, ad districtissimum iudicium ire, lætando, præcipuè cum sentiat se homo in tot & tantis culpabilem? Ad hoc pertinet quod legitur in Vitispatrum de quodam patre qui videns quendam ridentem, ait: Redditurí sumus rationem de vita nostra coram cœlo & terra, & tu rides. Ad idem potest referri exemplū de rege illo qui memor malorum suorum & diuini iudicij, gaudere non poterat. Qui interrogatus super hoc à quodā fratre suo, voluit ei causam ostendere: vnde misit buccina-

Digitized by Google

tores suos ad portam fratris sui, quod secundum consuetudinem illius regni certum signum erat mortis. Deinde cùm frater regis ad regem esset adductus, & non modicũ timeret & valde tristis esset, requisiuit rex quare non gauderet: qui cũ respondisset ei, Quomodo in statu tali possem gaudere: indicauit ei rex causam tristitiæ. Si enim ille tantum timebat qui sciebat regem esse fratrem suum, qui in nullo se sciebat esse culpabilẽ apud eum, quia aliqua signa offensæ regis audierat: meritò timere potest qui tot & tantis scit se esse culpabilem, non apud fratrem, sed apud Dominum maiestatis.

De alijs remedijs contra Luxuriam.

CAPVT IIII.

EQVITVR de alijs remedijs cõtra peccatum Luxuriæ. Et cùm luxuria non sit qualiscunq; ignis, scilicet ignis infernalis, summum remedium contra ipsam est oratio: vnde sicut ille qui patitur morbũ illũ qui ignis infernalis dicitur, alicubi se facit referre ad ecclesiã beatæ Mariæ virginis, vt Parisius. Alicubi ad sanctum Antoniũ, nec inde recedit donec curatus sit: Sic qui ignem luxuriæ sentit, toto corde deberet se cõuertere ad Deũ & ad naufragiũ sanctorũ, & nõ deberet cessare donec accepisset sanitatẽ: & pòst deberet sequi gratiarum actio, & singulis diebus reddere deberet homo Deo & sanctis aliquem censum vel seruitium in signo liberationis: quia scriptum est, Eruam te, & honorificabis me. Si quis tanto ardore quæreret curationem ab isto igne infernali quanto quærit curationem ab illo, vix non esset quin

quin impetraret. Hoc remediũ docemur Sap. 8. vbi sic legitur. Vt sciui quoniam aliter non possum esse continens nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia, scire cuius esset hoc donum, adij Dominum, & deprecatus sum illum. Specialiter autem valet contra peccatum illud beata virgo Maria, quæ sic amatrix est munditiæ in se sicut in alijs. Et specialiter aliquod seruitium faciendum esset vt ab hoc igne liberaret. Tamẽ in hac parte cauẽdum est à temerarijs votis. ¶ Quintum remedium est, honesta occupatio: quia, Otia si tollas, periere cupidinis arcus. ¶ Sextum est, aqua sapientiæ salutaris. Vnde in Canonica Iacob. 3. Quæ desursum est sapientia, primum quidem pudica est. id est, pudicum reddens. Vnde Zachariæ 9. Vocatur vinum germinans virgines: id est, virginales affectiones. Et Dominus Ioannis 15. Vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis &c. Hieronymus: Ama sacras literas, & carnis vitia non amabis. Et Sapientiæ 8. vocatur sponsa. vbi sic legitur, Quæsiui sponsam mihi eam assumere. In quo verbo insinuatur quòd adhærere sapientiæ sit remedium contra illicitas delectationes carnis. ¶ Septimum remedium est eleemosyna. Vnde super illud 1. ad Timotheum 4. Pietas ad omnia vtilis est. dicit Ambrosius, Si quis misericordiam sequitur, si lubricum carnis patiatur, vapulabit quidem, sed non peribit. ¶ Octauum remedium habet hoc vitium commune cum vitio gulæ. Et hoc remedium est consideratio mortis, vel status in quo caro post mortem futura est: quia iuxta verbum Gregorij, Nihil adeò valet ad domanda carnis desideria, sicut cogitare semper qualis caro sit futura mortua, sicut in tractatu de Gula diximus.

Digitized by Google

De prohibitione simplicis fornicationis, PARS QVINTA. Quæ habet quatuor capitula.

De ordine dicendorum in ista parte. Et quòd simplex fornicatio sit prohibita, ostenditur authoritatibus. CAP. I.

VINTO loco in tractatu de Luxuria est dicendum de simplicis fornicationis prohibitione. De qua hoc ordine dicemus. Primo ostendemus simplicem fornicationem prohibitam esse. Secundo ostendetur eam prohibendam fuisse. Tertio ostendemus quæstionem illā qua quæritur quare Deus prohibuit simplicē fornicationē, diabolicam esse & irrationabilem & irrisione dignā. Quarto ostendemus quòd egit Dominus misericorditer cum genere humano, cùm simplicem fornicationem prohibuit: cùm posśit tamen alicui cōtrariū videri, ex hoc quòd ferè totus mundus perire propter prohibitionem istā videatur: & quia hæc prohibitio videtur esse cōtra multiplicationem humani generis. ¶ Quòd autem simplex fornicatio sit prohibita, probatur, Primo ex hoc quod legitur Deut. 23. Nō erit meretrix de filiabus Israel. Secundo ex hoc quod legitur 1. ad Cor. 6. Nolite errare, neq; fornicarij, neq; idôlis seruientes, neq; adulteri, neq; molles, neq; masculorū cōcubitores, neq; fures, neq; auari, neq; ebriosi, neq; maledici, neq; raptores regnū Dei posśidebunt. Tertio ex hoc quod legit ad Gal. 5. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio &c. Et subiungitur: Qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Quarto, ex hoc quod legitur

Digitized by Google

gitur ad Ephe. 5. Hoc scitote, intelligentes quoniam omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei. Quinto ex hoc quod legitur Act. 15. quòd dixerunt Apostoli & seniores fratres: Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil vltrà imponere vobis oneris quàm hęc necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorũ, & sanguine, & suffocato, & fornicatione. vbi dicit gl. interli. Necessaria sunt sine quibus non est salus. Vnde cùm fornicatio ibi numeretur nisi quis ab ea abstineat, non saluatur.

Quare Dominus prohibuerit simplicem fornicationem. CAP. II.

CTO autẽ sunt per quæ potest ostendi quòd simplex fornicatio prohibenda fuit. ¶ Primum est sterilitas, quæ frequenter est in illis quæ indifferẽter omnibus se exponunt. Si enim passim se omnibus exponere reddit eas steriles, sicut procurare sterilitatem contra legem naturalem est: sic exponere se, contra legem naturalem erit. ¶ Secundum est, quòd educatio prolis de naturali lege ad patrem pertinet, & educare eam non potest nisi eam agnoscat. Agnoscere verò prolem suam nõ potest pater, nisi matrem vt propriam habuerit. Vnde patet quòd concessio simplicis fornicationis quæ impedit ne pater prolem suam educat, quodammodo est contra legem naturalem. ¶ Tertium est, crebra interfectio prolis quæ sequitur ex fornicatione, & crebrior sequeretur si esset concessa. Matres enim non petentes proli prouidere, nec habentes auxilium à patre, suf-

Digitized by Google

focarent sæpe eam, sicut & hodie aliquæ faciunt. ¶ Quartum est hoc, quòd vir reddit mulierem impotentem ad prouidendum sibi, & tempore quo est grauida, & quo iacet de prole, & quo occupata est circa prolem educandam: quare videtur de lege naturali obligatus esse ad prouidendum ei tempore tali, quod concessio fornicationis impediret. ¶ Quintum est hoc, quòd ita displicet viro quando vel vxor vel concubina se concedit alij viro. Secũdum enim legem naturalem non deberet se coniungere alij mulieri, ex quo simile nollet fieri vllo modo. ¶ Sextum est, naturalis æquitas, quæ requirit hoc ne aliquis homo plus quàm vnam habeat, ne fortè sit aliquis qui nullam habeat. In æquali numero fuerunt formati à principio vir & mulier: nec est certum vtrum numerus per generationem amplius creuerit. Vnde sicut aliquis paterfamiliâs qui habet quatuor domos & quatuor filios, ordinat quòd vnus non habeat nisi vnam, ne sit aliquis qui nullã habeat: sic Dominus ordinauit vt vir vnus non habeat nisi vnam mulierẽ. ¶ Septimũ est, pax generis humani. Si enim liceret cuilibet qualibet vti, sequerentur rixæ & odia, & multa homicidia. ¶ Octauum est, quòd aliquæ aues sunt quarũ est talis castitas ꝙ vna vni adhæret: vt patet in turturibus. Vnde cùm non minor debeat esse castitas hominis castitate turturis, vnus vir vni debet adhęrere mulieri. Indecens est quòd carnalior sit homo qui præter carnem habet spiritum rationalem, quàm auis quæ carnalitatem habet solum. ¶ Possunt autem præter prædicta tres causæ assignari quare Dominus prohibuit aliquas voluptates, & secundum gustum & secundum tactum. ¶ Primo in signum Domini. Vnde August. dicit super Gene.

Non

Non erat vnde homo se dominum habere cogitaret, nisi ab aliquo prohiberetur. ¶Secundum vt haberet homo vnde mereretur. Vnde August. similiter super Gen. dicit, Oportebat vt homo sub domino positus ab aliquo prohiberetur, vt virtus merẽdi esset obediẽtia, quæ sola verissimè est virtus. Si enim nihil fuisset prohibitum vel præceptum, nõ posset aliquis male agere: & ideo nõ esset difficile, nec forsitã laudabile bene agere: quæ enim virtus est si quis agat quod sibi placet? Sed in hoc est virtus magna quòd homo cõtra propriam voluntatem facit, & conformat se volũtati Dei. Vnde Sap. Hoc solũ virtuti adijcies, quod ꝓpriæ volũtati detraxeris. Et poeta: Est virtus placidis abstinuisse bonis. ¶Tertio, vt homo assuescat proponere amorẽ Dei amorẽ carnali. Ad amãdũ enim Deũ super omnia tenetur homo ex illo mãdato primo & maximo. Diliges Dominum Deum tuum. Et ex sola trãsgressione huius mandati posset aliquis dãnari, etiã si nullũ aliud speciale mandatum transgrederetur.

Quòd fatuũ sit quærere quare Dominus simplicem fornicationem prohibuerit.

CAPVT III.

SEQVITVR videre quomodo illa quæstio sit diabolica & irrisione digna qua quæritur quare Dominus prohibuerit simplicem fornicationem. Ideo verò diximus eam diabolicam, quia proposita est primo à diabolo talis quæstio, Genesis tertio, vbi dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Dominus, vt non comederetis ex omni ligno paradisi? Ideo verò diximus eam irrisione dignam: quia nullus proponeret alicui homini

Digitized by Google

similem quæstionem qui eum pro stulto non haberet. Si veniret aliquis ad aliquem ciuem, & diceret ei, Quare non permittis filias tuas prostitui? quare vis eas maritari? Estis vos fatuus? diceret ipse. Quanto ergo potius ille fatuus potest reputari qui de coelesti rege hoc audet quærere, quare ipse filias suas non permittit fornicari, quare vult eas vel castas permanere, vel nuptijs tradi. Præterea, quærere quare Dominus de re sua aliquid prohibuerit, est quærere quare Dominus in re sua ius aliquod vel aliquod signum dominij tenuerit. quam quæstionem patet stultam esse: vt si quis quærat à rege Franciæ, quare nō datis mihi totum regnum vestrum, vt nec aliquod signum dominij retineatis? Ibi permiserat Dominus bonum omne lignum, prętter vnum, bene debuisset ei sufficere.

Quòd Dominus misericorditer egerit cum hominibus, prohibendo eis simplicem fornicationem. CAP. IIII.

EX IAM dictis patet manifestū esse quòd Dominus misericorditer egit cum humano genere, cùm simplicem fornicationem prohibuit viris, quia potius voluit eos habere fidele adiutorium quàm tales qui furarentur eis quicquid possent furari. Cōcubinę quę nesciūt quādiu debēt esse cū hominibus, furantur eis quicquid possunt. Cum mulieribus etiam in hoc misericorditer egit. Vidēs enim Dominus quòd mulieres habituræ essent laborem in portando prolem in vtero, dolorem in parturiendo, solicitudinem & occupationem & laborem in nutriendo, voluit viros ante opus carnale eis obligari in iuuando eas. Cum prole etiam

etiam misericorditer egit. Frequenter enim periret proles si simplex fornicatio esset concessa, vt prius ostendimus. Cum toto etiam genere humano Dominus in hoc misericorditer egit, cuius paci prouidit. Misericorditer etiam egit cū genere humano, quòd ab illa voluptate hominē cohibere voluit in parte qua nullus vtitur nisi valde raro absq; peccato. ¶ Ad id autem quod obijcitur, quòd ferè totus mundus erit propter prohibitionem illam, Dicendum est quòd fortè plures perirēt si nō esset prohibita fornicatio quàm modo pereant. Quia vel perirent propter nimiū amorem quem haberent ad mulieres. Vehemens enim amator propriæ vxoris sicut dicit Ambr. adulter est. Homines enim tunc nimis essent carnales: quia quem non alliceret vna, alliceret altera. vnde Deut. 17. dicitur de rege, Nō habebit vxores plurimas, ne illiceant animam eius, vel perirent propter rapacitatem. Fornicariæ enim mulieres depauperant homines, & fures reddūt: vel propter odium, quando auferretur ab aliquo illa quam amaret. Vel propter aliud peccatum quod fornicationem sequeretur. Ad id autē quod obijcitur, quòd hæc prohibitio est contra multiplicationem generis humani, in parte patet solutio ex hoc quod dictum est prius, quòd illæ quæ omnibus supponuntur, steriles efficiuntur. Præterea, Dominus non facit magnam vim in paucitate vel multitudine hominum. vnde Eccl. 16. Ne iocunderis in filijs impijs si multiplicentur. Et subiungitur: Melior est enim vnus timēs Deum, quàm mille filij impij. Et vtilius est mori sine filijs, quàm relinquere filios impios. Et Ecclesi. 15. Nō cōcupiscit Dominus multitudinem filiorum infideliū & inutiliū. Scit enim Dominus ꝙ melius fuisset malis mori sine filijs, ꝙ̄ relinquere

filios impios. Vnde Dominus bene præcepit vel consuluit illud. Ex quo hoc sequitur quòd pauciores sint homines: quoniam videlicet ad hoc quòd plures saluentur, vel ad hoc meliores sint qui saluentur. vnde ipse consuluit castitatem & virginitatem,& similia. Prohibitio verò fornicationis saltem ad hoc valet quòd perfectiores sint qui saluantur. Nota peruersitatem quorundam hominum quibus ibi displicet proprietas, vbi Deo placet, in mulieribus scilicet: & ibi placet, vbi Deo displicet, scilicet in possessionibus.

De allegantibus impotentiam continendi, PARS VI. quæ habet duo capitula.

De diuersis testimoniis scripturarum contra illos qui dicunt se non posse continere.

CAPVT I.

LTIMO in tractatu de Luxuria, dicendum est aliquid de impotentia continendi quam multi allegant. Et primo ponemus diuersa testimonia scripturarũ, quibus contra eos qui hoc dicunt possumus vti. Deinde ponemus multas rationes quibus contra tales vtẽdũ est. ¶ Et inter testimonia, Primo occurrit illud Gen. 4. quod dicit Dominus ad Cain, loquẽs de peccato: Sub te erit appetit⁹ tuus,& tu dominaberis illius. Vnde quasi mẽdaciũ Deo imponũt, q̃ dicũt se nõ posse abstinere à peccato. ¶ Secundo occurrit illud Iob 6. Aut poterit aliquis gustare, quod gustatũ affert mortẽ? Ex quo verbo videtur q̃ potius deberet homo dicere, Nõ possum fornicari, q̃ non possum cõtinere. Et in veritate q̃ pfectã fidẽ haberet q̃ delectatio fornicationis esset venenata, sic faceret.

ret. Nónne si apponeretur alicui cibus amarissimus vel venenatus, ipse statim diceret. Nō possum aliquo modo comedere: voluptas verò prohibita est venenata & morte amarior. Vnde Eccles. 7. Inueni amariorē morte mulierē. Quod intelligitur de voluptate, quæ est morte amarior: quia hic morte culpæ interficit: in futuro verò interficit morte æterna tam corporis q̃ animæ. Ad idem potest adduci quod legitur Ecclesi. 15. Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum. Et pòst: Ante hominem vita & mors: bonum & malū quod placuerit, dabitur ei. Ad idem facit illud Apostoli, *Fidelis est Deus qui non permittet vos tentari supra id quod potestis.* & Matth. 11. Iugum enim meum suaue est &c. Quomodo enim leue est si est importabile? Et illud 1. Io. 5. Hęc est charitas Dei, vt mandata eius custodiamus, & mādata eius grauia nō sunt. Ad idem potest referri illud Hierony. Maledictus qui dicit Deū pręcepisse impossibile. Idem: *violentiā facit Deo, qui petit ab eo quod soluere nō potest. Ius enim iustitię humanæ est, nō esse licitū petere ab homine quod soluere nō potest.* Quod si verū est, multo fortius nō est licitū iustitiæ diuinæ petere hoc. Idē: O prophana temeritas, ô vesanorū insania, Deū sciētiæ duplici ignorātia condēnatis: scilicet q̃ nesciat quid fecit, q̃ nesciat quid iusserit, quasi imposuerit mandatum quod impleri non possit. Proh nefas, imponitis iniquitatē iusto, credulitatē pio, acsi vos quod suspicari sacrilegū est, ad salutē non fecerit, sed ad pœnā. In qua authoritate insinuat Hier. illos esse blasphemos, qui dicūt se nō posse cōtinère. Deo enim imponunt ignorantiam, iustitiam & impietatem. Contra tales potest etiam adduci illud Augustin. Nemo peccat in eo quod vitare non

poteſt. Et illud, Peccatū adeò eſt voluntarium, φ ſi nō eſt voluntariū, non eſt peccatū. Et illud Senec. Omitte excuſationes, nemo peccat inuitus.

Rationibus oſtenditur quòd fatui ſint qui dicunt ſe non poſſe continere. CAP. II.

ONSEQVENTER ſunt rationes ponēdę, quibus vti poſſumus contra eos qui dicunt ſe non poſſe continere. ¶ Primo ergo dicimus illis quòd ipſi faciūt verecundiā ſibijpſis, & confitētur ſuū magnū opprobriū. Cōfitentur enim viliſsimam partē quæ in eis eſt ſibi dominari, & adeò perfecta dominatione quòd oportet fieri quod illa pars imperauerit, & hoc cū vigilijs multis, cum laboribus multis & expenſis, cum periculo animæ & etiā corporis quādoq;. Bene videtur cor amiſiſſe qui talē ſeruitutē tolerat: melius eſſet tolerare ſeruitutē leproſi vnius, quàm iſtam. Vnde rectè numeratur fornicatio cum his quæ auferūt cor. Oſee 4. Fornicatio, vinum, & ebrietas auferunt cor. ¶ Secundo dicimus quòd in talibus hominibus eſt impotētia quæ nō videtur eſſe in paralyticis hominibus. Non enim poſſunt ſedere, nec facere. Si enim hoc poſſent, diabolus nō ferret eos ad locū in quo fornicarētur. ¶ Tertio dicimus quòd cū dignitas iſta ſit data homini præ cæteris animalibus, quòd liberū habeat arbitriū, ipſi nō ſolū ſimiles facti ſunt brutis, imò etiā inferiores. Minus enim habēt libertatis quàm bruta, & quodāmodo magis habēt brutalē concupiſcentiā, & maiori ſeruituti ſubiectā. Piſcis enim tēperat ſe ab eſca ſi hamū videat, & auis à granis ſi laqueum videat: miſer verò homo timore mortis æternæ nō poteſt ſe temperare ab eſca volu-

ptat

Digitized by Google

ptatis momentaneæ. ¶ Quarto, dicimus quòd ta lis vno solo gartione præsente nõ auderet fornicari, sed sola verecũdia cohiberet eũ: quanto magis præsentia Dei & angeli qui sibi deputatus est ad custodiã, deberet eum cohibere? Boëtius in lib. Consolat. Magna nobis si dissimulare nõ volumus, indicta est probitatis necessitas, cùm ante oculos iudicis agamus cuncta cernentis. Bern. In quouis diuersorio, in quouis angulo reuerẽtiam habe angelo tuo, nec audeas illo præsente quod me vidente nõ auderes. Versificator: Cùm quid turpe facis quod me cernenteruberes, Cur spectãte Deo non magis ipse rubes? Nõ est dicendũ quòd equus non possit cohiberi ex quo modico freno cohibetur: sic non debet dicere, nõ possum me cohibere à peccato carnis ille quem frenum erubescentiæ cohiberet. ¶ Quinto dicimus quòd non est verisimile quòd domus alicuius hominis eo inuito cõburatur, ex quo ipse volũtariè ignẽ apponit. Ignẽ proprijs manibus in domo corporis sui apponunt, qui cibos & potus ad libidinẽ excitãtes sumũt. ¶ Sexto dicimus quòd non debet dicere infirmus, nõ possum curari, qui solum propter hoc non curatur, quia cõsilio non acquiescit. Hæc est sola causa quare laborantes in infirmitate spirituali non curantur, quia consilio cœlestis medici non acquiescunt. Illa quæ ad consilium corporalis medici proprios crines deponeret, ad cõsilium spiritualis medici non vult deponere alienos. Vsurarius qui corporali medico proprios daret denarios, ad consilium spiritualis non vult restituere alienos. ¶ Septimo dicimus quòd nulla est eius excusatio, qui castrũ fidei suæ cõmissum hostibus domini sui vili pretio reddit, muris adhuc integris, succursu nõ postulato à domino suo, nec expectato; cùm sciat

cum

Digitized by Google

eum & posse & velle subuenire ei. Nec est credendum ei à domino suo, si dicat, non poteram me tenere. Omnia ista facile est videre in eo qui pretio vilis voluptatis castrum corporis sui tradidit diabolo in primo conflictu tentationis, non misso nuntio orationis ad Dominum pro succursu, cùm Dominus possit ei subuenire, & velit. Non vult enim exhęredari. Vnde Apostolus: Fidelis Deus qui non permittet vos tentari supra id quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione prouentum vt possitis sustinere. ¶ Octauo dicimus quòd non videtur inuitus mori qui voluntariè mortem suam carè emit: nec inuitus capi, qui hostes insequitur, & inter manus eorum se ponit, cùm sciat se eis non posse resistere, cùm sola fuga securus possit esse. Sic non debet dicere, Non possum continere, qui consortia mulierum non vult fugere, cùm debilem se agnoscat. ¶ Nono dicimus quòd si talis qui dicit se non posse continere haberet tantam voluntatem continendi quantã habet vinũ tuum custodiendi, de facili cõtineret. Si tanta diligẽtia obstrueret sensus corporis sui, cùm sentit cõscientiam per eos aliquantulũ dãnificatã, quanta diligẽtia obstruit foramẽ dolij sui cùm perpẽdit illud per aliquãtulũ vini exisse? ¶ Decimo, quærimus ab eo qui se nõ posse cõtinere dicit, à quo cogit ad fornicandũ, vtrũ à diabolo, vel à carne, vel ab ipsa muliere? A diabolo nõ, cùm dicat de eo Greg. Nõ est timẽdus hostis qui nõ potest vincere nisi volentem. Super illud Matth. 4. Si filius Dei es, mitte te deorsum. dicit Gl. In quo infirmus ostẽditur, cùm nulli nocere possit nisi ille prius se deorsum miserit. Si dicat se à muliere cogi, ridiculum est hoc, cùm potius ipse eam cogat. Si à carne, ille hãc excusationẽ nõ recipit qui ei dominiũ carnis

nis dedit. Vnde Gen. 3. dicitur ad mulierẽ quę tenet figurã carnis: Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui. ¶ Vndecimo, quærimus à tali quomodo ipse intelligat hoc, Nõ possum cõtinere? vtrũ sic intelligat, nõ possum cõtinere etiã si velim: vel sic, nõ possum, quia nolo? Si primo modo, patet hoc esse falsum: quia si impulerit eũ timor vel cupiditas ad hoc quod velit tam cito, potest continere. Verbi gratia: Si debeat lucrari ex continẽtia sua mille marcas, vel castrum, vel ciuitatẽ, vel domum, vel si sciat se tam cito post peccatũ amissurũ pedem suũ, vel aliud membrũ, vel si videat sibi paratũ lectũ igneũ in quo oporteat eum iacere, cùm à *lecto mulieris surrexerit*. Vnde Bernar. Ignosce Domine, ignosce, excusamus, tergiuersamur, vix est aliquis qui in eis quę ad te sunt experiri velit quid possit etiam quod promptissimè secundũ carnẽ potest vel secundũ seculũ, siue timor impulerit, siue cupiditas traxerit. Si secũdo modo intelligat, non possum continere, *quia nolo: igitur non est non posse in causa, sed potius nõ velle in culpa. iuxta verbũ* August. ¶ Duodecimo potest quæri ab ipso qui dicit se non posse continere, vtrum intelligat quòd nõ potest cõtinere suis viribus sine Dei auxilio, aut intelligat quòd etiã adiutus à Deo non possit. Si secundo modo, hoc est manifestè falsum, & etiã sapit hæresim. Si primo intelligat, hoc planè verum est. Sine adiutorio enim diuino nihil possumus. vnde Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere. Et 2. Corint. 3. Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est. Et August. Domine, sine te nihil sunt omnes conatus mei. Et Sap. 8. Vt sciui quoniã aliter nõ possum esse cõtinẽs, nisi *Deus* det, & hoc ipsum erat sapiẽtia, scire cuius

esset

Digitized by Google

esset hoc donũ: adij Dominũ, & deprecatus sum eũ. Mat. 19. Cùm quæreret discipuli, quis potest saluus esse? Respondit Iesus: Apud homines impossibile est, apud Deum omnia possibilia sunt. vbi dicit interlin. Impossibile est apud homines vt per se à suis cupiditatibus conuertantur. Et Ioan. 7. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum. Hoc autem valde vtile est ostendere hominibus quòd viribus suis saluari non possunt, nec à peccato sustinere. Hoc enim persuaso eis, potest eos monere homo ad tria valde eis vtilia: ad eorum iustificationem scilicet, ad excutiendam quandam stultam præsumptionem, & fiduciam qua credunt se conuerti quando voluerint. De qua legitur Ecclesiast. 29. Repromissio nequissima multos perdidit. Mira insania: ille qui non potest, cùm liber est, diabolo resistere, sperat cum ab eo captus erit & ligatus, viribus suis de manibus eius liberari. cùm scriptum sit Iob 41. quòd factus est vt nullum timeret, & non est potestas in terra quæ ei valeat comparari. Qui in mortali est, captus est & ligatus. Vnde Prouer. 5. Iniquitates suæ capiunt impiũ, & funibus peccatorũ suorum quisq; constringitur. Itẽ qui non potest se tenere ne ad impulsum tẽtationis cadat in foueã peccati: quomodo sperat se confractũ casu, cõsuetudine pressum agere peccatorũ obrutum, à tam profunda fouea per se exire, eo qui impulit ei resistẽte? Imò quod amplius est, sperant homines cùm morte spirituali mortui fuerint, seipsos posse resuscitare. Et vt breuiter dicam, in præsenti se nihil posse asserunt: sed in futuro, quando ex se erunt impotentiores & Dei adiutorio minus digni, quia eum diutius offenderunt, quando etiam diabolus magis laborabit ad impediendũ salutem eorum.

Ipse

Digitized by Google

Ipse enim calcaneo insidiatur: id est, fini hominis. Quod haberi potest ex hoc quod dictũ est serpenti Genes. 3. Tu insidiaberis calcaneo illius. Tunc, inquã, omnia se posse præsumũt. ¶ Secundo potest homo monere eos ad hoc quòd gratiã eius studeant sibi comparare: sine eius auxilio conuerti non possunt eleemosynas suas largiendo, orando Deum, & suffragia sanctorum & virorum iustorũ implorãdo. ¶ Tertio non possunt moueri ad hoc ne fingant se quin faciant quod possunt etiam aliqua quæ videtur sibi difficilia. Dominus enim non vult iuuare eos qui se nõ iuuant: imò quasi fingit se, quia ipsi fingũt se. Vnde Sap. 1. Spiritus disciplinæ effugiet fictum. ¶ Item potest sic quæri ab eo qui dicit se continere non posse. Aut vis continere, & non potes: aut potes, & non vis. Si vis & non potes, infidelis est Deus qui patitur te tentari supra posse tuum. Præterea, nónne credis quòd omnia possis cum eo qui omnia potest? Sicut vulgariter dicit qui non habet nisi quinq; solidos, Ego & rex habemus centum millia marcarum. Non potest paruum esse illud posse, cuius defectum posse diuinum paratum est supplere. Si autem potes & nõ vis, inexcusabilis es. ¶ Vltimo potest quæri à tali, an possit aliquo tempore continere. Quòd si dixerit, sic per mensem: ostendendum est ei quòd potius sperare debet quòd sequenti mense contineat quàm isto. Primo, quia consuetudo iuuabit eum. De qua Tullius: Optima forma viuendi est eligenda, quam iocundam reddet assuetudo. Poëta: Quod male fers, assuesce, feres. Præterea sperare debet Deum esse paratiorem ad iuuandum, cùm postquam per mensem pro amore eius continuerit quàm ante, si tamẽ ex corde instanter hoc petierit. Itẽ cùm ipse non sit securus

de vita, nõ dico per mẽsem, sed nec per vnã horam, qua ratione sperat se accepturũ à Deo vitã, eadẽ debet ipse sperare se accepturũ virtutẽ seruiẽdi Deo in vita illa, nec debet disponere se seruiturũ diabolo in vita quam nondũ habet. Non debet similis esse operario ebrioso & lusori, qui prius obolum perdit, quàm illum lucratus sit.

TRACTATVS QVARTVS DE AVARITIA.

De his quæ faciũt ad detestationẽ huius vitii.

PARS I. quæ habet nouem capitula.

De ordine dicendorum in isto tractatu. Et quòd natura dissuadeat Auaritiã. CAP. I.

OST vitiũ Gulæ & Luxuriæ dicemus de vitio Auaritię: quia tractatus de vitio isto vtilior est prædicationi ꝙ tractatus aliorũ vitiorũ. Hunc enim ordinem tradit Bern. vt id prius quod maturius ad salutẽ. De quo vitio hoc ordine dicemus. Primo dicemus de his quæ faciunt ad detestationem huius vitij. Secundo, de speciebus eius. Tertio, de his quæ fouent aliquo modo auaritiam in cordibus hominum. Quarto, de remedijs contra vitium illud. Quinto, tangemus de prodigalitate, quæ est vitium contrarium auaritiæ. Intelligimus autem auaritiam in hoc loco, indebitum amorem pecuniæ. ¶Primo autem facit ad detestationem auaritię hoc, quòd natura dissuadet nobis vitium istud, & quodammodo est contra naturam. Voluit enim natura terram infimam esse inter creaturas, & à pedibus omnium cõculcari, docens nos in hoc absq; dubio quòd debemus conculcare pedibus mentis

Digitized by Google

tis terrena ista, & contemnere. Quale verò est hoc, quod homo Deo & creaturis omnibus præponat creaturã illam quam natura omnibus creaturis voluit postponi? Ad significandum diuitias conculcandas esse & contemnendas, primitiuę de ecclesia cœlitus edocti, pretia domorum & agrorum suorum ponebant ad pedes Apostolorum. vt legitur Actuum 4. Vnde in fine eiusdem capituli, vbi dicitur quòd Ioseph attulit pretiũ agri sui quem vendiderat, & posuit ante pedes Apostolorum. dicit Glos. Docet calcandum esse aurum quod subdit pedibus apostolorum. Præterea cum anima secundum naturam sublimior & purior sit cœlo tanquam *Deo similis, exaltata debet esse à terrenis istis, sicut exaltantur cœli à terra.* Vnde sicut valde mirabile esset & quasi contra naturam si cœlum adhæreret terræ: sic quasi contra naturam est cum auaritia animam terrenis adhærere facit. Item anima cœlum spirituale est. Dei enim habitaculum est. De quo cœlo dicit Bernard. Non mirum si libenter *inhabitat cœlum hoc Dominus Iesus, quod vtique nõ quomodo cæteros dixit tantum vt fieret, sed pugnauit vt acquireret, occubuit vt redimeret.* Comparatione huius cœli, vocat Dominus cœlum materiale desertum. Luc. 15. Nónne dimittit nonagintanouem in deserto? quãta verò peruersitas est cœlum velle terra implere, vel ei terram supponere? Quis locus terræ in cœlo vel super cœlum? hanc tamẽ peruersitatem vult auaritia facere.

De duodecim maledictionibus quas facit sacra scriptura auaris. CAPVT II.

SECVNDO faciunt ad detestationem huius vitij maledictiones quas facit sacra scri-

ptura auaris. De quibus ponemus has duodecim quæ sequuntur. Esa. 5. Væ qui coniungitis domum ad domum &c. Et eiusdem 32. Væ qui prædaris, nónne & ipse prędaberis? Habacuc 2. Væ qui congregat non sua. Et in eodem, Væ qui cōgregat auaritiam malam domui suæ. Amos 6. Væ qui opulenti estis in Sion. Et in eodem: Væ vobis qui dormitis in lectis eburneis. Et Luc. 5. Væ vobis diuitibus. Et Iac. 5. Agite nunc diuites: plorate vlulantes in miserijs quæ euenient vobis. In epistola Iudæ, Væ his qui in viā Cain abierunt. Principium malitiæ Cain fuit auaritia. vnde in viam Cain abeunt, qui sequuntur auaritiā. Et Apoc. 8. Væ væ væ habitātibus in terra. Ad modum talparū sunt auari. Et Aug. Væ illis qui viuūt vt augeāt res perituras vnde æternas amittūt. Idē: Maledictus dispensator auarus, cui largus est Dominus. Si scires aliquē sanctum maledixisse ei qui aliquē cibum comederet, vix auderes eū comedere: quomodo ergo auarus audet cōtingere diuitias amore, cùm amatoribus earū sacra scriptura quæ ex ore Altissimi prodijt, vt legitur. Ecclesiast. 23. tot maledictiones ponat?

De quatuor testimoniis Sacræ scripturæ quibus ostenditur magnitudo huius vitii.

CAPVT III.

TERTIO faciunt ad detestationē auaritiæ testimonia Sacræ scripturæ quæ ostendunt magnitudinem huius vitij. De quibus ponemus quatuor tantummodo. ¶Primū est Ecclesiast. 10. vbi dicitur, Auaro nihil est scelestius. id est, nullum scelus maius est auaritia: etiam scelus Iudæ non videtur maius fuisse scelere auari quantum

tum ad hoc quòd Iudas Deum dedit pro triginta denarijs: sed auarus quandoq; dat eum pro vno denario, & quandoq; pro nihilo, cùm non timet periuriũ incurrere vt denariũ vnum lucretur, & quãdoq; nõ lucratur vnũ denariũ, quãdoq; non vẽdit illud pro quo periuriũ incurrit: & in veritate peccatũ Iudæ fuit auaritia, vel ex auaritia. ¶Secundũ testimoniũ similiter est Eccl. 10. vbi dicitur, Nihil iniquius est quàm pecuniã amare. Hic enim animã suam venalem habet, quoniã in vita sua proiecit intima sua. ¶Quàm iniquus sit amans pecuniam, manifestari potest. Primo per hoc, quòd statera æstimationis *suæ inæquissima est. Plus enim in ea põderat obolus*, quàm Deus, & quàm anima ipsius auari, & quàm regnũ ęternũ. De hac statera legitur Osee 12. Chanaan in manu eius statera dolosa. Chanaan interpretatur, negotiator. Hæc est statera dolosa quæ abominatio est apud Deũ. de qua Prou. 11. Et bene dicitur abominatio esse, quia non ponderant ibi *nisi temporalia, quæ Apostolus Philip. 3. stercora reputabat, quẽ non dimisisset Spiritussanctus decipi in sua æstimatione. Secũdo potest ostendi iniquitas amantis pecuniam*, per hoc quòd in eo nõ est æquitas illa quæ est tam in creatore quàm in cæteris creaturis. Creator enim communicare vult & se & sua. Similiter creaturæ sua cõmunicant: vt sol cõmunicat lumen suum, & ignis calorẽ, & arbores fructus suos. Vnde Aug. Iudiciũ maximũ diuinę bonitatis est, quòd quælibet res cogitur dare seipsam. Auarus verò cõmunicare nõ vult sua, nisi cum amore cogitur. Nec etiam tunc frequẽter, imò abscõdita putrefiunt, creatura vna defectũ alterius supplere cupit. Vnde natura nihil vacuum patitur: auarus verò nõ curat defectus proximi sui supplere.

Digitized by Google

Quod auarus iniquus sit in Deum, in se, in proximum, & in inferiores creaturas.

TErtio ostēditur iniquitas auari, per hoc quòd ipse est iniquus in Deum, & in seipsum, & in proximū, & in inferiores creaturas. In Deū iniquus est, quia bona sibi cōmendata à Deo ad dispēsandū, proditiose sua facit. Diuites enim dispēsatores sunt diuitiarū Domini. Vnde Apostolus 1. Corinth. 4. Sic nos æstimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorū Dei. Iniquus est in Deū, quia vilissimā creaturā ei præponit. Iniquus est etiā in Deū, quia inde hostis Dei efficitur. vnde amplius eum amare debuit: scilicet propter bona huius mūdi quæ Deus sibi cōtulit. ¶ Iniquus in seipsum est, Primo quia seipsum inimicis suis vendit. Valde iniquus reputaretur aliquis qui proximū suum inimicis suis capitalibus venderet. Sed iniquior valde reputaretur qui cognatū vel fratrē venderet. Iniquissimus qui patrē quē plus amare deberet. Sed multo iniquior videtur esse reputandus ille qui seipsum vendit, cùm amplius seipsum debeat amare quàm patrē. Hæc causa innuitur cùm sequitur in verbo proposito Ecclesi. 10. Hic enim animā suam venalem habet. ¶ Secundo iniquus est auarus in seipsum, quia se euiscerat. Vnde Dauid, Tabescere fecisti sicut araneam animā eius. Valde crudelis reputaretur qui ventrem patris sui gladio transuerberaret, & viscera proijceret. quomodo ergo iniquus nō est qui seipsum quē debet amplius amare, euiscerat? quod est desperare se. Desperatio enim maius peccatū est cęteris. Ad hoc pertinet quod legitur in verbo Eccl. proposito. Proiecit in vita sua intima sua. ¶ Tertio iniquus est in seipsum, quia amat ea quæ tot mala sibi faciūt: vt patebit inferius. Amat spinas diuitiarū, in quibus cōburēdus est.

est. Vnde Prouerb. 1. legitur de auaris, Ipsi cõtra sanguinẽ suũ insidiantur, & moliũtur fraudes cõtra animas suas. ¶ Iniquus etiã auarus est in proximũ, quia sibi retinet quod pauperibus erogare debuit. Sicut eleemosynarius alicuius principis vel executor alicuius testamẽti iniquus esset, si ea quæ deberet distribuere pauperibus sibi retineret. Iniquius est etiã in proximũ qui quasi occidit eum, cum fame eum permittit perire cùm potest subuenire. Vnde scriptum est, Pasce fame morientem: quòd si nõ paueris, occidisti. vnde Eccl. 34. Panis egentiũ, vita pauperũ: qui defraudat illũ, homo sanguinis est. Præcipuè autem iniquus est auarus in eos quos amplius debet amare: scilicet in filios, quibus materiã incendij cõgregat infernalis, quibus molam asinariã ad colla suspendit qua demergẽtur in profundũ inferni, quos amore diuitiarũ quasi ad collum posito quodã fune, hostibus infernalibus tradit. Iniquus est auarus in vxorem & in totam familiã suam quam strangulat, dum eos facit consentire peccato vsurarum, In creaturas verò inferiores iniquus est auarus. quia recludit eas in carcere custodiæ suæ, vbi eas putrescere facit. Vnde Iac. 5. dicitur auaris, Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurum & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum erit vobis in testimonium, & manducabit carnes vestras quasi ignis.

Quòd auaritia sit idololatria, & auarus idololatra.

TErtium testimonium est ad Eph. 5. vbi dicitur quòd auaritia est idolorum seruitus. vbi dicit glossa: Auari Deus est nummus. Auarus est similis latroni minus bona pro melioribus commutanti, donec inuentus est & comprehensus.

Digitized by Google

Aegris dantur à medicis cuncta quæ desiderant. Sen. Nunquam auarus bene facit, nisi cùm moritur. August. Nemo habet iustum lucrū sine iusto damno. Vbi lucrū, ibi & damnū: lucrum in arca, damnū in cōscientia. Tulit vestem & perdit fidē. Acquirit pecuniā, & perdit iustitiā. ¶ Quod autē auaritia sit idololatria, vel Dei negatio, potest ostēdi multipliciter. ¶ Primo per hoc quod super illud Mat. 6. Non potestis Deo seruire, & mammonæ, dicit glos. Diuitijs seruire, Deum negare est. Duobus modis potest negare aliquis dominiū alicuius principis, vel dicendo, Ego nō recognosco vos esse dominū meum, nec aliquid teneo à vobis. Si scirē vos esse dominū meū, vel aliquid me tenere à vobis, libenter soluerem vobis censum vel seruitiū vestrū. Item dicendo, bene recognosco quòd debetis esse Dominus meus, & censum debeo vobis, sed nihil soluam vobis: & hic modus negādi magis est cōtumeliosus Domino. Sic differt negatio qua mali Christiani negant Dominū Deū, ab illa qua Gentiles negant eum. Multi enim Gentiles sunt qui Christo libēter seruirent si scirent eum esse Dominū suū: sed solum propter hoc cēsum seruitij sui ei nō reddūt, quia eius dominiū non agnoscunt: sed Christiani bene agnoscunt eum esse Dominū suū, & tamē seruitij censum nolunt ei reddere, maiorē cōtumeliā facientes ei, quàm Gentiles, quia sciēter hoc faciūt. Secūdo potest ostendi per hoc quòd Deus præcipit auaro vt nomen eius nō assumat in vanum. Exod. 20. Et ex alia parte nūmus vnus quem lucrari cupit, præcipit ei vt nomen Dei assumat in vanum, & ipse potius obedit nūmo, quàm Deo, indubitanter ostendens se magis esse seruū nūmi, quàm Dei. Obedientia enim ostendit quē aliquis verè reputet dominum. Vnde Dominus Lucæ 6.

Quid

Digitized by Google

Quid vocatis me Domine, Domine, & non facitis quæ dico? Eccl.10. Pecuniæ obediunt omnia. Tertio potest ostendi per hoc, quòd auarus creaturā adorat interiori adoratione. Adorare enim aliquid, est summū honorem ei exhibere, vel diuinam maiestatē ei profiteri. Vtrūq; verò facit auarus. Si enim occurrant ei duo, quorum alterū credat habere Deum, alterum diuitias, maiorem honorem exhiberet diuitijs in diuite, quàm Deo in alio. Hanc idololatriam insinuat nobis Salomon in Prouerb. dicens: Multi colunt personā potentis &c. Coli ad Deum pertinet. In potente coluntur diuitiæ per se: diues verò per accidens. vnde quidam, *Dominus nūmi nobis hos præstat honores.* Maiestatem etiam diuinā profitetur auarus creaturæ. Maiestas enim est quod signatur per hoc aduerbiū summè, cùm dicitur summè bonus, vel summè potēs, vel aliquid simile. Facto autem profitetur auarus illud summè bonū quod summè diligit, & præ cæteris charū habet: & sic diuinā maiestatem profitetur auarus illi creaturæ quam diligit amplius quàm Deū. Præterea cùm transit ante pulchrā vineā vel domū, caput cordis inclinat ei. Inclinatio animi est amor, sicut dicit Dionysius. Interius ergo talem reuerentiam exhibet auarus vineæ vel domui, qualem verus fidelis exhibet Deo in imagine Crucifixi vel beatę Virginis. ¶ Quarto potest ostendi per hoc, quòd auarus illa tria dat creaturæ quæ propriè Deo danda sunt: scilicet fidem, spem, & amorem. De fide satis potest ostēdi, quia ipse melius sentit vel credit de diuitijs quàm de Deo. Credit enim quòd necessaria debet habere si diuitijs seruierit, & credit se fame perire, si Deo seruierit, quasi Deus possit minus vel minus velit seruientes suos remunerare quàm diuitię. Duabus de causis accidit quòd

Digitized by Google

aliquis non prouidet ei quem sibi videt fideliter seruire: vel quia nõ potest, vel quia nõ vult: quarum neutra potest esse in Deo, cùm sit omnipotens, & summè bonus. Spem etiã ponit auarus in diuitijs suis quod quodãmodo de Deo desperare est. vnde Aug. De deo desperare, est spem in creaturis posuisse. Amorẽ etiã ponit ibi quem in Deo deberet ponere faciẽs inde Deũ suũ. vnde Aug. super epistolam ad Phil. Hoc ab homine colitur quòd præ cæteris diligitur. Quinto hoc potest ostẽdi authoritate Hieron. dicẽtis ad Rusticũ monachũ. Aestimato male põdere peccatorũ, leuius alicui videtur peccare auarus, quàm idololatræ sed nõ mediocriter errat. Nõ enim grauius peccat qui duo grana thuris proijcit super altare Mercurij, quàm qui pecuniã auarè cupit, & inutiliter congregat. Ridiculum videtur quòd aliquis iudicetur idololatra, quia duo grana thuris offert creaturæ quæ Deo debuit offerre: & ille nõ iudicetur idololatra, qui totũ seruitiũ vitę quod Deo debuit offerre, offert creaturæ. Ad idẽ facit illud verbũ Osee 10. Secũdum multitudinẽ fructus sui Israël multiplicauit sibi altaria, iuxta hubertatẽ terræ suæ exuberauit simulacris. ¶ Quartũ testimoniũ est illud verbũ quod legitur 1. Timot. 6. Radix omniũ malorum est cupiditas. Alia litera habet, Radix omnium malorum est auaritia. Ad auaritiã ergo quasi ad radicem omniũ malorum præcipuè adhibenda esset securis prædicationis. Frustra laboratur in extirpatione malorũ si rami amputantur, & radix ista relinquitur.

Quòd grauis infirmitas sit Auaritia. CAP. IIII.

QVARTO facit ad detestationem auaritiæ hoc quòd inter infirmitates spirituales ipsa est pessima, vel vna de peio

peioribus. Vnde Ecclesiast. 5. Est infirmitas pessima quam vidi sub sole, diuitiæ conseruatæ in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima. Inter infirmitates quædam sunt bonæ, quædam sunt malæ. Bonæ sunt infirmitates corporis: quod ostenditur per hoc, quòd à summo bono, id est, à Deo, & quòd dantur à patre amantissimo, & per hoc quòd sunt vt cocturæ factæ in minus nobili parte hominis ad sanãdum partem meliorem, scilicet animam. Meliora sunt, vt ait Salomon, vulnera diligentis, scilicet Dei, quàm fraudulenta oscula odientis, scilicet mũdi. Vulnera diligẽtis cocturę sunt vt medicinalia: sed oscula *odientis sunt vt morsus serpentini, vel venenati*, vel oscula Iudæ proditoris. Dicit enim mundus iste dæmonibus, Matt. 26. Quemcunq; osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Infirmitates verò malæ, sunt infirmitates spirituales, scilicet peccata mortalia: quod potest ex hoc ostendi quòd sunt infirmitates ad mortem, & ad æternam mortem: & hoc, quòd medicum, scilicet Dei filium oportuit venire de tam longinquis partibus ad curationem earum: & ex hoc quòd tantas expensas oportuit fieri pro curatione earũ: Filius enim Dei se expendit ibi. Vnde Bern. Ex cõsideratione remedij periculi mei æstimo quantitatẽ. Filius Dei iubetur occidi, vt vulneribus meis pretioso sanguinis istius balsamo medeatur: agnosce homo quàm grauia sint vulnera illa pro quibus necesse est Christum Domini vulnerari. Inter infirmitates spirituales pessima vel grauissima est infirmitas auaritiæ quantum ad multa.

Quòd in XII. grauitas huius infirmitatis potest ostendi.

DVodecim verò sunt ex quibus potest ostendi grauitas huius infirmitatis. Primum est,

eius diuturnitas. Cuius diuturnitatis duę sunt causæ: scilicet abundantia materiæ & durabilitas. In materia huius infirmitatis est ferè totus mundus. Vnde cum difficultate valde magna euacuatur perfectè materia ista à corde hominis: vt scilicet homo omnia tēporalia perfectè contemnat: materia etiā huius infirmitatis durabilior est quàm materia luxuriæ. Mulier enim quam aliquis amat potest mori vel deformis fieri: & sic cessante materia cessat infirmitas luxuriæ in homine. Sed terra quam amat auarus plus durabit, quàm ipse: & ideo infirmitas illa erit diuturna propter cōsimiles causas: est diuturna & aliqua infirmitas corporalis propter abundantiā materiæ & cōpactionem. Secundū est, cōtinuitas huius bonitatis. Fornicator quādoq; nō fornicatur semel in mēse: auarus verò quasi cōtinuè laborat. vnde Eccl. 4. Vnus solus est & secundū non habet, nō filiū, nō fratrē, & tamē laborare nō cessat. Et eiusdem 2. Cuncti dies eius laboribus & ærūnis pleni sunt. Tertiū est, afflictio acerba quam habet infirmitas ista. Affligit autē in hac infirmitate grauiter solicitudo quæ est in conseruando. Ad quod pertinet quod dictum est in verbo proposito, Diuitię conseruatæ in malum domini sui. Grauius vero affligit labor in acquirendo. vnde 1. ad Timot. 6. post illud verbū, Radix omniū malorū est cupiditas. subiungit Apostolus, Quam quidam appetentes errauerūt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. Grauissimè verò affligit dolor in amittendo. Et ad hoc pertinet quod dictum est in verbo proposito. Pereunt enim in afflictione pessima. Tunc enim pessimè affliguntur, cùm diuitię eis pereūt. Vnde Poëta: Ploratur enim lacrymis amissa pecunia veris. ¶ Quarta est vniuersitas huius infirmitatis. Auaritia enim nō parcit seni, nec iuueni: imò

imò secūdum verbum Prophetæ, A maiore vsq; ad minorē omnes auaritiæ student. Vix est puer septēnis quin cupidus sit, & furetur denarios matri suæ. De peccato luxuriæ expectāt pueri duodecimū annū vel decimūquartum. Item peccatū luxuriæ senio senescit in aliquibus: sed de auaritia dicit authoritas, quòd cùm cætera vitia in senibus senescāt, sola auaritia nō senescit. Sapient. Cùm senes ad omnia alia rectius cæteris sapiāt, ad solam auaritiā desipiunt. Senec. Monstro simi lis est seni auaritia. Quid enim stultius est quàm via deficiente viaticū augere? Auaritia etiam nō parcit infirmis, nec sanis. Peccatum luxuriæ ad modicam infirmitatē corporalem fugit. Infirmitas enim grauis sobriam reddit animā: vt legitur Eccl. 31. Sed auaritia tunc interdū augetur. Amat enim tunc auarus amplius suas diuitias, quas iam habet, quia laborare non potest in acquisitione aliarū diuitiarū. Auaritia etiam nō parcit nec literatis, nec idiotis: multi sunt viri literati qui fornicari dedignarentur, qui tamē valde auari sunt. ¶ Quintū per quod potest ostendi grauitas huius infirmitatis est hoc, quòd cœlestis medicus primò volens occurrere huic infirmitati quasi periculosiori, primum cōsilium dedit cōtra eam. Matt. 5. dicens: Beati pauperes spiritu &c. ¶ Sextum est hoc, quòd quasi ad mortē iudicauit eam tantus medicus. Matt. 19. dicens, Amen dico vobis: quia diues difficile intrabit in regnū cœlorū. & pòst: Facilius est camelū intrare per foramen acus &c. Nō dixit hoc de peccato carnis: imò dixit, Meretrices & publicani præcedent vos in regnum Dei. ¶ Septimū est hoc, quòd ista infirmitas abstulit finaliter tanto medico vnum de illis quos ipse acceperat in cura, scilicet Iudam. Hoc non facit ambitio vel aliud peccatum, licet de ambitione

plur

Digitized by Google

pluries sint tentati apostoli. ¶ Octauum est hoc, quòd auaritia irrisit cœlestem medicũ, & ad vltimũ ipsum interfecit. De primo habemus Luc.15. Audiebant hæc verba Pharisæi qui erant auari, & irridebant eum. Aliud manifestũ est, quia auaritia Iudæ & sacerdotum interfecit eum. ¶ Nonum est hoc, quòd cœlestis medicus contra hanc infirmitatem tantam purgationem indixit, dicẽs Luc.14. Omnis ex vobis qui non renuntiauerit omnibus quæ possidet, nõ potest meus esse discipulus. Contra gulam nõ tantum dixit, sed solum admonuit, ne corda discipulorũ grauarentur crapula & ebrietate. ¶ Decimum est hoc, quòd ecclesia in principio cõtra hanc infirmitatem ita strictam dietam obseruari voluit, vt nullus haberet aliquid proprium. ¶ Vndecimum est hoc, quòd multi hac infirmitate laborant qui nesciũt se illa laborare, & ideo non quærunt sanitatem. Senec. Initium salutis est cognitio peccati. Idem: Se nemo auarum intelligit, nemo cupidum. Ideo cum difficultate ad sanitatem peruenimus, quia nos ægrotare nescimus.

De septem infirmitatibus quæ sunt in auaro.

DVodecimum est veritas infirmitatũ quæ infirmitatem auaritiæ sequuntur. De quibus septem ponemus. Quarum prima est cæcitas, quę est figurata Ioan.9. per cæcitatẽ illius cæci nati. Vnde Dominus volens illuminare eum, liniuit oculos eius luto: insinuans esse causam cæcitatis illius, lutum temporaliũ illorũ. De hac cæcitate legitur similiter Tob.2. vbi habetur quòd Tobias fuit cæcatus stercoribus calidis hirundinum quæ super oculos eius ceciderunt. Hirundo garrula & depicta, significat felicitatem huius mũdi quæ est quadam pulchritudine depicta & tumultuosa, quæ calida stercora projicit super oculos

cord

Digitized by Google

cordis:id est temporalia ista quæ exurunt corda hominum. Gen.20.legitur quòd Abimelech rex Geraræ dedit Saræ mille argenteos in velamen oculorum suorum.& super illud Psal. Mane astabo tibi,& videbo:dicit glos. Deum nō videt qui temporalibus adhæret. ¶ Secunda infirmitas est febris quæ figurata potest esse per febrem à qua Dominus curauit filium reguli. De qua legitur Ioan.4. Auarus febrilem distemperantiā patitur, cuius tremorem habet cùm trepidat vbi trepidandum non esset. Seneca: De ipso videt regem,& æstimat prædonem: videt pauperem,& æstimat furem. Ad tremorem huius febris pertinet quod legitur Iob 15. *Sonitus terroris semper in auribus eius:& cùm sit pax,insidias suspicatur.* & in Psal. *Posuisti firmamētum eius formidinē.* & Esa. 24. Formido,& fouea, & laqueus super te,qui habitator es terræ. Habitator terræ est auarus qui est quasi talpa. Aestuat autem auarus ex febre ista, cùm irascitur ex amissione diuitiarum suarum. ¶ *Tertia infirmitas est manus ariditas.* de qua legitur *Matt.12. Extende manum tuam, ait Dominus habenti manum aridam, & extendit, & restituta est sanitati sicut altera.* Manum aridam habet auarus dum per largitionem eleemosynarum non valet pauperi extendere. ¶ Quarta infirmitas est illa à qua quis dicitur lunaticus. de qua legitur Mat.17. Domine,miserere filio meo, quia lunaticus est,& mala patitur, & sæpe cadit in ignem, & crebro in aquam. Auarus sæpe cadit in ignem iræ,& crebro in aquam voluptatis. Potest autē vocari lunaticus, quia regitur secundum sapientiam huius mundi: quæ per lumen lunæ intelligitur quæ lucet de nocte. Sapiētia huius mundi solum lucet de nocte præsentis vitæ. Cùm post præsentem vitam illuxerit sol iustitiæ,

bene

Digitized by Google

bene apparebit quòd sapientia huius mundi stultitia sit. ¶ Quinta infirmitas est inclinatiò ad terram. De qua Luc. 14. Et ecce mulier quę habebat spiritum infirmitatis annis XVIII. & erat inclinata, nec poterat sursum respicere. secundum sacros expositores, ista infirmitas est amor diuitiarum quæ hominem bestiam reddit interius, vt ad terrã respiciat qui ad cœlos respicere debuit. Vnde Dauid: Oculos suos statuerũt declinare in terram. Bern. Quid indecẽtius quàm curuum recto corpore gerere animũ? Idem: Indignè corpus humanum inhabitat brutus & bestialis spiritus. ¶ Sexta infirmitas est, respirandi difficultas vsq; ad suffocationẽ. vnde Matth. 13. Solicitudo seculi istius & fallacia diuitiarum suffocat verbum. vbi dicit gl. Solicitudo huius seculi dum bonũ ad cor intrare nõ sinit, quasi aditum vitalis flatus claudit. ¶ Septima infirmitas, est hydropisis. De qua Luc. 13. Ecce quidam homo hydropicus erat ante illum &c. Assimilatur autẽ auarus hydropico in inflatione, & fœtido anhelitu, & siti insatiabili. Inflationem possumus referre ad superbiam quæ comitatur diuitias. Vnde super illud 1. ad Tim. 6. Diuitibus huius seculi præcipe, non sublime sapere. dicit gl. Aug. Vermis diuitum superbia est. vel istam inflationẽ possumus referre ad ventris ingluuiem, quæ interdum diuitias comitatur. Illi enim cui sufficiebat vnum ferculum cùm pauper erat, non sufficiunt tria cùm diues factus est. Fœtorem verò anhelitus referre possumus ad consilia corrupta quæ dant auari familiaribus suis. ¶ De siti verò auari planũ est quòd est insatiabilis. vnde Prouerb. 30. Sanguisugæ duæ filiæ sunt, dicentes, Affer, affer. Sanguisuga diabolus est sanguinem peccati semper sugens & sitiẽs. Ipse dum in humilitate mansit fuit angelus: superbia verò fecit

Digitized by Google

fecit eum sanguisugam. Ipsius verò duæ sunt filiæ auaritia & luxuria, dicentes semper: Affer, affer. Ad eandem insatiabilitatem pertinet quod legitur Eccl. 5. Auarus non implebitur pecunia.

Quare auarus diuitijs non satietur.

POssunt autem assignari loco causæ huius insatietatis. ¶ Prima est, animæ capacitas: quia secundum sanctos, animam Dei capacem nihil minus Deo implere potest: vnde cùm orbis terrarum sit ante Deum quasi gutta roris antelucani, vt legitur Sap. 11. non sufficit implere cor hominis vnius. Exemplum de Alexandro qui dixit: Mūdus vni nō sufficit homini. ¶ Secūda causa est: quia *cupiditas est infinita, pecunia verò quantumcunq; magna sit, est finita.* Sen. *Naturalia desideria finita sunt ex sancta opinione nascentia: innaturalia verò vbi desinant non habent.* Cupiditatem infinitam dicimus: quia nullo fine mensuratur, vel fine tali mensuratur qui in præsenti non obtinetur. Nullo fine mensuratur in eo qui solum vult habere diuitias, vt habeat. Fine, qui in præsenti non obtinetur, mensuratur in eo qui ideo vult eas habere, vt per eas gratiam & gloriam huius mundi sibi acquirat: vel qui tantum de pecunia vult habere, vt necessitati quæ possit sibi accidere sufficiat. Nullus enim vnquam in mundo isto habuit gratiam & gloriam apud omnes, etiam ipse filius Dei, imò alij dicebant de ipso, bonus est; alij dicebāt non, sed seducit turbas. Necessitati autem quę potest accidere non sufficere etiam quæ sunt, sed necessaria essent quæ possunt esse. Sed qui mensuraret desiderium suum necessitati præsenti, pauca sufficerent. Sic mensurant animalia: & ideo pauca eis sufficiunt. Seneca: Quibus nihil deest, feris in alimentum solicitudo sua sufficit.

Sic docet nos Apostolus vt nos desideria nostra mensuremus. 1. ad Timot. 6. Habentes alimenta &c. Cum pecunia quantacunque sit finita, cupiditas infinita, non potest pecunia via alia adæquari ei nisi cupiditas finiatur, & sic diminuatur. Vnde non est alia via cupido perueniendi ad satietatem, nisi rescindendo desiderium suum. Vnde Sen. Si vis te diuitem facere, non pecuniæ est adijciendum, sed cupiditati detrahendum. ¶ Tertia causa quare auari desiderium non satiatur, est hæc, quòd quasi pars cibi appositi semper venter efficitur. Verbi gratia: Auarus si habet nouū frumentum, statim comedit nouum horreum. Si habet nouam vineam, condit nouum dolium, & tamen facit vt cui prius deerat horreum vel dolium, modò desit vinum vel frumentum. ¶ Quarta causa est hæc, quòd bona quæ auarus acquirit quid vacui secum afferunt. Sicut enim homo habet aliquem defectum, sic & aliæ creaturæ. Vnde cum auro & argento venit defectus clauis & feræ. Vinea habet defectum cellarij, doliorum, & aliorum multorum quæ secum affert: venit enim necessitas plura expendendi cum diuitijs. Vnde Eccl. 5. Vbi multæ opes, & multi qui comedunt eas. Et sic verum est, permultis illos indigere, qui permulta possident, vt dicit Boetius. Et sicut dicit Sen. Altera cupiditatū ex fine alterius trahitur. Idem: Cōgregentur in te quicquid multi diuites possident, ex his maiora cupere dicens. Et super illud 1. ad Timot. 6. Quam quidā appetentes, errauerunt à fide. dicit gl. Qui pecuniā appetit, capere cupit. Qui vult sitim cupiditatis suæ diuitijs sedare, similis est illi qui vult sitim corporalē extinguere salsam aquā bibēdo. Aqua falsa ex eo ꝙ aqua nata est sitim extinguere, & eo ꝙ salsa nata est eā prouocare; Sic diuitię inquātum aliq

aliquē defectū supplēt, sitim, sed sc: in quātū verò multos defectus secum afferunt, sitim prouocant. ¶ Quinta causa est, quòd hæc cupiditas est quasi ignis. vnde Eccl. 23. Anima calida quasi ignis ardes. Et Prou. 30. Ignis nūquā dicit, sufficit. Ignis verò nō extinguitur ex appositione lignorū siccorum, sed augetur. Secundum enim ligna syluæ exardescet ignis. vt dicitur Eccl. 28. Sic nec cupiditas extinguitur ex appositione diuitiarū, sed augetur. Crescit enim amor nūmi quantū ipsa pecunia crescit: quia pecunia nō ponitur vbi sitis auari est. Vnde sicut vinū in dolio nō sedat sitim corporalē: sic nec pecunia in arca vel bursa sedat sitim auaritiæ. Insanis auare qui pecuniā ponis in bursa vel arca: nō enim est ibi sitis. ¶ Sexta est, quòd pecunia res est corporalis: anima verò res est spiritualis. Res verò spiritualis corporali nō potest impleri: nec econuerso. Verbi gratia: Sicut arca sapientia non potest impleri, ita nec anima pecunia. ¶ Septima causa est vanitas pecuniæ. vnde Dauid, Vt quid diligitis vanitatē? Et sicut plenū vano adhuc vacuū reputatur, vt arca plena aëre vacua reputatur, nec propter plenitudinem quam habet minus capax est alterius rei: sic anima auari quantumcunq; habeat de diuitijs, adhuc vacua est. Vnde verū est quod dicit beata Virgo, Diuites dimisit inanes. Ad hoc pertinet quod dicit Bernardus: Non plus satiabitur cor hominis auro, quàm corpus aura. & Eccl. 34. Quasi qui apprehendit vmbrām, & sequitur ventū: sic qui attēdit ad visa mēdacia. Et Ier. 4. Aspexi terrā, & ecce vacua erat, & nihil. Non solū autē inanis & vacuus est omnis auarus, imò & pauper. vnde Tullius: Si propter auiditatē pecuniæ quotidiè decipis, poscis, eripis, sunt ne hæc signa abūdantis an egētis? Animus

humanus nō arca diues appellari solet, quamuis illa plena sit. Cùm inanem te videbo, diuitē non reputabo. Et subiungit: Contentū suis rebus esse, sunt maximæ & certissimæ diuitiæ. quasi diues potest auarus esse, sed verè diues nunquam erit. Vnde Prouerb. 14. Est quasi diues cùm nihil habeat: & est quasi pauper, cum in multis diuitijs sit. Auarus in veritate nihil habet eorū quæ habere videtur. Vnde Hieron. in magno prologo Bibliæ: Antiquū dictū est, Auaro deest tam quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum est: infidelis autem, etiam obolo indiget. Quod exponit Bernardus, dicēs: Fideli totus mundus diuitiarum est: quia tam aduersa quàm prospera ipsius æquè seruiunt ei, & cooperantur in bonum. Et subiungit: Auarus esurit terrena vt mendicus, fidelis contemnit vt dominus. Poeta: Semper auarus eget: nocet empta dolore voluptas. Dauid: Diuites eguerunt, & esurierunt.

Quòd Auaritia sit misera seruitus. CAP. V.

VINTO facit ad detestationē Auaritiæ misera seruitus, in qua auaritia ponit. Auarus enim seruus est diuitiarum. vnde Dauid, Nihil inuenerūt viri diuitiarū in manibus suis. Ordo congruus esset vt diuitiæ virorum essent, non viri diuitiarum. Sed auaritia hanc peruersitatem facit, vbi viri sint diuitiarum. Dicitur autem auarus seruus diuitiarum: quia non est possessor earum, sed tantum custos. Et non tantum non possidet, imò etiam possidetur ab eis. Quòd auarus sit custos diuitiarum, dicit gloss. super illud Luc. 16. Non potestis Deo seruire & mammonæ, his verbis.

Digitized by Google

Seruit diuitijs qui custodit vt seruus: sed qui seruitutis excussit iugum, distribuit vt dominus. Quòd autem auarus diuitias non possideat, dicit Sen. his verbis: Pecuniã magnã habet aliquis. Si auarus est, nõ habet. Si prodigus est, nõ habebit. Signũ autem manifestũ ꝙ auarus nõ sit possessor diuitiarum, est hoc, quòd non potest inde facere quod vult, vel quod bonum iudicat: imò domina auaritia bene prohiberet ei. Vnde Eccles. 6. Est aliud malum quod vidi sub sole, quod est frequens apud homines, Vir cui Deus dedit diuitias, & honorem, & substantiam, & nihil deest animæ suæ ex omnibus quæ desiderat, nec tribuit ei Deus potestatem vt comedat ex eo, sed homo extraneus deuorabit illud. Hoc vanitas & magna miseria est. & Sen. Non sit tibi auaritia, quæ quicquid omnibus abstulerit, sibiipsi neget. & Bern. super Cant. Quæritur à quouis eorum qui insatiabili corde lucris temporalibus inhiãt, quid sentiant de illis qui sua vendentes, & pauperibus erogantes, regnum cœlorum pro terrena substantia mercantur sapienter ne agant. Respondebit, proculdubio. Sapienter quære iterum sibi, Cur quod approbat non facit. Non possum, inquit. Quare profectò? quia domina auaritia nõ permittit. Non habet auarus ea quæ habere videtur, nisi eo modo loquendi quo quis compedes habet quibus compeditus est, qui potius dominantur ei quàm seruiant.

Quòd Auarus possideatur à diuitijs.

QVòd autem auarus possideatur à diuitijs, ostẽdit Sidonius, dicens, Res tuas si mediocriter colas, possides: si nimiũ, possideris. Hoc etiam potest probari, primo per hoc, ꝙ obedit eis auarus, sicut prius ostẽsum est ex illo verbo Eccle.

Pecuniæ obediunt omnia. Secundo ex hoc, quòd cõformat se auarus bursæ suę, sicut ancilla dominæ. Ber. super Can. loquẽs ad auarũ: Facis te pecuniæ tuæ non dominum, sed seruum: custodem, non possessorem. Deniq; conformaris crumenæ tuæ tanquã seruus domino suo: vt quomodo ille necessario cõgaudet illi gaudẽti, & condolet dolenti. Tu quoq; crescẽte marsupio tuo crescis pariter & animo, & decrescẽte pariter decrescis. Nam cõtraheris tristitia, cùm illud exinanitur: & solueris lætitia, aut certe inflari superbia, cùm illud impletur. Tertio ostenditur quòd diuitiæ possideant auarum, ex hoc quòd ita impediunt eum quòd in nulla necessitate potest se habere. Si infirmus fuerit ad mortẽ, nõ potest se habere per horam ad audiendum consilium medici, vt scilicet audiat sermonem. Si sentẽtiã mortis cognouerit latam contra se, non poterit se habere, vt iudicem pro vita sua oret. August. Venditis rebus nostris, nullũ maius earũ recipimus pretium quàm nosipsos. Implicati enim talibus, nostri nõ eramus. Sene. Gratuita nobis videntur quæ carissimè constant. Ex hoc potest apparere stupor noster: quia ea sola putamus emi, pro quibus pecuniã damus vel soluimus. Ea gratuita vocamus pro quibus nosipsos impendimus. Idẽ: Nihil est cuiq; se vilius. Idẽ: Nostri essemus si nostra non essent. Nónne bene se amisit diues auarus, qui in summa necessitate nõ potest se habere? infirmus etiã ad mortẽ, nec potest se habere ad horam vt consilium medici audiat? id est, vt prædicationẽ audiat: lata est sententia mortis super eũ, nec per vnam horam potest se habere vt pro vita sua iudicẽ oret. Si maledictus est qui partẽ suã deteriorem facit, quid ille qui omninò se reddit expertem? id est sine parte, sicut dicit Bern.

Quòd

Quòd sex sunt quæ faciunt ad miseriam huius seruitutis.

SEx sunt quæ faciunt ad miseriam illius seruitutis, in qua ponit auaritia. Primum est hoc, quòd ista seruitus est spiritualis. Multo enim indignius est mẽte seruire, quàm corpore, vt dicit Sap. & Bern. An non seruus cui dominatur peccatũ, & maximè nisi tu fortè indignius iudices hominẽ tibi quàm vitium dominari. Secundũ est vilitas rei cuius seruus est. Rei enim contẽptibilis & ab omnibus conculcabilis seruus est, scilicet terræ. Tertium est hoc, quòd ipse seruus est cuiusdam dominæ quæ vellet quòd ipse nũquã comederet vel biberet. Ista domina est auaritia. Quartũ est hoc, quòd domina ista eos qui sibi seruierunt per totã vitam suã, nudos trãsmittit in camisia, nec aliã mercedẽ dat eis. Vnde Psal. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt: omnes viri diuitiarum in manibus suis. Item, Simul insipiẽs & stultus peribunt, & relinquent alienis diuitias suas. Itẽ: Ne timueris cũ diues factus fuerit homo &c. Eccl. 14. Qui cõgregat ex animo suo iniustè, alijs cõgregat, & in bonis illius alius luxuriabitur. Iob 1. Nudus egressus sum ex vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. & 27. Diues cùm dormierit, nihil secũ auferet. 1. ad Tim. 6. Nihil intulimus in hunc mundũ, haud dubiũ quia nec auferre quid possumus. ¶ Quintum est hoc, quòd domina ista honestissima præcipit furta, rapinas, periuria, proditiones, homicidia, imò etiam deicidia. Hæc præcepit principibus sacerdotum, vt filium Dei occiderent. Sextum est hoc, quòd grauia præcepit. Vnde Ierem. decimosexto: Seruietis dijs alienis qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Esaiæ 20. Tradam Aegyptum in manibus dominorum crudelium.

Digitized by Google

Et vt breuiter dicam, Auaritia seruis suis exhibet torturam, & compedes, & occupationes graues, & viles, quæ seruis maleuolis solēt exhiberi. Eccl.33. Seruo maleuolo tortura & cōpedes, mitte illum in operationem, ne vacet. Greg. Ad compedes onerat quicquid homo præter necessaria curat. Auaritia seruos suos excæcat: & ad molam, id est ad volubilitatem terrenorum istorum molere facit. Quod significatum est Iudic.16. in Samsone, quem excæcatum Philistæi molere fecerunt. Auaritia etiam facit manus auarorum in colphino seruire. Terra enim onerati vadunt per solitudinem. Ipsa etiam facit eos fodere, non solum fossorio, imò etiam corde. Vnde & talpis assimilantur. Ad miseriam etiam seruitutis auaritiæ, facit hoc, quòd auarus est seruus omnium illorum qui diuitias possunt ei conferre, vel auferre, vel conseruare. Sen. Minus quàm seruus est qui seruos timet.

Quòd magnā vim habeat auaritia ad capiendum animas & detinendum vel submergendum. CAP. VI.

SEXTO facit ad detestationem Auaritiæ hoc, ꝙ diabolus nō habet machinamentū efficacius ad capiendum vel detinendum vel submergendum, quàm sit auaritia. Contra eam quasi nullū castrum potest tenere. Quatuor sunt quæ ad fortitudinem castri solēt facere, scilicet fossati magnitudo, loci altitudo, murus & aquæ abūdātia castrū cingēs. Cōtra primū cōportat auaritia aggerē, & fossatū paupertatis replet. Vnde bene ei cōuenit quod legit Habac.1. Sup omnē munitionē ridebit, cōportabit aggerē, & capiet eā. Cōtra altitudin

Digitized by Google

dinem verò loci cōgregat molē. terræ castro altiorē. Procurat enim quādo videt castrū aliquod in eminētia vitæ, vt tot tēporalia habeat ꝙ altiora sint quodāmodo ipsis spiritualibus. Tūc tēporalia quodāmodo altiora sunt quādo spiritualibus præponuntur: quando etiā in electione prælatorum maior habetur respectus ad illa, & magis occupantur prælati circa ea postquam electi sunt. Contra abundantiam verò aquæ lacrymarum & sapientiæ salutaris auaritia obstruit terra meatus aquæ, dum adeò impedit spirituales viros terrenorum solicitudine, quòd nō possunt cogitare nec peccata sua, nec alias causas flendi, vt exitus aquarum deducāt oculi eorum. & hoc est quod legitur Genes. 4. Cain interfecisse Abel. Cain interpretatur possessio, Abel luctus. Tunc Cain Abel interfecit, cùm solicitudo terrenarū possessionū luctum claustraliū impedit. Itē etiā impedit ne aqua gratiæ vel sapientiæ salutaris ad claustrales fluat. Ad quod potest pertinere quod legitur Iudith 7. quòd cùm Holofernes obsedisset Bethuliā, fecit incidi aquæductum. Murū verò castri subfodit auaritia, cùm de muneribus prælatum ecclesiæ corrumpit. Vnde Genes. penult. Simeon & Leui fratres vasa iniquitatis bellantia. & quibusdam interpositis, subiūgitur: In furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum. Simeon interpretatur exaudibilis, Leui assumptus. Vnde bene tenent hi duo figuram eorum qui munera largiuntur. Illi enim exaudiuntur in petitionibus suis, & assumuntur ad dignitates. Isti occidunt prælatum ecclesiæ qui vir deberet esse, & suffodiunt murum, corrumpendo illum qui resistere deberet male ingredietibus in ecclesiam Dei. Nullum etiā vitium est cuius laquei sint poten-

tiores ad capiendum quàm auaritia. Quod ideo est: quia auaritia habet laqueos valde absconsos, & diuersos, & ferè vbiq; positos.

Quòd laquei auaritię trib. modis sint occulti.

DE absconsione legitur Iob 14. Abscondita est in terra pedica eius. & Dauid, Narrauerunt vt absconderent laqueos. dixerunt, Quis videbit eos? Seruati sunt &c. ¶ Absconditi verò possunt dici tribus modis. Primo, quia adeò subtiles sunt quòd periti magistri non vident eos: vt patet in subtilibus laqueis vsurę, & simoniæ, de quibus etiam summi magistri dubitāt. Secundo, quia velati sunt necessitate naturali: necessarium est enim aliqua habere ad sustentationem vitæ. Vnde Gregorius: Primo diabolus sollicitat hominem vt quærat necessaria: quando verò est in opere, vt quærat superflua, & ex hoc accidit quòd diabolus tentat eos de auaritia, quos non auderet tentare de luxuria, quia non audirent illum, quia nihil boni est ibi. Tertio verò quia sunt velati spirituali vtilitate. Qui enim habet diuitias, potest peccata sua eleemosynis redimere, & multa alia bona facere. Ad quod referunt auari illud Ecclesi. 7. Vtilior est sapientia cum diuitijs. non attendentes quòd valde magnā oporteret esse sapientiam, quæ cum diuitijs duraret diu, cùm sapientia Salomonis cum eis durare non potuerit. Quòd autem laquei auaritiæ multi sunt & vbique positi, patet per hoc quod legitur Sapientiæ 14. quòd creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animæ hominum, & in muscipulam pedibus insipientium. In quacunque creatura desiderabili quam videmus, habet auaritia laqueum suum. vnde difficile est laqueos auaritiæ euadere ei qui corde in terra habitat. Ideo bene dicitur Esaiæ 24. Laqueus

Digitized by Google

queat super te qui habitator es terræ. Et 1. Timot. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. ¶ Et nota quòd auaritia vtitur muscipula ad capiendum incautos, in qua pro assere retinente, est tota domus vna, & quandoque episcopatus vnus, & quandoque regnum, vt quando aliquis talia iniustè possidet. De hac muscipula loquitur August. dicens auaro: Præda quam vis rapere, est in muscipula. Tenes alienum, & teneris à diabolo. Et vix tales saluantur, cum valde difficile sit ea relinquere quæ iniustè possident.

Quòd nullum vitium fortius teneat hominem, quàm auaritia.

NVllum enim vitium est quod fortius hominem teneat. Cuius rei potest triplex causa assignari. ¶ Prima est soliditas rei cui ligatus est. Possessio enim sua plus durat quàm ipse: & ideo nō soluitur à vitio auaritię, dum viuit. ¶ Secunda causa est, quia pluribus stipitibus ligatus est. Quot possessiones amat, tot stipitibus ligatus est. *Et multiplici funiculo*: quia non solum amore proprio, imò etiam amore filiorum. Vnde cū in morte desinit amare ea sibi, amat adhuc filijs suis. Potens etiam est auaritia ad submergendum hominem in profundum inferni. Vnde super illud Deuter. 18. Non habebit rex argenti & auri immensa pondera. dicit interlin. in infernum mergentia. Et 1. ad Timo. 6. loquens Apostolus de diuitum desiderijs, dicit, Quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem. & Augustinus: Amas seculum, absorbebit te. Amatores enim suos vorare nouit, non portare. Nec mirū si auari demergūtur, cū ligatā habeāt ad collū per amorē, nō molā asinariā, imò domū vel rem ponderosiorē, & sint in profundo maris.

Quòd

Digitized by Google

Quòd Auaritia sit Deo exosa, iniuriosa proximo, & nociua proprio subiecto. Et primo quòd Deo exosa sit, testimonijs sacræ scripturæ ostenditur. CAPVT VII.

EPTIMO facit ad detestationem auaritiæ hoc, quòd ipsa est Deo valde exosa, proximo valde iniuriosa, & proprio subiecto valde nociua. ¶Primum potest ostendi ex testimonijs sacræ scripturæ, quæ Deum odire auaros, vel iratum esse eis, quale est illud. Odisti obseruantes vanitates superuacuas. Vanitates obseruant, qui in diuitijs sperant: & sicut tangitur in glos. superuacuè sperat, qui sperat in diuitijs: quia cùm in eis sperat, aut ipse expirat, & ea hic dimittit: aut cùm viuit, omnia pereunt,& ipse in spe sua deficit. Ad idem facit illud Iac. 4. Amicus huius mundi, inimicus Dei constituitur. & illud 1. Io. 2. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. & illud. Inimici eius terram lingent.

De quadruplici stultitia auari.

IN quo verbo quadruplex stultitia auarorũ insinuaẽ. ¶Prima est, quia rẽ immundã corde lingunt quam carnis lingua erubesceret lingere: scilicet terrã. ¶Secũda est, quia cùm diuitiæ spinæ vocentur à Domino, Matt. 13. qui verissimè res scit appellare, cùm diuitias terrenas lingunt, solatiũ in eis quærẽdo, quasi mel super spinas lingunt. Quòd diuitiæ spinæ sint, dicit Greg. super illud Iob 30. Esse sub sentibus delicias reputabãt. his verbis: Profectò spinæ sunt, quia cogitationũ suarũ aculeis mentẽ pungũt. ¶Tertia stultitia est hæc: quia fonte dulcedinis & solatij neglecto.

glecto, guttas solatij in terrenis diuitijs quærunt.
¶ Quarta stultitia est, quòd fingendo ad societatem se posse peruenire credunt.

Quòd auaris Deus sit iratus.

QVòd verò Deus iratus sit auaris, patet. Primo ex illo verbo Zach. 1. Ira magna irascor ego super omnes gẽtes opulẽtas. Secũdo, ex illo verbo Esa. 57. Propter iniquitatẽ auaritiæ eius iratus sum, & percussi eũ. Tertio, ex illo verbo Osee 12. Ad iracundiã prouocauit me Ephraim. Ephraim, id est fructificãs, & diues. Quarto, ex illo verbo quod dicit Iac. 5. auaris diuitibus. Thesaurizastis vobis irã in nouissimis diebus. vbi dicit gl. Nescis miser cum thesauro pecuniæ, thesaurũ iræ pariter cumulari? Signũ etiã ꝙ auarus sit Deo exosus, potest hic esse, ꝙ Deus non vult eũ nominare. vnde Luc. 16. nõ nominatur diues, Lazarus verò nominatur. & hæc potest esse causa: quia diuites vocauerunt nomina sua in terris suis. Vnde Dominus nõ vult memor esse nominũ eorũ ꝑ labia sua: quia nomina eorũ fuerũt in ore ioculatorũ, & aliorũ hominũ carnaliũ, qui quasi porci sunt. Vnde sicut aliquis nõ poneret libenter in ore suo pomũ quòd in ore porci fuisset, sic Deus nomina talium in ore suo nõ vult habere.

Quatuor rationes sunt quare Deus odit auaritiam.

POtest autẽ assignari quadruplex ratio inimicitiarũ quæ sunt Dei ad auaritiã. Prima est hæc, ꝙ auaritia misericordiam fugat. Vnde sicut misericordia Deo specialiter placet, iuxta illud Osee 6. Misericordiã volo, & nõ sacrificium: sic auaritia displicet ei. Secunda hæc est, ꝙ auaritia vilipẽdit multũ Deũ. Illud enim quod libẽter faceret pro obolo, nõ vult facere, cùm dicitur ei ꝙ hoc faciat pro Deo. Tertia est hæc, ꝙ creaturam

ab

omnibus cõculcabilem deificat, non sine magna contumelia Dei. Ad augmentum verò contumeliæ Dei, nõ solum vnum Deum sibi facit, sed tot quot possessiones habet. vnde Osee 10. Israël secundũ multitudinẽ fructus sui multiplicauit altaria sibi, iuxta vbertatẽ terræ suæ exuberauit simulacris. Ad cumulũ etiã cõtumeliæ facit quòd de bonis sibi à Deo collatis hanc contumeliã illi faciunt. Vnde Osee 2. Ego dedi ei frumentum, vinum, & oleum, & argentum multiplicaui eis, & aurũ, quæ fecerunt Baal. In hoc autẽ deterior est hæc idololatria, idololatria gentiũ: quia simulacra gentium os habent & cætera mẽbra ad similitudinẽ hominum: sed auaritia deificat informem materiam, scilicet argentum & aurum.

Quòd auarus diues quinque rusticitates faciat Deo.

QVarta causa est hæc, quòd auarus diues quinq; rusticitates facit Deo, seu peruersitates quas nulli homini faceret. ¶ Prima est, quia cũ beneficium debeat acceptorẽ reddere memorẽ benefactoris sui: auarus tamen inde Deũ magis obliuiscitur. Vnde Osee 13. Adimpleti sunt, & saturati sunt, & eleuauerũt cor suũ, & obliti sunt mei. Et Esa. 57. Viã manus tuæ inuenisti, propterea Deũ nõ rogasti. Greg. Qui felicitatẽ quæsitã in terris inuenit, datorẽ qui eam tribuit nõ requirit. Gen. 40. Succedẽtibus prosperis, præpositus pincernarũ oblitus est interpretis sui. ¶ Secũda rusticitas est, quòd Deo de bonis sibi collatis gratias nõ agit: nec propterea eũ magis diligit, imò minus, quod nulli homini faceret. vnde Ierem. 5. Ibo ad optimates. Et sequitur quibusdã interpositis: Ecce, magis hi simul fregerunt iugũ, ruperunt vincula. ¶ Tertia rusticitas est, quia cùm beneficium debeat esse quoddã frenũ retinẽs susceptorẽ beneficij

Digitized by Google

ficij ab iniuria largitoris, iuxta illud Esaiæ 47. Laude mea infrenabo te, ne intereas, auarus tamen nõ timet Deũ offendere, licet tot beneficia ab eo susceperit: nec timet beneficia suscipere, licet tantũ eum offenderit, in quo etiam cauēt sibi ipsi latrones. ¶ Quarta rusticitas est hæc, quòd quãto maiorē terrã à Deo tenet, tanto ad minus seruitium teneri se credit. Diuites omninò nihil volũt facere de seruitio Dei. ¶ Quinta rusticitas est, quia cùm teneat bona Domini in manibus suis, & Dominus inde petat in pauperibus, ipsi nolũt dare vel cõmodare etiã ad centuplã vsuram: quod facerēt vni Iudęo vel Saraceno. Vnde Aug. ad auarum: Dicit tibi Christus, Da mihi ex eo quod dedi tibi. De meo quæro, & mihi nõ donas. Da mihi, & reddo. Habuisti me largitorē, fac ito me debitorē, habeam te fœneratorē. Pauca mihi das, plura reddam. Temporalia mihi das, æterna restituam. Idem: Præbe tectum, & accipe cœlũ. Bern. Quid insaniæ est quòd cunctãtur relinquere simpla pro centuplis? Vbi est cupidus? vbi ambitiosus? vbi conquisitor huius seculi?

Quòd auaritia sit iniuriosa proximo.

SEquitur de malis quæ facit auaritia proximo. Quæ multa sunt. Ex hac enim sequuntur bella & lites. vnde Iacob 5. Vnde in vobis bella & lites, nisi ex concupiscentijs vestris? Sen. Quietissimè viuerent homines si hæc duo pronomina de medio tollerentur, meum & tuum. Ex hac etiam sequuntur homicidia. Vnde Cain qui interpretatur possessio, legitur fratrem suum Abel occidisse. Et Prouerbiorum 1. Fili mi, si te lactauerint peccatores, non acquiescas eis. Si dixerint, Veni nobiscum, insidiemur sanguini. Et pòst subiungitur causa motiua: Omnem substantiam pretiosam reperiemus, implebimus dom

domos nostras spolijs &c. Ex hac etiam sequitur rapina. Vnde Ecclef.13. Venatio leonis onager in eremo. Sic pascua diuitum sunt pauperes. Auarus nulli fidē custodit, nec Deo, nec homini. Deo non: ipsius enim est vox illa Luc. 10. Ecce hæres, venite occidamus eū, vt nostra fiat hæreditas. Homini nō. Filius enim auarus mortem patris exoptat, & mater filiā vendit iugulatoribus infernalibus. Ex hac etiā accidit quòd filij volūt potius parētes cōburi æternaliter, quàm hæreditatē sibi minui. Hæc facit vt tribunalia velut tabernæ fini in quibus sanguis innocētum venalis offertur. Amos 3. Nescierunt facere rectum, dicit Dominus: thesaurizantes iniquitatē. Hæc mēdacia vel periuria non timet, pupillos & viduam exhæredat. Hæc pauperes contemnit & irridet. vnde Iob 12. Deridetur iusti simplicitas, lampas contenta apud cogitationes diuitum, parata ad tēpus statutū. Et Eccl.13. Sicut abominatio est superbo humilitas, sic execratio est diuiti pauper. Hæc est immisericors proximo. vnde Iob 40. Cor eius indurabitur quasi lapis. Cor diaboli est auarus. Et Lucæ 12. habetur de Lazaro petente eleemosynam, & nemo illi dabat. Et notatur ibi immisericordia diuitis epulonis & etiam familię illius. Et Amos 6. Bibentes vinum in phialis & optimo vnguento delibuti, nihil compatiebantur super contritione Ioseph.

Quomodo proprio subiecto noceat auaritia.

SEquitur videre quomodo auaritia noceat proprio subiecto. Notandum ergo quòd auaritia reddit hominem stultū. vnde Luc.12. Stulte, hac nocte animā tuam repetēt à te: quæ autē parasti, cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, & nō est in Deum diues, & supplet. Glos. super illud, Sic est stultus. Ad idem pertinet illud Apostoli, Sapient

pientia huius mundi stultitia est apud Deum. & Prouerb. 1. Vsquequo paruuli diligitis infantiā, & stulti quę sibi noxia sunt cupient? Nec est stultus auarus vnica stultitia, sed multiplici. Nō solum stultus, imò & insanus est.

De insania auari diuitis.

INsania verò diuitis auari potest multipliciter ostendi. ¶ Primo per hoc quòd occultos laqueos exquirit, vt se strangulet. Vnde Prouerbior. 26. Cor iniqui exquirit mala. Iniquus potest intelligi auarus propter illud verbum Ecclesiast. 10. Nihil iniquius, quàm amare pecuniam. qui ad modum insani exquirit mala, scilicet laqueos occultos vsuræ & simoniæ, in quibus se interficiat. ¶ Secundo potest ostendi ista insania per hoc, quòd voluntarius vadit submergere se. Singulis diebus facit dietam vnam in infernum. Quis adeò sapiens est qui insanus reputari non possit, si requisitus quò eat, respōdeat, Vado me submergere, vel suspendere. Hoc autem respondere potest quicunq; est in mortali peccato: vadit enim submergere se in abyssum inferni, quod est summa stultitia, sicut sapientia summa est in paradisum ire. Vnde Ecclesiastes 6. Quid habet amplius stulto sapiens? & quid pauper, nisi vt pergat illuc vbi est vita? ¶ Tertio per hoc, quòd cùm insipiens sit, insipientiā suam non agnoscit, imò sapientem se putat: quod plus est quàm stultitia, & quàm insania. Vnde Prouerbior. 28. Sapiens sibi videtur vir diues: pauper autem prudens scrutabitur eum. Pauper iste Christus est qui scrutabitur eum qui sibi sapiens videtur, ostendens eum non fuisse sapientem. Et Prouerbior. 22. Vidisti hominem sibi sapientem videri, magis illo spem habebit stultus. In quo verbo innuitur insipientiorem esse cæteris illum qui se

putat sapientem cùm non sit. ¶Quarto ostenditur insania ista per hoc, quòd auarus spiritualiter interficit omnes qui iuxta se sunt. Si videris aliquem qui claua accepta primò interficeret vxorem suam, deinde filios suos & filias, & totam familiam, & pòst sacerdotem ne pro peccato suo eum excommunicaret, nunquid eum insanum reputares? Sic facit auarus, precipuè vsurarius, dum omnes tales facit communicari peccato suo. Corporaliter etiam percutit diues vicinos suos. Quandoque enim diuitiæ suæ eum faciunt insanire. Vnde alapa vna quandoque constat ei centum libras. Vnde Eccl. 21. Obiurgatio & iniuriæ annihilabunt substantiam, & domus quæ nimis locuples est, annihilabitur superbia. De hac persecutione loquitur Dominus, Matt. 24. dicens; Si autē dixerit malus ille seruus in corde suo, Morā facit dominus meus, & cœperit percutere cōseruos suos &c. ¶Quinto ostēditur insania ista per hoc, quia ad districtissimū iudicem cùm re furtiva ire non timet. Dum viuimus, non cessamus ad iudicē ire, & quotidie proximiores sumus. ¶Sexto ostenditur insania ista per hoc ꝙ cum domus cōscientiæ suæ igne cupiditatis succensa sit tēpore quo aquā gratiæ ad ignē illū infernalē extinguēdum quærere debuit, quærit potius quasi faculas ad incendendū domum suam, quia quærit aurum & argentum, cæteraq; concupiscibilia quæ ignem cupiditatis incendunt.

De multiplici stultitia Auari.

SEquitur de multiplici stultitia auari. Et est prima stultitia eius, quòd se cæteris rebus minus diligit, quod potest ostendi. ¶Primo per hoc quòd se malum & sua bona vult habere. vnde August. Adeò cæcitas mētis conualuit, adeò absorbuit hominem interius, vt omnia velit præ-

ter seipsum bona habere. Et iterum Aug. loquẽs ad auarũ, Quid est quod te velis malum habere? Nihil omninò. Non vxorem, non filiũ, non seruum, non tunicam, postremo non caligam, & tamen vis habere malam vitam. Rogo te præpone vitam tuam caligæ tuæ. ¶ Secundo potest ostendi idem per hoc quòd auarus de perditione sui non dolet, de perditione autem oboli doleret. Singulis diebus sotulares tuos tergit, seipsum autem per annũ in sordibus relinquit: nec etiã tunc bene mũdat. ¶ Tertio, potest idẽ ostendi per hoc quòd de corde suo quasi clypeũ rebus suis facit, vt cor suum incõmoda rerum suarũ primo excipiat, similis cuidã stulto, qui habẽs sotulares nouos transiens per spinas, se discalciauit. Adeò enim amabat sotulares suos quòd potius elegit sotularibus suis quàm proprijs pedibus parcere. ¶ Secunda stultitia auari est, quòd sua negligit & de alienis solicitus est.

Quæ propriè sint hominis.

QVatuor autem sunt quæ possumus dicere nostra, scilicet bona interna. Vnde Senec. Sapiens intra se omne bonum terminabit. Et dicit quòd quidam patria capta, vxore & liberis amissis, cùm ex incendio publico solus & tamen beatus exiret. Interroganti victori, si quid perdidisset, Nihil, inquit, perdidi: bona mea mecum sunt. Ista bona interna negligit auarus. Proiecit enim in vita intima sua. vt legitur Ecclesiast. 10. Nostrum est etiam tempus. vnde Senec. Cætera à nobis aliena sunt: tempus tantum nostrũ est. Quòd autem tempus quodam speciali modo nostrum sit, videtur per hoc quòd qui tempus amittit, seipsum amittit: qui medium vitæ suæ amittit, se dimidium amittit: & qui totum tempus amittit, se totũ amittit. Nostra etiam

Digitized by Google

sunt ea quæ pauperibus largimur. vnde quidam cùm dominus eius vellet de bonis eius habere, & præcepisset ei vt de bonis suis veritatē diceret ei, facta cōputatione sexcentorū aureorum, quos pauperibus erogauerat, respondit, ꝙ nihil plus in mūdo habebat pręter centū aureos. Cùm autē à circūstantibus obijceretur ei, quòd falsum esset, & dicerent, Illa grangia tantū valet, & illa domus tantū, & multa alia. Ille respōdit, Illa nō sunt mea, sed domini mei: quia quando voluerit, accipiet tanꝙ suū: sed illud quod dedi pro Deo per manus pauperū in salua custodia posui, ita ꝙ nullus potest mihi illud auferre. Ad quod pertinet illud quod legit Eccl. 17. & 29. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso. Nostra etiā sunt bona æterna. vnde Luc. 16. Si in alieno fideles non fuistis, quod vestrū est quis dabit vobis? Alienū vocat bonum transitoriū, nostrū æternū. Sua igitur negligit auarus qui quatuor prædicta quæ propriè sua sunt, nō timet amittere: de alienis verò solicitus est: id est, de temporalibus istis quæ nostra non sunt. Sicut potest ostendi.

Quòd temporalia ista non sunt hominis.

PRimo ex hoc quòd Dominus dicit in Luca, Si in alieno &c. Secūdo ex illo verbo Habacuc 2. Væ qui cōgregat non sua. Tertio, ex illo verbo Ambr. super Lucā, Nō bona sunt hominis quæ secū ferre non potest. Sola misericordia comes est defunctorū. quod intelligendū est de illis defunctis, qui cum misericordia in præsenti societatē habuerūt. Quarto potest idem rationabiliter ostēdi. ¶ Primo per hoc quòd bona tēporalia assimilātur fluuio transeunti. Fatua esset ciuitas aliqua quæ æstimaret aquā Rhodani ante se transeuntem sibi remansuram, cùm per tot ciuitates transierit, nec eis remāserit: Sic fatui sunt

qui

qui bona temporalia sibi remāsura putant. Vnde quidam: Erras si māsuras putas tibi diuitias quæ per tot manus hominum transierunt. Hanc rationem insinuat Dauid, vbi dicit, Diuitiæ si affluāt, nolite cor apponere. Diuitiæ ad modum fluuij sicut affluunt, sic defluunt. Non est aqua Rhodani illius ciuitatis ante quam transit, sed ad necessitatem suam potest inde sumere: sic licet bonis temporalibus vti possimus ad necessitatem nostram, nostra tamen non sunt, sed sicut vulgariter dicitur, Tout fut à autruy, tout est à autruy. ¶ Secundo potest ostendi quòd nostra non sunt, per hoc quòd terra in qua crescunt nostra non est. Vnde Dauid, Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Et iterum, Aduena ego sum apud te, & peregrinus sicut omnes patres mei. ¶ Tertio per hoc, quòd ianitor huius mundi, mors scilicet, non permittit nos ferre aliquid de hoc mūdo: quādo aliquis sedet ad mensam alicuius potētis, multa apponuntur sibi, scilicet scyphi argētei, scutellæ, & similia, in quibus solū vsum habet. Si verò aliquis ex simplicitate crederet ea esse sua, & vellet ea secū ferre, ianitor bene ostenderet ad portam quòd nihil iuris in eis haberet. Ita diuites credunt bona temporalia sua esse, sed mors bene ostendit eis contrarium, cùm dicit: Nihil intulistis in hunc mundum, nec quicquam auferre potestis. ¶ Quarto potest idem ostēdi per hoc: quia dum canis sequitur duos homines, nescitur quis eius dominus sit: sed si separentur illi ab inuicem, canis sequitur dominum suum, & tunc apparet cuius sit. Sic diuitiæ in morte remanent cum mundo, & deserunt auarum. ¶ Et est notabile exemplum principis magni Saracenorum, qui cum mortem sibi imminere inspiceret, pannum lineum de quo sibi sudariū consuendum

erat, erexit in signũ, & fecit circũferri per ciuitatem à præcone dicẽte, Hæc dicit princeps vester. Cùm essem dominus vndecim regionũ, hoc solũ de gloria mea & diuitijs meis mecum auferã. Diuitiæ sunt velut infideles amici qui amatores suos in extrema necessitate deserũt. Vnde quidã cùm à diuitijs suis auxiliũ implorasset, nec etiã posset habere responsionẽ ab eis, ait, O fallaces diuitiæ, toto corde vos amaui & honoraui, & nũc in tanta necessitate positus nihil consilij vel auxilij à vobis habere possum. Paratæ estis me deserere, nec vultis me sequi: ego præmittã vos. Et his dictis statim distribuit omnia pauperibus. ¶ Vltimò potest ostẽdi ꝙ tẽporalia nostrã non sunt per hoc quòd solam dispẽsationem in eis habemus. Ambros. Nemo dicat propriũ quod cõmune est. Plusquã sufficeret ad sumptũ violẽter obtentum est. Ille qui sua negligit, & alia excolit, iuxta sapientiã huius mundi, infelix reputatur: quia cùm aliena cõpellitur relinquere, ex suis quæ neglexit nõ potest sustẽtari. Sic auarus cùm tẽporalia bona amiserit, bonis æternis carebit. ¶ Tertia stultitia auari est: quia ea amat quæ amatoribus suis nõ prosunt, imò sunt eis valde nociua, contemptoribus verò suis valde sunt vtilia. vnde melioris cõditionis sunt qui ea nõ amant, quàm qui ea amant. Quòd diuitiæ non prosunt amatoribus suis, patet ex illo verbo Eccl. 5. Qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis.

De quinque fructibus diuitiarum.

QVinq; fructus videntur esse diuitiarum. Primus est satietas. vnde Tullius: Fructus diuitiarum est copia. hunc fructum non capit qui diuitias amat. Amor enim est fames spiritualis, fames autem non est satietas. Secundus autem fructus est redemptio animarum. Vnde Prouerb. 13.

Redemptio animæ viri, propriæ diuitiæ. Et Danielis 4. Peccata tua eleemosynis redime. Prouerb. 14. Corona sapientium diuitiæ eorum. Tertius est emptio regni cœlestis. vnde Lucæ 16. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis &c. & Aug. Præbe tectum, & accipe cœlum. Quartus fructus est patrocinium pauperum. Vnde Greg. Pauperes non sunt despiciendi vt egeni, sed rogandi vt patroni. Pauperes sunt sicut stipendiarij nostri. vnde Eccl. 29. Conclude eleemosynam in sinu pauperis. & paulò post, Super scutum potentis & lanceas pugnabit aduersus inimicos tuos. Quintus fructus est, ipsarum diuitiarum multiplicatio: vnde 1. ad Timot. 4. Pietas ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est & futuræ. Quatuor vltimos fructus non colligit ex diuitijs qui eas amat, quia eas nō seminat, sed retinet apud se: & ideo non potest fructum inde colligere. Non solum autem non prosunt diuitiæ amatoribus suis, imò etiam multum nocent. Inquinant enim eos, cruciant & occidunt. Ad primum facit illud verbum Bern. Beatus qui post illa non abijt, quæ possessa onerant, amata inquinant. Ad secundum facit illud quod dicit Senec. Proijce quæ cor tuum laniant: quæ si aliter abstrahi nequirēt, cor ipsum cum eis auellendum esset. Ad tertium facit quòd cùm Constantinus dedit imperium ecclesiæ, audita est hæc vox, Hodie infusum est venenum ecclesiæ Dei. Diuitiæ ergo vt venenum se habent ad amatores suos, interficiunt enim eos. Ideo miratur Dauid quare diligantur, dicens: Vt quid diligitis vanitatem &c. Et Prouerb. 1. Vsquequo paruuli diligitis infantiam &c. Ipsæ etiam diuitiæ quodammodo ne amentur clamant, dum tot afflictiones faciūt amatoribus suis. Vnde Greg. Mundus iste dum tot

Digitized by Google

afflictionibus pulsat, tot calamitates ingeminat, quid aliud nisi vt non diligatur clamat? Quòd autē diuitiæ sint vtiles cōtemptoribus suis, patet ex hoc quòd earum cōtemptores licet pauperes sint, ex cōtemptu earum regnū æternum emunt. ¶ Quarta stultitia auari est, quòd ea custodit quæ custodita perduntur, perdita verò custodiuntur. Quod ostendi potest per simile de frumēto; quod si custodiatur perditur, si seminando perdatur, renouatur & multiplicatur. Vnde super illud Matthæi 16. Qui voluerit animā suam saluam facere, perdet eam. dicit glos. Quasi dicatur agricolæ: Si frumentum seruas, perdis: si seminas, renouas. Ad idem facit illud Ecclesiast. 29. Perde pecuniam propter fratrem & amicum, & non abscondas sub lapide in perditionem. Lapis vocatur cordis duritia. Sub qua dum abscōditur in perditionem absconditur: quia dum seruari creditur, perditur. Et non solum perditur, imò etiam perdit dominum suum, quod deterius est. Vnde Bernard. loquens de bonis temporalibus, dicit: Vtinam tantum congregata perirent, & nō congregator eorum. Tolerabilius esset insudare labori perituro, quàm perempturo. ¶ Quinta stultitia auari est, in expendendo prodigè: quod facit dum pretiosum lumen rationis consumit, in quærendo temporalia quæ vilia sunt. de hoc lumine dicitur in Psal. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Lumen vultus Dei, ratio est, quia secundum eam Dei imago sumus. Lumen ergo rationis est signatū super nos: quia impressum est nobis sicut imago sigilli ceræ imprimitur. ¶ Hoc lumē valde pretiosum est, sicut potest ostēdi tripliciter. ¶ Primo per hoc, quod secūdum illud Deo similes sumus. ¶ Secūdo per hoc quòd præualet toti mūdo absq; creaturis rationalibus; quod patet per hoc, quòd

quòd si alicui lumen rationis tenebrescat, per insaniam vel alio modo, melius est illi lumen restitui quàm totum mundum ei acquiri. ¶ Tertio potest idem ostendi per hoc quòd sol & luna & omnia alia luminaria cœli, imò etiā omnes creaturæ visibiles deseruiunt huic lumini, & sunt quasi ad accendendum illud. Vnde manifestum est quale sit lumen istud, cui tam pretiosa luminaria deseruiunt. Valde enim paruis candelis solent accendi valde magni cerei. Hoc lumen expendunt auari in quærēdo temporalia, quæ Apostolus arbitratus est vt stercora, quem non credimus fuisse deceptum in sua arbitratione. Si quis candelam quinq; denariorum expenderet quærendo vnum obolum, valde fatuus reputaretur: quanto insipientior reputandus est auarus, qui lumen pretiosum, imò imprecabile in congregando lutum expendit? Verè insanus est auarus qui vicinos suos reprehendit de hoc quòd ceram consumunt, cùm sepum eis sufficere possit, dicens: Vt quid perditio hæc? seipsum verò non reprehendit de perditione talis & tanti luminis. *Lumen istud regnū est datum homini, vt eo circa se & Deum vtatur.* Auarus verò eo vtetur circa iumēta sua, ipse verò remanet in tenebris. Lumēta sua ad lumen comedunt, ipse verò comedit in vmbris: vnde Ecclesiast. 5. dicitur de auaro. Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris, & in curis multis, & in ærūna atq; tristitia. Et quia in tenebris comedit, ideo noxia & venenata comedit. O quàm fatuus reputaretur quis qui ad præsepe iumentorum suorū cereum magnum poneret, ad mēsam verò suam esset sine lumine. Sed insipientior eo est auarus, qui nec solum lumen rationis prodigè expendit, imò seipsum dum se totum rebus suis largitur ordinādis & excolen-

Digitized by Google

dus, & de se nihil retinet sibi ipsi, cum ipse amplius regimine & cultura indigeat. ¶ Sexta stultitia est in acquirendo. Fatuus operarius est, qui sciens aliquam bonam artem ex qua potest lucrari decem marcas in die, & facit vile opus vnde tantum quatuor denarios acquirit. Insipientior est auarus qui labore diurno tãtum lucratur aliquid terrenũ, cùm labore eodem, vel minori, & quandoq; maiori, si propter Deum faceret, posset lucrari regnum coelorum. Ad quod pertinet illud Gregorij, Fatuum est inde temporalia quærere, vnde possumus æterna habere. Minuit Dominus hominem paulominus ab angelis, sed homo ex auaritia sua minuit se multo amplius à iumentis, cùm reducit se ad illud opus in quo multo minus valet homo quàm equus. Locatur enim equus duodecim denarijs, quando homo locat se nisi quatuor. Vnde nisi homo laborem suũ ad Deum referat, à quo aliam mercedem recipiet, inferior iumentis quantum ad hoc est. Fatuus etiam negotiator est auarus, qui simpla pro centuplis non vult commutare. Vnde Bern. loquens de verbo isto, Centuplum accipietis &c. dicit, Quid insaniæ est quòd cunctamur relinquere simpla pro centuplis? Vbi cupidus? vbi ambitiosus? vbi conquisitor huius seculi? Fatuus est qui ad hoc laborat vt spinæ diuitiarum sibi multiplicentur quæ eum pungant in præsenti varijs curis, & occasionaliter succedent eum in inferno. Nunquid colliget auarus de spinis istis vuas, aut de tribulis ficus? Imò etiam in præsenti inueniet in illis molestiam & asperitatem in quibus quæsiuit suauitatem. Auarus etiam talpæ similis est, quæ quicquid fodit, super humeros proprios ponit. Sic auarus ea quæ male acquisit, quodammodo super se ponit. Impediunt enim eum ne ad vitam gratiæ

suæ

Digitized by Google

suscitari possit. vnde diuitijs quas acquirit cumulat se. Auarus etiã similis est, secundum Bern. homini qui suffocatur in aqua, qui non dimittit quicquid tenere potest. Et cùm deberet amplecti tabulam pœnitentiæ quæ eum à naufragio liberaret, potius amplectitur aurum & argentum, & cætera ponderosa, quæ mergunt eum in profundum inferni. Et vt breuiter dicam, Auarus antequam lucretur, seipsum perdit, & antequam aliquid capiat capitur. Iusto enim iudicio Dei fit, sicut dicit August. vt à diuitijs quas iniustè capere voluit, capiatur iustissimè, imò quod deterius est ipsis diuitijs, quasi quadam esca à diabolo capiatur. ¶ *Septima stultitia est, quòd nec solum expendendo vel acquirendo insipienter agit auarus, sed etiam custodiendo.* ¶ Quòd auarus stultè agat, custodiendo diuitias. ¶ Et hæc quatuor de causis. Primo quia thesaurizat vbi omnes antecessores sui thesauros amiserunt, scilicet in mundo isto. Vnde Osee 7. Ephraim factus est sicut columba seducta, non habens cor; id est, *sapientiam*. Hæc est *insipientia columbæ*, quòd *pullos suos ibi ponit* vbi *omnes amittere consueuit*. ¶ Secundo, quia custodire vult quæ durabilia non sunt. ¶ Temporalia ista quatuor de causis consumuntur. ¶ Primo, propter corruptibilitatem propriam. Vnde Iacob. 5. Agite nunc diuites, plorate vlulantes in miserijs vestris quæ euenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt &c. ¶ Secunda causa est aliena rapacitas. Vnde Matt. 6. de ista causa & præcedente dicitur, Nolite thesaurizare vobis thesaurum in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. ¶ Tertia causa est superbia quam diuitiæ pariunt, quæ postea diuitias consumit. Vnde August. Vermis diuitum superbia est.

Quar

¶Quarta causa est, ampla familia quam diuitiæ requirunt. Vnde Eccles. 5. Vbi multæ sunt opes, ibi multi sunt qui comedunt eas. Et quid prodest possessori nisi quòd cernit eas oculis suis? ¶Tertio insipienter agit auarus custodiendo, quia vult sua secum habere, cùm securus posit sibi ab alio custodiri.

Fatuus est qui vult pecuniam suam secum habere.

QVinq; casus sunt in quibus fatuus est qui pecuniam suam secum vult habere. ¶Primus casus est, quando aliquis est viator, & est transiturus per locum vbi scit se spoliandum esse: tūc fatuus est si amplius velit de pecunia sua secum habere quàm sit necessarium ei ad expensas vsq; ad locū illum. Onus enim esset ei si amitteret eam. Locus per quem necessario sumus transituri, est mors, vbi spoliabimur. Spoliatur homo in morte, quia mors angustum est foramen. Vnde Bern. Quid tu camele gibbum? quid tu pecuniose proditoris loculos tollis? nō sic impie, non sic ingredieris. Foramen acus huiusmodi sarcinas non admittit. ¶Secundo spoliatur homo quasi rediturus in ventrem matris suæ, scilicet terræ, vnde Ecclesiast. 40. Iugum graue super filios Adæ à die exitus illorum de ventre matris vsq; in diem sepulturæ. Et in Iob 1. Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc: id est in vterum matris: scilicet in terram. ¶Tertio spoliatur homo in morte ad instar damnatorum qui tradendi patibulo spoliantur. Fatuus est ergo auarus qui diuitias secum vult habere, cùm sciat se in morte spoliandum esse: & non vult eas mittere in locum securum per manus pauperū. Greg. Securius feruntur diuitiæ de patria ad patriam per manus plurium, quàm vnius. ¶Secundus ca-

sus

sus in quo fatuus est qui pecuniam suam secum vult habere, est, cùm naufragium alicui imminet. Vnde Gregorius super illud Iob 31. Quasi fluctus tumentes super me timui semper Deũ. Cùm fluctus desuper imminent, tunc nautæ de naui proijciunt pro quibus longa naufragia sumpserunt. Fatuus est ergo auarus qui in tanto naufragio positus potius vult pecuniam suam secum habere, quàm eam in saluo esse, præcipuè cum Seni. dicat, Nemo cum sarcinis enatat. ¶ Tertius casus in quo nõ vult aliquis pecuniam suam secum habere, est, cum pecunia illa furtiua est, & scit pecuniam illam testimonium fore suæ damnationis, si apud se inuenta fuerit. Fatuus est ergo auarus qui rem male acquisitam, quæ testimonium erit condemnationis ipsius, ita diligenter conseruat, videtur coniurasse sibi mortem propriã, cùm in iudicio tam periculoso testes producere velit contra se. Ad hoc pertinere videtur quod auaris dicitur Iac. 5. Aurum & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum erit vobis in testimonium, & manducabit carnes vestras sicut ignis. ¶ Quartus casus est, in quo non vult aliquis pecuniam suam secum habere cùm hostes sui eum insequuntur, & pecunia illa est impedimentum fugæ illius. Ex quo satis manifestum est quàm insipiens sit auarus quem hostes inuisibiles insequuntur, & pecuniam suam nulli commendare vult, sed potius vult eam custodire, cùm in veritate ipsa potius eum custodiat & detineat, nec de manibus eius possit euadere. Vndè auarus est sicut simia vel vrsus qui quandoq; ligantur ad stipitem vel truncum mobilem. Et posset alicui videri quòd simia vel vrsus stipitem custodiat, cùm potius à stipite custodiatur. Sic auari ligati sunt ad temporalia bona, quorum quædam sunt

Digitized by Google

sunt mobilia, quædam immobilia, & potius per ea custodiuntur à diabolo, quàm ipsi custodiant ea. Nec possunt procedere nisi quantum vinculum amoris quo ad diuitias suas ligati sunt, permittit. vnde Exodi 8. Veruntamen longius ne abeatis. ¶ Quintus casus in quomodo vult aliquis pecuniam suam secum habere est, cùm timet super eam se inquietari, vel vt largiatur eam, vel vt mutuo concedat. Et ista causa deberet multum mouere auarum, quòd pecuniam suam in loco saluo reponeret. Sicut enim caro circa ossa canes prouocat, vt illa rodant & mordeant: & sicut reclamatoria prouocant aues rapaces: sic diuitiæ contra auaros fures & raptores prouocăt. Vnde Sen. Auarus diues cupiditatem irritat. Imò sicuti caro quæ ossi adhæret, cæteris carnibus amplius appetitur: sic diuitiæ auarorum. Dicunt enim, Auferamus ei, quia nunquam inde daret nobis: vnde à multis inquietatur auarus. Accidit etiam auaro sicut quibusdam arboribus quæ nolunt hominibus fructus suos dimittere, nisi cum difficultate: vel quia non citò maturescunt, vel alia de causa, nihilominus arboribus illis auferuntur fructus sui: & insuper optimè verberantur, etiam vsq; ad fractionem multorum ramorum suorum. Aliæ verò arbores quæ de facili fructus suos dimittunt hominibus, remanent absq; damno ramorum suorum. Similiter auarus diuitijs suis spoliatur velit nolit, & præter hæc flagellatur & affligitur sæpe. ¶ Quarto insipienter agit auarus sua custodiendo, quia non vult ea præmittere in cœlum. Non enim vult eleemosynas facere in vita sua, sed expectat quòd ab alijs sibi fiant eleemosynæ post mortem. In quo similis illi est qui de nocte transiturus per loca foueis plena, lucernam vellet ferri post tergum. Eleemosynæ enim

quas

quas facit homo in vita sua, sunt quasi lucerna quæ præfertur homini, & custodit hominem ne cadat in foueam inferni. Eleemosynæ verò post mortē factæ sunt quasi lucerna post tergum, quæ non custodit hominem quin cadere possit in foueam inferni. Et si iam cecidit, non extrahūt eum inde eleemosynæ: quia in inferno nulla est redemptio.

De tribus alijs stultitijs auari.

SEquitur de alijs tribus stultitijs auarorū. Quarum prima est improuidentia. Secunda, incircunspectio, Tertia verò incautela. Hæc enim tria sunt species stultitiæ, sicut eorum contrariæ sunt species prudentiæ, scilicet prouidentia, circunspectio, & cautela. Quòd autem auarus valde insipienter se habeat in sua prouisione, potest ostendi multipliciter. Primo per hoc quòd vbi in æternum mansurus est, de domo sibi non prouidet: vbi verò quasi per noctem hospitaturus est, palatia magna construit. Hæc est vita præsens, si ad æternitatē futuræ vitæ cōparetur. Vnde Sap. 5. dicitur quòd *spes impij est quasi lanugo, vel tanquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis.* Et Tull. loquens de eo qui bene vixit in mundo isto, dicit quòd *ipse ex hac vita discedet tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo.* Imò quod plus est, vita præsens est quasi quoddam diuersorium, ad quod homo declinat ad cōmorandum aliquantulum: vel est quasi via per quam cursim transituri sumus. Ad primam facit quod dicit Tullius, Commorandi diuersorium, non habitandi nobis natura dedit. Ad hoc signandum Dominus in diuersorio nasci voluit. Breuitas huius vitæ in futuro verius cognoscetur. Vnde Sapiēt. 5. dicūt damnati in inferno, Nos nati cōtinuò desiuimus esse; adhuc verò quòd nos per viam præ-

sentis

sentis vitæ cursim transituri sumus. Facit hoc quod dicit Augustinus, quòd nihil aliud est tempus huius vitæ quàm cursus ad mortem. vnde velocitatem huius trāsitus, satis exprimunt damnati in inferno, qui discunt Sap. 5. se præteriisse vitam istam tanquam nuntium præcurrentem, & tanquam nauem quæ pertrāsijt fluctuantē aquā, & tanquam auem quæ transuolat in aëre, & tanquam sagittam ad locum destinatum emissam. Quale verò est hoc, quòd in loco ad quem ad horam diuertimus vel in via per quam cursim trāsituri sumus, palatia magna construere volumus: vbi verò æternaliter mansuri sumus, in nullo nobis prouidere curamus. ¶ Secundo potest ostendi quòd auarus insipiēter agit in sua prouisione per hoc quòd horrea sua & cellaria sua replet ad sustentationem vitæ diurnæ. Nihil verò præparat vitæ æternæ. Vita præsens est quasi vita vnius diei. Dauid: Mille anni ante oculos tuos tāquam dies hesterna quæ præterijt. ¶ Tertio potest idem ostendi, scilicet quòd auarus insipienter agit in sua prouisione, per hoc quòd iumēto suo, scilicet corpori vineas plātat, & agros seminat, & prouidere non cessat: animam vero suam propter defectum cibi spiritualis fame perire permittit. Ad quod possumus referre illud Psal. Esurientes & sitientes anima eorum in ipsis defecit. Et Eccl. 6. Omnis labor hominis in ore eius: sed anima illius non implebitur bonis. quasi diceret, Totus labor hominis est circa os corporis, animā verò vacuam relinquit. ¶ Quarto potest ostendi quòd auarus insipienter agit in prouisione sua, per hoc quòd diligenter cauet ne rami arborum suarum nimio pondere frangantur, & iumenta sua non vult nimio pondere grauari: seipsum verò onere importabili onerare non timet. Vnde Aug. Quid

mis

miserius est misero non miserãte seipsum? Quãtumcũq; oneratus sit auarus onere temporalium istorum, nunquam dicit quòd satis sit. Sen. Segetẽ nimia sternit vbertas. Rami nimio onere franguntur. Omnibus quoq; nocet quos immoderata felicitas rumpit. Nec posset auarus sustinere quòd iumentũ suum vltra vires suas oneraretur, in onerãdo verò se vires suas nũquã considerat.

De incircunspectione auari.

SEquitur de incircunspectione auari, quæ multiplex est. Prima est quòd terrã cõtinuè inspicit: iuxta illud Psal. Oculos suos statuerũt declinare in terram. Cœlestem verò patriam nõ considerat quam amittit. Secunda est, quòd pedes scuto defensionis diligenter protegit: caput verò, id est Christũ, hostibus exponit. Caput viri Christus est, sicut dicit Apostolus. De hoc capite nõ curat auarus, licet ad custodiam illius admoneat, vbi dicitur: Estote prudentes sicut serpentes. Serpẽs pcipuè caput suũ custodit. Capiti asini sui: id est, corporis, multum timet auarus: huic verò glorioso capiti non timet. Tertia incircunspectio est, quòd à sinistris aduersitatis diligenter sibi, à dextris verò prosperitatis non cauet, ex qua parte sibi magis timẽdum esset: iuxta illud Greg. Cùm omnis fortuna timenda sit, magis timenda est prospera quàm aduersa. Et Psal. Cadent à latere tuo mille &c. Quarta est, quòd paupertate præsentis vitæ quam ante se aspicit, solam attendit, & nimis eam cupiẽs fugere, quasi retro cadit in foueam paupertatis æternæ: iuxta illud Iob 6. Qui timet pruinam, irruet super eum nix. Et in Prouerb. Quod timet impius, veniet super eum. Quinta est, quòd dum auarus cauet diligẽter ne quis sibi furetur argentum suum vel aurum, diabolus ex alia parte furatur ei seipsum, cùm tem-

Digitized by Google

pus suum ei furatur, & cùm detinet eum in aliquo mortali peccato,

De incautela auari.

DEcima stultitia auari est, stultitia incautelæ. Et est incautela superficialis rerum inspectio, quæ multum abundat in auaro. Vidẽs enim auarus quandam pulchritudinem exteriorem in vita diuitũ, turpitudinẽ & fœtorẽ quæ in illa est non aduertit. De qua turpitudine dicit Aug. Ecce cum iniquis omnia sunt pulchra, & ipsi sunt turpes. Et Osee 8. Factus est quasi vas immundum in nationibus. Videns etiam auarus in vita diuitum exteriora signa lætitiæ, grauem tristitiam quæ corrodit corda eorũ non aduertit. De qua dicit Sen. Horum qui felices vocãtur, hilaritas est ficta, & est grauis tristitia, eo quidem grauior, quia interdum nõ licet palam esse miseros, sed inter ærumnas cor ipsum exedentes, necesse est agere felicem. Videns etiam auarus vitam diuitũ, exteriorẽ abundantiã, cordis pauperiẽ non aduertit. De qua Apo. 3. Dicis, quia diues sum, & locuples, & nullius egeo: & nescis quia miser es, & miserabilis, & pauper. Et Aug. de diuite: Extrà plenus, intus vacuus, carne crepat, & corde mendicat. ¶ Vndecima stultitia auari est, quòd cùm nouerit terrã esse cibũ dæmonũ, iuxta illud Gen. 3. dictũ serpẽti, Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ: ipse totũ ea se inuoluit, ac si cibus diaboli desideraret esse: quia vbi est thesaurus suus, ibi est cor suũ. Terrã etiã in ore ponit, iuxta illud Io. 3. Qui de terra est, de terra loquit. Et Esa. 29. De humo eloquiũ tuũ inusitabit. Auarus etiã in auribus terrã ponit: quia admodũ aspidis aurẽ terra obstruit, vel quia de terrenis audit libẽter loq. Loquimini, dicũt auari, nobis placẽtia. In oculis etiã terrã ponit: quia iuxta verbũ su

prà

prà positum, oculos suos statuerunt declinare in terrã. Et Salomõ, Oculi stultorũ in finibus terræ. Terram etiam in manibus habent: iuxta illud, Manus eius in cophino seruierunt. Terra etiam est in pedibus eorum, imò sordes: secundum illud Thren. 1. Sordes eius in pedibus eius.

Quando auarus sit stultus tripliciter.

DVodecimo, stultus est auarus circa sua, stultior circa suos, stultissimus circa seipsum. Circa sua stultus est, quia nescit inde facere cõmodum suum, imò est similis cani super aceruum fœni sedenti, qui inde non comedit, & tamen latraret si quis inde sumere vellet. Auarus quidem est bursa siue arca furum, raptorum, & tyrannorum huius mundi. Arca non habet aliud commodum de pecunia quam seruat, nisi quòd occasione illius interdum frangitur. Bursa verò hoc commodum reportat de pecunia quam seruat, quòd maculata inde remanet, & custodiendo pecuniam consumitur & rumpitur, & interdũ à latronibus scinditur. Sic auarus de pecunia quam seruat, maculã culpæ contrahit, vitã suam in custodia illius consumit, occasione illius affligitur, interdũ & iugulatur. ¶ Valde etiã stultus est auarus circa suos. Facit enim auarus de filijs suis sicut solet fieri de muribus: quia sicut mures inuiscantur, & inuiscati per paleam incedendo materiam suæ exustionis colligunt; quia paleæ eis adhærent: Sic auarus quodammodo inuiscat filios suos, dum docet eos tẽporalia amare. Amor enim temporalium viscus est spiritualium pœnarum. sicut dicit glossa super, Lætatus sum. Et filij sic inuiscati ob amorem temporalium, male congregant materiam sui æterni incendii. Circa se verò stultissimus est auarus, quia luctaturus cum luctatore expeditissimo, impedit se

Digitized by Google

diuitijs quibus ab eo teneri possit, & deijci. Contra quod dicit Gregorius: Quando ad agonem fidei venimus, luctamen contra malignos spiritus sumimus. Malignus autem spiritus nihil in hoc mundo proprium possidet. Nudi ergo cum nudo luctari debemus: quia si quis vestitus cum nudo luctam aggreditur, citius ad terram deijcitur, quia habet vnde teneatur. Ideo adolescens, relicta syndone nudus aufugit. Et Ioseph relicto pallio ab Aegyptia. Stultus est etiam auarus circa se, quia plantatus vult esse in aquis diuitiarũ, quasi nesciret salices & cæteras arbores quæ in aquis crescunt steriles esse.

De sex alijs stultitijs auari.

PRæter prædictas stultitias, sunt sex stultitiæ auari. ¶ Prima est, quòd ipse credit ea quæ somnia sunt esse veritatem. Vnde Ecclesiast. 34. Somnia extollunt imprudentes. Præsens felicitas quæ imprudentes extollit, somnium vocatur, quia assimilatur ei in quatuor. ¶ Primo in hoc quòd sicuti somniantes credunt se contrectare poma aurea, vel lapides pretiosos, vel sumere cibos delicatos propter sola fantasmata: Sic illi qui reputantur felices, credunt se habere veras diuitias, vel delicias, cùm sola fantasmata earum habeant. Longe enim amplius distant hæ diuitiæ vel deliciæ à veris, quàm fantasmata pomorum aureorum à pomis aureis. Ad huiusmodi somnium potest referri quod legitur Esaiæ 29. quemadmodum somniat esuriens, & comedit: cùm autem fuerit expergefactus, vacua est anima eius, & sicut somniat sitiens & bibit, & postquam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est: Sic erit multitudo gentium qui dimicauerunt contra montem Sion. Rectè sicut somnians secundum visionem

nem suam esurit & comedit, & tamen adhuc in veritate vacuus remanet: sic auarus esurit diuitias, & congregat eas, & tamen æquè vacuus est vt prius vel amplius. ¶ Secũdo assimulatur præsens felicitas somno in breuitate. Vnde Iob 20. Quasi somnium auolans non inuenietur: transiet quasi visio nocturna. ¶ Tertio, assimilatur in hoc, ꝙ diuites finito somno præsentis vitæ, nihil habent in manibus suis. Vnde Psal. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt: omnes viri diuitiarum in manibus suis. Gloss. quia nihil hîc posuerunt in manibus Christi. Manus pauperum, sunt manus Christi, in quibus bonum est vt nostra ponamus, quia non est qui de manu sua possit eruere. Vnde quidam, Quas dederis solas, semper habebis opes. ¶ Quarto, assimilatur præsens felicitas somno: quia illis qui reputant se felices, nullis persuasionibus potest ostendi quòd somnient: sicut nec alicui cùm dormit. Sene. Somnia narrare vigilantis est. Sed quando ignis infernalis excitabit eos à somno, tunc cognoscent se somniasse: sicut illi qui dicunt Sap. 5. in inferno, Transierunt omnia sicut vmbra. Cùm erunt diuites in inferno, tunc cognoscent bona & mala huius vitæ non fuisse bona vera & mala vera: sed tantum vmbras verorum bonorum & malorum. Vera enim bona & vera mala futuræ vitæ sunt. ¶ Secunda stultitia est ebrietas. De qua Esaiæ vicesimoseptimo: Væ coronæ superbiæ, ebrijs Ephraim. Ephraim, id est, fructificans, est diues qui amore mundi ebrius est. Vnde Ieremiæ 51. Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram. id est, amatores terrenorum. Cuius ebrietatis triplex est signũ. ¶ Primũ signũ est nuditas. vnde legitur de Noë, Gen. 9. quod bibens

vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo: sic auarus veste nuptiali charitatis nudatus est, cum egenis viscera claudat pietatis. secundum illud 1. Ioan. 3. Qui habuerit substantiam mundi huius, & viderit fratrem suū necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Hanc tamē nuditatem non erubescit auarus ad modum ebrij, quia eam non cognoscit. ¶ Secūdū signum est hoc, quod damna & læsiones spirituales non sentit. Gregorius: Qui peregrinationem istam pro patria appetit, dolere inter dolores nescit. Prou. 23. dicit ebrius, Verberauerunt me, & non dolui: traxerunt me, & non sensi. ¶ Tertium signū est hoc, quod auarus dormit tanquam porcus, adeo quod non potest excitari à somno culpæ, nec ad buccinam diuinæ prædicationis, nec ad tonitrua diuinarum comminationū. ¶ Tertia stultitia auari est, quod committit se diuitijs quas scit esse fallaces, ex verbo veritatis. Matth. 13. vbi dicitur quod fallacia diuitiarum suffocat verbum. Præterea scit eas quasi infinitos homines perdidisse, & hostibus inuisibilibus captos tradidisse. Abundantia diuitiarum vtitur illo verbo Iudæ, Quēcunq; osculatus fuero, ipse est, tenete eum: vnde à diuitijs quasi à proditoribus cauendum est. ¶ Quarta stultitia auari est, quod innititur labenti atque præcipitanti, scilicet mundo. vnde Gregorius; Qui labenti innititur, necesse est vt cum labente labatur. Prouerb. 11. Qui confidit in diuitijs corruet. ¶ Quinta stultitia auari est, quod refugium suum ponit in eis quæ in summa necessitate non poterunt eum iuuare. vnde Prouerb. 11. Non proderunt diuitiæ in die vltionis: iustitia autem liberabit à morte. & Sophoniæ primo, Argentum & aurum non poterit eos liberare in

die

furoris Domini. ¶ Sexta stultitia auari est, quòd credit diuitijs, quæ non solum sunt mendaces; imò ipsa mendacia vocantur. Vnde in Psalmist. Et quæritis mendacium. Et Prouerb. 10. Qui innititur mendacijs, hic pascit ventos. Et Augustinus, Domine, volui tecum possidere mēdacium, sed te amisi, quia non dignaris cum mendacio possideri. Et mirum est quomodo iam creditur diuitijs, cùm tam longum tempus trãsierit quòd mentiri incœperunt, & tot homines suis mendacijs ad infernum pertraxerunt, & adhuc etiam quotidie mentiuntur, nec vnico mendacio, imò multiplici. ¶ Primo, honorem dominij promittunt, & in miseram seruitutem hominem ponũt, de qua seruitute dictum est prius. ¶ Secundo, promittunt securitatem, & hominem timidum reddunt. vnde Cain qui interpretatur possessio, legitur habuisse caput tremulum. Iob 15. Sonitus terroris in auribus eius: & cùm pax sit, semper insidias suspicatur. ¶ Tertio promittunt satietatem, & faciunt esurire. Vnde Philosophus: Diuitiæ cogunt esurire. Quarto, promittunt suauitatem, & tamen pungunt. Vnde Esa. 14. Ponam Babylonem in possessionem ericij. vt scilicet pungat ab his quæ possidebit, sicut tenens ericium pungitur ab eo.

De cæteris malis quæ veniunt ex auaritia.

DIcto de stultitia auarorum, ostendenda sunt cætera mala quæ facit auaritia subiecto suo, quæ in magna parte patebunt, si ostendantur mala quæ faciunt diuitiæ amatoribus suis. Vnde de illis malis modo dicemus. ¶ Primum malum est, quòd inquinant amatores suos: & ideo luto comparantur, Habacuc secundo, vbi dicitur, Vsquequò aggrauat contra se densum lu-

tum? Et Eccl. 13. vbi dicitur, Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Et Ezec. 7. sterquilinio comparantur, vbi dicitur: Aurum eorum in sterquilinium erit. Sterquilinium dispersum vtile est. Agros enim fructificare facit. Congregatum verò non est vtile, nisi ad inquinandum, & ad foetorem inferendum: sic diuitiæ dispersæ hominem iuuant: congregatæ verò amatores suos inquinant. quod Dominus voluit in rerum natura significari, quando voluit vel ordinauit, quòd argentum & cætera metalla pretiosa contingentes se etiam corporaliter inquinarent. Ad eandem inquinationem pertinet quod legitur Prou. 27. Qui festinat ditari, non erit innocens. Ditari festinat, qui in mundo hoc qui locus est paupertatis & exilij, vult ditari. vnde Eccl. 11. Si fueris diues, non eris immunis à delicto. & Osee nono, de amatoribus diuitiarum: Facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt. & Seneca: Multum est diuitiarum contubernio non corrumpi. Diuitiæ obliuionem Dei inducunt. vnde Genesis 48. Ephraim & Manasses dicuntur fuisse fratres germani. Ephraim interpretatur fructificās, per quē intelligimus diuitias: Manasses obliuio. Abundantia enim diuitiarum & Dei obliuio, societatem habent adinuicem. Quæ societas innuitur Deuter. 8. vbi sic legitur, Dominus Deus tuus introducet te in terram bonam, terram riuorum. & subiūgitur, Absq; penuria comedes panē tuum, & rerum omnium abundantia perfrueris. Deinde sequitur, Obserua & caue, nequando obliuiscaris Domini Dei tui, valde enim turpis est inquinatio quam diuitiæ faciūt. vnde Tull. Deterius auaritia nullū vitiū est. ¶ Nec solū vna macula inquināt diuitię, imò secū vniuersitatē inducūt vitiorū. ¶ Et primo superbiā. vnde Eccl. 21.

Do

Domus quæ nimis est locuples annihilabitur superbia. ¶ Secundo iram. vnde Gen. 13. Facta est rixa inter pastores Abraham, & pastores Loth. Erat enim substãtia eorũ multa, & nequibãt habitare simul. ¶ Tertia inuidiam. vnde Prouerb. 28. Qui festinat ditari, & inuidet alijs, ignorat quòd egestas superueniet. Et Gregorius dicit de viro iusto: Per hoc quòd in terris nihil appetit, alienis profectibus inuidere nescit. ¶ Quarto acediam. vnde Ierem. 48. Sterilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit in fecibus suis. ¶ Quinto vitium gulæ. vnde Lucæ 16. Homo quidam erat diues & epulabatur &c. Et eiusdem 12. Anima mea, multa habes bona reposita in annos plurimos, comede & bibe &c. ¶ Sexto luxuriã. vnde Ecclesiast. 57. dicitur ad Salomonem: Collegisti quasi aurichalcum aurum, & computasti quasi plumbum argentum. Et pòst sequitur, Inclinasti femora tua mulieribus. ¶ Secundum malum quod faciunt diuitiæ, est detentio in peccato. Et ideo comparantur luto, vt suprà. Et bitumini. Gen. 14. vbi legitur quòd vallis syluestris habebat multos puteos bituminis. Vallis syluestris est vallis huius miseriæ, quæ diuersa genera diuitiarum habet quæ corda hominum ad modũ bituminis detinẽt. Ad hoc pertinet quod dicit Augustinus: Domine, ea tenebant me longe à te, quę nõ poteram possidere sine te. Et illud Ecclesiast. 31. Qui diligit aurum, non iustificabitur. Et illud Ieremiæ vicesimosecundo: Locutus sum ad te in abundantia tua, & dixisti, Non audiam. ¶ Tertium malum quod faciunt diuitię est, quòd possessores suos spoliant. Bona enim temporalia, secundum Augustinum, bona viscata sunt. Ideo dicit Seneca: Quisquis, inquit, volet vitam agere tutam, ista viscata beneficia deui-

tet. Sicut ergo vigæ viſcatæ aues ſpoliãt plumis ſuis: ſic bona temporalia ſpoliant homines pennis virtutum, & plumis ſanctarum meditationum & ſanctorum deſideriorum. Sicut etiam ſpinæ oues lana ſpoliant, & interdum excoriãt, ita vt à muſcis moleſtent: Sic diuitiæ corda hominũ excoriant, & faciunt ea moleſtari à muſcis diuerſarum ſollicitudinum. De quibus muſcis legitur Eccl. 10. Muſcæ morientes perdunt ſuauitatem vnguenti. Et Exod. 8. Venit muſca grauiſsima in domo Pharaonis & ſeruorum eius. Et Grego. Nihil laborioſius quàm terrenis deſiderijs æſtuare. Nihil quietius, quàm in hoc mundo nihil appetere. Hinc eſt quòd Iſraël cuſtodiã ſabbati accepit in munere, & Aegyptus percutitẽ muſcarũ multitudine. Adeò autem ſpoliant diuitiæ amatores ſuos, quòd interdum brachæ continentiæ non remanent eis. vnde Iere. 13. Computruit lumbare Ieremiæ ad Euphraten. Adeò etiam ſpoliãt eos quòd etiam cor eis non relinquunt, imò vbi theſaurus eſt eorum, ibi cor eorum eſt. Mirum eſt quomodo ſapientes mundi vocantur illi, cùm mundus ita ſpoliet eos. Mirum eſt etiam quomodo non ceſſant ludere cum mundo, cùm inceſſanter perdant cum eo. Sed de ludo calefacti neſciũt ſe ſubtrahere ludo: ſic vt non perdat nõ ceſſat ludere luſor. ¶ Quarto loco debilitant diuitiæ. Debilis eſt enim homo diues ad ſuſtinendũ, & ad pugnandum, & ad bene operãdum. Ad ſuſtinendum adeò debilis eſt, vt ad ſibilum vnius verbi de altitudine virtutum deijciatur, & ſi aliquam infirmitatẽ in aliquo viderit, ferè inſanit. Vnde Sen. Regũ vobis animos induimus: nã illi obliti ſuæ imbecillitatis, alienæ deſeruiunt, quaſi iniuriam acceperint. Ad pugnandum etiam debiles ſunt. vnde Ieremiæ 46. Ad Aquilonem iuxta

ſlum

fluuium Euphraten victi sunt,& corruerũt. vnde legitur 1. Machab. quòd exercitus Alexãdri deuicto Dario,spolijs vltra modum ditatus, paulò post cum hostibus iterum congressus deuictus est. Quod videns Alexander, omnia spolia quæ sui acquisierant,iussit comburi,dicens: Quamdiu sine pecunia fuerunt, non erat qui eis resisteret: sed auro & argento onusti, desides & pigri effecti sunt: quibus amissis, fortiter sicut prius pugnauerunt. ¶ Debiles etiam sunt diuites ad bene operandum. De illis enim verum est quod in Psal. legitur: Manus habent,& non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non clamabunt in guttore suo. ¶ Ille qui multum poterat laborare antequam fieret episcopus, cùm factus est episcopus non potest ire, nec cantare, nec aliquod bonum facere. ¶ Quinto loco affligunt diuitiæ amatores suos. Vnde Ecclesiast. 10. Labor stultorum affligit eos qui nesciunt in vrbem pergere: id est,in paradisum. Affligunt autem eos quasi continue. vnde Ecclesiast. 2. dicitur de auaro: Cuncti dies eius pleni sunt laboribus & ærumnis,nec per noctem mentem requiescit. Et eiusdem 5. Saturitas diuitis non sinit eum dormire. & Ecclesiast. 14. dicitur de auaro quòd in tristitia erit super mensam suam. & Philosophus dicit de ipso, Nihil infelicius fortunato insipiente. Itẽ Philosophus, Nihil grauius potest imprecari cuiuis inimico quàm auaritia. Qua in præsenti vexãte, corpus eius dura tormẽta patitur,& in futuro æterna supplicia promeret. Hoc signatũ est in eo ꝙ frater Abel legit̃ fuisse Cain. Abel luctus, Cain possessio interpretatur. Abel verò & Cain fratres sunt: quia luctus & possessiones iũcti sunt. Idẽ figuratũ est in hoc ꝙ Tyrus legitur fuisse filia Sidonis. Tyrus interpretatur ang

angustia, & afflictio: Sidon, venatio. Venatio autem cupidorum, angustiam & afflictionem in eis parturit. ¶ Sexto loco faciunt diuitiæ quandam stultam fiduciam & præsumptionem. Vnde Psalm. Ego dixi in abundantia mea, Non mouebor in æternum. Et Ecclesiast. 11. Inueni requiē, & nunc manducabo de bonis meis solus: & nescit quòd tempus prætereat, & mors appropinquat, & relinquet omnia alijs, & morietur. ¶ Vltimo interficiunt animæ contemplationem. vnde Gene. 48. Iacob ingrediente Euphraten, mortua est Rachel. Euphrates interpretatur sterilis, & significat diuitiarum abundantiam. Ista eadem mala quæ diuitiæ faciunt, facit per consequens ipsa auaritia, quæ eas congregat.

De duobus alijs malis quæ facit auaritia proprio subiecto.

PRæter ista mala sunt & alia duo quæ facit auaritia. ¶ Primum est, quòd conturbat auarum, & totam domum eius. Vnde Prouerbior. 15. Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiam. Domus ibi potest accipi pro domo conscientiæ, vel pro domesticis. ¶ Secundum malum est ingratitudo. Vnde Sen. Nullum malum maius habet cupiditas, quàm quòd ingrata est. Idem: Quisquis de accipiendo cogitat, oblitus est accepti. Cùm deberet auarus regratiari Deo de bonis quæ iam accepit, ipse oblitus est acceptorum, & de acquirendis cogitat.

De his quibus scriptura comparat auarum.

CAPVT VIII.

OCTAVO faciunt ad detestationem auaritiæ, ea quibus scriptura auarū cōparat, scilicet inferno & morti. vnde Habacuc 2. Dilatauit quasi infernus animam suam, & quasi mors

Digitized by Google

mors non adimplebitur. Vnde in persona auarorum dicitur Prouerb. 1. Deglutiamus eum sicut infernus viuentem. & Hieronym. Auarus est sicut infernus. Insatiabilis est enim: & quo amplius rapit & deuorat, eo amplius rapere sitit quod deuoret. Comparatur etiam auarus mari. Omnia enim flumina intrant mare,& mare non redundat: vt legitur Ecclesiast.1. Sic de diuitijs auarus non redundat. Comparatur etiam cani. vnde Sen. Vidi aliquando canē missum à domino, frusta panis aut carnis aperto ore captātem: quicquid excipit,protinus integrum deuorat, & semper ad spem venturi inhiat. Idem accidit nobis: quicquid expectantibus nobis fortuna proijcit, illud sine vlla voluptate dimittimus, statim ad rapinam alterius recti & attoniti aspiramus. Comparatur etiam auarus talpæ, eo quod niger sit per nequitiā, cæcus per auaritiam,& habēs diuersos tumulos. Tot tumulos habet auarus quot possessiones amat. Comparatur etiam araneæ. Aranea telā facit vt muscas capiat. Muscæ quæ pungunt, signant diuitias, ad quas capiendas totum studium est auarorum. Vnde Esa.59. Telas araneæ texuerunt.

De exemplis quæ faciunt ad detestationem Auaritiæ. CAPVT IX.

NONO faciunt ad detestationem auaritiæ exempla sanctorum & philosophorum, de quibus pauca ponemus. ¶ Primum exemplum est Genes.14. vbi rex Sodomorum dixit ad Abraam: Da mihi animas, cætera tolle tibi. Respondit Abraam: Leuo manum meam ad Deum excelsum, possessorem cœli & terræ, quòd à filo sub-

teg

tegminis vsque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quę tua sunt &c. ¶ Secundum exemplum est eiusdem 33. vbi Iacob volenti dare munera Esau. Respondit Esau, Habeo plurima frater mi: sint tua tibi. ¶ Tertium est Exodi 26. vbi artifices tabernaculi dixerunt Moysi: Plus offert populus quàm necessarium est. Dixit ergo Moyses præconis voce: Nec vir, nec mulier quicquam offerat vltrà in opere sanctuarij. ¶ Quartum, est, Numer. 22. vbi dicit Balaam: Si dederit mihi Balach domum suam plenam argenti & auri, non potero mutare verbum Domini. ¶ Quintum est, 1. Regum 12. vbi dicit Samuel: Loquimini de me coram Domino, si dę manu cuiusquam munus accepi. ¶ Sextum, 2. Regum, in fine, vbi dicit Dauid ad Ornan: Nequaquam fiet vt vis: sed emam pretio à te aream tuam. ¶ Septimum est in Ioanne, vbi dicit Dominus: Venit princeps mundi huius, & in mę non habet quicquam. vbi dixit glos. Noluit habere quod perderet: venit pauper, ne haberet diabolus quod auferret. ¶ Octauum est, 2. ad Corinthios 11. Gratis euangelizaui vobis: & cùm essem apud vos, & egerem, nulli onerosus fui. Item Paulus Actu. 20. Argentum, & aurum, & vestem nullius concupiui, sicut ipsi scitis, quoniam ad ea quæ opus erant mihi, & his qui mecum erant, ministrauerunt manus istæ. & idem: Oportet meminissę verbi Domini Iesu: quoniā ipse dixit, Beatius est dare, q̃ accipere. ¶ Aliud exemplum est quod ponit Hieronym. de quodam philosopho qui proficiscēs ad philosophandum Athenas, magnum pondus auri secum detulit. In via autem secum deliberans & considerans se non posse simul diuitias & virtutes possidere, proiecit à se aurum, inquiens: O diuitiæ,

abit

Digitized by Google

abite, sitis procul à nobis. ¶ Aliud exemplum est Diogenis in dolio degentis qui locupletem ducebat paupertatem. Ad quem Aristippus quidam Anglicus cùm mundaret olera sua, accedens ait: Tu cùm sapiens & philosophus sis, si mihi credidisses, & regibus seruire voluisses, non olera lauares, sed in aula summi principis maneres mecum. Cui respondens, ait: Si mihi credidisses, & paupertate mediocri scires vti, non oporteret te regibus adulando mentiri. Hic cùm vidisset quendam bibere cum manu ad fontem, ait: Nesciebam naturam mihi dedisse scyphum, & paruulum vas cum quo bibere solebat, ad lapidem confregit. ¶ Aliud exemplum est beati Thomæ Cantuariens. qui instituens cancellariũ suum, iuramẽto eum astrinxit ne vnquã aliquid vsque ad capillum in administratione cancellarij acciperet.

De speciebus Auaritiæ, PARS II. Quæ habet xv. capitula.

De peccato vsuræ, & eius detestatione, ex sacra scriptura.

CAPVT I.

DICTO de his quæ faciunt ad detestationem auaritiæ in communi, dicendum est de speciebus eius. Inter quas primo dicemus de vsura, & hoc ordine. Primo dicemus de his quę faciũt ad detestationẽ vsuræ. Secũdo, de speciebus eius. Tertio, tãgemus aliquid de restitutiõe vsurarũ. ¶ Ad detestationẽ verò huius peccati faciunt testimonia sanctarum scripturarũ. Quorum primum est Exod. 22. vbi sic legitur, Si pecuniã mutuã dederis

ris pauperi meo qui tecum est, non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes. Secundũ est Leuit. 25. Pecuniam tuam nõ dabis fratri tuo ad vsurã, & frugũ superabundantiã nõ exiges. Tertium est Deut. 23. vbi sic legitur: Fratri tuo absq; vsura id quo indiget commodabis, vt benedicat tibi Dominus in omni opere tuo, & in terra quã ingrederis possidendã. Vbi insinuatur quãta sit vtilitas mutuanti fratri suo. Benedicit enim Dominus ei in omni opere suo. Quartũ est 2. Esdr. 5. vbi sic legitur: Vsuras à fratribus vestris nõ exigetis. Aliud testimonium est in Psal. vbi quærit Dauid ad Dominum: Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in mõte sancto tuo? Et Dominus subiungit, Qui pecuniã suã nõ dedit ad vsurã. Tabernaculũ eius est habitatio militantiũ: vnde significat militantem ecclesiam, in qua non vult Deus quiescere vsurarios. Vnde ipse legitur mensas euertisse nummulariorum, & æs effudisse, & eos eiecisse de tẽplo. Io. 2. non tamẽ recipiebant manifestas vsuras, sed munuscula fructuum accipiebant vltra sortẽ. Aliud testimonium est Ezech. 18. vbi sic legitur de viro iusto. Si ad vsuram nõ commodauerit, & amplius non acceperit &c.

De sex stultitijs vsurariorum.

SEcũdo facit ad detestationẽ vsuræ, sex stultitiæ quibus laborat vsurarius. ¶ Prima est, cùm vehemẽter desideret fœnerari, nõ vult tamẽ cum Deo fœnerari: quod posset facere sine peccato, & cùm magno lucro: sed ibi fœneratur vbi paruũ lucrũ est, & magnũ peccatũ. Vnde Aug. Miser homo, cur fœneraris homini? Fœnerare Deo, & cẽtuplũ accipies, & vitã æternã possidebis. ¶ Secũda stultitia est, ꝙ ipse accipit pecuniã ad vsurã, cùm non egeat, & super melius pignus quod

quod habet. Melius pignus quod habet est anima supra quam accipit: & quicquid vltra sortē accipit, est ad magnā vsuram pœnę. De quā vsura dicitur in Psalm. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorū. id est, pœna & culpa. Dicitur autē pœna vsura: quia pœna excedit culpā, cùm peccatum momentaneum æternaliter puniatur. ¶Tertia stultitia est, quòd largè expendit super seipsum. Largius etiā quàm expēderet super deterius pignus quod habeat. vnde similis est animalibus emptis à carnificibus quæ ad occasionē impinguantur: pro quibus quicquid carnifex expēdit, super ipsa expēdit. Ad hoc pertinet quod legitur Ierem. 12. Cōgrega eos quasi gregem ad victimā, & sanctifica eos in die occisionis: id est separa eos tanquam ea quæ solent immolari. & Ecclesi. 26. dicitur de tali, Deus parauit eum ad rhompheam. ¶Quarta stultitia est, quòd sitienter mortifera exurit, & quodammodo fugit. Vnde comparatur sanguisugæ, quæ membro tumido apposita, prauum sanguinem sugit. Et dum membrum à tumore sanat, sibiipsi est mortis occasiō. Et à quibus sibi potius deberet minuere, si tam ea haberet. Ad magnitudinē verò huius stultitiæ facit, quòd non habet inde quandoq; nisi maculatas manus, & mortē animæ suæ. Sicut enim dicitur Iob 20. Diuitias quas deuorauit euomet, & de vētre illius extrahet eas Deus. ¶Quinta stultitia est, quòd omnem viam paradisi obstruit sibi vsurarius. Vias misericordiæ obstruit, cùm à paupere potēte à se mutuū, petit donū quod plus est; & vult sibi ab homine dari, cui potius debuit dare. Viam veritatis obstruit, cùm dicit se amorem pauperi facere cui accommodat pecuniam, quæ incessanter pauperem comedit. ¶Sexta stultitia est, qua vsurarius laborat in fine vitæ suæ.

Digitized by Google

De qua Ierem. 16. legitur: Et in nouissimo suo erit insipiens. Hæc est summa stultitia, quæ est in nouissimo vitæ, cùm non possit homo postea de ipsa pœnitere. Attenditur autem ista stultitia in hoc, quòd cùm deberet vsurarius de diuitijs sibi facere medicamēta, vnde sibi fecit vulnera, potius vult inde vti in mortem filiorum suorum, quàm sibi inde mederi. Aliter est etiam insipiēs vsurarius in nouissimo suo, quia circa vitam futuram quæ nouissima est, insipiens est, de ipsa sibi non prouidens.

De multiplici iniquitate vsurarij.

TErtio loco facit ad detestationē vsuræ, multiplex iniquitas, siue iniustitia quę est in vsurario. ¶ Prima autem iniquitas est, quòd ipse tempus vēdit, quod inter omnia transitoria maximè voluit Dominus esse commune omnibus absque personarū acceptione. Cùm enim diues plus de alijs rebus habeat, vel meliores eas habeat quàm pauper, de solo tēpore non potest habere, nisi idē quod pauper. Non potest enim esse nisi vnicum tempus simul & semel. Magna igitur iniquitas est, cùm vsurarius pauper vēdit quod commune est. Ideo iusto Dei iudicio in temporis indigentia frequenter punitur vsurarius, cùm id vendiderit, vel quia viri impij non dimidiabunt dies suos, vel quia differt conuersionem suam quantum potest. Et sic licet diu viuat, tamen semper habet temporis indigentiam. vnde de ipso verum est quod legitur Ecclesiast. 29. In tempore redditionis postulabit tempus. Aliter etiam punitur vsurarius pro temporis venditione. Cùm enim vendiderit requiem noctis, & lucem diei, merito istis carebit. Vnde fatuus est sacerdos qui cantat pro eo, Requiem æternam dona eis Domine &c. Cùm petit vsurario restitui quod vendidit.

dit, præcipuè cùm vsurarius pretium soluere noluerit. Scriptum est enim Ezechiel. 7. Qui vendit, ad id quod vendidit non reuertetur. ¶ Secunda iniquitas est, quòd vendit pauperi id quod ei debet lege triplici: id est, lege naturæ, lege Mosaica, lege Euangelica. Lege naturæ diues debet pauperi mutuum quod continetur in illo mandato, Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, eadem facite illis. Hanc legem videntur implere etiam creaturæ inanimatæ. Fluuius enim inueniens vacuitatem foueæ, non pertransit donec eam impleuerit. Lege etiam Mosaica debet diues pauperi mutuum: vt patet ex diuersis testimonijs veteris legis prius positis. Lege etiam Euangelica debet hoc idem illi: iuxta illud Lucæ 6. Date mutuum, nihil inde sperantes. ¶ Tertia iniquitas est, quòd vsurarius qui nõ est nisi cellerarius, vendit pauperi illud quod Dominus præcepit ei dari. ¶ Quarta iniquitas est, quòd vult illud quod est contra naturam & rationem. Vult enim quòd pecunia quam pauperi accommodat ad commodũ suum apud pauperem operetur, & sic cùm accommodare sit alicui pecuniam ad eius commodum dare, ipse simul vult commodum pecuniæ pauperi dare, & sibi retinere, quod contra rationem esse videtur. Præterea cùm párere in rebus quæ non viuunt, esse non habeat, iste tamẽ vult nummos suos qui non viuunt singulis diebus vel mensibus alios nummos párere, quod contra naturam est: & frumentum in arca iam consumptum vult parerere sibi aliud frumentum. Vult etiam pecuniam sibi operari dum quiescit. ¶ Quinta iniquitas est quòd vult pauperi locare pecuniam quæ iam pauperis est. Cùm enim mutuum dicatur quasi de meo tuum, pecunia illa iam est

pauperis : & si amittatur pauperi amittitur, nec ad eandem soluendã tenetur. ¶ Sexta iniquitas est, quòd cõtinuè Deũ offendit, & cõtinuò diabolo seruit. Alij peccatores interpolatè Deũ offendunt. Fornicator enim quãdoq; per mensem non cõmittit peccatũ suum plus quàm semel: sed vsurarius absq; treuga vel pace, Deũ cõtinuè impugnat, & de die & de nocte diabolo seruit : cùm Deus vix inueniat qui per dimidiũ tẽporis ei seruire velit. ¶ Septima iniquitas est, quòd toti curiæ cœlesti cõtumeliã facit. Nónne videtur contumeliã facere alicui sancto, qui in loco sibi dedicato peccatũ mortale cõmittit? Sic ei cõtumeliã facit qui in die sibi dedicato peccat. Vnde cùm vsurarius peccatũ vsuræ omni die cõmittat, manifestum est ipsum cõtumeliam facere, & Deo, & vniuersis angelis, & sanctis eius, & ideo destitutus est auxilio omniũ sanctorũ. Vnde cũ dicitur, Domine Iesu, miserere huius vsurarij. potest respondere: Quomodo miserebor eius qui nec in ipsa die qua per assumptionẽ humanę naturę me fratrẽ eius feci, honori meo pepercit, nec etiã in ipsa die qua pro latrocinio suo suspẽsus sum? Similiter si dicatur sancto Petro, Ora pro vsurario isto. potest respondere, Omnes festiuitates meas violauit, nec in vlla earũ honori meo pepercit. Sic potest dicere beata Virgo de quatuor suis festiuitatibus. Sic cùm dicitur, Omnes Sancti orate pro vsurario. possunt respondere, Vna festiuitas in anno nobis consecrata est, & hanc vsurarius explorauit in qua omnibus nobis contumeliam irrogauit, nec honori omniũ nostrũ pepercit. Idẽ possunt respondere omnes angeli. Si præcepto Domini interfectus est, Num. 15. ille qui ligna in sabbato colligebat : quomodo toleratur vsurarius qui omni die etiã in Natali & Pascha facit

quod

quod peius est quàm colligere? ¶ Octaua iniquitas est, quòd à fratre suo, scilicet Christiano, vsuras accipit, quod Iudæus nõ faceret. Iudæus enim absq; vsura Iudæo accõmodat. ¶ Nona iniquitas est, quòd quicquid habet vsurarius, quodammodo dẽtes & fauces habet, quibus homines comedit. Frumentum eius, quod à Deo creatum est vt comedatur, homines comedit. Nummi etiã eius homines comedũt. Vnde vulgariter dicitur, Ego debeo viginti libras vsurario, quæ me comedũt. ¶ Decima iniquitas est, quòd cum gaudio & risu comedũt & bibũt lacrymas pauperũ. ¶ Vndecima est, quòd ipsi beneficio pauperis ad eius destructionẽ vtũtur, dum de hoc quod dedit eis pauper, vltra sortem suam comedunt, & inde vsuras exigũt. ¶ Duodecima iniquitas est, quòd contra legẽ Domini datã Gen. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. ipse plus cæteris comedere & bibere vult, & tamẽ sine labore. Alij laborauerũt, & ipse intrat in labores eorũ. Ad vsurarios pertinet quod dicitur in Psal. In labore hominũ nõ sunt, & cum hominibus nõ flagellabũtur. ¶ Tertiadecima est, quòd peccato suo finem nõ ponit. Fornicator in momẽto peccatũ suum explet: sed vsurarius cùm accõmodat quatuor pro quinq;, non imponit aliquem terminũ peccato suo, nec etiam vellet pecuniam suam sibi reddi.

De duodecim alijs quæ faciunt ad detestationem vsuræ.

PRæter prædicta sunt XII. quæ faciũt ad detestationẽ vsuræ. ¶ Primũ est, quòd vsurarius latro est. Vnde Dominus in Euãgelio cùm eijceret nũmularios de tẽplo qui pro munusculis fructuũ pecuniã offerẽtibus accõmodabant, vocauit eos latrones, dicẽs: Scriptum est, Domus mea domus orationis vocabitur; vos autẽ fecistis illã spelun-

cam latronum. In hoc etiam deterior est alijs latronibus, quia domesticus est. Nulla enim pestis est efficacior ad nocendũ, quàm familiaris inimicus, sicut Sapiẽs dicit. Et nullæ sunt occultiores insidiæ, quàm quæ latẽt sub similitudine officij. Multo plures exhæredant vsurarij & depauperant, quàm fures. Fur solum occultè spoliat homines, & de nocte: sed vsurarius spoliat homines & occultè & manifestè, & de die & de nocte, tam potentes quàm pauperes. ¶Secundũ est, ꝙ ipse est proditor. Cõfert enim pauperi beneficiũ mutui, hac intentione vt exhæredet eum à vinea bona, vel alia possessione si habet. Et hoc facit tam amico quàm inimico & etiã fratri. Si habet vsurarius fratrẽ minus discretum, primo tradit ei pecuniam mutuo super possessiones suas, pòst exhæredat eum. ¶Tertium est, quòd ipse est quasi homicida, quia pauperibus aufert vitam suam. vnde Ecclesiast. 34. Panis egentium vita pauperum est: qui defraudat illum, homo sanguinis est. Nec solum homicida est vsurarius quantum ad pauperes quibus aufert vitam suam, imò quantũ ad filios proprios quos interficit spiritualiter. Vnde Osee 9. Ephraim ducit ad interfectionem filios. ¶Quartum est, quòd in aliquo Iuda est deterior. De Iuda enim legitur Matt. 28. quòd pœnitentia ductus retulit triginta argenteos. Sed vsurarius dum viuit non vult restituere. ¶Quintum est, quòd ipse est deterior inferno. Infernus enim in passione Domini quæ sua non erant restituit: vsurarius verò audita Domini passione non vult aliena restituere. ¶Sextum est, quòd valde similis est diabolo. Sicut enim officiũ diaboli est peccare: sic officium vsurarij est illud quod est purè peccatum. Ipse facit peccatum negotiationem, sicut meretrices. Aliam negotiationem

Digitized by Google

nem vel artem non vult vsurarius nisi vsuras accipere. In hoc etiam diabolo similis est, quòd quantum ad mutuum non dormit. Denarij enim quos mutuo dedit, incessanter operantur: sic diabolus non dormit. Iob 13. Qui me comedunt, non dormiunt. ¶ Septimũ est, quòd vsurarius similis est bufoni, qui terra pascitur, & de vinea exit cùm florere incipit, non valens eius odorem sustinere: sic vsurarius terrenis pascitur & delectatur, & ab ecclesia exit ad odorem Verbi diuini. Si enim præsentit quòd sermo debeat ibi fieri, fugit in aliam ecclesiam audire missam. Cùm potius intrare deberet si extra ecclesiam esset. Cùm scriptum sit Eccl. 24. de sacra scriptura, Quasi balsamum non mixtum, odor meus. ¶ Octauum est, quòd vsurarius die & nocte in infernum tendit. Vnde mirum est si citius cæteris non perueniat. Cùm continuitas ambulandi multũ faciat ad hoc vt aliquis ad locum ad quem tendit citò perueniat. Vnde vetula vna aliquando ita citò venit ad sanctum Iacobum sicut vnus fortis ambulator, eo quòd continuè incedat. ¶ Nonum est hoc, quòd vsurarius videtur simul X. L. peccata vsuræ in diuersis locis exercere: quod fornicator non facit. Fornicator enim non committit simul nisi vnam fornicationem, & in vno loco solo. ¶ Decimum est, quòd vsurarius non audet nomen suum coram hominibus confiteri, cùm alij homines qui alicuius sunt officij absq; omni erubescẽtia illud confiteantur. ¶ Vndecimum est hoc, quòd vsura quasi cancer est, & quasi morbus contagiosus. Vnde in Psal. Scrutetur fœnerator omnẽ substantiam eius. Contagiosum est: quia valde periculosum est ab vsurario aliquid accipere, nisi in quibusdam casibus. Vnde Hieronymus: Cauendum est nobis maximè ne ab his accipiamus munera

Digitized by Google

quos nolumus viuere de lacrymis pauperum: ne dicatur nobis, Videbas furem, currebas cum eo. Vnde legitur in vita beati Fulsei, quòd cùm mortuus esset, obiecit ei diabolus quòd vestem à quodam vsurario accepisset, & restituit eum Dominus vitæ, vt vitam suam corrigeret: diabolus tamen sic eum percussit, vt per totam vitam eius vestigium aliquod percussionis in eo appareret. Contagiosum etiam apparet esse morbum istum esse hoc quòd tantum creuerit. Antiquitus enim in tota ciuitate vix inueniebatur vnus fœnerator, & ille non fœnerabatur nisi data fide quòd non publicaretur. De quo si fortè praua oriebatur suspicio, dicebatur, Domus eius domus diaboli, & vinea eius vinea diaboli. & sic de cæteris rebus eius. Osculum pacis ei non dabatur in missa. Ignis à vicinis in domo eius non sumebatur. Pueri ad eius occursum expauescebant, & ad alterutrum cum digito demonstrabant. Nunc ferè nostrorum temporum fiunt homines tam detestabiles, cubicularij principum & prælatorum ecclesiæ, & ab omnibus eis assurgitur.

De multiplici pœna qua punit Dominus vsurarios.

DVodecimum est multiplex pœna qua Dominus vsurarios punit. ¶ Prima pœna est, quòd spoliantur à tyrannis, sicut ipsi spoliant pauperes. Vnde Esa. 33. Væ qui prędaris: nónne & ipse prædaberis? Vnde accidit eis sicut puero paruo tenenti panem in manu, cui canis capit manum, vt panem habere possit. Sic tyrannus vsurarium capit interdum vt eius denarios possit habere. Vnde Iere. 18. Perdix fouit quæ nō peperit: fecit diuitias, & nō in iudicio: in medio dierū suorum derelinquet eas. Dicunt illi qui nouerunt naturas, quòd perdix surripit aliena oua, & fouet:

sed

sed cum pulli adulti fuerint, relinquunt eam. Sic vsurarius congregat ea quæ sua non sunt: nec in acquisitione diuitiarũ suarũ habet respectum ad Dei iudicium, sed etiam sæpe in vita sua diuitias suas amittit. Secũda pœna est, quòd nõ habet potestatem restituẽdi vsuras suas. Vult enim Dominus vt cum re furtiua cõprehendatur, & suspẽdatur. Et nota quòd raro accidit quòd vsurarius vsuras suas restituat: quia vel prodigus est, & tantum expendit quòd restituere nõ potest: vel auarus est, & ideo restituere non vult: vel licet non sit prodigus vel auarus, tamen sibi potius placet in eleemosynas centum libras expendere quàm restituere centum solidos. Vnde cõparatur vsurarius cuidam vasi in quo denarij repontũtur habenti vnicum foramen per quod denarij immittuntur, nec per idẽ possunt retrahi. Oportet enim vas illud cõfringi antequam retrahantur. Sic est ex vsurario. Illi enim de quo habuit non restitueret, sed forsitan pauperibus daret: nec etiam hoc faceret, nisi in morte sua. vnde Sen. Auarus nunquam bene facit nisi cùm moritur. ¶ Tertia pœna vsurarij est, quòd hæreditas ipsius non transit vsq; in tertium hæredem. Vnde Ecclesiast. 21. Qui ædificat domũ suam impendijs alienis, quasi qui colligit lapides in hyeme. Aedificium enim quod fit in hyeme, citò ruit. Sic diuitiæ male acquisitæ citò dilabuntur. Et eiusdem 41. Filiorum peccatorum peribit hæreditas, & cum semine illorum assiduitas opprobrij. Et hoc est vnum de iustis iudicijs Dei, quòd filij vsurariorum pauperes sunt & miseri, pro quibus ditandis Deum non timuerunt offendere. Quarta pœna est, quòd vsurarij eorum filij in inferno sibi inuicem maledicent. Dicet enim pater filio: Maledictus sis fili, quia propter te, sum in istis tormentis: fui enim

vsurarius, ne tu esses pauperi. Cui econtrario di-
cet filius, Imò tu pater maledictus sis: nisi enim
male congregasses mihi diuitias, non male con-
gregatas conseruassem eas. Ad hoc potest referri
quod legitur Eccles. 41. De patre impio querun-
tur filij: quoniam propter illum sunt in oppro-
brium. ¶Quinta pœna vsurariorum erit pœna
damnationis æternæ. Cuius magnitudo insinua-
tur Ezech. 22. vbi sic legitur: Vsuram & super-
abundantiam accepisti, & auarè proximos tuos
calumniabaris, meiq; oblita es, dicit Dominus
Deus: Ecce complosi manus meas super auari-
tiam quam fecisti. Complosa manu, & nō palma
aperta percutiet Dominus vsurarium. Et meritò:
quia ipse manus complosas habuit, & non aper-
tas ad pauperes. Super illud verbum dicit glos.
interlin. Habitum trāseuntis assumpsi.

De duabus speciebus vsurarum.

Dicto de ijs quæ faciunt ad detestationem vsu-
ræ, dicendum est de speciebus eius. Notan-
dum est ergo quòd duæ sunt species vsuræ. Vna
est, manifesta, alia palliata. Manifesta vsura est,
cùm aliquis tradit pecuniam numeratā, vel pon-
deratam, vel mensuratam, tali pacto vt detur sibi
aliquid vltra sortem. ¶Vsura verò palliata sex
habet species. ¶Prima species accidit circa pi-
gnora vel obsides, & hæc quinq; modis. ¶Pri-
mus modus est, cùm aliquis habet grangiam, &
fructus colligit vltra sortem. Secūdus modus est,
cùm pignoribus vtitur. Vnde Amos 2. Super ve-
stimentis pignoratis accubuerunt. Tertius mo-
dus fit cùm aliquis equos habet in pignore & fa-
cit eos comedere plusquam possibile sit. Quar-
tus modus fit cùm vsurarius habet obsides & eo-
rum expensis viuit. Quintus modus fit cùm nō
vult obsidibus dare dilationem, nisi prius aliquid

sibi

sibi detur. Magna autem crudelitas vsurarij est, cui non sufficit quòd per se & per sua pauperem hominem comedat, nisi alienos equos & alienos homines in auxilium suum assumat. Vnde bene potest Dominus dicere de vsurarijs verbũ illud: *Deuorãt plebem meam sicut escam panis.* Secunda species vsuræ palliatæ est circa venditiones & emptiones. Fit autem species ista tribus modis. Primus est quando vsurarius emit aliquam possessionem longè minori pretio quàm valeat, tali conditione quòd venditor eam rehabere possit quando pretium soluere voluerit. Secundus modus est, cùm aliquid vendit ad terminũ amplius *quàm valeat, vel vsque ad terminum illum valere debeat.* Tertius modus est, quãdo ante terminum emit aliquid minori pretio quàm valeat, sicut bladum in terra. Tertia species vsuræ est, cum vsurarius aliquid vltra sortem accipit sine pacto expresso, ipsa consuetudine sic tacitè faciente pactum: sicut inter fatuas mulieres & peccãtes cum *eis* ipsa cõsuetudo pactum facit ipsis tacentibus. *Et in isto casu palliant vsurarij malitiam vsuræ, bonitatis nomine.* Tales *enim* vsuras bonitates *vocant. Vnde satis* possunt timere ne incurrãt illam maledictionem, Esaiæ 5. Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum. ¶ Quarta species est, cum quis pallias vsuram societate, sicut cum aliquis tradit pecuniã suam alicui negotiatori, tali conditione quòd sit socius eius in lucro, & nõ in damno: quod est valde magna iniquitas, cum pauper cui traditur pecunia laborẽ habeat & periculum tam animæ quàm corporis, & super eum adhuc ponatur pecuniæ periculum: vult enim vsurarius quòd pecunia sua sit quo ad lucrum, & pauperis, quo ad periculum. Similiter hæc species vsuræ est, cum aliquis animalia sua

trad

tradit pauperi, tali conditione quòd sibi fint immortalia, quæ animalia vulgariter vocantur ferrea. Incantator est vsurarius, qui vult quod animalia quæ pauperi sunt mortua, sibi sint viua. Quinta species est, cum quis nomine pœnæ palliat vsuram, sicut faciunt Romani: quod licet aliquando iustè possit fieri, quia iustum est negligentiam alicuius puniri: tamen quantum ad multos, vsura est: quia non intendunt in pœnis talibus vt sibi soluatur citius, sed vt soluatur amplius. Sexta species est vbi palliatur vsura translatione facta de re ad rem, à persona in personam. A re ad rem fit translatio, cùm diues non vult vltra sortem pecuniam accipere à paupere: sed bene accipit vt operetur in vinea sua duobus diebus vel aliquid simile. A persona verò ad personam, vt cùm vsurarius non vult commodare, sed habet aliquem amicum quem facit accommodare.

De restitutionibus vsurarum, & maximè de VIII. in quibus reprehensibiles sunt vsurarij circa restitutiones faciendas.

Dicto de speciebus vsuræ, tangendum est aliquid ad restitutionem vsurarum. Et primo dicemus de his in quibus reprehensibiles sunt vsurarij circa restitutionem. Secundo, dicemus de his per quæ sunt ad restitutionem inducendi. ¶ Octo verò sunt in quibus reprehensibiles sunt vsurarij circa restitutionē. ¶ Primo in hoc quòd nolunt restituere, sed de alieno volunt eleemosynarij esse. ¶ Secundo in hoc, quòd si aliquando habent voluntatem restituendi, tamen differunt quantum possunt & authoritate sua sibi dilationem dant, & accipiunt, absq; mora volunt sibi restitui gratiam à qua spoliati sunt, & tamen in præsenti restituere nolunt pauperi illud vnde

Digitized by Google

eum spoliauerunt. Prius volunt restitui quàm restituere, cùm tamen prius spoliauerunt. ¶Tertio reprehensibiles sunt in hoc, quòd nō plenè restituunt. Quod tribus modis accidit. Primus modus est, cùm nolunt restituere nisi vsuras quas in propria persona acceperunt, cùm teneantur etiam ad vsuras patris restituendas secundum portionem hæreditatis quam habent. Secundus modus est, cùm clamores exteriores pacificant. De clamore autem conscientiæ propriæ qui proximior est & qui sequitur eos vsq; ad æternum iudicem, non curant. Si enim aliquis est de cuius iniuria remordeat eos conscientia, ex quo ipse nō conqueritur, non curant satisfacere ei. Tertius modus est, cum his qui conqueruntur quandoq; non soluit etiam quartam partem. Satis dissimilis est restitutio nostri temporis restitutioni illius Zachæi, de qua Luc. 19. Si aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Ideo meruit Zachæus tam citò audire, Hodie salus huic domui facta est. ¶Quarto, reprehensibiles sunt vsurarij quòd non humiliter restituunt, imò dicunt illis qui aliquid petunt sibi restitui, Si ego non fuissem, vos & familia vestra fame perissetis. Si Deo placuerit, ego conualescam. Et proponunt quòd si Deo placuerit vt cōualescant, ipsi facient pauperi quæ Deo non placeant. ¶Quinto reprehensibiles sunt in hoc, quòd cum difficultate restituūt ea quæ libenter deberent restituere: quia plus sibi à Deo restituitur quàm ipsi restituant. Grati etiam deberent esse conquerentibus, tanquam illis qui sunt adiutores propriæ salutis, considerantes quòd si isti modo taceant, dæmones postea non tacebunt. ¶Sexto reprehensibiles sunt in hoc, quòd quando infirmantur proponunt se restituere, si contingat eos mori. Si autem contingat eos euader

Digitized by Google

dere; non habent propositum restituendi. Talem pacem volunt cum Deo facere, quòd si moriantur non infestabunt eum. Sed sciant indubitanter quòd Deus non facit pacem cum eis; siue moriantur, siue viuant. ¶ Septimo reprehensibiles sunt in hoc, quòd aliquam certam summam præfigunt, vnde vsuræ eorum restituantur: quod non sufficit, nisi præcipient quòd de alijs bonis eorum restitutio perficiatur, si summa illa non suffecerit. ¶ Octauo reprehensibiles sunt in hoc, quòd filios suos cõstituunt restitutores: quia verisimile est, cum vsurarius in vita sua plus amauerit diuitias quàm propriã animam, quòd filius suus debeat eas plus amare quàm alienã animã, & quòd nolit maledictionem illam mundanam habere. Maledictus qui partem suam deteriorem facit.

De octo quæ valent ad inducendum vsurarium vt restituat.

SEquitur de his quæ ad hoc valere possunt vt vsurarius libentius restituat si frequenter ea meditetur. ¶ Octo sunt quæ ad hoc valent. ¶ Primo valet ad hoc, si sæpe cogitet ad ea quæ sibi restituentur, si ipse restituat. Sex enim sunt quæ sibi restituentur, quorũ quodlibet plus incõparabiliter valet quàm ea quæ ipse restituet. ¶ Primo restituetur ei Deus. Vnde patet quòd non debet credere diabolo, si ei dixerit, Tu pauper eris si restitues: quomodo enim est pauper qui Deum habet? Vnde Aug. Aurum habens in arca diues est, Deum habens in conscientia diues non est. Coniunge aurum & Deum, arcam & conscientiam. Coniungere ibi sumitur pro cõparare. Item Aug. Satis diues est Christiana religio, quæ in omnisi possessore omnia possidet. Quis diceret aliquem pauperem, qui totum mundum haberet? Quomodo ergo pauper est qui Deum habet? cuius deus,

Digitized by Google

secundum iudicium vsurarij, plus valeat, quàm mundus: secundum quod vsurario restituitur, est regnum æternum. Quomodo depauperatur cuius in tali regno acquiritur? Tertio restituuntur vsurario omnes spirituales fratres quos amiserat per peccatum. Vnde Eccl.13. Quæ communicatio sancti ad canem? Velut canis est vsurarius, dum est in peccato, non habens aliquam fraternitatē cum aliquo amico Dei. Sed cum vsuras restituit, omnes amici Dei eius fratres fiunt. Quis fratrem suum amissum, XII. denarijs non redimat? Si autem vsurarius pro quolibet fratre quem recuperat restituat XII. denarios, sufficiēter erit restitutum. Quarto restituitur ei societas ecclesiæ, ex qua partē habet in omnibus bonis ecclesiæ. vnde Psal. Particeps ego sum omnium timentiū te &c. Quinto restituuntur ei bona quæ per peccatum amisit. Si peregrinationē fecit, vel aliud bonum, ipse amisit illud per peccatum vsuræ consequenter commissum, quod sibi restituitur cum vsuras restituit. Sexto restituitur ipsemet sibi. Saltem tantum deberet restituere quantum redimeret se, si captus esset ab his qui haberēt capitales inimicitias cum eo, cum in peioribus sit manibus, quia in manibus dæmonum. Secūdo potest valere ad hoc vt vsurarius facilius restituat, si cogitet patibulum infernale sibi erectum à quo alio mouere non potest nisi per restitutionem. Non enim dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. Quis latro videns sibi patibulum erectum nō libenter restituat quicquid potest, si per hoc euadere credat? Vnde August. Quis non vt viueret cōtinuò, perdere voluit vnde viueret, eligens potius vitā mendicantem, quàm celerem mortem? ¶ Tertio valet ad idē si cogitet quòd iustitia Dei gladium tenet euaginatum super caput eius vt secet eum

med

medium: licet ad tempus misericordia Dei gladium teneat. Quis autem potius non eligat quicquid tenet deponere, quàm gladio perire? ¶ Quarto valet ad hoc si cogitet se similem esse illi super quē cecidit domus vel magna massa terræ. Quis in tali statu si non posit mola per se remouere desuper se, non roget amicos suos vt se iuuent? Pecunia per vsuram acquisita, quasi mola terræ est, vsurarium impediens ne ad vitam gloriæ posit resurgere. vnde deberet rogare omnes amicos suos vt se inuito vel nesciente pecuniā illam restituerent. Quinto valet ad idem si cogitet se similem esse illi qui molam asinariam habet ligatam ad collum trahentem eum in profundum. Pecunia male acquisita est quasi mola asinaria fune amoris quasi collo eius ligata trahens eum in profundum inferni. vnde cum lacrymis rogare deberet si amicū haberet, quòd auferret sibi pecuniam illam, & restitueret. ¶ Sexto valet ad idem si cogitet quòd ipse relicturus est similiter pecuniam etiam si non restituat, & secum eat. vnde Eccl. 10. Cùm enim morietur homo, hæreditabit bestias, serpētes & vermes. Ista tria diuidunt sibi bona vsurarij in morte eius. Serpentes, id est dæmones habent animā. Bestiæ, id est dominus, vel amici vsurarij qui bestiæ possunt dici à vastādo, habent pecuniam: vermes verò habent corpus, & quilibet horum non daret partem suam pro duabus alijs partibus. ¶ Septimo valet ad idem, si cogitet vsurarius quòd pecunia sua filijs suis relicta sit eis occasio mortis æternæ. Quis enim potius non eligat pecunia aliqua comparare sibi vitam æternam, quàm hæredibus suis mortem æternam? ¶ Octauo valet ad idem, si vsurarius cogitet in compassionem & duritiam quæ post mortem suam futura est in eius filijs erga eum.
Vix

Digitized by Google

Vix enim semel in anno memores erunt ipsius vt eius anniuersarium faciāt. In semetipso autem potest respicere quàm parum boni pro suis fecerit. Et sic sibi fieri non dubitet: vel multo minus, quia abundante iniquitate refrigescet charitas multorum, vt ait Dominus.

De peccato rapinæ, vbi primo ponuntur sex quæ deberent homines cohibere à rapina.

CAPVT II.

POST peccatum vsuræ dicendum est de peccato rapinæ. Sex verò sunt quæ deberent homines cohibere à peccato isto. ¶ Primū est, magnitudo ipsius. Secundum est, macula huius peccati. Tertium est, rusticitas vel vilitas quæ in peccato isto est. Quartum est, magnum damnum spirituale, quod raptor incurrit. Quintum est, parua vtilitas quæ inde sequitur. Sextum est, pœna raptorum quæ in sacra scriptura inuenitur.

De XII. quæ ostendunt magnitudinem huius peccati, scilicet rapinæ.

DVodecim verò sunt quæ valere possunt ad ostendendam magnitudinem huius peccati. ¶ Primum est, quòd peccatum istud ipsum fundamētū iustitię vel bonitatis destruit in homine. Quod sit istud fundamentum, ostendit Sapiēs, dicens: Primum fundamentum iustitiæ est, ne cui noceatur, deinde vt communi vtilitati seruiatur. ¶ Secundum est hoc, quòd Exod. 20. videtur lex amplius prohibere istud peccatum, quàm alia peccata. Postquam enim prohibuit actum rapinę cum actu homicidij & cæteris malis actibus, iterum prohibet voluntatem rapiendi, dicens: Nō cōcupisces domum &c. ¶ Tertium est hoc, quòd

Digitized by Google

adeò est odiosa rapina Deo. Vnde Esaiæ 41. Ego Dominus amans iudicium, & odio habens rapinam. Etiam in holocaustum quod erat dignior species sacrificij, habebat Dominus odio rapinam. ¶ Quarto etiam est exosa rapina sanctis hominibus, adeò vt ipsum mundum eis exosum reddat. Vnde Ecclesiastes 4. Verti me ad alia quæ sub sole geruntur, & vidi colūnas pauperum, & lacrymas innocentum, & consolatorē neminem: nec posse resistere eorū violentiæ, cunctorū auxilio destitutos. Et laudaui magis mortuos, quàm viuentes, & feliciorem vtroq; iudicaui qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub sole fiunt. Ad idem pertinet quod legitur Habacuc 1. Vsquequo Domine clamabo, & non exaudies? vociferabor ad te, vim patiens, & non saluabis? Et subiungit: Quare respicis contemptores, & taces, conculcante impio iustiorem se? ¶ Quintū est, quòd rapina inter Christianos non solū rapina est, imò proditio, & quia omnes Christiani fratres sunt. Deprędari enim fratrem suum innocentem non potest aliquis sine crimine proditionis. Et etiam propter hoc, quia qui deprædatur subditū alicuius, deprædatur ipsum dominū. Vnde qui fidelē deprædatur, Deū deprædatur Dominū suū. Vnde proditor est, cū dominum suū deprædat absq; eius culpa. ¶ Sextū est hoc, ꝙ raptor homicida est. Vnde Ecc. 34. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximū suū. Cùm raptor vitam suam pauperi auferat, quasi quodammodo mortem ei infert. Auferre enim vitam & inferre mortem conuertibilia sunt. ¶ Septimum est hoc, quòd raptores peiores sunt furibus. Vniuersaliter enim peius est peccare apertè, quàm peccare occultè. Sicut adulterari apertè peius est, quàm occultè. Peius igitur est iniuriari

Digitized by Google

riari alicui apertè, vt faciunt raptores, quàm occultè, vt faciunt fures. ¶ Octauum est hoc, quòd peiores sunt raptores quàm vsurarij. Cuius signum est hoc, quòd pauperes homines vt euadant raptorum manus ponant se in manus vsurariorum, qui tamen valde mali sunt: vt ostensum est suprà. ¶ Nonum est hoc, quòd peccatũ rapinæ multum assimilat hominem diabolo. Diabolus enim fuit raptor primus. Voluit enim altitudinem Dei rapere. vnde Propheta in persona eius, Ero similis Altissimo. Et adhuc incessanter laborat, vt bona nostra rapiat. Nec solum assimilatur diabolo in rapiendo bona hominum, imò etiam torquendo homines vt bona eorum extorqueat ab eis.

Quòd raptores peiores sunt diabolo.

DEcimum est, quòd raptores in tribus peiores sunt diabolo. ¶ Primo in hoc, quòd diabolus eos deprædatur, & torquet qui mala agunt. sed raptores deprædantur & torquent qui à malo recedunt. Vnde Esaiæ 59. Qui recessit à malo, prædæ patuit. Et Prouerbiorum vigesimonono: Viri sanguinum oderunt simplicem. Diabolus poterit se iustificare comparatione raptorum in die iudicij. Poterit enim dicere, Ego solus illos in inferno afflixi qui te offenderũt: sed raptores isti illos deprædati sunt, & afflixerunt qui non meruerunt. ¶ Secundo sunt peiores in hoc, quòd diabolus defert angelo Dei homini ad custodiam deputato, vt corporalẽ violẽtiam ei non inferat, quod raptores non faciunt. ¶ Tertio sunt peiores in hoc, quòd diabolus torquet homines in inferno: qui locus tormentorum vocatur, Lucæ decimoquinto. sed raptores homines torquent in mundo, vbi homines deberent habere libertatẽ faciendi de se, & de suis secũdũ volun-

Digitized by Google

tatem suam. Vnde rectè possumus intelligere raptores vocatos angelos diaboli. Matth. 25. vbi sic legitur: Ite maledicti &c. qui paratus est diabolo & angelis eius. Missi videntur à diabolo & raptores ad faciendum talia opera in mundo qualia facit diabolus in inferno. ¶ Vndecimum est, quòd Spiritussanctus in sacra scriptura dicit raptores talia facere de pauperibus, qualia nulli persecutores ecclesiæ leguntur fecisse de fidelibus. Dicit enim eos excoriare homines pauperes, & atterere & commolere, & pascere, & comedere, & deuorare. De primo legitur Michææ 3. Odio habetis bonum, & diligitis malum, qui violenter tollitis pedes eorum desuper eos, & carnes eorum desuper ossibus eorum. De secundo & tertio legitur Esa. 3. Rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis? De quarto, Eccl. 13. Venatio leonis onager in eremo: sic pascua diuitum sunt pauperes. De quinto, legitur Prouerb. 30. Generatio quæ pro dentibus gladium habet, & commãdit molaribus suis, vt comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus. De sexto legitur Ezech. 19. Factus est leo, & didicit capere prædam, & homines deuorare. Et eiusdem 22. Sicut leo rugiẽs capiensq; prædam, animam deuorauit inopis. ¶ Quod autem prædicta testimonia scripturæ de raptoribus vera sint, constat, cùm à sancto Spiritu dicta sunt. Sed qualiter intelligenda sint, non est adeò manifestum. Possumus tamen intelligere raptores talia facere pauperibus, cum ea faciunt rebus eorum, quæ ad sustentationem vitæ eis sunt necessariæ. vnde qui excoriat vnum bouem quem habet pauper homo, reputatione ipsius pauperis excoriat eum. Penè enim idem est pauperi acsi excoriaret eum.

Vnde

Vnde Dauid 2. Reg. 2. Cùm Nathan proposuit ei parabolã de diuite, qui abstulerat pauperi homini ouem vnam, dixit eum dignum morte. Secundum hunc modum etiam molit pauperem, qui frumentum eius ei necessarium molit. ¶ Aliter etiam possumus dicere, quòd raptor pauperem excoriat: quia aufert ei temporalia quæ defectum intolerabilem pellunt ab eo, sicut & pellis propriæ carnis. Nec sine illis potest viuere, sicut nec sine propria pelle; vnde & pelles vocantur, temporalia. Iob. 2. Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua. Pellem inquam temporalium, pro pelle propriæ carnis. Pellem etiam dicitur raptor auferre pauperi, quia aufert ea quæ adhærent per amorem cordi, sicut pellis adhæret corpori: imò amplius videntur adhærere cordi, quàm ipsa anima corpori. Cùm enim pauperes ad mortẽ infirmãtur, potius permittunt animam à corpore recedere quàm à se separarent, dando medicis vel aliter expendendo illud modicum quod habent. Ex hac verò adhæsione patere potest qualis sit dolor in eorum separatione. Carnem etiam & sanguinem auferunt raptores pauperibus, cum auferunt ea quæ acquisierunt labore & sudore, & proprij corporis consumptione, & quæ etiam proprio corpori subtraxerunt, vbi in carnem & sanguinem conuersa essent. Imò etiam plus videtur raptor facere pauperi, quàm si eum excoriaret. Ille enim qui eum excoriaret, nõ auferret ei nisi quod haberet pellem suam: sed raptor aufert ei etiam illud quod non habet, quia aufert illud quod vsurariorum est qui accommodauerunt. Aufert etiam illi raptor quod iam comedit & bibit. Expendit enim pauper & annonam & vinum antequam colligat illa. Possumus etiam in-

telligere raptores commolere pauperes: quia inter spem euasionis, & metũ deprædationis, quasi inter duas molas eos affligunt. Notabiliter autẽ dicitur, facies pauperum commolitis. Præ paupertate enim faciunt facies eorum ad tantam faciem deuenire, quòd videntur genæ eorum compressæ fuisse inter duas molas.

Quæ debeant hominem cohibere à peccato rapinæ.

DVodecimum faciens ad magnitudinẽ huius peccati est hoc, quòd ipsi peiores sunt bestia quacũq;. Vnus enim raptor totã vnam patriam deuorat: lupus verò interdum per annum vnum non deuorat hominem vnũ. Vnde sacra scriptura raptores comparat diuersis generibus bestiarum. Quandoq; lupo. Vnde Sophoniæ 3. Iudices eius lupi, vespere non relinquebant in mane. quandoque verò comparat eos leoni, vel vrso. ¶ Vnde Prouer. 8. Leo rugiens & vrsus esuriẽs, princeps impius super populum pauperem. ¶ Secundo, deberet cohibere homines à peccato rapinæ hoc, quòd macula huius peccati ita adhæret. Vix enim aliquis restituit perfectè ea quæ rapuit. Videmus eos qui habẽt nouas vestes quòd diligẽtissimè cauent eis ab oleo, & ab alijs quorum maculæ remoueri non possunt, dicentes: Perdita esset vestis si caderet super eam aliquid tale: quanto iuuenis magis qui nondum rapuit deberet sibi cauere à rapina, & dicere intra se: Perditus sum, si incepero rapere: Nũquam enim de cætero restituam. ¶ Tertio, deberet raptores cohibere hoc, quòd magna ignobilitas & rusticitas est in rapiendo. Dare enim nobile est. Vnde in Tobia versificator, Est dare lætitiæ vox verbum nobile, verbum Mellifluum, dantis gloria dantis honor. Et valde assimilat hominem Deo.

Deus

Deus ex liberalitate sua fecit quicquid fecit. Et ad dandum, alia fecit vt haberet quæ daret, alia verò vt haberet quibus daret. Si autem dare hominem nobilem reddit, auferre reddit eum rusticum & vilem. ¶ Quarto, deberet raptores cohibere magnum damnum spirituale quod incurrunt, quando aliquid terrenum rapiunt. Vnde Augustinus: Lucrum in arca, damnum in conscientia, tollit vestem & perdit fidem, acquirit pecuniam & perdit iustitiam. Raptor lucrum habet in arca quam cum lucro relicturus est: sed damnum habet in conscientia quam cum damno delaturus est. Fidem perdit quam debeat Deo, & fratri suo Christiano: vnde proditor est. Iustitiam etiam perdit: vnde non habebit eam in auxilium in die iudicij, sed potius erit contra eum. ¶ Quinto, deberet cohibere raptores hoc, quòd paruam vtilitatem habẽt de rapina sua. Quo ad corpus enim, eis parum valet, quia citò transit. vnde Ecclesiast. 40. Substantiæ impiorum quasi fluuius siccabuntur. Et sumitur ibi fluuius pro torrente, qui à pluuijs cõgregatur. Quo ad animam verò, nullam habent vtilitatem, quia non possunt inde facere eleemosynam vel oblationem. Vnde Ecclesiastici tricesimoquarto: Qui offert sacrificia ex substantia pauperum, quasi victimat filium in conspectu patris. Cum substantia pauperum vita sit eorũ, qui eam offert Domino, quasi vitam vel sanguinem pauperum qui sunt filij Dei, ei offert. Vnde substantia pauperis vocatur sanguis. Ieremiæ secundo, In alis tuis inuentus est sanguis animarum pauperum. Alæ vocantur extremitates pretiosorum palliorum: in quibus alis sanguis inuenitur, cùm de rapinis pauperum fiunt. Cum his alis non de facili volat quis in cœlum.

Quòd Dominus multum puniturus est raptores.

SExto deberet cohibere homines à rapina, magna punitio quam sumpturus est Deus de raptoribus. ¶ Quatuor verò sunt per quæ potest ostendi quòd Dominus multum puniturus est raptores. ¶ Primum est hoc, quòd ipse ita districtè iudicat eos qui propria non largiuntur pauperibus. Si enim damnat eos qui pauperibus sua non tradunt, quid faciet de his qui sua eis auferunt? Vnde dicit gl. super Luc. 16. Non reprehēditur diues quòd aliena rapuerit, sed quòd sua non erogauerit. quid ergo erit ei qui aliena rapit? Ad idem valet quod legitur Matt. 25. Tunc dicet rex his qui à sinistris eius erunt: Discedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius. Esuriui enim, & non dedistis mihi mãducare &c. Raptoribus verò dicere poterit: Esuriui, & abstulistis mihi quod debebã mãducare. Ori meo subtraxistis quod canibus & auibus vestris dedistis. Raptores enim ori Dei subtrahunt in pauperib. quod in ore porcorum, id est voluptuosorum hominū, vel in ore canū, scilicet detractorū ponūt. Ad literã etiam aues & canes pascũtur de rapinis pauperum. Et etiam auferũt de ore Dei, quę ponũt in ore diaboli. Os Dei est os pauperis. Os verò diaboli est os impij. Cũ ẽm impius seruus sit diaboli, os & cętera quæ habet diaboli sunt. Qui ergo subtrahit pauperi quod dat peccatori, ori Dei subtrahit, quòd ponit in ore diaboli. Raptoribus etiam poterit Dominus dicere: Sitiui, & abstulistis mihi quod debui bibere; imò quod plus est, sanguinē meum in pauperibus bibistis. quod enim vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Poterit etiam Dominus eis dicere; Hospes eram, & non collegi

legistis me. imò quod plus est, domum in quam colligi debebam, combussistis. Et iterum: Nudus fui, & non me cooperuistis. Imò quod plus est, in pauperibus me excoriastis: & vnde cooperiri debui, mihi subtraxistis. Vxores militum vestibus caudatis terram operiunt, pro quibus viri earum Deum in pauperibus nudauerunt: & quandoque trahunt in cauda sua totam substantiam vnius pauperis hominis. Et iterum: Infirmus fui, & non me visitastis: sed super dolorem vulnerum meorum addidistis, & quasi vulnere super vulnus me concidistis. In carcere fui, ibi me cruciastis, & quasi iterum me crucifixistis.

¶ Secundo potest perpendi, quòd Dominus grauiter puniturus sit raptores per imprecationes & maledictiones quas faciunt eis viduæ & pupilli quos ipsi spoliant. Dicit enim scriptura quòd tales imprecationes à Domino exaudiuntur. Vnde Ecclesiastici tricesimoquinto: Non despiciet Dominus preces pupilli, nec viduam si effundat loquelam gemitus. Nónne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio eius super deducentem eas? id est super eum qui facit eam lacrymari. Et subiungitur: A maxilla eius ascendunt vsque ad coelum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis. Minus dicit, & plus significat, dum dicit, Non delectabitur: quasi diceret, grauissimè irascetur in eis. Videntur lacrymæ viduæ tantum ad maxillam descendere: sed in veritate ascendunt ad coelum vsque ad conspectum Dei, quantum ad virtutem. Ad idem valet parabola quam Dominus ponit Lucæ 18. de iudice iniquo, qui Deum non timebat, nec hominem reuerebatur, qui nolebat per multum tempus vindicare viduam quandam de aduersario eius, sed potius dixit intra se: Etsi Deū

Digitized by Google

non timeo, nec hominem reuereor: tamẽ quia molesta est mihi hęc vidua, vindicabo illã. Et subiũgit Dominus: Videte quid iudex iniquitatis dicat. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis. Multum timendũ est raptoribus de propria salute: preces enim eorum propter rapinas eorum non exaudiuntur. Vnde Esa. 1. Cùm multiplicaueritis orationem, non exaudiam vos. Manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. Orationes etiam bonorũ pro eis factę, sæpe non exaudiuntur: quia aduersantur eis lacrymæ pupillorum & viduarum, quę lacrymę violentæ sunt in precibus. Sicut dicit August. super illud, Auribus percipe lacrymas meas. Feruentiores & lacrymosiores sunt & frequentiores preces pauperum contra raptores, quàm sint preces bonorum pro eis factæ. Vnde multum timẽdum est raptoribus ne exaudiantur. Non de facili obtinet quis in aliqua curia iusta, cùm habet ibi multos aduersarios, & fortes qui iustam causam habent. Ad contrarietatem istarum precum videtur pertinere quod legitur Eccl. 34. Vnus orãs, & alius maledicẽs, cuius vocem exaudiet Dominus. Imò vnus orans & multi maledicentes: vnde timendum est, ne vocem maledicentiũ Dominus exaudiat. Vnde remedium est raptoribus, vt à rapinis cessent, & oppressis subueniant prout iustè poterunt, & tunc Dominum propitium habebunt. Vnde Esaiæ 1. Subuenite oppresso, iudicate populo, defendite viduam, & venite, & arguite me, dicit Dominus: Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur. ¶ Tertio potest ostendi, quòd grauiter puniturus sit Deus raptores per amorẽ quem habet cœlestis iudex ad pauperes qui spoliantur. Amor verò cœlestis iudi-

Digitized by Google

iudicis ad pauperes tantus est quòd sibi fieri reputat quod eis fit. Vnde Matthæi vicesimo-quinto: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Propter hos etiam venit in carnem. Vnde Psalm. Propter miseriam inopum & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus. Et Esaiæ 61. Euangelizare pauperibus misit me. In primo etiam verbo nouæ legis regnum suum eis communicauit, dicens: Beati pauperes spiritu &c. vnde verisimile est, quòd districtè iudicet oppressores eorum. Ideo dicitur in Psalm. Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem. & Prouerbiorum 23. Ne attingas paruulorum terminos, & agrum pupillorũ ne introeas. Propinquus enim illorum fortis est, ipse iudicabit contra te causam illorum. Et Prouerbiorum 22. Non facies violentiam pauperi, quia pauper est: nec cõteres egenum in porta, quia Dominus iudicabit causam eius, & configet eos qui confixerunt animam eius. ¶ Quarto potest ostendi magna pœna raptorum, per hoc quòd pauperes quos ipsi spoliauerunt, iudices eorum erunt. vnde Iob 36. Pauperibus iudicium tribuit. Tunc stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum; vt legitur Sap. 5.

Quòd raptores etiam in mundo isto multipliciter punientur à Deo.

PRima verò pœna raptorũ in mundo isto, paupertas est. vnde Prou. 11. Alij diuidũt propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Possunt etiam assignari quinque causæ huius paupertatis. ¶ Prima est hæc, quòd raptores relicto Deo & contempto, qui est fons

& abundantia omnium bonorum, de indigentijs pauperum repleri volunt. Vnde Dominus per Prophetam: Dereliquerunt me fontem aquæ viuæ. Adeò milites deberent sperare ea quæ sibi necessaria sunt, & ei seruire, non laboribus pauperum inhiare. De paupertate enim non colligitur abundantia. ¶ Secunda causa paupertatis est hæc, quia sicut raptores auferunt alijs, ita & alij auferent eis. vnde Esaiæ 33. Væ qui prædaris, nónne & ipse prædaberis? Et Habacuc 2. Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes qui relicti fuerint de populis. ¶ Tertia causa est hæc, quòd oportet eos multas expensas facere. Abyssus enim rapinarum abyssum inuocat expẽsarum. ¶ Quarta causa est hæc, quòd Dominus non dat libenter eis qui sibi auferunt in pauperibus. Vnde plus amittunt quod Dei liberalitas eis datura erat, quàm sit illud quod pauperibus auferunt. Et facilius ad diuitias peruenirẽt Dei liberalitati seruiendo, quàm contra Dei voluntatem Dei bona rapiendo. Mira insania: volunt raptores bona eius qui liberalissimus est, per violentiam habere. Cum auaris hominibus hoc solebat fieri, & non illis qui sua libenter largiuntur. ¶ Quinta causa est hæc, quòd creaturæ in locis sibi à Deo deputatis conseruantur & quiescunt. In locis verò vbi violenter ponuntur, non quiescunt, vt ponderosa quæ in infimis locis quiescunt, leuia in supremis. Si autem in alijs locis violenter ponuntur, ad sua loca reuertuntur. Sic est de diuitijs. vnde quidam: Non habet euentus sordida præda bonos. ¶ Secunda raptorum pœna, est sterilitas: cùm enim raptores contra Deum acquirere velint quæ possideant, Dominus negat eis vel successoribus eorum qui possideant. Non enim dat

eis

eis hæredes. Vnde Ecclesiast. 40. Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos. & Sap. 4. Adulterinæ plantationes non dabunt radices altas, nec stabile fundamentum collocabunt. ¶ Tertia pœna raptorum est acceleratio mortis eorum. vnde Dauid: Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos &c. Et Prouerbior. 3. Impij de terra perdentur, & qui iniqua agunt auferentur ex ea. ¶ Quarta pœna est, quòd frequenter gladio moriuntur, & anima à dæmonibus rapitur, & corpus sepultura caret. Vnde Ierem. 22. Væ qui ædificat domum suam in iniustitia. Et quibusdam interpositis, subiungitur: Propterea hæc dicit Dominus: Non plangent eum, Væ frater & væ soror: & non concrepabunt ei, Væ Domine, & væ inclyte. Sepultura asini sepelietur, putrefactus & proiectus extra portas Ierusalem. De hoc verò quòd spiritus eius rapiatur à dæmonibus, dicit Gregor. Qui mihi visibiliter rapit, subito vrgente exitu inuisibiliter rapietur. Et Ecclesiast. 16. Non effugiet rapinam peccator. ¶ Quinta & sexta pœnæ sunt, quòd filij eorum mendici fiunt, & gladio moriũtur. vnde Nau 2. Leo cepit sufficienter catulis suis, & necauit leenis suis, & impleuit præda speluncas suas. Et subditur: Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & succendam vsque ad summum quadrigas tuas, & leunculos comedet gladius, & exterminabo de terra prædam tuam. Et Iob 27. Hæc est pars impij apud Deum, & hæreditas violentorum, quam ab omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio erunt: & nepotes eius non saturabuntur pane. In futuro verò pœna raptorum erit, quòd rapinæ eorum collis eorum imponentur: & sic coram toto mundo ducentur,

dein

Digitized by Google

deinde verò suspendentur. Raptores simili pœna vel maiori debent puniri quàm latrones: sed non est qui audeat hoc facere: sed cœlestis rex qui non timet eos hoc faciet. vnde Thren. 1. Iniquitates meæ circumuolutæ sunt & impositæ collo meo. Iniquitates possunt intelligi res iniquè acquisitæ. Amos 4. Iurauit Dominus in sancto suo: quia ecce dies venient super vos, & leuabunt vos in contis. id est, in perticis, ad modum eorum qui suspenduntur. Rapinæ etiam se habebunt ad raptores, vt molæ asinariæ collo eorum suspensæ ad inferiora loca inferni eos trahentes. Vnde Prouerbiorum 21. Rapinæ impiorum detrahent eos. Hæ sunt pœnæ raptorum quas debent expectare, certi omninò quòd venient super eos nisi pœnituerint. Iurauit enim Dominus se non traditurum obliuioni rapinas eorum. Vnde Amos 8. Audite hoc qui conteritis pauperem. Et subiungitur: Iurauit Dominus in superbiam Iacob: si oblitus fuero vsque ad finem opera eorum.

De iniustis talliis, & peccati huius magnitudine. CAPVT III.

TERTIO loco inter species auaritiæ dicendum est de peccato iniustarum talliarum. A quo peccato tria deberent cohibere homines, scilicet peccati magnitudo, & vtilitas quæ est in faciendo tallias, & damnum quod prouenit inde eis qui eas faciunt. ¶ Magnitudo verò huius peccati ex hoc potest ostẽdi, quòd præter peccatum rapinæ est ibi peccatum proditionis. Est etiam ibi ingratitudo & contemptus Dei, & angelorum. Quòd proditio sit ibi, potest ostendi multiplic

plicites. ¶Primo sic. Si aliquis paterfamiliâs filium suum transiturum per aliquam viam periculosam, bonæ fidei alicuius commendaret, & certam summam pecuniæ pro hoc ei assignaret: si ille vltra summam illam filio eius aliquid auferret, proditor esset. Et diceret paterfamiliâs: Ego commendaueram filium meum bonæ fidei illius, & ipse spoliauit eum. Sed constat quòd Deus filios suos commendauit potentibus huius mundi, & definiuit eis de quibus deberent esse contenti. vnde Lucæ 3. cùm quærerent milites à Ioanne Baptista quid facerent. Respondit Ioannes: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contẽti estote stipendijs vestris. Prohibentur eis primo duo peccata per quæ solent potentes pecuniam à pauperibus extorquere, scilicet comminatio & calumnia. Comminatio, vbi dicitur, Neminem cõcutiatis: calumnia verò in sequenti verbo. Deinde verò ostẽditur eis quòd stipendijs suis debent esse cõtenti. Vnde si vltra stipendia sua accipiunt, sunt proditores. ¶Spoliant enim filios Dei bonæ fidei eorum commendatos: nisi faciant hoc in illis casibus in quibus eis licet. ¶Secundo ostenditur idem sic. Constat quòd tãtam fidem debet dominus subdito, quantam subditus domino. Sed si subditus caperet dominum, vel alio modo, male faceret, & proditor esset. Igitur si dominus subditum capiat vel aliud malum ei faciat, proditor est: nisi ille culpam commiserit quæ hoc requirat: nec minus indecens est, si dominus absque culpa subditum capiat, quàm si subditus dominum caperet. Dicunt aliqui milites: Si alicui qui non esset meus subditus male facerem, bene scio quòd peccarem: sed si subdito meo male facio, tunc non credo me peccare vel tantum peccare.

care. Quibus dici poteſt, quòd ſecundum hoc dominatio eorum diabolica eſt. Diabolus enim talis dominus eſt, quòd ſibi ſubditis loco retributionis afflictionem & pœnam tribuit, & illis qui melius ſibi ſeruiunt plura mala facit: præterea quis ſani capitis dubitet minus licitum eſſe hoſtem eſſe in ciues, quàm in extraneos? quis neſciat crimen perditionis eſſe cum amicis inimicitias exercere? Subditi verò ſecundum Sapientem ſunt humiles amici. Præterea, cùm certum ſit quòd miles iſte fidem debebat pauperi homini antequam faceret ſibi homagium tanquàm fratri ſuo Chriſtiano, nec pauper illum à fide illa abſoluit, cùm ei homagium fecit: imò vinculum quod inter eos erat oſculo pacis confirmatum eſt: quomodo ergo miles immunis eſt à crimine proditionis cùm malum facit ei, niſi ei prius ſignificet quòd non vult ei fidem illam ſeruare, & quòd non vult eum de cætero tanquam ſubditum, ſed tantam hoſtem habere? Peccatũ etiam ingratitudinis eſt ibi. Deus enim eum honorauit, alijs hominibus præficiendo. Ipſe verò ex hoc inhonorat Deum in pauperibus eum opprimendo: in hoc ſimilis militibus qui Deum crucifixerunt, qui de arundine de manu Domini ſuſcepta, caput eius percutiebant. In arundine ſignificatur terrena poteſtas, quam milites à Deo acceperunt, & deinde ex ea Deum in pauperibus percutiunt. Contemptus etiam Dei & angelorum eſt ibi. Licet enim Deus tradiderit pauperes cuſtodiendos potentibus huius ſeculi: tamen ipſe noluit eos eſſe abſque cuſtodibus cœleſtibus, imò vnuſquiſque homo habet vnum angelum ſibi ad cuſtodiam deputatum, quem contemnit qui pauperem hominem opprimit, & in ipſo etiam angelo Deum contemn

Digitized by Google

temnit, cuius nuntium non reueretur.

De sex malis quæ proueniunt alicui eo quòd tallias faciat.

SEcundo deberet cohibere milites à tallijs multiplex damnum quod inde prouenit eis. ¶Primum autem damnum quod ipsi incurrunt est, quòd Dominus videns eos iniquos in pacis bonis temporalibus eis commissis non vult eis ea augere. Scit enim quòd qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est, secundum quod legitur Lucæ 16. Vnde frequenter videmus milites qui tallias faciunt, pauperes: illos autem qui non faciunt, diuites. ¶Secundum damnum est, quòd subditi eorum fugiunt eos: & fit iusto Dei iudicio, vt qui plus voluerant habere quàm deberent, non habeant etiam quod deberent habere. Vnde legitur 3. Regum 12. quod Roboam filius Salomonis volens aggrauare iugum filiorum Israël, dominium decem tribuum amisit. ¶Tertium damnum est, cœlestis regni amissio. Sicut enim Dominus dicturus est illi qui fidelis est in temporalibus istis: Euge serue bone &c. Ita dicturus est ei qui infideliter se habuit, Væ tibi serue nequam & infidelis: quia super pauca fuisti infidelis, supra nulla te constituam: intra in carcerem Domini tui, qui scilicet præparatus est diabolo & angelis eius. Mira insania est potentum huius mundi, qui cùm receperunt aliquid terrenum, non curant de Deo, quasi nihil vltrà essent recepturi: & quia plus habent de terra quàm alij, ideo omninò non curant de cœlo. ¶Quartum damnum est, quòd durum iudicium & absque misericordia merentur sibi apud Deum. Ea enim mensura qua mensi fuerint illis quibus præsunt, remetietur eis ab eo qui præest illis. Vnde non credant Deum mise-

Digitized by Google

ricorditer acturum cum eis, cùm ipsi non habeant se misericorditer, nec etiam iustè cum suis subditis. Ad quod pertinet quòd legitur Sap. 6. Citò apparebit vobis regibus, quoniam iudicium durissimum in his qui præsunt fiet. Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiusquam Dominus, qui est omnium dominator: nec verebitur magnitudinem cuiusquam, quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat curatio. ¶ Quintum damnum est, quòd interdum aliquis tyrannus potentior eos opprimit, sicut ipsi minus potentes opprimunt. Vnde in Psalm. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum &c. Per dentes eorum & molas leonum, intelligitur potestas deuorandi pauperes & conterendi, quam Dominus interdum aufert. ¶ Sextum damnũ est, quòd odio habentur ad modum luporum. Ideo lupus odio habetur, & ab hominibus, & à cæteris animalibus: quia non viuit nisi ex eis quæ aufert. Eadem ratione exosi sunt homines rapaces. In hoc tamẽ differentia est, quòd lupi rapinas non exercent contra lupos, sed contra animalia alterius speciei: sed tales homines cõtra eos qui sunt eiusdem speciei rapinas exercent.

De vilitate huius peccati.

TErtio deberet cohibere milites à talijs vilitas quæ est in faciẽdo eas. ¶ Sicut enim gloriosum est dare, sic vile est quærere. Et tanto vilius videtur esse genus quærendi, quanto vilior & inferior est persona à qua quæritur, & nobilior persona quæ quærit. Vnde vilitas ista quærendi, repressiuum quoddam deberet esse militibus ne vltra vires expẽderent. Plus enim ignomin

minisæ est in quærendo si ipsi scirent intelligere, quàm sit honoris in expendendo indiscretè. Sed dicet aliquis miles: Oportet nos viuere, & viuere non possumus, nisi iniustas tallias faciamus. Cui respondeo, quòd in valde periculoso statu sunt. Similes enim sunt illi qui in carcere esset, cui non apponerentur nisi toxicata, & sic cogitaret in mente sua, Non possum viuere nisi comedam: & si comedo, mortem meam comedo. In magno animi dolore deberent esse, qui in tali statu se vident, & totam vitam istam deberent contemnere.

De fraudibus negotiatorum. CAP. IIII.

VARTO loco inter species auaritiæ dicendum est de fraudibus negotiatorum. Et notandum est quòd negotiatio bona est in se, & hominibus necessaria. Ordinauit enim Deus vt nulla terra in omnibus sufficiat: vt cùm alia terra ei subuenerit, eam chariorem habeat. Subuentio autem ista mediante negotiatione fit. Sed malitia hominum adeò impleuit fraudibus negotiationem, quòd multi negotiatores non sunt minus mali hodie raptoribus vel vsurarijs. Vnde hodie impletum est quod legitur Apocalyp. 13. de bestia quam vidit Ioannes: Et faciet, inquit, ne quis posset vendere aut emere, nisi qui habuerit characterem aut nomen bestiæ, & numerum nominis eius. Bestia quæ dicitur à vastando, est diabolus cuius character siue imago est falsitas vel fraus. ipse enim fuit primus mendax. Vnde Ioannis 8. Ipse est mendax, & pater eius. Absque ista imagine confitentur multi mercatores quòd non possunt emere vel ven-

dere. Et tamen legitur in Apoc.13. quòd qui acceperit characterē in fronte sua vel in manu sua, hic bibet de vino iræ Dei.

De octo malis abūdantibus in mercatoribus.

OCto verò sunt mala quæ abundant in mercatoribus. ¶ Primū malum est, vendere quanto carius possunt, & emere quanto vilius possunt. Istud malum excludit Deum à negotiatoribus, & facit negotiatores idololatras esse. Ex quo enim aliquis nullum habet respectum ad Deum ac fraternam charitatem in sua negotiatione, ipse seruitium quod deberet Deo impēdere impendit diuitijs: quod indubitanter idololatria est, sicut ostensum est prius. ¶ Secundo abundant mendacia in mercatoribus in quibus non est parua culpa. vnde legitur Eccl.20. quòd potior est fur quàm assiduitas viri mendacis. ¶ Tertio abundant ibi periuria, in quibus similiter nō parua culpa est, cùm sint contra illud decalogi. Non assumes nomen Dei tui in vanum. Præterea cùm tanta culpa sit hominem in falsum testimonium adducere: quanta culpa credenda est, cùm aliquis vult ad testificandum falsum adducere? quod fit in periurio. Per Deum enim iurare, est eum in testem adducere. ¶ Quarto verò abundant in mercatoribus furta, quæ furta fiunt præcipuè per fraudes quas faciunt circa stateras & pondera & mensuras.

De triplici fraude mercatorum quæ fit in mensuris. Et de duplici damno prouueniente ex isto peccato.

IN talibus verò tripliciter est fraus. Vno modo, cùm quis habet diuersa pondera vel diuersas mensuras, & vendit ad minorem, & emit ad maiorem. Secūdo modo cùm quis habet iustam mensuram, & iustum pondus, sed tamen male men

Digitized by Google

mensurat vel ponderat, sicut faciunt caupones qui mensuram implent spuma. Tertio modo cùm quis procurat quòd res quam ad pondus vendere debet pōderosior sit, vt faciunt illi qui lanam madefaciunt. Duo verò sunt quæ deberent homines cohibere à fraude quæ fit in ponderibus & mensuris, scilicet magnitudo ipsius peccati, & damnum quod inde prouenit. Magnitudo verò huius peccati tripliciter potest ostendi. Primo, ex hoc quòd peccatum istud Dei abominatio vocatur. Prouerb. 11. vbi sic legitur: Statera dolosa abominatio est apud Deum, & pondus æquum voluntas eius. Non vocamus abominationem illud quod displicet alicui, sed quod valde displicet. Secūdo potest ostendi magnitudo huius peccati per hoc, quòd per mensuras, & pondera, & stateras deberent ea quæ iniqua sunt & iniusta ad iustitiam & æquitatē reduci. Vnde sunt quasi instrumenta iustitiæ & æquitatis: ideo magis displicet Deo iniquitas in talibus. Tertio potest ostendi magnitudo huius peccati per hoc, quòd mensuræ & pondera pertinere solent ad Dominum terræ, vnde falsitas talium in contumeliam Domini quodammodo redundat. Ideo dicitur Leuitic. 19. Ego Dominus Deus vester, nolite facere aliquid iniquum in iudicio, & in regula, & in pondere, & in mensura. Statera iusta, & æqua sint pondera: iustus modius, æquusq; sextarius. Ego Dominus Deus vester. Ideo cùm loqueretur de mensuris & ponderibus, bis se Dominum dixit, vt timeant in eis fraudem facere, cùm scirent se habere Dominum quem nulla fraus posset latere. Damnum verò proueniens ex peccato isto, duplex est, scilicet temporale & spirituale. De temporali habetur Deuteron. 25. Non habebis in sacculo diuersa pondera, maius &

minus: nec erit in domo tua modius maior, & minor pondus. Habebis iustum & verum, & modius æqualis & verus erit tibi, vt multo viuas tempore super terram quam Dominus Deus tuus dederit tibi. Abominabitur enim Dominus eum qui fecerit hæc. Et Michææ 6. Nunquid iustificabo stateram impiam, & saccelli pondera dolosa? Et subditur pœna eius qui talia facit: Tu seminabis, & non metes: & calcabis oliuam, & non vngeris oleo &c. Spirituale verò damnum est quod tangitur Michææ 6. Adhuc ignis in domo impij thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena. Quantum mensuræ subtrahitur, tantum iræ & offensæ diuinæ acquiritur, cùm scriptum est in libro Sapientiæ 11. Per quæ peccat homo, per hæc & torquetur. Vnde cùm in statera peccent tales, in statera beati Michaelis punientur, vt mala eorum in ea magni sint ponderis, bona verò nullius. ¶ Quintum malum quod abundat in mercatoribus, est vendere ad terminum, quod est species vsuræ palliatæ, vt dictum est prius. ¶ Sextum malum est, aliud ostendere, & aliud vendere: sicut accidit in scriptoribus qui bonam literam ostendunt, & prauam deinde scribunt. ¶ Septimum malum est, verum celare. ¶ Octauum malum est, tenebrosa loca eligere, vel aliter procurare vt res venalis appareat alterius modi quàm sit. Sicut accidit in mercatoribus qui tenebras faciunt in locis in quibus debent pannos vendere: in quo ostendunt se esse filios tenebrarum. vnde meritò dicet de eis Dominus: Proijcite eos in tenebras exteriores. Tenebras quæsierunt, tenebras habeant. Ostendunt etiam se velle male agere: quia qui male agit, odit lucem. Ioannis tertio.

De

Digitized by Google

De acceptione munerum.

CAPVT V.

QVINTO loco inter species auaritiæ dicendum est de acceptione munerũ. ¶Et primo ostendemus quàm periculosa sit munerum acceptio. Deinde agemus de his quæ reprehensibilia sunt circa acceptores munerũ. Quàm periculosa verò sit munerũ acceptio, satis apparebit si ostendantur mala quæ faciunt munera acceptoribus suis.

¶De decem malis quæ proueniunt ex acceptione munerum.

PRimum malum est, quòd excæcant eum. ¶Secundum malum est, quòd eum mutum reddunt. De his duobus legitur Ecclesiast. 20. Exenia & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit correptionem. De excæcatione etiam legitur in Exod. 23. Non accipies munera quæ excæcant etiam prudentes, & subuertunt verba iustorum. Deuteron. 16. Non accipies personam, nec munera: quia munera excęcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum. Quis, nisi insanus, in hospitio suo libenter recipiat eum à quo debet excæcari? Ad hoc verò quòd munera hominem mutum reddunt, pertinet quod dicit Gregorius: Non potest constanter argui à quo accipitur. Apostolus noluit accipere, ne dum acciperet, authoritatem magisterij inclinaret. Ad idem pertinet quod legitur Esa. 56. Canes muti non valentes latrare. Interdum prælatus aliquis venit ad aliquem sacerdotem cum tanto latratu quòd videtur quòd velit eum deuorare. ¶Sed ille proijcit aliquid in

Digitized by Google

ore eius, & aufert ei latratum. Percutit enim de vna marca argenti, ita quòd aufert ei loquelam. ¶ Tertium malum quod faciunt munera acceptoribus suis, est corruptio. Vnde Esaiæ 1. Principes tui infideles socij furum. ¶ Et subiungitur causa: Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Et licet aliqui per munera nō corrumpantur, tamen præsumptio habetur contra eos de corruptione. Quia secundum Hieronymum, sicut matrona non est casta quæ cum rogatur munera accipit: ita nec iudex munuscula accipiens à corruptione immunis iudicatur. ¶ Quartū malum est, quòd munera accipientem in seruitutem redigunt. Vnde 1. ad Corint. 11. Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. Et loquitur Apostolus de sumptibus recipiendis: & innuit quòd si ab eis sumptus reciperet, iam sub eorum potestate esset. Vnde quidam sapiens cum pro libertate reipublicæ stetisset in causa contra quendam diuitem, cuius expensis diu edoctus fuerat, & super ingratitudine à diuite illo in causam vocatus fuisset. Reges enim Romanorū ingratos puniebant. dixit illi diuiti: Domine mi, tu scis, quia nihil causa odij feci: sed pro libertate reipublicæ & honestate meæ personæ, imò etiam & tuæ steti. Nunc verò hoc video quòd nihil periculosius est acceptis muneribus, si ad omnem nos obligant seruitutem. ¶ Quintum malum est, quòd manum suscipientis inquinant. Ad hoc referre possumus quod legitur Osee 5. Ephraim cœpit abire post sordes. Homo cupidus cuius cor aurum affectat, videtur post aurum abire, iuxta illud Ecclesiast. 31. Beatus vir qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abijt. Sed secundum iudicium viri spiritualis vadit post sordes, & affectat in manibus recipere illud à quo

deb

deberet eas excutere si iam illud teneret. Ab eis enim quæ inquinant solent homines manus excutere. ¶ Sextum malum est, quòd munera maledictionem inducunt super acceptores suos. Vnde Deuter. 27. Maledictus qui munera accipit vt percutiat animam innocentis. Esaiæ 5. Væ qui iustificatis impiũ pro muneribus. Cupidus quando munus recipit, credit se benedictionem recipere. Vnde munus vocatur benedictio. 4. Reg. 5. vbi dicit Naaman Eliseo, Obsecro vt accipias benedictionem à seruo tuo. Sed latet ibi maledictio quam Giezi sentit, cùm lepra Naaman ei adhæsit. ¶ Septimum malum est, quòd munera impediunt acceptores suos à melioribus donis. Væ illis qui ideo cœlestia accipere non possunt, quia manus eorum terram impediunt. Ad hoc pertinet id quod legitur Esaiæ 33. Qui excutit manus suas ab omni munere &c. iste in excelsis habitabit. ¶ Octauum est, quòd munera acceptores suos obligant non tantùm ad seruitutem, sed etiam ad mortem. Vnde Prouerb. 15. Qui odit munera, viuet. Vbi per oppositum innuitur, quòd qui diligit munera, morietur. Ad idem pertinet illud Ecclesiast. 10. Hic venalem animam suam habet. Et loquitur de amatore pecuniæ. ¶ Nono, inclinant munera acceptores suos ad omnem iniquitatem. Vnde in Psalm. In quorum manibus iniquitates sunt. Et subditur causa: Dextera eorum repleta est muneribus. ¶ Decimo, igne infernali eos comburent. Vnde Iob 15. Ignis deuorabit tabernacula eorum qui libenter munera accipiunt. Quis, nisi insanus, ea amet quæ amatoribus suis tot & tanta mala sufficiunt?

De quinq; in quibus possunt reprehendi acceptores munerum.

Digitized by Google

SEquitur de his quę possunt esse reprehensibilia circa acceptores munerum. Quae sunt quinq;.
¶ Primum est, quando aliquis qui non indiget recipit quod pauperibus dari deberet. vnde Hieronymus ad Damasum papã: Clerici qui de bonis & opibus parentũ sustentari possunt, si quod pauperum est sibi accipiũt, sacrilegium profectò committunt, & per abusionem talium iudicium sibi manducant & bibunt. Idem in quadam epistola: O monache, si eges & accipis, potius das quàm accipis. Hoc dicit: quia obligatur ad dandum spiritualia quae acceptis meliora sunt. Deinde subdit: Si nõ indiges, & accipis, rapis: quia distribuenda pauperibus tibi vsurpas. Item Prosper in libro de Vita contemplatiua: Habentes vnde sustentantur, non sine grandi peccato suo, vnde pauper victurus erat accipiunt. ¶ Secundo reprehensibile est in acceptoribus munerum, quãdo illi qui dant tenentur restituere eis à quibus habuerunt. De quibus dicit Hieron. Qui à raptoribus, simoniacis, & foeneratoribus munera accipiunt, similes sunt illis qui minores pisces deuoratos à magnis comedunt & deuorant. Sicut enim sic deuorati nulli vsui sunt apti: ita nec obligatio talium vlli vsui, vllive religioni apta est. Hoc vitio laborant quidam religiosi nostri temporis exterius praetendentes sanctitatem, interius verò pleni auaritia & cupiditate. Qui quasi mercatores sunt pellium anguillarum, qui indifferenter omnia accipiunt, & in pios vsus conuertere volunt. Qui signati sunt per Gedeonem, qui inaures aureas de praeda Madianitarum accepit vt faceret inde sacerdotales vestes. Et factum est Gedeoni & omni domui eius in ruinam. vt legitur Iudic. 8. ¶ Isti etiam similes sunt Saul, qui regem Amalech, & meliora de

ouib

Digitized by Google

quibus & armentis reseruauit, volens immolare Domino, propter quod abiecit eum Dominus ne esset rex. vt legitur 1. Regum 15. Isti etiam similes sunt Achor, qui furatus est de anathemate Iericho: vt legitur Iosue 7. vnde Hieronym. Diligenter discutiendum est & cauendum, ne quis abstulerit de aliquo anathemate, ne propter illud multi cum eo perdantur. Isti etiam contra prohibitionem legis morticinium comedunt, & à bestia captum. ¶ Tertio reprehensibile est in acceptoribus munerũ, cùm habent impios ministros, qui procurant quocũq; modo possunt vt ipsi à subditis aliquid extorqueant, quod est valde magnum peccatum, quos suggillamus hoc exemplo. Quidam clericus cùm ad aleam omnia quæ habere potuisset præter quinq; solidos perdidisset, incœpit Deum blasphemare, & promittere eosdem quinq; solidos homini qui eum doceret quomodo Deum magis offenderet. Cui quidam qui aderat dicit: Si Deum supra omnem peccatorem volueris offendere, fias quæstor palatij episcopi. Tales figurati sunt per fuscinulam. de qua legitur 1. Regum 2. Veniebat puer sacerdotis cùm coquerentur carnes, & habebat fuscinulam tridentem in manu sua, & mittebat eam in lebetem, & omne quod leuabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi. Quidam prælati ecclesiæ ad modum dæmonum habent fuscinulas suas, quibus subditos spoliant. Isti etiam significati sunt per ostiola per quę sacerdotes Belis furabantur quæ ponebantur ante idolum eius: vt legitur Danielis 14. Isti etiam similes sunt mergulis illis quos vidit beatus Martinus in quodam flumine qui assiduè capturæ piscium intendebant. Et ait, Forma ista dæmonum est. Et præcepit eos auolare. Isti sunt velut aucupes. Vnde Amos 3.

Nunq

Nunquid cadet auis in laqueum terræ absq; aucupe? Laqueus terræ est prælatus malus. vnde Osee 5. dicitur ad prælatos: Vobiscum iudicium est: quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super mõtem Thabor. Isti etiam canes sunt, de quibus dicitur in Psal. Ipsi dispergentur ad manducandum: si verò non fuerint saturati, & murmurabũt, dispergentur ministri episcoporum per eorum diœceses. Si non dant eis, sacerdotes accusant illos: iuxta illud Michææ 3. Si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prælium. Afferunt enim rectum esse & iustum quòd ab officio & beneficio suspendantur. De ijs legitur Iere. 5. Inuenti sunt in populo meo impij insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros. ¶ Quarto reprehensibiles sunt acceptores munerũ, quando ipsi accipiunt munera pro causa pro qua non deberent accipere: sicut iudices qui munera accipiunt vel vt iustitiam deferant, vel vt iustitiam faciant, quam gratis deberent facere. Vtrunq; enim peccatum est. Sicut enim iniquus esset qui cappam meam mihi venderet: ita iniquus est qui iustitiam quam debet facere ex officio, nõ vult facere nisi sibi aliquid detur. Ad quod referri potest illud Psal. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Iustitiã venditam Dominus iudicabit, & pro ea venditorẽ damnabit: munera vero accipere, vt deferatur iustitia, quasi peccatum Iudæ est. Vnde super illud Matthæi 26. Exinde quærebat opportunitatem vt eum traderet. dicit glos. Multi hodie sunt qui factum Iudæ execrãtur, & idem faciunt. Nam cum pro munere falsum testimoniũ dicũt, Deum qui veritas est, vendunt. A simili, qui pro munere falsum iudicium faciunt, Deum qui iustitia est,

vend

Digitized by Google

vendunt. ¶ Quinto, reprehensibiles sunt acceptores munerum, quando non faciunt illud ad quod obligantur acceptione munerũ. Sicut accidit in illis qui eleemosynas recipiunt, & tamen negligunt orare pro largitoribus earum. Mercedem bene volũt suscipere, sed laborem recusant ferre. Quibus dicitur in Psal. Surgite postquam sederitis &c. Panis doloris vocatur panis clericorum: quia requiritur pro eo luctus & dolor. Dolere enim debent peccata eorum à quibus eis datus est panis ille. Ideo postquam sederunt ad mensam, surgere debent ad orandum pro eis. Sed ipsum panem doloris, faciunt panem risus & gaudij, iuxta illud Ecclesia. 10. In risu faciunt panem epulantes, & vinum bibentes. Conuiuia quæ deberent esse in luctu, faciunt esse in risu, ita quòd epulantur bibentes, id est potum obliuioni non tradentes. Varijs enim vinis & exquisitis vtuntur. Et est alicubi verbum vsitatum, cum videtur aliquis pinguis & rubicundus, vt de eo dicatur: Iste vt comedit, bibit: id est, potum in comestione obliuioni nõ tradidit. Tali qui de eleemosynis delicatè comedit, & cum saturitate, dicit beatus Bernard. Væ tibi clerice: mors in olla carnium, quia peccata populi constat esse quæ comedis, acsi tua tibi sufficere non viderentur. Mirũ est quomodo ita audacter comedunt quod mortem continet, cum Iob 6. scriptum sit: Aut gustare quis poterit quod gustatũ affert mortẽ?

De delicijs clericorum quæ mortes septem continent.

NOtandum est quòd deliciæ clericorũ mortem continent: nec vnicam mortem, imò septem mortes ibi possunt esse. ¶ Prima mors est mors peccatorum pro quibus dantur eleemosynæ quas clerici comedunt; iuxta illud Osee 4.

Pec

Peccata populi mei comederunt. De ista morte loquitur beatus Bernardus in prædicta authoritate. ¶ Secunda mors est illorum peccatorũ quæ habent sequi ex delicijs: vt est luxuria, & alia vitia quæ ex vitio gulæ nascuntur: vt ostensum est in tractatu de gula. ¶ Tertia mors est, mors sanctorum qua comparata sunt bona ecclesiæ. Acquisiuit enim Christus ecclesiã sanguine suo & suorum. Vnde in recompensationem debent illi qui bona ecclesiastica comedunt glorificare Deum & sanctos. ¶ Quarta mors est, mors corporalis, quæ comeditur in delicijs: quia deliciæ mortis sunt occasio, vt prius ostẽsum est. ¶ Quinta mors est mors pauperum: quia portione quam deberent habere in bonis ecclesiasticis defraudantur. Defraudatio verò talis iudicatur esse homicidium. Ecclesiast. 34. vbi sic legitur: Panis egentium, vita pauperũ est: qui defraudat illum, homo sanguinis est. ¶ Sexta mors quæ ibi comedi potest, est mors propriæ damnationis. Peccatum enim res venenata est. Vnde dum comeditur, nisi sanctitas comedentis vel sequẽs oratio illud expellat, interdum mors æterna inde incurritur. Vnde Lucæ 20. Deuorant domos viduarum, simulantes longam orationẽ. Hi percipient maiorem damnationem. Et Bernard. Venient, venient ante tribunal Christi: ibi audietur pupillorum accusatio grauis, allegatio dura, quorum vixere stipendijs, nec diluere peccata, quibus facti sunt cæci duces, & mediatores fraudulenti. Idem: Quid tibi insipiens deliciæ sapiunt? quid diuitiæ illæ cæcos oblectant oculos, quibus tam graue mercaris iudicium, tam durè te obligas rationi? vniuersum siquidem vsq; ad nouissimum quadrantem exegeris. ¶ Septimo comedunt mortem clerici qui comedunt eleemosynas sibi datas

pro

pro mortuis, & ab igne purgatorij qui grauior morte est, debent eos liberare. Ad hoc enim obligantur ex susceptione eleemosynarum: & verisimile est quòd Dominus multum offendatur, cùm animæ quæ igne cruciantur, in tanta amaritudine ei dicant: Domine, clerici iam bona nostra susceperunt, & debuerunt liberare de angustia ista, & ipsi sunt in risu & delicijs, & de nobis non curant.

De munerum diuersitate.

TErtio circa acceptionem munerum dicẽdum est de munerum diuersitate. Distinguuntur autem tres species munerum su[illegible] illud Esa.33. Qui excutit manus suas ab omni munere. Dicit enim glos. interli. super illud: Munere oris, munere manus, munere officij. Munus oris est laus vel preces carnales. Munus manus, est pecunia. Munus officij, est seruitium incredibile impensum. Super illud verò Ierem. 48. Maledictus qui facit opus Dei fraudulenter. distinguuntur similiter tres species munerum, non omninò eædem cum prædictis. *Dicit enim gl. interli. super illud fraudulenter: vel pro corporalis rei præmio, vel pro laudis verbo, vel humani iudicij gratia.* Gl. etiam dicit ibidem: Tribus modis fraus ista committitur, quia vel cordis humani gratia, aut fauoris aura, aut cùm res quælibet exterior desideratur.

De Auaritia Aduocatorum. CAP. VI.

SEXTO loco inter species auaritiæ, dicendum est de auaritia aduocatorũ. Et notandum quòd officium aduocationis secundum se non est malum. Vnde August. Non licet iudici vendere iustum iudic

iudicium: sed licet aduocato vendere iustum patrocinium, & iurisconsulto iustum cõsilium. Non peccat aduocatus vẽdendo iustum patrocinium, si non sit persona cui non sit prohibitum hoc officium: si debito modo procedat, & causa iniusta non sit vel desperata, & salarium recipiat iustum & moderatum. In moderamine verò debet respectus haberi ad quantitatem causæ & laborem aduocationis, & qualitatem personæ aduocantis: scilicet ad facundiam, scientiam, & etiam ad consuetudinem regionis.

De [illegible] quæ debent retrahere homines ab officio Aduocationis.

OCto tamen sunt quæ deberent homines retrahere ab officio aduocationis. ¶Primum est, venalitas quam nobilis animus naturaliter exhorret. Triplici autem ratione indecẽs est venalitas in aduocatis. Primo, cum carè empti sint à Christo, non deberẽt se alij vendere. Vnde August. Postquam intellexi me pretioso sanguine Christi redemptum, nolui me venalem exhibere. Secundo, quia venalitas habet vilitatem quandam: vnde pugiles & aliæ personæ quæ ad certamen venales se offerunt, viles reputantur. Aliud iudicium est de illis qui pro iustitia certant. Meretricum etiam est venales esse. Et cum indecentia quæ in nobiliori parte est peior sit, venalitas quæ penes linguam attenditur, quæ est vnum de nobilioribus membris & in quo magis displicet indecentia, peior videtur esse quantum ad hoc venalitate meretricum. Huic vilitati videtur attestari Apostolus 1. ad Corinth. 6. vbi dicit. Secularia iudicia si habueritis: contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. & Poëta: Si fortuna volet, fies de rhetore consul. Si volet eadem, fies de consule

rhet

Digitized by Google

rhetor. Rhetor ponitur ibi pro persona vili, consul pro nobili. ¶ Tertio indecens est venalitas ista: quia decorum esset quòd talentum scientiæ quod gratis acceperunt, gratis darent, præcipuè cùm prohibitum sit illud vendere. Prouer. 23. vbi dicitur: Noli vendere sapientiam, & doctrinam, & intelligentiam. Assimilantur enim aduocati vsurarijs in hoc quòd sicut vsurarius talentum fortunæ quod gratis accepit non vult tradere proximo, ita aduocatus talentũ gratiæ [illegible] gratis accepit, non vult gratis proximo [illegible]

De XII. periculis aduoc[illegible].

SEcundo deberet homines co[illegible] ab officio aduocationis, multiplex periculum quod est circa officium illud. Possumus verò ad præsens numerare XII. pericula quę ibi possunt esse. ¶ Primum periculum est, cum miserabilibus personis non subuenit, quibus tenetur ex lege Dei subuenire. vnde Esa. 1. Subuenite oppresso &c. Et sicut medicus pauperi infirmo potens subuenire, & nõ subueniens, homicida illius iudicatur: ita aduocatus quasi aufert rem suã pauperi homini cùm nõ conseruat eam cùm possit. vnde Symmachus papa: Non grandis differentia, vtrum mortem inferas, vel admittas: mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc cùm possit non excludit. ¶ Secundum periculum est, cùm scienter causam iniustam vel desperatam suscipit. ¶ Tertium periculum est, cùm in processu negotij causam esse iniustam cognoscit, & tamen adhuc eam defendit. ¶ Quartum periculum est, quando aduocatus monens ad compositionem illum ex cuius parte est, quem scit causam iniustam habere, cõsulit ei vt partem suam aduersario relinquat, & partem accipiat: consulit enim ei alienum accipere. ¶ Quintũ periculũ est, cùm per infidelitatẽ,

vel negligentiã, vel ignorantiã illius cadit à causa sua ille quem ipse tuetur: tenetẽ enim ei ad restitutionem. ¶ Sextum periculum est, quãdo ille contra quem patrocinium præstat, propter pertinaciam illius rem suam amittit. Tenetur enim illi similiter ad restitutionẽ. vnde aliquando pro centum solidis quos habet de aduocatione, tenetur ad restitutionem centum marcarum vel mille. ¶ Septimum periculum est, cum accipitur immoderatum salarium, vel vnde non deberet accipi. ¶ Octauũ periculũ est, cùm incurritur odium illorum contra quos præstatur patrociniũ. ¶ Nonum periculum est, circa modum procedendi in causa, cùm scilicet per leges falsas, vel falsa instrumenta, vel falsos testes, vel per mẽdacia proceditur: vel cùm dicit conuitia, vel proponit quæ non valent nisi ad dilationem causæ. ¶ Decimũ periculum est, simoniç, cùm aduocatus scientiam suam vendere intendit. ¶ Vndecimũ periculum est, vanæ gloriæ, ex cuius amore multi timent cadere, etiã à causa iniusta, nolentes inscij videri. Vnde per mendacia vel quocunq; alio modo volunt obtinere. ¶ Duodecimum est, periculum infidelitatis. Infidelis enim est malus aduocatus erga Dominum, qui talẽtum naturæ ei commisit, quãdo de talẽto illo lucratur cõtemptibilia, cùm possit lucrari pretiosa. Sicut nuntius alicuius negotiatoris, si veniat ad nundinas aliquas in quibus eodem pretio posset habere brunetam quo burellum, infidelis esset domino suo, si relicta bruneta burellũ emeret. Eadẽ infidelitate laborare vidẽtur qui in sacra scriptura perficere possunt, & ad lucrũ tẽporaliũ leges vel decreta discunt. Propter pericula quæ sunt in causis, dicit Apost. 1. ad Corin. 6. Omnino delictũ est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. Quare nõ magis iniuriam

riam accipitis? quare non magis fraudem patimi ni? ¶Tertio deberet cohibere homines ab aduocatione multiplex pœna qua Dominus malos aduocatos solet punire. Multos enim ante mortẽ mutos efficit. Cuidam etiam aduocato morienti visa est lingua celerius aura moueri, quasi diceret: Lingua mea velox & facilis fuit ad peccandum, sicut arũdo de facili vento agitatur. Alij visum est inferius labiũ moueri citius labijs crocodili. Alijs etiam exilit lingua extra os. Insipienter etiam solent agere mali aduocati circa mortem, quando pręcipue sapientia opus esset. Vnde quidã cùm auferretur ei Eucharistia, in extremis ait: Iudicetur prius vtrum rectum sit quod accipiam. Cui circunstantes dixerunt: Nos quidem rectum & iustũ hoc iudicamus. Quibus ille: Non est hoc rectum iudicium. Non enim cùm sitis mihi pares, habetis me iustè iudicare. Et alius cùm in extremis admoneretur ad susceptionem Eucharistiæ, petijt dilationem: quam cùm nollent amici eius dare propter mortem quam ei videbant imminere, appellauit à manifesto grauamine. Post mortem verò balneantur aduocati in auro feruenti. vnde legitur in quadam tragędia Senecæ, quòd visum est cuidam quòd videret Neronem apud inferos balneantem, ministrosq; circa eum aurum feruens infundẽtes. Et cùm videret chorũ aduocatorũ ad se venientẽ: Huc, inqt, venale genus hominũ aduocati, amici mei accedite, vt in hoc vase mecũ balneamini: adhuc superest locus in eo quẽ vobis reseruaui. ¶Quarto deberet homines cohibere ab hoc officio, quia pręcæteris videt esse corruptũ. Inuenit eñ quãdoq; aliquis morbus incurabilis, ad quẽ curandũ nõ inuenitur medicus, quia de salute ægri desperatur. Sed nulla causa adeò inuenitur iniusta ad

quam tuendã non inueniatur aduocatus. ¶ Quinto deberet homines cohibere ab hoc officio, molestia quæ est in audiendo lites. Propter quam dicit August. Christum testem inuoco, quòd mallem per singulos dies manibus aliquid operari, quàm tumultuosas causarum prolixitates pati. Et Ambr. in lib. de officijs: Dispendio litis carere non mediocre lucrũ. Et Bern. ad Eugeniũ papã: Lex domini silet in sacro palatio, leges perstrepunt seculares. Miror si plerunq; dicere non cogaris: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua. ¶ Sexto deberet homines cohibere ab hoc officio, quia valde simile est actibus dæmonum. Vnde August. Nihil est similius actibus dæmonum, quàm litigare. ¶ Septimo deberet homines cohibere ab hoc officio magnum damnum quod faciunt mali aduocati Deo & ecclesiæ ipsius. Plus enim nocet alicui quandoque vnus malus aduocatus, quàm possent ei nocere decem fures, vel etiam omnes raptores vnius patriæ. Aufert enim alicui abbatiam suam vel archiepiscopatum suum, quod non possent facere omnes raptores vnius patriç. Omnes etiam dæmones non possent tantum nocere ecclesiæ quandoq;, quantum nocet vnus malus aduocatus, cùm episcopatum vnum vel archiepiscopatum subdit dominio alicuius qui seruus est diaboli: per consequens enim ponitur episcopatus vel archiepiscopatus eius sub dominio diaboli. ¶ Mali aduocati hæreticis similes sunt, & quia sunt falsarij legum & decretorum, quæ sacra sunt secundum iudicium eorum. vnde falsarij sunt sacræ scripturæ, sicut & hæretici, Et quia suadent contraria iustitiæ, sicut hæretici contraria fidei. Duo necessaria sunt ad salutem, fides, & bona opera, & neutrum sine altero sufficit. Hæreticus

hom

homines errare facit in fide, aduocatus verò in opere. Alij peccatores, etsi mala agunt, non tamen dicunt sic agendũ esse: sed malus aduocatus iudici suadet, vt alicui adiudicet quod eius non est. In hoc etiam est deterior hæretico: quia hæreticus ignoranter peccat, putans credendum esse quod hominibus suadet: sed malus aduocatus suadet iudici vt agat quod scit non esse agendum. Mali etiam aduocati hostes sunt iustitiæ, veritatis & ęquitatis, quorum tamẽ se amatores & defensores profitentur. Vnde hodie impletum est per eos quod legitur Esaiæ 59. Conuersum est retrorsum iudicium, & iustitia longe stetit: corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi. Conuertitur retrorsum iudicium, cùm appellatur quando sententia debet fieri. Et iustitia tunc à longe stat, quæ ante appellationem proxima erat. Oportet enim vt pro iustitia eatur Romam, vbi fortè iustitia etiam non inuenitur, sed solum iudices dabuntur. Corruit veritas in platea, cùm aliquod crimen quod populo notum est, alicui prælato obijcitur: & tamen impedientibus hoc malis aduocatis, de illo non punitur. Aequitas verò ingredi non potest, cùm correptio in aliquo claustro inchoatur, & opponentibus se aduocatis non perficitur. Mali aduocati quasi iugulatores sunt iustitiæ: iuxta illum Psal. Tota die cogitauit iustitiam lingua tua: sicut nouacula acuta fecisti dolum. Nouacula acuta dolum facit quãdo hominem scindit, cui decorando eum seruire debuit.

De fraude mali Aduocati.

AD modum ergo nouaculæ malus aduocatus dolum facit, quando iustitiam strangulat cui militare debuit. Qualiter expectare audent illud districtissimum iudicium quod tenebit iustitia,

Digitized by Google

qui se iugulatores iustitiæ intelligunt ? Mali etiam aduocati quasi hostes Dei sunt, & quasi antichristi. Christus enim in mundum venit vt pacem faceret. Vnde Apostolus ad Ephesios 2. Ipse est pax nostra, quæ facit vtraque vnum, ipsi verò discordiam & litem amant & quærunt. vnde sicut de Christo dicunt, In pace factus est locus eius: ita de malo aduocato potest dici, In lite factus est locus eius. Aduocati ad litem conueniunt, sicut corui ad cadauera. Deus præ omnibus discordiã detestatur, quod potest haberi ex illo verbo Prouerbiorum sexto: Sex sunt quæ odit Dominus, & septimũ detestatur anima eius. Et est illud septimum, Seminare inter fratres discordiam. Aduocatus verò eam optimam arbitratur. Mali aduocati Deum fugant ab ecclesia, diabolum verò introducunt & custodiunt ibi. Si enim aliquis homo sanctus eligatur in abbatem vel episcopum, tam citò aduocati se opponunt, nec Deum in sancto viro in ecclesiam intrare permittunt. Si verò electus sit aliquis malus, qui simoniam non timet committere, adiuuant eum. Mali etiam aduocati quasi præcipitatiua diaboli sunt, iuxta illud Psalm. Dilexisti omnia verba præcipitationis lingua dolosa. O aduocate, qui es lingua dolosa: id est, linguosus & dolosus: verba pręcipitationis sunt verba aduocatorũ. Ad modum enim illius machinæ quæ dicitur præcipitium, destruunt ecclesiam Dei. Quorum pœna innuitur cùm subditur: Propterea Deus destruet te in finem &c. Ista præcipitatiua orat Dauid à Domino destrui, vbi dicit: Præcipita Domine, diuide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate. Solet præcipitium contra præcipitium fieri: & secundum hunc modum loquitur hic Dauid. Tunc præcipit

pitium contra præcipitium efficitur, quando aduocati adinuicem corrizantur. Non videtur ecclesiam Dei amare, qui pérmittit diabolum ibi ponere præcipitia sua ad voluntatem suam. ¶ Aduocati etiam sunt sagittarij diaboli. Vnde Ieremiæ nono: Extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis. Nec solum alijs, sed etiam sibijpsis damnum faciũt aduocati, dum in officio aduocationis seipsos consummunt. vnde Osee septimo: Comederunt alieni robur eius, & ipse nesciuit. Alieni, id est, dæmones in legibus & Decretis, robur multorum consumunt. Seneca: Cauillatio verborum multum temporis nobis eripuit. Mortem etiam æternam acquirunt aduocati in officio suo. Quod videtur signatum Gen. 34. vbi Sichem adamauit Dinam, quæ interpretatur causa: cuius occasione deinde occisus est. Notabiliter verò Sichem dicitur fuisse filius Hemor, qui interpretatur asinus. Homines enim duri & asini qui in alijs scientijs nequeunt proficere, consueuerunt decreta & decretales audire. Octauò deberet homines cohibere ab hoc officio amor legis diuinæ & conditiones scientiæ decretorum. De amore legis diuinæ dicit Gregorius: Qui diligit regem, diligit legem. Et Psal. Palpebræ eius interrogant filios hominum. Palpebræ quæ quandoque sunt clausæ, quandoq; apertę, significant sacram scripturam, quæ alicubi est obscura, alicubi est aperta, quæ interrogat filios hominũ vtrũ amẽt Deũ. Signũ enim diuinæ dilectionis est, cùm quis laborat libenter in studio sacræ scripturæ. Sacra verò scriptura multum contemnitur propter scientiã decretorum. vnde potest dicere, quod dicit Sara ad Abrahã, Gene. 16. Iniquè agis cõtra me: ego dedi ancillam meam in sinum tuum, quæ videns quòd

Digitized by Google

conceperit, despectui me habet. Ancilla sacræ scripturę est scientia decretorum, quæ sacrã scripturam despectui habet propter fructum lucri quod ex ea consequitnr. Et Gene. 21. Signata est oppressio quam facit scientia lucratiua sacræ scripturæ, per ludum quo opprimebat Ismael Isaac. Vnde sicut præcepit Dominus, Eijce ancillam, & filium eius. Fortè sic necesse esset scientiam illam in magna parte ab ecclesia excludi. Nec solum contemnitur sacra scriptura per scientiam illam, imò etiam blasphematur, & in eã ipse Deus qui legislator est. Quod dicitur figuratum esse Leuit. 24. vbi legitur, Filius mulieris Israelitidis quem pepererat de viro Aegyptio, iurgatus est cum viro Israelitico, & blasphemauit Deum Israël. Sic Decretistæ qui Israelitæ sunt in parte quo ad illam partem sciẽtiæ quam à lege diuina accipiũt, & Aegyptij quo ad illam partem quam habent à sapientia mundana, blasphemant Deum Israël, dum legẽ quam ipse dedit paleam vocant, quasi inutilem: cùm tamen legatur Esaiæ 48. Ego Deus tuus docens te vtilia. Ipsi potius paleæ sunt, de quibus Matt. 3. Paleas autem igni cõburet inextinguibili. Et Aug. Si paleam sequeris, palea efficieris.

De cõditionib. scientię Decretorũ & similiũ.

CONditiones etiam scientiæ illius deberent homines cohibere ab ipsa. Mobilis enĩ est & terrena tumultuosa, inflatiua, & absq; refectione. Mobilis ideo est: quia per similitudines remotas procedit. Agellius: Leges nostræ sunt telæ aranearũ quæ fortia animalia trãsmittũt, minus fortia & debilia retinent. Etiam ea de quibus est temporalia sunt. Vnde eam oportet secũdũ varietatem temporũ variari. Et quia decreta quodãmodo in corde domini Papæ sunt, sicut quidam ait.

ait, vt ea interpretetur sicut sibi videbit. Canoni autem derogatur canone contrario vel tacito cõsensu Romanæ ecclesiæ, & vsu facientium in cõtrarium. Ad hanc mobilitatẽ referri potest quod legitur Ierem. 2. Duo mala fecit populus meus. Dereliquerunt me fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas quæ aquas continere nõ valẽt. Cisterna nõ valẽs continere aquam, est decretum quod hodie aquam sapientiæ continet & cras non continebit, quia abrogatum erit. Aliter est de lege diuina. vnde Dauid dicit Domino: Iustitia tua iustitia in æternum, & lex tua veritas. Non solum veri similitudo. & in euangelio: Cœlum & terra transibunt: verba autem mea non transient. Terrena est etiam scientia illa. vnde sicut terra aquis commixta impedit ne ibi videatur: ita terreneitas multos decretistas impedit ne rectè iudicent. Sed lex Dei quæ contemptum terrenorum prædicat, quasi aqua clara est. ideo dicitur illi qui lucratiuas scientias sectatur, Ierem. 2. Quid tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? Tumultuosa etiam est, & inflatiua. vnde per siliquas porcorum intelligitur, de quibus filius prodigus cupiebat implere ventrem suum. Luc. 15. Siliquæ enim porcorum resonant & inflant. ¶ Propter tumultum quem habet scientia illa signanter aduocari per ranas, de quibus legitur Exo. 7. Et in Psal. Aedidit terra eorum ranas in penetralibus regũ ipsorum. Sed sacra scriptura est pacifica. vnde Dauid: Pax multa diligentibus legem tuam Domine &c. Et iterum: Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt. Et Esa. 48. Vtinã attendisses mãdata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua. Scientia etiam decretorum animam non reficit, sed potius famẽ temporalium immittit, &

Digitized by Google

quodammodo homines inanit, dum exteriorem apparentiã quærere facit. Ad quod potest referri quod legitur Esa. 55. Quare appenditis argentum non in panibus, & laborẽ vestrum non in saturitate? Et vt breuiter dicamus, aliæ scientiæ, comparatione sacræ scripturæ scientiæ non sunt. vnde Hieronymus: Literas non nouit qui sacras ignorat.

De auaritia ministrorum ecclesiæ, & ordine dicendorum de illa. Et primo, de Simonia, & de octo quæ faciunt ad eius detestationem. CAPVT VII.

SEQVTVR de auaritia ministrorũ ecclesiæ. Circa quam hoc modo procedemus. ¶ Primo dicemus de Simonia. ¶ Secundo, de peccato ædificãtium Sion in sanguinibus. ¶ Tertio, de peccato choritarum. ¶ Quarto, de peccato mercenariorũ. ¶ Quinto, tangemus de signis auaritiæ quę apparent in ecclesia Dei. ¶ Sexto, de peccato indignè conficientium. ¶ Septimo, de vitio proprietatum in claustralibus. ¶ Octauo, de auaritia scientiæ. ¶ De Simonia primo hic duo dicemus. ¶ Primo ponemus ea quæ pertinent ad detestationem simoniæ. ¶ Secundo, diuisiones quæ pertinent ad simoniam. ¶ Octo verò sunt quæ faciunt ad detestationem ipsius. ¶ Primum est illud verbum Damasi papæ: Omnia crimina ad comparationem simoniacæ hæresis, quasi pro nihilo reputantur. In quo verbo dupliciter detestabilis ostenditur, & quia ostenditur excedere cætera crimina, & quia hæresi comparatur. In multis etiam alijs locis vocatur hæresis peccatũ illud.

vnde

Digitized by Google

vnde Nicolaus papa: Statuimus decretum de simoniaca tripartita hæresi. & super illud Matthæi 21. Et cathedras vendentiū columbas euertit. dicit Glos. Hinc est quòd hæresis simoniaca damnatur. Et super illud Ioan. 2. Et his qui columbas vendebant &c. dicit glos. interlin. Specialiter damnatur simoniaca hæresis. Et Act. 8. vbi dicit Petrus Simoni mago: Pœnitentiam age ab hac nequitia tua. dicit glos. interlinear. idem est, à duplici malo cupiditatis & prauæ fidei. Et in veritate simoniaci quantum ad hæc hæretici sunt, quòd æstimāt mēte vel facto quod impretiabile est, sub vili pretio cadere, & separant corpus ecclesiæ à suo capite, sicut hæretici, vt inferius ostendetur. ¶ Secundo verò facit ad detestationem simoniæ hoc, quòd ipsa est spiritualis sodomia. Sicut enim in sodomia corporali facit contra naturam ille qui est opus naturæ: sic in simonia facit contra gratiam ille qui est opus gratiæ, quia à gratia est redemptus. Et sicut in die iudicij obmutescet sodomita secundum interpretationem sui nominis, quia hostis fuit naturæ quæ eum fecerat: quantum enim in se est, sodomita genus humanum destruit: sic obmutescet simoniacus qui hostis gratiæ fuit à qua redemptus fuerat. Et sicut secundum legem naturalem sodomia vel maximum peccatū, vel vnum de maximis iudicatur, quia est contra naturam. In tempore gratiæ secūdum legem euangelicam maximum peccatum iudicatur simonia, quæ propriè est contraria gratiæ. Propriè enim facit contra illud Matthæi 10. Gratis accepistis, gratis date. Vnde rectè significati sunt simoniaci per Sodomitas, volentes infringere fores Loth. de quibus Genesis 19. Iamque propè erat vt infringerent fores Loth &c. ¶ Tertium

tium quod facit ad detestationem simoniæ est magnus zelus quem legunt sancti habuisse contra peccatum istud. vnde 4. Regum 5. dixit Eliseus ad Giezi: Lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo in sempiternum. Et Dominus in suo primo aduentu non legitur contra aliquod peccatum ita exarsisse sicut contra istud. Vnde bis legitur eiecisse ementes & vendentes de templo. De prima eiectione habetur Ioan. 2. De secunda, Matt. 21. Venerat Dominus iudicari, non iudicare, & vt in mansuetudine peccata toleraret, non vt ea puniret, & tamen contra istud peccatum, imò figuram istius peccati mãsuetudinem seruare noluit: sed quasi iratus cum flagello de funiculis facto, mensas nummulariorum, cathedras vendentium columbas euertit: & licet primus aduentus esset misericordiæ, tamen de hoc peccato iustitia se intromisit. Vnde Bernard. ad Eugenium papam loquens de peste simoniæ: Intuere, inquit, magistrum: non parat aures vt audiat, sed flagellum quo feriat: verba nec facit, nec recipit: nec enim sedet iudicans, sed insequitur puniens. Causam tamen non tacet, quòd scilicet domum orationis, domum negotiationis fecissent. Ergo & tu fac similiter. Erubescant vultum tuum istiusmodi negotiatores si fieri potest: si nõ, timeant. Timeant nummularij, non confidant in nummis, sed diffidant. Abscondentes suum à te, scientes effundere quàm accipere paratiorem. Propter zelum quem habuit Dominus cõtra hoc peccatum, scriptum est in Psalm. in persona eius, Zelus domus tuæ comedit me. Etiam peccatum Iudę voluit Dominus patiẽter tolerare, sed istud peccatũ noluit. Petrus etiã magnũ zelum habuit cõtra istud peccatum, quando dixit Simoni mago, Pecunia tua tecũ sit in perditionẽ. vt legitur

Act.

Art. 8. Quantũ etiam zelum habeat ecclesia contra hoc peccatum, satis patet illis qui canonici iuris peritiam habent.

De XII. contumelijs Simoniæ.

QVarto facit ad detestationem simoniæ multiplex cõtumelia quam facit istud peccatum Deo: & ponemus ad præsens XII. de cõtumelijs istis. ¶ Prima est, quòd Deũ vendit. Et hoc dupliciter. ¶ Primo quia vendit gratiã sancti Spiritus. vnde super illud Io. 12. His qui columbas vendebant &c. dicit gl. Spiritus in columba apparuit. Vnde per columbã, Spiritus accipitur, quẽ simoniaci vendunt: sed Spiritussanctus Deus est. vendunt ergo simoniaci Deum. Aliter etiã vendunt Deũ, dũ Christũ in sacramẽto altaris vẽdunt pro pecunia celebrando. Nẽc est parua contumelia ista. Non est aliquis ita pauper in mundo qui nõ multũ indignaretur, si quis vellet ducere eum ad forũ, & ibi eum venalẽ exhibere tanquam iumentum suũ: quãta ergo cõtumelia est Deo cùm ipse venalis exponitur ab his à quibus præcipuè honorãdus esset? Sufficere deberet talibus ꝙ Christus semel pro peccatis eorum venditus est. Venditores isti deteriores videntur esse Iuda in his quinq;. Vendunt immortalem, & iam glorificatũ quem Iudas vendidit mortalem, & in statu humilitatis: maior autem contumelia est quæ fit alicui in statu honoris, quàm in statu humilitatis, vnde contumelia illata militi, maior est, quàm si inferatur domicello. Nec semel tantum cùm vendunt vt Iudas, sed plus quàm centies: minori etiam pretio eum vendunt quàm Iudas. Credunt etiam eum Deum esse, quod non credebat Iudas cùm vendidit XXX. denarijs. Iudas etiam cùm de hoc peccato pœnituit, pœnitentia ductus reddidit XXX. argenteos quibus Christum vendiderat:

Digitized by Google

rat: sed simoniaci ad pœnitentiam induci non possunt vt ea restituant quæ per simoniam acquisierunt. ¶ Secunda contumelia est, quòd Deū venditorem æstimant: quod non est parua contumelia. Si enim aliquis rex vel comes valde liberalis requiratur super venditione vestium suarum vel armorum, pro magno malo habet: quid mirum ergo si pro malo habeat ille qui est liberalissimus largitor omnium, qui omnia quæ fecit, ad largiendum fecit, quædam vt eis largirentur, alia vt ea largiretur, qui munera sua dat bonis & malis, gratis & ingratis, amicis & inimicis, qui rogat vt ab eo petatur? Hāc cōtumeliam innuit Petrus, vbi dicit Simoni: Quia existimasti donū Dei pecunia possideri. quasi diceret, donatorē æstimasti venditorē. Et Io. 2. dicit Dominus, Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. Domum Dei domū negotiationis facit, qui Deum negotiatorē æstimat. ¶ Tertia contumelia est, quòd domum Dei cōtemnit, cùm illud quod adeò pretiosum est quòd pretium est regni cœlorum, luto temporalium parificat, in quo etiam ipsum dominatorem contemnit. Non solet parum displicere hominibus cùm aliquis bona eorum contemnit: vt patet in mercatoribus & artificibus: præcipuè verò cùm dona eorum contemnuntur. Et hoc multum solet retrahere etiam ipsos liberales homines à largiendo. vnde Dominus Matt. 7. prohibuit ne dona eius largirentur talibus: Nolite, inquit, margaritas spargere ante porcos. id est, pretiosa de terra dare contemptoribus. ¶ Quarta contumelia est, quòd simonia aufert Deo ostium ecclesiæ: quod Dominus maximè voluit seruare: propter quod ostium se dixit. Ioannis 10. sicut aliquis solet se ponere in medio ostij, cùm vult seruare ne quis ingred

Digitized by Google

ingrediatur nisi de voluntate eius. In quo verbo significauit Dominus, quòd quasi violentiam ei faciet, qui nisi per eum intrabit. Ad ostēdendum etiā hoc quòd ingressum ecclesiæ maximè seruari voluit, intrauit ipse ad discipulos ianuis clausis: qui enim ingressum bene vult seruare, solet aperire volenti ingredi quantum minus potest de ostio. Et multum placeret ei si ille qui debet ingredi, ostio omninò clauso ingredi posset. Ad idem ostendendum iussit Dominus Exod.12. Postes ostij sanguine agni intingi. quasi diceret: saltem ostiū ecclesiæ quod proprio sanguine emi, habere volo. Hac de causa tradidit ipse claues ecclesiæ Petro: quia amabat eum ardentius cæteris. Persimile etiam potest idem manifestari in munitionibus, dum guerræ sunt, portæ solent precipuè custodiri. Vnde turres consueuerunt fieri super eas. ¶ Quinta contumelia est: quia simonia procurat vt ecclesia quæ sponsa Dei est, aliunde grauida sit, quàm à sponso suo. Ecclesia de solo Spiritu sancto concipere deberet: quod figuratum est in beata Virgine, quæ inuenta est habens in vtero de Spiritusancto. Matth.1. Sed simonia facit quòd ipsa concipiat de spiritu maligno. Vnde mirum est quòd sponsus eius nō deserit eam. Ioseph enim voluit dimittere beatā Virginem, dum dubitaret vnde ipsa cōcepisset. ¶ Sexta contumelia est, quòd Deum facit nutrire filios adulterinos. ¶ Septima contumelia est, quòd filios Dei exhæredat à patrimonio Christi, & filios diaboli ibi hæredes constituit. iuxta illud Ecclesiast. 23. Omnis mulier relinquens virum suum, peccabit statuens hæreditatem ex alieno matrimonio. ¶ Octaua contumelia est, quòd Deum idololaticum facit, idôlo auaritiæ eum offerens; & in hoc detestabilior est simonia

alijs

Digitized by Google

alijs speciebus auaritiæ. Simoniæ enim nõ sufficit quòd aliũ Deũ constituat, sed propriũ Deum idôlo suo immolat, cùm pro pecunia celebrat. Magna cõtumelia esset domino alicuius castri, si subditi eius aliũ dominũ cõstituerẽt: sed lõge maior esset, si domino constituto verum dominũ captũ offerrẽt. ¶ Nona cõtumelia est, quòd illud peccatum nulli loco, nullæ personæ defert. Alia peccata sanctitati locorũ deferunt. Nullus enim fornicaretur in ecclesia vel iuxta altare: sed simonia ipsa etiã altaria inuadit. Vnde Ierem. 17. dicitur, peccatum Iuda exaratum esse in cornibus ararum eorum. Per peccatum Iuda, peccatũ clericorum intelligitur qui debent vacare cõfessioni diuinæ laudis. ¶ Ista est quæ iuxta filium virginis ponit idôlum cupiditatis vt videatur impletum illud Daniel. 9. Et in templo erit abominatio desolationis. Simonia nõ defert Deo, nec angelis eius. Interest enim cum diuina celebrãtur, licet Christus præsens sit, inquãtum Deus, & inquãtum homo cum angelis suis. In hoc simoniaci dæmonibus deteriores sunt: quia dęmones timẽt Christum & angelos eius, ipsi verò non. ¶ Decima contumelia est, quòd eisdem vtitur simonia ad hominum inquinationem quæ Christus instituit ad eorum sanctificationem. Vnde bene videtur triumphasse diabolus de ecclesia, quando ecclesiã impugnat proprijs armis, & quasi proprio baculo percutit eam. ¶ Vndecima contumelia est, quòd latrones & sacrilegos facit obtinere locum & vicem Dei. Simoniacus enim latro est. Vnde Ioan. 10. Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Vnde super illud Matthæi 21. Vos autem fecistis illam speluncam latronum, dicit glos. Latro est qui lucra sectatur: qui non dantes corpo-
ralit

Digitized by Google

raliter persequitur, & dantes spiritualiter necat. Et dum læsionem proximi cogitat, quasi latro sedet in spelunca. Sacrilegus etiam est simoniacus, quia sacra sunt ea circa quæ latrocinium suum exercet. Absurdum enim est dicere eum sacrilegum qui furatur vel rapit calicem alicuius ecclesię,& non dicere eum sacrilegum qui furatur vel rapit totam ecclesiam cum calice & alijs quæ ad eam pertinent. Dupliciter autē potest dici simoniacus fur, & respectu illius cuius bona contrectat eo nolente, & respectu pauperum quos bonis ecclesiæ defraudat. Vnde cùm prælatus vicem Dei obtineat: quando simoniacus prælatus efficitur, latro & sacrilegus vice Dei in ecclesia fungitur. ¶ Duodecima contumelia est,quòd ecclesiam Dei iumentis & reptilibus replet. Suffodit enim murū ecclesiæ, scilicet prælatū, precipuè si terrenus sit: iuxta illud Gen. 49. Simeon & Leui fratres, vasa iniquitatis. Et subiungitur: Volūtate sua custodierūt murū. Et interponit Iacob quandā orationē, quę frequenter facienda esset prælatis ecclesiæ. In consilio eorum non veniat anima mea. Minus enim periculosum esset prælatis ecclesiæ habere in consilio suo homines dęmoniacos quàm simoniacos. Suffocato verò muro ecclesiæ, intrat multitudo reptilium & iumentorum. iuxta illud Ezechiel. 16. Ingredere, & vide abominationes pessimas. Et subditur: Et ingressus vidi, & omnis similitudo reptilium & animaliū abominatio. Cùm aliquis luxuriosus in aliqua ecclesia beneficiatur, porcus tunc in ecclesia ingreditur. Cùm aliquis amans lites & rixas præficitur: tunc canis in ecclesiam ingreditur.

De multiplici damno quòd prouenit de Simonia.

Digitized by Google

QVinto facit ad deteſtationem ſimoniæ multiplex damnum quod inde prouenit Deo & eccleſiæ eius. ¶ Primum autem damnũ eſt, quòd Deus per eam quaſi eccleſiã amittit, dum amittit ingreſſum & egreſſum eius. Non enim eſt Dominus alicuius caſtri qui non habet ingreſſum & egreſſum in eo. Ideo dicebat Pſal. Dominus cuſtodiat introitũ tuum & exitum tuum &c. Aliud damnum eſt, quòd eccleſiã quæ deberet eſſe habitaculum filiorum Dei, conuertit in ſpeluncam latronum, iuxta illud Mat. 21. Scriptum eſt, Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. In hoc deteriores videntur eſſe prælati eccleſiarum principibus ſecularibus: quia illi in poteſtate ſua ſpeluncas latronum non tolerant: ſed illi ſuſtinent clauſtra in qua ſimoniacè intratur. Iudicio Domini ſunt ſpeluncæ latronum. Satis latrones ſunt qui patibulo inferni iam ſunt adiudicati. Aliud damnum eſt, quòd vbi Deus debuit honorari, ibi exercetur idololatria. Illi enim quos aurum & argentum introduxerunt, argento & auro quaſi Deo ſeruiunt. vnde Oſee 8. Ipſi regnauerunt, & non ex me principes extiterunt, & non cognoui. Argentum ſuum & aurum ſuum fecerunt ſibi idôla. Qui dignitatem emit, vult poſtea vendere quæ ad dignitatem pertinent. vnde ſuper illud Actuum 8. de Simone mago, dicit Gloſ. Spiritum emere volebat vt alijs vendens plus accipere poſſet. Et ſicut beatus Bernard. dicit, Qui infideliter intrat, & non per Chriſtum, quid niſi infideliter agit & cõtra Chriſtum? Ex quo Chriſtus non introducit aliquem in eccleſiam, poſt non cognoſcit eum. Vnde Petrus introductus ab ancilla oſtiaria in atrium principis ſacerdotum, dixit ſe Chriſtum non cognoſcere. Ancilla

oſtiar

ostiaria caro est quæ habet quinque sensus quasi ostia animæ. Ancilla ergo ostiaria illum introducit, quem carnalitas introducit. Aufert etiam simonia ecclesiæ Spiritum sanctum: quod videtur esse signatum in hoc quòd ignis sacer qui per LXX. annos Babylonicæ captiuitatis vixerat, sub aquis extinctus est, Antiocho vendente sacerdotium Iasoni: sicut dicit August. Per quem ignem figurabatur Spiritussanctus. Et hoc est maximum damnum quod posset fieri ecclesiæ Dei, sicut maximum damnum quod posset corpori nostro est, si auferatur ei spiritus à quo habet totum suum valorem. Simonia etiam facit vt ecclesia quæ sponsa Dei est, & deberet Deo filios generare, generet monstruose talpas, serpentes, & etiam asinos cornutos. Cùm in aliqua ecclesia canonicatur vel profitetur aliquis auarus, possunt dicere canonici illius ecclesiæ, Mater nostra cùm fratrem nobis generare debuit, pro fratre nobis talpam generauit. Cùm verò canonicatur aliquis detractor, tunc serpentem generat illa ecclesia: iuxta illud Ecclesiast. 10. *Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occultè detrahit.* Cùm verò indiscretus aliquis episcopatur in aliqua ecclesia, tunc asinus cornutus in ea nascitur. Nihil enim aliud est stolidus mitratus, quàm asinus cornutus. Asinus enim est per stoliditatem cornutus per mitram. ¶ Sexto facit ad detestationem simoniæ hoc, quod peccatum hoc reddit hominem exosum Deo & hominibus. vnde Ecclesiast. 20. Qui potestatem sibi assumit iniustè, odietur. glos. dicit. A Deo & hominibus. Frequenter enim licet simonia sit occulta, tamen hominem reddit exosum hominibus. Punit enim Deus eum in hoc quòd apud homines gratiam non habet.

Digitized by Google

¶Septimo facit ad detestationem simoniæ hoc, quòd ipsa vitiat radicem. vnde ea quæ sequuntur venenata vel saltem inutilia reddit. Ad quod referri potest illud Osee 9. Radix eorum exiccata est, fructum nequaquam facient. ¶Octauo & vltimo facit ad detestationem simonię hoc, quòd simoniaci difficile saluantur, & hoc duabus de causis. Primo, propter magnitudinē peccati. Secundo, quia oportet resignare beneficium quod simoniacè acquisierunt. vnde sunt quasi nassa diaboli. Piscis qui nassam ingressus est, non de facili per locum per quē intrauit regreditur, & per alium locum non exit nisi captus. Sic non de facili renuntiat homo beneficijs quæ simoniacè habet, & non aliter saluatur. vnde quasi vnum pedem iam habet in inferno. Vnde diligenter debet homo cauere quomodo intret in ecclesiam: nisi enim caueat sibi, in inferno quasi ponit pedem suum. Ideo dicitur Ecclesiast. 4. Custodi pedem tuum ingrediens domum Domini. Qui emit beneficium ecclesiasticum, similis est illi qui emeret vt magna moles terræ super eū caderet quæ eum opprimeret, & non permitteret eum surgere. Ad difficultatē saluādi quæ est simoniacis potest referri illud Ierem. 17. Peccatū Iuda scriptū est stilo ferreo, in vngue adamātino, exaratū super latitudinem cordis eorum. per Iudam clerici intelliguntur, quorum est intendere confessioni diuinæ laudis. Ad quos pertinet peccatum simoniæ, quod innuitur scriptum esse quasi indelebiliter, per hoc quod dicitur stilo ferreo qui idoneū instrumētum est ad scribendum, & per hoc quod scriptum est in adamantino simili vngui, id est nitido & plano. Scriptura enim in tali materia facta diutius durat. Sed quia scriptura quæ indelebilis est, potest amitti, ideo subditur: Exaratū

sup

Digitized by Google

super latitudinē cordis eorum. Et ostēditur quòd hæc scriptura sit in tabula cordis quæ nō potest ab eis vel amitti vel relinqui. Ad eandem difficultatem pertinet quod dicit Petrus Simoni mago, Act. 8. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & roga Deum si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis & obligatione iniquitatis video te esse.

De diuisionibus Simoniæ.

POst ista ponendæ sunt diuisiones quæ faciūt ad detestationem simoniæ, & quæ pertinent ad simoniā. De quibus tres tantum ponemus. Et est prima diuisio, quòd inter eos qui simoniam cōmittunt, alij cōmittunt eam emēdo, vt Simon magus, qui propriè simoniaci dicūtur. Alij verò cōmittūt eam vēdendo, vt Giezi, qui Giezitę vocātur. Aliquando tamē largè vocātur simoniaci & isti & illi. ¶ Secūda diuisio est, secundū diuersitatem munerum per quæ simonia committitur.

De quadruplici Simonia.

COmmittitur autē simonia quadruplici munere: videlicet cùm quis obtinet aliquod spirituale per pecuniam, vel per adulationem, vel per preces carnales, vel per obsequiū sordidum. De primo legitur 3. Reg. 13. ꝙ quicūq; volebat implebat manū Ieroboam & fiebat sacerdos excelsorum. & sequitur ꝙ propter hāc causam domus Ieroboam euersa est & deleta de superficie terrę. Si vēditio sacerdotij idolorum sic vēdicata est à Domino: quomodo vēdicabitur vēditio veri sacerdotij? Adulatio verò valde timenda est. Penetrat enim cor hominis, & quasi insensibiliter, propter quod oleū vocatur in Psal. Oleū autem peccatoris nō impinguet caput meum. Et alibi: Intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleū in ossibus eius. Et sit sermo in maledictione: adu-

latio enim oleum est, & maledictio. Oleum in quantum delectat, maledictio inquãtum tormenta parat. Vnde glos. super illum locũ: Quæ male delectant, dicuntur maledictio, quia tormenta parant: à precibus autem carnalibus diligenter cauendum est. Vnde Bernard. Vbi non licet facere, quis locus roganti? alius pro alio, alius fortè pro se rogat. Pro alio rogans fit suspectus: qui rogat pro se, iam iudicatus est. Exemplum non acquiescendi precibus carnalibus dedit nobis Dominus Ioannis 2. vbi dicit matri suæ volenti vt faceret miraculum: Quid mihi & tibi est mulier? Innuens se non habere ex ea potestatem faciendi miracula. & Matt. 20. Non exaudiuit matreteram suam petentem vt daret hanc dignitatem Iacobo & Ioanni, vt vnus sederet à dextris in regno eius, & alius à sinistris. Exemplum etiam non rogandi pro beneficio nepotibus obtinendo, habemus Genes. 18. vbi Abraham rogauit Dominum ne Sodomam destrueret: non enim voluit eum rogare specialiter de nepote suo Loth vt eum ab incendio liberaret. Et dicebat cantor Parisiensis bonæ memoriæ quòd vix rogasset pro beneficio nepoti suo impetrando, qui noluit rogare Dominum vt nepotem suum ab incendio liberaret. De illo verò qui per obsequium vult obtinere beneficium, dicit beatus Bern. Circuit sedulus explorator, sequitur, & obsequitur, simulat & dissimulat, manibus ac pedibus repens si quomodo posit introducere in patrimonio Crucifixi. ¶ Tertia diuisio est secundum diuersitatem eorum quæ vendere simoniaci volunt: quia inter bona spiritualia quæ ipsi vẽdere volũt, quædam sunt spiritualia, quia illis acquiritur Spiritussanctus, vt orationes ecclesiæ. Quædam verò spiritualia, quia illis cõferitur vel augetur gratia Spiritus

Digitized by Google

ritusſancti, vt ſunt ſacramenta eccleſiæ: præterquam matrimonium & ſocietas eccleſiaſtica, & officia vel dignitates eccleſiæ. Quædam verò dicũtur ſpiritualia, quia ipſis habetur Spiritusſanctus, vt ſcientia & virtus. Scientia enim habetur inquantum illuminãs, & ideo prohibetur vendi ſcientia. Prouerb. 23. vbi dicitur, Noli vendere ſapientiam, doctrinam, & intelligentiam. Virtute verò habetur Spiritusſanctus inquantum afficiens animã. Quædam verò dicũtur ſpiritualia, quia per ea oſtenditur haberi Spiritusſanctus, vt miracula: quædam verò dicũtur ſpiritualia largè ſumpto nomine, quia ſpiritualibus exercitijs deſeruiũt, vt ſunt vaſa & veſtes eccleſiæ. Quædam verò dicũtur ſpiritualia à quibus illi ſuſtentãtur qui ſpiritualibus exercitijs ſunt intenti, vt ſunt decimæ. Sed iſta duo vltima genera potius dicenda ſunt annexa ſpiritualibus quàm ſpiritualia.

De peccato ædificãtium Sion in ſanguinibus, & de tribus quæ faciunt ad eius deteſtationem. CAPVT VIII.

POST peccatũ Simoniæ dicendum eſt de peccato ędificantium Sion in ſanguinibus. ¶ Tria verò ſunt quæ facere poſſunt ad deteſtationẽ huius peccati. ¶ Primum eſt maledictio, quam facit talibus Spiritusſanctus. Habacuc 2. Væ, inquit, qui ædificant ciuitatẽ in ſanguinibus, & præparãt vrbem in iniquitatẽ: id eſt, per iniquitatẽ. Collatio beneficiorũ facta cõſanguineis, quædã præparatio eſt vt habeãt vrbem eccleſiæ cõcordem ad omnem iniquitatẽ quam facere volunt. ¶ Secũdo valent ad deteſtationem huius vitij, diuerſa exempla & verba ſcripturæ. Et de exemplis ſufficiat po-

Digitized by Google

nere octo. ¶ Octo exempla cōtra carnalem amorem. ¶ Primum est quod legitur de Catone, quòd nullum dilexit priuato amore, & nullum odiuit priuato odio. ¶ Secundum est exemplum Abrahæ: cui præcepit Dominus Gen. 22. quòd offerret ei vnigenitū suum in holocaustum. Idem volens ostendere in facto illo quod postea docuit verbo, vbi dixit: Qui non odierit patrem & matrem propter me, nō potest meus esse discipulus. Abraham figuram tenet prælatorum, quos non vult Deus carnalem amorem habere ad parētes suos, imò vult paratos esse ad interficiendum eos si ipse præciperet. Vnde Exod. 32. dicit Moyses filijs Leui, cùm commisissent peccatum idololatriæ: Occidat vnusquisq; fratrem suum, & amicum, & proximum suum. ¶ Tertium exemplum est Melchisedec, de quo Apostolus ad Hebr. 7. Melchisedec rex Salem sacerdos Dei summi. Et subiungitur: Sine patre, sine matre, & sine genealogia. Non facit mentionem de patre vel de matre Melchisedec, qui propriè figurat sacerdotes nouæ legis: vt ostendat carnalem amorem longe debere esse à sacerdotibus. ¶ Quartū exemplum est Moysi, de quo habetur Exod. 4. quòd cùm iret ad liberationem populi, & duceret vxorem suam, & filios suos, cùm esset in itinere in diuersorio, voluit eum Dominus occidere. Sciebat enim Deus vxorem & filios sibi fore impedimento. ¶ Quintum exemplum est Exod. 18. vbi dicit Iethro Moysi: Prouide de omni plebe viros potentes & timentes Deum in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constitue ex eis tribunos. De omni plebe, & non de consanguineis consuluit tribunos constitui & viros potentes, non puerulos, sicut fit hodie in ecclesia. Pueris enim traduntur ecclesiæ qui non eas possunt

sunt fœcundare, sed vicarios ponunt, cùm valde ridiculosum sit aliquem matrimonium contrahere qui non potest fœcundare propter solam fiduciam ponendi vicariū. ¶ Sextum exemplum est in Num. 27. vbi dicit Dominus Moysi: Contemplare terrá quam daturus sum filijs Israël. Cūq; videris eam, ibis tu ad populum tuū. Cui respondit Moyses: Prouideat Dominus Deus spirituū omnis carnis hominē qui sit super multitudinem hanc. Et Deus ad eum: Tolle Iosue filium Nun in quo est spiritus Domini. Non petijt Moyses aliquē de filijs suis constitui ducē. vnde Hieron. Moyses amicus Dei, cui facie ad faciem locutus est Deus, potuit vtiq; successores principatus filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem: sed extraneus de alia tribu eligitur Iosue, vt sciremus principatum in populos non sanguini deferendum esse, sed vitæ merito. Dominus etiam innuit ibi quales sint eligendi, vbi dicit, Tolle Iosue in quo est spiritus Domini. ¶ Septimū exemplum est in Petro, cui dedit Dominus principatum Ecclesiæ. Matt. 16. quia ardentioris amoris erat. Habebat Dominus cognatum germanum magis literatum, scilicet Ioannem, non minorem honestate quia virgo erat, & inter cæteros magis dilectus: noluit tamen dare ei principatum ecclesiæ: matrem suam commendauit ipsi Ioanni, quasi carnem carni: sed ecclesiam cōmendauit Petro, quia eum ardentius amabat. ¶ Octauum exemplum in Actibus apostolorum 1. vbi legitur quòd apostoli statuerūt duos, scilicet Ioseph & Mathiam, vt alter eorum apostolatum Iudæ susciperet. Et cùm Ioseph iustus esset. & haberet tres fratres apostolos, scilicet Iacobum minorem, & Simonē, & Iudam, & duos cognatos, scilicet Iacobum maiorē, & Ioannem,

Digitized by Google

& ipse Dominus apostolorũ eius cognatus esset, tamen Mathias ei prælatus est.

¶ De verbis Sacræ scripturæ quæ valent ad detestationem carnalis amoris.

PRimo ponamus illud quod legitur Deut.33. vbi Moyses benedixit filijs Leui: Qui dixit patri suo, & matri suæ, Nescio vos: & fratribus suis, Ignoro illos: & nescierũt filios suos: hi custodierũt eloquium tuum. Illi qui habent carnalem amorem, vix possunt mandata Dei seruare. Malum enim quod pro se non facerent, faciunt pro parentibus suis. Tales non contendunt intrare per angustam portam, cùm per amorem ligent se simul, vt vnus intrare non possit nisi omnes intrent. Iuuant enim se inuicem etiam in malis. Quomodo intrabunt XL. simul congregati per angustam portam per quam vix vnicus intrat? Secũdo ponemus illud verbum Psal. Non cõgregabo cõuenticula eorum de sanguinibus: id est, non erunt carnales cõuentus ecclesiæ, sicut fuerunt synagogæ. Tertio illud Ioan.1. Qui non ex sanguinibus, neq; ex voluntate &c. & loquitur de illis qui credunt in nomine Christi. Quarto illud Matth.16. Beatus es Simon Bariona: quia caro & sanguis nõ reuelauit tibi. Cuius contrarium potest dici prælato qui ex carnali amore confert beneficia sua, Væ tibi Simoni nõ Bariona, sed satana: quia caro & sanguis reuelauit tibi, nõ Pater meus qui in cœlis est. Quinto illud verbum Domini Mat.10. Qui amat patrẽ & matrem plus quàm me, non est me dignus. ¶ Sexto illud Mat.8. quod dixit Dominus vni de discipulis suis rogãti vt permitteret eum sepelire patrẽ suũ: Sequere me, inquit, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Noluit discipulũ exhibere patri suo officium sepulturæ, cùm tamen illud officium

Digitized by Google

cium sit vnum de officijs maximè debitis inter amicos. Hieron. Ob amorē Christi obtinenda est sepultura patris, pro cuius etiam amore nullus relinquendus est inhumatus. ¶ Septimū est illud Mat. 18. Si manus tua vel pes tuus scandalizant te, abscinde eum &c. Et iterum, Si oculus tuus scandalizauerit te, erue eum &c. Manus est adiutor valde necessarius, vel pes: oculus cōsiliarius valde necessarius, à quibus tolerabilius est separari quàm à Deo separemur. Nec mirum, cùm Deus caput animæ sit. Abscisio verò capitis indubitanter magis timēda est, quàm abscisio manus vel pedis. sed multi semimortui vel semiuiui, iuxta illud Luc. 10. *Semiuiuo relicto.* de abscisione veri capitis spiritualis non curant, sicut corpus mortuū de abscisione capitis corporalis nō curat. ¶ Octauum est illud Matt. 12. quod dixit Dominus turbæ dicenti, Ecce mater tua & fratres tui foris stant quærentes te: Quæ est, inquit, mater mea & fratres mei? Et respiciens eos qui in circuitu sedebant, ait: *Ecce mater mea & fratres mei. Qui enim fecerit voluntatē Patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater & soror & mater est.* ¶ Nonum est illud Genes. 3. Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adhęrebit vxori suæ. Amor filiorū spiritualium quos generat prælatus de ecclesia, adeò deberet amorem eius attrahere vt parentum carnalium obliuiscatur à quo instruitur. Arbor enim humorem naturaliter mittit ad ramos, & non ad radicem.

De multiplici malo quod prouenit ex carnali amore in ecclesia Dei.

TErtio valet ad detestationem carnalis amoris in ministris ecclesiæ multiplex malum quod facit hoc peccatum in ecclesia Dei. ¶ Et est primum malum, quòd oculum ecclesiæ in multis

loc

locis sanguis operit, ita quòd in multis locis non plus videt ecclesia de oculo quàm de calcaneo. Oculus ecclesiæ clerus est, quem carnalis amor alicubi sic excæcat, vt mulierculæ melius videant in spiritualibus quàm ipsi: vt videatur illud prophetæ impletum, Erit sicut populus sic sacerdos. ¶ Secundum malum est, quòd inutilem reddit constitutionem illam ecclesiæ quæ est de continentia seruanda ab his qui sacros habent ordines. hoc enim statutū est ad carnalem amorem excludendū ab ecclesia. sed sicut dicit Alexander papa: Deus abstulit nobis filios, sed diabolus dedit nobis nepotes. ¶ Tertiū malum est, quòd carnalis amor est quasi quoddam bitumen quo arca ecclesiæ bituminata est hodie, ne Spiritussanctus intret: iuxta illud Iob penult. vbi loquitur de Behemoth: Corpus eius quasi scuta fusilia, compactum squamis sese prementibus: Vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas. Hoc bene apparet cum aliqua correptio vel electio debet fieri in aliqua ecclesia. ¶ Quartum malum est, quòd carnalis amor est quasi quædam catena, qua ligatos simul custodit diabolus ministros ecclesiæ ne ei euadant, sicut duæ equæ solent simul ligari vt vna aliam custodiat: si enim eorum vnus qui amore carnali ligati sunt ad religionem velit transuolare, amor parentum retinet eum.

De triplici fidelitate carnalium.

QVintum malum est infidelitas magna quam facit hoc peccatū in ministris ecclesiæ. quæ infidelitas tripliciter potest ostendi. Primo sic, si princeps aliquis peregrè proficiscens tradidisset alicui de subditis suis terrā suam tempore opportuno filijs suis diuidendā, & subditus terrā illam proprijs filijs diuideret, & filios Domini exhære-

dar

daret, nūquid non infidelis valde esset? Sic prælati ecclesiæ valde infideles sunt qui patrimoniū Christi, quod filijs Christi deberent diuidere, consanguineis suis tribuunt. ¶ Secūdo potest ostendi infidelitas ista per illud verbum beati Bernard. Mira res, inquit, est, Episcopi habent ad manum cui credant animas: cui autem credant facultates suas, nō inueniuntur. Et subdit: Vnde liquidò datur intelligi quòd patientius ferimus iacturam Christi, quàm nostrā. quandoq; aliquis episcopus alicui nepotulo suo quinq; milia animarū committit, cui decem pira non cōmitteret. ¶ Tertio potest ostendi infidelitas ista prælatorū per hoc, quòd ipsi infideles sunt erga cōsanguineos suos, quibus beneficia ecclesiastica cōferunt. quod sic potest ostendi. Nunquid Dauid iniquus fuit, & infidelis erga Vriam? quem fecit poni ex aduerso belli vbi fortissimum erat præliū. vt legitur 2. Reg. 11. Sic infidelis est episcopus qui nepotulo suo prælationē confert, cùm sciat eum imbellem, & sciat totum pondus prælij spiritualis versum super prælatos. Vnde 1. Reg. 11. legitur quòd totum pondus prælij versum est in Saul. Nunquid Pharao iniquus fuit in paruulos Iudæorum, cùm præcepit populo suo vt quod nasceretur de Iudæis masculini sexus in flumen proijceretur? Sic iniqui sunt prçlati in nepotulos suos quos in flumen deliciarū & diuitiarum proijciunt, vbi spiritualiter submerguntur. Vnde nepotuli huiusmodi cōsueuerunt esse leccatores. Præterea quę maior impietas quàm super puerulum vnū ponere pondus ipsis angelicis humeris formidandum, gigantibus vix portabile? Ad primum pertinet illud Bern. Parati sunt filij hominum ad honores, ad celsitudines graduū ecclesiasticorū ipsis angelicis humeris formidandos. vnde cuilibet animæ

legit

Digitized by Google

legitur vnus angelus deputatus esse. Ad secundum pertinet illud Iob 26. Ecce gigantes gemūt sub aquis. id est, perfectissimi viri sub populis. Quæ maior impietas quàm illi qui adeò imbecillis est quòd stare non potest quin ad ventum tentationis cadat, superponere vnum magnum castrum vel vnam magnā molam? De onere isto videtur conqueri Moyses Num. 11. dicens: Cur imposuisti pondus vniuersi populi huius super me? Fortem oportet esse columnam super quam ponitur domus vna. Quanta ergo fatuitas est super virgulam vnam etiam arundineam villam vnam ponere? ¶ Sexto peccatū istud facit prælatos ecclesię amittere amicum fidelissimū & propinquissimum pro amicis carnalibus, qui verius inimici dici possunt: iuxta illud Prophetæ: *Inimici hominis domestici eius*: Amicus fidelissimus Christus est, quo nullus maiorē charitatē habuit, de hoc amico legitur Eccl. 6. Amico fideli nulla est comparatio, & non digna ponderatio auri & argenti. Vnde vsualiter dicitur: Amplius valet amicus in platea, quàm aurū in arca. Valor huius amici in morte apparet, quando cæteri amici hominem relinquunt. Nescit homo quid amittat amittendo istum amicū, donec post mortē arguet eum conscientia sua, dicens: Deum qui te genuit dereliquisti, & oblitus es Dei creatoris tui. vnde Ierem. 2. Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te. Scito & vide, quia malum est & amarum reliquisse te Dominū Deum tuū. Ideo dicitur Eccl. 6. Noli fieri pro amico inimicus proximo. Christo scilicet, qui propinquior est inter amicos tuos: vnde proximus vocatur Lucæ 10. vbi dicitur: Quis horum proximus tibi videtur fuisse illi qui incidit in latrones? Et subditur: Qui fecit misericordiam in illum. Huic præ cæteris amic

amicis adhærere debemus. Mihi autem adhærere Deo bonum est, ait Dauid. ¶Septimo, peccatum istud est radix & occasio multorũ magnorum peccatorũ. vnde in Iuda fuit hoc peccatum initiũ malitiæ eius. Ex amore enim carnali quē habebat ad vxorem & liberos suos murmurauit ipse de effusione vnguenti. vnde Ioan.12. Quare hoc vnguentũ non venditur pro trecentis denarijs, & datũ est egenis? Et subditur: Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad ipsum: sed quia fur erat & latro, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat. vnde venditione Domini voluit illud damnum recompensare, sicut dicit Glos. super illud Matth.16. Tunc abijt vnus de duodecim &c. Damnum de effusione vnguenti vult magistri pretio compensare. dicit interlin. Non timuit Iudas Dominum suum tradere vt acquireret quod daret eis quos carnaliter amabat. Sic prælati quibus dominatur amor carnis non timent committere simoniam vel alia enormia peccata, vt cõsanguineos suos promoueant. Et si Iudas meruit peruenire ad suspēdium, quia loculos Domini habēs dabat vxori & filijs quod dandum esset pauperibus, licet pauca eis daret: quid meretur ille qui non vxori, sed concubinæ dat quod pauperibus dandum esset, & consanguineis quibus minus tenetur quàm filijs, dat officiũ dispensandi res pauperũ quos scit expensuros eas in vanitates & voluptates? Non faciebat Dominus, de quo dicit glos. super Matt.16. Eum qui primo ascenderit, tolle. Et aperto ore inuenies staterem. Iudas cõmunia habebat in loculis: sed res pauperum conuertere in suos vsus nefas duxit, idipsum dans exemplum nobis. Si Ananias qui retinuit ea quæ pauperibus danda erant, sic punitus est, licet habuisset ea de vendition

Digitized by Google

tione proprij agri, vt legitur Act.5. qualiter punientur illi qui sibi & suis retinent quæ pauperibus danda essent, quæ non de suo patrimonio habēt, sed ex patrimonio Christi? Item si septem viri qui electi ab Apostolis vt præessent mēsis, furati fuissent ea quæ danda erant pauperibus, nunquid verisimè est quòd Petrus in eos vindicasset sicut in Ananiam vindicauit? Et vt breuiter cōcludamus, plus nocet amor carnalis ministris ecclesiæ, quàm simonia, triplici ratione.

Quòd in ministris ecclesiæ plus nocet carnalis amor, quàm simonia.

PRimo, quia peccatū simoniæ magis exosum est hominibus quàm carnalis amor. Vnde multi sunt qui dedignarentur simoniam cōmittere, qui tamen non dedignarentur nepotulis intuitu cōsanguinitatis beneficia ecclesiastica conferre: imò inuenitur hoc peccatum in viris qui sancti videntur esse. ¶ Secūdo, quia prælatus qui carnalem amorem habet, pluribus vult acquirere beneficia quàm simoniacus, in quātum talis: & ideo oportet eum plura capere. Vnde septē episcopatus non sufficerent ei, cùm plures consanguineos habeat. Simoniacus verò non curat nisi tantum de vno. ¶ Tertio quia citius liberatur quis à peccato simoniæ, quàm à pœnis infernalis amoris. In morte enim saltem simoniacus resignat beneficio simoniacè acquisito: sed prælatus carnalis etiam in morte sua vult nepotulos suos retinere beneficia, quibus indigni sunt. Nota arcam Dei reductam fuisse à terra Philisthinorum, vaccis non reflexis ad fœtus suos, licet eos haberent: vt legitur 1. Reg. 6. Sic ecclesia de malo statu in quo est pro magna sui parte non exibit, nisi illi quorum est trahere eam, carnalem amorem deposuerint.

De

De peccato choritarum, quod maius est simonia. CAP. IX.

OST peccatum ædificantium Sion in sanguinibus, dicẽdum est de peccato choritarũ quod committitur cùm aliquis intrat in ecclesia Dei per violentiã, vel per preces armatas principum, vel maiorũ prælatorũ ecclesię. Archiepiscopus enim vel episcopus non potest præcipere minori prælato vt det ecclesiasticũ beneficiũ, nec etiam potest dare illud, cùm minoris prælati sit primo illud dare, nisi in casu in pœnam male dãtis: sicut maior dominus terrenus feuda minoris domini nõ potest dare, nec præcipere ei vt det. Primo ergo ostẽdemus ꝙ detestabile sit peccatũ istud, ꝑ pœnã qua legit̃ Dominus punisse hoc peccatũ. Secũdo per diuersas similitudines. Tertio, ꝑ malũ quod prouenit in ecclesia. Inuenitur autẽ Dominus punisse peccatum istud tripliciter, scilicet exustione, terræ absorbitione, & lepra. De exustione Num. 16. ꝙ Chore cũ ducẽtis qnquaginta de maiorib. Leuitis igne diuino succẽsi sunt, quia sacerdotiũ rapere voluerũt. Et legit̃ ibidẽ de Dathã & Abirõ q ducatui Moysi inuiderũt cùm essent de tribu Rubẽ, cui iure primogeniturę videbat̃ deberi, ꝙ dirupta est terra sub pedibus eorũ, & aperiẽs os suũ deuorauit eos cum tabernaculis suis, & vniuersa substãtia eorũ, descẽderũtq́ viui in infernũ. Legit̃ verò de lepra, 2. Para. 26. de Ozia, qui in festiuitate propitiationis indutus stola pontificali intrauit in templum, vt incensum poneret, & factus est terræmotus, & percussus est lepra in facie, & fuit leprosus toto tempore vitæ suæ. Peccatũ istud maius est quàm peccatum

Digitized by Google

simoniæ, sicut asserit Aug. dicens: Quis dubitet deterius esse commissum quod grauius est iudicatum? quod etiã per simile potest ostendi. Grauius enim peccat raptor qui facit violentiam, quàm fur: & grauius peccat qui alicui mulieri violentiam facit, quàm qui pecunia facit eam consentire sibi: sic grauius peccat qui per violentiã intrat in ecclesiam Dei, quàm qui per simoniam. Quanta autem cõtumelia Deo fiat in peccato isto, potest manifestari per hoc quòd principes pro tãta contumelia habẽt, cùm aliquis vxores eorũ exhonorat, cõtumeliã & violẽtiã eis inferẽdo: vix eñ pacificari possunt. Quanta ergo cõtumelia est regi cœlesti, cũ ostiũ ecclesiæ quę spõsa eius est, frangitur, & violentia ei fit? Valde possunt timere tales ne in eo in quo peccant puniantur, ne ab ingressu triumphantis ecclesiæ omninò prohibeantur. Non est parua cõtumelia quòd Domino omnium à suis in terra inferatur violentia. Accidit autem propter peccatũ istud quòd in ecclesia omnino indigni promouẽtur. Vnde legitur 2. Mach. 4. de Menelao, quòd acceptis à rege mãdatis venit nihil habẽs dignũ sacerdotio. Ex hoc etiã peccato accidit destructio ecclesiarũ. Vnde legitur 2. Mach. 8. de Alchimo quem rex Demetrius cõstituit sacerdotem, quòd multo plus malefecerit filijs Israël, quàm gentes. Hoc peccatum dissuadet Apostolus ad Hebr. 5. dicens: Nemo sibi assumat honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Aaron ostẽsus est dignus sacerdotio per virgam, quæ floruit & fronduit, & fructum fecit. ¶ Et hic est primus modus quo quis vocatur à Deo ad honorem, cùm aliquo miraculo ostenditur dignus honore. ¶ Secundus modus est, cùm aliquis ostenditur dignus dignitate aliqua voce lapsa de cœlo. vt Iosue, de quo Numeri 27. Et

beatus

Digitized by Google

eatus Nicolaus. Et Christus, de quo Matt. decimoseptimo: Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite. ¶ Tertius modus fit per sortem: qua Mathias ostensus fuit dignus apostolatu. ¶ Quartus modus fit per canonicam electionem. Sed hodie electio canonica facta est diabolica: quãdo enim in ecclesijs plures erant boni quàm mali, tunc electio quæ est secundum pluralitatem punctorum bona, bona erat. Plures enim erant illi qui eligebant Deo, illis qui eligebant diabolo: sed non econtrario est. Cùm enim plures sint mali quàm boni in ecclesijs: plures eligunt secundum voluntatem diaboli, quàm secundum voluntatem Dei. Et sic frequenter est potius electio diabolica quàm canonica. Contra illos qui per principes seculares volunt intrare in ecclesiam, est illud Ecclesiast. septimo: Noli ab homine quærere ducatum, neque à principe, neque à rege cathedram honoris. Isti non sunt gratia Dei id quod sunt, sed potius gratia hominum. vnde in literis quæ scribuntur eis, non debet apponi Dei gratia, sed gratia hominum, & Dei furore. vnde Osee decimotertio, Dabo tibi regem in furore meo &c. Isti sunt simulacra gentium, argentum & aurum, opera manuum hominum. hij sunt qui colunt personam potentis vt Deum suum: vnde ad eum verbis vtuntur quibus ad solum Deum vtendum est. Vos fecistis me, inquiunt, ex nihilo in quo eum creatorem confitentur. Creare enim est ex nihilo aliquid facere. Non solum institutio prælatorum ecclesiæ, sed etiam institutio principum secularium purè à Deo debet esse. Deuter. 17. Cùm dixeris, Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum regiones: eum constitues quem Dominus Deus tuus elegerit.

TT 2

Digitized by Google

De auaritia mercenariorum, quæ multum nociua est ecclesiæ Dei: & quòd sex faciunt ad eius detestationem. CAP. X.

VARITIA mercenariorum multũ nociua est ecclesiæ Dei. Sapiens: Nullum vitium deterius est auaritia in principibus, & rempúblicam regentibus. Ad detestationem huius vitij, Primo facit maledictio quam scriptura prædicit his qui sunt in peccato isto. Eccl. 2. vbi dicitur, Væ peccatori ingredienti terram duabus vijs. terrã duabus vijs ingreditur qui in ecclesia vult seruire Deo & mammonæ, cùm tamen Dominus dicat Matt. 7. Non potestis Deo seruire, & mammonæ. De hac maledictione legitur Ezec. 33. Væ pastoribus Israël qui pascebant semetipsos. § Secũdo facit ad detestationem huius peccati pœna qua Dominus puniuit figuram huius peccati. Leuit. 10. Vbi cùm Dominus ignem cœlestem misisset in quo solo sacerdotes ei offerrent, Nadab & Abiu filij Aarõ acceptis thuribulis imposuerunt ignem & incensum desuper, offerentes corã Domino ignẽ alienũ: egressusq; ignis à Domino, deuorauit eos corã Domino. Ignis de cœlo missus, Dei amorẽ designat ex quo purè debent offerre sacerdotes. Ignis verò alienus, ignis ambitionis est vel cupiditatis. Vnde Ber. Habet aduersarius noster, vtpote peruersus diuinorũ operum æmulator, ignem ambitionis quem Saluator in nobis nõ accẽdere, sed extinguere venit. Si quis autem alienũ ignem in diuino præsumpserit offerre sacrificio, morietur in iniquitate sua, etiã si patrem habeat Aaron. ¶ Tertio facit ad detestationem huius peccati, multiplex malum quod facit præ-

lat

Digitized by Google

latus ecclesiæ. ¶Primum est, quòd oculum intentionis lædit in eis. & sic consequẽter fert omnia quæ faciũt in ecclesia, q̃ mala sunt. vnde Matth. 5. Si oculus tuus fuerit simplex, totũ corpus tuũ lucidum erit. id est, tota congeries operum lucida erit. Si autem nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Tunc oculus intentionis est simplex, cùm aliquis sola æterna petit in ecclesia. iuxta illud Psal. Vnam petij à Domino, hanc requiram &c. Matt. 6. Primum quærite regnũ Dei &c. & Apostolus: Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terrã. Et tunc totũ corpus, id est tota congeries operũ lucida erit. Si autẽ oculus intentionis lesus est, tunc tota congeries operum tenebrosa est. ¶Secundo facit eum amittere Christũ. quod figuratum est Gen. 31. vbi cùm Laban misisset ad tondẽdas oues, fugit Iacob: sic dum mercenarij tonsioni gregis intendunt, Christus recedet ab eis. Iudas cùm ascenderet ad tonsores ouium suarum, incestũ commisit cum Thamar: vt legitur Gene. 38. sic prælati qui non quærunt nisi tondere & mulgere oues in ecclesia Dei, sæpe à Deo deseruntur, adeò vt incestum committant proprias filias corrumpendo. Absalon etiã cum tonderentur oues eius, interfecit fratrẽ suum Amon, cùm esset temulentus. Et nota quòd Iudęi in tonsione ouium solẽnizabãt: in quo figuratũ est gaudiũ mercenarij de commodo temporali, quod facit ecclesia Dei. Vnde Zach. 11. Pasce pecora occisionis, quæ qui possederant, occidebant, & non dolebant: & vendebant ea, dicentes, Benedictus Deus diuites facti sumus. Tertio facit illud peccatum ecclesiam cum diabolo inire illud ignominiosum foedus de quo legitur 1. Regum 11. quòd Naas Ammonites dixerit viris Iabes Galaad, In hoc feriam vobiscum foe-

dus, vt eruam omnium vestrum oculos dextros. Eruebat oculos dextros his quos in bello capiebat, vt sinistros scutis celantes ad bellum forent inutiles. Oculus dexter in multis locis erutus est Ecclesiæ: quia ibi non est iam aliquis spiritualis, sed solum terreni homines adeò occupati circa defensionem temporalium quòd ad bellū spirituale sunt inutiles. ¶ Quartum malum est ariditas brachij dextri. vnde Zac. 11. O pastor & idôlum, derelinquens gregem: gladius super brachiū eius, & super oculum dextrū eius: brachiū eius ariditate siccabitur, & oculus eius dexter obtenebrescens obscurabitur. ¶ Quarto facit ad detestationem huius peccati, multiplex malum quod prouenit ex peccato isto gregi. Vnde Io. 10. *Mercenarius, & qui nō est pastor, cuius nō sunt oues, propriè videt lupum veniētem, & dimittit oues, & fugit, & lupus rapit, & dispergit oues.* Lupus dicitur diabolus, vel persecutor violētus. Et August. loquens de mercenario, dicit: Si ouis deuiat, non reuocat: si infirma, non medetur: si deuoratur, non lacrymatur. Si fugiunt temporalia quæ ipse amauit, fugit ipse animas quas ipse amare simulauit. Hoc bene apparebit in tēpore antichristi, quando temporalia auferentur ecclesiæ: tunc enim implebitur illud Esa. 1. Et derelinquetur filia Sion sicut vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario. In vmbraculo vineæ nullus habitat, nisi quandiu sunt ibi racemi: nec in domicilio horti, nisi quandiu sunt ibi fructus. Sic mercenarij nō habitant in ecclesia, nisi dum ibi lucrantur. Quomodo mercenarij se habeant ad gregē, ostēditur Ezech. 34. vbi sic dicitur eis: Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis: quod infirmum fuit non consolidastis

lidastis: & quod ægrotũ, nõ sanastis: & quod fra ctũ, nõ alligastis: & quod abiectũ, nõ reduxistis: & quod perierat, nõ quæsistis, sed cum austeritate imperabatis eis & cum potentia. ¶ Quinto facit ad detestationẽ huius peccati, peruersitas quã facit hoc peccatũ in ecclesia. Altaria enim ecclesiæ in mensas nummulariorum conuertit. vnde super illud Matthæi 21. Mensas nummulariorum &c. dicit Glossa, Altaria enim Dei sic vocat, propter auaritiam sacerdotum. Altare in mensam nummularij conuertit, qui in eo celebrat potius nummo quàm Deo. Et tali potest dici illud Ouidij: O nummi, nummus nobis hunc præstat honorem. Thuribula etiam ecclesiæ quæ deberent esse inferius clausa, superius verò aperta, peruertit hoc peccatũ, cum ea quæ deberẽt fieri pro æternis, fiũt pro tẽporalibus. Et vt breuiter dicã, hoc peccatũ facit vt seruitiũ ecclesiæ in multis locis Deo non placeat. Vnde Malach. 2. Quis est in vobis qui claudat ostia, & incendat altare meũ gratuitò? Et subdit: Nõ est mihi volũtas in vobis, dicit Dominus: & munus nõ suscipiam de manu vestra. ¶ Sexto facit ad detestationẽ huius peccati hoc, quòd Christus ita diligenter cauit sibi ab auaritia mercenariorum: quod potest ostendi primò ex hoc quod legitur Matthæi octauo, quòd vnus scriba dixit Christo: Magister, sequar te quocunque ieris. Et noluit hoc Dominus: quia propter lucrum terrenum volebat eum sequi. Vnde dixit ei, Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos &c. Vulpes, id est homines astuti: habent foueas, id est loca infima in ecclesia Dei: sed volucres cœli, id est nobiles, habent nidos, id est loca alta, scilicet dignitates. ¶ Secũdo potest ostẽdi per hoc quod Dominus dixit Io. 6. turbæ quæ propter lucrũ secuta est, est:

Digitized by Google

Quæritis me, inquit, non quia vidistis signa quæ feci, sed quia panem meum manducastis, & saturati estis. ¶ Tertio potest ostendi idem per hoc quod dicit Aug. Noluit Dominus per baptismũ amoueri pœnam & mortalitatem nostram sicut & culpam, ne delicatè crederetur in Deum. Prȩterea Ioan. vlt. præcepit in nauigij dexteram mitti rete. Ibidem etiam postquam dixit Petro, Pasce oues meas, nõ subiunxit mercedem quam habiturus esset, qua Petrus alliceretur. sed subiũxit de morte quam pro grege erat passurus, dicens: Amen amẽ dico tibi, cùm esses iunior &c. quasi ad terrendum ignauos. Simile habetur in missione apostolorum. dixit enim eis, quòd paupertatem & persecutionem passuri essent. Vnde Matt. 10. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Et Lucæ 9. Nihil tuleritis in via &c. Idem habetur in missione Apostolorum, Luc. 10. Ecce ego mitto vos sicut agnum inter lupos, nolite portare sacculum &c.

❧ Quare Deus in primitiua ecclesia noluit tẽporalia coniuncta esse spiritualibus.

SEd potest quærere aliquis, cùm spiritus carni connexus sit in homine: quare noluit Dominus in primitiua ecclesia temporalia spiritualibus esse connexa? Præterea, nunquid tẽporalia prouocatiua sunt ad spiritualia? Ad quod respondemus quòd temporalia prouocatiua sunt illorũ quæ Christus noluit habere ecclesiam sanctam. Contẽptores enim tẽporaliũ voluisse esse rectores ecclesiȩ suæ, & nõ amatores. Qui vult sibi cauere à muscis, caueat sibi à lacte & melle quæ amãt muscȩ. Præuidebat Christus ꝙ amatores tẽporaliũ auferrẽt ei ecclesias, si spiritualib. officijs tẽporalia lucra cõnecterẽtur. Qui vult à canib. dilacerari aliquid, inuoluat illud carne. Vnde

beat

beatus Antonius præcepit cuidam monacho qui pecuniã habebat, vt emeret inde carnes,& super se nudus eas sibi afferret: quod faciẽs monachus, à canibus dilaceratus est. Pisces ferrum transglutiũt, quia esca inuolutũ est, licet mors sua lateat ibi. Similiter & milui intestina. Sic amatores temporaliũ officia ecclesiæ quibus terrena annexa sunt, assumunt ad dãnationẽ suã,& vidẽtur sequi Christũ, cùm sola tẽporalia sequãtur. Sen. Multi aliquem comitantur, mel muscæ sequũtur, cadauera lupi, frumẽta formicæ: prædam sequitur turba ista, non hominẽ. ¶ Præterea sciebat Christus quòd tẽporalia spiritualibus officijs annexa terrori essent viris perfectis. Quis enim sanę mentis non timeat dispẽsator terrenorũ esse in ecclesia, quãdo legitur primũ dispẽsatorẽ tẽporaliũ in ecclesia furẽ fuisse,& proditorẽ, & homicidam sui ipsius? Quis nõ timeat ꝑ locũ illũ ire in quo clauos positos esse scit? quomodo nõ timeat terrena ista qui legit Iob 18. ꝙ abscõdita est in terra pedica diaboli. ¶ Tertio pręuidebat Dominus tẽporalia putrefactura, imò submersura multos in ecclesia Dei. Propter quod vocantur aqua. Apoc. 12. vbi sic legit, Et misit serpẽs ex ore suo post mulierẽ aquã tanquã flumen, vt eam faceret trahi à flumine. Mulier ista ecclesia est, quam serpens antiquus tẽporalium abundãtia quærit submergere. ¶ Quarto præuidebat Dominus superbiam quæ nascitura erat in ecclesia ex abũdantia temporalium. De qua videtur loqui Dominus Esa. 60. Ponam, inquit, te in superbia seculorum, gaudiũ in generatione & generationem,& suges lac gẽtiũ, & mammilla regum lactaberis. Superbia seculorum, idest talis qualis est hodie in secularibus, est hodie in ecclesia Dei. vnde Bern. ad Eugenium papam: Vides totum ecclesiæ zelum pro digni-

Digitized by Google

tate feruere tuenda. Dignitati datur totũ, sancti-tati nihil, vel paruũ gaudiũ, cui maledixit Dominus Luc. 6. dicens, Væ vobis qui ridetis. præfert ecclesia luctũ benedictioni. De quo ibidem, Beati qui nunc fletis. quod autem sequitur, Et mãmil la regũ lactaberis, potest intelligi dictum in derisionẽ Ecclesiæ, quæ in senectute sua lac transitoriæ cõsolationis non cessat fugere. Ecclesia enim quasi in infantia sua fuit sub Veteri lege. Vnde Dñs promittebat sibi terrã fluẽtem lacte & melle. Lac eñ & mel cibus sunt paruulorũ. In aduẽtu verò Christi, à lacte separata est. Sed modo quãtum ad maiorem partem sui ad lac rediit, quod signum est puerilitatis. Superbia & diuitiæ quasi connexa sunt. Vnde opes vocãtur superbæ. Prouer. 8. ¶ Quinto nolebat Dominus quòd ecclesia haberet fiduciam suã in alio quàm in ipso : volebat potius fundare eam supra petram, quàm supra terram. vnde Mat. 16. Super hanc petrã ædificabo ecclesiam meam. Si fiduciam suã habuisset ecclesia in Deum, & non in diuitiis, non ita elõgasset se ab eo. Legitur in Vitispatrum, quòd quidam venerunt in ciuitatem quandã vt distribuerent ibi eleemosynas, & veniẽtes ad domum cuiusdam pauperis viduæ, quæ cùm esset candidatrix exierat ad opus suum, quandam inuenerunt filiam quæ apparuit eis quasi tota nuda, & voluerunt ei dare vestes, quæ noluit accipere eas: mater etiam cùm venisset noluit eas accipere, sed dixit: Ego habeo procuratorem meũ Deũ, & vos eum à me vultis tollere hodie? Et illi audientes glorificauerunt Deum. ¶ Sexto sciebat Dominus oculum ecclesiæ impediendum esse temporalibus istis ab officio suo. Modicũ enim pulueris vel paleæ, oculum omninò cessare facit ab officio suo. Et ideo voluit ducem ecclesiæ paupere[m]

Digitized by Google

perès esse, eo quòd paupertas expedita est, sicut dicit Sen. Et subdit: Si vis animo vacare, aut pauper sis oportet, aut pauperi similis. Et si cætera membra corporis ad plura officia conueniāt, vt lingua ad gustum & locutionem, & manus similiter ad multa: oculus tamen vnicum habet, & contactum terræ maximè timet: sic oculus ecclesiæ contemplationi legis diuinæ debuit intendere, & à terrenis istis separari. Licet pes hominis à cæteris membris eius separatus non sit: tamen habet separatim artem quæ ei deseruit, & artifices qui totaliter circa calciamenta eius intenti sunt: quantomagis deberent esse aliqui qui totaliter spiritualibus sint intenti? Sed magis occupata est hodie ecclesia in temporalibus quo ad magnam partem sui, quàm fuerit synagoga. vnde quando datum fuit à Constantino occidentale imperium ecclesiæ, facta est vox de cœlo, dicens: Hodie infusum est venenum ecclesiæ Dei. ¶ Mercenarij mali latrones sunt, aliunde enim intrāt in ecclesiam quàm per Christum. Vnde super illud Ioan. 10. Qui non intrat per ostium &c. dicit Glos. Aliunde quis intrat, vel non bene de Christo sentiendo, vel non Dei gloriā, sed suam quærendo. Ipsi enim non abhorrent spoliare crucifixum, similes militibus qui spoliauerūt Christum crucifigendum. Isti Iudaizant in ecclesia Dei, potius eligentes esse discipuli Moysi, quàm Christi. iuxta illud Ioannis 9. quod dixerunt Iudæi cæco: Tu discipulus illius sis, nos discipuli Moysi sumus. Discipuli Moysi sunt qui tēporalia volunt quæ promisit Moyses. Discipuli verò Christi sunt qui contēptis terrenis cœlestia volūt habere quæ Christus promisit. Mercenarij enim quodāmodo patiunt pœnā illā qua Dominus solet punire lusores blasphemātes. Habēt enim faciem

ciem cordis quodammodo præposteratam. Cùm enim deberent posteriorum obliuisci, & ad anteriora se extendere, iuxta verbum Apostoli, ipsi potius iuxta verbum Prophetæ, fiunt in retro & non in ante. Faciem enim versam habent ad temporalia quæ retro debent esse, & dorsum ad spiritualia bona quæ debẽt esse ante. Vnde figurati sunt per XXVI. viros habentes dorsa ad tẽplum, quos vidit Ezechiel. Ipsi deberent attẽdere quid acciderit Sichẽ & populo eius, qui pro tẽporalibus spirituale opus fecerunt, circuncidentes se pro filia Iacob & vtilitate quam sperabant ab Iacob & filijs eius. Vnde Gene. 34. dicit Sichen: Substantia eorũ, & primogenita eorũ, & omnia quæ possident erunt nostra. Occasione enim illius circũcisionis interfecti sunt. Sic qui pro terrenis spiritualia faciunt, timere possunt ne æternaliter occidantur.

De septem signis Auaritiæ in ecclesia Dei apparentibus. CAP. XI.

SEQVITVR de signis Auaritiæ quæ apparent in ecclesia Dei. ¶Primum signum est, cùm vnus habet plura beneficia ecclesiastica, quorũ sufficeret sibi vnũ secundum statum suæ personæ. Secundum est, cùm aliquis in die multas missas celebrat, nisi in casibus à iure exceptis. Tertium est, cùm aliquis in eadem missa multiplicat officia. Quartum est, cùm quis multiplicat altaria non necessaria. Quintum est, promotio ad sacros ordines, vel dignitates eorum qui sunt infra legitimam ætatem. Sextum est, reseruatio fructuũ, & cõgregatio ab eis qui habẽt annuos redditus.

Sept

Septimum est, concursus ad funera & processiones, & nūmos horarios, & breuiter ad omnia ad quæ esca alicuius lucri terreni allicit eos, & neglectus eorum in quibus nullum lucrum speratur. Et licet aliqua ex his interdum ex deuotione fiant, cupiditas tamen ea adinuenit.

De pluralitate beneficiorum, & primo quòd non liceat habere plura beneficia ecclesiastica.

MVlta sunt alia signa: sed causa breuitatis tantū de his tãgemus, incipiẽtes à pluralitate beneficiorū. De qua quidẽ de cõsilio auaritiæ dicunt, quòd meritoriè potest quis habere plura beneficia ecclesiastica, licet vnū eorū sit ei sufficiens secundū statum suæ personæ. De quorū numero quidã cum lõgo tẽpore affirmasset hoc esse mortale peccatū, dum vnicū beneficiū habebat, dato sibi secundo beneficio, asseruit ꝙ licitè posset quis plura beneficia habere. Et addidit, quòd nullus posset intelligere nisi qui haberet ea. Cuius rei talis potest assignari causa, sicut legitur Zacha. 5. Impietas est oculus eorum in vniuersa terra. Luxuria est oculus luxuriosi. Auaritia est oculus auari, & sic de cæteris impietatibus. vnde accidit quòd alicui luxurioso videtur aliqua fatua mulier quam nimio diligit amore, pulchra, cùm in veritate turpis sit: & hoc est, quia oculo luxuriæ eam intuetur: nimius enim amor luxuriosus qui in eo est, facit eum sic iudicare de pulchritudine illius. Alius autẽ qui nõ habet huiusmodi oculū, nõ videt illam pulchritudinẽ in illa muliere. Sic ille in quo est oculus auaritiæ videt quòd aliquis posset habere plura beneficia ecclesiastica, sufficientia visione falsa vel fantastica. Illi autẽ qui non habẽt oculum auaritiæ, non vident hoc. vnde dicũt malū esse habere plura be-

neficia talia ecclesiastica, quod multipliciter potest ostēdi. ¶ Primo sic. Tria distinguuntur principia operationū nostrarū, scilicet natura, gratia, & vitiū. Igitur cùm aliquis vult habere talia plura beneficia, vel natura est principiū huius operationis, vel gratia, vel vitiū. Et videtur ꝙ nō natura. Natura enim paucis cōtenta est. vnde Sen. Exiguū natura desiderat. & 1. ad Tim. 6. Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti simus. Gratia etiā nō videtur esse principiū huius operationis. Quod multipliciter potest ostendi. Primo per hoc ꝙ gratia paucioribus cōtenta est quàm natura: quod patet per hoc ꝙ ipsa est aqua sitim terrenorū extinguēs. Vnde Io. 4. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, nō sitiet in æternum. Super quod verbū dicit Aug. Qui biberit ex flumine paradisi, de quo gutta vna maior est quàm Oceanus, restat vt in eo extincta sit sitis mūdi. ¶ Secūdo potest idē ostendi per hoc quòd Dominus consulit contrariū. Consiliū enim Dei est summa paupertas. Vnde non est verisimile, quòd gratia ipsius contrarium consulat. Si enim gratia ipsius multiplicationē temporaliū cōsuleret, ipse Deus hoc consuleret. Dicitur enim hoc Deus facere quod gratia ipsius facit: & sic Deus consuleret cōtraria: & sic esset in eo est & non. Cuius contrarium dicit beatus Bernard. super illud, Ductus est Iesus in desertū &c. Absit, inquit, vt spiritus veritatis qui te adduxit huc, te reducere velit: quia non est in ore eius est & non. ¶ Tertio potest idem ostendi per hoc quòd in fine vitæ cùm Dominus vēturus est ad eos, nō auderent retinere multitudinē beneficiorū taliū. Si enim gratia Dei & amore ea possederunt, deside rare debēt, vt in statu tali à Domino inueniātur, vt ab eo dignam mercedē accipiāt. Et si vnctio

grat

Digitized by Google

gratiæ in statu sanitatis docebat eos beneficia multiplicanda esse, ipsa in statu infirmitatis cùm maior est deuotio, nō permitteret eos de hoc dubitare. Non videtur esse consiliū diuinæ gratiæ quòd aliquis in statu illo viuere audeat in quo nō audet mori. ¶ Quarto potest ostēdi hoc authoritatibus quæ sequūtur. Aug. Qui verā fidem habet, nō cupit in his miserijs fieri diues. Nō videtur ergo habere verā fidē, quæ est prima gratia, ille qui desiderat habere plura talia beneficia. Quomodo ergo consulit ei gratia quam non habet? Item veritas non volat ad muscas. Charitas etiā cùm ignis est, non tendit deorsum. Præterea cùm charitas *Deum super omnia amet, ipsa non desiderat multiplicationem terrenorum*, quibus eum amittat vel impediatur ne ei intendat. Vnde August. Otium sanctum quærit charitas veritatis. Idem: Videtur quidem mihi animum pluribus actionibus intentum Deo, quodammodo vacuari. Non est verisimile quòd charitas quærat quæ eam Deo euacuent, sed potius quærit pacem in qua factus est locus eius. Ipse etiam est pallium breue quod vtrunq; operire non potest. De quo legitur Esa. 28. Vnde Augustin. Domine, ego per auaritiam meam te amittere nolui, sed volui tecum possidere mendacium. Itaque te amisi, quia non dignaris cum mendacio possideri. Præterea, charitas plus diligit legem Dei, quàm milia auri & argenti: non est ergo verisimile quòd ipsa consulat multiplicitatem temporalium, quæ requirit multiplicationē actionum, quæ impedit hominem à studio sapientiæ diuinæ. Vnde Ecclesiastici 38. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu, sapientiam percipiet. Patet ergo quòd operationis prædictæ non est principiū natura vel gratia.

Vnde

Digitized by Google

Vnde relinquitur quòd principium eius sit vitium. Et sic patet quòd vni homini non sit licitū habere plura talia beneficia. Et hoc satis potest manifestari si considerentur causæ propter quas aliqui credunt hoc sibi licere.

Causæ plurium beneficiorum, sed inefficaces.

Alij enim credunt hoc sibi licitum esse, quia beneficia illa bene expendunt. Alij quia nobiles sunt. Alij quia vicarios ponunt. Alij quia ad administrationem temporaliū vtiles sunt, vel propter sapientiam huius mundi, vel propter potentiam. Contra illos qui credūt quòd bene possunt illa habere, quia bene expendunt illa: dicimus quòd non sufficit medico bene expendere ea quæ sibi dantur ab infirmo, & nullam curam habere de infirmitate illius. Similiter non sufficit aduocato bene expendere salariū, & se non intromittere de causa. Nec stipendiario sufficit stipendia sua bene expendere, & de guerra se non intromittere. Sic clerico habenti beneficia ecclesiastica non sufficit bene ea expendere, nisi faciat officia quibus illa annexa sunt. Contra illos verò qui credunt se posse habere plura talia beneficia, quia vicarios ponunt, Primò dicimus quòd eadem ratione laicus vnus, imò etiam mulier posset habere decem beneficia ecclesiastica: posset enim ponere vicarios. Præterea, ridiculum est matrimonium contrahere spe ponendi vicarium: & qui hoc facit, videtur incidisse in illam maledictionem, Deut. 28. Vxorē habebit, & alius dormiet cum ea. Tertio quærimus de vicario illo: vtrum sit pastor vel mercenarius. Si mercenarius est, latro est, sicut prius ostensum est. Cùm ergo dicit aliquis: Bene possum habere hoc beneficium, quia ponam ibi vicariū, penè idē est acsi dicat, Bene possum illud haber

habere: quia ponam ibi latronem, qui furetur, & mactet, & perdat. Io. 10. si verò pastor est, quæ ratio est vt tu habeas duas ecclesias, ipse verò nullam? Nunquid dicet tibi Ioannes: id est gratia Dei, vel in quo est gratia Dei, Non licet tibi habere vxorē fratris tui. Quarto quærimus à tali, vtrū vicarius ille sit minus bonus, vel æquè bonus, vel melior quàm ipse. Si minus bonus, tunc naturalis ratio dictat, quòd non est recipiendus pro eo. Operarius enim in vineam alicuius conductus, non potest vicarium minus bonum ponere. Si verò æquè bonus est vel melior, quæ causa est quòd iste habeat duo beneficia, & ille nullū? *Quinto quòd ipse deberet attendere quid acciderit de primo vicario synagogæ. Sic enim legitur Exod. 32.* Moyses relinquens populum, *paucis paruam moram facturus cum Domino,* dimisit vicarium satis bonum Aaron, & tamen in reditu populum quem reliquerat fidelē, infidelē & idololatrā inuenit. Præterea dicit Apostolus, *quòd si quis non laborat, non manducet. Quo iure ergo pascitur aliquis de beneficio illo, vbi ipse nō laborat? Ordinauit Deus vt qui seminat spiritualia, metat carnalia. Qua ratione ergo pauper vicarius spiritualia seminabit, & alius carnalia metet?* Et cùm Dominus dicat: Quos Deus coniunxit, homo nō separet: quo iure denarius ille quē subditus offert vicario pauperi sibi spiritualia seminanti, accipietur à patrono male viuente? Et si quo ad forum cōtentiosum ius ibi videatur habere: tamē quo ad iudicium sacræ scripturæ ipse raptor est, vsurpans sibi alterum eorum quæ à Deo coniuncta sunt sine reliquo: id est, mercedem sine labore: imò etiam homicida reputatur, & respectu mercenarij quem defraudat, & respectu pauperum subditorum quorum sudorē

comedit. De primo legitur Eccles. 33. Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. De secundo legitur ibidem: Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Vltimo dicemus quòd illi qui vicarium ponunt, qui sola cupiditate lucri seruiunt, & non amore Dei, talem amorem faciunt matri suæ ecclesiæ qualem amorem aliquis faceret suæ matri carnali, si pedem verum ei auferret, & loco eius pedem ligneũ substitueret. Pes ligneus non viuit, nec corpori adhæret. Sic vicarius qui charitatem non habet, non est membrum viuum vita spirituali, nec adhæret corpori ecclesiæ. Sola enim charitate viuit quis, & adhæret cæteris membris ecclesiæ. ¶ Contra illos qui dicũt quòd possunt habere plura beneficia ecclesiastica, quia sunt nobiles, dicimus quòd si filij Dei sunt, & ecclesiæ Dei vtiles, non volentes excedere mensuram nobilitatis suæ, forsitan iustum est vt de beneficijs ecclesiasticis præ cæteris accipiant, si fieri potest absq; iactura animarum. Sed si filij diaboli sunt, qua ratione de bonis Domini accipient? Nunquid Dominus debet nobilitatem filiorum diaboli honorare? Similiter si inutiles sunt eclesiæ Dei vel nociui suo prauo exemplo, non videtur iustum quòd præ cæteris commodum habeant ab ecclesia, ex quo ecclesia cõmodum non habet ex eis. Dicit Lombardus, quòd ipse non vult habere accipitrem qui capiat alaudam, & comedat gallinã. Sic Dominus non vult habere in ecclesia sua, qui multum constent ei, & nihil ei prosint. Similiter si aliquis non est cõtentus illis quibus contentus esset si clericus non esset, & cum paterna hęreditate exhęredatus sit, superior tamen vult esse quàm frater suus qui est hæres, nõ videtur iustũ esse quòd Dominus eius

super

Digitized by Google

superbiã pascat, vel sustẽtet. Cùm enim superbia filia diaboli sit, nõ pertinet ad Dominũ pascere eam. ¶ Cõtra eos qui credũt se posse habere multa talia beneficia, quia sapiẽtes vel potẽtes sunt, quo ad seculũ, dicimus quòd auaritia & cupiditas docet eos in hac parte. In dolosa enim statera cupiditatis sibi nihil põderant spiritualia, sed sola temporalia. vnde Bern. loquens de auaris prælatis: Optimi dispensatores rerum qui de maximis minimam, & de minimis maximã curam gerunt. ¶ Tertio loco potest ostendi non solum quòd malum sit plura talia beneficia habere, sed etiam quòd nulli nisi cæco debeat hoc in dubitationem venire. Certum enim est quòd nullus est princeps secularis in cuius curia licitũ sit illi qui non habet nisi vnũ equũ, auenã quærere ad opus duorum vel ad plures equos: nec inuenitur aliquis armiger ita simplex, qui hoc adducat in dubitationẽ. Quæ causa ergo est, vt in curia Dei, id est in ecclesia in qua tot sunt qui de auena ecclesiæ nõ possunt habere ad necessitatẽ, licitũ sit alicui qui nõ habet nisi vnũ equũ, auenã quærere ad plures equos? quomodo dubiũ est inter literatos, quod certũ est inter armigeros? Nunquid potest Dominus bene dicere illud propheticũ, Quis cæcus, nisi seruus meus? Præterea etsi licitũ esset aliquẽ habere plura talia beneficia: tamẽ nõ expedit. Vnde 1. Corint. 6. Omnia mihi licent, sed non omnia expediũt. Licebat Apostolo sumptus à subditis sumere, sed non expediebat: quia pseudoapostoli haberent inde occasionem quærendi & lucrandi. Sic licet licitum esset alicui viro honesto & discreto habere plura talia beneficia: tamen quia amatores tẽporalium accipiũt inde exemplũ cupiditatis & auaritiæ, non expedit. Sicut manducare idolothi-

tum, in se licitũ est homini discreto qui nõ comedit illud cum veneratione idôli: tamẽ coram infirmis & simplicibus peccatũ est comedere idolothitũ: ipsi enim credentes illud comedi cum veneratione idôli, scandalizabãtur inde. vnde beatus Bernard. Spiritualis homo qui omnia dijudicat, vt ipse à nemine iudicetur, omne opus suũ trina quadam consideratione præuenit. ¶Primo quidem an liceat, deinde an deceat, postremo an expediat. Licitum dicitur aliquid in respectu ad Dei prohibitionem. Decens dicitur in respectu ad conditionem personæ. Expediens verò in respectu ad offensionem proximi. Considerare ergo debet sapiens an illud quod facturus est, licitum sit, id est, à Deo nõ prohibitum: deinde an deceat personam eius: aliquid enim decens esset in aliqua persona quod tamen indecens est in alia. Præcipuè verò in viris literatis qui deberent spiritualiter esse oculus ecclesiæ, indecens est terreneitas & macula cupiditatis & auaritię: à talibus enim præcipuè sumitur exemplũ, & ad eos specialiter pertinet illud Apostoli 1. Thessalon. 5. Ab omni specie mala abstinete vos. Et illud Rom. 12. Prouidentes bona non tantũ corã Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.

Quæ faciant ad detestationem plurium beneficiorum.

AD detestationem verò huius peccati, Primo facit maledictio quam facit Dominus illis qui sunt in peccato isto, Esa. 5. dicens, Væ qui cõiungitis domum ad domum. Quomodo quis absque peccato habet, quod cum maledictione Domini habet? Secũdo mutilatio ecclesiæ quæ inde prouenit. Nõ videt innocẽs esse, qui matrẽ suã vno mẽbro mutilat: Sic innocẽs nõ est qui matrẽ suã ecclesiã mutilat, procurãdo quòd minus habeat vnum

Digitized by Google

vnũ membrũ quàm debeat habere: quòd si dicatur ꝙ ecclesia licet nõ habeat omnia mẽbra quo ad substantiam, tamẽ habet quo ad officia, vnus enim habet officiũ pluriũ. Respõdemus, ꝙ licet in monoculo vnus oculus suppleat vicẽ duorũ, non tamẽ tantũ valet habere vnũ oculũ sicut habere duos. Nec bene seruiret matri suæ carnali, qui procuraret vt loco duorũ oculorũ vnicũ haberet. Tertio facit ad detestationẽ huius peccati, monstruositas & confusio quæ inde prouenit in ecclesia Dei. Prouenit enim ex hoc peccato ꝙ diuersæ ecclesiæ habent eundem oculũ. Inauditum est diuersa corpora idẽ habere membrũ. Ex hoc etiã peccato accidit quòd eadẽ persona simul & semel diuersa replet loca, quod videtur esse contra naturã. Item accidit inde quòd oculus vnius ecclesiæ os est in alia ecclesia: quia archidiaconus vnius ecclesiæ cantor est alterius. Accidit enim ꝙ oculus vnius ecclesiæ distat ab ea plusquàm per dietã vnã. Si aliquis cæcus reputatur, etsi oculos suos habeat in bursa sua: nunquid talis ecclesia reputanda est cæca, à qua oculi eius tantum distant? Oculi enim sapientis in capite eius: stultus autem in tenebris ambulat. vt dicit Salomon Eccl. 2. Oculi stultorum in finibus terræ. Prouerb. 17. Peccatũ istud etiam introducit quodammodo in ecclesiam Dei hæresim Sabellij, qui dicebat Patrem esse Filium. Contra quod dicit Aug. quòd hoc non inuenitur, nec in natura, nec supra naturam, quòd eadẽ persona sit Pater & Filius: intellige respectu eiusdem. Sed sic vult facere peccatum istud. Accidit enim quòd duo sunt decani in duabus ecclesijs, & vterq; canonicus est in vtroq;, & sic vterq; est Pater & Filius respectu vtriusq;. Præterea istud peccatũ facit, quòd eadẽ arbor simul & semel in diuersis

VV 3

hortis plantata sit. Sed nõ vult Dominus in aliquo de hortis suis arborẽ esse quæ fructũ non faciat. Vnde Luc. 13. dicit de ficulnea non faciente fructũ, Succide illã: vt quid terrã occupat? Vnde quæritur quòd in vtroq; horto fructũ facere debeat arbor talis, & sic quòd duplex officiũ facere debeat, qui duplex beneficiũ sufficiẽs habet. Qua ratione enim primo beneficio ad vnũ officium obligatur, eadem ratione secũdo ad secundum. ¶ Quarto facit ad detestationem huius peccati vilitas quæ ibi est. Viliũ enim personarũ & abiectarũ est, causa lucri periculo se exponere: vnde viles se vidẽtur ostẽdere, quãdo præ nimio desiderio lucri incendunt per illam viam quam tot boni viri asserunt latronibus plenam: præcipuè cùm videãt literatos viros, qui per eam coeperunt ire, ad vltimum relinquere eam, & non audere vltrà transire. Resignant enim, nec audẽt mori cum multitudine talium beneficiorũ. Præterea si aliquis cibus assereretur venenatus à multis bonis viris, licet alij essent qui contrariũ assererent: tamen qui aliter haberent cibos sufficienter, non committerent se discrimini vt cibum illum comederent. Mirum est ergo quomodo ille qui habet vnum beneficium sufficiẽs audet suscipere aliud, cùm tot boni viri asserant ibi periculum esse. Præterea satis possent erubescere illi ad quos pertinet quærere qualiter Deo seruire possent gratius ad placitum suum, quomodo hoc solo contenti sunt vt seruiant sic ei, ne ipse interficiat eos. Non curant enim quid sit illud quod faciunt, dummodo mortale non sit, non attendentes quod dicit Bernardus loquens ad viros perfectos: Non est vestrum, inquit, languere circa communia præcepta, nec attendere quid Deus præcipiat, sed quid velit, probant

stantes quæ sit voluntas Dei bona, bene placens & perfecta. ¶ Quinto facit ad detestationē huius peccati, hoc, quòd talis multiplicatio beneficiorum circa vnam personā frequēter generat apostema superbiæ in illa persona: sicut in corpore humano nimia collectio humorum circa aliquod membrorum solet apostema generare. Superbia enim similis est illi apostemati, quod vocatur: Noli me tangere. nō enim potest sustinere superbus ꝙ vitia eius reprehendātur. ¶ Sexto faciunt ad detestationē huius peccati diuersa exempla. & de multis pauca ponemus testimonia. Senec. in lib. de Beneficijs, ait, quòd quidam cùm illi ob *virtutem & rempublicam bene gestam tantum agri decerneretur quantum vna die arando circumire posset*: Non est opus, inquit, mihi cui plus quàm vni ciui opus sit. Et subdit Seneca: Quanto maioris virtutis putas respuisse munus, quàm meruisse? Et Dauid in Psalm. A fructu frumenti vini & olei sui multiplicati sunt. Et subiungit de se: In pace in idipsum dormiā & requiescam. *Quasi diceret, Alij multitudinem temporalium quærunt: sed mihi adhærere Deo bonum est.* Consuluit Iethro Moysi, onus suum partiri in plures vt secum esset Deus. Isti verò congregare volunt multa onera in vnum, vt ab eis recedat Deus. Isti non possunt dicere illud Psalm. Vnicus & pauper sum ego: cùm trini in personis volunt esse, non vnici. Iste qui trinus vult esse in personatibus, cùm vnus sit in substantia, videtur dicere illud verbum diaboli, Ero similis Altissimo. ¶ Sex reprehensibilia in habentibus plura ecclesiastica beneficia. Et quòd præsentia pastoris sit gregi necessaria, tripliciter ostenditur. Sex autem videntur reprehensibilia esse: specialiter in talibus personis. ¶ Pri-

mo est reprehensibilis absentia, cùm officium eorum requirat præsentiam tribus de causis. Primo propter gregis pestilentiam. Vnde ad eum potest dici illud verbum Senecæ: Tantum habes negotij quantum medicus in pestilentia. Secundo propter luporum infernalium importunam sæuitiam. Alij enim lupi solo clamore exterrentur. sed de lupo infernali legitur Iob 41. Non fugabit eum vir sagittarius: in stipulam versi sunt ei lapides fundæ. Pauci sunt quos lupus infernalis singulis diebus non teneat vel per aurem, vel per linguam, vel per aliud membrum. Illo membro tenetur, quia à lupo infernali qui committit peccatũ. Necessaria est ergo pastoris præsentia quę oues de ore lupi eruat. Vnde legitur Amos 3. Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura aut extremũ auriculæ: sic eruemini filij Israël. ¶Tertio, necessaria est præsentia pastoris propter simplicitatem & indefensionem ouium. Certum enim est quòd inter omnia alia animalia vnum de simplicioribus & minoris defensionis est ouis. Cætera enim animalia vel velocitate, vel astutia, vel fortitudine & dentibus & vnguibus quasi quibusdam armis secura sunt ab hostibus suis: sed ouis nihil horum habet: ideo necessaria est ei præsentia pastoris qui eam defendat. Similiter est in ouibus spiritualibus. Multi enim maioris simplicitatis sunt, quàm ouis vel capra: ouis enim vel capra naturaliter fugit lupũ: oues verò spirituales voluntariè in ore lupi infernalis se ponunt. ¶Secundo reprehensibile est in talibus personis, quòd supra suam virtutẽ spondent. Contra illud Eccles. 8. Non spondeas supra virtutem tuam: quòd si spoponderis, quasi restituẽs cogita. Supra virtutem suã spondet qui animam suam in susceptione primæ ecclesiæ impignorauit:

sit, & adhuc aliam ecclesiam suscipit, cùm aliam animam non habeat quam in pignus pro secũda ecclesia ponat. Dominus animã suam posuit pro ouibus suis: & si ex culpa pastoris eas amiserit, super animã pastoris periculum erit. ¶ Tertio reprehensibile est circa habentes plura beneficia hoc, quòd ipsi se offerũt ad fideiussionem periculosissimã, & instanter rogant vt ad eam recipiantur: & si recepti fuerint, de ea gaudent quasi inuenerint thesaurum. Solent prudentes huius seculi vitare, quòd nõ fideiubeant pro aliquo, propter pericula quæ ex fideiussione solent euenire. Ad fideiussionẽ verò longè periculosiorem multi se offerũt. Vnde Prouerb. 22. Noli esse cum his qui defigunt manus suas, & qui vades se offerũt pro debitis. Si enim non habes vnde restituas, quid causæ est vt tollat operimentum de cubili suo? ¶ Qui curam animarum suscipit manus suas defigit: id est, obligat. ¶ Sex sunt ad quæ se obligat qui curam pastoris suscipit. ¶ Primo ad excolendam terram ecclesiæ. Iere. 1. Ecce constitui te hodie super gentes, & super regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. ¶ Secundo ad liberationem. Vnde Prouerb. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortẽ. ¶ Tertio ad spiritualiũ infirmitatũ curationem. Vnde Dominus in Euang. Mat. 9. Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus. Et videntur medici spirituales deteriores esse temporalibus medicis tribus de causis. Primo, quia nullorum ægrorum curam recusant, quantumcunq; incurabiles videantur. Secundo, quia licet de arte spiritualis medicinæ nihil nouerint, tamen curam recipiunt. Tertio, quia mercedem ab infirmis recipiunt, & de infirmis non intromittunt. Hæc enim tria in medicis corporum quantumcunq;

mali fini,non folent inueniri. Quarto obligat ad prouifionem eorum quæ fpirituali vitæ funt neceffaria. Vnde Matth. 24. Quis,putas,eft fidelis feruus & prudens, quem conftituit Dominus fuper familiam fuam, vt det illi in tempore tritici menfuram? Bene enim deberet præmeditari,qui tantam familiam fufcipit, vtrum habeat vnde ei poffit prouidere. ¶ Quinto obligat fe ad præbendum ducatum. vnde Ioan. 10. dicitur de paftore: Cùm proprias oues emiferit, ante eas vadit, & oues eum fequuntur. ¶ Sexto obligat fe ad placandum Deum, propter quod oportet ipfe placeat. Quomodo eum placabit qui non placet? Vnde Gregor. Quomodo is qui difplicet ad intercedendum &c. ¶ Sequitur de prædicto verbo, Si enim nō habes vnde reftituas &c. Operimentum quo cubile confcientiæ debet effe ornatum vt Deus ibi quiefcat, eft gratia Dei. Hoc operimentum amittit qui fupra vires fuas curā animarum fufcipit. vnde Prouer. 20. Tolle veftimentum eius qui fideiuffor extitit alieni, & pro extraneo aufer pignus ab eo. Idem vocatur hic veftimentum prius operimentū. Et eft fenfus: Tolle veftimentū: id eft, tollendum prædica. Et fubditur ibi, Suauis eft homini panis mendacij: fed os eius implebitur calculo. Panis mendacij vocatur qui acquiritur ex mendaci promifsione cupidi, qui curam animarum fufcipit: fed os eius calculo ardenti implebitur. Vnde Prouerb. 11. Affligetur malo, qui fidem facit pro alio. De illis qui poft fideiufsionem gaudent, dicitur Prouerb. 17. Stultus plaudet manibus fuis, cùm fpoponderit pro amico. Cuius caufa hæc? quia non intelligit quid fecerit. Pro infirmis enim de quorum falute defperant, fe refponforem conftituit, cùm curam animarum fufcipit. ¶ Quarto, reprehen-

fibile

sibile est in talibus, quòd post fideiussionem non curant de hoc quòd fideiusserunt, non attendentes quod legitur Prouerb. 6. Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manũ tuam. Illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs sermonibus. Fac ergo quod dico fili mi, & temetipsum libera: quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum. Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Fideiussionẽ istam attendebat abbas quidam de grandi sylua, in cuius domo dominus Guilielmus de Montepessulano factus monachus abbatem pro salute sua fideiussorem recepit: qui diu conuersatus, ibi honestè migrauit ad Dominum. Ad quem abbas peractis exequijs direxit sermonem in hunc modum: Frater Guilielme, vellem scire si Deo placeret, vtrum de fideiussione quam tibi feci, absolutus sim: qui licet per dimidiam diem mortuus fuisset, respondit diuino miraculo: Domine abbas, absolutus estis. ¶ Quinto reprehensibile est talibus personis quòd ipsi defraudant plurimos. Primo Deum honore & seruitio. Deberet enim habere duplex seruitium de duobus beneficijs, & non habet nisi vnicum. Secundo, corpus ecclesiæ debilitat membri vnius ablatione: sicut corpus vnius hominis debilius est ex defectu pedis. Tertio, defraudat aliquem pauperem clericum qui deberet alterum illorum beneficiorum habere. Quarto vicarium, cùm vicarius habeat laborem, & ipse mercedem. Quinto, subditos à quibus metit carnalia, cum eis non seminet spiritualia. ¶ Sexto reprehẽsibile est in talibus personis quòd ipsi reputant beneficium, quod est onus valde periculosum. vnde Lucæ 22. Reges gentium dominantur eorum; & qui potestatem

hab

habent, benefici vocantur: vos autem non sic. supple, vocādi estis benefici. Solam enim dispensationem alienorum bonorum habetis. Constat ergo quòd quādo quis cōmittit dispensationem alicui quę laboriosa est, licet victum & vestitum in ea ei cōcedat, potius eum onerat quàm beneficium ei impendat.

De multiplici periculo quod est in dispensandis rebus ecclesiasticis.

MVltiplici verò ratione periculosa est dispensatio bonorum ecclesiasticorū. Primo, quia difficile est quòd dispensator placeat Domino & familiæ simul. Etiam difficile est gratiā familiæ non quærere, cum ipsa præsens sit, & dominus sit quasi absens. vnde relinquitur quòd difficile sit dispensatores bonorum ecclesiæ gratiam Dei habere. Secūdo, periculosa est, quia cōputatio multum differtur. Computatio autem dilata multa facit obliuisci: sicut beatus Bern. dicit, Dilatio ista securos reddit dispensatores, & absq; timore furantes. vnde Eccl. 8. Quia nō profertur citò cōtra malos sententia, filij hominum absq; vllo timore perpetrant mala. Et Matt. 24. Si dixerit malus seruus, Moram facit dominus meus venire, & cœperit percutere cōseruos suos, man ducet autem & bibet cum ebriosis. Veniet autem dominus serui illius in die qua nō sperat, & hora qua nescit vel ignorat, & diuidet eū, partemq; eius ponet cum hypocritis: illic erit fletus & stridor dentiū. Tertio, periculosa est: quia dominus omnia videt quæ fiunt à dispensatore. Si dicat aliquis per dispēsationem prælatorum hoc fieri quòd vnus habeat plura beneficia. Respondeo quòd si prælati omnia benefacerent, nō dixisset Dominus de ipsis Matt. 23. Secūdum opera eorū nolite facere. Vnde Bern. Non sum tam rudis vt ignor

Digitized by Google

ignorem vos positos dispensatores: sed in ædificationem, non in destructionẽ. vbi necessitas vrget excusabilis dispẽsatio est, vbi vtilitas prouocat dispensatio laudabilis. Vtilitas dico communis, nõ propria: nam cùm nihil horum est nõ planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est.

De pluralitate Missarum. Et in quibus casibus liceat dicere plures Missas.

Dictum est de primo signo auaritiæ quæ apparet in ecclesia Dei, scilicet de pluralitate beneficiorũ. Nunc dicendum est de secundo signo, scilicet de pluralitate missarũ. Et verũ est quòd in die natalis Domini licet celebrare tres missas, in alijs diebus in tribus casibus licet celebrare duas. Primus casus est, quãdo necessitas requirit vt vna de die celebretur, alia pro defunctis. Secũdus est, cùm necessitas peregrinorum, vel hospitium, vel infirmorum hoc requirit. Tertius casus est, cùm tempus nuptiarũ labitur: tunc si necesse sit, poterit quis plures missas propter nuptias celebrare: ita tamẽ quòd nunquàm propter aliquã necessitatem debet celebrare nisi duas, nec duas etiam causa adulationis vel cupiditatis, quia sic est peccatum mortale. Quòd autẽ cupiditas pluralitatem missarũ adinuenerit, videri potest ex hoc, quòd ille qui habet duas tenues ecclesias, in vtraq; vult missam celebrare, cùm horas canonicas vix in altera earũ velit dicere: cuius rei alia causa non videtur esse, nisi quòd ad missam offertur, ad horas canonicas non.

Multiplex malum ex pluralitate Missarũ.

Potest autẽ ostendi multipliciter quòd hoc sit malum, scilicet aliquem in die plures missas celebrare. ¶ Primo per illud verbum Aug. Quotidie Eucharistiam sumere, nec laudo, nec vitupero. qui nõ audebat laudare quotidie semel su-

mi

mi eucharistiã: nunquid laudasset eam bis in die sumi? imò forsitan grauiter pluries sumentẽ punisset. ¶ Secūdo potest idem ostēdi per hoc, quòd maius est conficere quàm simpliciter cōmunicare, vnde cùm non liceat alicui clerico pluries cōmunicare, non est licitū alicui: pluries celebrare. Et forsitā si nihil offerretur celebrāti, sicut nihil offertur laico cōmunicanti, nunquam fuisset pluralitas missarū introducta in ecclesia Dei. ¶ Tertio potest idem ostendi per hoc quod dicit gloss. super illud ad Heb. 6. Terra super se venientem imbrem bibens &c. Prædicatio si rara est, non sufficit: si assidua, vilescit. Idem verū est de celebratione missarum: si enim aliquis pluries celebret, vilescit ei opus illud superangelicum. non enim cōcessum est angelo, vt ad prolationē talium verborū, sub specie panis gloriosum Christi corpus incipiat esse: nec exhibet reuerentiā præsentiæ creatoris sui quam deberet. ¶ Quarto potest idem ostendi per hoc, quòd filij Israël nō colligebant de manna nisi gomor vnū per singula capita. Māna enim propria figura fuit Dominici corporis. De hoc habetur Exod. 16. ¶ Quinto potest ostendi idē per hoc, quòd agnus paschalis semel in anno immolabatur. De quo legitur Exod. 12. ¶ Sexto potest ostendi idem per hoc, quòd verus agnus, scilicet Christus, semel tantum immolatus est, & sacerdos in veteri lege tantum semel in anno cum sanguine intrabat Sancta sanctorum.

De pluritate officiorum in eadem Missa.

SEquitur de tertio signo auaritiæ, scilicet de pluralitate officiorū in eadem missa: quod licet interdū ex deuotione fiat, verius tamen videtur quòd cupiditas hoc adinuenerit. In eisdem enim matutinis nullus laudes triplicat: in missis verò cupiditas hoc adinuenit, vt si non offeratur

ad

ad vnum officium, ad aliud saltem offeratur.

De multiplicatione altariũ sine necessitate.

QVartum autẽ signum est multiplicatio altarium absq; necessitate facta, non ex deuotione, sed ex cupiditate. Vnde Osee 8. Multiplicauit Ephraim altaria ad peccandum: factæ sunt ei aræ in delictum. Hostias offerent, immolabunt carnes & comedent, & Dominus non suscipiet eas. Mira insania est quòd altaria multiplicẽtur ad peccandum, quæ purè deberẽt fieri ad Deum placandum. Corpus Dominicũ super huiusmodi altaribus ex cupiditate immolatũ à Deo non suscipitur, quantum ad operationem immolantis. Simile legitur Ierem. 9. vbi sic legitur: Nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas?

De conseruatione fructuum.

QVintum signum auaritiæ est, conseruatio fructuum, in his qui habent annuos redditus sufficientes, quorum fatuitas multipliciter potest ostendi. ¶ Primo per hoc, quòd ipsi videntur esse similes cuidam stulto, qui videns quendam magnum fluuiũ impetuosè currentẽ, cogitauit quòd citò pertransisset, & mutuatus est vasa à vicinis suis, & retinuit in ijs de aqua illa, ne cùm pertransisset aqua fluuij indigentiã haberet. Annui redditus quos habent clerici sunt, velut fluuius iugiter manãs: sed diuitiæ laicorũ qui nõ habent ita annuos redditus, sunt velut torrens, qui quandoq; siccatur. Vnde non est mirũ si ipsi reseruant de fructibus suis. ¶ Secũdo potest ostendi fatuitas taliũ per hoc, quòd ipsi de portione pauperũ volunt thesaurũ facere, vel possessiones acquirere, cum ipsi pauperes fame & frigore moriãtur. Contra quos dicit Hieron. Accepisse pauperibus erogandum & esurientibus plurimis: vel cautũ esse, vel timẽdum, apertissimi sceleris est; aliquid ex-

inde

inde subtrahere, omnium prædonũ crudelitatem superat. Idem: Optimus dispensator est, qui nihil sibi reseruat. Suspecta est mihi charitas quæ aliter diligit proximũ, aliter seipsum. Portionẽ suã de bonis ecclesiasticis integrè accipit, scilicet & victum & vestitũ suum: Pauperes verò esurientes & nudos dimittens: diuites thesaurizare facit de portione, nõ attendens quãta iniquitas sit, quod pauperũ est, successori suo diuiti reseruare, cum vniuersaliter dissuadeat Dominus in terra thesaurizare. Mat. 6. non videtur esse cõcessum prælatis ecclesiæ qui exemplo suo debent alios ad cõtemptum terrenorum prouocare, quòd ipsi in terra thesaurizent. ¶ Tertiò potest fatuitas eorũ ostendi per hoc, quòd ea quæ ipsi subtrahũt pauperibus aufert eis tyrannus vel maior prælatus. iuxta illud Aug. Hoc tollit fiscus quod non accipit Christus. ¶ Quarto potest fatuitas eorũ ostendi per hoc, quòd ipsi ignorant qualem successorem habituri sint. vnde Eccles. 2. Detestatus sum omnẽ industriam meã, qua sub sole studiosissimè laboraui, habiturus hæredem post me, quẽ ignoro vtrũ sapiens aut stultus futurus sit. & dominabitur in laboribus meis &c. Congruum esset vt prælatus qui bona ecclesiastica purè à Christo recepit, mẽbris Christi ea impẽderet. iuxta illud Eccl. 1. Ad locum vnde exeunt flumina reuertentur. Fatuũ autẽ videtur esse hoc, quòd homo qui bene potest dispẽsare reseruet eius dispensationi, qui forsitan in voluptates & vanitates expẽdet. Illud etiã erit materia peccati: quod potuit esse materia virtutis. Contra illum qui sic facit videtur esse illud Hieron. Da, inquit, pauperibus, nõ locupletibus, nõ superbis. De quo necessitas sustentetur, nõ quo augeantur opes. Pars sacrilegij est, non dare pauperibus res pauperũ. ¶ Quinto

pot

potest ostendi fatuitas eorum per hoc, quòd melius esset quòd ipsi de eis quę sibi abundant eleemosynas facerent ante mortem, quàm fieret eleemosyna illa postquam mortui essent. Eleemosyna enim ante mortem facta, est velut lucerna quæ præfertur homini custodiens eum ne cadat in foueam inferni. Eleemosyna post mortem facta, est quasi lucerna quæ fertur homini post tergũ, quæ nõ custodit eum à casu foueæ. Si enim in peccato mortali decesserit, nulla eleemosyna quæ pro eo fiet liberabit eum ab inferno. Vnde eleemosyna facta pro aliquo in vita ipsius, valde melior est quàm illa quæ fit post mortẽ. Illa quæ fit post mortem, non valet ei ad plus, nisi ad liberationẽ à pœna purgatorij: illa autem quæ fit in vita, potest Domini mereri gratiã & gloriam, & liberationem à debito pœnæ æternæ, & à pœna purgatorij, & abundantiam bonorum temporalium, & multa alia. Pietas enim ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ. vt legitur 1. ad Tim. 4.

De promotione puerorum ad sacros ordines & dignitates.

SEquitur de sexto signo Auaritiæ, quod est promotio puerorũ ad sacros ordines & ad ecclesiasticas dignitates. A quo peccato valde est cauendum ecclesiæ Dei. Valde enim est nociuum. quod innuit Salomõ Eccl. 10. dicẽs: Vę tibi terra cuius rex puer est. Et Dominus Esa. 3. comminatur hoc synagogæ tanquam pœnam magnam, dicens: Dabo pueros principes eorum. ¶ Multiplici autẽ ratione cauendũ esset ecclesię ab hoc peccato. ¶ Primo propter defectum sapientiæ, qui est in pueris. vnde Aristoteles, Nemo iuuenes eligit duces, eo quòd non constet eos esse prudentes. Et Iob 12. In antiquis est sapientia, & in

Digitized by Google

multo tempore prudentia. Et etiam si scientiæ esset in talibus personis, non tamen habent experientiam, quæ valde necessaria est rectoribus. vnde Eccl. 34. Qui non est tentatus, quid scit? Vir in multis expertus, cogitabit multa. Et deinde subditur: Qui non est expertus, pauca recognoscit. ¶ Secundo propter defectum virtutis. vnde Ecclesiast. 7. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrũpere iniquitates. vbi dicit Glossa, Debet quisque virtutes proprias perpendere, & pro quantitate virium curam aliorum suscipere, ne dum delectatur, loco gloriæ fiat subditis author ruinæ. Oportet prælatum ecclesiæ inflexibilẽ esse. Aetas iuuenilis vel puerilis tenera est in iudicium: sicut virga antequam adulta sit flexibilis est. Vnde glossa super illud *Ecclesiastici* 10. Væ tibi terra, cuius rex puer est. Cuius ætas leuitati & incircunstantiæ proxima est. ¶ Tertio cauendum est ecclesiæ à promotione iuuenum: quia incertum est quales futuri sunt. Vnde Prouerbiorum 30. Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro. Viam aquilæ volantis in coelo, viam colubri super terram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentia sua. Et si valde incertus sit volatus aquilæ in coelo, eo quòd diuertat se ad cadauer, & incessus serpentis, quia tortuose incedit: & via nauis in medio mari, quia variatur secundum quòd ventus variatur, nullum tamen horum se dicit Salomon penitus ignorare, nisi solùm viam viri in adolescentia sua. Vnde sapientiores Salomone se videntur facere illi qui propter signa aliqua bona quæ vidẽtur in iuuenibus, asserunt eos futuros bonos, & faciunt eos promoueri, non attendentes quòd oportet columnam prius robur suum accepisse quàm ponatur in ædificio.

Ibi

Digitized by Google

Ibi enim non acciperet robur. Illi etiam qui iam boni sunt, in prælatione bonitatem suam amittunt, vel per superbiam, vel aliquod aliorum vitiorum. Vnde de superbia habetur 1. ad Timotheum 3. Non neophitum, ne in superbiam elatus in iudiciũ incidat diaboli. Vnde dicit Glossa, In arrogantiam, quæ est ruina diaboli, incidunt, qui puncto horæ nondum discipuli fiunt magistri. Tales voluptatibus vacant. Vnde post illud Ecclesiast. 10. Væ tibi terra cuius rex puer est. subditur, Et cuius principes mane comedunt. Et super illud Ecclesiast. 12. Adolescentia & voluptas vana sunt. dicit interlin. quòd voluptas carnis comes est adolescentiæ. Ignis concupiscentiarum quasi naturaliter in iuuenibus est, cui igni materia ministratur, quando prælati efficiũtur. Habent enim diuitias quæ sunt materia gulositatis: habent etiam mulieres quarum custodes fiunt. Vnde consequens est vt gulæ & luxuriæ intendant. Ex quo gallo non succincto lumbos gallinæ traduntur, bene potest quilibet cogitare quid ex hoc possit sequi. Prius tentandum esset qualiter ipsi regerent se, priusquam alij regendi committerentur eis. vnde Augustin. Prius vide si nosti diligere teipsum, & committo tibi proximũ. Si autẽ non nosti diligere te, timeo ne decipias proximũ sicut te. Attẽdẽdũ etiã esset antequam committeretur alicui familia ad pascendum, an habeat vnde etiam pascat. Ridiculum est quòd famelici & nudi vestimenta & alimoniam alijs promittant, & vlcerosi medicos se iactent. Potius deceret tales verbum illud Esaiæ 3. Non sum medicus, & in domo mea non est panis &c. ¶ Quarto cauẽdũ est à promotione iuuenum, propter derisionem hostium. Derideri enim potest ecclesia ab inimicis suis, cũ ipsa se-

Digitized by Google

nuerit si nubat puero, & pro sponso habeat quē deberet portare in gremio, & lactare lacte simplicis doctrinæ. Et potest ei dici illud, Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Quando enim debuit nubere illi qui pater posset esse, ipsa nubit illi cui opus est matre. ¶ Quinto cauendum est ecclesiæ à promotione talium: quia scandalizabitur populus de talium promotione subita. vnde super illud 1. ad Timot. 3. Non neophitum &c. dicit gl. Heri in theatro, hodie in ecclesia, vespere in circo: hodie in altari, dudum fautor histrionum, nūc constuprator est virginum. Et quod legitur ibi, Cui opus est patrono, mihi parāt defensorem: & cui opus est pędagogo, mihi instituunt doctorem. ¶ Sexto cauendum esset ecclesiæ à tali promotione: quia sicut senectus exornat quodammodo ecclesiasticas dignitates, sic pueritia quasi deturpat eas. Ad primū pertinet quod legitur Ecclesiast. 25. Quàm speciosum canitiei iudicium, & presbyteris cognoscere consilium. Quàm speciosa veterenis sapientia, & gloriosus intellectus, & consiliū. Corona senum multa peritia, & gloria illorum timor Dei. Ad secundum pertinet illud verbum quod dicit quidam de Nerone. Nero cùm quosdam ornare vellet, non ipsos ornauit, sed ornamēto deturpauit. Et in veritate cùm presbyter idem sit quod senior, ordo sacerdotalis ad senes videtur pertinere: & quasi contraria de aliquo videntur dici, cùm dicitur esse iuuenis presbyter. Idem enim est ac si diceretur iuuenis senior. vnde Dauid in Psal. cathedram senio attribuit, dicens: In cathedra seniorum laudent eum. ¶ Septimo cauendum esset ecclesiæ ab huiusmodi promotione, quia multis exēplis mouetur ad hoc. Primo, exēplo Domini, qui XXX. annos incœpit facere opera quæ ad prælatos pertinēt. Et Ezechiel descri

Digitized by Google

scribitur in xxx. anno fuisse quando vidit visiones. Petro etiã & non Ioanni cõmendauit Christus ecclesiam. Vna potuit causa esse, quia Ioannes erat adolescens. Apud Hebræos etiam prohibita est lectio principij Geneseos, & finis Ezechiel, & Cantica Canticorum ante xxx. annum. Et alia exempla ad idem possunt adduci. Sed fortè aliquis obijciet, quòd Ieremias puer ad prædicandum missus sit. Et Timotheus adolescens episcopus ordinatus sit. Et Salomon ante xxx. annum in regem promotus. Cui responderi potest, quòd Ieremias antequam prædicaret, audiuit: Ego dedi te hodie in ciuitatem munitã, & in columnam ferream. vt legitur Ierem. 1. Si Dominus virgam vnam in vnam magnam columnam commutaret, iam posset poni pro columna in ædificio. Non tamen ex hoc sequitur quòd virga simpliciter sit vtilis ad hoc vt ex ea columna fiat. Sic licet Ieremias quasi miraculose sapiens & robustus factus, ante ætatem solitam ad prædicandum sit missus, non tamen hoc ad consequentiam est trahendum. De Timotheo verò respondet beatus Bernardus: Da mihi talem Timotheum, & ego cibo si vis eum auro, & poto balsamo. Pauci inueniuntur hodie similes Timotheo. De Salomone verò dici potest quòd forsitan ideo male accidit Salomoni, quia adeò iuuenis factus est rex. Diuitiæ enim & deliciæ quasi infatuauerunt eum. Præterea spiritualis gratia est ei facta. Dedit enim ei Dominus subito cor ita sapiens quòd nullus similis ei fuerit.

De libenter currentibus ad nummos horarios &c.

Sequitur de vltimo signo auaritiæ, quod est cõcursus ad nũmos horarios & ad processiones, & ad cætera loca in quibus solet offerri. Hoc si-

Digitized by Google

gnum auaritiæ in multis locis apparet in ecclesia Dei. Vidimus enim clericos concurrere ad horas illas ad quas decātandas constituta est certa pecunia, sicut piscis cōcurrit ad panē in aqua proiectum, de alijs verò horis non curant. Vnde in quibusdam ecclesijs vocantur à laicis horæ illæ in quibus nummi dātur, horæ nummi. Quod satis indecens est. Similiter si aliquod funus est in aliqua villa, concurrunt illuc sacerdotes & clerici de circumiacentibus villis, vt posfit dici de illis quod dicit Dominus Matthæi 24. Vbicunq; fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. Et Iob 39. dicitur de aquila, Contemplatur escam, & oculi eius de lōge prospiciunt. Et subditur: Vbicunq; fuerit cadauer, statim adest. Pisces escam non sentiunt nisi eis proxima fuerit: sed tales funus sentiunt etiam si distat ab eis per vnam leucam, vel per duas, & statim concurrunt. Vnde similes sunt vulturibus: de quibus dicitur, quòd existentes in regione vna sentiunt cadauera in alia.

De peccato indignè conficiendi.

CAP. XII.

VIA Simonia & alia peccata de quibus proximo loco dictum est, frequenter solēt comitari peccatum indignè conficiendi. Ideo subiungemus hic tractatum de peccato isto, & primo agemus de his quæ pertinent ad dignitatem conficiendi: deinde agemus de his quæ faciunt ad detestationem huius peccati. ¶ Ad hoc verò quòd aliquis dignè conficiat, Primo necessarium est vt probet seipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat. Sicut ille qui vult infundere aliquem

pre

pretiosum liquorem alicui vasi, prius probat vel tentat vtrum vas sit mundum vel immundum, sanum vel corruptum: sic debet videre de se sacramentum altaris suscepturus. Ista probatio vocatur dijudicatio, in eodem capitulo, vbi cit Apostolus: Si nosmetipsos dijudicaremus, non vtiq; iudicaremur. ¶ Secundo immunditia inuenta in se necesse est vt homo eam abluat. Manibus enim illotis accedere ad mensam Domini valde indecens est: & in hoc peccant multum alii qui sacerdotes, qui cum singulis diebus bis manus corporis lauent vt ad mensam corporalem accedant: tamen ad mensam Domini in qua Dominus præsens est, & cui angeli assistũt, per vnũ mẽsem vel duos accedũt manibus illotis: id est operibus, nõ attẽdentes quod dicitur in Psal. Secundũ puritatem manuum mearũ retribuet mihi. Non secundũ pluralitatem missarũ, sed secundum puritatẽ manuũ retribuet Dominus sacerdotibus Ad istam ablutionẽ manuũ pertinet quod dicitur. in Psal. Lauabo inter innocentes manus meas &c. ¶ Tertio necessariũ est lumẽ fidei: ad quod lumẽ sacerdos consideret virtutẽ sacramẽti: vt scilicet habeat fidẽ de effectu sacramenti illius qui est collatio vel augmentũ gratiæ. Ad lumen etiam istud debet inspicere quæ latent sub specie panis & vini. Indecens est mensam talem esse sine lumine, & timere possunt qui habent ibi oculos obcæcatos ne videant ne illa mensa fiat illis in laqueum. Ideo dicitur in Psalmista, Emitte lucẽ tuã & veritatẽ tuam. Et pòst subditur, Et introibo ad altare Dei. ¶ Quarto necessaria est fames de percipiendo effectum istius sacramenti, quam famem sacerdos nõ habebit nisi per humilitatem, cogitando defectus suos, & se vacuum & pauperem inueniri. Fastidiosos

& plenos non vult Dominus saturare, sed esurientes & sitientes. Vnde Matt.5. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Et ista quatuor sunt ex parte ipsius qui debet conficere. ¶ Ex parte verò cibi qui sumēdus est, necessaria est præparatio. Modus autem præparandi tangitur Exo.12. vbi sic legitur de agno paschali: Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed assum tantum igni. Crudum comedit ille in quo ignis charitatis non est. Coctum aqua comedit, qui in diuitijs viuit. Assum verò ille comedit qui passionē Dominicā, cuius figura est sacramentum illud, diligenter recolit, ita vt meditatione eius exardescat ignis. Sed sunt nōnulli qui in præparatione cibi corporalis quem sumpturi sunt, volūt quòd laboretur à mane vsq; ad tertiam: sed præparatione huius cibi spiritualis nollēt laborare per dimidiā horā. Secūdo necessaria sunt azyma cū lactucis agrestib. cū quibus agnus comedatur. Inconsuetum enim est carnes crudas comedere. In lactucis agrestibus quæ amaræ sunt, dolor & amaritudo pro peccatis intelligitur, quæ debent esse in conficiente. Vnde August. Panis iste salus est ægris, quem lacrymæ faciunt dulciorem. In azymis, intelliguntur opera, vt sunt eleemosynæ, orationes, & simul aquæ debent præcedere sumptionem Dominici corporis. ¶ Tertio necessaria est dijudicatio Dominici corporis, vt cum magna reuerentia recipiatur. De quo tangit Apostolus 1. ad Corint.11. dicens: Qui manducat & bibit indignè, iudicium: id est, damnationem sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. ¶ Quarto necessaria est diligens custodia post susceptionem, & præcipuè custodiendum est in quo Dominicum corpus susceptum est, Si quis in pixide vbi Dominicum

Digitized by Google

nicum corpus positum est, fœtidum lutum poneret, infidelis iudicaretur. Qualis ergo iudicandus est ille qui os suum in quo corpus Domini recepit, detractione, vel ebrietate, vel alia spurcitia polluit, cum spurcitia spiritualis longe maior sit immunditia corporali? Ad hoc pertinere potest quod legitur Prouerbiorum vicesimoseptimo: Qui seruat ficum, comedet fructus eius: & qui custos est domini sui, gloriabitur. De dijudicatione & custodia similiter habetur Prouerbiorum vicesimotertio, vbi sic legitur: Quando sederis vt comedas cum principe, diligenter attende quæ sunt posita ante faciẽ tuam. ecce dijudicatio. & subditur, *Et statue cultrum in gutture tuo.* Hoc pertinet ad custodiam oris. In ore cultrum discretionis ponendum est, vt nõ admittat homo in ore suo vnde ipsum possit inquinari. ¶ Vltimo necessarium est, vt in confectione forma tradita obseruetur. De hoc habetur in glossa super illud 1. ad Corinthios 11, *Quicunque manducauerit hunc panem, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.* vbi sic dicitur, *Indignus est qui aliter celebrat, quàm à Christo traditum sit: & qui non deuota mente accedit, vel in voluntate peccandi manens.* In summa ergo colligi potest, quòd ea quæ pertinent ad hoc quod aliquis dignè conficiat, vel pertinent ad ipsum conficientem, vel ad ipsum cibum qui sumendus est, vel ad formam conficiendi diuinitus traditam. Ille verò qui debet conficere vel etiam communicare, deberet esse præparatus quasi transiturus esset de mundo isto ad patrem. Ad mensam enim Domini debet accedere, sicut & ille qui moriturus est. vnde Exod. 12. præcipitur quòd comedentes agnum paschalem sint præparati ad

eundum. vbi sic legitur: Renes vestros accingetis, & calciamēta habebitis in pedibus vestris, tenentes baculos in manibus: hæc est forma hominis parati ad eundū. ¶ Præter ista leguntur quędam alia in sacra scriptura quæ ad dignitatem eius qui debet conficere vel communicare pertinere videntur. Sicut illud quod legit Gen. 14. de Melchisedech, ꝙ protulerit panem & vinum Abrahā regibus deuictis. Post victoriā enim peccatorū ad sacramentū altaris accedendū est. Ad idē pertinet hoc quod Exod. 12. præcipit agnus paschalis tolli decima die. In quo figuratur, ꝙ verus agnus post impletionē decalogi sumēdus sit. Ea etiam quæ de sepultura Domini in Euangelijs leguntur, indicant nobis qualiter corpus Dominicū sit sumēdū. sepultus enim est in monumēto in quo nondū quisquā positus fuerat. Nō ponat ergo aliquis Dominū vbi iam est diabolus: quia nulla cōuentio Christi ad Belial. 2. Cor. 6. Recipitur etiā in syndone mūda; id est, cordis puritate: sicut Ioseph legit fecisse Mat. pen. Assint etiā myrrha & aloe, quæ Nicodemus attulit: vt legitur Io. 19. Amaritudo cōtritionis & mortificatio carnis assint: vnguenta quæ mulieres præparauerunt: id est, opera quæ pertinent ad deuotionem Dei & cōpassionem proximi.

¶ Qualiter sit præparandus sacerdos ad sumendum corpus Christi.

VEstes etiam sacerdotales instruunt nos circa idem. Præparatio enim quam facit qui celebraturus est, sacras vestes induendo, significat qualiter præparatus esse debeat interius. Ad idem pertinet quod legitur Leuit. 16. vbi sic dicitur: Locutus est Dominus ad Moysen, & præcepit ei dicens: Loquere ad Aaron fratrē tuū, ne ingrediatur omni tempore sanctuarium quod est

intr

intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, vt nõ moriatur (quia in nube apparebo super oraculum) nisi hæc antè fecerit. Et subditur: Tunica linea vestietur, feminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineã imponet capiti. Non loquitur de quolibet ingressu sacerdotis in sancta sanctorũ, sed de ingressu quo intrabat cum sanguine: & ideo rectè significatur per hoc ingressus sacerdotis euangelici, ad confectionem Dominici corporis & sanguinis. Quod etiam videtur per hoc quod ibi dicitur, In nube apparebo super oraculum. Quasi enim in quadã nube sacramenti, apparet Dominus super altare. Non intret ergo sacerdos ad altare, nisi tunicam habeat lineam innocentiæ, vt sit absque peccato odij. Et feminalia linea continentiæ: vt sit absque peccato carnis. Et zonam lineam per sobrietatem, vt sit absq; peccato ingluuie ventris. Et cidarim lineam per puritatem intentionis, vt sit absque peccato cupiditatis. Alioquin timere potest, ne morte moriatur. Ad dignitatẽ etiã cõficiendi vel communicandi pertinet quod legitur Exod. 12. vbi sic dicitur: Hæc est religio phase, Omnis alienigena non comedet ex eo. Omnis autem seruus emptitius circuncidetur, & sic comedet. Aduena & mercenarius non comedet ex eo. Alienigena est, qui filius diaboli est per imitationem: qui scilicet est in certo peccato mortali. Vnde Ioann. octauo: Vos ex patre diabolo estis. Peccator succedit diabolo, quasi patri, à nomine & hæreditate. In nomine. vnde Dominus dicit de Iuda, Vnus ex vobis diabolus est. In hæreditate. Vnde Matthæi vicesimoquinto, Discedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius. Seruus emptitius est qui à certis mortalibus cauet, qui

Digitized by Google

sanguine Christi efficaciter redemptus esse videtur, qui circuncidendus est si agnum verum vult sumere, vt linguam suam refrenet à verbis illicitis, & sobriè cibo & potu vtatur. Superbiæ etiã ornatus deponat. Non videtur securum esse illi qui æquè superbus vult esse sicut prius, detractor & gulosus sicut prius, accedere ad sacramentum altaris. Aduena est ille qui de nouo cõuersus est, cui non est securum ad sacramentum altaris accedere. In quo non parum videntur errare multi in ecclesia qui illos qui manserunt in peccato carnis per totum annum vsq; ad Dominicam in Ramis palmarum, de quibus certum est eis, quòd decem annis vel amplius post tertiam diem Paschæ, ad peccatum carnis redierunt, communicant indifferenter: non attendentes quod hic dicitur, Aduena nõ comedet ex eo. Interlin. illum aduenam vocat, qui nuper venit ad fidem, nec adhuc firmus est. Mercenarius verò est qui pro lucris temporalibus Christo seruit, qui agnũ verum comedere non deberet: quod valde male obseruatur in ecclesia Dei.

Quæ faciunt ad detestationem indignè conficientium.

POstquam ostẽsum est in quibus dignitas conficiendi attendatur, subiungendæ sunt authoritates & rationes, & exempla quæ valẽt ad detestationẽ huius peccati. ¶ Et primo valet ad hoc illud Greg. De quolibet indignè conficiente vel sumẽte corpus Christi, sicut de Iuda, dicit Dominus, Veruntamen ecce manus tradentis mecum est in mẽsa. ¶ Sicut Iudas tradidit Christum persecutoribus: sic cõficiens vel sumẽs corpus Christi indignè, tradit eum quantum in se est dæmonibus, dum ponit eum in loco qui est in potestate dæmonum. ¶ Secundo facit ad hoc illud Aug.

Mag

Magis peccant qui tradunt Christum peccatoribus membris diaboli, quàm qui tradiderunt eũ crucifixoribus Iudęis. ¶ Tertio facit ad hoc quod dicit gl. super versum illum, Dederunt in escam meam fel. vbi sic habetur, Hoc adhuc facit contẽptor sedentis in coelo, & grauius peccat quàm qui crucifixerunt ambulantem in terra. Quod verum est ad minus quo ad circunstantias multas. ¶ Prima est: quia indignè sumentes corpus Christi, scienter contumeliam Christo inferunt, quem verum Deum esse credunt: deteriores in hoc Iudæis, qui si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. 1. Corint. 2. Vnde non potest Dominus rogare pro indignè sumẽtibus, sicut pro Iudæis rogauit, dicens: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Luc. 23. ¶ Secunda: quia contemnunt Christum regnantem, quem Iudæi contempserunt mortalem. Maior autem contumelia est quæ infertur alicui in statu honoris, quàm quæ infertur ei in statu humilitatis. Sicut cõtumelia quę infertur alicui cùm miles est, maior est quàm quæ infertur ei cùm domicellus est. ¶ Tertia circunstantia est, quia contumelia crucifixionis tantum semel à Iudæis illata est: ab indignè verò conficientibus vel sumentibus quotidie infertur. ¶ Quarta, quia vilitas & macula culpæ magis Deo displicet, quàm vilitas pœnæ quæcunq; sit: sed indignè sumẽtes corpus Christi, faciunt quantum in se est ad hoc quòd Christus polluatur, sicut infrà patebit. Ergo quantum in se est faciunt illi, vt videtur, quod magis sibi displicet quàm quod fecerũt ei Iudęi. ¶ Præterea quam maiorẽ cõtumeliã potest quis inferre Domino suo, quàm si eum capiat & in carcerem immundissimũ proijciat? Non esset maior contumelia si eũ occideret, licet maior dolor ibi esset.

Cont

Cõtumelia verò ista satis insinuatur ad Heb.10. vbi cõculcãtio vocatur. Sic enim ibi legitur: Irritam quis faciens legẽ Moysi sine vlla miseratione, duobus aut tribus testibus, moritur: quãto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium Dei cõculcauerit? Vbi dicit gl. Christũ cõculcat, qui liberè peccat absq; timore & pœnitentia. Et indignè eo participat. Idem insinuatur nobis Ioan.13. vbi dicitur: Qui manducat panem meũ, leuabit super me calcaneũ suum. Calcaneo conculcatio fit. Et vbi nos habemus in Psalm. Magnificauit super me supplantationẽ. Alia litera habet, Ampliauit super me calcaneum suum: id est, erexit pedem vt me conculcaret. ¶ Ad detestationem huius peccati facit quod legitur 1. ad Corint.11. Quicunq; manducauerit hunc panem, & biberit calicẽ Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. vbi dicit glos. id est, reus erit acsi Christum occideret. Si quis qui fidem haberet sciret semel se Christũ crucifixisse, ipse vellet nudis pedibus per totum mundum toto tempore vitæ suæ pœnitentiam agere: quid ergo debent etiam facere illi qui toties commiserunt peccatum simile illi peccato? Item dicit Ambr. Qui indignè Christũ sumit, idem est acsi interficiat. Talis iterum Christũ crucifigit: iuxta illud ad Hebr.6. Rursum crucifigentes filiũ Dei, & ostentui habentes. Ipsi, quantum in se est, Christum iterum crucifigunt eum ostentui habentes: id est, derisioni. Illudunt enim ei dum simulant se eum adorare, quẽ in veritate inhonorãt. Vnde potest Christus dicere de eis, quòd super dolorẽ vulnerum suorum ei addiderunt. Tales quantum in se est, corpus Christi polluũt. Vnde Malach.1. Dicit Dominus exercituum: ad vos, ô sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixistis, In quo

Digitized by Google

quo despeximus nomẽ tuum?Et subditur:Offertis super altare meum panem pollutum. Vbi dicit glos. Panem,id est corpus Christi polluit,qui indignus accedit ad altare & ad mensam Domini. Talis sordidus & excommunicatus corpus Christi osculatur. De excommunicatione eius, 1.ad Corint. vltim. Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum,sit anathema.Ad aliud verò pertinet quod dicit quidã sanctus indignè conficienti:Quomodo labijs illis oscularis filiũ Virginis, quibus osculatus es labia meretricis?

¶ Attendere deberet talis etiam formam verborum qua Christus admonet eum,vt aduertat hoc esse corpus suum quod sic cõtrectat.Hoc,inquit, est corpus meum, super quod os tuum fœtidum aperis,quod cùm sis fera pessima,deuorare præsumis.Et idolothitum facis, quia cani vel porco apponis. In cuius faciem expuis, quando in lutum platearum proijcis. Ad primum potest referri quod legitur in Psalm.Os peccatoris & os dolosi super me apertum est.Hoc verè potest dicere Christus, quãdo indignè conficiens os aperit ad suscipiendum eum. Ad secundum potest referri quod dicit Iacob Genes.37.Fera pessima comedit eum. Tertio, de corpore Christi idolothitum facit, qui ex cupiditate celebrare præsumit. Cani vel porco apponit illud, qui illud assumit, cùm porcus sit per luxuriam, imò porco immũdior, vel canis per detractionem. Vnde videtur dicere illud quod dicit Goliath ad Dauid, 1.Regum 22. Veni, inquit, ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cœli & bestijs terræ:cum ipse sit volatile cœli per superbiam, & bestia terræ per cupiditatem & auaritiam. Ad duo verò vltima pertinet quod dicit quidã sanctus:Sacerdos luxuria inquinatus iuxta filiũ Virginis ponit

nit idôlum Veneris. Et dum sanctam faciem benedicit, qua in faciem eius spuit, dum sumit filium Dei, quasi in lutum platearum proijcit. Cum de Sarracenis dicatur, Deus venerũt gentes in haereditatem tuam &c. De indignè conficientibus potest amplius dici: scilicet quòd polluerunt filium sanctum suum. Ad magnitudinem etiã contumeliae facit hoc, quòd indignè cõficientes Deo contumeliã inferunt, quasi coram curia sua congregata. Adest enim ibi Deus, assunt homines & angeli. Vnde Greg. Quis fidelium dubium possit habere in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem coelos aperiri, atque in illo Iesu Christi mysterio angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena coelestibus iungi? Ad magnitudinem etiam contumeliae facit hoc, quòd tales inferunt Deo contumeliam in propria domo eius. Vnde Ierem. 11. Quid est quòd dilectus meus in domo mea facit scelera multa? ¶ Praeter praedicta sunt quatuor quae faciunt ad detestationem huius peccati. ¶ Primum est, magna ingratitudo quae est ibi. Venit enim diuina maiestas visitare hominem in sacramento altaris, & hoc cum plenitudine charismatum: vnde Eucharistia vocatur sacramentum istud, & miser homo non timet cõtumeliam ei inferre, quem pro posse suo debuit honorare. Satis admirari possumus in hac parte bonitatem diuinam & peruersitatem humanam. Quid est homo, (ait Dauid) quia magnificas eum: aut filius hominis, quia visitas eum? Etiam latrones illis ad quorum mensam comederunt, seruant fidem: per annum indignè verè conficiens vel communicans, in ipsa mensa ad quam cum Domino comedit, ei contumeliam facit. Vnde bene potest dici de Domino illud Ecclesiast. 29. Pascet & potabit ingratos, &

& adhuc amara audiet. Ad magnitudinem ingratitudinis facit hoc, quòd in sacramento illo mors Domini figuratur. Vnde 1. ad Corint. 11. Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Magna verò ingratitudo est, aliquam ei contumeliam inferre quem recordatur mortuum pro suo amore. ¶ Secundo facit ad detestationem huius peccati hoc, quòd indignè conficientes vel communicantes, infeliciores videntur esse cæteris peccatoribus. Ipsum enim summum bonum eis est noxium, & ex ipsa vita moriuntur, & ex ipso antidoto incurrunt infirmitatem ad mortem. Quis locus curationi, quando quod debuit curare hominem ipsum interfecit? Vnde in libro Prosperi: Sacramentum summæ pietatis sibi in iudicium sumit indignus. Bene esse non potest male accipienti quod bonum est. ¶ Tertio facit ad detestationem huius peccati, pœna quam Dominus accipit etiam in præsenti de indignè sumētibus corpus Christi. Vnde 1. Corint. 11. postquam dixit Apostolus: Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. subdidit: Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Et exponit Glos. Infirmi febribus, imbecilles longis valetudinibus, & infirmitatibus, & dormiunt morte corporis. Legitur etiam in libro Paschasij, quòd quicunque indignè communicat, nisi bonitas Christi cuius iudicio omnia pendent, gladium suspenderet, & temporalem iudicem vt pœniteāt remoueret, ab angelis ad hoc positis perimeretur. Nec mirum. Si enim pro morte Christi gens Iudæorum destrui debuit, & peccatum indignè conficentium simile est peccato eorum qui crucifixerunt Christum, sicut prius ostensum est; iustissimè possunt tales

à Domino interfici. ¶ Vltimo faciunt ad detestationẽ huius peccati diuersa exẽpla. Et de multis pauca ponamus. Ioannes Baptista in vtero matris sanctificatus, à pueritia in eremo conuersatus, & inuitatus à Domino, timuit tãgere verticẽ Domini, ipsis angelis reuerendũ & tremendum. Vnde cantat ecclesia de eo: Baptista cõtremuit, & non audet tangere sanctũ Dei verticẽ: sed clamat cum tremore, Sanctifica me Saluator. Quomodo ergo aliquis immundus non timet sumere totũ corpus Christi iam glorificatũ? Item beata Magdalena quæ tanto feruore Dominũ diligebat, & tam deuotè ei viuo & mortuo seruiebat, nõ est permissa tangere pedes Domini, eo quòd non crederet Filiũ æqualem esse Patri. Item beatus Marcus sibi abscidit pollicem, vt reprobus esset sacerdotio: tantum reuerebatur Dominicũ corpus conficere. Et quidam senior inter eremitas, cùm ab illis eligeretur in sacerdotem, & ab episcopo Aegypti ordinatus esset, ait: Ego licet sim sacerdos, in vita tamen mea non conficiam. Legitur etiam 2. Reg. 6. De Oza, quòd cum bobus recalcitrantibus arca declinaretur, ipse extendit manum suam & tenuit eam. Et iratus indignatione Dominus cõtra Ozam, percussit eum super temeritate, qui mortuus est ibi. Tradunt Hebræi, quòd ea nocte dormierat cum vxore sua. Si Oza interfectus est à Domino, quia præsumpsit tangere arcam quæ erat figura Dominici corporis, cum ea nocte iacuisset cum propria vxore: quid meretur ille qui iacuit cum sua concubina, & tamen ipsum verum corpus Domini tenere vel sumere præsumit? Item legitur 1. Reg. 6. quòd Bethsamitæ percussi sunt à Domino, eo quòd vidissent arcam Domini: & percussi sunt LXX. viri, & quinque millia plebis.
Si

Si tot homines percussi sunt quia attentauerunt circa arcam Domini quod eis erat prohibitū, sci licet videre arcam Domini nudā: quid merentur illi qui attrectant aliquid circa corpus Domini quod eis prohibitū est? Praeterea sancta Maria Aegyptiaca poenitentiā agens in deserto, semel tantū hoc sacramentū accepit à Zosyma eremita loci illius. Et licet singulis diebus fuerit lacrymata, tamē tunc amplius quasi vsq; ad effusionē oculorū. Legitur etiā Matt. 8. quòd cēturio dixit Domino dicēti sibi, Ego veniā & curabo puerū tuum. Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum. Et Luc. 5. legitur, quòd Petrus Domino, Exi à me, quia homo peccator sum. Legitur etiam Exod. 3. cùm Dominus apparuisset in rubo Moysi, quòd dixit ei Dominus: Solue calciamentū de pede tuo: locus enim in quo stas, terra sancta est. Sic cùm Dominus adest in sacramento, omne morticinium remouendum est.

De peccato eorū qui non curāt cōmunicare.

POst peccatum eorum qui indignè conficiunt vel communicant, dicendum est de duobus peccatis quae videntur esse annexa huic peccato, scilicet de peccato eorum qui nunquam curant communicare, & de peccato eorū qui postquam Dominum in sacramento altaris sumpserunt, per peccatum mortale eum à se expellunt. ¶ Ad detestationem verò primi peccati triplex testimonium scripturae potest adduci. ¶ Primum est in veteri lege, Numeri 9. vbi sic legitur: Homo qui fuerit immundus super anima, siue in via procul, faciat phase Domino mense secundo. Si autem mundus est, & in itinere non fuit, & tamen non fecit phase, exterminabitur anima illa de populis suis. Immundus super anima dicebatur ille, qui immundus erat ex con-

Digitized by Google

tactu mortui. ¶ Secundum testimoniũ est in noua lege, Io. 6. vbi dicit Dominus: Nisi manducaueritis carnẽ Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. ¶ Tertium testimonium est, constitutio ecclesiæ, quæ dicit, quòd quilibet postquam ad annos discretionis peruenerit, saltem semel in anno confiteatur omnia peccata sua, & suscipiet reuerenter ad minus in pascha Eucharistiæ sacramẽtum: nisi fortè de consilio proprij sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum. Alioquin viuens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Multum autem dolere debet ille qui non communicaret saltem semel in anno. ¶ Primò debet esse causa doloris hoc, quòd Dominum multũ offendit. Non enim parũ offenditur Deus, quando à suis negatur ei hospitiũ semel in anno, in quibus deberet habere continuè hospitium. Quòd autem Deus multum ex hoc offendatur, potest ostendi ex hoc quod legitur Luc. 10. de his qui non essent recepturi discipulos eius: Dico vobis quòd Sodomis in die illa remissius erit, quàm illi ciuitati quæ non receperit vos. Si tantum offenditur Deus quando discipuli eius non suscipiuntur: quantum credendus est offendi quando sibijpsi hospitium negatur, & præcipuè quia à suis? Vnde Ioan. 1. In propria venit, & sui eum non receperunt. Qui Domino hospitium negant: timere possunt ne dicatur eis illud verbum quod legitur Matthæi 25. Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Et subditur causa: Hospes erã, & non collegistis me. Timere etiã possunt ne accidat eis sicut Sodomitis, qui inhospitales erant, quos ignis & sulphur succendit.

Digitized by Google

dit. Vnde Origenes, Domos hospitales ingressi sunt angeli: scilicet domum Abraham & Loth. Domos verò hospitibus clausis ignis & sulphur succendit. Talem vindictam volebant Iacobus & Ioannes sumere de Samaritanis qui nuntios Christi non susceperant: vt legitur Luc. 9. Vnde dixerũt Domino, Vis dicamus vt ignis de cœlo descendat, & consumat illos? Secundo debent dolere de indignitate sua. Sunt quidam qui sibi applaudunt, dicentes quòd melius est corpus Christi non sumere, quàm indignè sumere. Quibus dicimus quòd in hoc bene faciunt quòd non indignè sumunt: quia non est bonum sumere indignè panem filiorum, imò panem angelorum, & dare canibus: tamen dolere debent, quia se canes inueniunt, qui filij Dei esse deberent. Dolere etiam deberent de hoc quòd vident se esse vasa mortis & iræ, & receptacula immunditiæ, qui deberent esse receptacula gratiæ & vitæ. De homine qui indifferenter sordes peccatorum in se recipit, Deo verò locum præparare negligit, potest dici illud verbum quod legitur Osee 8. *Israël factus est quasi immundum in nationibus.* Israël est Christianus, qui per fidem Deum videt. Verus Christianus deberet dicere illud verbum Dauid: Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, donec inueniam locum Domino: supple, male mihi accidat. ¶ Tertio potest dolere qui saltem semel in anno non cõmunicat, quia non facit quod Dominus præcepit discipulis suis, cùm recessurus erat ab eis, volens illud infigi maximè memoriæ eorum. Hoc facite, inquit, in meam commemorationem. Hoc quasi signum sui amoris reliquit Dominus ecclesiæ suæ. Et væ illi qui non habet memoriale à tanto amico sibi relictum. ¶ Quarto do-

lere posset talis de diaboli præsentia. Vbi enim est Dei absentia, adest diaboli præsentia. ¶ Quinto dolere posset: quia fraudatur vtilitate quæ consequitur ex aduentu Domini in aliquod hospitium. Non enim est aduentus eius absque magna vtilitate. Vnde cùm Zachæus Dominum in hospitio suo recepisset, audiuit à Domino: Hodie salus huic domui facta est: vt legitur Luc. 19. Raab etiam saluata est, quia suscepit nuntios Domini: vt legitur Iosue 6. Et viduæ quæ Eliã suscepit, non defecit farina, & oleum non diminutum: vt legitur 3. Regum 17. Si adeò vtile fuit seruos Dei in hospitio recepisse, quàm vtile est credendum esse ipsum Dominum in hospitio suo recepisse? Non modica securitas est talem socium habere. Vnde Dauid: Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo: quoniã tu mecum es. & iterum: Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Et subditur: Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum. De illo vero qui Dominum non suscipit, potest intelligi illud quod legitur Eccl. 4. Væ soli: quia si ceciderit, non habet subleuantẽ se. Talis cum mensa altaris indignus sit, etiam est indignus mẽsa cœlesti. Et cùm Domino hospitiũ negauerit, merito ianua cœlestis regni ei clausa erit.

De peccato illorũ qui per mortale peccatum Deum à se expellunt.

HVius peccati magnitudo potest ostendi multipliciter. ¶ Primo per hoc, quod turpius eijcitur quàm nõ admittitur hospes. Si enim peccatũ tantũ est Domino negare hospitium, manifestũ est magnum valde esse peccatũ iam susceptũ expellere ab hospitio suo. ¶ Secũdo potest ostẽdi magnitudo huius peccati per hoc, quod talis similis est Iudæ, qui postquam ad mensam Domini comederat,

cum

eum tradidit hostibus suis. Etiam latrones timēt contumeliam inferre eis ad quorū mensam comederunt. De tali potest intelligi illud quod legitur Eccl. 6. Est amicus socius mensæ, & nō permanet in die necessitatis. Tales etiā similes sunt Iudæis, qui in die qui dicitur Dominica in Ramis palmarū, Christum honorificè susceperūt, & pòst eum eiecerunt cum cōtumelia magna. Sunt aliqui qui septē septimanis Christo hospitiū parant: postquam verò susceperūt eum, nullam reuerentiā sibi exhibent, imò tot cōtumelias ei inferunt quòd eum oportet inde exire. Venturo magnam reuerentiā exhibēt, præsenti verò nullam. Vnde Bern. admirās dicit: Quid minus præsenti quàm venturo debetur? Quid minus reuerentiæ temporis Resurrectionis exigit, quàm Passionis? Tales etiam ad modum Iudæorū Barrabam latronem filio Dei præponūt, dum filium Dei à se expellunt, & infernalem latronem introducunt. Expellunt eum qui eos protegebat, & introducunt eum qui eos iugulet. Vnde Iob 10. Fur non venit nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Quantum autē displiceat Deo tale peccatū, innuit Dominus in Psal. vbi dicit: Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtiq;. Tu verò homo vnanimis dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos &c. Et subditur: Veniat mors super illos, & descendant in infernum viuentes. Et alibi: Homo pacis meæ in quo speraui, qui edebat panes meos &c. Et subditur: Domine, resuscita me, & retribuam eis.

De vitio proprietatis in religiosis. CAP. XIII.

AD huius peccati detestationem possumus ponere XII. exempla. Primū est Gen. 19. vbi legitur, quòd vxor Loth post se respi-

ciens, versa est in statuam salis. Vir religiosus tunc post se respicit, quãdo diuitias huius mũdi quas reliquit, concupiscit. Statua corpus est sine spiritu. Vnde claustralis tũc statua efficitur, quando solo corpore in claustro conuersatur, corde verò in mundo. Statua similitudinem habet hominis, & non est homo: sic talis similitudinẽ monachi habet, & monachus non est. Notabile enim est quòd vxor Loth versa est in statuã salis, quia talis monachus exemplo suo ædit alios, sed sibi vtilis non est. Hoc exemplum reuocat Dominus ad memoriã, Luc. 16. dicẽs: Memores estote vxoris Loth. Ad idem pertinet illud Lucæ 9. Nemo mittens manum suam ad aratrum &c. Secũdum exemplum est Gen. 31. vbi legitur Rachel furatam fuisse idôla Laban. Laban, candidatio interpretatur, siue candidus: & significat mũdum qui habet quẽdam candorem exterius. Rachel verò virum contemplatiuũ figurat. Rachel verò idôla furatur Laban, quando claustralis diuitias huius mundi amplectitur amore. Notabile verò est in hoc exemplo quòd Iacob tanta pœna iudicauit esse puniendum qui hoc fecisset. Ait enim: Apud quemcunq; inueneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris. Notabiliter etiam diuitiæ quas claustrales illicitè possident, idôla vocantur: & quia inutiles sunt eis, sicut aurum & argentum idolorũ inutilia idololatris: & quia fidẽ & spem & amorem quæ in solo Deo ponere deberent, in pecunia ponũt. Vnde nec verã fidem, nec veram spem, nec veram charitatem habent. Primũ patet ex eo quod ait Aug. Qui veram fidem habet de Deo, nõ cupit in his miserijs fieri diues. Non enim plus est mundus, quàm Deus. De spe verò idem potest ostendi: quia dicit Aug. quòd de Deo desperare, est spem in creaturis posuisse. Pro-

priet

prietarius fiduciã quam deberet habere in Deo, ponit in nummo, & dum in diuitijs suis cõfidit, fallunt eum diuitiæ, & ipse corruit in infernum. iuxta illud Prouerb. 11. Qui confidit in diuitijs, corruet. Amorem etiam qui in solo Deo ponendus est, ponunt proprietarij in pecunia: amant enim pecuniam plus quàm Deum. Quod patet ex hoc, quòd cùm ipsi non possint simul habere Deum & pecuniam, potius eligunt amittere Deum, quàm pecuniam non habere. Sed illud deus est vniuscuiusq; quod præ cæteris diligit, sicut superius ostensum est. Pecunia igitur proprietarij deus eius est. Vnde ipse idololatra est. ¶ Tertiũ exemplum est Exod. 16. vbi Deus qui prouisor erat filiorum Israël, noluit quòd aliquis eorum de manna in mane relinqueret. Qui non audierunt eum, sed reseruauerunt inde: & quod reseruauerunt, computruit. ¶ Quartũ exemplum est Iosue 7. vbi legitur quòd cùm prohibuisset Dominus ne quis acciperet sibi de anathemate Ihericho, Achor tamen tulit inde chlamydem coccineam, regulam auream, & ducentos siclos argenti. Iericho, quod interpretatur luna, significat mundum istum qui mutabilis est ad modum lunæ, qui anathema debet esse viris claustralibus. Sed aliqui sunt qui anathema istud cum Achor furantur, dum pecuniam sibi prohibitam habere volũt. In illis verò tribus quæ furatus est Achor, tres species proprietatis figurantur. In regula aurea intelligitur proprietas interior: scilicet proprietas sensus & voluntatis. In auro autem propter splendorem, sapientia solet intelligi. Regula verò quæ à regendo dicitur, bene pertinet ad voluntatem quæ habet regimen & imperium in homine. In pallio verò coccineo, intelligitur conuersatio exterior habens peccatum. In

Digitized by Google

coccino enim peccatum intelligitur, sicut & in principio Esaiæ, vbi dicitur: Si fuerint peccata vestra vt coccinū, quasi nix dealbabuntur. Pallium coccineū furatur claustralis, quādo aliquid retinet de exteriori cōuersatione seculari, vel in habitu, vel in tonsura, vel in aliquo tali. Notabiliter autē dicitur ibi pallium valde bonū: multis enim claustralibus videtur valde bona conuersatio secularis. Hoc est palliū illud de quo legitur Cant. 5. Tulerūt palliū meū custodes murorum. ¶ Quinq; autem notabilia sunt in isto exemplo. ¶ Primum est hoc, quod Dominus dixit filijs Israël: Non ero, inquit, vltra vobiscū, donec cōterratis eum qui huius sceleris reus est. In quo innuitur, quòd Dominus contra totam vnā abbatiam iratus est, quandoq; propter vnū proprietarium quem tolerant. Vnde omnes qui sunt in aliqua tali religione, deberent persequi illum quē sciūt proprietarium esse. ¶ Secūdum verò vbi legitur: Anathema in medio tui Israël est: nō poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te qui contaminatus est hoc scelere. In quo verè innuitur quòd propter illud peccatū potestatē habet diabolus præcipitandi claustrales in multa alia peccata. ¶ Tertium notabile est, quòd ea quæ Achor furatus est non proficiunt illi: nullum lucrum inde habuit, nisi peccatū & pœnam peccati. In terra ea abscondit, & cùm moriturus erat ea manifestauit. Sic proprietarij sæpe aliud lucrum non habent de pecunia sua, nisi quòd custodes sunt dum viuunt, & in morte manifestant eam. ¶ Quartum notabile etiam est quod legitur Iosue dixisse ibi, Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. In quo innuitur quòd propter turbationē proprietarij non debet diminui quia ei proprium auferatur. ¶ Quintum notabile est

Digitized by Google

est quod subditur, Lapidauitq; eum omnis Israël, & cuncta quæ illius erant igne consumpta sunt. In igne intelligitur magnus zelus quem debent habere claustrales cōtra illud vitiū. In lapidibus verò intelligūtur increpationes quibus lapidandus est proprietarius. ¶ Quintū exemplum est de Iuda, qui in congregatione Domini loculos habuit qui figuram tenet proprietariorū. Notabile verò est in isto exemplo quòd amor lucri occasio fuit Iudæ tot & tantorum malorum, & tamen paruā vel nullam vtilitatē inde habuit. Pœnitentia enim ductus retulit X X X. argēteos. Matt. 22. nunquam comedit vel bibit inde. Sic proprietarij multa mala cōmittunt vt pecuniam habeant, quandoq; nullam vtilitatem inde cōsequuntur. ¶ Sextū exemplū est 1. Reg. 15. vbi legitur quòd Dominus prohibuit Saul, ne ex rebus Amalech aliquid cōcupisceret: & non obediuit Saul, imò reseruata sunt meliora de ouibus, & armentis, & adeò offensus est Dominus, vt hac de causa regnum abstulerit Sauli. ¶ Septimū exemplum est 2. Mach. 12. vbi legitur quòd Iudas Machabæus venit quadam die vt tolleret corpora quorundam de suis qui prostrati fuerant in bello, volens ponere ea in sepulchris paternis, & inuenerunt sub tunicis interfectorum denarios idolorum, à quibus lex prohibet Iudæos, & omnibus manifestum factum est ob hanc causam corruisse eos. Si enim in talibus qui professionem nō promiserant Deus morte puniuit hoc quòd acceperant denarios sibi à lege prohibitos: quanta pœna dignum est puniri peccatū tale in viris perfectis? ¶ Octauum exemplum est in Anania & Saphira vxore eius, qui fuerunt primi proprietarij in Nouo testamento: qui propter peccatū istud, morte subita interfecti sunt. vt legitur Act. 5.

Non

¶ Nonum exemplum est in Vitispatrum, de quodam hortulano, qui omnia dabat in eleemosy- nas quæ de suo labore acquirebat, præter te- nuem victum. Tandem suggestum est in inspira- tione spiritus maligni vt colligeret aliquam pe- cuniam, quam cùm senex esset vel ægrotaret, posset expendere, & fecit sic. Contigit autē eum infirmari in pede, & expendit quicquid habebat in medicos, & curari nō potuit, & tandem vnus de expertis medicis dixit eum non posse curari nisi per pedis abscissionem. Et cùm die sequenti medicus allaturus esset instrumenta ad pedem abscindendum, nocte præcedente hortulanus ille pœnituit de nummis collectis quòd non dederat pauperibus. Et astitit ei statim angelus Domini, dicens: Vbi sunt nummi quos collegisti, & vbi est spes quam tractasti? Qui cùm pœniteret & misericordiam peteret, angelus Domini tetigit pedem eius, & sanatus est. In mane verò medi- cus veniēs, inuenit hortulanum in agro sanatum atq; operantem, & glorificauit Deum. ¶ Deci- mum exemplum est de quodam fratre, qui renun- tians seculo, & sua dans pauperibus, venit ad abbatem Antoniū, quædam tamen sibi retinuit. Quod cùm comperisset Antonius, dixit: Si vis monachus esse, vade compara tibi carnes, & im- pone corpori tuo nudo, & veni sic ad me. Qui cum hoc fecisset, tam canes quàm aues corpus suum propter carnem rapiendam dentibus & vnguibus dilacerauerunt, & sic dilaceratus ve- nit ad Antonium. Cui Antonius: Quicūq; renun- tiauerit seculo, & vult adhuc habere pecuniam, sic à dæmonibus laceratur. ¶ Vndecimum exem- plum est, de quodam fratre qui reseruauit sibi duos aureos. Et cùm in infirmitate pœnitentia ductus manifestasset hoc Gregorio, tamen Gre-

gor

gorius noluit parcere ei, quin & infirmum & mortuum puniret. Subtraxit enim ei in infirmitate visitationem fratrũ, & post mortem voluit eum multis diebus carere Christiana sepultura: exemplo suo docens prælatos ecclesiæ quantũ zelum debeant habere contra peccatum istud. ¶ Duodecimum exemplum est in Vitispatrum, de quodam qui erat eremita in Aegypto, cui diabolus ostendit magnum thesaurum sub terra, qui fuerat Pharaonis. Cui ipse respondit: Pecunia tua tecum sit in perditionem. In hoc quòd diabolus thesaurum illum ostendebat eremitæ, satis apparet quantum diabolo placeat viros perfectos habere diuitias, & per consequens quantum Deo displiceat.

De duodecim stultitijs religiosi proprietarij.

SEcundo possunt valere ad detestationem huius peccati, XII. stultitiæ quibus ostenditur laborare proprietarius. ¶ Prima est, quòd ipse est valde fatuus mercator. Similis enim est homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inuenta autem vna pretiosa margarita, vẽdit omnia quæ habet & emit eam. Deinde margaritam illam cõculcat, & pro nihilo dat. Margarita ista Deus est, pro quo claustralis quidem mundum dedit totum, & etiam seipsum. Quam quasi pro nihilo dat, cùm pro aliqua re temporali Deum amittit. Ad cumulum etiam huius stultitiæ accedit quòd eandem margaritam quotidie non cessat emere: scilicet ieiunijs, vigilijs, & orationibus, cùm tamen in tali statu nullo pretio possit eam emere. ¶ Secunda stultitia est, quòd cùm Dominus eripuerit eum de naufragio huius seculi, & quasi collocauerit eum in loco tuto, scilicet in naui religionis, ipse furtiuè aliquantulum de mari in naui ponit, in quo ipse submergit. Vnde accidit

ei

ei sicut barbari dixerūt accidisse Paulo, Act.28. cùm euasisset de naufragio, & adhæsisset vipera manui eius. Vtiq; homicida est homo hic, dixerunt ipsi, qui cùm euaserit de mari, vltio nō sinit eum viuere. ¶ Tertia stultitia est, quòd cùm ipse iam mortuus sit: tamen timet fame mori. Et cùm solam vitam æternam deberet quærere, à mortuis enim sola vita æterna quæritur, ipse tamen adeò cupidus est, vt cupiditate acquirendi fur efficiatur. Si similis monstro est auaritia, sicut Seneca dicit, quid dicendum est de auaritia mortui? religiosi dicuntur mundo mortui. De morte ista legitur ad Coloss.3. Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. De morte etiam ista legitur in Vitispatrum, quòd cùm quidam senator reliquisset abbati Arsenio magnam hæreditatem, & delatum fuisset ad eum testamentum, ipse ait: Ego prius mortuus sum quàm ille. Ipse autem modo mortuus est, quomodo me fecit hæredem? Et remisit testamentum nihil accipiens. ¶ Quarta stultitia est, quòd ipse in loco saluationis sibi facit locum perditionis. Vnde quodam speciali modo potest dici filius perditionis, sicut Iudas. Vnde Dominus: Nemo ex vobis perijt nisi filius perditionis. Bene fuit Iudas filius perditionis, qui cum Saluatore & societate in qua soli saluandi erant, solus se perdidit. ¶ Quinta stultitia est, quòd videtur habere magnam voluntatem quòd furetur, & per consequens quòd suspendatur, qui vendidit sua, & dedit pauperibus vt in monasterio furaretur aliena. ¶ Sexta stultitia est, quòd ipse locum illum quem declinant homines scelerati ne scelera sua ibi committant, ipse intrat vt ibi malam vitam ducat. Et qui cauebat sibi à furto in seculo, non timet furari in loco sancto. De quo videtur admi-

rari

Digitized by Google

vari Dominus Ierem.9. dicens: Quid est quòd facit dilectus meus in domo mea scelera multa? ¶ Septima stultitia est, quòd cùm Dominus ab eo remouerit iram suam, ipse tamen conatur ad hoc quòd habeat aliquid de ipsa. Ira Domini effusa est super abundantiam diuitiarum. Vnde legitur Apocalyp.16. quòd angelus effudit phialam suam in illud flumen magnũ Euphratem. A qua ira liberatur qui mundo renuntiat. Sed proprietarius de ira ista vult habere, dum diuitias vult possidere. Vnde Iacob. vlt. dicitur de diuitibus: Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus. Ibi dicit glos. Nescit miser thesaurum irae cum thesauro pecuniç pariter cumulari. ¶ Octaua stultitia est, quòd ipse aliena colligit, & propria negligit. De his quae propria esse non possunt, vult facere sibi proprium, & iusto Dei iudicio amittit omne proprium. Aliena sunt nobis temporalia ista, sicut ostensum est prius. Quia secũdum Ambros. non sunt hominis bona, quae ferre secũ non valet. Nec possunt esse propria, cùm sint separabilia, quae dum proprietarius colligit, & ibi appropriare quaerit, ipse omne proprium amittit. ¶ Primo amittit proprium Dei, cuius proprium est misereri & parcere: quia iuxta verbum beati Bern. monacho habenti proprium negabit Dominus proprium suum. Nec est parua amissio ista homini peccatori. ¶ Secũdo amittit seipsum: quia sicut communiter dicitur, & verum est, Monachus habens de proprio obolum, non valet obolum. ¶ Tertio amittit bona interiora quae propriè possunt dici nostra: sicut ostensum est prius. ¶ Quarto amittit bona aeterna quae propriè possunt dici nostra, quia non possunt homini auferri. ¶ Nona stultitia est, quòd ipse sua facit pretiosiora seipso. Cùm enim se Deo dederit,

sua

sua tamen dare non vult, cùm tamen se dando de iure sua dederit. Vnde non debet se excusare per ignorantiam. Ius enim naturale videtur dictare ei quòd cùm ipsum à se alienauerit, nihil proprium habere possit. Proprietarius quod plus est pro eo quod minus est amittit. Cùm enim seipsum Deo dederit, nō est ista oblatio Deo accepta, pro illa modica pecunia quam retinet. ¶ Ex quo se Deo dedit, ipse deberet prouidentiam sui ei relinquere. ¶ Decima stultitia est, quòd ipse de scala cœli facit scalam inferni. Imò cum iam multos gradus in scala cœli ascenderit, & ipse vult præcipitare se, & quasi saltare in infernum. Scala cœli est crux religionis. de qua scala legitur Gen. 28. quòd Iacob vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen eius tangens cœlum. ¶ Vndecima stultitia est, quòd ipse de porta cœli facit sibi portam inferni. Porta cœli religio est. vnde Gen. 28. Non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli. ¶ Duodecima stultitia est, quòd ipse laqueum cupiditatis in quo tot homines ad infernale patibulum trahuntur, qui iam contritus erat, reparat, & molam asinariam à collo suo amotam iterum sibi alligat. Huius laquei figura fuit laqueus quo Iudas se suspendit. Idem enim quo ad literam in Iuda accidit, qui dum sitiuit lucrum, peruenit ad laqueum, & suspensus crepuit medius, & effusa sunt viscera eius, spiritualiter accidit in proprietario. Amor enim pecuniæ laqueus est, quo occasionaliter suspendetur in inferno. Euisceratur quodammodo, dum proijcit interiora bona, & dum per terrenorum solicitudinē cor eius quasi exit ab eo. iuxta illud Eccl. 10. Proiecit enim in vita intima sua.

De multiplici peruersitate huius peccati proprietatis religiosorum.

Text

Digitized by Google

TErtio potest valere ad detestationem huius peccati multiplex peruersitas quam facit peccatum hoc in ecclesia Dei. ¶ Prima peruersitas est, quia illam partem ecclesiæ quæ deberet esse proximior cœlo, facit hoc peccatū adhærere terræ. Illum etiam qui deberet esse stella fixa in firmamēto cœli, & lucere hominib. bono exēplo, facit hoc peccatū fixum in limo profundi. Astra cœli, viri claustrales sunt. Vnde Iob 38. Cùm me laudarent simul astra matutina, & iubilarēt omnes filij Dei. Hæ stellæ cadunt de cœlo in terram per peccatum proprietatis, vt videatur esse impletum illud Apoc. 6. Stellæ cœli ceciderunt super terram. Hoc peccatum etiam facit vt in cœlo ecclesiæ, quod est religio, in quo deberent esse angeli Dei, sint talpæ, imò etiam diaboli. Diabolus est, qui malus est inter bonos. Ioann. 6. Ego vos elegi, & vnus ex vobis diabolus est. Hoc etiā peccatum facit illos qui aues deberent esse, circa terrena ista repere. vnde etiam immundi sunt, iuxta illud Deut. 14. Omne quod reptat & pennulas habet, immundū erit. Proprietarij in claustris sunt velut vespertiliones inter aues. Et sicut vespertiliones in ecclesijs habitant, sic & clerici. Non tamen ad idem. Clerici enim sunt ad Deum glorificandum, sed vespertiliones sunt ibi [ad] oleum bibendum. Sic proprietarij licet sint [inter] eis qui Deum glorificant: ipsi tamen Deum [su]a mala blasphemant vita. In illis impletur [qu]od legitur Iob 1. quòd cùm assisterent filij [D]ei coram Domino, affuit inter eos etiam satā. [Pr]oprietarius inter bonos claustrales est velut [sat]an inter filios Dei.

De multiplici malo quod est in proprietario.

QVarto potest valere ad detestationem huius peccati, si mala colligātur simul quę sunt in

Digitized by Google

proprietario. ¶ Notandũ ergo est quòd proprietarius fur est. Vnde domus proprietarij plena iudicio scripturæ, est velut spelunca latronum. Et de mera iustitia posset eos Dominus omnes interficere subitanea morte, sicut Ananiã & Saphiram interfecit. Vel posset ignem mittere de cœlo qui omnes cõbureret. Nec solũ fur est, sed etiam sæpe sacrilegus: quia furtum suum sæpe in loco sacro committit, quia res pauperibus consecratas furatur. secundũ Hieronymum pars sacrilegij est, res paup rum nõ dare pauperibus. Eadem ratione res pauperum furari, sibi sacrilegium erit. Est etiam proprietarius proditor, & in Deum & in proximum. In Deum, quia eum peccãdo impugnat, cùm expẽsis eius viuat. In proximũ, quia fratres suos defraudat bonis illis quæ sibi appropriat. ¶ Quarto, proprietarius voti transgressor est. Voluntariam enim paupertatem vouit, quam modo à se repellit. ¶ Est etiam apostata. Si enim apostata iudicatur qui habitũ deponit, cùm paupertas voluntaria magis sit de substantia religionis quàm habitus, proprietarius potius iudicandus erit apostata, qui voluntariam paupertatem à se expellit. Iudicio etiam scripturæ homicida est: quia ea inutiliter custodit quæ pauperum deberent esse, & quæ pauperes deberent comedere. Vnde Ecclesiast. 34. Panis egentium vita pauperum, qui defraudat illũ, homo sanguinis est. ¶ Est etiam proprietarius idololatra: vt ostensum est prius. Et est hypocrita. Sub habitu enim claustrali, animum gerit secularem. Extrà videtur aureus, intus autem luteus est. ¶ Est etiam mendax Spiritui sancto. Vnde Act. 5. dixit Petrus Ananiæ: Cur tentauit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? Et subditur: Non est mentitus hominibus, sed Deo. Alia litera habet: Cur impleuit sat

Digitized by Google

tanas cor tuum? Plenus enim fuit primus proprietarius satana. De iure etiã naturali videtur se excõmunicatus. Cùm enim ipse bona suá alijs õ cõmunicet, ipse indignus est cõmunicare bo is aliorũ. Est etiã maledictus iudicio scripturæ: ıxta illud Iof. 6. Maledictus vir corã Deo qui ædificauerit Iericho. Frequenter enim indinè conficit vel cõmunicat proprietarius: quod uantum sit peccatum, satis ostensum est prius. ræterea proprietarius peccat in Patrem, pecıt in Filium, peccat in Spiritumsanctum. In Paẽ peccat, dum de sua potẽtia dubitare videtur. Dum enim timet mori fame, si ea quę vouit Deo :ruauerit, videtur facto dicere illud Psal. Nunuid & panẽ poterit nobis dare, aut parare menım in deserto? In Filiũ peccat, dum sapientiam us deridet, iuxta illud Prouerb. 15. Stultus derĩ et disciplinam Patris sui. Sapientia Christi fuit, aupertatem diuitijs præponere, & molestias de cijs. Vnde ad Hebr. 12. legitur de ipso, quòd roposito sibi gaudio sustinuit crucem. Super uem locũ dicit Aug. Omnia terrena bona conmpsit homo Christus, vt cõtemnẽda mõstraret.)mnia mala terrena sustinuit quæ sustinenda ræcipiebat, vt nec in illis quæreretur felicitas, c in istis timeretur infelicitas. Et istam sapienã deridet proprietarius. In Spiritumsanctũ pec t, quia qui de bonitate Dei male sentit, dum edit quòd si seruierit Deo ad eius volũtatem, se debeat permittere eum mori fame. Aliter iã peccat cõtra Spiritũsanctũ: quia facit cõtra aritatem quæ Spiritussanctus est, & quia menır Spiritui sancto, sicut ostẽsum est prius.

Quòd religio maximè psequi debeat hoc vitiũ.

D vltimum notandum est, quòd religio maximè deberet psequi vitiũ istud. Primo quia

Digitized by Google

detrahit fundamentum religionis, quod est paupertas. Hoc fundamentum posuit filius Dei, quādo doctrinam à paupertate inchoauit, dicēs Mat. 5. Beati pauperes, &c. matrem etiam religionis iugulat & suffocat, quæ similiter est paupertas. Etiam pacem aufert quæ totū bonū est religiosorum. ¶ Vnde super illud, Pax super Israël, dicit glossa, Vno verbo omne bonum dixit. Sen. Quietissimè viuerent homines, si hæc duo pronomina tollerentur, meum & tuum.

De auaritia scientiæ. CAP. XIIII.

VLTIMO loco inter species auaritiæ q̄ pertinēt ad ministros ecclesiæ Dei, dicendū est de auaritia scientiæ, quæ videtur deterior esse quàm auaritia pecuniæ. ¶ Duodecim verò sunt per quæ potest ostendi, quòd valde detestabilis sit auaritia ista. ¶ Primum est hoc, quòd scriptura in multis locis monet, vt cōmunicemus scientiam nostram alijs. Prouerbior. 5. sic legitur: Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Eccl. 11. Mane semina semen tuum, & in vespere non cesset manus tua. Et Eccl. 29. Quod habes in manu, ciba cæteros. In manu habet homo, quæ opere implet, vel quæ habet ad manum, vel in promptu. Talis enim multo amplius proficeret in docendo qui bene sciret ea quæ doceret, & qui ea opere impleret. ¶ Secundū est, quòd etiā natura & consuetudo idē suadet nobis; quia sol & alia corpora luminosa lumen suum omnibus communicāt, quantum virtus eorum se extēdit, nisi aliqua re interposita prohibeantur. Consuetudo etiam habet vt homines adinuicem lumen gratis communicent. Inauditum est lumen exhiberi

eri venale. Et miser valde reputaretur, qui lumen cādelæ suæ candelis aliorū nollet cōmunicare. Cui similis est ille qui lumen sapientiæ nō vult alijs communicare. ¶ Tertium est, quòd ille qui sciētiam habet, potest esse largus de ea absq; detrimento: qui diuitias terrenas habet, non est mirum si largus est de eis, quia eas largiri nō potest, nisi eas desinat possidere. Vnde Boetius libro consol. O angustas inopesq; diuitias, quas nec habere totas pluribus licet, & ad quemlibet sine cæterorum paupertate non veniunt. In hoc habent præeminentiam spirituales diuitiæ, quòd in largitate non minuuntur, cùm corporales vel imminuuntur, vel omninò desinant haberi. Hoc etiam vnum est in quo attenditur similitudo spiritus nostri ad Deum: quia sicut ille bona sua largitur absq; perditione vel detrimento, ita spiritus noster bona sua cōmunicat absq; detrimento. Est etiam quoddā bonū spirituale, scilicet summū bonū, quod potest simul totū à multis haberi. Et quāto plus habetur, tāto ab eis melius habetur. ¶ Quartū est hoc, quòd dum sciētia datur, non solùm nō amittitur, imò etiā augetur, radicatur, & melioratur. Vnde Sapiēs: Sciētia distributa recipit incrementū, & auarū dedignata possessorē, nisi publicetur, elabitur. Et Aug. in lib. de doctr. Christiana: Omnis res quæ dādo nō deficit, dum habetur & nō datur, nōdū habetur quomodo habēda est. ¶ Quintū est hoc, quòd eleemosyna de ipsa facta valde pretiosa est, valde necessaria Deo & proximo. Vnde sicut valde miser putādus esset ille qui in tempore in quo est magna caristia & fames haberet thesaurum qui diminui non posset, sed ex largitione semper cresceret, si pauperes permitteret mori fame, & eis non subueniret: sic valde miser est qui de sciētia

sua auarus est. Quàm pretiosum donū sit scientia vel verbū diuinū, innuitur Zach. 9. vbi dicitur, Quid est bonū eius, & quid est pulchrū eius, nisi frumentū electorum, & vinū germinãs virgines? Frumentū electorū dicitur frumentū verbi diuini, quo electi ad regnū æternū vescuntur. Vnde quasi cibus regius est. Frumēto materiali amplius vescūtur reprobi, quàm electi. Frumentū autē vocatur illa pars scripturę quę propter sui difficultatē fractione indiget: vinū autē germinans virgines, dicitur verbū diuinū quod virginales & castas generat affectiones. Et dicit hoc ad differentiā vini materialis, quod luxuriosas reddit mētes. vnde Prou. 20. Luxuriosa res est vinū. Quàm vtilis sit eleemosyna ista proximo, insinuat Sen. dicens: Nō minus pium est docere animæ scientiā, quàm corpori dare escam. Et Aug. Non est magnū pascere vētres morituros: sed magnū est pascere animas in ęternū victuras. Et Greg. Maius miraculū est verbo consolationis peccatorē conuertere, quàm carnē mortuam suscitare. Deo etiā honorificū est. Vnde Tobiæ 12. Opera Dei reuelare honorificū est. ¶ Sextum est, quòd ille qui largus est de sciētia, benedicitur ab hominibus. vnde Ecclesiast. 31. Splendidū in panibus benedicent labia iustorum. Et in futuro benedicetur à Deo, cùm dicetur ei: Euge serue bone & fidelis &c. Matt. 25. ¶ Septimū est hoc, quod sciētia quę est in homine auaro, est quasi perdita. Vnde Eccles. 41. Sapiētia abscōdita & thesaurus inuisus, quę vtilitas in vtrisq;? Et Hier. Bona abscōdita in ore clauso, quasi appositiōes epularū circūpositæ sepulchro. Itē Eccl. 20. Melior est q abscondit stultitiā suā, quàm qui abscōdit sapientiā suā. Vnde bene dicitur sapientiā melius esse perditā in auaro, quàm pecuniā: quia pecuniā potest auarus

us in morte pauperibus erogare, quod de scien-
ia tunc fieri non potest. ¶ Octauũ est hoc, quòd
non solum inutilis est scientia in homine auaro,
mò etiam noxia est ei. Scaturit enim vermibus,
sicut legitur Exod. 16. Vnus vermis procedens
ex scientia. Vnde Apostolus 1. ad Cor. 8. Scien-
ia inflat. Alijs est inuidia, alijs indignatio. vn-
de Eccl. 1. In multa sapiẽtia multa indignatio: &
qui addit sciẽtiã, addit dolorẽ. ¶ Nonũ est, quòd
d literã interdũ auarus amittit in præsenti sciẽ-
iã suã. vnde Matt. 25. Omni habenti dabitur, &
bundabit: & ei qui non habet, & quod videtur
habere auferetur ab eo. Super quem locum dicit
Gloss. Habenti studium verbi erogandi, dabitur
gratia super gratiã. Et alia Glo. Multi naturali-
er sapientes & acuti, si sunt desides perdunt bo-
num. Et in eodẽ cap. iubet Dominus talentũ tol-
i, & dari ei qui habet x. talenta. ¶ Decimũ est,
quòd talis odibilis est hominibus. vnde Prouer.
1. Qui abscondit frumẽta in tempore necessita-
is, maledicetur in populis: benedictio autem
uper caput vendẽtiũ. ¶ Vndecimũ est, quòd in-
uriosus est proximo. Vnde Bern. Rem profectò
roximi retines, si donis scientiæ & eloquentiæ
dornatus, verbum bonum quod possit prodesse
multis, inutili, imò damnabili silentio ligas.
Certe maledictus qui frumenta abscondit in po-
ulis. ¶ Duodecimum est, quòd ipse est valde
damnosus Deo. Quia sicut dicit beatus Ber-
ardus, modica sementis detractio, non modicum
st messis detrimentum. Vnde sicuti agricolis
acit maius damnum ille qui furatur semen eo-
um, quàm si aliam rem furaretur, quia non so-
um aufert eis semen, sed etiam & fructum qui
ebuit exire à semine: sic multum damnificat
Deum qui semen diuini verbi quod seminare

Digitized by Google

debuit, inutiliter abscondi.

De prædicatoribus sibi solum viuere eligentibus.

ET nota quòd illi qui officio prædicationis idonei esse possunt, & tamen sibi solum viuere eligũt, licet ex bona intentione faciãt & timore Dei, scilicet vt cum priori conscientia Deo viuant, multum timendum videtur esse eò quòd ille seruus qui pecuniam sibi commissam abscondit in sudario, vocatus est à Domino seruus nequam. In sudario puritas cõsciẽtiæ intelligitur. In sudario ergo talentum abscondit, qui amore puritatis cõsciẽtiæ, officium prædicationis deserit. Et dicit glos. super illum locum: In sudario pecuniam reponit, qui ad prædicandũ idoneus, officium prædicationis suscipere renuit, *vel susceptum* non bene gerit. Ad idem pertinet quod dicit Greg. Qui scientia & virtute præditi secessum speculationis appetunt, tot animarũ rei sunt quot animabus in publicum prodeundo prodesse potuerunt. Tales vt quidam dixit ligant sibi pedes & manus, ne Deus posſit ex eis se iuuare. Vnde timere possunt illud Matt. 23. Ligatis manibus & pedibus mitttite eum in tenebras exteriores. Et Matthęi vicesimoquinto, Inutilem seruum eijcite in tenebras &c. Iracundiam enim inutilis sustinebit, vt legitur Prouerbiorum decimoquarto. ista tamen ex illo intelligenda non sunt qui tantæ infirmitatis est, quòd non videt salutem suam in mundo. Ad quod videtur pertinere illud quod dicit Dominus: Quid prodest homini si totum mundum lucretur, & detrimentum sui faciat? Marc. 8.

De peccato lusorum, & de his quæ faciũt ad eius detestationem. CAP. XV.

VLT

LTIMO loco inter species auaritiæ dicemus de peccato lusorum, quia frequēter in lusoribus est peccatum cupiditatis vel auaritiæ. Et primo ponemus ea quæ possunt facere ad detestationem huius peccati, deinde aliquid tangemus de his qui miscent e lusoribus, & de his qui locant eis necessaria d ludum, & de his qui permittunt eos ludere in omibus suis. ¶ Quinq; verò sunt quæ possunt facere ad detestationem huius peccati.

De XVI. peccatis quæ circa ludum accidere possunt.

PRimo potest facere ad hoc multitudo & magnitudo peccatorū quæ in ludo accidūt. Possunt verò ibi accidere XVI. peccata. ¶ Primū est upiditas, quę est radix omniū malorum. Nec est bi quæcunq; cupiditas, sed rapina. Vult enim poliare proximum suum rebus ipsius. ¶ Secundum peccatum est proditio: vult enim spoliare illum cum quo comedit & bibit. ¶ Tertium est, immisericordia. ¶ Vellet eū spoliare ipsum si posset camisia & brachijs: quod non faceret vnus de atronibus illis qui spoliāt peregrinos in nemoribus. ¶ Quartū peccatū est, vsura valde magna: scilicet 11. pro XII. nō in anno vel in mēse, sed in adē die. ¶ Quintū peccatū est, afflictio Dei patris: scilicet quē ibi crucifigit ille q amittit, blasphemādo & laniādo eū. ¶ Sextū peccatū est cōtētus ecclesiæ, cuius pceptū contēnit. Ad ista duo eccata vltima potest referri illud quod legitur rou. 19. Qui affligit patrē, & fugit matrem, ignominiosus erit & infelix. Ignominia ista vel infelicitas satis manifestè videt in lusoribus. Cōtra usores in canonibus Apostolorum sic habetur: piscopus autem presbyter & diaconus aleę aut

ebrietati deseruiens, aut desinat, aut certè damnetur. Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia faciens, aut desinat, aut communione priuetur. Similiter & laicus. ¶ Septimum peccatū est, scandalum proximi. Corrumpuntur autem multi qui ad ludum inspiciendum conueniunt. ¶ Octauum est, omissio bonorum, quæ deberet facere lusor tempore illo. ¶ Nonum est, peccatum periurij. Sæpe enim iurat lusor, dicens se lucratū fuisse, cùm in veritate perdiderit. ¶ Decimum peccatum est fraudis. Sæpe enim vnus defraudat alium ibi. ¶ Vndecimum est, peccatum iræ. ¶ Duodecimum peccatum est, conuitiationis. ¶ Tertiū decimum peccatum est, verberis. ¶ Decimumquartum peccatum est, fractio solennitatum. In præcipuis enim solennitatibus præcipuè committunt lusores peccatum suum, nō attendentes quod legitur Numeri 15. de illo qui collegerat ligna in sabbato: Moriatur homo ille, ait Dominus: lapidibus obruat eum omnis turba. Constat quod peius est cum blasphemijs & periurijs ludere, quàm in sabbato ligna colligere. ¶ Decimumquintum est, homicidium. Interdum enim vnus lusor pro obolo interficit alium. ¶ Decimumsextum est, idololatria. Lusor enim ludum Deum suum facit, dum ludum Deo in amore suo præponit. Hoc enim ab homine colitur quod præ cæteris diligit: vt dicit Glossa super illud Apostoli Philippens. 3. Quorum Deus venter est. Præterea ipse subijcit se iurisdictioni taxillorum, vt quod illi dicunt ipse faciat. Et sicuti Deus dedit XXI. literas cultoribus suis, quibus tota scriptura est scripta, per quam voluntas Dei fidelibus indicatur: sic taxillus habet XXI. puncta quibus lusor cognoscit voluntatē Dei sui. Diabolus enim quasi simia est Domini.

Quòd

Digitized by Google

Quòd transgressio totius Decalogi in ludo accidere possit.

PRæterea, potest accidere in ludo transgressio omnium mandatorũ decalogi. ¶ Primũ mandatum lusor transgreditur, quando Deum negat & idololatrat. Primũ enim mãdatũ est, Nõ habebis deos alienos corã me. ¶ Secundũ mandatum trãsgreditur, quãdo inutiliter vel falsè iurat. Secundum enim mandatum est, Non assumes nomẽ Dei tui in vanum. Nomen Dei sui in vanum assumit qui per nomen Dei iurat pro falso vel pro nihilo. ¶ Tertiũ mãdatũ est, Memẽto vt diẽ sabbati sanctifices: quod mãdatũ lusor transgreditur, dum diebus solennibus in ludo Deum blasphemat. ¶ Quomodo autẽ transgressio aliorum mandatorum ibi accidat, de facili potest videri, excepto hoc, Non mœchaberis. Sed in veritate illud mandatũ spiritualiter lusor transgreditur, Deum dum negat. Infelicitas enim spiritualis, est fornicatio secũdũ iudiciũ scripturæ. ¶ Secundo potest facere ad detestationem huius peccati, multiplex malum quod ex ludo sequitur. Sequitur enim inde ira parentum ipsius lusoris, si ipse est filiusfamiliâs. Si verò est paterfamiliâs, sequitur inde ira vxoris & totius familiæ, & interdũ etiam verbera. Remanent etiam quandoq; odia inter lusores. Sequitur enim & quãdoq; exhæredatio & filiarum prostitutio. Sequitur etiam interdum furtum: qui enim calefactus est de ludo, furaretur etiam super altare si posset. Furtum verò sequitur suspendendum quandoq;.

De duodecim stultitijs lusorum.

TErtio faciunt ad detestationẽ huius peccati, 12. stultitiæ quæ possunt assignari in lusoribus. ¶ Prima stultitia est, quòd lusor vilissimæ seruituti se subijcit, dum taxillum Dominũ suum

 const

constituit, ad hoc astringens se, vt faciat quod ipse iusserit. Si videas, ait Seneca, murem velle dominari alij muri, nunquid risum teneas? Quanto magis ridiculum est, quando os canium quod minoris valoris est, cominus homini dominatur? ¶ Secunda stultitia est, quòd ipse ad præceptum taxillorũ largitur quod non largiretur ad præceptũ Dei. Ipse largitor est ad præceptũ taxillorum quàm fuerit beatus Martinus ad præceptũ Domini. Ipse enim dat non solũ medietatem pallij, sed etiam totum pallium, & interdũ tunicam & camisiam, & nudus sequitur dominũ suũ nudũ, scilicet diabolũ. Etiam ea quæ nõ habet, dat ipse. Multa enim accipit ad vsuras vel furatur. ¶ Tertia stultitia est, quòd postquàm cognouit malitiam Domini sui, cùm ipse deberet abnegare ipsum & quæ illius sunt, ipse potius verum Deum negat qui nihil ei nocuit, sed omnia bona ei fecit, & se vindicat de eo qui absq; culpa est. ¶ Quarta stultitia est, quòd ipse voluntariæ iurisdictioni illius se subijcit qui nunquam iustè iudicare nouit. Taxillus enim tribuit alteri illorũ lusorum quod eius non est. ¶ Quinta stultitia est, quòd delectationem quæ est in contractione triũ ossium caninorũ diuinæ gloriæ proponit: quod non solum stultitia est, sed etiam insania videtur esse. ¶ Sexta stultitia est, quòd ipse ne otiosus sit, otiosa agit. vnde Bern. Pro vitando otio otia sectari, ridiculũ est. ¶ Septima stultitia lusoris est, quòd ipse consentit vt hostis ipsius furetur ei pretiosiorẽ rem quam habet, vel vnam de pretiosioribus, scilicet tempus. Furemur, aiunt lusores, tẽpus, non attẽdentes temporis pretiositatẽ. Nihil est enim pretiosius tẽpore, sicut dicit beatus Bern. Donec hora prætereat, inquit, verbum irreuocabile transit, tẽpus non reuocabile quod tibi

Digitized by Google

ibi concessum est: ad impetrandum veniam & ratiam, & ad agendam pœnitentiam & promerendam gloriam. Dominus enim dicit, quòd si ciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret &c. Sed lusor affectat vt fur veniat qui furetur ei vitam suã. ¶ Octaua stultitia est, quòd ipse roprijs manibus se cõsumit & perdit, quem Filius Dei manibus cruci affixis redemit. vnde beatus Bern. loquens in persona Domini ad talem, ait: Ego acquisiui te manibus cruci affixis, & consumis te manibus decijs dedicatis. Et est agna ingratitudo quòd homo impugnet eum ea parte corporis sui, in qua Dominus pro nore ipsius tantum dolorem sustinuit. ¶ Nota, ultitia est quòd ipse ludit, & in curia cœlestis licis lata est contra ipsum sententia mortis. de Bernard. Ludebam ego foris in platea, & secreto regalis cubiculi super me ferebatur iudicium mortis. ¶ Similis stultitia fuit in Ierosolymitis qui in lætitia erant, non præuidentes ortem suam, cui adiudicati iam erant propter ccata sua. Quam mortem Deus fleuit: vt legitur Lucæ 19. Lusor ludendo currit ad mortem m. vnde Iob 21. Infantes eorum exultant lusis. Et deinde subditur: Ducunt in bonis dies s, & in puncto ad inferna descendunt. Secundum Augustin. nihil aliud est tempus præsentis vitæ, quàm cursus ad mortem. In quo nemo paululum stare, vel tardius ire permittitur: omnes pari motu vrgentur. ¶ Vnde quicunque ludit, ludẽdo ad mortem suam vadit, & diabolus de eo quasi de fatuo seruo ludum facit: & unque ibi perdat, diabolus ibi non perdit. ecima stultitia est, quòd lusor quando posset cere aliquid ad propriam vtilitatem & pro- ædificationem & Dei honorem, ipse facit quod

Digitized by Google

quod est sibi dãnosum, & proximo scandalosum, & Deo cõtumeliosum. Verè seruus nequã & maledictus, si cùm venerit dominus eius, inuenerit eum sic facientẽ. De tali seruo legitur Matt. 24. Si dixerit malus ille seruus in corde suo, Morã facit dominus meus venire, & cœperit percutere cõseruos suos, manducet autem & bibat cum ebriosis, veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & in hora qua ignorat. Morte enim subitanea sæpe moriũtur tales. ¶ Vndecima stultitia est, quòd cùm puer nõ sit, puerilibus tamen gaudet. Sen. Plerunq; est cum pueritia: sed quod grauius est pueritas remanet ibi. Sed & hoc quidẽ peius est quòd authoritatẽ habemus senũ & vitia puerorũ: nec puerorũ tantũ, sed etiã infantiũ. Dubium nõ est puerilitatẽ magnam esse, exercitũ militibus & peditibus ligneis fingere. Quæ puerilitas hodie in multis senibus reperitur, quod est quasi quædam infantia: vt ludere par & impar, equitare in arundine lõga: sed quẽ delectat barbatum insania vexat. ¶ Duodecima stultitia est, quòd nullum opus credunt habere aliquid iocunditatis, nisi tale sit quòd nihil habeat vtilitatis, quod magnæ corruptionis indicium est. Salomon Prouerb. 15. Stultitia gaudium est stulto. Senec. Fundamentum bonæ mentis est non gaudere vanis. Ad summum peruenit, qui scit quo gaudeat. ¶ Nec solum vanis gaudent multi homines, imò etiam in his quæ diabolica sunt, vt patet in his qui in auibus coeli ludũt, quí gaudent quando vident vnam auiculam ab alia capi vel interfici. Qui satis dissimiles sunt beato Martino: qui cùm vidisset mergulos in quodam flumine captioni piscium intendentes, dixit: Forma ista dæmonum est. Et cùm nõ posset hoc tolerare, iussit mergulos inde auolare. De beato

Bened

Digitized by Google

Benedicto etiã dicitur, quòd si ipse videbat acci-
itré insequi aliã auẽ, ipse faciebat signũ crucis
post auẽ, & capi nõ poterat. Idẽ faciebat quando
videbat canẽ insequi aliam feram: ipse habebat
cor humanũ, nõ ferreũ sicut multi habẽt. ¶ Quar
o potest valere ad detestationem huius peccati
oc, quòd quocunque vertat lusor oculos cordis,
ipse potest inuenire quod sibi peccatũ suũ dissua-
eat. Si ipse vertat oculos suos ad id quod supra
est, occurrit seueritas Domini seruũ inutilem
ternaliter condẽnans. vnde Matt. 25. Inutilem
ruũ eijcite in tenebras exteriores. Quomodo
dere audet seruus qui tam seuerum dominum
bet? Occurrit etiam liberalitas domini seruos
leliter laborantes abundãtissimè remunerans,
aũ vtraque manu plena. Vnde Prouerb. 3.
ngitudo dierum in dextera eius, & in sini-
a eius diuitiæ & gloria. Similiter si lusor ver-
t oculos suos ad ea quæ sunt contra se, scili-
t ad vitia & dæmones, occurrit ei quod sibi
lum dissuadet. Non enim locus ludendi est,
m gladium tenet hostis vt eum perimat. Vnde
nec. Cùm hostis à tergo instat, & mouere se
sus est miser, necessitas excutit quicquid pax
osa collegit. Idem: Demens quasi meritò vi-
etur, qui cum saxa in munimentum senes
ninæque congererent, cùm iuuentus intra por-
armata expectaret, sederet otiosus. Simi-
r si lusor vertat oculos ad id quod est iuxta
scilicet ad proximum, occurrunt ei multi-
tes miseriæ quæ ludum sibi dissuadent. Vnde
eca: Quid lusoria componis? Non est lo-
di locus: ad miseros aduocatus es, opem
aturum naufragis, ægris, egentibus polli-
es: quò diuertis? quid agis? succurre, o-
s vndique ad te manus tendunt, perditæ
vitæ

vitæ perituræq; auxilium implorant. loquitur Seneca ad sapientes, qui de lege naturali stricti sunt ad subueniendum illis qui in periculo sunt: Specialiter tamen potest hoc verbum dici illis qui curam animarum susceperũt. Illis enim naufragis auxilium promiserunt. Vnde mirum est quomodo non remordet eos conscientia, cùm eis differunt subuenire. Si enim aliquis promisisset se subuẽturum alicui qui cecidisset in Rhodanum, & hac de causa conductus esset, multum remordet eum conscientia sua, si ei differret subuenire quem in tãto periculo sciret esse. Quomodo ergo non remordet eum conscientia, qui non subuenit ei quẽ scit esse in periculo longe maiori? Similiter si lusor vertat oculos ad id quod est infra se, id est ad inferiores creaturas, potest ei occurrere quod sibi dissuadet peccatũ suum. Nullus eligit seminare agrum suum potius inutilibus quàm vtilibus: quanta ergo fatuitas est seipsum serere inutilibus occupationibus vel noxijs, cùm tot occupationes inueniri possint vtiles corpori & animæ? ¶ Quinto potest facere ad detestationem huius peccati hoc, quòd Dominus etiam in præsenti vindictam interdum accipit de lusoribus. Quandoq; enim dum ipsi blasphemant, præposterantur eis facies. Cuidã etiã militi, dum occasione ludi per oculos Dei iuraret, proprius oculus à capite exilijt, & in alearium cecidit. Quidam etiam sagittarius cùm valde iratus esset ex hoc quòd in ludo perdidisset, sagittã direxit versus cœlum quasi vellet se vindicare de Deo. Sequenti verò die cùm idem sagittarius eadem hora sederet ad ludum, redijt sagitta, & super alearium cecidit sanguinolenta.

De his qui se lusoribus immiscent, & qui eis necessaria locãt, & in quorũ domibus luditur.

Nec

NEc solũ cauere debet aliquis ne ipse ludat, sed etiam ne ludentibus se immisceat. Sicut enim sedentes ad ignẽ calefiunt: sic qui stant ad ludũ causa spectandi, de ludo calefiunt. Vnde legitur Tobiæ 3. Nunquam cum ludẽtibus miscui me, nec cum his qui in leuitate ambulant partici pem me præbui. Cauere etiã debet homo ne lo-cet taxillos, vel alia ad ludum necessaria. Sicut enim valde malus reputaretur, qui alicui scele-rato gladiũ locaret, vnde aliquem sanctũ virum interficere deberet: sic valde malus reputatur qui locat taxillos si credat eorũ occasione Deũ esse blasphemandũ, & quasi crucifigendũ. ¶Illi etiam non videntur omnino esse innocentes, qui in domibus proprijs permittũt inferri Domino suo contumelias infinitas, & non prohibent, cùm tamen possint prohibere.

De his quæ dant occasionem auaritiæ.

PARS III.

DICTO de speciebus auaritiæ, dicendũ est de his quæ dant occasionem auaritiæ, quæ sunt sex. Primum est familiaritas cupidorum & auarorũ. Sicut enim carbones viui carbonem mortuum accendũt si eis immisceatur: sic diuites verbis & exemplis ignẽ cupiditatis igniti familiares suos inflamant eã. vnde Eccl. 13. Qui tetigerit picẽ, inquinabitur ab ea: & qui cõmunicauerit superbo, induet superbiã. Et subditur: Ditiori te ne socius fueris. Ad idẽ facit quod dicit Sen. Vnũ exemplũ auaritiæ vel luxuriæ multũ mali facit. Vicinus diues cupiditatẽ irritat. Secundũ est, cõsideratio diuitiarum. Ideo dicitur Prou. 23. Ne erigas oculos ad opes quas habere non potes. Tertium, quod

Digitized by Google

homo attendit in diuitijs illa solũ per quæ possunt videri pretiosæ: ea verò per quæ in veritate contẽptibiles sunt, non attẽdit: sicut fugacitatem earũ, & similia. vnde Greg. Ideo temporalia diligunt, quia quàm fugitiua sint nõ attendũt. Quartum est, amor mũdanæ gloriæ. vnde talibus qui diuitias amãt, quia vidẽt gloriã mundanã eis annexã, primo prædicandũ esset de contẽptu mundanæ gloriæ, quàm de contẽptu diuitiarũ. Securis enim prædicationis ad radicẽ malitiæ ponenda est. Quintũ est amor filiorũ. Talibus qui diuitias amãt propter amorẽ filiorũ, ostendendũ esset in prædicatione, quòd hoc nõ sit amare filiũ, sed potius odire, diuitijas ei male congregare. Ostendendũ etiã esset in prædicatione quàm duræ sint filij parentibus defunctis. Ad ostendendum verò quòd nõ sit amor, sed potius odiũ filijs male congregata relinquere, potest induci tale exemplũ. Erat quidã vsurarius habens duos filios, quorum alter nolẽs succedere patri in male acquisitis, factus est eremita. Alius verò volens succedere patri suo, remansit cum patre suo. Et mortuo patre, ei successit. Et pòst non multũ tempus ipse etiã decessit. Cùm autem nuntiatum esset eremitæ de morte patris & fratris doluit valde, credens eos damnatos esse. Et cùm rogasset Dominum vt reuelaret ei statum eorum, raptus est, & in infernũ ductus, & non inueniebat ibi eos. Sed ad vltimũ exierunt de quodam puteo in flamma, primo pater, deinde filius, mordentes se & litigantes adinuicem, patre dicente filio: Maledictus sis tu, quia pro te vsurarius fui. filius autem econtrario dicebat: imò maledictus sis tu, quia nisi iniustè acquisiuisses, ego non retinuissem iniustè, nec damnatus fuissem. Sextum est hoc, quòd homo sibi longam vitam promittit. De qua promissione dici-
tur

tur Ecclef. 29. Repromiffio nequiffima multos perdidit. Talis erat ille cui dixit Dominus: Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te.

De remediis contra Auaritiam.

PARS IIII.

DICTO de his qui dant occasionem auaritiæ, dicendum eft de remedijs contra auaritiam. De quibus fufficiat ponere octo. ¶ Primũ eft, mortis cõfideratio. Hoc remedium infinuat Hieron. in magno prologo Bibliæ, in fine, dicens: Facile contemnit omnia qui fe femper cogitat effe moriturum. Sicut iumenta fe defendunt ab importunitate mufcarum cauda fua, & aues, & pifces cauda fua regunt fe: Sic homo confideratione finis, fcilicet mortis, defendit fe ab auaritia, & etiã à cæteris vitijs, & regit fe in mũdo ifto. vnde Iob 12. Interroga iumenta, & docebunt te: & volatilia cœli, & indicabunt tibi. Mors quafi ad oculum demonftrat contemptibilia effe quæcunq; quæruntur in hoc mundo: fcilicet delicias, diuitias, & gloriam, & vanum effe laborem eorum qui talibus intendũt. Labor quærentium diuitias vanus oftenditur, cùm homo nudus in terram reuertitur. Labor quærentium delicias vanus oftenditur, quando corpus nutritum in delicijs vermibus efca datur. Tunc enim apparet eos quafi coquos vermium fuiffe, qui delicatè vixerunt; efcam enim vermibus præparauerunt. Mira infania. Erubefceret aliquis & indignaretur coquus effe vnius comitis, & non dedignatur effe coquus vermium. Labor etiam eorum qui quærunt effe fuper alios, vanus oftenditur, quando ille qui volebat effe fuper alios

Digitized by Google

ſub terra ponitur,& à iumentis conculcatur. Ad hoc poteſt referri illud quod legitur Eccl.11. Homo meminiſſe debet tenebroſi temporis,& dierũ multorum:qui cùm venerit, vanitatis arguentur præterita. ¶ Secundũ remedium eſt,conſideratio Dominicę paupertatis.vnde Bern. Magna ſiquidem eſt abuſio & nimis magna,quòd diues velit fieri vermiculus vilis, pro quo Deus maieſtatis & Dominus ſabaoth pauper fieri voluit. & Thren. 3. Recordare paupertatis meæ, & tranſgreſsionis abſinthij & fellis. ¶ Tertiũ remedium eſt,cõſideratio periculi in quo ſumus. Et inſinuatur nobis illud remedium Iob 26. vbi ſic legitur: Quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui. vbi dicit Greg. Cùm fluctus tumentes deſuper eminent, tunc de naui proijciũt, pro quibus longa naufragia ſumpſerunt. Ad idem poteſt referri illud quod legitur 1. Machab. 4. Non concupiſcetis ſpolia,quia bellum contra nos eſt. Ad literã:quando periculoſum bellum imminet,interdicitur exercitus ne ſpolijs intẽdat: & ſi ſpolijs iam oneratus eſt,iubetur ea deponere:ſic periculũ in quo ſumus debet cohibere nos ne diuitijs nos oneremus. Si verò iam habemus eas,monere debet nos ad hoc vt eas relinquamus. ¶ Quartum remedium eſt,cõſideratio miſeriæ quę annexa eſt delicijs,ſicut diffuſe oſtenſum eſt prius. De qua miſeria dicit beatus Bern. Si habes cor, ſi eſt tibi lumẽ oculorum tuorum,deſine ea ſequi,quæ aſſequi miſerum eſt. ¶ Quintum remedium eſt,quòd homo elonget ſe à cupidis & auaris,& familiaris ſit illis qui terrena contemnũt. Vnde in Pſal. Cum ſancto ſanctus eris &c. Sãctus in Græco dicitur agios, quaſi ſine terra. vnde ſenſus eſt,id eſt,cum eo qui abſq; terreneitate eſt, abſq; terreneitate eris. Sic accidit

Digitized by Google

dit ei qui cōuersatur cum auaro, sicut dicitur accidisse cuidam paruulo qui à lupa nutritus est, qui alium modum gradiēdi addiscere ab ea non potuit, quàm tempora habebat. vnde duabus manibus pro pedibus vtebatur. Sic ille qui cum auaro cōuersatur, exemplo eius circa terrena ista repet. Ille verò qui conuersatur cum illis qui terrena contemnunt, erectus incedet, contēptisq; terrenis cœlestia appetet. ¶ Sextum remediū est, consideratio æternarum diuitiarum. vnde Gregor. Vilescunt temporalia, cùm desiderātur æterna. Et Prouerb. 1. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, vbi dicit interlin. Laqueum in terra facile euadit, qui oculos habet in cœlis. Ad idem pertinet quod ait Sen. Nō potest contemnere laquearia ebore fulgentia, deriuata in domos flumina, donec terrarum orbem supernè despiciens sibijpsi dixit, Hoc est punctum illud quod inter gentes ferro & igne diuiditur. Cùm in corporibus sphæricis illud quod est in medio, se habeat velut punctum respectu circunferentiæ: terra se habet velut punctum, respectu cœli. Ex quo patet fatuitas amatorum huius mundi qui quærunt in puncto latitudinem quæ in circunferentia quærenda est. vnde Augustin. Noli pati angustias, euola in sublime in amplitudine cœlorum. Cùm terra centrum mundi sit, ex necessitate angusta est respectu circunferentiæ. vnde dicit Senec. amatoribus huius mundi: Punctum est illud in quo nauigatis, bellatis, regnatis. Idem: Ab vltimis litoribus Hispaniæ vsque ad Indos, paucissimorum dierum spatium iacet, si nauem ferat ventus. At cœlestis illa regio per triginta annos velocissimo syderi viā præstat. Ex angustia terræ accidit pressura illa, de qua dicit Dominus Io. 15.

Digitized by Google

In mundo pressuram habebitis. ¶Septimũ remedium est, quòd homo fiduciam suam in Deo ponat, quòd Deus ei necessaria præbebit, si ipse ei seruierit secũdum quòd Dominus sciet ei expedire. Vnde Mat. 6. post illud verbum, Non potestis Deo seruire & mammonæ. subiungit Dominus: Ideo dico vobis, ne soliciti sitis animę vestrę quid mãducetis, neq; corpori vestro quid induamini. Deinde monet ad hoc vt in eo fiducia ponatur. Mammona Syra lingua interpretatur diuitiæ. Dicitur etiam hoc nomen esse dæmonis qui præest diuitijs. ¶Octauũ & vltimũ & summum remedium est, quòd homo eleemosynis & orationibus, & omnibus alijs modis quibus poterit gratiam Dei sibi impetret, quæ sola sufficit hominem liberare à laqueis cupiditatis & auaritiæ. Vnde Matt. 19. cùm dixisset Dominus, Difficile diues intrabit in regnum cœlorum. & discipuli admirarentur, dicentes: Quis poterit saluus esse? Respõdit Dominus, Apud homines impossibile est. Et supplet interlin. vt per se à cupiditatibus suis cõuertantur. Ideo valde timendum est cupiditatis peccatũ vel auaritiæ quæ cum tanta difficultate hominẽ dimittit. Sicut terra quãdam stabilitatẽ videtur habere quam nõ habet aqua & aër, iuxta illud Eccles. 1. Terra in æternum stat. sic peccatum auaritiæ, quod est peccatum terrenum, diuturnius videtur esse peccato vanitatis & voluptatis. Et fortè propter hanc diuturnitatem dicit Isidorus de hoc peccato: Omni genere peccatorum peior est auaritia.

De prodigalitate, quæ est vitiũ cõtrariũ auaritię. PARS V. quę habet quatuor capitula.

De ordine dicẽdorũ in ista parte. Et de distinctione prodigalitatis à liberalitate. CAP. I.

Post

OST remedia auaritiæ dicendum est de prodigalitate, quæ est vitiũ contrariũ auaritiæ. de quo hoc ordine dicemus. Primò distinguemus prodigalitatẽ à largitate. Secundo ostendemus quæ mala ex prodigalitate proueniunt. Tertio assignabimus quasdam stultitias prodigi. Vltimo tangemus aliquid specialiter de prodigalitate clericorũ. ¶ Quadrupliciter verò possumus distinguere prodigalitatem à largitate. ¶ Primo in hoc, quòd prodigus sua non confert, sed ventus vanitatis ei aufert. Sicut aliquis non dicitur largus, si ventus pallium suum ei auferat. Nec arbores liberales dicuntur, si ventus ab eis fructum excutiat. Sic nec prodigus largus dicendus est, vel liberans, cui inuito vel volenti frequenter ventus aufert sua, eo quòd stultas manus habeat, sicut accidit in illis qui ex frigore dicuntur stultas manus habere. ¶ Secundo possumus in hoc prodigum à largo distinguere: quia prodigus sua non tribuit, sed perdit. In tribus casibus videtur aliquis rem suam velle perdere. Primo, cùm liquorem vasi pleno superinfundit. Secundo, cùm in vase corrupto vel immundo ponit. Tertio, cùm dat pro nihilo. Et his tribus modis possumus dicere quòd perdit prodigus sua. Quasi enim ea pleno vasi infundit, quando dat ea diuitibus. Vnde Prosper in libro de vita Contemplatiua: Habentibus dare nihil aliud est, quàm perdere. ideo monet Dominus Luc. 14. ad dandum pauperibus, dicẽs: Cùm facis cõuiuium, voca pauperes, debiles & claudos &c. Item in eodem: Pauperes ac debiles, cæcos & claudos introduc huc. & Luc. 1. dicit beata Virgo, Dominum esuriẽtes impleuisse bonis. & Dauid etiam

Digitized by Google

dicit in Psal. Pauperes eius saturabo panibus. & 4. Reg. 4. legitur quòd stetit oleũ cùm vasa plena essent. Sed quorũdam oleum tunc solum fluit, quãdo vasa plena sunt: vasis autem vacuis stat, diuitibus autẽ parati sunt dare, pauperibus verò non. Prodigus etiã quasi vasi corrupto sua infundit, quando dat ea histrionibus vel alijs inhonestis personis. Contra illud Eccl. 12. Benefac humili, & ne dederis impio. & iterum: Si bene feceris, scito cui bene feceris. In duobus casib. præcipuè nõ est dandum impio: scilicet cùm creditur quòd propter hoc iustitiam debeat negligere, vel cùm propter aliquod officiũ inhonestum hoc quærit, sicut faciunt histriones. Hieron. Paria sunt, dare histrionibus, & sacrificare dæmonibus. Prodigus etiã pro nihilo rem suã dat, quando dat eam pro vana gloria quę nihil est in valore. vnde Ioan. 8. Si ego glorificabo meipsum, gloria mea nihil est. ¶ Tertio potest distingui prodigus à largo in hoc, quòd largitio ipsius quædam est aucupatio. vnde sicut aucupes non dicuntur largi, nec liberales in aues, quantũcunq; frumẽti circa laqueos apponant: nec aliquis dicitur liberalis in pisces vel mures, quos capere vult, etsi escã delectabilẽ apponat in hamo vel muscipula: Sic liberales dicendi nõ sunt qui ideo sua largiũtur hominibus, vt eos capiãt, vt pro eis sint si venerit aliqua electio. vnde Iere. 5. Inuẽti sunt in populo meo impij, insidiãtes quasi aucupes, laqueos ponẽtes & pedicas ad capiẽdos viros. ¶ Quarto potest distingui prodigus à largo: quia verè largus, de suo largus est: prodigus verò de alieno frequẽter. Sen. Magni animi non est qui de alieno liberalis est.

De malis quæ sequuntur ex prodigalitate.

CAPVT II.

Mala

Digitized by Google

MALA verò quæ sequuntur ex prodigalitate hæc sunt, scilicet paupertas vsq; ad mendicitatem. vnde Lucæ 15. de filio prodigo qui cupiebat implere ventrẽ suũ de siliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat. Sequitur etiam inde quòd prodigus incidit in manus vsurariorũ, qui totum eum comedũt vt videatur incidisse in illam imprecationem Psal. Scrutetur fœnerator omnẽ substantiã eius. Quanta sit seruitus vsurariorũ illi soli nouerunt, qui quandoq; in manibus eorũ fuerunt. Sequitur etiã inde peccatum rapinæ. Frequẽter enim aliena aufert qui prodigè cõfert. vnde prodigus similis est araneæ quæ muscas deuorat, & texendo telas inutiles, euiscerat se. Sequitur etiam inde contemptus bonorum spiritualiũ. Ille enim qui prodigus est, interdum dat omnia bona sua spiritualia pro XX. solidis ex quibus conuiuiũ aliquod facit, similis Esau qui primogenita sua dedit pro lenticula, & abijt paruipendens quòd primogenita sua vendidisset. vt legitur Gen. 25. vnde Thren. 1. Dederunt quæq; pretiosa pro cibo ad refocillandam animam. Prodigus adeò spiritualia cõtemnit, vt magnum reputet vẽtres pascere, & opprobrium credat esse animas pascere, cùm tamẽ dicat Aug. Non est magnũ pascere ventres morientes: sed magnũ est pascere animas in æternum victuras. Prodigus honorẽ reputat pascere porcos: id est, homines gulosos & luxuriosos, qui iudicio scripturæ porci sunt. vnde legitur de filio prodigo, Adhæsit vni ciuiũ regionis illius, & misit illũ in villã suã, vt pasceret porcos suos. Magnũ verò dedecus reputat filios Dei pascere, in hoc absq; dubio filio Dei magnã faciens cõtumeliam, dum

Digitized by Google

officiū illud cōtemnit quod filius Dei specialiter sibi assumere voluit. vnde in Psal. Ego autē cōstitutus sum rex ab eo super Sion mōtē sanctū eius. quod est cōtra illos prelatos qui dedignātur predicare, quia comites sunt: licet enim essent reges, nō tamē indignū esset eis officiū prædicationis, cū filius Dei specialiter ad predicādū venerit: vt haberi potest ex eo quod dicit Marc. 1. In vicos proximos eamus & ciuitates, vt ibi predicemus. & Lucæ 1. Visitauit nos oriens ex alto: illuminare &c. & Ioā. 18. Ego ad hoc natus sum & ad hoc veni in mūdū, vt testimoniū perhiberē veritati.

De stultitijs prodigi. CAP. III.

RIMA stultitia prodigi quòd ipse sciēs & volēs partē suā facit deteriorē, quādoq; etiā nullam. Ideo maledictus est. vnde Bern. Si maledictus est qui partē suam deteriorē facit: quid ille qui penitus se reddit expertē? Expertem se reddit, qui de bonis suis nullam partē sibi reseruat. ¶ Secunda stultitia prodigi est, quòd ipse rem illam quam super omnia amat facere, ita vult facere quod diu facere nō possit. Hanc stultitiā ostēdit nobis philosophus, dicēs: De re familiari impartiēdum est, sed moderatè. Quid enim stultius, quàm quod libenter facias, curare vt diu facere non possis? ¶ Tertia stultitia prodigi est, quòd ipse cōtra rationem de modico multū vult largiri, non attendens quod legitur Tob. 4. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguū tibi fuerit, libenter impartiri stude. Illud ordinatū est: vt qui modicū habet, modicum tribuat. Sed bona voluntas suppleat modicitatē muneris. Greg. Non est vacua manus à munere, si arca cordis plena sit bona

vol

voluntate. Senec. Non quid detur refert, sed qua mente. Regẽ æquauit opes animo, qui exiguum tribuit, sed libẽter. ¶ Quarta stultitia prodigi est, quòd ipse non videtur de diuitijs quærere nisi peccata. peccat enim & in acquisitione earũ, & in largitione, & alius habet inde vtilitatem. Ipse similis est canali ex aqua retinẽti feces & limositatẽ. Bern. Si recte sapis, cõcham exhibebis, nõ canalem. ¶ Quinta stultitia prodigi est, quòd ipse quodãmodo vult largitor esse Deo. vnde Bern. Nõ Deo largitor esse velis. Cõcha imitetur fontem. Non ire in riuum fons permittit, donec suis satiẽtur aquis. Nõ pudeat cõcham nõ esse fonte suo profusiorem. Prodigus videtur plus diligere proximũ, quàm seipsum: cùm tamen in veritate, neç proximũ, nec se diligat, licet ex stultitia sua effundat. Ipse quasi dolium est sine fundo: & ideo nõ est mirũ si effundat quicquid acceperit. Et vt breuiter dicã, insipientior videtur esse prodigus, quàm auarus, quãtũ ad hoc quòd auarus insipiẽs est quantũ ad Deũ solum: prodigus verò quantũ ad Deũ, & quantũ ad mũdum. Prodigo deest sapientiæ fundamentũ quod est sibijpsi sapientem esse. vnde Bern. Non sapiẽs est qui sibijpsi sapiẽs non est. Et Prouerb. 9. Si sapiẽs fueris, temetipsi eris. Iniquior etiam videtur esse prodigus, quàm auarus, quantum ad hoc quòd prodigus iniquus est in seipsum, sed auarus iniquus est in proximũ. Vnde Eccl. 14. Qui nequam est, cui bonus est? Et iterum: Qui sibi inuidet, nihil est illo nequius.

De prodigalitate clericorum. CAP. IIII.

NOTANDVM quòd sex cõsideranda sunt quæ deberẽt cohibere clericos, ne de bonis ecclesiasticis prodigi essent. ¶ Primum est, quòd bona ecclesiastica bona paupe-

Digitized by Google

rum sunt, vnde pauperibus eroganda sunt: sicut manifestum esse potest ex verbis sanctorum quæ sequuntur. Hieron. Quicquid habent clerici, pauperum est. quod de bonis ecclesiasticis intelligimus. Bern. Facultates ecclesiarũ patrocinia sunt pauperũ, & sacrilega crudelitate eis subripitur, quicquid sibi ministri & dispensatores non vtiq; domini & possessores vltra victum & vestitum accipiunt. Idem: Res pauperum non pauperibus dare, crimen esse sacrilegij dinoscitur. Hierony. Pars sacrilegij est, res pauperum nõ pauperibus dare. Idem: Accepisse pauperibus erogandum, & esurientibus plurimis cautum esse vel timidum, vel apertissimi sceleris est aliquid inde subtrahere, omniũ prædonũ crudelitatẽ superat. Idem: Maximum periculum est de patrimonio *Christi* non pauperibus dare. Item Bern. Clamãt nudi, clamãt famelici, & cõqueruntur. Et ponit verba pauperum conquerentium de clericis, sic dicens: Nobis fame & frigore laborantibus miserabiliter, quid conferunt tot mutatoria vel extensa in perticis vel plicata in manticis. Nostrũ est quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur quod inaniter expenditis, & nos Dei plasmatio, & Christi nos sanguine redẽpti sumus. Vos ergo fratres mei videte quale sit peccatũ, de fraterna portione pascere oculos vestros, vita vestra cedit vobis in superfluas copias. Nostris necessitatibus detrahitur quicquid accedit vanitatibus vestris. Idem: O vanitas vanitatũ, sed non vanior quàm insanior. Fulget ecclesia in parietibus, & in pauperibus eget. Lapides suos induit auro, & filios suos nudos deserit. De sumptibus egenorũ seruit oculis diuitum. Inueniũt curiosi quo delectentur, & non inueniunt miseri quo sustententur. Et si deuotio in talibus possit Deo accepta esse, curiosit

Digitized by Google

riositas tamen vel superbia ex qua multi talia faciunt, Deo detestabilis est. Item Bern. loquens de illo verbo Esa. 26. In terra sanctorum iniqua gessit, & videbit gloriam Domini. Timeant, inquit, clerici, timeant ministri ecclesiæ, qui in terris quas possident tam iniqua gerunt, vt stipendijs quæ sufficere deberent, minimè contenti, superflua quibus egeni sustentandi essent, impiè sacrilegeq; retinent, & in vsus superbiæ atq; luxuriæ victum pauperum consumere non verentur. Duplici profecto iniquitate peccantes, quòd & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.

Quòd rapina talium est periculosa.

VAlde enim periculosa est rapina quam tales faciunt tribus de caussis. ¶ Primo quia non agnoscitur. vnde accidit quòd multi eam nō confiteantur, tamen non proponunt abstinere à tali rapina. Et etiam aliqui simplices confessores non dicūt eis vt restituant pauperibus ea quibus defraudauerunt eos, licet patrimoniū habeant vnde restituere possint. Mira cæcitas. Si quis damnificasset diuitem vnū in quinq; solidis, si ipse confiteretur & haberet propositum cauendi de cætero, restitueret sibi pro posse suo: aliter sciret non valere pœnitentiam sibi. Ille verò qui pauperes damnificauit in centum libris vel amplius, nihil tale facit, & tamen credit se agere veram pœnitentiam. ¶ Secūdo periculosa est propter magnitudinē culpæ quæ est in rapina tali. Quam ostendit glos. super Mat. 5. vbi dicit Dominus Petro: Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem qui primus ascēderit tolle: & aperto ore eius inuenies stateram. Glos. Iudas quidem cōmunia in loculis habebat: sed Dominus res pauperum in suos vsus conuertere nefas duxit, idipsum dans exemp

exẽplum nobis. ¶ Tertio periculosa est, quia mul tum impedit hominẽ à salute. Et si ille qui habet bona ecclesiæ, pauperibus fideliter portionẽ suã redderet, contentus victu & vestitu sibi necessarijs, vix accideret quin ipse ad salutem perueniret. Quomodo enim misericordia Dei larga illi nõ esset, gratiam suam largiendo, qui sibi largus esset pauperibus subueniẽdo? Vnde August. Fluit riuus, & fons siccabitur. Misericordia enim Dei velut fons est, misericordia enim nostra velut riuulus. Non est verisimile quòd fons nõ fluat, ex quo riuulus fluit. Vnde Ambrosius super 1. ad Timot. 4. vbi sic legitur: Pietas ad omnia vtilis est. Qui pietatẽ sequitur, si lubricũ carnis patiatur, vapulabit quidem, sed nõ peribit. Quod intelligendum non est de illo qui cõfidens de eleemosynis suis, ideo diutius & securius peccat. Talis enim vtitur eleemosynis ad Dei impugnationem: ideo nõ est dignus peccatorũ suorũ remissione sed potius æterna damnatione. Sed de illo intelligendum est hoc, qui videns incõtinentiam suã, eleemosynas facit, vt misericordia Dei gratiam sibi cõferat per quam cõtinere possit. Talis enim frequẽtius ad bonũ finẽ venit. Vnde Hiero. Non memini me mala morte vidisse mortuũ, qui liberalem antè duxerit vitam. De illis verò qui de bonis ecclesiasticis pauperes defraudant, non est mirũ si peccẽt & damnentur. Quomodo enim misericordia Dei dabit illis gratiã qua cõtinere possint, qui bona Dei potius volũt prodigè expẽdere quàm Deo in pauperibus dare? Et cùm hominibus non solum largi, sed etiã prodigi sint, tamen soli Deo sunt auari de bonis ipsius, qui subtrahunt ori Dei ea quæ ponunt in ore porci, imò in ore diaboli: cùm enim malus sit seruus diaboli, & os & cætera membra ipsius diaboli sunt.

Digitized by Google

sunt. Praeterea misericordiā Dei quomodo cōsequētur illi de quibus tot iniuriæ pauperū à Deo postulent vt ipsi damnētur? Tales homines sunt oues diaboli, cùm diabolus eos tondeat singulis annis, vestes quas ipsi deponūt accipiēdo in mēbris suis. Nō solum periculosa est rapina ista, sed etiā ignominiosa. Ignominia enim magna est pauperibus rapere. verbi gratia: Si facta esset vniuersalis donatio pauperibus alicuius ciuitatis, valde miser & vilis reputaretur ille qui pauperibus eleemosynas eis datas auferret, licet etiam pòst expēderet eas faciēdo magna cōuiuia. Sic valde viles sunt, qui de bonis ecclesiasticis quæ bona pauperū sunt, cōuiuia superflua faciūt. Tot enim pauperibus ea auferunt, quot inde habere potuerunt: etiam ignominia magna erit in die iudicij, quando pauperes cōquerentur vno dicente, Iste mihi abstulit vnū prandiū. Alio dicēte, Iste mihi abstulit vnū denarium, vel aliud. ¶ Secūdum est hoc, quòd bona clericorū frequēter à pauperibus sunt oblata, & sanguine Christi cōparata. Vnde incongruū est de eleemosynis pauperū superflua cōuiuia diuitibus facere. Accidit enim interdum quòd in XX. solidis quos clericus prodigus expēdit in conuiuio vno, multi pauperes posuerunt quod proprio ori subtraxerūt, & talis posuit ibi vnū obolum cui alius obolus non remāsit. Similiter valde incōgruū est, ea quę sanguine Christi empta sunt, superfluè expēdere. vnde super illud Iere. 22. Væ qui facit laquearia cedrina, & pingit ea synopide. id est, Christi sanguine, dicit gl. ¶ Tertiū est hoc, quòd clerici debent esse forma gregis, & bonum exemplum alijs dare: & valde incongruum est quando suis superfluis cōuiuijs illos corrumpunt quos sanare debuerūt, & alios maculant quos debuerūt emundare & sanctificare.

re. vnde dicitur de illis in epistola Iudæ: Hi sunt in epulis suis maculæ conuiuantes. Non solum sunt maculati, sed etiam maculæ sunt alios maculantes suo malo exemplo, & materiã ministrãdo suis superfluis cõuiuijs, gulositati & ebrietati, & multis alijs peccatis. ¶ Quarto deberet cohibere clericos à vitio prodigalitatis multitudo & magnitudo peccatorũ quæ sequũtur in eis ex vitio isto. Ex prodigalitate accidit in multis quòd ipsi fiunt raptores, simoniaci, oppressores pauperum, excoriatores subditorũ. ¶ Quintũ est hoc, quòd vitiũ multũ impedit eos ab officio suo. Non possunt enim illi officio suo intendere debitis aggrauati. Et visitatio eorũ potius est subditorũ corruptio propter nimias expensas, quàm eorũ correctio. ¶ Sexto deberet cohibere dispensatores bonorũ ecclesiasticorũ à prodigalitate, cõsideratio districti iudicij. Si enim ex isto verbo, Esuriui & nõ dedistis mihi mãducare, illaturus est Dominus in iudicio, Ite ergo maledicti in ignẽ æternũ. quid dicturus est prodigis dispensatoribus, qui nõ solum ipsi esurienti nõ dederũt mãducare, sed etiam ipsi esurienti abstulerũt quod debuit manducare?

TRACTATVS QVINTVS DE ACEDIA.

De his quæ valere possunt ad detestationem Acediæ, PARS PRIMA, quæ habet quatuor capitula.

De ordine dicendorum in isto tractatu. Et de diuersis exemplis quæ valere possunt ad detestationem Acediæ. CAP. I.

POST peccatum auaritiæ, dicendum est de peccato Acediæ: quia pigritia interdum ex auaritia sequitur. Vnde Lucæ 12. dicit ille diues cuius ager fructus vberes attulit, Anima mea

Digitized by Google

mea multa habes bona reposita in annos plurimos, requiesce, & comede, & bibe. dicemus autẽ hoc ordine de vitio isto. ¶ Primo, ponemus ea quæ possunt valere ad detestationẽ huius vitij. Secũdo tangemus de diuersis generib. peccatorũ q̃ pertinẽt ad hoc vitiũ. Tertio, tãgemus aliquid de remedijs cõtra vitiũ istud. Quarto, de indiscreto feruore q acediæ videtur esse cõtrarius. ¶ Ad detestationem verò huius peccati possunt valere diuersa exẽpla. Et possumus primo sumere exẽplũ à rebus quæ nõ habẽt sensum, nec vitã, nec rationẽ, sicut à sole. Secũdo, ab his qui vitã habẽt, & nõ sensum: vt ab herbis, & arborib. & huiusmodi. Tertio, ab his quæ habẽt vitã, & sensum, & nõ rationẽ, vt à brutis animalib. Quarto, ab his quæ habẽt sensum, & rationẽ, & gratiã, vt à sanctis viris. ¶ Et primo prosequemur de primo. Posuit Dominus præceptũ soli vt de singulis dieb⁹ ab oriẽte veniat ad occidẽtẽ, & singulis noctibus reuertatur in orientẽ, & nũquã præterijt sol illud præceptũ. Non pigritatur nec de die, nec de nocte, nec æstate, nec hyeme, implere illud præceptũ. Quantũcunq; laboret in vno die, nihilominus tamẽ summo mane surgit in sequẽti die, & tamẽ nõ expectat talẽ remunerationem laboris sui, nec talẽ pœnã negligẽtiæ suæ qualem homo. Ad hoc videtur habuisse respectũ Aug. cũ dicit, Indecẽs est Christiano si radius solis eum inueniat in lecto: posset enim dicere sol si potestatem loquẽdi haberet: Amplius laboraui heri, quàm tu: & tamẽ cũ iam surrexerim, tu adhuc dormis. ¶ Possumus etiam accipere exemplum ad detestationem acediæ ab eis quæ ex terra nascuntur. Videmus enim herbas & arbores, quæ tam minimum habent initium, crescendo ad magnam quantitatem deuenire. habent tamen tot aduer-

stantia sibi vt hyemem & aliam aëris intemperiem. Singulis etiam annis aufertur eis labor florum, & fructuum, & frondium, & tamen nihilominus opportunitate inuenta operandi operantur: qui videret nuditatem earum in hyeme, vix crederet quòd tãta pulchritudine indui possent, nisi idem alias vidisset. Qui videret quàm parua arbor sit nucis in initio sui, vix crederet quòd ad tantam magnitudinem peruenire deberet, nisi simile alias vidisset. Non debet igitur pigritari homo, nec diffidere, etsi defectum bonorum in se videt, vel si aliqua sibi resistant. Plus enim potest homo quàm credat. Tali exẽplo vtitur Dominus Matthæi 6. dicens: Considerate lilia agri quomodo crescunt. Et subditur: Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni *gloria sua* coopertus est sicut vnum ex istis. ¶ Tertio verò exemplo vtitur Salomon Prouerb. 6. dicens: Vade ad formicam, ô piger, & considera vias eius, & disce sapientiam: quæ cùm nõ habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat æstate cibum sibi, & cõgregat in messe quod comedat. Et sunt quinq; attendenda in isto exemplo. ¶ Primo paruitas formicæ, quam Salomon proponit quasi magistram homini. Multum enim potest cõfundi homo quando videt se tam paruæ scientię quòd à tam paruo animali potest doceri. Vnde multum conari deberet ad addiscẽdum. Sicut accidit in scholis quando aliquis magnus à puero paruo docetur, ex quadam erubescentia deberet ardentius addiscere. Ad hoc potest referri quod dicit Sene. Pudeat ab exiguis animalibus nos trahere mores. Erubescere potest homo quòd tã paruũ animal melius morigeratũ est q̃ ipse. ¶ Secundo attendendum est quod dicit Salomon: Considera vias eius, & non viam. Vias vocans

Digitized by Google

eans discursus quos faciunt pro quærendo cibo. Pluries enim in die vadunt ad quærendum frumentum vnde satis possent erubescere illi homines qui semel in septimana grauantur venire ad sermonem ad quærendum animæ suæ cibum. ¶ Tertio attendendum est, quòd formica in hoc opere non habet hominem ducem cuius exemplum sequatur, nec præceptorem cuius verbo ad hoc doceat, nec principem à quo puniatur eius negligentia: homo tamen omnia ista habet. ¶ Quarto attendendum est, quòd ipsa purum granum eligit vt de ipso pascatur. Vnde multum possent in hoc confundi illi, qui spurcitias & immunditias alienorum peccatorum eligunt, vt illis os suum pascant: iuxta illud Prouerbiorum 16. Os stultorum pascitur imperitia. ¶ Quinto attendendum est in hoc exemplo, quòd formica adeò se onerat frumento vt interdum videatur minor esse suo onere. In quo possent satis confundi illi qui à sermone redeūt vacui, nec vnum verbum reportantes secum. ¶ Potest etiā valere ad detestationem acediæ, exemplum eorum qui amant mundum. Si enim respiciamus quot & quantis laboribus, quotidianis cruciatibus ipsi merentur cruciatum æternum, satis poterimus confundi quòd adeò sumus pigri laborare pro regno æterno. vnde Augustinus: O si possemus excitare homines, & cum ipsis pariter excitari, vt tales essemus amatores vitæ permanētis, quales sunt homines amatores vitæ fugientis, qs nō vt viueret, cōtinuò perdere volet vnde viuere, & potius eligeret vitā mēdicātē, quàm celerē mortē? Cui dictū est. Nauiga, ne moriaris, & distulit. Cui dictum est: Labora, ne moriaris, & piger fuit. Leuia iubet Deus, vt in æternum viuamus, & obedire negligimus. Ad idem

Digitized by Google

potest adduci quod legitur in Vitispatrũ de quodam sancto patre, qui cùm vidisset ornatũ cuiusdam mulieris, flens inquit: Ignosce mihi omnipotens Deus, quia vnius diei meretricis huius ornatus, superauit totius vitæ meæ industriæ ornamenta. Et abbas Pambo videns mulierem in Alexandria ad quam descenderat de eremo, fleuit. Et interrogãtibus causam sui fletus, ait: Duæ res me mouerunt. Vna de illius perditione: alia quia non habeo tale studium placendi Deo, quale studium habet ista vt hominibus placeat. ¶ Ad detestationem etiam acediæ possunt valere exẽpla bonorũ virorum. Et de multis pauca ponemus. Ait Dauid, Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Et de sapiente muliere legitur in fine Prou. quòd panem otiosa non comedit. Et Apostolus dicit de se: Plus omnibus laboraui. De Christo legitur Io. 4. quòd ipse fatigatus ex itinere, sedit super fontem. Et in multis alijs locis in Euãgelijs legitur de labore ipsius. Vnde Bern. Quãdiu vixero, memor ero laborũ quos Christus sustinuit prædicãdo, fatigationum in discurrendo, tentationũ in ieiunando, vigiliarum in orando, lacrymarum in cõpatiendo. Recordabor etiam dolorũ, conuitiorũ, sputorũ, colaphorum, subsannationũ, exprobrationũ, clauorum, horũq; similium. Alioquin requiretur à me sanguis iustus qui effusus est super terram. Legitur etiam quòd beatus. Arsenius primo Palatinus, postea eremita maximus, quærẽtibus à se in quo confideret, Respondit: In hoc quòd homines fugi, aliquamdiu tacui, fleui. Potissimè in hoc gaudeo, quòd manibus laboraui. Et quædã vidua moriens recusabat sepeliri in camisia sibi data, dicens: Sepeliar in camisia elaborata proprijs manibus, & non alienis. Et de beata Virgi-

Digitized by Google

ne legitur Lucæ 1. quoòd abijt in montana cum festinatione. Legitur etiam Gene.18. Festinauit Abraham in tabernaculũ ad Saram, dixitq; ei. Accelera, tria sata similæ commisce, & fac subcineritios panes. Ipse verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum & optimum, deditq; puero, qui festinauit &c. De quo verbo loquens Origen. ait: Senex currit, Sara accelerat, puer festinat, nullus piger inuenitur in domo sapientis.

De verbis Sacræ scripturæ quæ laborem suadent & otium, vel pigritiam dissuadent.

CAPVT II.

AD detestationem etiam acediæ possunt valere illa verba sacræ scripturę quæ suadẽt laborẽ vel dissuadent otiũ vel pigritiã. vnde Eccl. vlt. Verba sapientum quasi stimuli, & quasi claui in altum defixi. Stimulus valet contra tarditatem iumentorum: sic verba sapientum cõtra pigritiam hominum. ¶Et notandum quòd homo laborat quasi contrarijs vitijs. Est enim lentus ad bonũ, & præceps ad malum. Sed verba sapientũ sunt velut stimuli quando excitant hominem ad bonum. Et sunt velut claui in altum defixi, dum retinent hominem ne se præcipitet in malis. De multis verò verbis quibus suadetur nobis labor & dissuadetur nobis pigritia, pauca ponemus. Ait Hieronymus super illud Ezech.16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, Superbia, saturitas panis & abundãtia, & otiũ ipsius & filiarum eius. Semper, inquit, est aliquid agendum, ne ager nostri pectoris manu cessante malarum cogitationum sensibus occupet. Ecclesiast.7. Non

Digitized by Google

oderis laboriosa opera,& rusticationem à Deo creatam. Rusticationem Deus creauit quando Adæ dixit Genesis 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, vel cùm posuit hominem in paradiso voluptatis, vt operaretur. vt legitur Genes. 2.& Ecclesiast.14. Non defrauderis à die bono,& pericula diei boni non te prætereant. Et ibidem: Ante obitum tuum operare iustitiam, quia non est apud miseros inuenire cibum. Hoc manifestum est in diuite epulone, qui apud inferos guttam aquæ nõ potuit inuenire, quam digito Lazari qui leprosus fuerat petijt. Tunc non erat ipse ita indignantis naturæ sicut in seculo isto fuerat. Adhuc non impetrauit ille guttam illam aquæ,& tamen plusquam mille anni transierunt ante quos petijt. Item Ecclesiast. 9. Quodcunq; potest facere manus tua, instãter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia apud inferos est quò tu properas. Apud inferos non est opus, sed merces operis. Nec ratio, quia nihil prosunt ibi artis argutiæ. Nec sapientia, nec scientia sunt ibi ad excusationẽ vel defensionem, sed potius ad accusationem. Seruus enim sciens voluntatem domini sui & nõ faciẽs, vapulabit plagis multis. Itẽ Ecclesiast. 11. Mane semina semen tuum,& vespere non cesset manus tua. Et Apostolus 2. ad Tim. 4. In omnibus labora, opus fac Euangelistæ. Item 2. Thess. 3. Si quis non vult operari non manducet. Ideo dedit Dominus diuersa membra homini, vt ex omnibus ei seruiret. vnde quandoque debet homo seruire Deo ore, cantando: quandoque manu, scribendo. & sic de cæteris membris. Item ad Galatas 6. Bonum facientes, non deficiamus. tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.

Et

Digitized by Google

Et Eccl, 6. Ne acedieris in vinculis eius. & loquitur de sapientia. Vincula sapientiæ sunt diuina præcepta quibus ligatus est homo qui ex morsu pomi prohibiti quasi venenati incidit in spiritualem insaniam. Cuius insanię sunt hęc signa. quòd mente quasi aliena loquitur, fatua cogitando, quòd gaudet inde vnde flendum esset. vnde Prou. 20. Stultitia est gaudiũ stulto. & August. dicit super Io. Risum taliũ, risum esse phreneticorum. Signũ etiam huius insaniæ est hoc, ꝙ homines exquirũt pericula quibus se perimant. Vnde Prouerb. 27. Cor iniqui exquirit mala. Sicut occultos laqueos vsuræ vel simoniæ quibus se perimat. Item in Psal. Labores manuum tuarum quia manducabis &c.

Quantum peccatum acediæ Deo displiceat.

CAPVT III.

TERTIO potest valere ad detestationem acediæ si ostendaт́ quãtum hoc peccatum Deo displicet, diabolo placet, & hominibus nocet. Quantum Deo displiceat, potest ostendi primo ex illo verbo Apoc. 3. Vtinã frigidus esses aut calidus: sed quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus, incipiã te euomere ex ore meo. Calidus est, qui feruens est ad bonũ. Frigidus est, qui simpliciter desistit à bono. Tepidus verò est qui medio modo se habet. Et dixit glo. interlin. ꝙ maior spes est de frigidis quàm de tepidis. Cuius rei hæc est causa, quòd tepidi quandã fiduciam & securitatem accipiunt de hoc quòd aliquid boni agunt, & ideo se non corrigunt. Tepidus verò de ore Dei euomitur, qui prædicatores in quibus Deus loquitur.

Digitized by Google

de consortio sanctorum remouetur per excõmunicationẽ: vel tunc tepidus euomitur, quando in deteriora præcipitat, vel quãdo impœnitẽs moritur. De hac tepiditate dicit Hieronymus: Tepiditas sola est, quæ solet Deo vomitum prouocare. ¶ Quòd autem acedia multum Deo displiceat, potest iterum ostendi per hoc quod legitur Luc. 15. vbi sic habetur: Dico vobis ꝙ maius gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonagintanouem iustis qui non indigent pœnitentia. quod exponit Gregor. de iustis illis qui desiderio fese habent, & de peccatore feruente ad pœnitẽtiam. vnde Dominus feruentem peccatorem nonagintanouem iustis acediosis præponit. Sicut dux in prælio plus eum militẽ diligit, qui post fugam reuersus hostẽ fortiter premit, quàm eũ qui nũquã fugit, nec vnquã fortiter egit. Plus amatur ager qui post spinas & tribulos fructus vberes reddit, quàm ille qui spinas & tribulos nũquã tulit, & semper sterilis extitit. Ad idem ostendendum induci potest quod legitur Luc. 13. de ficulnea fructũ non faciẽte, Succide illam. Vt quid etiam terrã occupat? Et quod dicitur Matth. 25. Tollite ab eo talentum. & loquitur de seruo pigro. Et subditur: Et inutilem seruum illum eijcite in tenebras exteriores. Et Matthæi 3. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Quòd peccatum acediæ multum placeat diabolo.

QVòd autem peccatum multum placeat diabolo, potest ostendi ex hoc quod legitur Iob 40. Circundat eum salices torrentis. Per torrentem cuius aquæ citò deficiunt, intelligitur voluptas præsens quæ citò finietur. In qua diuites

huius

huius seculi plantati sunt velut salices, quæ sunt arbores infructuosæ, & huiusmodi salices circundant diabolum quasi faciẽdo ei vmbram. In hoc verò quòd homines qui nihil faciunt, salices vocãtur, insinuatur quãta sit fatuitas eorum qui se meliores alijs iudicant, & honorabiliores, quia nihil faciunt. Similis enim fatuitas est, acsi aliquis diceret. Salices amygdalinis arboribus prævalere, eo quòd steriles sunt. Ad ostendendum etiam quantum hoc peccatum placeat diabolo, potest adduci quod legitur Iudic. 1. de Adonibezech, qui amputauerat LXX. regibus manuũ ac pedum summitates. Adonibezech interpretatur, dominus fulgurans, qui amputat illis qui habent regere alios summitates manuum ac pedum, dum procurat vt tales ad opera vtilia sint quasi impotentes: qui habet summitates manuum ac pedum amputatas, inutilis est quo ad vsum membrorum istorum, etsi membra ista habeat. Sic multi ad vtilia opera sunt impotentes, sed ad inutilia vel noxia potentiam habent. Ad idem ostendendum valet quod legitur Matth. 12. de immundo spiritu, quòd inueniens domum à qua exierat vacantem, vadit & assumit septem alios spiritus nequiores se, & intrantes habitant ibi. & eiusdem 8. legitur de dæmonibus quòd dixerunt Domino, Si ejicis nos hinc, in gregem porcorum mitte nos. Porci sunt qui nihil faciunt, nisi quod voluptati corporis deseruiunt, qui sunt quasi proprium hospitiũ dæmonũ. In acediosis habet diabolus quasi hospitium quietis. vnde Iob 40. dicitur dormire in secreto calami. Calamus qui vacuus est, figurat hominem vacantem & otiosum, in quo diabolus quiescit & dormit.

Quantum acedia noceat proprio subiecto, & quòd ipsa repleat hominem malis pœnæ.

Digitized by Google

SEquitur videre qualiter noceat peccatum acediæ homini. Nocet autem ei mala inferendo tam pœnæ quàm culpæ, & plurima bona auferendo, & primo ostendemus quomodo hominem repleat malis pœnæ: mala verò pœnæ tria sunt, paupertas, vilitas, & afflictio siue dolor. Quòd paupertas peccatum acediæ sequatur, manifestum potest esse ex his verbis scripturæ quæ sequuntur Prou. 20. Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei. Item Prou. 10. Egestatē sibi operata est manus remissa: manus autem fortiū diuitias parat. Et 28. Qui operatur terram suam, saturabitur panibus: qui verò sectabitur otium, replebitur egestate. & 23. Vestietur pannis dormitatio. & 24. Vsquequo piger dormies? vsquequo de somno consurges? Parum inquam dormies, modicum dormitabis, paululum conferes manus, vt quiescas: & veniet tibi quasi cursor egestas tua, & mendicitas quasi vir armatus. Paupertas modo quasi inermis est, & quasi lentè incedit, ideo multi fugiunt eam, vel resistunt ei, sed in futuro erit quasi armata, vt homo non possit ei resistere, & veniet quasi cursor vt homo non possit eam effugere. & Prouerb. 21. Cogitationes robusti semper in abūdātia: omnis autem piger semper in egestate est. & Ecc. 10. In pigritijs humiliabit̄ cōtignatio, & in infirmitate manū perstillabit domus. Tigna vocantur ligna illa q̄ vulgariter dicūtur capiones, eo quòd se mutuo capiūt. vnde domorū cōtignatio, est cōiunctio quæ fit in superiori parte tecti, quam pigri ex pigritia permittūt humiliari. Hoc enim propriū est pigri nō subuenire periculis tēpore opportuno. ¶ Quòd verò vtilitas sequatur peccatū acediæ, manifestū potest esse ex his verbis scripturæ quæ sequūtur. Eccl. 22. In lapide

ſle luteo lapidabitur piger, & omnes loquentur ſuper aſpernationẽ ipſius. Itẽ in eodẽ: De ſtercore boum lapidandus eſt piger, & omnis qui tetigerit eum excutiet manus. Tunc piger lapide luteo lapidatur quando increpatione dura & conuitijs plena increpatur. Omnis qui eum tetigerit, manus excutiet, quia oneroſus eſt hominibus, & libenter homines ſe expediunt ab eo. Item Prouerb. 10. Qui cōgregat in meſſe, filius ſapiens eſt: qui autem ſteterit æſtate, filius confuſionis eſt. Meſsis in qua colligendus eſt cibus ſpiritualis, eſt doctrina. Vnde Prouerb. 24. In doctrina replebuntur cellaria vniuerſa ſubſtantia pretioſa atque pulcherrima. Vel meſsis poteſt intelligi præſens vita, in qua merita colligenda ſunt.

¶Quòd autem afflictio ſequatur peccatum acediæ, poteſt oſtendi primo ex hoc quòd acedioſus eſt quaſi totus famelicus. Eo enim quòd vacat & vacuus eſt, quaſi totus eſuriens eſt. Omnes ſenſus eius eſuriunt, vt aures eius eſuriunt rumores, viſus vanitates, tactus & guſtus voluptates carnales. Vnde Prouerbior. 21. Deſideria occidunt pigrum. Noluerunt enim quicquam manus eius operari, tota die concupiſcit & deſiderat. Acedioſus laborat paralyſi ſpirituali. vnde non eſt mirum ſi affligatur: & eſt figuratus per paralyticum illum de quo dicit Centurio Matthæi 8. Puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur. qui torquetur laborando, bene torquetur, quia vtiliter torquetur. Sed qui torquetur quieſcendo, male torquetur, quia inutiliter. Acedioſus eſt in tedio vitæ. Vnde habet quandam triſtitiam quæ ad modum vermis corrodit cor eius. vnde Prouerbiorum 25. Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno: ſic triſtitia nocet cordi. Seneca: Traditione bonarum artium

occup

Digitized by Google

occupandi sumus, quoties male habet inertia impatiens sui.

Quomodo acedia repleat hominem malis culpæ.

SEquitur videre quomodo acedia repleat hominem malis culpæ. Hoc autem primo potest ostendi ex illo verbo Prouerb. 24. Per agrum pigri hominis transiui, & per vineam viri stulti: & ecce totum repleuerant vrticæ, operuerãt superficiẽ eius spinæ, & maceria lapidũ destructa erat: quod cùm vidissem, posui in corde meo, & exemplo didisci disciplinam. Sicut ager spinas profert & tribulos, & cætera inutilia nisi vtilibus seminatus fuerit: sic homo spinas & tribulos germinabit vitiorum, nisi vtilibus occupationibus se repleuerit. Vnde Bern. Hæc maledictio Adæ, & in terra laboris nostri, & in agro cordis & corporis nostri, vt noxia vel inutilia gratuito passim proueniant: vtilia verò vel necessaria cũ labore. Potest etiam idẽ ostendi multis alijs exemplis. Corrumpitur enim aqua quiete. vnde Poeta: Et capiunt vitium ni moueantur aquæ. Vinum ex se etiam fæces generat: & nisi à fæcibus illis mundetur, totum corrumpitur. Idem accidit in homine. vnde Ieremiæ 48. dicitur de Moab: Requieuit in fæcibus suis, nec transfusus est de vase in vas, & in transmigratione non abijt. Idcirco permansit gustus eius in eo, & odor eius non est immutatus. Sapor corruptus & odor prauus non recedit à vino si supra fæces remanserit, imò interdum totaliter corrumpitur. Idem accidit de acedioso, qui totus quasi acidus & acetosus efficitur. Adeò enim corrumpitur, vt bona ei displiceãt, quæ debeant sibi placere. Homo in præsenti vita est similis illi qui est in flumine impetuoso, qui in vno loco stare non pos

, & nisi ad summa conetur ad ima labitur.
nim quòd omnis homo ex nihilo est, ad ni-
ēdit, & ad nihilū culpæ, & etiam ad mortē.
: nisi conetur progredi & proficere, regre-
& deficit. vnde Bern. In via vitæ non pro-
regredi est, cùm nihil adhuc in eodem statu
aneat. Homo similis est castro plurium do-
rum, inter quos ille qui remissior est totum
it, alius enim paulatim aufert ei ius suum.
ritus remissus fuerit, caro quæ aduersus est
ipiscit quotidie aliquid acquirit super spi-
vnde Prouerb. 12. Manus fortium domina-
: quæ autē remissa est, tributis seruiet. Pan-
candidissimus quasi imperceptibiliter ni-
fficitur, vnde frequenter ablutione indiget.
us etiam corporis quasi insensibiliter post
ionem sordidè efficiuntur. vnde frequenter
e lauari oportet. Sic nisi homo frequenter
uet à sordibus spiritualibus, illis repletur.
ligentia igitur & acedia hominem replent
s culpæ. Homo ad modum vineæ putatio-
diget, & non semel tantum, sed frequenter:
ostendit Bernar. super illud Cantic. 2. Tem
utationis aduenit, dicēs: Quis ita ad vnguē
a à se superflua resecauit, vt nihil se habe-
tet putatione dignum? Credite mihi, & pu-
repullulant, & effugata redeunt, & reaccen-
extincta, & sopita denuò excitantur. Pa-
est ergo semel putasse. Sæpe putandum est,
si fieri possit semper: quia semper quod pu-
oporteat, si non dissimulas inuenis, quan-
ūq; in hoc corpore manens profeceris. Er-
si vitia putas emortua, & non magis com-
a, velis nolis inter fines tuos habitat Iebu-
. Subiugari potest, sed nō exterminari. vnde
nto discrimine consilium est obseruare dili-
gens

Digitized by Google

genter, & mox vt renascentium vitiorum capita apparebunt, promota seueritate succidere.

Quomodo acedia auferat homini bona gloriæ, gratiæ & naturæ.

AD hoc ostendendum adduci potest quod legitur Matth. 25. de seruo pigro, Tollite ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, & abundabit: & qui non habet, etiam quod videtur habere, auferetur ab eo. Et qui non habet studium vel voluntatẽ operandi, sæpe aufertur facultas. Iusto enim Dei iudicio fit, vt ille qui non vult bene operari cùm possit, postea non possit cùm velit. Et Lucæ 19. dicitur similiter de seruo pigro, Auferte ab illo mnam. Et subditur: Dico vobis quia omnia habẽti dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non habet (supple, voluntatem operandi) & quod habet, auferetur ab eo; scilicet facultas. ¶ Aufert autem acedia homini & bona gloriæ, bona gratiæ, & bona naturæ. Bona gloriæ aufert, quia illa promittuntur solis strenuis & vigilantibus. Vnde Luc. 12. Beati serui illi quos cùm venerit dominus inuenerit vigilantes. Amen dico vobis quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiẽs ministrabit illis. Et Mat. 11. Regnum cœlorũ vim patitur, & violenti rapiunt illud. Econtrario acediosi & pigri amittũt illud. Super quod verbum dicit gl. Grandis violentia est in terra nasci, & cœlum capere, & habere per virtutem quod per naturam non possumus. Non est verisimile quòd acediosus talem violentiam cœlo faciat. Acediosus adeò lentè incedit quòd in cœlo locum suum amittit. Aufert etiã acedia bona gloriæ. vnde Gregor. Nemo in huius vitæ itinere torpeat, ne in patria locũ perdat. Idẽ: Iustus vt cœlestia capiat, cauet ne inanis dies eat.

Quòd

od autē acedia bona gratiæ auferat, potest
li ex hoc, quòd gratia Spiritussancti est si-
nis, qui nō potest esse otiosus. Desinit enim
desinit agere. Sic gratia Dei quandoque
itur, quia homo ex ea nō operatur. vnde su
lud Ioan. 13. Qui non diligit me, sermonem
non seruat. dicit Greg. Nunquam est Dei
otiosus. Operatur enim magna, si est: si ap-
perari renuit, amor non est. vnde Aposto-
Corinth. 15. Gratia Dei in me vacua non
Nec solum gratiam aufert homini acedia,
iam fructum qui à gratia deberet procede-
ē sic aufert totam vtilitatē huius vitæ, quod
st paruum damnum. vnde Bern. Quàm mi-
ne priuates, ô amara mors, vitæ vsu, quàm
nam vita sine fructu, grauior mors. Deniq;
x damnum paratur ligno infructuoso, se-
, & ignis. ¶ Aufert etiam acedia bona natu-
Naturale enim ingenium & cætera bona na
ia deteriorat. Etsi nullum aliud damnum fa
acedia. homini nisi de amissione temporis,
parum damnificaret hominem.

De octo quæ valere possunt ad temporis conseruationem.

multi sunt qui damnū istud non reputant.
eo agemus hic de his quæ deberent mouere
nes ad tēporis conseruationē. ¶ Et sunt octo
valere possunt ad hoc. ¶ Primo possunt va-
ad hoc verba scripturæ quibus monemur ad
is cōseruationē. Sicut est illud Eccl. 4. Fili,
rua tēpus, & declina à malo. Et illud Pro-
5. Fili, ne des alienis honorē tuū & annos
crudeli. Fatuus est qui rem ita pretiosam si-
st tēpus dat hosti suo crudeli, expendēdo il-
n seruitiū dæmonum. ¶ Secūdo possunt va-
ad hoc exempla creaturarum, quæ quodam-
modo

modo videntur tempus considerare quantũ possunt. Accepta enim opportunitate operãdi operantur, nec permittunt tempus vacuum transire. Vnde Ecclesiast. 3. Omnia tempus habent. ¶ Tertio debet mouere hominem ad temporis conseruationem ipsa natura temporis. Tempus enim breue est, & velociter transit: & postquã transierit, recuperari non potest. Ad primum pertinet quod legitur Iob 14. Breues dies hominis sunt. Et debemus intelligere breuitatem istam respectu vitæ æternæ, cui debemus prouidere tempore isto. De breuitate etiam ista tangitur in Psal. vbi dicitur: Mille anni ante oculos tuos tanquã dies hesterna quæ præterijt. De hac etiam breuitate dicit Sen. Si multum ætatis esset, parcè dispensandum erat vt sufficeret necessarijs. *Nunc* quę dementia est superuacua discere in temporis egestate? De velocitate verò legitur Iob 7. Dies mei velocius transierunt. Et Senec. Infinita est velocitas temporis. Punctum est quod viuimus, & puncto minus. Item Iob 9. Dies mei velociores cursore fuerunt. De irreuocatione temporis, dicit beatus Bernard. Non parum æstimes tempus quod in factis vel in dictis expenditur otiosis. Volat enim irreuocabile verbum, volat tempus irreuocabile, nec aduertit insipiens quid amittat. ¶ Quarto potest valere ad hoc pretiositas tẽporis. De qua Bern. Nihil pretiosius tẽpore: sed heu nihil hodie vilius reputatur. Ostenditur autẽ pretiositas tẽporis tripliciter. Primo, per hoc quòd possessio tẽporis valde rara est, quantum ad hoc quòd vnicũ tẽpus est semper, sicut de phœnice dicitur, quòd est phœnix vnica semper auis. vnde cùm omne rarum pretiosum sit, valde pretiosum debet esse tẽpus. Secundo ostẽditur ex hoc, quòd aliquis locus est in quo plus amaretur

vna

Digitized by Google

vna hora tẽporis ad agendum pœnitentiã, quàm tanta massa auri quantus est totus mundus. Locus ille infernus est. Tertio ostẽditur ex hoc quòd in vna hora temporis potest homo promereri dimissionẽ pœnæ æternæ, & peccatorũ suorũ remissionẽ, Dei gratiã & æternam gloriã. ¶ Quinto potest valere ad hoc, si consideramus nos debitores esse totius temporis nostri. Nec debemus etiam illud soli creditori, sed pluribus. Fatuus enim est, qui multis debitis obligatus est, si prodigè expẽdit. Debita nostra ostendit nobis beatus Bernard. dicens: O si cognouisses quàm multa & quàm multis debeas, videres quòd nihil est quod facis. Primo, Christo debes omnẽ vitã tuã, quia ipse pro tua posuit suam. Secundo exigunt præterita peccata mea futuram vitam meam, vt faciam fructus dignos pœnitentiæ, & recogitem omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Quid si tertiũ debitorẽ ostendam, qui eam vendicet sibi? Puto quòd desideres gloriã quam oculus nõ vidit. Nónne ad hanc emendã, totum te, & quodcunque poteris dare oportebit? Et cùm omnia cõpleueris, non sunt condignæ passiones huius temporis ad futurã gloriam quæ reuelabitur in nobis. ad Rom. 8. Quarto debitori debes totum quod es à quo totũ habes, quo te fecit & benefecit: & cuncta ministrat cui horũ proponis reddere quod debes. ¶ Sexto deberet hominem mouere ad conseruationẽ tẽporis hoc, quòd oportebit districtã rationẽ de eo reddere coram Deo. Omne enim tempus tibi impensum requiretur à te qualiter sit expensum, sicut dicit beatus Bern. Et sicut capillus non peribit de capite: ita nec momentũ de tẽpore peribit. Vnde Psal. Cùm accepero tẽpus, ego iustitias iudicabo. Et Thren. 1. Vocauit aduersum me tempus, vt conterat ele-

Digitized by Google

stos meos. Beneficium temporis multum erit aduersus homines, etiam aduersus eos qui boni videntur esse. Valde enim ingrati apparebunt illi, quibus Dominus tantũ beneficiũ dabat singulis momentis quantum est beneficium temporis, qui tanto beneficio non cessauerunt ab impugnatione ipsius. ¶Septimo deberet homines mouere ad idem hoc, quòd tempus quodam speciali modo est nostra possessio. vnde Senec. Reliqua à nobis aliena sunt, tempus tantum nostrum est. Tali modo tẽpus nostrũ est: quòd si tẽpus amittimus, quodãmodo nosmetipsos amittimus: qui medietatẽ sui tẽporis amisit, quodãmodo dimidium se amisit. ¶Octauo debet mouere nos ad tẽporis cõseruationẽ hoc, quòd tẽporis amissio quædã mors est. Est enim amissio vitæ. vnde Sen. *Quem mihi* dabis qui aliquod pretiũ tẽpori ponat, qui intelligat se quotidie mori? Idẽ: Quotidie morimur, quotidie enim demitur aliqua pars vitæ. Et tunc quoq; cùm crescimus vita decrescit: quẽadmodũ clepsedra non extremũ stillicidium exhaurit, sed quicquid antè defluxit: sic vltima hora qua esse definimus non solũ mortẽ facit, sed sola consummat. Et conseruatio temporis in hoc attenditur, vt in Dei seruitio expendatur: & sic ex tempore quodammodo summato æternitas in futuro colligatur. Illi verò qui prodigè tempus expendit, frequenter accidit quòd citius tempus amittat. Viri enim impij non dimidiabunt dies suos. Et implebitur in eo illud Ecclesiast. 29. In tempore redditionis postulabit tempus.

De aliis sex quę valere possunt ad detestationem acediæ. CAPVT IIII.

PRAETER prędicta sunt sex alia quę possunt valere ad detestationem acediæ. ¶Primum

Digitized by Google

mum est hoc, quòd ipsa inquinat pulchriorem partẽ ecclesiæ, scilicet viros contemplatiuos. Et est mirũ quòd illi sunt magis acediosi, qui minus esse debuerũt. Viri enim contemplatiui, quorum esset non solum currere, sed volare (aues enim spirituales sunt) ad modum testudinum lentissimè incedunt. vnde iam non potest dici de illis illud verbum Esa. 40. Qui sunt isti qui vt nubes volant, sed velut mortui immobiles stant? Vnde necesse habent frequenter orare, exemplo Dauid, vt in via Domini viuificẽtur, & vt pẽnæ columbæ eis dentur, vt volare possint & requiescant. ❡ Secundo potest valere ad detestationẽ acediæ hoc, quòd ille qui hoc vitio à diabolo capitur, ignominiosius capitur cæteris peccatoribus. sola enim ignauia capit eum, & quãdoq; solus timor. vnde Prouerb. 18. Pigrũ deijcit timor, & animæ effœminatorũ esurient. Multũ posset erubescere ille quem solus timor deiecit de equo virtutum, cùm timor non sit nisi quædam pictura terribilium. Præterea cùm timor sit de malo futuro, ille quẽ timor vincit, quodãmodo vincitur ab hoste qui nondũ est, sed futurus, & quãdoq; etiã futurus nõ est. vnde Sen. Illud tibi præcipio, ne sis miser ante tẽpus. Illa quæ velut imminentia expauisti, fortassis nunquã vẽtura sunt. ❡ Tertio potest valere ad detestationẽ acediæ hoc, quòd homo acediosus valde ignominiose detinetur captus. Non enim ligatus est vinculis ferreis, imò nec stupeis, sed potius nullis. Sola enim desidia detinetur: nec habet aliquem carcerem quo claudatur, vel custodes quibus custodiatur, nisi prout fummat. vnde Prouerb. 15. Iter pigrorum quasi spes spinarũ. Homini pigro videtur quòd viæ sibi spinis clausæ sint, & quòd nullo modo fugere possit de manibus diaboli. Videt sibi quòd si conuertatur

Digitized by Google

ad Dominũ,statim debeat mori. vnde Gen. 4. dicit Cain: Omnis qui inuenerit me, occidet me. Idẽ legitur Prou. 22. Dicit piger, Leo est foris, in medio platearũ occidendus sum. Et 26. Dicit piger, Leo est in via, in itineribus leæna. Mirũ est quare ita timent pigri cõuerti ad Dominũ, cùm videant eos qui ad Dominũ cõuertuntur, diutius viuere, & pulchriores esse. ¶ Quarto potest facere ad detestationẽ acediæ hoc, quòd vitium istud solũ vel maximè homines infestat & impugnat quãdo sunt in seruitio Dei. vnde partẽ Dei nititur ei auferre, nec parũ deteriorat eam: quãdoq; enim efficit vt psalteriũ vnũ cum fastidio & acedia dictum minus sit gratũ Deo, quàm psalmus vnus cum deuotione & hilaritate dictus. vnde Hier. Malo psalmũ vnũ cum hilaritate mẽtis decantare, quàm totũ psalteriũ cum fastidio & torpore & acedia. ¶ Quinto potest valere ad detestationem acediæ hoc, quòd acedia est valde grauis infirmitas. Tria autem faciunt ad grauitatem istam. Primũ est hoc, quòd illi qui laborant hac infirmitate nesciunt se infirmos esse: vnde se sapientes esse reputant, & alios iudicant. Ideo dicitur Prou. 26. Sapiẽtior sibi videtur piger, septẽ viris loquẽtibus sententias. Periculosa verò solet esse infirmitas quæ non agnoscitur, quia eius remediũ non quæritur. vnde Bern. Scio longius à salute absistere membrum quod obstupuit, & ægrum sese non sentientẽ periculosius laborare. Secũdo facit ad grauitatẽ huius infirmitatis eius prolixitas. Est enim acedia velut febris lassa. Vnde de illa potest intelligi quid dicit Eccl. 10. Lãguor prolixior grauat medicũ. Tertio facit ad grauitatẽ huius infirmitatis hoc, quòd reddit hominem impotentem ad operandum. vnde significatur per paralysim Matt. 8. & Matt. 9. per ariditat

Digitized by Google

ditatem manus. Matt. 12. vbi legitur sic, Et ecce homo habẽs manum aridã &c. Acediosus manũ dexterã aridã habet, sed nõ in sinistrã: quia impotẽs est ad bene operandũ, sed nõ ad male operandum. vnde Zach. 11. dicitur de malo pastore: Brachiũ eius ariditate siccabitur, & oculus eius dexter tenebrescens obscurabitur. Tunc oculus dexter obscuratur, quando pastor ad spiritualia cæcus efficitur. Acedia est velut febris illa quę dicitur ethica, quæ prouenit ex cõsumptione naturalis humiditatis. Sic acedia ex defectu humoris gratiæ. Sexto potest valere ad detestationẽ acediæ hoc, quòd acediosus iniquus est in Deũ: quia defraudat eum in lucro talenti quod ei cõmisit. Iniquus est in proximũ, & quia eum scãdalizat, & quia defraudat eum in hoc quòd vult comedere & bibere sicut & ipse, & tamen non vult laborare sicut ipse. In seipsum etiam iniquus est, quia hostes suos nutrit à quibus perimatur, scilicet vitia.

De diuersis generibus peccatorum quæ ad hoc vitium pertinent, PARS II. quæ habet XVII. capitula.

De tepiditate & malis quæ in homine tepiditas facit. CAPVT I.

DICTO de his quæ faciunt ad detestationẽ acediæ, consequenter dicendum est de diuersis speciebus vitiorũ quæ ad acediam pertinẽt. Videtur autẽ ista XVI. vitia ad acediã pertinere, Tepiditas, mollities, somnolentia, [o]tiositas, dilatio, tarditas, negligentia, imperfe[ctio] siue imperseuerantia, remissio, dissolutio, in-

curia, ignauia, indeuotio, tristitia, tædium vitæ, desperatio. ¶Tepiditas est paruus amor boni. Et videtur esse tepiditas prima radix in peccato acediæ, & ex hac videtur nasci cætera vitia enumerata. Facit autẽ tepiditas multa mala in homine. ¶Primo Deo vomitũ prouocat, vt prius ostensum est. Tunc tepidus à Deo euomitur, cùm in deteriora labi permittitur, vel impœnitens moritur. ¶Secundo fiduciam tentandi & accedendi diabolo præstat. De multis enim vitijs tentat diabolus hominẽ tepidum, de quibus nõ auderet tẽtare hominem feruentẽ. vnde dicit authoritas, Ollæ ferueti muscæ non insident. Tertio, reddit hominẽ quasi impotentẽ & cõtractũ: vt patet in illis qui cùm valde fortes sint, non possunt sextã partẽ pœnitentiæ facere quam fecit *vetula vna*: quod accidit propter tepiditatem, scilicet quia paruũ habẽt desideriũ agendi pœnitentiã. vnde Bern. Forsitan ideo non possumus, quia non multum volumus. Tepiditas etiam facit vt homo petat, & non accipiat. Accidit enim quòd aliquis xx. annis nõ accipit quod in oratione petit, quia petit tepidè quod alius qui feruẽter peteret, vna die impetraret. vnde August. Seruat tibi Deus quod non vult citò dare, vt & tu discas magna magnè desiderare. Tepiditas etiam facit vt homo semper pugnet, nec vnquã vincat, nec illã sublimem promissionẽ vincẽtium vnquam accipiat, quæ habetur Apoc. 2. Vincẽti, inquit, dabo manna absconditũ. Tepidus autẽ adeò remisse agit, quòd nunquã peruenit ad retributionẽ quę est in custodia mandatorũ. Quæ tanta est quòd nõ potest dici sicut dicit gl. super illud, In custodiendis illis retributio multa. Tepidus similis est homini auaro, de quo dicitur vulgariter, ꝙ tantũ expendit quantũ largus, & tamẽ nõ habet inde gratiã,

nec

mercedē,quia pro modico multū pdit. Tepi-
semper seminat in præsenti vita,& nūquam
it,quia ad pacē animi nō peruenit. Ideo dicit
⁊ Ber. cōtra tepiditatē istā: Si incipis, incipe
tè: si impfectus es,hoc iam pfectè age: si perfe
s aliqd attigisti,teipsum in temetipso metire.

De Mollitie. CAP. II.

EQVITVR de mollitie quæ est impatiētia rei duræ. De qua legitur Prou. 18. Qui mollis est & dissolutus in opere suo, frater ēst sua opera dissipātis. Mollis est ille qui cedit duris: id est ulationibus succūbit. Vnde quando in opere oato aliquod durum occurrit, ipse ab opere tit. & talis frater est sua opera dissipantis. n enim est acsi ea dissiparet. Mollities ista est it quædā culcitra, in qua diabolus in homine escit. Homo etiā mollis est velut homo viuēs, ad ignem tribulationis quasi liquefit & ad lum redigitur. Ad quantā miseriā deuenturi qui molles sunt, insinuatur Deut. 28. vbi sic tur: Homo delicatæ vitę & luxuriosus valde debit fratri suo, & vxori quæ cubat in sinu ne det eis de carnibus filiorum suorum quos edet, eo quòd nihil habeat aliud. & paulò : Tenera autē mulier & delicata, quæ super ā ingredi nō valebat, nec pedis vestigiū fige ropter mollitiē & teneritudinē nimiā inuide viro suo, quæ cubat in sinu suo super filij & e carnibus. Sūmū remediū cōtra mollitiē istā gnis Spiritussancti, qui lutea cōsolidat. valet cōtra istam mollitiē assuetudo durorū. vnde n. Rusticus duros habet neruos, fortes lacer- Exercitatio hoc fecit, sed cū corpore molle-

Digitized by Google

scit. Dissolutus potest vocari, in verbo proposito qui mollis est, & qui nullo amore ligatus est ad opus bonum, vel qui paralyticus est. Paralysis enim dissolutionem sonat.

De somnolentia, vbi ponuntur duo exempla quæ valent cõtra eos qui nomine contemplationis palliant pigritiã suam. CAP. III.

EQVITVR de peccato somnolentiæ quod ad acediam pertinet. Quia sicut legitur Prou. 19. Pigredo immittit soporem. quod potest intelligi de sopore contemplationis, & de sopore corporis. Somnium contemplationis pigredo immittit in illos qui nomine cõtemplationis palliant pigritiam suã, nolentes operari aliquid. Contra quos possunt valere hæc duo exempla quæ subiungimus. ¶ Legitur in Vitispatrũ, quòd quidam peregrinus venit ad abbatẽ Syluanũ in montẽ Sina. Et cùm videret fratres operantes, dixit: Quare operamini cibũ qui perit? Maria enim optimam partẽ elegit &c. Tunc senex fecit ei dari codicẽ vt legeret, includens eum in cellula. Cùm igitur trãsisset hora nona circũspiciebat ille vtrũ quis vocaret illũ ad cibũ: & veniens ad senẽ, interrogauit vtrũ fratres comedissent. Cui respondit senex: Tu homo spiritualis es, & nõ necesse habes hãc escam. Nos autẽ tanquam carnales comedimus, & ideo operamur. Quod cùm audisset, cœpit pœnitere. Cui abbas: Ergo necessaria est Martha Mariæ. Item abbas Ioãnes dicebat fratri suo maiori: Vellem semper esse securus sicut angeli securi sunt, nihil operãtes, sed sine intermissione Deũ collaudantes. Et proiecto pallio suo intrauit in eremum. Et post septimanã reuersus est, &

pulsauit ad hostiū fratris sui. qui quæsiuit, Quis es tu? Et ille respōdit, Ego sum Ioānes. Et frater dixit: Ioānes angelus factus est, & vltra inter homines nō est. Ille autē pulsabat, dicens: quia ego sum. & nō aperuit, sed dimittit eum affligi. Tandem aperuit ei, dicēs, Si homo es, iterū habes necesse operari, vt viuas. Si autē angelus, quid quæris intrare in cellā? Et ille statim pœnitētiā egit.

De somno corporis.

DE somno verò corporis satis planū est, quia pigredo immittit eum. Multi enim ex pigredine conantur ad dormiendū, cùm tamē dormire non possint. ¶ De somno verò corporis ad præsens tria ostēdemus. ¶ Primo, ostendemus ea quæ sunt reprehensibilia circa somnum. ¶ Secundò, ea quæ deberent homines cohibere à nimietate somni. ¶ Tertio, quæ sint necessaria ad hoc quòd aliquis dormiat prout debet.

Quinq; reprehensibilia sunt circa somnum corporis.

QVinq; verò reprehēsibilia sunt circa somnū. ¶ Primo, nimietas somni: ad quod pertinet illud Prou. 33. Vsquequo piger dormis? ¶ Secundo, reprehēsibilis est circa somnū brutalitas: videlicet quando aliquis dormit vt porcus. vnde Ber. Carnalis somnus & brutalis: & sicut dicitur letheus abominādus est seruo Dei. Idē: Caue inquantum potes serue Dei, ne sit somnus tuus vt requies lassi, sed sepultura corporis suffocatī. ¶ Tertio reprehēsibilis est tristitia in surgendo à somno. vnde Eccl. 32. hora lugendi nō te tristet. ¶ Quarto, reprehēsibilis est pigritia in surgēdo à somno. vnde legitur Eccl. 27. Sicut ostiū vertitur in cardine suo, ita piger in lecto suo. ¶ Quinto reprehēsibilis est circa somnū inopportunitas somni: vt quādo aliquis dormit, quādo nō esset dor-

Digitized by Google

miendum, vt in tempore orationis. Contra illud 1.Pet.4. Estote prudẽtes, & vigilate in orationibus: vel cùm aliquis obdormit in sermone, vel lectione: iuxta illud Eccl.22. Cum dormiente loquitur qui narrat stulto sapiẽtiam. Si stultus non habuisset voluntatem dormiendi per duos dies: tamen tempore lectionis vel sermonis dormiret. Tempus etiã in quo dormiendum nõ est, tempus matutinum est. Illud enim tempus nõ est somno occupandũ: quia valde vtile est & studio, & orationi, & diuinæ laudi, & Dei consolatio frequentius tempore illo recipitur. ¶ Ad primũ pertinet quod dicitur in Psal. Mane astabo tibi &c. Et ad secũdum pertinet quod legitur Iob 8. Si diluculo consurrexeris ad Deũ, & omnipotentẽ fueris deprecatus, statim euigilabit ad te, & pacatũ reddet habitaculum tuũ. Et Sap.16. Oportet præuenire solem ad benedictionẽ tuã, & ad ortum solis te adorare. Primo pauperi qui eis occurrerit cõsueuerunt diuites dare: sic Dominus libentius eos exaudit, qui mane valde orant eum. Ad hoc autem quòd matutina hora sit idonea ad laudandum Deum, pertinet illud quod legitur Iob 38. Cùm me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei. Astra matutina sunt viri cõtemplatiui, qui horis matutinis præcipuè laudant Deũ. Ad hoc verò quòd cõsolatio Dei matutinis horis præcipuè recipiatur, pertinet illud Iob 7. Visitas eum diluculo. Et illud Esa.26. De mane vigilabo ad te. Et Exod.16. Filij Israël colligebant manna hora matutina. Ad significãdum quòd tunc dulcedo Spiritussancti colligenda est. Sicut corporum amatores stabiliunt corpus aliquid in mane gustando: sic dulcedine Spiritussancti in mane stabiliendus est spiritus. Vnde ad Heb.13. Optimum est gratia stabilire cor.

De

Digitized by Google

De tribus quæ deberent homines cohibere à nimietate somni.

TRia autẽ sunt quę deberẽt homines cohibere à nimietate somni. Primo exempla, ad quod pertinet illud verbũ Aug. prius positũ: Indecens est Christiano si radius solis inueniat eũ in lecto. Secũdo hoc, quòd somnus absq; necessitate, est tẽporis amissio. vnde Bern. Quãtũ ad debitũ cõtinui profectus, nihil ita deperit de vita nostra, quàm quod somno deputaꝛ. In veritate somnus est quasi quædam species vel imago mortis. Tertio deberet cohibere homines à nimietate somni multiplex malum quod in scripturis legitur ex somno accidisse. Et de hoc sufficiat ponere qnq; exẽpla. Primũ exẽplũ est Iudic. 4. de Sisara, qui cùm bibisset lac, obdormiuit, & interfectus est à Iahel clauo in cerebro eius defixo. Secũdũ exemplum est Iudic. 16. de Samsone, quẽ Dalila fecit obdormire super genua sua, & rasis septem crinibus, captus est & exoculatus. Tertiũ exẽplũ est in Iudith 13. de Holoferne, qui dormiens à muliere Hebræa interfectus est. Quartũ exemplum est Mat. 26. vbi Apostoli somnolenti legũtur Christum amisisse. Quintũ exẽplũ est Act. 20. de quoam adolescẽte, nomine Eutycho, qui cũ disputã : Paulo, graui mergeretur somno, cecidit de ter o cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus.

De tribus necessarijs homini vt debito modo dormiat.

TRia autẽ necessaria sunt homini ad hoc quòd debito modo dormiat. Primo, necessariũ est vt vigilando laboret. vnde Eccl. 5. Dulcis est nnus operanti, siue parũ, siue multũ comedat. mo otiosus affligitur nõ solum dormiẽdo, sed ım vigilando. Secundo, necessarium est ei vt riè potu & cibo vtatur. Tertio, vt sensus suos

suos sobrios custodiat. vnde Bern. Sobriũ cibũ, sobrium sensum, sobrius sequitur somnus.

De otiositate, & quòd stultus sit otiosus.

CAPVT IIII.

IRCA hoc peccatum, primo ostendemus quàm stultus sit qui otiũ diligit. Secundo ostendemus quòd otiosi licet semper reprehẽsibiles sint, præcipuè tamen tempore gratiæ reprehẽsibiles sunt. Tertio tangemus ea quæ attendenda sunt alicui in occupatione quam vult eligere. Quàm stultus verò ille sit qui otium diligit, ostẽditur Prou. 12. vbi sic legitur: Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est. Non solum stultus est talis vel stultior, sed etiam stultissimus.

De tribus gradibus stultitiæ.

PRimus gradus stultitiæ est, vitam suã negligere, ei necessaria quærendo. ¶ Secũdus gradus est, vitã suam hostibus indefensam exponere. ¶ Tertius gradus est, hostes qui eum interimãt pascere. Hos tres gradus stultitiæ habet qui sectatur otium. Vitæ enim æternæ quæ futura est non prouidet: hostibus etiã suis, scilicet vitijs & dæmonibus se exponit, vt iam ostendetur. Hostes etiam suos nutrit, quia otio vitia nutriuntur, & impinguantur: sicut & anseres & etiam equi solent otio impinguari.

De XII. stultitijs hominis otiosi.

ET possumus assignare XII. stultitias quę sunt in homine otioso. ¶ Prima stultitia est, quòd ipse diabolo locũ facit. Contra illud Apostoli ad Eph. 4. Nolite diabolo locũ dare. vnde videtur diaboli societatẽ amare. Apud hominẽ occupatum

tum non habet diabolus vbi possit esse: quia res perfectè occupata nõ est capax alterius rei. Ideo dicit Hieron. Semper aliquid boni operis facito, vt te diabolus inueniat occupatum. Ex hoc verò quòd aliquis in se diabolo locũ facit, iam est indignus omni loco præterquàm inferno. vnde primus locus otiosi est infernus, sicut & diaboli. Quod sic potest ostendi. Constat quòd otiosus cœlo nõ recipietur. Cœlũ enim merces erit tantum eorum qui operarij fuerint. vnde Matth. 20. Voca operarios, & redde illis mercedem. In paradiso etiã terrestri non recipietur. vnde Gen. 2. Tulit Dominus Deus hominẽ, & posuit eum in paradiso voluptatis vt operaretur. In purgatorio etiã non recipietur. vnde in Psal. In labore hominum nõ sunt, & cum hominibus nõ flagellabuntur. Otiosi non laborant cum hominibus, & ideo nõ flagellabũtur cum hominibus in purgatorio, sed cum dęmonibus in inferno. Otiosus etiã indignus est esse in mundo isto. vnde Luc. 13. de ficulnea sterili. Succide eam, vt quid terrã etiã occupat? Reliquitur ergo quòd solũ in inferno digni sunt otiosi. ¶ Secũda stultitia est, quòd otiosus in tali statu se ponit quòd brutis animalibus inferior est, quo ad hoc quod brutis animalibus licitũ est comedere: homini verò otioso prohibet hoc Apostolus 2. ad Thes. 3. dicẽs: Si quis nõ vult operari, nec manducet: homo otiosus est velut homo mortuus. vnde Sen. Otiũ sine literis, mors est, & viui hominis sepultura. Et Eccles. 9. Melior est canis viuus leone mortuo. Leo mortuus est aliquis magnus otiosus, cui pręualet canis viuus: id est, aliquis vilis strenue operãs. imò etiam homo otiosus est plusquam mortuus. vnde in epistola Iudæ dicitur de quibusdam, quòd sint arbores autũnales infructuosæ, bis mortuæ. Arbor in autum

tumno plantata quando fructum facit, sero facit illum. Sic aliqui dum sani sunt, otiosi volũt esse: sed in articulo mortis tũc primo volunt fructum pœnitentiæ facere. Ideo frequenter accidit quòd absq; fructu decedũt. Et tales homines infructuosi quasi bis mortui sunt: quia non solũ mortis tẽporalis: sed etiã æternæ sunt debitores. In quo deterioris cõditionis sunt quàm bruta animalia. Illa enim solam mortẽ temporalem debent. ¶ Tertia stultitia est, quòd ex negligẽtia excolendi se, fructum suijpsius amittit. Si quis vineam haberet in qua mille asinatas vini posset colligere, valde reputaretur fatuus & infelix ab omnibus si ex negligẽtia excolendi eam, fructum illum amitteret. Fructus quem quis in se colligeret si se diligenter excoleret, prævaleret vino regni *vnius*. Quàm fatuus est ergo qui ex negligẽtia tantum fructũ amittit, quẽ in se colligere posset? Multũ deberet cõfunditatis. Ideo dicit Sen. Turpissima iactura est quę per negligentiã fit. Turpissimam ideo vocat eam, quia est erubescentia plena. Nemo est ita pauper qui de fructu oris sui ita ditari nõ posset, si bene excoleret illud. vnde Prou. 12. De fructu oris sui vnusquisq; replebitur bonis.

De octo fructibus oris.

EX ore suo posset homo colligere octo genera fructuũ valde pretiosorũ, nõ solũ per annum vel per mẽsem, sed etiam singulis diebus si quis bene excoleret os suũ. ¶ Primus fructus est Dei laudatio. ¶ Secũdus est, gratiarũ actio: pretiositas verò horũ fructuũ ex hoc manifesta est, quòd cœlestes arbores tales fructus ferunt. Ibi enim sonat gratiarũ actio & vox laudis. Iuxta verbum prophetæ. Tertius fructus est oratio. Cuius fructus pretiositas manifesta est, ex hoc quòd ab angelis in cœlis defertur. vnde Tobiæ 12. dicit angelus.

Quan

Digitized by Google

Quãdo orabas cum lacrymis,& sepeliebas mortuos,ego obtuli orationẽ tuam Domino. Nõ est vile exeniũ vel donũ quod à tantis nuntijs Deo præsentat. Ex virtute etiam orationis manifesta est pretiositas huius fructus. De qua dicit Greg. Magna virtus orationis quæ effusa in terris cœlo operatur. ¶ Quartus fructus est cõfessio. Cuius fructus pretiositas patet ex hoc quòd Deus vult fructum istũ semper ante se habere. vnde in Psal. Cõfessio & pulchritudo in cõspectu eius. Consueuerũt diuites quãdo diuersi fructus portãtur ante eos, illum retinere ante se quẽ præ cæteris amãt. Ideo autẽ Dominus amat confessionẽ, quia confessio efficit & custodit pulchritudinẽ. Pretiositas etiã huius fructus ex hoc patet, quòd nullus Deo adeò displicet qui nõ placeat ei, si fructum humilis confessionis ei offerat, vel etiam offerre proponat. vnde Psal. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiã meam Domino &c. Latro dum in cruce humilem cõfessionem Deo obtulit, à patibulo inferni se absoluit, & regnũ æternũ meruit. ¶ Quintus fructus est modestia quæ in hoc attenditur, vt homo modum ponat in verbis suis, quo ad quantitatẽ, & vt loquatur qualia debet loqui, scilicet vera, & quæ ad Dei sint gloriã & proximi vtilitatẽ, & vt loquatur qualiter debet loqui, scilicet nõ clamose. Pretiositas huius fructus patet ex hoc quod legitur Prouerb. 17. Qui moderatur sermones suos, prudentissimus est. ¶ Sextus fructus est abstinẽtia, cuius fructus pretiositas patet ex hoc, quòd tantæ virtutis est abstinentia, quòd vitam hominis prolongat. vnde Eccl. 37. Qui abstinens est, abijciet vitam. Talis virtutis dicuntur fuisse fructus arboris solis & lunæ. De quibus legitur in historia Alexandri. Sacerdotes enim solis & lunæ fructibus illis vescentes, referunt

Digitized by Google

runtur vixisse annis XL. absq; læsione. ¶ Septimus fructus est, fraterna eruditio. Fructum istum specialiter ferre voluit ipsum lignũ vitæ: scilicet ipse filius Dei. Marc. 1. Eamus in ciuitates & vicos proximos, vt ibi prædicẽ, ad hoc enim veni. ¶ Octauus fructus est, fidelis reclamatio quando homo videt iniurias inferri Deo vel proximo. Pretiositas verò huius fructus manifesta est ex eius raritate. Pauci enim inueniuntur qui istum fructũ habeant. Vnde Prouerb. 20. Multi misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inueniet? Videmus quotidie fratres nostros à canibus dilacerari, & non est qui reclamet: id est, à detractoribus. Imò quod plus est, videmus ipsum Deũ à lusoribus crucifigi, & nõ est qui inde loquatur. Illi qui solo verbo possent Dei has contumelias impedire nõ curant de hoc loqui. ¶ Quarta stultitia otiosi est, quòd ipse exponit absq; defensione hostibus suis. Otiosus est sicut signũ ad sagittam. Potest enim à dæmonibus vndiq; sagittari. Vnde potest dicere illud Thren. 3. Tetendit arcũ suum, & posuit me quasi signũ ad sagittã. Occupatio velut quidam clypeus est contra sagittas diaboli. vnde Poëta: Otia si tollas periere cupidinis arcus. Est etiam otiosus velut castrũ absq; muro. Vnde Ezech. 38. Ascendam ad terram sine muro. verbum est diaboli. Veniam ad quiescẽtes habitantesq; securè. Homo verò occupatus, est velut castrũ bene clausum. vnde Aug. Non facile capitur à tentatore qui bono vacat exercitio. Homo otiosus nõ tantum vni hosti expositus est, sed etiam pluribus. Vnde habetur in Vitis patrum quòd dixerunt seniores operantem monachum dæmone vno pulsari, otiosum verò innumeris spiritibus deuastari. ¶ Quinta stultitia est, quòd cùm ipse valde pauper sit, & nihil lucretur,

tam

tam largè expendit res valde pretiosas, scilicet tempus suum, & bona sua naturalia: vnde in hoc negotio nihil est deterius otio, quod non solum noua non acquirit, sed etiam parta consumit. ¶Sexta stultitia otiosi est, quòd ipse facit quasi receptaculum omnium sordium. vnde Bernard. Omnium tentationum & cogitationum malarum & inutilium sentina est otium. In sentina sordes recipiuntur in nauibus marinis: Sic cor otiosi quasi omnes sordes recipit vitiorum. Licet autem otium origo possit esse omnium peccatorũ, spiritualiter tamen occasio est istorũ peccatorũ, scilicet luxuriæ, verbositatis, nugarũ, & curiositatis, & superbiæ. De peccato luxuriæ habemus exẽplũ Dauid, qui dum occupatus fuit bellis, continens fuit, postea verò tempore otij adulteriũ cõmisit: vt legitur 2. Reg. 11. Salomon etiã dum occupatus fuit circa templum & alia ædificia, non ita infatuatus fuit in amore mulierum vt postea quando factus est otiosus. Poeta etiã dicit, Quæritur Aegisthus quare sit factus adulter. In promptu causa est, desidiosus erat. & Ezech. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ superbia, saturitas panis, abundantia & otium. De verbositate & curiositate legitur 1. ad Tim. 5. Adolescetiores viduas diuita. Et subditur, Discunt enĩ circuire domos: non solum otiosæ, sed etiam verbosæ & curiosæ, loquentes quæ non oportet. De nugis verò dicit beatus Bern. Otiositas est mater nugarũ, nouerca virtutum. De superbia verò dicitur in Psal. In labore hominũ nõ sunt, & cũ hominib. nõ flagellabũtur: ideo tenuit eos supbia. ¶Septima stultitia otiosi est, quòd ipse secũ vult habere qui eũ de malitia instruat: vnde si sapiẽs sit, nõ faciet mala. Otiositas quasi quædam magistra malitiæ est. vnde Ecclesiast. 33. Seruo

Digitized by Google

maleuolo tortura & compedes: mitte eum in operationem ne vacet. Multã enim malitiam docuit otiositas. ¶ Octaua stultitia otiosi est, quòd cùm ipse sit submersus in profundo stultitiæ, sine malitia nõ vult tamẽ porrigere manũ ad laborẽ, licet aliter euadere nõ posſit. Vnde Se. A stultitia nemo emergit, nisi manum porrigat ad laborem. Homo otiosus qui non vult se occupare vt à peccato posſit exire, tali stultitia laborat qua laboraret ille qui cecidiſſet in àquam profundam, & pigritaretur manum porrigere ad arborem sibi proximam: cùm tamen aliter non poſſet à naufragio liberari, occupatio bona lignum vitæ est his qui apprehenderint eam. Et frustrà laborat otiosus ad exeundum à peccatis, nisi se occupet. ¶ Nona stultitia otiosi est, quòd ipse quiescit quando laborandum eſſet, scilicet in præsenti: & ideo laborabit quando eſſet quiescendum, scilicet in futuro. In quo similis est illi qui dicit Esa. 14. Sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. Cui dicit beatus Bernardus: O impudens & imprudens, millia millium ministrant ei, & decies centena millia aſsistebant ei, & tu sedere præsumis. Mundus iste locus laboris est. Vnde Iob 5. Homo nascitur ad laborem, & auis ad volandum. Vnde dictum est ad Adam quando erat eijciendus à paradiso, & ponendus in terra ista. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. ¶ Decima stultitia otiosi est, quòd ipse vult Deũ quodammodo præire, dum solus vult quiescere, & non laborare, cùm Dominus sex diebus operatus sit, & in septimo requieuerit. Vnde Genes. 2. Compleuitq; Deus die septimo opus suum quod fecerat, & requieuit ab omni opere quod patrarat. ¶ Vndecima stultitia otiosi est, quòd ipse refugit illud quod est iocũditas & sanitas tam animæ

Digitized by Google

mæ quàm corporis, scilicet moderatũ laborem. ¶ Duodecima stultitia otiosi est, quòd ipse diligit illud vnde Dei maledictionem incurrit, & vnde in vniuersitatem vitiorum incidit. Ad primum pertinet quod legitur Matthæi vicesimo-primo de ficulnea, quam Dominus maledixit, ideo quòd esset sine fructu. Ad secũdum pertinet illud verbum Bernard. Summa mentis malitia est otium iners.

Quàm reprehensibiles sint otiosi tempore gratiæ.

SEquitur videre quare potius reprehensibiles sint qui tempore gratiæ sunt otiosi, quàm qui fuerunt ante otiosi. Quod patet ex hoc quod legitur Mat. 20. Quid hic statis tota die otiosi? Illos reprehendit paterfamiliâs quos otiosos inuenit vndecima hora. Per quos significãtur illi q̃ sunt otiosi in tẽpore gratiæ. ¶ Et possunt sup hoc quatuor causę assignari. ¶ Prima causa est hæc, quòd Dominus dedit nobis formã iã laborãdi & exẽplũ. Vnde ad Phil. 2. Exinaniuit semetipsum, formã serui accipiẽs. Magna superbia esset si vellet quiescere seruus ex quo laborat Dominus. Vnde Matth. 10. Non est discipulus super magistrũ, nec seruus super dominum suum. ¶ Secunda causa est, quia tempore gratiæ sumus serui emptitij: & ideo magis ad laborem tenemur. Vnde Apostolus 1. ad Corint. 6. Empti estis pretio magno. ¶ Tertia causa est, q̃a melior merces nobis promittitur. Iudæis enim promittebatur terra, nobis verò promittitur cœlum. Vnde. Matt. 3. Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnũ cœlorũ. ¶ Quarta causa est, quia & si spiritualibus qui erant in veteri lege promitteretur regnũ cœlorũ sub figura terræ promissionis, tamẽ illa multum

Digitized by Google

illis differebatur. Non enim acceperunt mercedem suam vsque post passionem Christi. Nimis erat longa via in paradisum, quando oportebat ire per infernum: sed modo in momento vno lucratur aliquis paradisum, vt cùm post verum baptismum decedit, vel cùm post tantam contritionem quæ sufficiat ad deletionem culpæ & pœnæ. Vnde Bernard. in persona ecclesiæ: Labor meus vix est vnius horæ: & si amplius, præ amore non sentio. Vnde. Luc. 14. Misit dominus seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia. Hora cœnæ est tempus gratiæ, in quo omnia sunt parata: quia nihil amplius necesse est ad hoc quòd aliquis ad æternam cœnam introducatur, nisi quòd manus suas lauerit: id est, purgatus perfecte fuerit.

Quòd tria sint attendenda circa occupationem.

SEquitur videre quid attendendum sit in occupatione quam aliquis eligit. Tria autem attendenda sunt circa eam, scilicet quòd occupetur. Vnde Hieronymus: Semper aliquid boni facito, vt te diabolus inueniat occupatum. Et vt tædium remoueat, iuxta illud verbum Senecæ: Occupatione bonarum artium occupandi sumus, quoties male habet inertia impatiens sui. Et vt vtilitatem habeat. Pro vitando enim otio, otiosa sectari ridiculum est. vt dicit Bern. Idem: Non tantùmmodo agendũ est, vt cum aliqua delectatione vel sine grandi nausea dies trãsigatur: sed vt etiam de peracta dieta ad perfectũ mentis semper aliquid in cõscientia resideat, aliquid in thesaurum cordis quotidie congeratur. Magis attendendum est etiam in occupatione, quòd occupet animum, quàm quòd occupet corpus. Item secundum Bernard. Meliora sunt exercitia spir

spiritualia, quàm corporalia. Et inter corporalia melius est quod similius est spiritualibus, vt scribere. Et notandum quòd quidam nolũt operari: quia hoc sibi dedecus reputãt. Credũt enim honorabiliores burgenses esse illos qui nihil agũt, nisi ꝙ comedũt & bibunt, & alijs delicijs intendunt. Sed eadẽ ratione porcos possunt præferre equis & cæteris animalibus, qui nihil agũt nisi quòd comedunt & bibunt. Et in veritate tales homines per porcos etiã significãtur Matt. 8. vbi dicũt dæmones Domino: Si eijcis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.

De vitio dilationis. Et primo de dilatione conuersionis. CAP. V.

SEQVITVR de vitio dilationis, quo vitio multum laborat genus humanum. Vnde Sen. Nemo quicquam habet facti. In futurum enim nostra distulimus. Et nocet hoc vitium multum homini. Vnde versus: Et nocet, & nocuit semper differre paratis. Item: Qui non est hodie, cras minus aptus erit. Duæ autẽ sunt species dilationis quæ multum nocent hominibus: scilicet dilatio conuersionis, & dilatio confessionis, de quibus modo prosequemur. De prima legitur Eccl. 5. Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Et eiusdem 17. Ne demoreris in errore impiorum & 21. Fili, peccasti, non adijcias iterũ: sed de pristinis deprecare Dominum, vt tibi dimittantur. Ad eandem dilationem potest referri illud Esa. 28. Erit eis verbum Domini, Manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta,

modicum ibi, modicum ibi: vt vadant, & cadant retrorsum, & conterantur. Verbum Domini multis est occasio huiusmodi derisionis: multi enim quando admonentur de sua cõuersione respõdent Domino, ad minus facio sic, Mãda remã da &c. Hoc procurat diabolus, vt dum differunt venire ad Deũ, vadãt ad infernũ, & cadãt retrorsum, id est, improuise moriãtur & cõterantũ, id est, irrecuperabiliter damnẽtur. Ad eandẽ dilationẽ pertinet illud verbum Aug. loquentis ad Dominum, Non erat quod tibi responderẽ dicenti mihi, Surge qui dormis: nisi verba somnolenta & lenta, modo, ecce modo, sine paululum. Sed illud modo non habebat modum, & illud paululum ibat in lõgum. Item August. de eadem *dilatione*: Differebam de die in diem viuere in te, & non differebam in memetipso mori. Et illud Senecæ: Quidam tunc viuere incipiunt, cùm desinendum est. Quidam autem desierunt antequam inciperent. Et illud Sophoniæ 2. Vox cantantis in fenestra, & coruus in superliminari. Dominus stat ad ostium domus peccatoris, & pulsat. Vnde Apocal. 3. Ecce ego sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuã, introibo ad illum.

De duobus quæ impediunt, ne Deus intret ad cor peccatoris. Et de repromissione eius qui differt conuerti.

DVo verò sunt quæ impediunt ne Dominus intret ad peccatorem. ¶ Primũ est hoc, quòd peccator habet oculum ad prospera & læta, cùm potius deberet habere ad tristia, scilicet pericula quæ sibi imminent. Vnde Eccl. 7. Cor sapientum vbi tristitia est, & cor stultorum vbi lætitia est. Et ista cogitatio dicitur in prædicto verbo Sophoniæ 2. Vox cantantis in fenestra.

Et

Digitized by Google

Et impedit ne Dominus ad peccatorem intret. Exemplum habemus de hoc in ciuitate Ierusalem quæ oculum habeat ad læta vnde gaudebat cùm fleret Dominus pro ea. vnde Lucæ 19. Videns Iesus ciuitatem, fleuit super eam, dicens: Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. ¶ Secundum quod impedit ne Dominus intret ad peccatorem, est procrastinatio. Et ista procrastinatio est velut cornus in superliminari, dicens domino pulsanti ad ostium, Cras, cras. Prouenit autem ista procrastinatio ex hoc quòd peccator repromittit sibi longam vitam. Vnde Ecclesi. 29. Repromissio nequissima multos perdidit. Repromissio qua peccator sibi repromittit longam vitam, non solum nequam est, sed etiam nequior nequissima. Nequam est ideo, quia sibi & vsurpat peccator hoc quod proprium Dei est, scilicet de futuro tempore disponere. vnde Actuum 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. Et Bernardus dicit ei qui de futuro tempore disponendo præsumit: Quid de futuro miser tam temerariè disponere præsumis, tanquam pater tempora & momenta in tua, & nō magis in sua posuerit potestate? Nequior verò est repromissio ista: quia cùm tempus infiniti valoris sibi à Domino datum fatuè expenderit, adhuc tamen præsumit quòd Deus multum temporis sibi sit daturus. Tali fatuitate laborās qua laboraret ille qui thesaurum magnū sibi à patre deditum ad negotiandum fatuè expendisset, & adhuc largè expēdere vellet, dicēs: Bene possum expendere, pater meus satis adhuc quia mihi dabit. Cui responderi posset: Verum est, quia ita bene custodisti quæ tibi iam dedit. Tales deberent aduertere hoc quòd Domi-

Digitized by Google

nus tempore Noe recidit de tempore pœnitentiæ hominibus promisso, secundum Strabum, xx. annos, eo quòd videbat quòd homines pœnitere nolebant. Si verò Dominus tempus promissum nolentibus pœnitere abstulit: quid faciet de his, quibus nullum tempus promisit? Nequissima verò est repromissio ista: quia talis non tantū tempus sibi datum perdidit, imò etiam in contumeliam ipsius largitoris expendit, & futurum tempus in contumeliam eius expēdere disponit. Qua fronte ergo præsumit quòd Deus qui ista nouit, debeat sibi longam vitā dare? Ad hanc dilationem potest etiam referri quod legitur Prouer. 3. Ne dicas amico tuo, Vade, & cras reuertere, cū statim possis dare.

De octo quæ mouere deberent ad accelerationem conuersionis.

Octo verò sunt quæ deberent hominem mouere ad accelerandam conuersionem. ¶Primum est, mortis incertitudo. vnde Luc. 12. Estote parati, quia qua hora nō putatis, Filius hominis veniet. Et Matt. 19. Veniet dominus serui illius in die qua nō sperat, & hora qua ignorat. Et iterū Luc. 12. dicitur illi qui dicebat animæ suæ: Anima mea, multa bona habes reposita in annos plurimos, requiesce, comede &c. Stulte, hac nocte repetent animam tuam à te: quæ autem parasti cuius erunt? Et Eccl. 9. Nescit homo finem suum: sed sicut pisces hamo, & sicut aues comprehenduntur laqueo: sic capiuntur homines in tempore malo. Et Sen. Nescis quo loco te mors expectet: ideo tu eam omni loco expecta. Cùm nesciat homo quo loco mors debeat ei occurrere, nesciat homo quo loco eam magis debeat expectare, in omni loco expectanda est. Vnde Sen. Iuuenes mortē habēt à tergo; senes ante oculos.

Lic

Digitized by Google

Licet illud non videatur quod à tergo est, nihilo minus tamē nocere potest, & etiā amplius quàm quod est ante oculos. Sic mors iuuenibus timēda esset vt senibus, licet illi non aduertant. Et hoc est vnum quod multum deberet homines mouere ad accelerationem conuersionis, quòd tot homines defuncti sunt qui bene proponebant se quandoq; facturos pœnitentiā, & præoccupati morte non fecerunt, nec de cętero vnquā facient. Nimius est thesaurus quem fatuus homo tanto discrimini subijcit, dum differt conuersionem suam. ¶ Secundo deberet homines mouere ad accelerationem conuersionis multiplex bonum quod prouenit inde. De quo bono legitur Thre. 3. Bonum est viro cùm portauerit iugum Domini ab adolescentia sua.

De octo bonis quæ sequūtur accelerationem conuersionis.

Octo verò bona sunt quæ sequuntur ex hac acceleratione. ¶ Primum est, quòd bonitas altius & profundius infigitur, eo quòd inuenit subiectum magis tenerum. vnde versus: *Quo semel est imbuta recens, seruabit odorē Testa diu.* ¶ *Secundum est*, quòd homini iocundum est bene viuere. vnde Sapiens: Optima forma viuendi eligenda est, quam iocundam reddet assuetudo. Ante assuetudinem molestum est equis ambulare, adeò vt oporteat vincula poni in pedibus eorum: postquā verò consueti fuerint, facile est eis. Similiter pueris in principio molestum est addiscere, adeò quòd verberibus oporteat eos ad hoc compelli: postquā verò consueuerint, amore literarū patriā suam relinquūt, & multas paupertates & molestias sustinent, vt addiscere possint. Sic bene viuere quod primo hominē molestat, per assuetudinē fit homini iocundū. ¶ Ter-

Digitized by Google

tium bonũ est, ꝙ homo securè viuit. Vnde Sene. Pulchrũ est ante mortẽ cõsummare viã, deinde expectare securè reliquã tẽporis partẽ. De hac securitate legitur Prou. 15. Secura mẽs quasi iuge cõuiuiũ. ¶ Quartũ bonũ est, quòd homo Deo diutius seruit & diutiꝰ bene viuit. Vnde Aug. Quid differs in crastinum? Longa vita bona erit si ipsa vita sit, Vtiq; si longa erit, melius bona erit. In veritate quãto habiturus est longiorẽ vitã, tanto amplius desiderare debes vt bona sit. Sicut aliquis quãto amplius habet de vino, tãto amplius desiderare debet vt bonũ habeat, & amplius displicet sibi si corrũpatur. ¶ Quintũ bonum est, ꝙ gratius est seruitium eorũ Deo, qui cito ad eum conuertuntur. Illi enim de puro & optimo vitæ suæ, & quasi de flore & vigore Deo offerũt: qui autẽ tardè volunt conuerti, quasi fæces Deo reseruãt. Qui timere possunt ne de fæcibus calicis iræ Domini bibant: iuxta illud Psal. Fæx eius nõ est exinanita: bibẽt omnes peccatores terræ. Isti de vita sua primo offerunt quod pulchrius est & melius in ea diabolo vel mundo, tanquam domino: reliquias verò volunt Domino offerre, illud scilicet de quo mundus non curat: cum tamen ea optima & electa debeant esse. Vnde Ecclesiast. 13. Fili, si habes, benefac tecum, & dignas Deo oblationes offer. Et in libro Numerorum 18. Omnia q̃ offertis de decimis & in donario Domini separabitis, optima & electa erunt. De illo qui quod deterius est, Deo offert, dicit Dominus Mala. 1. Offer illud duci tuo si placuerit ei, ac susceperit faciẽ tuã, dicit Dominus exercituum. Et iterũ ibidẽ: Maledictus q̃ habet in grege suo masculũ, & votũ faciens immolat debile Domino qui rex magnus est, dicit Dominus exercituum. præcipue placet Deo seruitiũ iuuenũ. Vnde Dominus

minus Matth. 19. Sinite paruulos venire ad me, & nolite prohibere eos. Et 21. Nunquam legistis: quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. ¶ Sextum bonũ est, quòd homo moritur certus certitudine spei de salute sua. E contrario incertus moritur qui in fine pœnitet. Vnde August. Si quis positus in vltima necessitate voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & hinc vadit, fateor vobis non ei negamus quod petit, sed non præsuminus. Pœnitentiam dare possumus, securitatem verò non. Non dico damnabitur, sed nec dico liberabitur. Vis ergo à dubio liberari? Age pœnitentiam dum sanus es. Si sic agis, ego dico tibi quòd es securus: quia pœnitentiam egisti eo tempore quo peccare potuisti. Si vis agere pœnitentiam quando peccare nõ potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. Item Augustinus: Duę res sunt, aut ignoscitur, aut non ignoscitur: quid horum futurum sit tibi, nescio, tene certum, & dimitte incertum. ¶ Septimum bonum est, quòd ignis purgatorij euitatur. Licet ille qui tardè conuertitur, saluetur: sic tamen saluus erit quasi per ignem. 1. ad Corinthios 3. ¶ Octauum bonum est, quòd maius præmium recipit. Habet enim Deus vnde melius remuneret eos qui sibi diutius seruierunt. Et licet saluetur qui tardè conuertitur, si verè sicut ille qui cito conuertitur: tamen in domo Patris cœlestis mansiones multæ sunt.

De periculis malæ consuetudinis.

TErtiò deberet homines mouere ad accelerationẽ cõuersionis magnũ periculũ malæ cõsuetudinis. Quod periculum manifestari potest ex diuersis testimonijs scripturarum quæ subiũgẽtur. Legitur Iob 20. Ossa eius implẽtur vitijs adolescentiæ eius, & cũ eo in puluere dormient.

Vitia

Vitia adoleſcẽtiæ ſi homo in his perſeueret ſunt ſimilia guttæ quæ oſſa ſubintrat quæ vix curatur. vnde talia vitia non relinquunt hominem dum viuit. vnde Prouerb. 22. Prouerbiũ eſt, Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cùm ſenuerit, nõ recedet ab ea. Vnde narrat hiſtoria Græcorum, quòd Alexander Magnus carere non potuit moribus & inceſſu Leonidis pædagogi ſui, & vitijs quibus paruus fuerat infectus. Et Ierem. 13. Si mutare poteſt Aethiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas, & vos poteritis bene facere dum didiceritis malum. A medicis etiam dicitur quòd conſuetudo ſit altera natura. De natura autem dictum eſt, Naturam expelles, furca tamen vſq; recurret. Et ſecundum Auguſt. Dum conſuetudini non reſiſtitur, fit neceſsitas. Quantum ſit periculum malæ conſuetudinis, oſtendit nobis gloſ. ſuper Matt. 26. vbi Petrus in prima negatione dicit, Neſcio quid dicis. In ſecũda cùm iuramento negat. In tertia deteſtatur, & iurat quòd non nouerit hominẽ. Perſeuerare in peccato, vt dicit gl. dat incrementũ ſcelerum: & qui minima ſpernit, cadit in maiora. Ad oſtendendum etiam pericula malæ cõſuetudinis, valere poſſunt quæ de Lazaro leguntur. Ioan. 11. Lazarus enim figuram tenet eorum qui ſunt in peccato malæ conſuetudinis: de quo dicit Martha, Domine, iam fœtet. Lapis etiam ei erat ſuperpoſitus. Ligatus etiam erat manus & pedes inſtitis, & facies eius erat velata ſudario. Et iſta quatuor ſpiritualiter reperiuntur in homine qui eſt in peccato malè conſuetudinis. Natura enim ipſius quaſi corrupta eſt, adeò vt ei ſapiant quæ debuerunt ei deſipere, & ea deſipiant quæ debuerunt ei ſapere. Vnde fœtidi ſunt coram Deo & angelis eius ſicut corpora corrupta hominibus fœtent. Vnde

in

Digitized by Google

in Psal. Corrupti sunt, & abominabiles sunt facti in iniquitatibus suis. Nimis tardè adhibetur sal vel myrrha pœnitētiæ hominibus qui in peccatis cōsueti sunt: sicut carnes tardè sale condiuntur quæ iam scaturiunt vermibus. ¶Homo etiam qui est in peccato malæ consuetudinis habet velut magnum lapidem supra seipsum positum, scilicet ipsam malam consuetudinem. Vnde super Ioan. 11. dicit glos. quòd Dominus fremuit, lacrymatus est, & clamauit: quia difficile surgit quem moles malæ consuetudinis premit. Homo qui in peccato malæ consuetudinis est, similis est illi qui in puteum cecidit: super cuius os magnus lapis est positus. vnde in Psalm. Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suum. Tempestas aquæ hominem demergit in consensu peccati mortalis. Profundum absorbet cùm peccatum peccato additur. Puteus vrget os suum, quando homo in seruitutem malæ consuetudinis redigitur. Manus verò & pedes habet talis ligatos institis, propter magnam difficultatem ad bene operandum quæ in eo est. Vnde August. Ligatus eram, non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Faciem etiam habet velatam sudario, quia ex hoc quòd diu in tenebris peccatorum fuit, spiritualem visum amisit. Homo peccatis assuetus, est velut equus effrenis qui est in cursu, nec de facili potest retineri. vnde Ierem. 8. Nullus est qui pœnitentiam agat super peccato suo, dicens: Quid feci? sed omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium. In quanto periculo sit talis homo, ostenditur. Psalm. 34. Viæ illorum tenebræ & lubricum: & angelus Domini persequēs eos. Mirum est si non cadat, qui per viam tene-

bro

brosam & præcipitē & lubricam vadit,& incessanter impellitur à forti tētatore,cùm ipse sit debilis. Verè potest dicere illud, Domine,vim patior. Et trahi videtur ab ipsa consuetudine ad interitum. vnde Prou.24. Et qui trahuntur ad interitum,liberare ne cesses. Peccatū ante consuetudinem est vt funiculus , imò vt filum stupeum respectu status, in quo est post consuetudinem. vnde Esa.5. Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis,& quasi vinculum plaustri peccatum. Peccatum cōsuetudinis est velut vinculum plaustri,quod decem boues,id est,decem prædicatores, vix rumpere possunt. Vnde dicit gl. super illum locum, Meritò iniquitas in funiculis vanitatis trahitur:quia peccata peccatis connectuntur , & inania sunt vt fila aranearum. Sed si exire volumus, tāquam vinculis solidissimis tenemur. Peccatum etiam consuetudinis est velut languor inueteratus, qui difficile curatur. vnde Ecclesiast. 10. Languor prolixior grauat medicum , sed breuem languorem præcidit medicus. Item Ecclesiast.18. Ante languorem adhibe medicinam. Et Senec. Minus negotij haberet medicus , si ad recens vulnus aut vitium adhiberetur : sequerentur teneri & rudes tecta monstrantem. Nemo difficulter ad naturam reducitur, nisi qui ab illa defecerit. & Matt.9. legitur, quòd discipuli non potuerūt expellere malignum spiritū à quodam in quo fuerat ab infantia. & Basilius Magnus dicit, quòd sicut nō potest aliquis dediscere maternā linguā : sic vix longam peccati consuetudinē. Tanta est vis consuetudinis , vt quod homo cōsueuit facere vigilans, quādoq; facit dormiens: & quando consueuit facere viuēs, interdum faciat moriens : vnde refertur de quodam medico , cui debebantur XIII. libræ ad tres annos

annos soluendæ, quòd cùm laboraret in extremis, & admoneretur vt confiteretur, & Eucharistiam sumeret, nihil aliud ab eo poterant extrahere nisi XIII. libras ad tres annos soluendas. Et sic loquens expirauit.

De cõuersione dilata. Et de XII. quę faciũt ad hoc quòd conuersio dilata sit difficilior.

QVartò deberet mouere homines ad accelerationem conuersionis hoc, quòd conuersio dilata difficilior est, accelerata verò facilior. vnde Beda super Lucam: Diabolus quãto diutius possidet, tanto difficilius dimittit. Et iterum: Quanto citius, tanto facilius diaboli dominiũ euitatur. Sicut optimus modus occidendi serpentem materialem est per cõtritionem capitis: sic optimus modus vincẽdi serpentẽ infernalem est per cõtritionẽ capitis ipsius. Tunc caput eius conteritur, cùm in principio cõflictus ipse deuincitur. Vnde Dominus dicit ad serpentẽ de muliere, Ipsa conteret caput tuum. & Hier. Lubricus est antiquus serpens, & nisi capite teneatur, statim illabitur. & Eccl. 25. Non est caput nequius super caput colubri. & Cant. 2. Iubet Dominus capi vulpeculas. & 1. Reg. 17. legitur Dauid percussisse Goliam in fronte, & sic eum interfecisse. In fronte diabolũ percutit, qui in principio vitæ suæ eum deuincit. Sed velut in calcaneo vult eum percutere, qui in fine vitæ suæ quærit eum vincere. Pharao autem populum Iudæorum in morte primogenitorũ dimisit: vt legitur Exod. 2. per alias plagas non dimisit eum: nec diabolus populum Christianum perfectè dimittet, donec ecclesia studeat correctioni paruulorũ, & laboret ad interficiendum peccata dum recentia sunt.

Duodecim verò sunt quæ faciũt ad hoc quòd conuersio dilata sit difficilior.

Prim

PRimum est induratio. Puerilis enim ætas tenera est & susceptibilis impressionis: senilis verò dura est. vnde Eccl. 30. Curua ceruicem filij tui in iuuentute, & tunde latera eius dum infans est, ne fortè induret, & ne credat tibi. Virgula dũ tenera est, potest ad rectitudinem adduci si curua est. Trabem verò postquam desiccata est, si curua sit, impossibile est ad rectitudinem reduci. Sic paruuli corrigi possent, si diligentia debita adhiberetur. De senibus verò in malitia sua induratis non multum sperandum est. Omnis malus animus priusquam indurescat, malitia eius moliri potest: sed postquã indurauerit, desperandum: id est, non multum sperandum. ¶ Secũdum faciens ad difficultatẽ conuersionis est hoc, quòd cõtrarium gratiæ Dei iam occupauit hominem: ideo Dei gratia difficilius in eo recipitur, sicut materia quæ habet aquã difficilius accipit ignẽ, quia ignem inuenit ibi quod sibi repugnet: sicut est manifestũ in candela madefacta. De facili capitur castrum in quo nullus repugnat, & de facili vestis rectam formam suscipit, quæ nondũ prauam suscepit. In paruulis vitia nondum sunt: vel si sunt, parua sunt. Ideo de facili possunt extirpari. Ideo dicitur in Psal. Beatus qui tenebit & allidet paruulos suos ad petram. ¶ Tertio facit ad hanc difficultatem hoc, quòd ille qui diu distulit conuerti dissipauit se in bona naturæ. Virtutes enim naturales quas habebat in pueritia, amisit: scilicet virginitatẽ, innocẽtiam, humilitatẽ. Propter quas virtutes dicit Dominus Mat. 19. Sinite paruulos venire ad me, & nolite prohibere. Talium enim est regnũ cœlorũ. scilicet illorũ qui habẽt per gratiã, ea quæ habẽt paruuli per naturam. Facilius est aliquẽ ditari quantũ ad diuitias huius seculi, qui habet multa bona sibi dimissa

à par

Digitized by Google

à parentibus, quàm illum qui bona paterna iam cõsumpsit. Sic paruulus qui bona naturæ habet, facilius ditari potest diuitijs spiritualibus, quàm ille qui peccãdo bona naturæ cõsumpsit. ¶ Quarto facit ad difficultatẽ hãc hoc, quòd ille qui differt conuerti habet vas minus idoneũ, cui Dominus libẽter infundat balsamũ gratiæ suæ. Verisimile est enim est ꝙ vas cordis quod diuti⁹ immũditiã peccati continuit, ad gratiã suscipiendã minus sit idoneũ. Nullus libenter infundit balsamũ vasi quod diu continuit lutum. ¶ Quinto facit ad difficultatẽ istam hoc, ꝙ quãto aliquis diutius in peccato manet, tãto amplius oneratur peccatis: quia peccatũ quod per pœnitentiã non diluitur, suo põdere ad aliud trahit. Vnde onus & pœnæ & culpæ crescit in peccatore: & ideo minus semper potest surgere à peccato, præcipuè cùm ipse semper debilior fiat. Et hoc est vnũ vnde multũ apparet, ꝙ̃ stulti sunt illi qui differũt cõuerti. Ille enim qui nõ potest leuare onus peccatorũ quãdo minus est, quomodo leuabit illud quando maius erit? Vnde legitur in Vitispatrum, quòd beatus Arsenius qui habitauit in eremo Scythiæ, talem vidit visionẽ. Venit ad eum vox, dicens, Egredere, & ostendam tibi opera hominũ: & egressus vidit Aethiopẽ nigrum cum securi cædentẽ ligna, & facientẽ grandem sarcinã, & tentabat leuare eam, & præ magnitudine nõ poterat: & iterum cædebat alia ligna, & addebat sarcinę. Exposuit ergo ei hanc visionẽ, dicens: Qui cædebat ligna, & adhuc super sarcinam addebat, homo est qui est oneratus multis peccatis, & semper addit alia peccata, cùm oporteret ea deponere & demere. Tali fatuitate laborat qui differt agere pœnitentiam vsque ad senectutem, quasi laboraret ille qui haberet quatuor iumenta & onera

Digitized by Google

eis sufficientia, & imponeret onera quatuor iumentorum debiliori ex illis. Sic homines senio, quod est debilissima pars vitæ hominis, totum onus vitæ volūt imponere. ¶ Sexto facit ad difficultatem cōuersionis hoc, quòd quanto aliquis in peccato diutius moratur, tāto amplius à Deo elongatur. Non est verisimile, quòd ille qui non cessat se elongare à Deo per XL. annos, posset de facili in otio vel quindecim diebus in quibus durat infirmitas, ad Deum redire. Licet hoc possit accidere, & interdū accidat quando ventus Spiritussancti placuerit afflare alicui. Sed raro accidit. ideo scriptum est: Qui elongant se à te, peribunt. Et Esa. 55. Inuocate eum dum prope est. Solet dici quòd tantum est à sancto Dionysio vsq; ad vrbem Parisiensem, quantum ab vrbe Parisiensi vsq; ad sanctum Dionysium. Sic qui longo tempore se à Deo elongauit, non nisi longo tempore ad Deum redit, nisi Deus valde magnā gratiam ei facere voluerit. ¶ Septimo facit ad difficultatē cōuersionis hoc, quòd homo circa mortē multa habet impedimenta: scilicet infirmitatē & solicitudinē de dispositione domus suæ, quæ non permittunt hominē cogitare de anima sua. vnde Hieron. Dum infirmitate opprimeris, nihil aliud potes cogitare quàm sentis. & Aug. Mors vrget, peccata terrent, vxor & filij quos amauit ad se vocant. ¶ Octauo difficile cōuertitur talis: quia iustum est vt à Deo contēnatur moriens ille qui eum cōtempsit viuēs. vnde Esa. 33. Væ qui spernis, nónne & ipse sperneris? & Io. Chrysostomus: Hac animaduersione percutitur impius, vt moriens obliuiscatur sui, qui dum viueret oblitus est Dei. Nono difficile cōuertitur homo qui differt conuerti vsque ad mortem: quia tunc magis diabolus impugnat hominem, sciens quia si tunc

hom

Digitized by Google

hominē amiserit, decætero eum nō recuperabit. vnde Gen.3. dicitur serpētı:Tu insidiaberis calcaneo eius. In calcaneo, qui est extrema pars hominis, intelligitur finis vitæ, cui diabolus maximè insidiatur. Tunc enim summum studium & laborem apponit vt hominem deuincat. Interdum xx. annis prouidet diabolus ante mortem vnde hominem in morte detineat. Faciet enim hominem aliquid iniustè acquirere, quod in morte nō vult restituere. vnde, Magna est fatuitas eorum qui ita præsumūt quòd in morte conuertātur, & quòd tunc diabolū deuincāt, quādo ipse melius præparatus est ad præliū. Similes videntur esse illi qui ludēs ad schachos & parum de ludo sciēs cogitaret apud se, ego permittam mihi familiam auferri, deinde in fine mactabo illum cum quo ludo in angulo, cùm tamen sciret illum cum quo ludit peritissimum esse lusorem. Velut imperitus lusor est peccator, qui semper in tentationibus succumbit, qui familiam virtutum amisit. Velut peritissimus lusor est diabolus, qui ab initio mundi exercitatus est in ludo tentationum. Qua præsumptione ergo confidit peccator quòd in angulo debeat eum mactare, idē in fine vitæ suæ vincere, præcipuè cum sine Deo nihil possit facere, & Dei auxilio adeò indignū se fecerit, vt non solum nō sit dignus à Deo adiuuari, sed irrideri. vnde Prou.1. Vocaui, & renuistis. & subiūgitur: Ego quoq; in interitu vestro ridebo. ¶ Decimū faciēs ad hoc quòd ille cum difficultate conuertatur qui cōsueuit peccare, est amaritudo quam inuenit cùm attētat bonū operari: ex diuturna enim infirmitate in qua fuit, amaritudinē inuenit, vbi debuit inuenire dulcedinē. vnde August. Palato ægro pœna est panis qui sano est suauis. Et oculus ægris odiosa est lux quæ sanis est amabilis.

Digitized by Google

Inuenta autem amaritudine in bono opere quod attẽtat,statim dimittit illud peccator ad modum simiæ, quæ gustata exteriori amaritudine nucis, tam citò eã proijcit, & ideo ad dulcedinẽ nuclei non peruenit. Sic peccator ad dulcedinẽ præmij vel spiritualiũ cõsolationũ nõ peruenit,quia dimittit bene operari, quãdo inuenit aliquam difficultatẽ in bono opere. Amaritudo ista significata est per amaritudinẽ illarum aquarũ quas inuenerunt filij Israël de Aegypto reuertẽtes, vt legitur Exo.15. quæ dulcoratæ fuerũt, cùm lignũ misissent in eas. In quo ligno significata est memoria Dominicæ crucis,quę valet ad dulcorãdũ pœnitentibus amaritudinẽ quam sustinent:iuxta illud Greg. Si passio Domini ad memoriã reuocetur. nihil adeò durũ quod nõ æquo animo toleretur: Propter difficultatẽ quam habet aliquis in bono opere post peccatũ, dictum est Heuæ postquam peccauerat, Gen.3. In dolore paries. ¶ Vndecimũ faciens ad difficultatem conuersionis est tristitia quam inuenit peccator,quãdo cogitat se separari à vita in qua diu fuit. Et hæc est causa quare ista memoria mortis amara est diuitibus,quia nõ possunt sustinere etiã quod cogitẽt se separari à diuitijs quas amauerũt. Vnde Eccl. 41. O mors,quàm amara est memoria tua homini iniusto, & pacem habenti in substantijs suis. ¶ Duodecimũ faciens ad difficultatem cõuersionis,est quidam magnus timor qui est in peccatore de inexperiẽtia bonæ vitæ:quia omnis peccator ad modum Cain habet caput tremulum,trepidans vbi timendũ non esset. Credit enim quòd mori debeat si Deo seruiat:iuxta illud Prouerb. 22. Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum occidendus sum.

❧ Quòd ille qui differt conuerti sit iniquus in Deum.

Quint

QVinto debet mouere hominẽ ad accelerationem cõuersionis hoc, quòd ille qui differt cõuerti, iniquus est in Deum, in angelũ, in seipsum, in proximum, & etiam in inferiores creaturas. ¶ In Deũ sex modis iniquè agit. ¶ Primo, quia quasi apponit fel in escam eius: iuxta illud Psal. Dederunt in escã meã fel. Velut esca Domini est bonũ opus: quia in eo Dominus delectatur. iuxta illud Cãt. 2. Qui pascitur inter lilia: id est, inter mũda opera. Escæ ergo Domini apponit fel, qui bonis operibus quę agit amaritudinẽ peccati admiscet. valde peruersus esset coquus alicuius principis si in esca Domini sui absinthiũ poneret. ¶ Secũdo iniquè agit in Deũ, quia illud differt ante oculos eius quod maximè Deo displicet: scilicet peccatũ. Quòd peccatũ maximè displiceat Deo, ostensum est in principio tractatus. ¶ Tertio iniquè agit in Deũ: quia contemnit eũ se misericorditer vocantẽ, & æterno regno volentẽ pacẽ eius emere, cùm ipse meruerit mortẽ ęternã. Vnde Esa. 31. Audiẽt aures tuæ verbũ post tergũ monẽtis. scilicet Domini. Et ad Rom. 2. An diuitias bonitatis Dei, & patientię, & longanimitatis contẽnis? Greg. Debemus Dei misericordiam saltem erubescere, si nolumus eius iustitiam formidare, qui tanto ampliori improbitate contemnitur, quanto contemptus vocare non dedignatur. ¶ Quarto iniquè agit in Deum: quia Deũ qui eum expectat vt pius pater, quantum in se est affligit tarditate sua. Ad quod possumus referre illud Tob. 9. Scis quoniã dies computat pater meus: & si tardauero vna die plus, contristabitur anima eius? verba sunt minoris Tobiæ ad angelũ. ¶ Quinto iniquè agit in Deum: quia deteriorem partẽ vitæ suæ Deo reseruat, meliorẽ partẽ diabolo immolans. ¶ Sexto iniquè agit in Deum:

Digitized by Google

quia ex misericordia Dei iram sibi prouocat: & ex hoc vnde debuit sumere occasionem Domino seruiendi, sumit occasionē Deum impugnandi. Ex eo enim quòd sperat quòd Deus eum misericorditer debeat expectare, proponit diutius eum offendere. Vnde Apostolus ad Rom. 2. Ignoras quoniam bonitas Dei ad pœnitentiam te adduxit? secūdum autem duritiam tuam & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. talis de bonitate Domini malitiam colligit.

Quomodo differens conuerti sit iniquus in angelum.

IN angelū etiā peccat tripliciter. ¶ Primo, quia quantum in se est eum affligit, in expectatione gaudij de conuersione ipsius, vt dicitur Prou. 13. Spes enim quæ differtur affligit animā. De gaudio verò, legitur Luc. 15. Gaudiū est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente &c. ¶ Secundo, quia frustratur angelus fructu laboris sui, cùm peccator cui deputatus est ad custodiam ac eius admonitionē se non corrigit. ¶ Tertio verò, quia angelo sibi deputato reuerentiā debitā non exhibet, dum ante eum abominationes suas committere non veretur, vel in ipsis iam cōmissis manere. Contra quod dixit Bern. Quouis angulo, quouis diuersorio reuerentiam habe angelo tuo. Nec audeas illo præsente facere, quod me vidente non auderes.

Quomodo differens conuerti sit iniquus in seipsum.

INiquè etiā agit in seipsum, dum se potius vult habere malum quàm bonum, infirmū quàm sanum, mortuū quàm viuū, seruū pessimū quàm liberū, in statu latronis q̄ in statu regis, nihil habentē q̄ omniū bonorū ecclesię participē, inutilem

lem quàm multum valentē. Quòd ille qui differt cōuerti potius amet se malū quàm bonū, manifestum est ex hoc, quòd nullis admonitionibus malitiā vult relinquere & bonitatē recipere, in quo seipsum viliorē habet omnibus rebus suis. Omnes enim res suas potius vult habere bonas quàm malas. Vnde Aug. dicit ei qui talis est, Bona vis habere, & malus vis esse. Quòd talis amet se infirmum quàm sanū, patet ex hoc quòd peccatū mortale infirmitas est ad mortē. Quòd etiā potius se amet mortuū quàm viuū, patet ex hoc verbo Augustini prius posito: Differebā, inquit, viuere in te, & nō differebā in memetipso mori. Quòd etiā talis potius se amet seruū quàm liberū, patet ex hoc quòd peccatū est pessima seruitus. Vnde qui facit peccatū est seruus peccati. Bern. An nō seruus cui dominatur iniquitas? Ita, & maximè nisi indignius fortè iudices hominē tibi quàm vitiū dominari. In statu etiā latronis plus se amat quàm in statu regis: quia qui est in peccato mortali, ad modum latronis adiudicatus est patibulo inferni: qui verò est in statu gratiæ, ad regnum æternū inunctus est. Item qui est in mortali, nihil habet, imò etiā nihil est: iuxta illud 1. ad Cor. 13. Si habuero omnem fidem ita vt montes transferam, charitatē autem nō habeam, nihil sum. Qui verò est in statu gratiæ, particeps est omniū bonorum ecclesiæ. vnde Dauid: Particeps sum ego omniū timentiū te. Item qui in mortali est, inutilis est. Vnde Psalm. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Qui verò in statu gratiæ est, multi valoris est. vnde Ecclesiast. 16. Melior est timens Deum, quàm mille filij impij.

Quòd differēs cōuerti sit iniquus in pximū.

IN proximū etiā iniquè agit, qui differt cōuerti, tripliciter. Primo, quia corrūpit eum suo

Digitized by Google

malo exemplo. vnde Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus &c. Dicitur aliquis peccare in eum, quo sciente peccat: quia eum suo malo exemplo corrumpit. ¶ Secũdo peccat talis in proximum: quia debito auxilio eum defraudat. Cùm deberet eum iuuare in pugna cõtra diabolum ipse potius nocet ei. Magna iniquitas est sociũ suũ in bello deserere, & ad patrẽ inimicorũ se vertere. Eccl. 4. Melius est duos esse simul quàm vnum. Habent enim emolumẽtũ societatis suę. Si vnus ceciderit, ab altero fulcietur. ¶ Tertio iniquè agit in proximũ, quia peccato ipsius sæpe punitur proximus. vnde legit Iosue 7. quòd propter peccatũ Achor populus Israël punitus sit. Terga enim verterunt hostibus suis, & XXXVI. ex eis corruerũt.

Quomodo differens conuerti sit iniquus in inferiores creaturas.

IN creaturas irrationabiles peccat ille qui differt conuerti, quia propter peccatum hominis creaturæ irrationabiles quodãmodo puniuntur. Vnde possent conqueri de homine in die iudicij. Sol posset dicere, Ego propter hominis peccatũ claritatem meam amisi. Irrationabilia enim animalia possent dicere si facundiã haberẽt loquendi, Nos propter ipsum in diluuio perijmus. Terra etiam posset dicere, Ego propter ipsum maledicta fui, & spinas & tribulos germinaui. ¶ Sexto deberet mouere homines ad accelerationem conuersionis hoc, quòd difficile est aliquẽ verè conuerti. Vnde Gregor. Plures inueni innocentiam baptismalem seruasse, quàm veram pœnitentiam egisse. Propter hanc difficultatem secarum est vt homo citò conuertatur & frequenter doleat de peccatis suis, & frequenter confiteatur illa, si fortè vna inter multas confessiones inueniatur placens Deo. Nõ enim prima vice qua homo citharizat

rizat vel viellat, bene scit citharizare vel viellare, vt idoneus sit coram rege opus illud exercere, & dignus sit stipēdio: Ita nec prima vice qua aliquis confitetur, interdum bene confitetur: imò pauci sunt qui non faciant sibi perizomata, vt leguntur fecisse parentes nostri, Genes.3. Excusant enim homines peccata sua. Ideo dicitur ad animam peccatricem, Esaiæ 23. Sume citharam, circui ciuitatem meretrix obliuioni tradita: bene cane, frequenta canticum, vt memoria tui sit. Cithara ista confessio est, qua sumpta, circumeunda est ciuitas animæ vt homo omnia peccata sua confiteatur. Et oportet bene cantare: quia confitendo coram rege cœlesti cantatur. Et cantus ille si homo bene cantet cœlesti regno remuneratur.

Quòd peccator sit in periculoso statu.

SEptimo deberet mouere hominem ad accelerationem conuersionis hoc quòd status peccatoris est valde periculosus. Vnde Gen.3. legitur quæsiuisse Dominus ab Adam cùm peccasset, vbi esset: ad significandum quòd consideratio periculi status in quo est peccator, posit & debeat mouere eum ad deserendum peccatum. ¶ In quanto autem periculo sit peccator, ostendi potest multipliciter. ¶ Primo, ex hoc quòd iustitia Dei tenet gladium euaginatum super caput eius: quiescet eum medium, animam à corpore separando, & meliorem partem, scilicet animam, in igne inferni ponet. Sed misericordia Dei gladium illum aliquantulum detinet, si fortè peccator pœnitentiam agere velit. Ad gladium istum possumus referre quod legitur Iob 19. Fugite à facie gladij: quia vltor iniquitatum gladius, & scitote esse iudiciū. Ad idem potest referri quod legitur Ioan.3. Qui incredulus est Filio, non vi

Digitized by Google

dedit vitam: sed ira Dei manet super eum. Hæc ira velut gladius manet super caput peccatoris. In statu etiam periculoso est peccator, quia est in terra inimicorum suorum. Vnde Baruch 3. Quid est Israël, quòd in terra inimicorum est? In terra inimicorum suorum morari periculosum est: ex quo sciunt inimici eius eum ibi esse, & sunt fortiores eo. Item in periculo est peccator: quia ex solo pariete vitreo hostes eius prohibentur ne habeant in manu sua. Paries iste corpus est: post istum parietem stat diabolus malis hominibus: sicut Deus in Cantic. dicitur, post parietē istum stare quo ad bonos. Paries iste de facilè dissipatur: vnde non est necesse erigi magnas machinas ad eius destructionē. Vnus enim paruus lapis manualis ad eum destruendum sufficit. Vnde mirum est quomodo peccator securus est qui capitales inimicos habet adeò potentes, sicut sunt dæmones, & est in castro ita debili. Item in magno periculo est peccator, quia ad mortem vadit. Vnde Ecclesiast. 21. Via peccatorum complantata est lapidibus, & in fine eorum inferi & tenebræ & pœnæ. Debet ergo peccator cogitare vias suas quò tendant, & conuertere pedes suos. iuxta illud Psalmistæ: Cogitaui vias meas, & conuerti pedes meos in testimonia tua. In magno etiam periculo est peccator, quia quodammodo ad portam inferni est: iuxta illud, Appropinquauerunt vsq; ad portas mortis. Portæ mortis vel inferni sunt peccata mortalia. Sic enim vocantur Matt. 16. vbi dicitur, Portæ inferni non prævalebunt aduersus eam. Ad portam inferni dicitur esse qui in peccato est mortali: quia inter ipsum & infernum nihil est medium nisi transitus corporis. Si enim anima à corpore separatur, quasi in puncto infernum intrat.

trat.

trat. vnde Iob 21. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

❧ De magna stultitia differentium conuerti.

OCtauo & vltimo deberet homines mouere ad accelerationem conuersionis magna stultitia quæ ostenditur esse in dilatione conuersionis. Patet autem hæc stultitia sic. Manifestè fatuus esset qui in vitulo caudam quæreret equinam, cum talis cauda non sit de vitulo. Simili fatuitate videtur laborare, qui malam vitam vult ducere, & bonam mortem habere. Cauda enim ista non est de hoc vitulo. Talis erat Balaam, qui dicebat Numer. 23. Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia. Ille qui vsq; ad mortem differt conuerti, per totam vitam suam parat mansionem in inferno, cum tamen nullo modo ibi manere velit, sed in paradiso. Item seminat maledictionem, & tamen vult metere æternam benedictionem, non aduertens illud Apostoli, ad Gal. 6. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet. & illud Prouer. 25. Quod in iuuẽtute tua non congregasti, quomodo inuenies in senectute? Item talis vult colligere de spinis vuas, & de tribulis ficus: quærit enim bonum finem in vita spinis peccatorum plena.

❧ Octo casus in quibus fatua est dilatio.

ET notandum est quod octo casus sunt in quibus fatua solet reputari dilatio, qui omnes satis concordant proposito. ¶ Primus casus est, quãdo aliquis aggressurus est iter. Ibi enim solet fatua esse dilatio. Sic cùm cõuersio quędã inchoatio sit vitæ quæ ducit in cœlũ, fatuũ est differre eam, & hoc multis de causis. Primo, quia breue est tẽpus: iuxta illud Iob 13. Breues dies hominis sunt. ¶ Secũdo, quia lõga est vita. vnde 3. Reg. 19. dictum est Eliæ: Surge, comede, grandis enim

tibi

tibi restat via. Tertio à magnis expectamur. Curia enim cœlestis nos expectat. Quarto, quia ad magna expectamur, scilicet ad regnũ. vnde Matthæi 25. Venite benedicti Patris mei, percipite regnũ &c. Quinto propter impedimenta quæ in via possunt accidere. Potest enim locus pœnitentię auferri, dum homo nimis differt cõuerti. vnde ad Heb. 12. dicitur Esau, quòd non inuenit pœnitentię locũ, quãquam cũ lacrymis inquisisset eũ. Sexto, ne fortè ianua clausa inueniatur: secũdum quod legitur de fatuis virginibus Matt. 25. ¶ Septimo, quia quãdo aliquis tardè inchoat dietam suã, oportet eum amplius laborare, & in tẽpore minus idoneo labori. Sic necessariũ esset illis qui vsq; ad senectutẽ differunt conuerti, vt tunc amplius laborarent: & illa ætas minus est idonea labori pœnitentiæ. Sen. Faciamus quod in itinere fieri solet: qui tardius exierunt, velocitate moram compensant. Et vt vno verbo dicam, omne bonum illi deficit, qui de nocte ad hospitiũ venit. Satis malum hospitium habebit, cuius hospitium infernus erit. In hoc autẽ hospitio hoc præcipuè timendum est, quòd de cętero mutari nõ poterit. Malum etiam hospitiũ habebit, qui in igne purgatorij hospitabitur. ¶ Secundo, fatua est dilatio in rerum repetitione, propter periculum præscriptionis: quando enim aliquis rem aliquam diu possidet, ratione diuturnę possessionis vult postea detinere eam. Sic diabolus quanto diutius hominem possidet, tanto difficilius dimittit: vt dicit Beda. ¶ Tertius casus est, si quis in locum immũdum cecidit, fatuus est si voluntariè inde differt exire. Nulla enim immunditia est maior quàm immunditia peccati. Quod patet ex hoc quòd luciferũ quo nulla creatura pulchrior erat, vnica macula peccati adeò deturpauit vt absq;

horr

horrore ab homine conspici non posit. Quanta ergo fatuitas est, quòd homo de peccato differat exire? Mira insania, si asinus alicuius in lutum ceciderit, tam citò vult eum extrahere. Si verò ipsemet in peccato ceciderit, non curat exire inde. Vnde Bern. Cadit asina, & est qui subleuet: perit anima, & nō est qui recogitet. Et Dominus Luc. 2. Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadit, & non cōtinuo extrahit illum die sabbati? ¶ Quartus casus in quo fatua est dilatio, est quando aliquid magnum alicui offertur, & ille differt recipere, cum ex dilatione posit impedimētum interuenire. Valde fatuus esset ille cui rex Franciæ vellet ciuitatē Parisiensem dare, si differret eam recipere. Citò enim posset rex cōsiliū suum mutare: Sic valde fatuus est ille, quem Deus vult inungere vnctione gratiæ suæ ad regnū cœleste, si ille differat vnctionē illam recipere, cùm ipse sciat quòd diabolus pro posse suo conabitur impedire eam. ¶ Quinto fatua est dilatio in præparatione eorū quæ scit homo sibi fore necessaria, & nescit qua hora, & præcipuè quando illa non possunt in breui præparari. verbi gratia: Si quis trāsfretare debeat, & incertus est qua hora nauis in litore debeat discedere, fatuus est si ea quę sibi necessaria sunt, differat præparare. Sic cum sine charitate quæ vestis est nuptialis, nemo posit in paradisum intrare, & incertum sit qua hora debeat homo de vita ista discedere, fatuus est qui differt eam sibi præparare. Si enim tunc quando mors vrget, primo quærat lanam, & linum, & nere incipiat, & ordiri, & texere, forsitan ad tempus præparata non erit. Et frequenter euenit illud, quòd ille qui creditur cum charitate discedere, discedit cum sacco seruilis timoris, cum qua aulam cœlestis regis non poterit intrare.

vnde

Digitized by Google

vnde legitur Esther 4. quòd non erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. ¶ Sexto fatua est dilatio in rebus illis quarũ tempus & opportunitas transit: vt in transportatione plantarum, directione virgarum, edomatione animalium, instructione puerorum, curatione infirmitatũ, resistentia hostium, lotione vestium, salitione carnium, fornicatione vestiũ. Fatuus esset qui transplantare vellet arbores iam inueteratas, vel dirigere trabes magnas iam desiccatas. Virgæ teneræ transplantari solent & dirigi. Sic homines dum in tenera sunt ætate, transplantari possunt in hortum ecclesiæ, & ad rectitudinem vitæ reduci. In senectute verò valde difficile est. Vnde Eccles. 3. Est tempus plantandi, & tempus euellendi quod plantatum est. Fatuus etiam esset qui diceret, Nolo equum meum assuefacere ambulationi, donec insenuerit, & donec in foueam me præcipitauerit, & mihi collum fregerit. Sic fatuus est qui corpus suum non vult domare per pœnitentiam, donec in foueam peccati spiritum præcipitauerit, & quasi fregerit ei collum, dando ei occasionem mortalis peccati. Equus inueteratus non assuescit ambulationi: nec vetus canis vinculo, nec vetusta pellis tenet suturam. Tardè adhibetur medicina infirmitati, cùm ex diuturnitate incurabilis facta fuerit. Tardè etiam abluuntur vestes, cùm ex diuturnis sordibus iam computruerunt. Fatuus esset qui haberet vas aureum, & balsamum sibi oblatum in eo ponere nollet, donec lutum multis annis in eo tenuisset: sic fatuus est qui in se gratiã Dei in pueritia non vult recipere: sed vult vsq; ad senectutẽ vas esse peccati & immunditiæ. Tardè etiam resistitur hostibus, quando iam totum occupauerunt. Tardè sal adhibetur carnibus, quando iam scaturiunt vermibus.

mibus. Tardè etiam informantur vestes, quando prauam formã iam susceperunt. In his & in similibus nouerũt homines tempus opportunum eligere: de tempore verò opportuno suę correctioni non curãt. Nihil enim est eis seipsis vilius: iuxta illud verbum Sen. Sotulares suos student homines in nouitate rectè informare: de seipsis verò rectè informandis in sua nouitate nõ curant, chariores habentes sotulares suos seipsis. Diligenter instruunt filios suos de informatione vestium, de informatione verò ipsorum filiorum non curant. ¶ Septima fatua est dilatio, quando subueniendum est alicui rei in qua aliquid continuè deperit: vt quãdo subueniendum est domui quæ succensa est igne. Ignis enim qui non est otiosus, incessanter aliquid de domo destruit: sic ignis peccati bona naturalia consumit. Et ideo fatuus est qui differt eum à se excutere. Vnde Bern. Abscõdi ignem in sinu meo, & exusto iam latere, nudatis iam visceribus, iam sanie defluente, adhuc consulendum est an excutiam illum. ¶ Octauo fatua est dilatio quando aliquis debet subuenire rei quæ in periculo est: vt si quis ceciderit in aquam profundam, & adhuc supernatat, sed incertum sit quãdo debeat descendere in profundum sicut lapis, fatuus est qui differt tali subuenire dum potest. Et præcipuè ille fatuus est qui est in periculo, si petat dilationem sui succursus, dicẽs: Nolo adhuc mihi subueniri vsq; ad annum. Qui in peccato mortali est, cecidit in aquam profundam, quasi incertus quando ad profundum inferni descendere debeat. Et cùm ad pœnitentiam monetur, quasi quædam tabula ei porrigitur, in quą de naufragio euadat. Pœnitentia enim est secunda tabula post naufragium: vt dicit Hieron. Vnde valde fatuus est peccator, si differt tabu-

Digitized by Google

lam istam recipere: vel si nimis paruã eam quæsit, quæ eum à naufragio liberare non possit: vel si postquam super eam ascenderit, illam dimittit, donec ad securitatem portus peruenerit. Mira insania est, quòd homines postquam tabulam ascenderũt: iterum in mare voluntariè insiliunt.

De dilatione confessionis. Et de fatuitate eorum qui differunt confiteri.

Dicto de dilatione conuersionis, consequenter dicemus aliqua specialiter de dilatione confessionis. Et primo ostendemus cõmuniter de fatuitate eorũ qui differunt confiteri. Secundo, tangemus de his qui nolunt cõfiteri donec infirmentur ad mortem. Tertio, tangemus de fatuitate eorum qui ante Pascha nolunt confiteri, donec tota Quadragesima vel maior pars Quadragesimæ transierit. ¶Potest autem fatuitas eorum ostendi, qui differunt confiteri, Primo per hoc quòd ipsi volunt se Deo abscondere. Ille enim qui peccatum suum homini confitetur, illud Deo propriè confitetur. Et qui ei vult abscondere peccatum suum, illud vult abscondere Deo: *similis Adæ, qui Domino quærenti vbi esset, ait, vt legitur* Gen. 3. *Vocem tuam Domine audiui in paradiso, & timui eo quòd nudus essem, & abscõdi me.* Quanta autem iniquitas sit abscõsio huiusmodi, ostenditur Iob 31. vbi sic legitur: Humerus meus à iunctura sua cadat, & brachiũ meum cum ossibus suis cõteratur, si abscondi sicut homo peccatum, & celaui in sinu meo iniquitatẽ meam. Mira fatuitas est quòd homo velit Deo abscõdere mala sua, quo vidente ea commisit. Ad cumulum etiam fatuitatis facit hoc, quòd si homo absconditmala sua, à Deo deteguntur. Si verò detexit, à Deo abscondentur. Vnde Naum 3. Reuelabo pudenda tua in facie tua. Et super illud Psalm.

Iniusti

Iniustitias meas non abscondi. dicit glossa, Cùm homo detegit, Deus tegit: cùm homo tegit, Deus nudat: cùm homo agnoscit, Deus ignoscit. ¶ Secundo ostenditur fatuitas talium ex periculo obliuionis. Homo enim qui differt confiteri, multa tradit obliuioni. Vnde Bern. Computatio dilata multa facit obliuisci. Ea quæ obliuiscitur ille qui differt confiteri, non obliuiscitur diabolus, nec etiam ipse Deus. ¶ Tertio ostenditur fatuitas talium qui differunt confiteri per hoc, quòd minus amant seipsos sotularibus suis. Singulis enim diebus volunt sotulares suos tergere, ne si lutum in eis fuerit desiccatum, postea de facili illud remouere non possint: à seipsis verò differunt remouere sordes vitiorum per dimidium annum vel amplius. Stabulum etiam suũ vult purgare homo antequam lutum fenestras occupauerit: seipsum verò non vult purgare per confessionem, licet videat se inquinatum per peccatum vsq; ad fenestras oculorum & aurium.

De sex bonis quæ ex confessione proueniunt.

QVarto potest ostendi fatuitas talium per hoc quòd illa bona amittũtur quæ proueniunt ex confessione. ¶ Primũ bonum quod ex confessione prouenit est, quòd diabolus non ita libenter tentat eum qui per confessionem eius secreta reuelat. Vnde Eccles. 27. Qui denudat arcana, amici fidem perdit. Et Hieronymus, Potestas & virtus traditoris adnihilatur reuelata traditione. Latrones infernales ad modum aliorum latronum scientes se deprehensos fugiũt. Vnde Iob 24. Si subito apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis. ¶ Secundum bonum est, quòd peccatum homini interdum redditur exosum ex erubescentia quam sustinet confitendo illud. Pec

Digitized by Google

cata enim turpia sunt, & nudata turpitudine eorum, quasi erubescerent denudatione suæ turpitudinis, renouare non audent. ¶ Tertium bonum est, consilium ipsius sacerdotis. Vnde Prouer. 24. Erit salus vbi multa consilia. ¶ Quartum bonum est, suffragium orationum ipsius sacerdotis. Debet enim sacerdos orare pro eo qui sibi confitetur. ¶ Quintum bonũ est, quòd pars pœnæ cuius debitor est peccator, ibi dimittitur, & ex vi clauium, & ex erubescentia quæ magna est pœna. ¶ Sextum bonum est, quòd accedenti eo modo quo debet ad sacramentum confessionis, datur gratia si eam non habet, & augetur si eam habet. ¶ Quinto potest fatuitas talis ostendi per hoc, quòd ille differt Deo confiteri, differt Deo aperire. petit sibi Deus aperiri, dicēs Canticorum 5. Aperi mihi soror mea. Et tunc ei aperitur, cùm aliquis peccata sua humiliter confitetur. Expulsis enim vitiorum obstaculis, Deus cor hominis ingreditur: qui autem differt confiteri, differt ei aperire. Si quis de subditis archiepiscopi per horam differret aperire ei ad ostium eius pulsanti, non parum offenderet eum. Quantum ergo potest Deus offendi, quādo aliquis de subditis suis differt ei aperire, per dimidium annum vel amplius? quod frequenter ei accidit. Vnde Ioan. 1. In propria venit, & sui eum non receperunt. ¶ Sexto potest ostendi fatuitas eorum per hoc quòd pessimum hospitem cuius societatem experti sunt esse valde noxiam, per dimidiū annum vel amplius apud se detinere volunt. Hospes iste diabolus est, qui hospitium suum omnibus bonis euacuat. Vnde Ioelis secundo, Quasi hortus voluptatis coram eo, & post eum solitudo deserti. Antequam diabolus veniat ad animam, ibi est abundantia bonorum; & post aduentum eius, magn

Digitized by Google

magna vacuitas. *Mira fatuitas.* Si Christus in se vel in membris suis hospitatus fuerit apud aliquem, vix permittitur ibi esse per diem vnum: diabolum verò permittũt ibi esse plusquam per annum. Vnde hospes qui Christi nomine recipitur, non solùm foetet hominibus cùm est quatriduanus, sed etiam cùm est triduanus vel biduanus. ¶ Septimo potest ostendi fatuitas taliũ per hoc, quòd cum ipsi sint in ore diaboli, iuxta illud Iob 36. Saluabit te de ore angusto latissimè: nescit tamen clamare, imò nec summisse peccatum suũ dicere vt euadat os diaboli. Os diaboli latissimè recipit, angustũ tamẽ est ei qui vult inde exire. Insipientiores vidẽtur esse tales brutis animalibus, quæ clamant cùm à fortioribus animalibus rapiuntur. ¶ Octauo potest ostendi fatuitas talium per hoc, quòd ipsi nesciunt ostium aperire quod est sine sera, vt euadant de miserrimo carcere peccati. Ostium sine claue & sine sera, est os quod ipsi nolunt per confessionem aperire.

¶ De fatuitate differentium confiteri vsque ad mortem.

SPecialiter potest ostendi fatuitas eorum qui confiteri nolunt, donec infirmentur ad mortẽ, multis modis. ¶ Primo per hoc ꝙ tales tunc primò medico spirituali infirmitates animę suę ostẽdunt, cùm iam consilium eius implere non possunt. Dum enim infirmi sunt, impotentes sunt ad agendam poenitentiam. Ideo dicitur Ecclesiast. decimoseptimo, Viuus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus eius. ¶ Secundo potest ostendi per hoc, quòd confessio quæ fit morte vrgente, non est pretiosa Deo. Est enim velut confessio latronum. Latrones non solent confiteri mala sua, nisi prius tormentis interrogati fuerint, & ni-

Digitized by Google

si mortem sibi paratam viderint. ¶ Tertio potest ostendi fatuitas talis per hoc quòd interdum hominem pudet confiteri in morte, quando senex est, peccata quæ fecit in infantia sua. ¶ Quarto per hoc quòd interdum tales loquelam amittunt: & qui noluerunt confiteri dum potuerunt, non possunt cùm volunt. ¶ Quinto per hoc quòd infirmitas & solicitudo quam habent de dispositione domus suæ non permittit eos cogitare de peccatis suis. Præterea sacerdos de consuetudine praua in locis multis accedit ad infirmum, simul confessionẽ eius auditurus, & viaticum daturus, & multi de populo comitantur eum, coram quibus infirmus peccata sua non vult confiteri. Erubescit enim quòd illi à domo exeant, ne credatur enormia commisisse. Et si fortè illi exierint, erubescit infirmus quòd nimium faciat eos expectare.

De fatuitate differentium confiteri donec ferè tota Quadragesima sit transacta.

SEquitur de fatuitate eorũ qui in Quadragesima nolunt confiteri, donec transierit ferè tota Quadragesima. ¶ Potest autem ostendi talium fatuitas multipliciter. ¶ Primo ex hoc quòd ipsi sunt præposteri. Volũt enim vltimo facere quod Dominus vult primo fieri. Vult enim Dominus quòd illi qui ei seruiunt incipiant à confessione. Vnde Psal. Pręcinite Domino in confessione. Et iterum: Præoccupate faciẽ eius in cõfessione. Et Prouerb. 18. Iustus in principio accusator est sui. ¶ Secundo potest ostendi fatuitas taliũ per hoc, quòd tales laborem septem septimanarũ amittunt in magna parte pro labore vnius horæ, eò scilicet quòd nolũt in principio Quadragesimæ cõfessionẽ peccatorũ suorum facere, quæ in vna hora fieret. Plus enim valeret ieiuniũ vnius diei post

post veram pœnitentiam, quàm valeat ieiunium totius Quadragesimę ei qui remanet in peccatis suis. Et licet peccata dimittantur sola contritione cum proposito confitendi: tamen frequenter homines qui instructi non sunt, nesciunt peccato renuntiare, donec in confessione instruuntur. Vnde frequenter nō dimittuntur eis peccata ante confessionem. Fatui etiam sunt tales qui tunc primo manus abluere volunt quando iam cibum sumpserunt. Cibus quo anima reficitur & Deus delectatur, bonum opus est. vnde Ioann. 4. Meus cibus est, vt faciam volūtatem eius qui misit me. Post cibum ergo manus abluit, qui postquam in Quadragesima sua bona opera facit, tunc pòst peccata sua confitetur. Tales etiam tunc primò vineam suam putant, quando maior pars vindemiata est: quia putatio præparat ad hoc vt vinea melius fructificet. Ideo valde fatuus esset qui putationem differret, donec maior pars fructuum esset collecta. Sic cùm cōfessio præparet ad fructum bonorum operum: fatuus est qui confessionem vult differre donec maiorem partem fructuū Quadragesimæ collegerit. ¶ Istud facile est videre in purgatione segetum. Nullus enim differt purgationem segetum in agris, donec maiorem partem frugum messuerit. Item tales tunc primò medico spirituali infirmitatem animę suæ ostendunt, quando casualiter sibi medicinas exhibuerūt, & quādo tempus aptum curationi vel ex toto vel ex maiori parte pertransijt. Item tales tunc primò volunt ferrum remouere de vulnere, quando iam curationem impediunt: cùm tamen dicat Auicenna, quòd dum ferrum est in vulnere, non est malagma apponere: ferrum est in vulnere, dum peccatum est in homine: & dum hoc est, non valent opera quæ homo facit ad vi-

tam æternam. Tales etiam in cibo Domini fel apponunt, iuxta illud Psalm. Dederunt in escam meam fel: id est, amaritudinem peccati. In escam Domini fel ponit, qui bonis operibus quibus Deus habet delectari, peccatum admiscet. Et vt breuiter dicam, tales quando iam ieiunium amiserunt, tunc primo ad illud præparare se volunt. Fatuus reputaretur si quis crucem transmarinam accepisset, & nolet confiteri donec perfecisset peregrinationem suam. Si præuenienda est peregrinatio cōfessione, vt sit inde gratior: quare non similiter ieiunium? Tales etiā tunc primo vas lauare volunt, cùm iam vinum infuderunt, & non euacuata materia morbi curare præsumunt. Tales etiam prius redemptionem suam in magna parte exoluunt, quàm de liberatione sua tractauerint. Vnde accidit, quòd soluta magna parte redēptionis suę, adhuc æquè capti sunt à diabolo sicut prius. Tales morsum serpentis infernalis volunt sanare, adhuc veneno in eis remanente.

De vitio Tarditatis. Et de sex quæ hoc vitiū dissuadeant.

CAPVT. VI.

SEQVITVR de tarditate, que est sextum vitium pertinens ad acediam. Sicut enim acediosus differt inchoare opus quod facturus est: sic tardè procedit in opere iam inchoato. ¶ Sex verò sunt quæ possunt dissuadere nobis vitium tarditatis. ¶ Primū est, ipsa angustia, siue breuitas temporis præsentis. Vnde Eccl. 16. Noli cunctari in tēpore angustię. ¶ Secundū est velocitas ipsarum rerum quæ velociter & quasi cursim pertranseunt

seunt. Vnde Sapientiæ 5. Transierunt omnia illa tanquam vmbra, & tãquam percurrens nuntius. ¶ Tertium est velocitas & strenuitas quam mali habent in eis quæ sibi inutilia vel noxia sunt. Vnde Prouerb. 10. Pedes eorum ad malum currunt, & festinant vt effundant sanguinem. & in Psal. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Item Horatius: Impiger extremos currit mercator ad Indos, Per mare pauperiem fugiẽs, per saxa, per ignes. Et Bernard. Magna confusio. Ardentius desiderant seculares perniciosa, quàm nos vtilia. Alacrius currunt ad mortem, quàm nos ad vitam. Vnde cum imminente passione Domini, cæteri apostoli somnolenti essent, vt legitur Matth. 26. solus Iudas somno non opprimebatur: sed procurabat vt eos adduceret, qui Dominum comprehenderent. ¶ Quartum est, magna offensa Dei quæ ex tarditate ista incurritur. Vnde Prouerb. 10. Sicut acetum dentibus, & fumus oculis: sic piger his qui miserunt eum in via. Acetum molestum est dentibus, & fumus oculis. Sic Deus molestatur in nimia tarditate eorum qui sibi seruiunt. Nec mirum, cùm videat eos qui strenui erant, antequam ad seruitium eius venirent, tunc tardos & pigros fieri quando ad seruitium eius veniunt, cùm volare deberent: iuxta illud Esaiæ 40. Qui sperant in Domino, mutant fortitudinem: assument pennas vt aquilæ, volabunt & non deficient. ¶ Quintum est, magna gratia quam habent apud Deum, seruientes Deo qui ei velociter & strenuè seruiũt. Vnde Prouerbiorum 22. Vidisti virum velocem, in opere suo coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles. ¶ Sextum est, vtilitas quam habent tales ex sua velocitate & strenuitate. Opera enim illorum non impediuntur vel

tædio, vel alia de causa quin perficiantur. Vnde Ecclesiast. 22. In omni opere esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.

De vitio Negligentiæ. CAP. VII.

EQVITVR de negligentia quæ est septimum vitium pertinens ad acediam. Et attenditur negligentia in hoc quòd homo non curat qualiter opus inchoatum faciat, vtrum bene vel male: sed hoc solum curat, vt ab onere laboris inchoati se expediat. Negligentia verò hoc modo sumpta cõtraria est diligẽtiæ. Et attẽditur diligẽtia in hoc, quòd homo ad hoc studeat, vt opus inchoatũ bene fiat. De hac diligentia cõmendatur mulier habẽs decẽ drachmas. Luc. 15. vbi legitur de ipsa, ꝙ amissa drachma vna, accendit lucernam, & euertit domũ, & quęrit diligenter donec inueniat. Ad hanc diligentiam monemur Prou. 24. vbi sic legitur, Diligenter exerce agrũ tuum. Et 27. vbi sic legitur, Diligenter agnosce vultũ peccatoris tui.

❧ De sex quæ faciunt ad detestationem negligentiæ.

SEx verò sunt quæ possunt valere ad detestationem negligentiæ. ¶ Primum est illud Iere. 47. Maledictus qui facit opus Dei fraudulenter: vel negligenter, secũdum aliam literam. Quam literam innuit hîc Glossa interli. super illud verbum, fraudulenter vel desidiosè. ¶ Secundo facit ad detestationem huius negligẽtia quam habent creaturæ irrationabiles circa opera sua. Diligentiam habet natura circa fructus arborũ, satis patet per hoc, quòd eos ita obuoluit duris vel

ama

amaris exterius, dulcedinem & teneritudinem interius reponens. Diligentia etiam quam habet animalia ad foetus suos, satis manifesta est. ¶ Tertio potest valere ad detestationẽ negligentię, diligentia quam habent homines circa ea q̃ pertinẽt ad vtilitatẽ corporis, vel ad honorem mũdi, vel circa ea quibus intẽdunt placere alicui homini. De illis autem solum quæ propter Deum fiunt, non curant homines qualiter fiant. De diligentia malorum habetur Matt. 2. vbi sic legitur de Herode: Diligenter didicit ab eis tempus stellæ. Et subditur, Ite & interrogate diligenter de puero. ¶ Quarto facit ad detestationem huius vitij sublimitas personarũ coram quibus negligẽtia talis committitur: quia coram Deo & angelis eius committitur. Magna diligentia adhibenda esset in psallendo, & alijs operibus quæ fiunt specialiter coram Deo & angelis eius. Vnde in Psal. Quoniam rex omnis terræ Deus, psallite sapienter. & Sapiens: Tanto maiori studio placendi opus est, quanto maior est cui placendum est. Et Dauid: In conspectu angelorum psallam tibi. Et Cant. 8. Qui habitas in hortis, amici auscultant te. Amici isti angeli sunt qui psallentem auscultant te. ¶ Quinto potest valere ad detestationem negligentiæ, vtilitas magna quę prouenit ex diligentia in seruitio diuino. Plus enim valet vna oratio bene facta, quàm mille cum negligentia factæ, tanta potest esse negligentia. Plus etiam valet dies vna ieiunij si fiat eo modo quo debet, quàm ieiunia decem annorum si in mortali fiant. ¶ Sexto facit ad detestationem negligentiæ hoc quòd diligentia in seruitio Dei valde honorifica est Deo. vnde Prouerbiorum decimotertio, Mulier diligens corona est viro suo. Anima quæ debitam diligentiam adhibet in Dei seruitio,

Digitized by Google

glorificat Christum, qui est spōsus animarum: sicut corona quæ reddit illum gloriosum cuius capiti imponitur. Præcipuè autem videtur facere ad detestationem negligentiæ hoc, quòd ex negligentia ista prouenit quod ex seruitio illo vnde deberet acquirere apud Deū, gratiā reportat eius offensam.

De remedijs contra negligentiam.

Contra hāc negligētiā duo spiritualia sunt remedia. ¶ Primū est, timor. Vnde Eccl. 7. Qui timet Deū, nihil negligit. ¶ Secūdū est amor Dei. Qui enim perfectè Deū diligit, diligentiā adhibet in eis quæ ad Deum pertinent, sicut ille qui aliquem recipit in hospitiū quem multū amat, & ad cuius susceptionem lætus est, cum magna diligentia præparat quæ ei necessaria sunt. Vnde Ecclesiast. 30. Splendidum cor bonum in epulis. Epulæ enim illius diligenter fiunt.

De tribus quæ impediunt diligentiam studij.

De negligentia studij specialiter notandum est, quòd tria sunt que impediūt illud. ¶ Primum est, nimia velocitas. Quidam enim sunt qui quasi cursim considerant ea in quibus student: nec possunt expectare donec veritas quam quærunt sibi occurrat. Similes Pilato, de quo habetur Io. 18. quòd cùm quæsiuisset à Domino quid esset veritas, exijt ad Iudæos, & non expectata Domini responsione. Quòd talis velocitas diligentiam studendi impediat, ostendit nobis Sapiens, dicens: Nihil magnum rerum natura cito effici voluit: præposuitque pulcherrimo operi cuique difficultatem. Nascendi quoque hanc legem fecit, vt maiora animalia visceribus parentum diutius continerentur. Sic tardior dum diligens sit stilus, quæramus optima, non protinus gaudeamus offerentibus. Repetenda sæpius

erunt

runt scriptorum proxima. Sic nanque melius unguntur prioribus sequentia. Omnia nostra lum nascũtur placent. Sed redeamus ad iudiciũ. Citò non fit vt bene scribatur, & bene scribẽdo nõ fit vt cito. ¶ Secũdo impedit diligentiã studij, curiositas, quæ vult videre omnia quæ sequũtur. Contra quam remedium est, animo velut quoddam frenum imponere, & non permittere vagari illum ad sequentia. Vnde sapiens: Resistamus & prouideamus vt effrenatos equos frenis quibusdam coërceamus. Oculus cordis semper noua videre appetit, sicut & oculus corporis: iuxta illud Ecclesiast. 1. Non satiatur oculus visu, nec auris auditu. Ideoque refrenandus est. ¶ Tertio impedit diligentiam studij, fatigatio. Vnde bonum est, vt quando aliquis videt se fatigatum circa materiam aliquam studẽdo, quòd ipse quiescat, & post quietem ad eandem materiã redeat. Vnde Sapiens: Obstat diligentiæ scribendi etiam fatigatio. Nõ dubium est, optimum emendãdi genus esse, vt scripta in aliquod tẽpus reponantur, & ad ea post interuallum aliquod velut noua atq; aliena redeamus, vt nobis tanquam recentes fœtus blandiantur.

De vitio consummationis,

CAPVT VIII.

SEQVITVR de octauo vitio pertinente ad acediã, quod possumus vocare vitium inconsummationis, seu imperseuerantiæ. Hoc vitio laborant illi qui raro ad perfectionem ducunt aliquod opus quod inchoant. ¶ Ad detestationem huius vitij primo potest valere exemplum Christi, de quo habetur Matth. 27. quod

quòd obtulerunt ei Iudæi quòd crederent in eum si de cruce descenderet. Ipse verò pro tanto munere sibi oblato, noluit opus redemptionis nostræ incõsummatum relinquere. Ad idem potest referri quod ipse dicit Ioannis 4. Cibus meus est, vt faciam voluntatem eius qui me misit vt perficiã opus Dei. Et Io.18. Ego te clarificaui super terrã, opus consummaui quod dedisti mihi vt faciã. Legitur etiam Deuter.33. quòd Dei perfecta sunt opera. ¶ Secundo potest valere ad detestationẽ huius vitij hoc, quòd hoc vitiũ adeò placet diabolo. Cuius signum est hoc, quòd ipse tantum conatur ad hoc vt homines non perseuerẽt. Vnde dictum est serpenti Gen.3. Tu insidiaberis calcaneo ei: id est, fini, cui præcipuè diabolus insidiatur. Scit enim finem optimum esse in re, & quòd cætera habent ab eo bonitatem suam. ideo finem præcipuè impedire conatur. ¶ Tertio valere potest ad detestationẽ huius vitij hoc, quòd vitium istud valde nociuum est homini: quasi enim perdita sunt cætera quæ facta sunt, nisi finis sequatur. Parum enim prodest fundamentum & parietes fecisse, si tectum non sequatur. Parum etiam prodest per mare laborasse nauigando, si tunc nauis perierit quando portui proxima fuerit per leucam vnam. Ideo dicitur Prouerb. 18. Qui mollis est & dissolutus in opere suo, frater est sua opera dissipantis: quasi enim idem est ac si dissiparet, quia ea non perficit. Nec solum est damnosum vitium homini, sed etiam verecundum, & irrisione dignum. dicitur enim: Iste homo cœpit ædificare, & non potuit consummare: secundum quod legitur Luc.14. Indecens est animal sine cauda & ridiculosum: vt patet in simia. Sic opus sine consummatione. ¶ Vltimo potest valere ad detestationem huius vitij, magna vtilitas

tas quæ prouenit ex perseuerantia. Tantum
nim valet vltimus dies quo aliquis bene viuit,
uantum omnes dies præcedētes: quantū ad hoc
uod si illo die male vixisset, tota vita præcedēs
erdita esset. Sola perseuerātia hominem saluat.
Vnde Bernard. Perseuerantia est singularis filia
ummi regis. Illa enim sola hęres est regni ęterni.

De vitio remissionis. CAPVT IX.

ITIVM remissionis, est nonū vitium pertinens ad Acediam. Hoc vitio laborat ille qui quotidie deterior efficitur. Si inchoat aliquod opus, primo die aliquantulum strennuè operatur, secundo die minus, ad vltimum nihil. De tali dicitur Eccles. 22. Filia fatua in deminoratione fiet. Filia fatua est anima sale sapientiæ non condita, quæ semper decrescendo procedit: sicut econtrario vita iusti procedit à crescendo. vnde Prouerb. 4. Iustorum semita quasi lux splēdens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem. Et prouerb. 21. Cogitationes robusti semper in abundantia. Robustus aliquid quotidie lucratur super homines suos: sed remissus quotidie aliquid amittit. Remissionem verò istam sequitur paupertas, primo. Vnde Prouerb. 10. Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium, diuitias parat. Secundo sequitur remissionem istam seruitus vitiorum. Vnde Prouerb. 10. Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est tributis seruiet. Sequitur etiam remissionem istam, frequens fractio propositi. Vnde Sen. Arcum frangit intentio, animum remissio.

De vitio quod potest vocari Dissolutio.

CAPVT X.

Digitized by Google

ECIMVM vitium quod pertinet ad acediam, possumus vocare dissolutionem. Hoc vitio laborat ille qui inueniens difficultatem in sui regimine, se dimittit omninò absque gubernatione: iuxta illud Prouerb. 23. Eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo. Talis animũ suum non recolligit. Dispersus enim & diuisus adeò quòd non tenet de seipso vnum frustum cum alio. vnde Ecclesiast. 23. Qui docet fatuum quasi qui conglutinat testam. Testa in minutas partes confracta non de facili conglutinatur: nec animus hominis dissoluti de facili recolligitur. Est enim tanquã puluis quem proijcit ventus à facie terræ. Si aliquod bonũ, vt sciẽtia, vel aliud illi infunditur, nihil in eo retinetur. Est enim velut dolium non ligatum. vnde Eccl. 21. Cor fatui quasi vas cõfractũ, & omnem sapientiam non tenebit. Ex hac dissolutione sequitur penuria omniũ bonorum. Vnde Prou. 19. Anima dissoluta esuriet. Solet autẽ vitium istud prouenire ex quadam diffidentia de Deo. videntes enim aliqui infirmitatem suam, diffidũt posse seipsos regere: quia de diuino auxilio non confidunt. vnde Ecclesiast. 2. de dissolutis corde, quia non credũt Deo, & ideo non progreditur ab eo.

De vitio incuriæ. CAPVT XI.

NDECIMVM vitiũ quod pertinet ad acediã, possumus vocare incuriam. Hoc vitio laborat ille, qui suorũ debitã curã nõ habet. Talis sua non excolit, culta nõ colligit, collecta nõ custodit. Notandũ quòd sapientia conseruãdi non minus

val

et ad hoc quòd aliquis ditetur & abundet,
àm sapiētia acquirendi. vnde quidā: Non mi-
r est virtus, quàm quærere, parta tueri. Parua
sa quæ non tenent, licet abundāter recipiant,
n tamen implentur: vt patet in cribro. Vasa
ò magna quæ tenent, licet non ita abundan-
recipiant, paulatim replentur. Scriptor vnus
am Bibliam scribēdo vno in anno sibi acqui-
quod aliquis per totam vitā suam addiscere
potest. Et tamen aliquis citius vnam propo
onem addiscit, quàm scriptor scribat vnam di
nem. Sed hoc ideo accidit: quia illud quod
liscitur nō memoriter retinetur. Vnde ei qui
studio vellet proficere, summè necessariū esset
illud quod addisceret, pro posse suo memo-
insigeret: deinde quia memoria labilis est,
beret illud, & quasi de pergameno aliam si-
memoriam faceret. Parum enim prodest quòd
ia ita de facili impressiones recipit, cùm eas
n custodiat.

De vitio Ignauiæ. CAPVT XII.

VODECIMVM vitium, quod pertinet ad acediam, possumus ignauiam nominare. Hoc vitio laborat ille qui potius eligit in miseria magna permanere, quàm aliquantulū laboris subire. ¶Et possumus assignare duo-
cim ignauias quæ solēt inueniri in hominibus
ediosis. ¶Prima est, ꝙ homo acediosus potius
git carnes suas comedere, ꝙ̄ labore acquire-
quod habeat ad comedendum. Vnde Eccl. 4.
iltus cōplicat manus suas, & comedit carnes
is, dicēs: Melior est pugillus cum requie, ꝙ̄ ple
vtraque manus cum afflictione & dolore ani-
mi.

mi. Acediosus quodammodo carnes suas comedit, cùm potius vult eas attenuari paupertate & inopia, quàm labore proprio acquirat quod sibi necessarium est. ¶ Secunda est quòd potius eligit fame perire, quàm laborē pascēdi se velit sustinere. Vnde Prou. 26. Abscondit piger manus suas sub ascella, & laborat si ad os suum conuerterit. Otiosus totus famelicus est, vt ostensum est prius. Fames autem eius sedaretur si operaretur. Vnde cùm pigritatur operari vt fames repellatur, quodammodo vult potius se famelicum esse, quàm laborem pascendi se sustinere. ¶ Tertia est, quòd ipse potius eligit non lotis manibus manducare, quàm ablutione harum aliquantulum laborare. Hæc ignauia manifestè potest videri in eis qui per totum annum comedūt *immūdi: quia* manus suas, id est opera sua per confessionem abluere nolūt. ¶ Quarta est, quòd cùm ipse à dæmonibus ad patibulum infernale trahatur, non tamen vult se signare cruce pœnitentię vt ab eis liberetur. ¶ Quinta est, quòd cùm stillicidiū prauarum cogitationum super oculum cordis cadere sentiat, præ nimia pigritia oculum non auertit, sed à stillicidio eum corrūpi permittit. ¶ Sexta est, quòd si ignem praui desiderij super pedem affectus cadere senserit, ipse potius eligit quòd ignis pedem suum exurat, quàm vt ipse laborem excutiendi ignem sustineat. ¶ Septima est, quòd cùm Dominus offerat ei bona gratię & bona gloriæ, ipse tamen ex pigritia suscipiendi remanet in sua paupertate. Vnde Ecclesiast. 25. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit, dabitur illi. ¶ Octaua est, quòd ipse potius eligit in luto per annum permanere, quàm inde surgendo aliquantulum laborare. Mira ignauia est, quòd aliquis ex pigritia iacet in luto, qui potest

Digitized by Google

est iacere in lectulo florido. Vnde Cantic.1. Lectulus noster floridus. ¶ Nona est, quòd postquã ipse posuit vnum pedem, scilicet intellectus vel boni propositi in via munditiæ, alium tamen pedem, scilicet affectus vel operis, differt mouere per duos annos vel amplius, remanẽs in immunditia ex pigritia remouendi illum. Multi enim sunt qui postquam iudicauerunt bonum esse inchoare nouam vitam, & proposuerunt vel vouerant se ingressuros religionem, tamen differunt multis annis implere illud. ¶ Decima est, quòd cùm ipse in profundum stultitiæ ceciderit: tamen potius eligit vt stultitia submergat eum; quàm vt ad occupationem per quam euadere possit, manum extendat. Seneca: A stultitia nemo emergit, nisi manum porrigat ad laborem. ¶ Vndecima est, quòd potius eligit per aquam diuitiarum & deliciarũ ire ad mortem suam, quàm aliquantulum laborando per terram siccam paupertatis, ad portum peruenire vitæ. Diuitiæ deliciæq́ quæ sunt tendentes ad mare inferni. Ideo prohibemur ponere pedem nostrum super aquam. In Psalm. ibi: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. ¶ Duodecima est, quòd ipse potius eligit in carcere immundo in quo ad mortem seruatur remanere, quàm pro euasione sua laborem exeundi sustinere. Mundus iste carcer est peccati.

De vitio Indeuotionis. CAP. XIII.

VITIVM indeuotionis, est tertiumdecimum. Et est indeuotio quædã ariditas spiritualis. vnde Psal. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Et Numeri 11. Anima nostra est arida, nihil respiciunt

Digitized by Google

oculi nostri nisi manna. Prouenit autem ista aridítas multis de causis. ¶ Quandoq; ex superbia, quæ est mons Gelboë, in quo nec ros nec pluuia descendit. Vnde Bern. loquens in persona illius qui deuotionem amisit occasione superbiæ, dicit: Ab heri & nudiustertius inuasit me languor animæ, & inde hebetudo insolita, quædam inertia spiritus. Superbia inuenta est in me, & Deus declinauit à seruo suo in ira. Non compungi ad lacrymas queo, tanta est duritia cordis vt non sapiat psalmus. Non legere libet, non orare delectat, meditationes solitas non inuenio. Ideoq; ad opus manuum piger, ad vigilias somnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, linguæ & gulæ indulgentior, securior & obtusior ad prædicationem. Heu omnes *montes in circuitu meo* visitat Dominus: ad me autem nõ appropinquat. ¶ Quandoque autem prouenit ariditas ista ex defectu cibi spiritualis. Vnde Psal. Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. ¶ Prouenit etiam quandoq; ex acedia. Cùm ceteræ creaturæ ex otio impinguẽtur, & ex labore attenuentur: anima humana econtrario ex labore impinguatur, & ex otio, & delicijs attenuatur. Vnde Prou. 13. Vult & non vult piger: anima autem laborãtium impinguabitur. Quod ideo accidit, quia opera bona cibi sunt eorum qui ea faciunt. vnde vita spiritualis sustentatur & roboratur. Homines verò qui patiuntur illam spiritualem ariditatem, duri sunt frequenter ad ea quæ sunt pietatis, & inflexibiles ad ea quæ sunt obedientiæ. Dura facilius franguntur, quàm flectantur. Si ad ignem tribulationis ponantur, nihil spiritualis pinguedinis emittunt: quia nec gaudent, nec gratias agunt, sed statim ardent & exuruntur per impatientiam.

Digitized by Google

am. Ad modicum flatum tentationis igne pec-
ati succenduntur. Ad bona opera sunt steriles.
Quæ alijs facilia sunt vel etiam iocunda, viden-
tur eis importabilia: sicut panis aridus quãdoq;
transglutiri non potest, qui tamen adiutorio li-
quoris delectabilis efficitur.

De vitio Tristitiæ in diuino seruitio.

CAPVT XIIII.

RISTITIA est XIIII. vitium pertinens ad acediam. Et notandum quòd tristitia est vitium valde detestabile in seruitio diuino. Valde enim displicet Deo, & placet diabolo, & homini valde nocet. ¶ Primum patet per illud 2. ad Corinth. 9. Hilarem enim datorem diligit Deus. Et econtrario, Tristem datorem odit Deus. Et merito. Tristitia enim in seruitio Dei est quasi absinthiũ positum in esca Dei. bonum enim opus est esca Dei, sicut ostensum est prius. Præterea cùm omnia bona nostra Dei sunt, & solum ea quæ de manu eius accepimus demus ei, sine tristitia deberemus esse, cùm oportet nos ei dare. Item in eis quæ nullius vel parui valoris sunt, parvel quasi nulla occasione adeò læti efficiamur, satis potest Deo displicere, vt in eius obsequio vbi sunt tot causæ letitiæ lætificari non possumus. ¶ Causæ letitiæ quas debemus habere in diuino seruitio, hæ sunt: scilicet quòd tanto Domino seruiemus, scilicet cui seruire regnare est: & quòd in domum Dei imus. Vnde Dauid: Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi &c. Et quãtũ lucramur, scilicet gloriã æternã. Vnde Psal. Cantent in vijs Domini: quoniã magna est gloria Domini. ¶ Quòd verò tristitia ista valde dia-

Digitized by Google

bolo placeat, potest ostendi per suum contrarium: scilicet per hoc quòd lætitia spiritualis valde ei displicet. Vnde 1. Reg. 4. dicũt Philisthæi. Væ nobis: nõ enim fuit tãta exultatio heri & nudiustertius. Væ nobis &c. Et beatus Antonius dicit quòd vnica ratio vincẽdi inimicũ, est lætitia spiritualis. Legitur etiam 1. Machab. 4. de Iuda, q̃ prælìabatur præliũ Israël cum lætitia. Et subditur, quòd dilatauit gloriam populi sui. ¶ Nocet etiã homini tristitia tripliciter, scilicet eum affligendo. vnde Prouerb. 25. Sicut tinea vestimẽta, & vermis ligno: sic tristitia viri nocet cordi. Nocet etiam homini eum excæcando in his quæ ad Deum pertinet. Vnde in Vitispatrum legitur: Vincula pedum impedimenta sunt cursoris, & tristitia impedimentum est diuinæ visionis. Nocet etiam tristitia spiritualiter occidendo. Frequenter enim est alterius peccati occasio. Vnde Ecclesiast. 30. Tristitiam longe expelle à te. Multos enim occidit tristitia.

De tædio vitæ. CAPVT XV.

TAEDIVM vitæ, est vitium decimumquintum, pertinens ad acediam, & prouenit ex longa tristitia in diuino seruitio. postquam enim aliquis tristitiam patitur, paulatim corruit, adeò vt non solum displiceat ei Deo seruire, sed etiam viuere. ¶ Notandũ tamen est quòd tædiũ huius vitæ prouenit ex diuersis causis. Quandoq; prouenit ex Dei amore & desiderio cœlestis patriæ. Vnde Gregor. Sancti grauiter tolerant quicquid non sonat id quod amant. ¶ Quandoq; etiã prouenit ex consideratione malorum quibus mundus plenus est. Vnde Eccles. 2. Tæduit me vitæ

meæ

ex videntem mala vniuersa esse sub sole & ia
a, & cunctam afflictionem & vanitatem spiri-
is. Et eiusdem 4. Vidi calumnias quæ sub so-
 geruntur, & lacrymas innocentium, & ne-
inem consolatorem, & non posse resistere eo-
m violentiæ &c. ¶ Quandoque prouenit tæ-
um vitæ ex vehementia tribulationis. vnde
b 10. Tędet animam meam vitæ meę. Et 2. ad
orint. 1. Supra modum grauati sumus, ita vt tæ-
ret nos etiam viuere. ¶ Quandoq; etiam pro-
nit ex acedia: ad quod possumus referre quod
gitur 3. Reg. 19. de Elia, qui petijt animæ suæ
 moreretur, proiecitq; se subter vnam iunipe-
m, & obdormiuit: & ecce angelus Domini te-
git eum. Et subditur quibusdā impositis, quòd
rum obdormiuit.

e Desperatione, & vnde prouenire consue-uit.

CAPVT XVI.

ESPERATIO est vltimum vitium pertinens ad acediam. Solet autem prouenire desperatio ex nimia tristitia. Vnde Prouerbior. 15. In mœrore animi deijcitur spiritus: scilicet in profundū sperationis. Et eiusdē 17. Spiritus tristis exic- ossa. Tristitia etiam fortem animum excæcat humore gratiæ, vt per peccatum desperatio- frangatur. vnde Ecclesiast. 14. Felix qui non buit animi tristitiam, & non excidit à spe sua. Et notandū quòd peccatū desperationis valde plicet Deo. vnde dicit Hier. super Psal. 108. ōd magis offendit Iudas Deum in hoc quòd e se suspendit, quàm in hoc quòd Dominum didit. Valde etiam diabolo: quia ille qui di- verbum desperationis, dicit malum verbum

Digitized by Google

quod dicent illi qui victi sunt. Et ideo diabolo valde gratū est, qui est aduersarius noster. vnde Prouerb.14. Si desperaueris in die angustiæ lapsus, minuetur fortitudo tua. Multum valet spes seu fiducia in Deo ad fortitudinē. vnde Esa.40. Qui sperāt in Domino, mutabunt fortitudinem. Fortitudo enim Dei quodammodo eorum efficitur, quia de ipsa eis subuenitur. Ideo in Psal. dicitur: Sperans in Domino, nō infirmabor. Cùm fortitudo Dei sit eorum qui sperant in Deo: sicut Deus non infirmatur, ita nec illi qui in Deo sperant. Hac de causa dictum est illud Psal. Non derelinquet omnes qui sperant in eo. Sicut vanitatis est fulcimentū negare innitenti: ita veritatis est non negare. Vnde cùm veritas Deus sit, confidenti de se non negat auxiliū. Ideo ipse dicit in Psal. Quoniam in me sperauit, liberabo eum.

De remedijs contra desperationem.

SVmmum remedium cōtra peccatum desperationis est, memoria Dominicæ passionis. vnde Bern. Peccaui peccatum grande: cōscientia mea turbabitur, sed non perturbabitur, quia vulnerū Domini recordabor. Quid tam ad mortem quod non morte Christi soluatur? Si in mente venerit tam potens tamq; efficax medicamentum, nulla iam possum morbi malignitate terreri. ¶ Secundum remedium est, consideratio magnæ virtutis quam habet pœnitētia. Est enim pœnitētia medicina cōtra quam nulla spiritualis infirmitas præualet. Ecclesiast.10. Si spiritus potestatem habentis super te ascenderit, locum tuum ne dimiseris: quia curatio cessare facit peccata maxima. Et beatus Martinus legitur dixisse diabolo: Si veram pœnitentiam posses habere, adhuc veniam posses cōsequi. ¶ Tertiū remedium est, consideratio illarū personarū cum quibus Dominus legitur

ur misericorditer egisse. Vnde Bernar. Omnino propter mansuetudinẽ quæ in te prædicatur curimus post te Domine Iesu, audientes quòd non spernas paupertatẽ, peccatores nõ horreas. Non horruisti confitentem latronem, non lacrymantem peccatricem, non supplicantẽ Chananæam, non deprehensam in adulterio, non sedentem in telonco, non supplicantem publicanum, non negantem discipulum, non persecutorem discipulorum, nõ impios crucifixores tuos: ideo in odorem vnguentorũ tuorum currimus. Potest etiam valere contra desperationem illud quod legitur Luc. 15. Dico vobis, quia gaudiũ est angelis &c. Ad idem valet quod legitur de filio prodigo, de quo dicitur, quòd cùm adhuc longe esset, videns eum pater eius, misericordia motus est, & occurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum. Præterea, quis dominus exhæredatus à terra sua & hominibus suis, non gaudeat de eorum recuperatione? Quomodo ergo nõ gaudebit Dominus de conuersione peccatorum? Ad idem potest valere, si attendatur magnitudo odij quod habet Deus contra peccatum: de quo dictum est suprà in principio. Ex hoc patet quòd destructio peccati plus placeat Deo, quàm ipsi peccatori.

De acedia claustralium, & duodecim malis quæ ex ea proueniunt. CAP. XVII.

PRAETER istam diuisionem peccatorum, cuius membra iam prosecuti sumus, sunt multæ aliæ diuisiones pertinentes ad peccatum acediæ, quos prætermittimus, nisi quòd de vna breuiter tangemus. ¶ Notãdum est ergo quòd acedia potest diuidi in acediam seculariũ & acediam clau-

Digitized by Google

ſtralium. De acedia ſecularium nihil dicemus. Sed contra acediam clauſtralium oſtendemus duodecim mala quæ in clauſtralibus ſolent inueniri ex peccato acediæ. ¶ Primum eſt, quòd licet die & nocte in ore habeant cibum regium qui de ore Dei procedit, ſcilicet verbum Dei: tamen ex pigritia terendi eum famelici remanent, nec reficiuntur de cibo illo. Inter aromata nocte & die verſantur, & tamen ex pigritia applicandi olfactum, odore eorum non confortantur. Sacra ſcriptura apotheca eſt Spiritusſancti. vnde Eccl. 24. dicitur de ſapientia: Sicut cinnamomum & balſamum aromatizans odorem dedi. ¶ Secundum eſt, quòd cùm ipſi ſint de nocte & de die in colloquio cum Deo, permittunt tamen multos dies tranſire quòd non aperiunt oculos cordis, vt videant quis loquatur cum eis, vel quid loquatur. Sicut dicit Greg. Cùm oramus, ipſi cum Deo loquimur: cùm verò legimus, loquitur nobiſcum Deus. Magna ergo pigritia eſt nõ attendere cum quo loquimur, quando cum Deo loquimur: præcipuè cùm ipſe moneat ad hoc, dicens: Vacate, & videte quoniam ego ſum Deus. ¶ Tertiũ eſt, quòd ipſi non proficiunt in his quæ religionis ſunt: imò quanto diutius in religione ſunt, tanto magis diſſoluti ſunt. Quod valde verecundũ eſt: ſicut in ſcholis diu eſſe, & in ſcientia nõ proficere. Tales religioſos non iuuat aſſuetudo, vt faciãt melius ea quæ ſunt religionis, ſed potius nocet: quanto enim orant diutius, tanto orant indeuotius. ¶ Quartũ eſt, quòd quanto diutius Deo ſeruiunt, tanto minus certi ſunt quòd habeant gratiam ipſius. Et in veritate ſatis dolere poteſt qui reliquit mundum vt Deo ſeruiret, & poſtquàm diu ſeruiuit nullam cum eo familiaritatem habet. Pauca vel nulla ſigna habet, quòd ſeruitiũ eius

ſibi

bi placeat. Interdum tamē accidit quòd Dominus minus bonos consolatur tanquam firmos, & tanquam eos qui proprijs expensis nō sufficiunt i seruire. Meliores verò inconsolatos relinquit tanquam fortiores, & tanquam eos qui proprijs expensis sibi seruire sufficiunt. Vnde Luc. 15. ait maior filius patri, Ecce tot annis seruio tibi &c. Et respōdit pater: Fili, tu semper mecum es &c. Quintū est, quòd quāto diutius in camino paupertatis existunt, tanto meliores & delicatiores existunt. Caminus vasa lutea consolidat: sic paupertas claustrales illos qui molles & delicati erant in seculo cōsolidare debet. Sed multi cùm deberent consolidari, potius dissoluuntur. Quòd tribulationes, paupertas, & huiusmodi excoquāt & cōsolident, potest haberi ex Vitispatrum, vbi legitur, quòd si cruda tegula ponatur in flamine, dissoluitur: cocta verò nō. Ita & homo carnalem habens sapientiam, qui nō est tentationum igne decoctus. Item Esa. 48. Ecce excoxi te, sed non quasi argentum elegi te in camino paupertatis. Non quasi argētum excoquitur qui de eo quod excoquitur faeces assumit, non deponit. In camino paupertatis Dominus seruos suos vel eligit, vel assumptos alibi reponit. ¶ Sextum est, quòd quanto diutius soli iustitiae approximauerunt, tanto frigidiores existunt. Et satis admirandum est vnde hoc accidit: quanto enim proximiores sunt, tanto videntur quòd feruentiores esse deberent. Sed timendum est ne nubes alicuius peccati interposita hoc impediat, vel ne per aliquem errorem fiat, vt cùm progredi debeant regrediantur, & cùm deberent appropinquare terrae promissionis, ab ea elongentur. Sicut accidit filijs Israël, qui triginta octo annis in deserto errauerunt. Qui cùm crederent appropinquare terrae

promissionis, ab ea elongabantur. ¶ Septimum est, quòd quanto diutius existunt in loco impinguationis & saginationis spiritualis, tanto macilentiores inueniũtur. Locus in quo animæ repleri deberẽt pinguedine & adipe spirituali, est pax & tranquillitas claustri. Sed acediosi quanto magis ibi sunt, tanto magis inueniuntur macilenti. Quod bene ostendit ignis tribulationis quẽ sustinere non possunt, quin statim per iram exurantur. ¶ Octauũ est, quòd in statu in quo nõ solum currere, sed etiã volare deberent viri contemplatiui, cùm aues spirituales sint, pigri & tardi efficiuntur. Etiam illi qui strenui erant in seculo, interdum desidiosi efficiuntur in claustro. ¶ Nonum est, quòd in loco vbi est maior conflictus, securi & somnolenti efficiuntur. In maiori conflictu belli spiritualis sunt claustrales, quàm alij. Plus enim gaudet diabolus quandoq; cùm claustralem aliquem ad hoc deducit vt mulierẽ mala intentione tangat, quàm gaudeat de adulterio vnius hominis secularis. Sicut ostensum est prius in tractatu de Luxuria. Vnde claustrales nõ deberent esse securi: sed cum timore & solicitudine salutem suam operari. ¶ Decimum est, quòd ipsi volunt esse otiosi vbi minimè locus est otij. Licet aliquis toleret quãdoq; arbores steriles in terra sua deserta: tamen in terra bene culta, sicut in horto, nõ tolerat eas vllo modo. Sed cõstat quòd claustrum est velut hortus conclusus, iuxta illud Cantic. 4. Hortus conclusus, soror mea sponsa. Vnde in claustro minus sunt tolerabiles homines otiosi, qui sunt velut arbores steriles, quàm in alijs locis. ¶ Vndecimum est, quòd ibi procrastinantes & differentes fiunt, vbi deberent omninò esse parati. Si fatua est procrastinatio siue dilatio senum in his quæ pertinẽt ad salutẽ eorum:

quant

Digitized by Google

quanto magis in claustrabilibus, qui iam sunt mortui, iudicanda est fatua crastinatio propriæ correctionis, vel meliorationis eorum? ¶ Duodecimum est, quòd ibi præcipuè tristes sunt, vbi præcipuè vel solum læti esse deberent. In diuino seruitio præcipuè locus est gaudij in vita ista: quia ibi præcipuè facit homo vtilitatem suam.

De octo remedijs contra Acediam.

PARS III.

EQVITVR de remedijs cõtra Acediam, de quibus sufficiat ponere octo, licet sint multo plura. ¶ Primum est, diuersitas occupationum. Hoc remedium habetur in Vitispatrum, vbi legitur quod beatus Antonius tentatus fuit à spiritu acediæ, & residens in eremo dicebat: Domine, saluari desidero, sed vanæ cogitationes non permittunt me. Quid faciã in tribulatione, vel quomodo debeam saluari, dignanter ostende. Et respiciens vidit quendam astantem torquentem funiculum, qui sibi similis erat: deinde ex opere surgentem & orantem, & iterum sedentem, & plectas facientem de palmis, & inde ad orationem rursus surgentem. Erat autem ille angelus Dei, & dixit ei: Et ita faciens Antoni, saluaberis. ¶ Secundum est consideratio pœnæ futuræ. Hoc habemus Ierem. 1. vbi legitur, Quid tu vides Ieremia? Et dixit, Virgam euigilantem ego video. virga euigilans à somno acediæ vel pigritiæ, est cõsideratio pœnæ futuræ. ¶ Tertium est, cõsideratio æterni præmij, vnde Aug. Labor te terret, vide mercedẽ. Et Gen. 15. Factus est sermo

tuo Domini ad Abraham per visionem dicens: Noli timere Abrahã: ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Si terret pigrũ labor, attrahat eum merces. Secũdum & tertiũ similiter habemus in Vitispatrũ: vbi dicitur quòd quidam frater interrogauit abbatẽ Achillem, dicens: Cur sedens in cella mea patior acediam? Cui senex: Quia nõdum vidisti requiẽ quam speramus, neq; tormẽta quæ timemus. Si enim ea inspiceres diligenter, & si vermibus plena esset cella tua vsq; ad collum, etiam in ipsis permaneres sine acedia iacens. ¶ Quartũ est, societas bonorũ. Hoc remedium possumus habere ex isto verbo Exod. 17. vbi dicitur, quòd pugnãte Iosue cõtra Amalech, orabat Moyses leuans manus ad Dominũ, cuius manus graues erant: sed Hur & Aaron sustentabãt manus eius ex vtraq; parte. Per quos signantur duo genera hominũ, quorũ societas amanda est. Per Hur qui interpretatur lumẽ, significantur illi qui ministrant lumẽ doctrinę. Per Aaron qui interpretatur mons fortis, significãtur illi quorũ interuentu venit homini auxiliũ iuxta illud, Leuaui oculos meos in montes vnde veniet auxiliũ mihi. Illis ergo qui manus habeant graues ex acedia, necessarium est vt habeant tales in societate sua qui eos exẽplo suo & doctrina illuminent & orationibus iuuent. ¶ Quintũ est exemplũ illius qui piger non fuit, sed exultauit vt gigas ad currendam viam. Hoc remediũ habemus Matt. 26. vbi Dominus dixit discipulis: Nõ potuistis vna hora mecum vigilare. Cum Domino vigilare, est exemplo eius à somno acediæ cauere. Hoc remedio vtitur Apostolus ad Heb. 12. dicens: Recogitate eum qui talẽ sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficiẽtes. ¶ Sextum est consider

sideratio periculorũ, in quibus sumus in præsenti. quod Dominus insinuat Matth. 26. vbi dicit, Vigilate & orate, ne intretis in tentationẽ. Tria genera periculorum consueuerunt specialiter homines excitare à somno. Periculum aquæ, ignis, & latronum: quæ pericula specialiter nobis imminent. Non enim est dies in quo fluctus malarum cogitationum super caput cordis nostri non ascendant. Non est etiam dies in quo ignis prauorum desideriorum in domo cõscientiæ nostræ non succendatur. Latrones etiam semper assunt. Etiã illi qui deberẽt esse seruientes nostri deprædantur nos. vnde Thren. 3. Oculus meus deprædatus est animã meam. ¶ Septimũ remedium est, amor Dei, quod docet nos Dominus Leuit. 6. vbi dicitur, Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subijciẽs ligna mane per singulos dies. Deus vult quòd semper in altari cordis ardeat ignis feruoris. Hunc ignem debet nutrire sacerdos in suis subditis: vel quilibet in semetipso, subijciendo ligna per singulos dies, recolẽdo beneficia Dei qbus debemus respõdere: vel mala nostra recordando, pro quibus Deo satisfacere debemus, vel promissa præmia quæ promereri debemus. Præcipuè deberent in nobis istum feruorem accendere, beneficia quæ nobis Christus exhibuit in carne mortali assumpta. Vnde Bern. Quid nobis nõn suaue, cùm recordati fuerimus infantilium necessitatũ Christi, laborem in prædicando & cæterorum? Quis amplius gemet, dicens, Nimium ieiunamus, nimium vigilamus? cum millesimæ parti debitorum respondere non valeamus. ¶ Octauum & summũ remedium est, gratia Dei. Hoc remediũ insinuat nobis Bern. super Cantic. ibi: Trahe me post te. dicens in persona eorum qui pigri sunt, Opus habemus

trah

trahi: quia refriguit paulumper ignis amoris tui: nec valemus à facie frigoris huius currere, sicut heri & nudiustertius: curremus post ea, cùm reddideris lætitiam salutaris tui, cùm redierit melior temperies gratiæ. Vnde cùm aliquis sentit se segnem vel acediosum, instare debet orationi coram Deo, vt orando impetret gratiam quę ab eo expellat acediam. Et notãdum quod omnia quæ dicta sunt ad detestationem acediæ, possunt esse remedia contra acediam: ideo de remedijs Acediæ hic finem facimus.

De indiscreto feruore, qui acedię videtur esse contrarius, PARS IIII. quæ habet quinq; capitula.

De feruore indiscreto, & de his quæ exiguntur ad hoc vt aliquis Deo discretè seruiat.

CAPVT I.

SICVT in vitio Auaritiæ tractauimus de vitio prodigalitatis, eo quòd auaritia & prodigalitas vitia sunt opposita: sic cum acedia tractabimus de indiscreto feruore. Acedia enim & indiscretus feruor quodammodo videntur esse vitia opposita. Ad cuius detestationem valere possunt, Primo testimonia scripturarum: sicut illud ad Rom. 12. Rationabile sit obsequiũ vestrũ. ¶ Tria sunt quę exiguntur ad hoc vt homo cum discretione & rationabiliter Deo seruiat. Primũ est, nobilitas personę cui seruitur. Vnde honor regis iudicium diligit: scilicet iudiciũ discretionis. Secũdum est, humana natura. Homo enim rationalis creatura est, & ideo rationabiliter operari debet. Plus debet inniti sapiẽtiæ, quàm fortitudini. Belluinum enim

animi est viribus decertare, sicut dicit Philosophus. Tertio requirit hoc ipse hostis cōtra quem pugnā habemus: diabolus enim cōtra hominē pugnat potius astutia & sapientia, quàm viribus: ideo & nos sapientia contra eum pugnare debemus, nō viribus: vires enim nō sufficerent resistere sapientiæ: quia melior est sapientia, quàm vires: & vir prudēs, quàm fortis. Sap. 6. Ad signandum quòd Deo nō placeāt opera sine discretione facta, non offerebatur in lege animal cæcum. Ideo etiā in omni sacrificio offerebatur sal. Sale condiuntur cibi vt hominibus bene sapiant: per quod signatur, discretio, quæ facit opera grata Deo. Ad idem Prouerb. 4. Palpebræ tuæ præcedant gressus: id est, considera opera tua. Et illud Apostoli 1. ad Timot. 5. Noli adhuc aquā bibere, sed vino modico vtere. Glos. Prudenter sibi vult Deus seruiri: non in nimietate, ne debiles fiant, & pòst medicorū suffragia quærant. Temperandum est enim, vt si fieri potest, cœptum obsequiū gradatim prouehatur, potius quàm in cōsideratione minuatur. Ad idem 1. Pet. 4. Charissimi, nolite peregrinari in feruore qui ad tētationem vobis fit. Et Eccl. 7. Noli esse iustus multū: Ibi dicit glos. interli. quòd summa iustitia, summa iniustitia est. Sunt aliqui qui in nullo volunt cōdescendere carni, quorū iustitia magna iniustitia est. Ad idē potest valere illud philosophi: Arbitror primo in vita vtile esse, ne quid nimis.

De multiplici malo quod ex indiscreto feruore prouenit. CAPVT II.

SECVNDO potest valere ad detestationem indiscreti feruoris, si ostendamus mala quæ ex eo sequūtur. Et ostendit beatus Bern. quatuor mala ex eo sequi, dicens: Qui ex indiscret

scretionis vitio ieiunia & vigilias & huiusmodi sic agit, vt deficiente spiritu vel corpore languente, spiritualia impediantur, abstulit corpori suo boni operis effectum, spiritui affectum, proximo exemplum, Deo honorē. Sacrilegus est, & omniū bonorū in Deum reus. Sacrilegus talis dicitur, qui violat templū Domini, scilicet corpus suū. Salomon etiā ostendit quòd malum sequitur ex indiscreto feruore, Prouerb. 19. dicens: Qui festinus est, pedibus offendit. Ille ex festinatione offendit, qui ex indiscreto feruore infirmitatem corporis sui seu animæ incurrit. Et licet ex festinatione sequi posset casus in quocūq; ambulante: tamen præcipuè in eo qui per scalam vadit. Præterea talis casu suo multum descēdit. Vnde cùm cōuersio viri religiosi sit quasi ascensus per scalam, cum discretione debet ascendere. Si enim per infirmitatem corruat, ipse descendit vsq; ad initium scalæ. Oportet enim eum comedere carnes, & talia facere quæ faciebat in seculo. Vnde dicit beatus Bernar. Nemo repente fit summus: Ascēdendo, nō volando, apprehenditur summitas scalæ. De indiscreta etiā festinatione legitur Prouerb. 13. quòd substantia festinata minuetur. Et eiusdem 20. Hæreditas ad quam festinatur in principio, in fine benedictione carebit. Et licet ista festinatio in omnibus timenda sit, præcipuè tamen in nouitijs. Ille qui equum suū nimis fatigat in mane, non videtur facere in die bonam dietam. ¶ Sequitur etiam ex indiscreto feruore, peccatū superbiæ & vanæ gloriæ. Vnde quidem corpus non frangendum, sed regendum est. Sint ergo moderata ac sancta & simplicia in omni humilitate ieiunia, quę ita corpus attenuent ne animam eleuent, ne res humilitatis gignat superbiā, & vitia de virtute nascantur. Quæ superetit spes

salut

Digitized by Google

salutis, si ipsa animæ remedia venena sunt? ¶ De superbia etiam talia dicit Bernard. Quæ maior superbia cùm vnus homo toti cōgregationi iudicium suū præfert, tanquā ipse solus habeat spiritū Dei? ¶ De vana etiā gloria dicit beatus Bernardus ad fratres suos: Non legistis in regula nostra quòd quicquid sine voluntate & consensu patris spiritualis fit, vanæ gloriæ imputabitur, non mercedi? Et Matt. 6. Exterminăt facies suas vt appareant hominibus ieiunantes. Sequitur etiam ex feruore indiscreto scandalum aliorum, & maxime in congregatione. Bern. de talibus: Hi sunt vnitatis diuisores, inimici pacis. Casus etiam vnius talium multos exterret & tepescere facit à desiderio proficiendi. Et cuius exemplum debuit alios attrahere, facit eos formidare austeritatem religionis, vt adimpleatur illud Psalm. Posuisti firmamentum eius formidinem. Videtur etiam sequi ex feruore indiscreto quædam idololatria. Vnde Bernard. Scelus est idololatriæ non acquiescere, & quasi peccatum ariolandi nolle obedire. Et subdit: Eant nunc qui se faciunt religiosores alijs, qui nō sunt sicut cæteri hominū: ecce pagani & idololatræ sunt. Et 1. Regum 15. dicit Samuel quòd peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Sequitur etiam ex indiscreto feruore quandoque rapina. Iudicium enim quod debet esse apud patrem spiritualem vsurpant sibi tales personæ, & id cui renuntiauerunt, iterum sua authoritate reassumunt. Vnde Bernardus: Qui vestri curam semel nobis commisistis, quid rursum de vobis vos intromittitis? Et vt breuiter dicam, Non habet calidus hostis efficacius machinamentum ad tollēdam de corde dilectionē, quàm si efficere possit vt in ea incautè & non

cum ratione ambuletur, sicut dicit beatus Ber.

De duodecim stultitiis indiscreti feruoris.

CAPVT III.

ERTIO possunt valere ad detestationem huius vitij stultitiæ quæ ostenduntur in his esse qui laborant hoc vitio, q̃ sunt 12. ¶ Prima est, quòd ipsi cõtra ordinẽ ecclesiæ crucem lumini præferunt, vel potius sine lumine ferunt. Ordinatum est in ecclesia q̃ lumẽ cruci præferatur, ad significãdum quòd lumen sapientiæ cruci pœnitentiæ præferendũ est. Vnde legitur in fine Prou. de sapiente muliere, quòd ipsa operata est cõsilio manuum suarũ. Manus sunt quæ nõ solũ habent cognitionem, sed etiã operationẽ bonam, quorũ cõsilio præcipuè acquiescendum est. Ex hoc verò quòd tales crucem pœnitentiæ sine lumine consilij ferunt, accidit frequẽter quòd ipsi innocentẽ cruci figũt qui latronem crucifigere debuerũt, scilicet nouũ hominẽ, qui debuerũt crucifigere veterem. Vetus homo intelligitur ex peccatis cõpositus, velut ex mẽbris. Vnde ad Col. 2. Mortificate mẽbra vestra quæ sunt sup terrã &c. Homo nouus intelligitur compositus ex virtutibus, velut ex membris. Nouus ergo tunc crucifigitur quando per nimiam afflictionem abstinentiæ virtutes operari non possunt. ¶ Secunda stultitia est, q̃ ipsi assumunt arma nimis ponderosa, quæ pondere suo eos deijciunt, & quæ debuerunt eos ab hoste protegere, potius eos capi ab hoste faciũt, nõ attendentes quod fecit Dauid 1. Reg. 17. qui Saul nimis põderosa arma deposuit, quibus depositis Goliam deuicit. Sic aliqui deuincerent diabolum cum mediocritate ieiuniorum & vigil

Digitized by Google

gliiarum, qui cum nimietate per iram vel impatientiam deuinciuntur. ¶ Tertia est, quòd cùm ipsi habeant equũ valde impetuosum, nõ curant tamen frenum imponere ei, sed solum calcaribus sunt contenti; cùm tamen constet frenum non minus necessariũ esse equo, quàm calcaria. Nõ minus periculosum est alicui inter hostes esse sine freno, quàm sine calcaribus. Bernardus: Bonæ voluntati non semper credendum est, sed frenanda & regenda est maximè in incipiente. Iac. 3. Frena in equorum ora mittimus ad consentiendum nobis, &c. ¶ Quarta est, quòd cũ infirmitas quæ est ex calida causa, periculosior sit quàm illa quę est frigida: ipsi tamen se sanos omninò putant, licet ex calida causa infirmentur. Acedia enim velut infirmitas est ex causa frigida. Vnde tepiditas vocatur. Indiscretus verò feruor, est velut infirmitas ex calida causa: & ideo periculosior esse videtur. ¶ Quinta est, quòd cũ ipsi habeãt dominũ ditissimum & liberalissimũ, credũt tamen placere ei si seruientes illius adeò fame affligant quòd impotentes fiant ad seruiendum ei, cùm tamen sciant hoc non placere hominibus pauperibus atque auaris etiam de iumentis suis. Nullus enim vult vt iumentũ suum tãtum ieiunet quòd ei seruire possit. ¶ Sexta est, quòd cùm magis periculosum sit nauem esse nimis oneratam quàm vacuam: ipsi tamen non curant cauere naui suæ à periculo nimij oneris. Homo in mundo isto est velut nauis in medio mari. Vnde facta est quasi nauis institoris. Hoc dicitur de sapiente muliere, Prouerbior. cap. vltimo. Imminet autem huic naui duplex periculum: scilicet submersionis ex nimio onere, & euersationis per fluctus tentationum ex vacuitate. Sed tales periculo submersionis non curant subuenire.

Digitized by Google

¶ Septima est, quòd ipsi iudicant cibum esse subtrahendum filijs Dei qui digni essent cibari auro, & argento, & potari balsamo: iuxta illud Bern. Da mihi alterum Timotheum, & ego eum si vis cibo auro, & poto balsamo. Ad cumulum huius stultitiæ facit hoc, quòd ipsi vident tot filios diaboli qui omni bono sunt indigni, ita largè bona domini sui expendere. ¶ Octaua est, ꝙ cùm ipsi velint multū Deo seruire: ita tamē volūt ei seruire quòd nō possint ei diu seruire. Sapiens: Quid stultius quàm quod libēter facias, curare vt diu facere nō possis? ¶ Nona est, ꝙ cùm equis suis subtrahunt auenā, volunt facere maiorem dietā tam male proportionantes ea quæ asino debentur, scilicet cibaria, virgā & onus. Virgam & onus duplicant, cibaria autem dimidiant. de his habetur Eccles. 33. Cibaria, virga & onus asino &c. ¶ Decima est, quòd ipsi se perfectos nō æstimāt, nisi magistrū suum Christū excedant. cū scriptū sit. Luc. 6. Perfectus omnis erit si sit sicut magister eius. Constat cuilibet fideli Christū perfectissimum fuisse, & tamen comedebat & bibebat mediocriter. ¶ Vndecima est, quòd ipsi credunt seipsos esse sanctos nō posse, nisi prius fuerint homicidæ. Si ille qui auferret victum alicui quo victurus esset per annum, homicida reputaretur: Quantomagis ille qui nimijs ieiunijs & afflictionibus efficit vt decem annis citius moriatur quàm esset moriturus? ¶ Duodecima stultitia est, quòd cùm ipsi alijs boni sint, & caueant à nocumento omnium: tamen sibijpsis mali sunt & immisericordes. Sed qui sibi nequam, cui bonus? Ecclesiast. 14.

De malis quæ faciunt delicata cibaria.

CAPVT IIII.

Digitized by Google

CIENDVM est, quòd in cibis qui sumuntur valde timenda est delectabilitas, quia frequenter nimis sumitur de cibis delectabilibus. Præterea, consolatio in cibis delectabilibus, quandoq; prohibet hominem à diuina consolatione. Secundum Bern. Nimis delicata est diuina consolatio, quæ non datur admittẽtibus alienã. Sed si quis in cibis quos sumit in quãtitate & in ardore caueat, & creatori de creaturis quas sumit gratias agat, non solum absq; peccato, sed etiam meritoriè potest sumere de cibis illis quantum necesse est ad sustentationem corporis sui. Deus enim creauit cibos ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus. 1. ad Tim. 3. Et vt breuiter dicã, sic debemus habere corpus sicut ægrum comedẽtem, cui multum volenti inutilia sunt neganda, vtilia verò etiam nolenti sunt ingerenda.

De condescensione patrum spiritualium circa fratres. CAP. V.

T notandum quòd sicut apud religiosos viros præcipuè oportet nouitios cauere ab indiscreto feruore: sic oportet patres spirituales condescendere fratribus quãdoq;. Vnde legitur de beato Antonio quòd quidam venator vidit eum gaudere cum fratribus suis, & displicuit ei. Cui Antonius volens ostendere, quòd quandoque oporteret eum condescendere fratribus, ait: Pone sagittam in arcu, & trahe. Et fecit sic. Et rursus dixit, Trahe. Et traxit. Et rursum, Trahe, dixit. Et respondit sagittarius: Si supra mensuram traxero,

frangetur arcus. Et respondit Antonius: Ita est de opere Dei. si supra mensuram tendimus, fratres deficiunt. Expedit ergo aliquando laxare rigorem. Simile est de chordis citharæ, quæ si parum tendantur, raucè sonant: si nimium, rumpuntur: si moderatè, dulcem sonum reddunt. Impetus animi obice inuecto intumescit: ideo aliquid libertatis concedendum est interdum fratribus, ne sicut accidit in dolijs ferratis, circuli in eis rumpantur, & fundus exiliat. Castanea non incisa in igne posita, aut crepat aut exilit. Dicit etiã quòd terræmotus fiat ex multis vaporibus in visceribus terræ meatum non habentibus: ideo oportet homines ab hominibus non nimis coarctari, imò aliquis locus relinquendus est gratiæ Dei & libertati arbitrij.

TRACTATVS SEXTVS DE SVPERBIA.

Quare vitia sic ordinétur, & de radicibus vitiorum. Et de ordine dicendorum de Superbia. PARS I.

DICTO de vitio Gulæ, Luxuriæ, Auaritiæ, & Acediæ, dicendum est de tribus vitijs sequentibus, scilicet vitio superbiæ, inuidiæ & iræ. Cuius ordinis ratio sic potest manifestari. Sicut virtus secundum Augustinum amor est ordinatus: sic vitium est amor inordinatus. Amor verò duabus de causis potest esse inordinatus. Est enim inordinatus si sit amor mali. Licet etiam amor boni sit, est tamen inordinatus si sit nimius vel nimis paruus: & hoc secundum duas species bonorum.

quæd

Digitized by Google

quædam autem bona sunt parua, scilicet temporalia seu corporalia: quædam verò magna, vt sunt bona gratiæ & bona gloriæ. Bona verò gratiæ intelligimus ipsam gratiam & opera meritoria. Amor ergo magni boni inordinatus est si sit paruus. Et talis amor videtur esse radix in vitio acediæ. Acedia enim videtur esse paruus amor magni boni: vnde & tepiditas vocatur. Amor verò parui boni inordinatus est, si sit minus. Et iste amor videtur esse radix in vitio gulæ, luxuriæ, & auaritiæ. Et diuersifica[illegible] amor iste, quia bona parua amari possunt q[illegible] dominiũ seu possessionem, vel quo ad vsum [illegible]ctabilem. Primo modo amat ea auarus. Secundo modo gulosus & luxuriosus. Vitium verò gulæ & luxuriæ in hoc differunt: quia vitium gulæ est amor inordinatus delectationis qui est secundum gustum. Vitium verò luxuriæ est amor præcipuè illius delectationis quæ secundũ tactum est. Amor vero qui est inordinatus, eo quòd est amor mali, videtur posse distingui in amorẽ proprij mali & alieni mali. Sed q̃a nullus propriũ malũ amat inquantum tale: sed quandoq; ideo, quia ęstimat illud esse bonũ corpori, ideo tantum alieni mali amor radix est in tribus vitijs quæ sequũtur. Et diuersificãtur per hoc quòd in superbiæ peccato est amor ꝓprij boni cũ alieno malo. Amat enim superbus sui exaltationẽ, & proximi deiectionẽ; In peccato vero iræ & inuidiæ est amor alieni mali purè. Sed in hoc vidẽtur differre illa duo vitia: quia in peccato iræ amor alieni mali originẽ videtur habere à malo alterius. Ille enim qui irascitur alicui, ideo ei vult malum, quia malum ab eo recipit. Ira enim est appetitus vindictæ. In peccato verò inuidiæ amor alieni mali ortũ habet à propria malitia, scilicet à superbia. In-

Digitized by Google

uidus enim ideo vult malum alterius, ne ille sibi parificetur. Vnde peccatum inuidiæ in materia communicat cum peccato iræ: sed finem recipit à peccato superbiæ. His habitis de facili potest videri ratio quare de superbia, ira, & inuidia posterius tractetur: quia hæc tria vina amorem nostrum inordinatum reddunt ad proximum: quatuor præcedentia inordinatum reddunt ad nosipsos: inordinatio verò alicuius in se prior est quàm inordinatio ipsius ad aliũ. Præterea prius est quod animale, deinde quod spirituale. Vnde cùm qu[illegible] prima vitia humana sunt, & ita quodam[illegible]o carnalia, in ordine doctrinæ priora sunt. Tria verò quæ sequuntur, quæ diabolica sunt & spiritualia, posteriora sunt. Et inter ista tria, prius est vitium superbiæ, quia est occasio aliorum. Et quia præcedentibus magis assimilatur, ideo de ipso primo dicemus. Et hoc ordine. Primo ponemus ea quæ valent ad detestationem superbiæ. Secundo ponemus diuersas diuisiones pertinentes ad hoc vitium, & de membris eius prosequemur. Tertio tangemus aliquid de remedijs contra superbiam.

De his quæ valent ad detestationem Superbiæ in communi. PARS SECVNDA, quæ habet duodecim capitula.

Quomodo se habeat Superbia ad bona.

CAPVT I.

D detestationẽ verò huius vitij, Primò ostendemus quomodo ipsum se habeat ad bona, quomodo ad cætera mala, quomodo ad diabolum, quomodo ad proximum, quomodo ad Deum, quomodo ad

propr

Digitized by Google

proprium subiectum. ¶ Notandum ergo quòd vitium superbiæ, si iam sunt bona in aliquo, expellit: si non sint, ea intrare non permittit: si qua remanent, falsificat & inquinat. Ad primum pertinet illud Augustini: Alta siccantur, & ima replentur. Et illud Bernardi, Superbia siue iam existens, siue non, semper causa erit subtractæ gratiæ. Nunquid qui humilibus dat gratiam, humili aufert datam? Ergo argumentum est superbiæ subtractio gratiæ. Et illud Gregorij: Sicut humilitas omnia vitia eneruat, omnesque virtutes colligit & roborat: sic superbia omnes virtutes destruit & eneruat. Ad secundum pertinet illud, Timor infusa repellit. Sicut humilitas non solum gratia est, sed etiam vas aliarum gratiarum: sic superbia non solummodo est malum, sed impedimentum etiam bonorum. Vnde quidam sapiens ait Alexandro, cùm agnosceret eum superbum: Deus præsto est largiri sapientiam, sed non habes vbi eam recipias. Quòd autem superbia bona falsificet, patet per hoc, quòd ea quę sunt de genere bonorum, si ex superbia procedant, vt scilicet fiant propter vanam gloriam, non sunt meritoria, imò demeritoria, & videtur homo diues esse & nihil habet. vnde Bernard. Magna virtus humilitas, sine cuius obtentu non solum virtus non sit, sed etiam in superbiam erumpit, Quòd etiam superbia bona inquinet, patet per illud Poetæ: Inquinat egregios adiuncta superbia mores. vnde quidam: Si tibi gratia, si sapientia, formaque detur, Inquinat omnia sola superbia si comitetur. Superbia est velut quædam vestis maculata, qua superbi se & suos induunt. vnde Ecclesiastici 14. Qui communicauerit superbo, induet superbiam. Et valde mirum est de superbo qui super omnia amat honorem.

Digitized by Google

quomodo vestẽ ita maculatã vult induere, quæ quicquid in eo est, maculat? Præterea cùm ipse vestem istam pallio humilitatis operiat, iuxta illud Greg. Gloriosa res est humilitas, qua si palliari appetit superbia, vilescat. Mirũ est, quomodo superbus vestem superbiæ ex toto non deponit, & vestem humilitatis non assumit.

Quomodo vitium superbiæ se habeat ad alia vitia. CAPVT II.

EQVITVR videre quomodo vitium superbiæ se habeat ad alia vitia. Notãdum ergo quòd vitium superbiæ quasi rex est vitiorum. Vnde maximum peccatum vocatur in Psal. vbi dicitur, Emundabor à delicto maximo: id est, à superbia. dicit gl. Et coronã dicitur habere, sed maledictã. De qua legitur Esaiæ 27. Væ coronę superbiæ. Et ad modum regis quando hoc vitium venit ad aliquem, non solum venit, sed adducit magnam societatem vitiorum. Vnde Ecclesiast. 10. Initium omnis peccati est superbia. Qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis: id est, vitijs. vbi dicit glos. De superbia nascuntur hæreses, schismata, detractiones, inuidia, verbositas, iactantia, & contentiones, & huiusmodi. Bernardus, Initium omnis peccati & causa totius perditionis es superbia. Propterea quisquis es qui salutem tuam studes operari aduersus hanc, super caput tuum cornu crucis habere memento, vt non eleueris in superbiam. Hoc vitium etiam ad modum regis magnas expensas requirit, ita quòd superbis hominibus non sufficiunt episcopatus, archiepiscopatꝰ, vel regna. vndę Eccl. 21. Domus

Digitized by Google

Domus quæ nimis locuples est, adnihilabitur su perbia. Et cùm superbia maiores expensas requirat, quàm cætera vitia: tamen minus vtilitatis habet. Ex vitijs quæ pertinent ad concupiscentiam carnis vel concupiscentiam oculorum, consequitur vtilitas saltem corporis: superbia autem animæ nocet, corpori verò non videtur prodesse. vnde Sapient. 5. dicunt damnati in inferno: Quid profuit nobis superbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Vitium superbiæ postquam dominium habet in aliquo, non amittit illud de facili: sicut reges de facili non amittunt castrum quod semel possident, quia potenter illud defendūt. Vnde Ecclesiast. 3. Synagogæ superborum non erit sanitas. Si in tanto timore & angustia sunt infirmi, cùm infirmitas eorum incuruabilis esse dicitur, in quanto timore deberent esse qui vitio superbiæ laborant, cùm Spiritussanctus dicat eis quòd vitium illud non sanetur? Vitium etiam superbiæ caput est antiqui serpentis, cuius capitis contritioni maximè est insistendum. vnde dictum est Genes. 3. serpenti de muliere quæ ecclesiæ tenent figuram, Ipsa conteret caput tuum. Serpens modica percussione capitis extinguitur. Si autem capiti parcatur, frustra cætera membra eius percutiuntur: amputata autem cauda, nihilominus viuit. Similiter frustra alia vitia à se amputare nititur qui superbiam in se relinquit. vnde Hieronym. Lubricus est antiquus serpens, & nisi capiti teneatur, totus statim illabitur. Et Ecclesiast. 21. Quasi à facie colubri, fuge peccatum. In colubro caput præcipuè fugimus: sic superbia præcipuè fugienda est, quæ est caput vitiorum. De hoc capite potest intelligi illud Ecclesiast. 30. Nō est caput nequius super

per caput colubri. Contrito hoc capite, cætera vitia facile extirpantur. vnde Ioannes Chrysostomus: Tolle hoc vitium, vt non velint homines apparere hominibus, & sine labore omnia vitia resecātur. Vitiū superbię est primogenitus Pharaonis, in morte cuius filij Israël liberantur. Goliath in frōte percussus à Dauid, cecidit in faciem suam, & præualuit Dauid aduersus eum. vt legitur 1. Reg. 17. Sic qui superbiam quæ caput diaboli est, in se viriliter percusserit, aduersus diabolum præualebit. Superbia etiam turris est Babel. De qua legitur Gene. 11. cuius culmen attingit cœlum: quia hoc vitium etiam cœlestes viros & spirituales impugnat: iuxta illud Greg. Superbia natione cœlestis cœlestes appetit mentes. Cætera vitia quando sunt cum superbia, se habent sicut domus iuxta turrim, quæ non de facili expugnatur, quia turris defendit eam: sic vitia quæ sunt cum superbia, de facili non expugnātur, quia ea superbia defendit: sicut patet in vsurarijs & raptoribus qui ab vsuris & rapinis cessare nolunt: quia si ab eis cessarent, inter vicinos suos honorificè viuere non possent, vt ipsi dicunt. vnde manifestum est, quòd superbia peccatū rapinæ & vsuræ conseruat in eis. Ideo necesse esset vt prædicator conaretur diruere turrim superbiæ in talibus personis, quia diruta nulla pars castrorum huiusmodi se teneret. Superbia primo animam aggreditur, & vltima cessat ab eius impugnatione. vnde super illud Psal. Si mei nō fuerit dominati &c. dicit gl. Vitiū superbiæ vltimū est redeūtibus ad Deū, & primū recedētibus. Alijs vitijs in fugā cōuersis, sola superbia in cāpo remanet, nō cessans ab impugnatione hominis dum ipse viuit. vnde quidam: Cùm bene pugnari, cùm cuncta subacta putaris,
Quæ

Quæ prius infestat, vincenda superbia restat. Superbia fuit primū peccatum, iuxta illud Eccl. 10. Initium omnis peccati est superbia. Etiam non videtur aliquod peccatum esse absque superbia: quia omne peccatum est, aut ex omissione, aut ex transgressione: & in vtroq; casu non videtur esse sine inobedientia, quæ non videtur esse sine superbia. Vnde nullum peccatū videtur esse sine superbia. Et vt breuiter dicamus, superbia est causa omnis peccati. Vnde dicit Gl. super illud Psalm. Si mei non fuerint dominati &c. Superbia est initium omnis peccati, & causa: qua qui caret, verè est immaculatus.

Quomodo superbia se habeat ad diabolū.

CAPVT III.

NOTANDVM quòd superbia signum est quo diabolus suos distinguit ab alijs. Vnde legitur Iob 41. de ipso, quòd ipse est rex super omnes filios superbiæ. Et Greg. Euidentissimū signum reproborum, superbia est: humilitas, electorū. Cùm ergo quam quisque habeat cognoscitur, sub quo rege militat inuenitur. Vnusquisq; quasi quendā titulum portat operis, quo facile ostendat sub cuius seruiat potestate rectoris. vnde in magno dolore & timore esse debet, qui se cognoscit superbum. Superbia est velut quædam imago diaboli. Vnde homo superbus expresse est similis diabolo: iuxta illud Greg. Apostatæ angelo similis efficitur homo, dum homo hominibus similis esse dedignatur. Diabolus etiam in homine superbo quiescit quasi ad vmbram. Superbia enim velut mons est, soli iustitiæ oppositus, lumen gratię repellēs, vnde vmbrā facit diabolo. De qua vmbra

legit

legitur Iob 40. Sub vmbra dormit. Superbus est etiam munitio diaboli ferè inexpugnabilis, eo quòd in altitudine montis superbiæ situs sit.

Quomodo se habeat superbus ad proximum. CAPVT IIII.

VPERBVS coangustat proximum, dum se dilatat: & dum se ei præponit, quasi quoddã onus ei imponit. De dilatione superbi legitur Matt. 23. Dilatant enim philateria sua, & magnificãt fimbrias. Et Prouerbior. 24. Qui se iactat & dilatat, & iurgia concitat. De onere verò superbi dicit Sapiens: Qui se supra modum extulerit, premere ac deprimere videtur. Supra modũ ille se extollit, qui extollit se supra debitã mensuram. De tali dicitur vulgariter: Iste homo sedet mihi super meum collum. Superbus etiam proximum corde contẽnit, verbis molestat & factis. Ad primum pertinet illud Ecclesiast. 13. Sicut abominatio superbo est humilitas: sic execratio diuitis est pauper. Verbis autem molestat superbus proximum multipliciter, & se iactando, & cum eo litigando, & contumelias ei dicendo. Ad primum pertinet illud Amos 6. Nũquid in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Et illud Ecclesiast. 11. Sicut eructant præcordia fœtentium, & superborum cor. Ad literam: stomachus ventositate inflatus eructare solet, sic & homo superbia inflatus ventosa verba emittit. Ad secundum pertinet illud Prouerbior. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Ad tertium pertinet illud Prouerbior. 11. Vbi fuerit superbia, ibi & contumelia. ¶Factis similiter molestat superbus proximum multipliciter, & corpo-

ralit

raliter eum affligendo, & suis eum spoliando. Ad primum pertinet illud Prouerbior. 22. Arma & gladij in via superbi: custos autem animæ suæ longè recedit ab eis. Et illud Ecclesiast. 28. Effusio sanguinis in rixa superborum. Ad secundum pertinet illud Prouerbior. 16. Melius est humiliari cum mitibus, quàm diuidere spolia cum superbis. Nec solum superbi molestant proximos, imò etiam occasio sunt vt ab alijs molestentur. vnde illud, Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui. Et illud Psalm. Dum superbit impius, incēditur pauper. Quomodo superbi se habeant ad proximum, satis ostendit Psalm. dicens: Superbi iniquè agebāt vsquequaq;. & iterum: Confundantur superbi: quia iniustè iniquitatem fecerunt in me, ego autem exercebor in mandatis tuis.

Descriptio sapientis, & quomodo se habeat superbus ad proximum.

SApiens etiam describit quomodo se habeat superbus, dicens: Omnis superbus est intolerabilis, habitu superfluus, incessu pompofus: huic ceruix erecta, facies torua, truces oculi. Pro loco superiori decertat, & melioribus se præferri affectat: sententias suas & facta & verba iactat, reuerentiam in obsequio non seruat. Non solum malum temporale infert superbus proximo, sed etiam spirituale. Corrumpit enim eum suo malo exēplo. Vnde superius dicitur sedere in cathedra pestilentiæ: & superbia vocatur pestilētia, super primum psalmum. vbi dicit Glos. Pestilentia est morbus latè peruagatus, omnes aut penè omnes inuoluens. & subditur: Hic est amor dominandi, quo vix caret aliquis. Fornicatores & vsurarij & alij peccatores occultant pecc[illegible]a sua quantum possunt: sed superbus peccatum suum publicè

cè committit, nec de seipso erubescit: & ideo peccatum superbię adeò mundū corrupit vt iam nō reputetur superbia peccatū, quod quandoq; magnū peccatū fuisset reputatū. vnde ornatus ille vestiū qui in primitiua ecclesia pro magno peccato habitus fuisset, hodie non reputatur peccatum.

Quomodo se habeat superbus ad Deum.

CAPVT V.

NOTANDVM ergò quòd superbia primam Deo contumeliā intulit, quæ ei illata est in primo angelo. Vnde Tobiæ 4. Superbiam nunquam in tuo corde, aut in facto, aut in tuo verbo dominari permittas. Ab ipsa *enim initiū* sumpsit omnis perditio. Nulla contumelia infertur Deo quin assit superbia: quia nullū peccatū cōmittitur sine superbia, sicut ostēsum est prius. Superbia Deū impugnat in omni loco, omni tempore, omni persona. Fornicatio aut nunquā aut raro in loco sacro cōmittitur: sed superbia potius cōmittitur in loco sacro, quàm in alio. Tūc enim magis superbè indutę incedūt mulieres, quando ad ecclesiā vadūt. Multa etiā sunt peccata à quibus cauet in præcipuis solēnitatibus: sed superbia tūc maximè exercetur. Multę enim sunt psonæ quæ fornicari dedignātur, quæ tamē peccatū superbiæ recipiūt. Superbia enim latitat sub cinere & cilicio: iuxta verbū beati Greg. Itē cætera vitia Deo auferunt pauperes & ignobiles: sed superbia aufert ei potētes, nobiles, & diuites. Vnde in montibus Gelboë Saul & Ionathas interfecti sunt: vt legitur 2. Reg. in princip. Itē alia quæcūq; iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiāt: superbia verò bonis operibus insidiatur,

Digitized by Google

vt pereant: sicut dicit beatus Aug. vnde opera de genere bonorũ quæ in partẽ Domini cedere deberent, non timet sibi vsurpare superbia: imò opus bonũ bona intentione inchoatũ, quod iam est in manu Domini, nititur sibi auferre: & quandoq; diuidit illud opus cum Domino, ita vt ipsa habeat illius operis finẽ, vnde Dominus habuit principiũ. Item sumit inde occasionẽ Deũ impugnãdi, vnde occasionẽ sumere debuit ei seruiẽdi. Ideo enim superbit & contẽnit Deũ: quia Deus de bonis suis plus cõtulit illi, quàm quibusdam alijs. Et quia Deus fecit illũ gloriosum, ipse vult facere eum ingloriosum. Superbus Deũ odit inquantũ Deus dictus est. Nulli enim vult subesse, & ita nõ vult sibi Deũ præesse, nec dominũ suũ esse. De hoc odio habetur in Psal. Superbia eorũ qui te oderũt ascẽdit semper. Altissimo æqualis esse cupit, dum affectat præesse, & nulli subesse. Altissimus enim est qui omnibus præest, & subest nulli. Vnde nõ solũ primus superbus æqualis voluit esse Altissimo, sed etiã quicũq; superbus. Nec solum æqualis, sed etiam superior Deo vult esse. Vnde Bern. loquens de illo verbo 2. Thessal. Qui extollitur & aduersatur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Horret, inquit, humanus intellectus verbũ hoc: vtinã horresceret similiter cogitatũ malignũ pariter & affectũ. Dico enim vobis ꝙ nõ ille tantũ, sed omnis etiã superbus extollitur supra Deũ. Vult enim Deus fieri voluntatẽ suã, & superbus fieri suã. Videtur iam æqualitas, sed vide malã proportionẽ. Deus enim in his quæ ratio approbat suam fieri vult voluntatẽ: superbus verò cum ratione & contra rationẽ. Superbus etiã apostata est à Deo. Vnde Ecclesi. 10. Initiũ superbiæ hominis, apostatare à Deo. Vnde verisimile est quòd finis superbiæ sit

valde malus ex quo initiũ ita malum est. Incipit enim ab apostasia. Superbus tũc apostatat, quando illius rei in qua solũ habet administrationẽ, sibi vsurpat dominiũ bona suę fidei cõmissa proditione sua faciens; & qui debuit esse fidelis seruus, vult esse dominus: vnde Deũ negat, inquantum dominus est. ¶ Itẽ illud quod Dominus specialiter voluit habere, superbus nõ timet sibi assumere, videlicet gloriã. vnde Bern. Fornicator semetipsum dehonestat, iniuriosus ꝓximũ violat, elatus quantũ in se est Deũ inhonorat. Gloriam meã, ait Dominus, alteri non dabo. Et superbus, Ego mihi, etsi nõ dederis, eã vsurpabo. Sicut humilitas Deum specialiter honorat: sic superbia eũ inhonorat. Ecclesiast. 3. vbi sic legitur: Magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. Superbus Deũ speciali modo inhonorat. Humilis solã potentiã Dei magnã reputat, & ei bona sua attribuit, & eã laudat: & si nõ exterius, saltẽ interius. vnde Greg. dicit de eo ꝙ laudes suas tacitus clamat. Vnde dicitur manũ suam osculari, Iob 31. vbi sic legitur: Si osculatus sum manum meã ore meo, quæ est iniquitas maxima & negatio cõtra Deũ altissimũ: & dicit gl. ibi: Manũ suam ore suo osculatur, qui quod facit laudat. quod est iniquitas maxima: quia authoris sui gratiã negare cõuincitur, quisquis attribuit sibi quod operatur. Superbus sæpius ipsum glorificat de bonis quæ à Deo recipit, vel quæ Deus per eũ operatur, quàm Deũ. vnde seipsum quodãmodo deificat, dũ seipsum præfert Deo. & est idololatra suijpsius, & idôlũ seipsum colẽs. Item sicut dicit Greg. cùm omnia vitia fugiant à Deo, sola superbia se opponit Deo. vnde Iob 15. legitur de superbo: Tetendit aduersus eũ manũ suã, & contra omnipotentem roboratus est. Cucurrit aduer

aduersus Deũ erecto collo, & pingui ceruice armatus. vbi dicit gl. Cõtra Deũ manũ tendere, est in operatione praua, despectis eius iudicijs perseuerare. Contra Deum roboratur, qui prosperari in sua mala actione permittitur. Erecto collo aduersus Deum currit, dum quæ creatori displicent cum audacia perpetrat. Pinguis ceruix, est opulẽta superbia affluẽtibus rebus. Sicut amplius displicet alicui principi & maiorẽ cõtumeliã reputat, quãdo ab eo qui minoris potẽtiæ & nobilitatis est, ipsius deprędatur castrũ, in quo est ipse præsens, quàm si deprædetur alia castra, vel rapiat ea quæ ipsi principi appropriata sunt, vt proprium equum, vel proprias vestes: sic contumelia quam infert Deo superbia, magis displicet ei, quàm contumelia illa quam infert cupiditas vel aliud vitium. Alia enim vitia Deum fugiunt, conuertendo se ad creaturam aliam: vt cupiditas ad aurum & argentum, luxuria præcipuè ad delectationes quæ sunt secũdum tactum: sed superbia vult vsurpare sibi quod Dei est, scilicet dominari, & præesse hominibus. Sicut non est muris præesse vel dominari alijs muribus: sic non est hominis præesse vel dominari alijs hominibus. Vnde Senec. Si videris murem dominari velle cęteris muribus, nũquid risum teneas?

¶ Superbus peccat directè in Deum, & hoc multipliciter. Deus enim ad creaturas comparatur, vt principium & vt finis. Est enim alpha & o: vt legitur Apocalyp. 1. Est etiã Dominus. vnde Dauid: Qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi. Ille qui habet potestatem super mortem, scilicet qui potest restaurare quæ pereunt, verè Dominus est. vnde sæpe dicitur in veteri lege, Ego sum Dominus Deus. Hoc est nomen meum. Largitor etiam omnium bonorum est. Su-

perbus peccat in Deum, inquantum Deus principium est, dum opera quorum Deus principiũ est, sibi attribuit, non attendens illud verbum Ioannis 8. Ego principium, qui & loquor vobis. Hoc modo peccauerunt in Deum philosophi, qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus, & labia nostra à nobis sunt. Peccant etiã superbi in Deum inquãtum est finis, dum omnia opera sua faciunt vt videantur ab hominibus: vt legitur Matt. 23. In Deum verò inquantum ipse est Dominus, peccant, dum in se & in rebus suis volunt habere dominium vbi deberent habere dispensationem solum. Sic peccabant illi qui dicebant: Quis noster Dominus est? In Deũ verò, inquantum ipse est largitor, peccant, cùm per dona Dei impugnant eum, accipientes materiã superbiẽdi, & Deũ contẽnendi: vnde debebãt sumere materiã seruiendi ei humiliter & deuotè. Peccant etiam in Deum inquantũ ipse largitor est, dum dant ad voluntatem suam quod dispensare debuerunt secundũ voluntatem Dei.

Quomodo se habeat Deus ad superbum.

CAPVT VI.

VISO qualiter superbus se habeat ad Deum, videndũ est quomodo Deus se habeat ad superbum. Notãdum ergo quòd Deus vilipendit superbum & detestatur, odit & abominatur. Ad primum pertinet illud Gregor. Quanto coram hominibus gloriosior, tanto coram Deo & angelis suis eris vilior. Signum huius contemptus est hoc, quòd Deus superbum deponit, & pauperes & humiles exaltat loco eius. Vnde beata Virgo: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humil

mites. & Ecclesiast. 10. Sedes ducum superborum euertit Dominus, & sedere facit mites pro eis. Præterea, vilibus impugnat Deus superbos, ad eorum ignominiā. vnde August. Potuisset Deus vrsis & leonibus domuisse superbum populum: sed ranas & muscas immisit, vt rebus vilissimis domaretur humana superbia. Vilibus etiā curat eos. Quādoq; enim permittit Deus superbos cadere in aliquod turpe peccatū, vt turpitudine illius peccati curetur superbia. Vnde Greg. Qui se de virtutibus extollit, ad humilitatem per vitium redit: qui acceptis virtutibus se extollit, non gladio, sed medicamento sibi vulnus facit. quia ergo de medicamento vulnera facimus, facit ille qui de vulnere medicamentum, vt qui de virtute percutitur, de vitio curetur. Ad quod possumus referre illud quod legitur Ioel. 2. Ascendet fœtor eius, & ascendet putredo eius: quia superbè egit. Permittit enim Dominus aliquē diffamari super aliquo peccato, vt superbia eius humilietur. ¶ Quòd autem Dominus superbū detestetur, habetur Amos 6. vbi legitur: Iurauit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus exercituum, Ego detestor superbiam Iacob. & Prouerbior. 8. Arrogantiam & superbiam, & viam prauam, & os bilingue detestor. De odio verò quod habet Deus ad superbum, habetur Prouerb. 6. vbi sic legitur: Sex sunt quæ odit Deus, & septimum detestatur anima eius, Oculos sublimes: id est superbiam oculorū. Et Ecclesiast. 10. Odibilis est coram Deo & hominibus superbia. Merito superbia est Deo odibilis & homini, quia Deo & hominibus est iniuriosa. Deo, quia sibi vsurpat quod est eius: scilicet dominium. Homini verò, quia vult eum sibi subijcere, quem natura ei coæquauit. Vitium superbiæ adeò est odi-

Digitized by Google

bile quòd etiam à suis odio habetur. Vnus enim superbus odit alium superbum & eius superbiã: cùm tamen duo superbi velut duo fratres sint in hoc vitio eiusdem patris filij, scilicet diaboli. Vnde in superbo videtur falsum esse quod legitur Ecclesiast.13. Omnis homo simili suo sociabitur. Et illud etiam quod legitur eiusdem 27. Volatilia ad sibi similia conueniunt. Vnus enim superbus non amat societatem alterius. Humilem verò ferè omnes diligũt, tanquã rem quæ omnibus se subdit. Et quia dum se sub alijs humiliat, quodammodo eos exaltat. Superbus verò in hoc quòd se supra alios exaltat quodammodo alios deprimit, & ideo intolerabilis est eis. Vnde Philosophus: Habet mens nostra sublime quoddam, & erectum, & impatiens superioris. Senec. Natura contumax est, animus humanus & in contrarium atq; arduum nitens.

De signis specialis odij quod habet Deus ad superbum.

MVlta autem signa odij specialis sunt quæ habet Deus ad vitiũ superbiæ. ¶ Primũ signũ est hoc, quòd in præsenti adnihilat eos. Vnde Eccles.10. Perdidit Deus memoriã superborum. & ibidẽ: Radices gentiũ superbarum arefecit. Et in Psalm. Vidi impium superexaltatũ, & eleuatum sicut cedros Libani: & transiui, & ecce nõ erat: quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. ¶ Signum etiã huius odij est hoc, quòd Deus auxiliũ ab eis subtrahit. vnde vitiũ superbiæ specialiter dicitur auferre Deum homini, quia Deus superbum non iuuat: ideo dicit magister Hugo de sancto Victore: Superbia aufert mihi Deum, inuidia proximum, ira meipsum. Econtrario humilitas Deum habet paratum sibi ferre auxilium. Cuius causa est hæc: quia humilitas totam gloriã Deo

attrib

Digitized by Google

attribuit: & ideo per consequens totum pondus laboris & prælij in eum ponit. Eiusdem enim gloria est & pugna. dicit Dauid: Dominus virtutum ipse est rex gloriæ. Humilis habet Deum vt regem gloriæ, quia gloriã ei reddit. Ideo Dominus se habet ad eum vt Dominus virtutum: quia per eum virtutẽ operatur. Superbus verò se regẽ gloriæ cõstituit: & ideo Deus ei renuit esse Dominus virtutum. Non solum Deus superbo auxilium subtrahit, imò etiam superbis resistit, humilibus verò dat gratiam. Sicut natura nil vacuum esse patitur quin repleat illud: sic gratia non patitur vacuũ humilitatis quin repleat illud. Si superbus sibi relinqueretur vt nec à Deo iuuaretur, nec ei resisteretur, ipse non posset ascendere cœlum: quanto minus cum Deus ei resistat? Nec tamẽ miremur si Dominus superbũ sinat ascendere ad aliquã dignitatẽ. Tollitur enim in altum vt lapsu grauiore ruat. Signum etiam huius odij est hoc, quòd vterq; aduentus Domini cõtra superbiam est specialiter. In primo aduentu venit ipse vt medicus omniũ, leniter sanãs superbiam, exẽplo humilitatis suæ. vnde Greg. Propter magnum peccatũ superbiæ Deus humilis venit. Iste ingens morbus animarũ omnipotentẽ medicũ de cœlo deduxit, vsq; ad formã serui humiliauit, cõtumelijs egit, ligno suspẽdit, vt salute tãtæ medicinæ curetur hic timor. Iam tãdem erubescat homo esse superbus propter quem factus est humilis Deus. Secũdus etiam aduentus erit contra superbiam non sanandam, sed puniendã. Vnde Esa. 2. Dies Domini exercituũ super omnem superbum & excelsum, & super omnem arrogantem, & humiliabitur. Signũ etiam huius odij est hoc, quòd Dominus tot cõminationes facit superbię. Vnde Michęę 1. Calcabit Dominus super excelsa terrę.

& Esa. 28. Væ coronæ superbiæ. Et in eodem: Cõculcabitur corona superbiæ. Et Iere. 50. Ecce ego ad te superbe, dicit Dominus Deus exercituũ: quia venit dies tua, tempus visitationis tuæ. Et cadet superbus, & corruet, & non erit qui suscitet eum. Item lib. eiusdẽ: Ecce ego ad te mons pestifer, qui corrumpis totam terram, extendam manum meam super te. & Abdiæ 1. Si exaltatus fueris vt aquila, & inter sydera posueris nidum tuũ, inde extraham te, dicit Dominus. Et Iob 20. Si ascenderit in cœlum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur. Et Amos 6. Iurauit Dominus in superbia Iacob: si oblitus fuero vsq; in finem omnia opera eorum. Signum etiam huius specialis odij est hoc, quòd Dominus minus misericorditer puniet superbos, quàm alios peccatores. Vnde in Psal. Retribuet Dominus abundanter facientibus superbiam. & Sapient. 5. Exiguo conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur. Et ibidem: Fortioribus fortior instat cruciatio. Signum etiam huius specialis odij est hoc, quòd superbos qui inferiores suos opprimunt, facit Dominus à suis opprimi superioribus. Vnde Ecclesiast. 11. Multi potentes oppressi sunt valde, & gloriosi traditi sunt in manus alterorum.

Duodecim exempla Sacræ scripturæ, quibus ostenditur, quòd Deus multum odiat superbum.

AD ostensionem etiam huius odij valere possunt exempla personarum quæ leguntur in Sacra scriptura deiectæ propter suã superbiam. De quibus exemplis sufficiat ponere duodecim. ¶ Primum exemplum est in Lucifero, de cuius deiectione sic habetur Esa. 14. Quomodo cecidisti

sti Lucifer qui mane oriebaris? Et Lucæ 10. Videbam satanam quasi fulgur de cœlo cadentem. Adeò autem deiectus est Lucifer propter superbiam suam, vt cùm esset angelus, factus est diabolus: cùm esset nobilissima creatura, factus est sanguisuga, sanguinem peccati semper sugens. Prouer. 30. Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicētes, Affer, affer. De cœlo præcipitatus est in abyssum, & de primo ordine creaturarum positus est in nouissimo. ¶ Secundum exemplum est in homine, qui voluit esse sciens vt Deus, & insciens factus est vt pecus. vnde Bernar. Puto iumenta dicerent, si loqui fas esset, Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis. & Dauid: Homo cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. ¶ Tertium exemplum est in Saule, qui cùm humilis esset, in regem sublimatus est. 1. Reg. 15. Nónne cū paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es? superbus autem factus, à regno deiectus es. Vnde subditur ibidem: Quia proiecisti sermonem Domini, proiecit te Deus ne sis rex super Israël. ¶ Quartum exemplum in Roboam filio Salomonis. De cuius superbia legitur 3. Regum 12. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Pater meus aggrauauit iugum vestrum, ego autem addam iugo vestro. Pater meus cæcidit vos flagellis, ego autē cædam vos scorpionibus. Est autem scorpio rubus cum aculeis, vel flagellum virgarum nodosum, vel scutica habens in summitate glandes plumbeas. De humiliatione verò Roboam, subditur ibidem: Misit enim rex Aduram, qui erat super tributa, ad populum post respōsionem istam: & lapidauit eum omnis Israël, & mortuus est. Et rex Roboam festinus ascendit currum, & fugit in Ierusalem, re-

cessitq́; Israel à domo Dauid vsq; in præsentem diem. ¶ Quintũ exemplum est de Sennacherib. De cuius superbia legitur Esa. 37. Superbia tua ascendit vsq; ad aures meas. Ponam ergo circulum in naribus tuis, & frenum in labijs tuis, & reducam te in viam per quam venisti. Et subditur ibidem de eius deiectione: Egressus autẽ angelus Domini, percussit in castris Assyriorum centum LXXXV. milia. Et cùm adoraret in templo Deum suum, filij eius percusserunt eum gladio. ¶ Sextũ exemplum est in Nabuchodonosor. De cuius deiectione, sic legitur Dan. 5. Quando eleuatum est cor eius, & spiritus eius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, & gloria eius ablata est à filijs hominũ. ¶ Septimũ exemplum est in Holoferne & exercitu cui præerat. De cuius superbia legitur Iudith 6. Factum est autem cùm cessasset loqui Achor, indignatus Holofernes dixit ad eum: Quoniam prophetasti nobis, dicẽs quòd gens Israel defendatur à Deo suo, vt ostendam tibi quòd non est Deus nisi Nabuchodonosor, cùm percusserimus eos quasi hominem vnum, tunc & ipse cum eis Assyriorum gladio interibis. De superbia verò exercitus sic legitur Iudith 14. Excitate illum, quoniã mures progressi de cauernis suis, ausi sunt prouocare nos ad prælium. Præ magnitudine superbiæ Iudæos mures vocabat. De deiectione eorum legitur Iudith 15. Cùm omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens & consilium ab eis. Solo timore & metu agitati, fugæ præsidium sumunt, ita vt nullus loqueretur proximo suo. ¶ Octauum exemplum est de Aman. De eius superbia legitur Esther 4. Cùm vidisset Mardochæum sedentem ante fores palatij, & non solum non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem

de

de loco suo, indignatus est valde. De deiectione verò eius legitur in fine eiusdem capituli: Suspensus est itaq; Aman in patibulo quod parauerat Mardochæo. ¶ Nonum exemplum est in Antiocho. De cuius superbia legitur 2. Mach. 9. Locutus est superbè Antiochus se venturum Ierosolymam, & congeriem sepulchri Iudæorum eam facturum. Et subditur de eius deiectione. Vt finiuit hunc sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum. Et iterum quibusdam interpositis: Is qui sibi videbatur fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia impletus montium altitudines in statera appendens, mox humiliatus ad terram in gestatorio portabatur &c. ¶ Decimum exemplum est in Iudaico populo, qui præ superbia reputabat gentilem populum, quasi stillam situlæ. vnde Esa. 40. Ecce gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt: & tamen Deus gentilem populum, populo Iudaico superbo prætulit. ¶ Vndecimum exemplum est in superbo Pharisæo, qui non erat sicut cæteri hominum, vt ipse dicit Lucæ 18. Sed ipsa veritas publicanum poenitentem ei prætulit, dicens: Descendit hic iustificatus in domum suam ab illo: vt ibidem habetur. ¶ Duodecimum exemplum est in Petro, qui præ cæteris præsumpsit, dicens: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego non scandalizabor. vt legitur Matthæi 26. Et vilius cæteris cecidit: cum ad vocem ancillæ negauit. vt legitur eodem capitulo. ¶ Ad ostensionem autẽ huius odij valere potest illud Psalm. Oculos superborum humiliabis. & illud, Dominus concidet ceruices peccatorum. Potius dicit ceruices, quàm manus & pedes: quia in ceruice perpenditur specialiter superbia. Ad idem valet quod legitur Num. 15.

Anim

Anima quæ per superbiam aliquid commiserit, siue ciuis ille sit, siue peregrinus, quoniã aduersus Dominum rebellis fuit, peribit de populo suo. Vnde Dominus peccatum per superbiam commissum, tanquam valde exosum morte punit: alia verò peccata per oblationem præcipit expiari.

De diuturnitate huius odij.

ODium verò illud quod est Dei ad superbiã, quasi inueteratũ est. Incœpit enim quamcitò superbia incœpit. Vnde Iudith 9. Superbi verò ab initio non placuerunt tibi: sed humilium & mãsuetorum placuit tibi deprecatio. Causa verò huius odij in magna parte patere potest per ea quæ dicta sunt prius, vbi ostensum est qualiter se habeat superbia ad Deum.

De causis quare superbia ita exosa sit Deo.

POtest tamen adhuc idem ostendi alijs rationibus. Vnde notandum est quòd peccatum superbiæ ideo est ita exosum Deo, quia eum exhæredat inquantum in se est. Dominium autem quod habet Deus in creaturis, vsurpat superbus sibi. Præter hæc nõ erubescit superbus de peccato suo. Impudentia verò peccatoris multum Deo displicet. Vnde Bernar. Quantum displicet Deo impudentia peccatoris, tantum placet Deo erubescentia pœnitẽtis. Item alij peccatores ex peccatis suis humiliantur, superbus verò non: quare multũ displicet Deo. Vnde Aug. Nil aliud adeò Deo displicet, sicut ceruix erecta post peccatum. Superbus etiam Deum multum contemnit: quia vanitates ei proponit. Item maximum peccatum est superbia. Sic enim vocatur in Psal. vbi dicitur, Et emundabor à delicto maximo. & Iob 30. vbi sic legitur: Si osculatus sum manum meam, quod est iniquitas maxima. Præterea homo multa habet dehortantia à superbia: & ideo magis

dis-

displicet Deo superbia in homine, quantum ad hanc conditionem, quàm in diabolo. Quis enim nesciat tolerabiliorem esse superbiam in diuite, quàm in paupere? Homo quasi pauper creatura est respectu angeli. Vnde Eccl. 25. Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valde eorum animæ. Pauperem superbum, mendacem diuitem, & senem fatuum & insensatum. Pauper homo est ex parte corporis, imò & pauperrimus. Oportet enim eum mendicare victum & vestitũ à cæteris creaturis. Quis iuxta verbum Augustini, mandatum euãgelicum implens, de duabus tunicis dat vnam non habenti? Etiam ab herbis mendicat vestimentũ suũ homo, vt patet in vestibus lineis: vnde multũ displicet Deo, si homo ex parte corporis ex quo ita pauper, superbiat. Diues potest hic dici spiritus mendax, cuius mendacium multum displicet Deo: vt cùm dicit se à corpore vinci, nec posse continere: cùm tamen Dominus melius sciat potestatẽ eius qui ei corpus subdidit, & cõtinentiã ei præcepit. Senex fatuus & insensatus est mundus iste, qui quanto amplius senescit, magis diligit vanitates & puerilitates, & magis decipitur mendacijs rerũ temporaliũ, licet infinitis vicibus mendacia eorum expertus sit. Quasi contra naturam videtur esse peccatum superbiæ in homine, præcipuè ex parte corporis. vnde Eccl. 10. Non est creata in hominibus superbia. Hieron. Quomodo superbiat qui semper secum sententiam portat? Mirum est quomodo homo superbit, cùm cor suũ quod est nobilissimũ membrum eius, super stercore iaceat: & licet in homine superbia multum displiceat, præcipuè tamen in Christianis qui in ipso ingressu Christianæ religionis abrenuntiant specialiter superbiæ, cùm dicunt: Abrenuntio satanæ, & omnibus pompis

eius.

Digitized by Google

eius. Preuidebat Spiritussanctus quòd multi Christiani qui alijs peccatis renuntiarent, pompam superbiæ retinere vellent: ideo ordinauit vt specialiter profiterentur hanc abrenuntiationem. Præterea Dominus ecclesiæ Christus seruus esse hominũ voluit. Humiliauit enim se vsq; ad ablutionem pedum. vnde in nullo Christiano locus superbiæ relinqui debet. Inordinatum verò valde est quòd seruus velit esse Dominus, cùm Dominus efficiatur seruus. Ioan. 13. Si ego laui pedes vestros dominus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. & Matt. 10. Non est discipulus super magistrũ, nec seruus super dominum suum. Vnde qui primus est in ecclesia, scilicet dominus papa, seruum seruorum se vocat. & propter hæc & multa alia habet Deus speciale odium contra superbiam, præcipuè in Christianis. vide in principio huius capituli.

De abominatione superbiæ.

SEquitur de abominatione superbiæ. De qua Prouerb. 16. Abominatio Domini est omnis arrogans. & Lucæ 15. Quod altum est hominibus abominatio est apud Deum.

Quòd superbia hominẽ inflet, infelicem reddat, arefaciat, & bona eius consumat.

CAPVT VII.

SEQVITVR videre quomodo se habeat superbia ad propriũ subiectum. Vnde notandum est quòd superbia inflat hominẽ. De qua inflatione legitur Sapien. 4. Disrũpat dominus illos inflatos. Et Apostolus 1. ad Cor. 8. Sciẽtiá inflat, charitas autẽ ædificat. ¶ Reddit etiam hominẽ valde infelicem. Consistit autẽ infelicitas superbi in his octo.

Prim

Digitized by Google

¶Primo de bono semine paruã messem colligit: quod semen melius est quàm gratia Dei. Ex hoc semine oritur ei vitium superbiæ. Ipse colligit de vite spinas, & de tribulis ficus. Superbia est quasi monstrũ quod quandoq; ex suo contrario nascitur. ¶Nunquid nõ monstruosum esset, si ex muliere bufo nasceretur? Sic monstruosum est quòd ex aliqua gratia à Deo data homo superbus efficitur. ¶Secundo bona ei mala sunt: & sicut de viro iusto legitur, quòd nox sicut dies ei illuminabitur: ita econtrario dici potest, quòd superbo dies in noctẽ vertitur, & lumen eius in tenebras. vnde Matth. 6. Si ergo lumen quod in te est tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quãtæ erunt? Tunc lumen tenebræ sunt, cùm opera de genere bonorũ mala sunt, eo quòd fiunt propter vanam gloriam, vel alia mala intentione. ¶Tertio superbus de vita moritur, de sanitate ægrotat, de medicamine interficitur. Vnde Greg. Qui de virtutibus se extollit, non gladio, sed medicamine se interficit. Superbus de hoc quòd se viuere credit & sanũ esse superbit, & sic ex sanitate infirmitatẽ recipit, & ex vita moritur. ¶Quarto superbus ab eo quem vincit vincitur, & quasi de ictu suo corruit. vnde Gregor. Difficile est quidem valde vitare peccatum quod ex victoria vitiorũ nascitur. ¶Quinto superbus à mortuo occiditur. vnde super illud 1. Machab. 11. vbi Eleazar elephantẽ legitur occidisse, dicit Greg. sub hoste quem occidit moritur, qui de culpa quam superat eleuatur. ¶Sexto superbus sua pretiosa viliter vendit, dum pro laude vel gloria humana se & sua consumit. Vnde Greg. Valde bona sua dijudicant qui ad mercedem eorum sufficere fauores humanos putant. Idem: Cùm pro recto opere laus transitoria quæritur; res æterna retributione digna pro vili pretio

tio venundatur. ¶ Septimo, superbus vilia charè emit, dum pro vento superbiæ regnum coelorum amittit. De hoc vento dicit August. Qui non tumet vento superbiæ, non cremabitur igne gehennæ. ¶ Octauo, infelix est superbus, quia ignominiose à modico vento deijcitur. Vnde Iob 20. Tollet eum ventus vrens, & auferet eum turbo de loco suo. Ventus omnia vrens est superbia. ¶ Item superbia facit hominem & omnia bona quæ in homine sunt, & quasi præparat eum infernali incendio. Vnde Ecclesiast. 6. Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne fortè elidatur virtus tua per stultitiam, & folia tua comedat & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in eremo. Ex elatione quandoq; eliditur virtus corporis: quia homo elatus præsumit quandoq; opus quod supra vires suas est: vnde rupturam quandoq; incurrit, vel debilitatem tantam quòd inutilis efficitur. Sed frequentius virtus animi eliditur per elationem. Debiliorem enim inuenit se homo sæpe, postquam se de aliquo opere extulit. Exemplum habemus de hoc in Petro Matthæi 26. qui se extulit super alios apostolos, dicens: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego non scandalizabor. Sed non multo post valde debilem se inuenit, vt habetur ex eodem capitulo. ¶ Superbia etiam folia & fructus comedit, dum quo ad meritum verba & opera hominis consumit. Ipsa est quæ hominem & bona hominis quasi imperceptibiliter occidit. vnde Iob 18. Consumat brachia illius primogenita mors. Glos. Primogenita mors est superbia, initium omnis peccati.

Quòd superbia hominem decipiat, excæcet, & infatuet. CAPVT VIII.

Item

TEM superbia hominem decipit, & excæcat, & infatuat. De primo dicit August. Superbia meretur illudi. Vnde omnes hæreses & omnes alij periculosi errores ex superbia proueniũt. Vnde super illud Iere. 49. Arrogantia tua & superbia cordis tui decepit te. dicit Glos. Omnis hæreticus arrogans, quia superbia facit hæreticum, non ignorantia. Ad secundum pertinet illud Apoc. Dicis quia diues sum, & locuples, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser & miserabilis, &c. Ioan. 9. In iudicium ego in hunc mundũ veni, vt qui non vident, videant, & qui vident cæci fiant. super illud, Qui non vident dicit glos. interlin. humiles cæci. & super illud, Qui vident cæci fiant. dicit alia glossa Interlin. Superbi sapientes. Humiles ergo cæci illuminantur: super. sapientes excæcantur. Ad tertium pertinet illud Bernard. Omnis superbia stulta: quanuis nõ omnis stultitia superba. & illud ad Ro. 1. Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. & dicit Aug. dicendo te sapientem stultus factus es, dic te esse stultũ, & sapiens fies. Idẽ: Qui sibi placet, stulto placet: superbus sibi placet. vnde cõsequẽs est, vt ipse sit stultus. Nec est parua stultitia ista quòd sibi placet, cùm ipse Deo, angelis & hominibus displiceat. Item legitur Prouerbiorum vndecimo, Vbi humilitas, ibi sapientia: ergo econtrario, vbi superbia, ibi stultitia. ¶ Et hoc manifestari potest in tribus speciebus superbiæ, scilicet præsumptione & arrogantia, & appetitu excellentiæ. Quòd præsumptio stulta sit, patet, quia supra vires suas præsumat. vnde illud Ieremiæ 48. Audiuimus superbiam Moab, superbus est valde: sublimitatem eius & arrogãtiam,

Digitized by Google

& superbiam, & altitudinem cordis illius. Ego scio, ait Dominus, iactantiam eius, & arrogantiã, quòd nõ sit iuxta eam virtus eius. & Hieron. Superbia plus audet quàm possit. De appetitu excellentiæ & arrogantiæ, legitur Prou. 21. Superbus & arrogans vocatur indoctus. superbus hic sumitur pro illo qui appetit esse super alios: arrogãs est ille qui sibi falsò attribuit quod non habet, ideo vocatur indoctus: & de arrogante est hoc planum, cum arrogantia videatur esse quidam error. De appetente verò propriam excellentiam quomodo ipse stultus sit, inferius patebit. Signum verò quòd superbus stultus sit & cæcus, potest esse hoc, quòd seipsum non agnoscit. Nescit enim se hominem esse: idest, de humo. Si enim de humo se esse veraciter cognosceret, nouissimum locum contenderet tenere, ad similitudinem terræ, & humilis esset. vnde rogat Psal. Sciant gentes, quoniam homines sunt. Signum etiam cęcitatis est hoc, quòd superbus nescit discernere inter aliquid & nihil, putans se aliquid magnũ esse, cum nihil sit in valore. iuxta verbum Apostoli dicentis ad Galat. 6. Qui putat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.

De quinq; modis quibus superbia hominem infatuat.

INfatuat autem hominem superbia quinq; modis. ¶ Primo ad modum ebrietatis. vnde Habacuc 2. Quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus. Vinum hoc modo decipit potantem. Ingreditur enim blande, vt legitur Prouerb. 23. Postquam verò receptum est incommensuratè, ipsum dominatur in homine, & facit eum fatuè credere & fatuè loqui: sic postquam superbus recipit excellentiam ex affectu per amorem, ipse postea eã de facili recipit in intellectu, vt

Digitized by Google

alta de se credat: & in ore, vt de se alta lo-
iatur, & est velut ebrius. Altitudo enim quam
ipetit, facit eum fatuè credere, & fatuè loqui.
xemplum habemus de hoc Esa. 14. in Lucifero
cente: Similis ero Altissimo. quod nō dixisset,
si amore illius altitudinis ebrius fuisset: cum
rtum sit illud quod dicitur per superlationem,
ii soli conuenire. ¶ Secundo infatuat superbia
modo, quo inflatio faciei solet ipsum visum
pedire. superbia enim est inflatio faciei inte-
ris. vnde Iob 15. Operuit faciem eius crassitu-
.& Augustinus: Facies mea inflata non sine-
t me videre. ¶ Tertio modo aufert superbia
isum homini, eo modo quo phrenesis vel para
is, quæ valde magna solet homini sensum au-
re. Ad primum pertinet quod dicit Gregorius
quens de illo verbo Luc. 7. Videns autem hoc
arisæus, qui vocauerat eum, ait intra se. Hic si
et propheta, sciret vtiq; quæ & qualis est mu-
r quæ tangit eum. Inter duos ægros medicus
erat, sed vnus æger in febre integrū & sensum
ebat: alter vero in febre & sensum perdide-
mentis. In ęgritudine sensum perdiderat, quia
ipsum quod longe esset à salute, ignorabat.
c solum velut phreneticus est superbus, sed
m velut paralyticus. Cum enim humilitas
sus sit propriæ paupertatis, superbia est in-
sibilitas propriæ paupertatis. Vnde ve-
quædam paralysis est. ¶ Quarto modo in-
iat superbia hominem, quia facit eum al-
olùm respicere: ex quo enim homo alta
it, ipse ad alta oculos habet: quia vbi amor,
oculus. Vnde Prouerbiorum sexto: Sex sunt
odit Deus, & septimum detestatur ani-
illius, Oculos sublimes, &c. Vnde super-
quæ sunt infirma in se & infima non videt.

Digitized by Google

¶ Quinto modo infatuat superbia hominẽ: quia est velut moles soli iustitiæ opposita, non permittens lumen ipsius ad superbum venire. Vnde Matth. 11. Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. & Gregorius dicit de superbis: Tanto à Dei lumine longe sunt, quanto apud se humiles non sunt.

De stultitijs quibus laborat superbus.

NEc sola vna stultitia laborat superbus, sed multis quarum 12. ponere sufficiat. ¶ Est autem prima stultitia superbi, quòd ipse vult altum ædificium constituere, & absq; fundamento, ideo certus potest esse de ruina sui ædificij. Vnde dicit Gregor. de superbo, Soli ruinæ crescit quod ędificat, quia ante molem fabricę fundamēta humilitatis non parat. Prouerb. 17. Qui altam facit domum suam, quærit ruinam. Augustin. Magnus esse vis, à minimo incipe. Cogitas magnam fabricam construere celsitudinis. De fundamento cogita humilitatis. Quāto altius erigitur ędificium, tanto altius foditur fundamentum. Quò superuēturum est cacumē ædificij? Ecce dico vsq; ad cōspectum Dei. Qualiter autem aliquis fundamentum debeat facere, habetur Esa. 2. vbi sic legitur: Abscondere in fossa humo. ad literam, fundamētum in terra absconditur, Et sapiens vitam suam abscondit, præcipuè in principio. Vnde Prouer. 10. Iustus quasi fundamētum sempiternum. Istam stultitiam superbi, ostendit Aug. alijs verbis, dicens: Arborem attendite: figit radicem in humili, vt vertice tendat ad cœlum. Sine humilitate vis excelsa apprehendere, sine radice auras petis: ruina est illud, non incrementum. ¶ Secunda stultitia superbi est, quòd ipse appetit exaltationem, quæ fit ad maiorem eius præcipitationem.

Digitized by Google

legitur Luc. 4. quòd cùm Dominus venisset Na
areth, & dixisset prophetiã illã, Spiritus Do-
nini super me, &c. hodie esse impletã in auribus
orum, ipsi duxerunt eum ad supercilium montis
uper quẽ ciuitas eorum erat ædificata, vt præci
itarent eum. Nunquid ista exaltatio bona erat,
& appetenda Domino, quæ fiebat ad eius præci
itium? Talis est exaltatio ipsius superbi. Tolli-
ur enim in altũ, vt lapsu grauiore ruat. Diabo-
s facit sicut cornix, quæ eleuat nucem in altũ,
permittit eam cadere, vt cõminuatur, & statim
escendit & comminutam comedit. Sic diabolus
uãdo in statu humili nõ potest aliquẽ frãgere,
rocurat vt eleuetur ad aliquã dignitatẽ, & dein-
e vt de ipsa cadat, vel in futuro in infernũ, vel
iam in præsenti per depositionem: & tunc con-
actum deuorat, vel ad poenam æternã ducit,
ia cadit in odiũ vel inuidiã erga eum qui sibi
ccedit. Ad istam confractionem potest referri
ud Iob 29. Eleuasti me, & quasi super ventum
llens allisisti me validè. De præcipitio super-
æ, dicit Bern. loquens ad superbũ: Paulatim &
asi per gradus ascendis, sed nón paulatim de-
ndes, sed tanquã fulgur in spiritu vehemen-
Et cum LXXII. discipuli dicerent Domino,
omine etiam dæmonia subijciũtur nobis in no
ne tuo, ipse ait illis: Videbã satanam sicut ful
r de coelo cadentẽ, insinuans eis, quòd qui ad
odum satanæ superbiunt, ad modũ eius præci-
tantur. Ad illud præcipitiũ pertinet illud Iob
Eleuati sunt ad modicum, & nõ subsistent. Et
c quod legitur Matth. 4. quòd cùm Dominus
et super pinnaculum templi, ausus est diabo-
ei persuadere præcipitium, dicens: Si filius
i es, mitte te deorsum. Fiduciam autem acce-
diabolus ex hoc, quòd multos in altitudine

Digitized by Google

positos præcipitauerat. Ad idem etiam pertinet illud Lucæ 18. Omnis qui se exaltat, humiliabitur, &c. Sæpe enim in præsenti hoc accidit. Cuius rationem insinuat nobis Sapiens, dicens: Abiectos & submittentes se libenter alleuamus, quia hoc facere tanquam maiores videmur. At qui se supra modum extulerit, premere ac deprimere videtur: nec tam se maiorem quàm cæteros minores facere: & ideo alij libenter eum humiliant. In futuro etiam qui se exaltat, humiliabitur. Est enim ex violentia quòd superbus in alto est, cum locus eius proprius infernus sit. Similiter quasi ex violentia est, quòd humilis est in loco infimo, cum dignus sit regno æterno. Vnde cessante violentia superbus descendet in infernum, & humilis aduolabit in cœlum. *Sic fit de superbo* sicut de vase quod confringi debet, quod eleuatur vt perfectius frangatur. Vnde Prouerb. 16. Ante ruinam exaltatur cor. Et etiã quãdoq; non expectat Dominus, quòd superbus in dignitate, quam appetit, eleuatus sit, sed dum in ipso ascensu est, Dominus eum deijcit. Vnde in Psal. Deiecisti eos dum alleuarentur.

Quòd mons superbiæ sit locus infelicissimus, quadrupliciter ostenditur.

TErtia stultitia est, quòd ipse elegit mansionem suam in loco infelicissimo. Locus infelicissimus est mons superbiæ, quadruplici ratione. ¶ Prima ratio est, quòd bonæ conditiones, quæ solent esse in cæteris montibus, ibi desunt. Cæteri montes cœlo sunt proximiores alijs locis: sed mons superbiæ remotissimus est à cœlo. Maximè enim distat ab humilitate, cum superbia & humilitas sint contraria. Contraria autem à se maximè distant. In cœlum autem non fit via, nisi per humilitatem. Vnde Matthæi 18. Nisi

Digitized by Google

Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Et Apoc. .dicit dominus humili: Ecce dedi corā te ostium apertum, quod nemo poterit claudere, quia modicam habes virtutem: id est, humilitatem. Sic e contrario dicere potest superbo: Ecce dedi coram te ostium clausum, quod nemo poterit aperire: quia maximum habes vitium, scilicet superbiam. Montes etiam fortiores solent esse cæteris locis, eo quòd hostes non habeant de facili ad eos accessum. Sed ad montem superbiæ omnes hostes spirituales, & vitia, & dæmones facillimè accedunt. Vnde Eccl. 10. legitur de superbia, Qui tenuerit eam, adimplebitur maledictis, id est vitijs. Item montes solent esse mundi & sani, quia ibi sordes confluere non possunt. Sed mons superbiæ immundior est & minus sanus cæteris locis: quasi enim contra naturā, ad eam sordes confluunt. Vnde quasi mons pestifer est: secundū illud Ier. 51. Ecce ego ad te mons pestifer, qui corrumpis vniuersam terram. ¶ Secunda ratio est, quia ferè omnia bona fugiunt montem superbiæ. Est enim mons Gelboë, in quo nec ros nec pluuia descendit. Si omnes montes qui sunt in circuitu eius visitaret Dominus, à monte tamen superbi transiret. Desuper non recipit mons iste, nec rorem gratiæ, neque pluuiam interioris doctrinæ. Fluuius etiam humanæ doctrinæ non potest ad eum ascendere. Superbi enim impatientes sunt eruditionis vel correctionis. Duæ vero sunt causæ huius spiritualis siccitatis, quæ est in monte superbiæ. Vna est hæc, quòd mons iste situs est in lateribus aquilonis: iuxta illud quod dicit primus superbus. Esaiæ 14. Sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. Ventus enim aquilo dis-

fipat pluuias: vt legitur Prouerbiorum 25. Alia causa est ipsa altitudo. Aqua enim gratiæ vel doctrinæ confluit ad loca humilia. vnde in Psalm. Inter medium montium pertransibunt aquæ. ¶ Tertia ratio est, quia si qua bona sunt in monte isto, in periculo sunt. Vnde Sapiens: Superbia omnia habet in periculo, humilitas in tuto. ¶ Quarta ratio est, quia ferè omnia mala accidunt in monte isto. Perflant ibi diuersa genera ventorum, quia perflant altissima venti. Corda etiam eorum, qui morantur in monte illo, congelantur. Vnde Ecclesiast. 43. Frigidus ventus aquilo flauit, & gelauit crystallus ab aqua. Flatus aquilonis, intelligitur suggestio diaboli. Ad quem flatum congelantur corda superborum: & quia indurantur, & quia sunt absque dilectione Dei & proximi. In monte isto angelus factus est diabolus. Vnde Bernard. Quem sequimini miseri homines, quem sequimini? An non videtis satanam tanquam fulgur cadentem? Nonne iste est mons, in quẽ ascẽdit angelus, & diabolus factus est? August. super Psalm. Superbia angelum fecit diabolum, humilitas hominem Deum. In isto monte Saul dæmoniacus siue arreptitius factus est. Vnde 1. Reg. 16. Ecce spiritus Domini malus exagitat te. In hoc etiam monte Nabuchodonosor in bestiam est conuersus, vt leo esset in posterioribus, bos in anterioribus, ad minus secundum quod sibi videbatur. Ista eadem hodie accidunt multis in monte superbiæ. Alij enim ibi diaboli efficiuntur, per inuidiam ad modum diaboli gloriam alijs inuidentes. Alij arreptitij per iram. Alij verò boues, solũ de pastu sui corporis curantes. Psal. Mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum. Alij verò leones, per cupiditatem

&

Digitized by Google

t rapinam. Prouerbiorum 28. Leo rugiens, t vrsus esuriens, princeps impius super popu-im pauperem. ¶ Quarta stultitia superbi est, cùm pse possit descendere cum facilitate & maxima tilitate, potius elegit ascēdere cū magno dāno, t cū magna difficultate. Bern. O abusio, ô per-ersitas filiorū Adā: qa cū ascēdere difficillimū t, descendere autē facillimū: ipsi & leuiter ascen unt, & descēdunt difficilius, parati ad honores t celsitudines graduū ecclesiasticorū ipsis ange-cis humeris formidandos. Idem: Conatur quis ontē potestatis ascendere, quantos, putas, con-adictores habebit: quātos inueniet repulsores? bstacula quanta? difficilē viā? Nec est ista stul-itia superbi parua, cùm potius vult per arduam iā ire ad mortē suam, quàm per humilem ad vi-am. Potius vult ascendendo ire ad suspendium, uàm descendendo ad regnum æternū. ¶ Quinta st, quòd ipse ad dignitatem tendit per indigna, t ad dominationē per miserrimam seruitutem. De primo dicit Sen. Non sit tibi ambitio, quæ d dignitatem nisi per indignatem non adducet. Id secundum pertinet hoc, quòd diabolus cùm stendisset Domino gloriā mundi, dixit ei: Hæc mnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Mat. 3. n quo facto insinuatur, q̃ diabolus eos qui appe int dominationē, antequā eā obtineāt, redigit n miserā seruitutē: quæ enim miserior seruitus, p̃ seruitus vitiorū? Ber. An nō seruus, cui domi-atur iniquitas? Ita, & maximè nisi indignius iu-ices hominē tibi quàm vitiū dominari. ¶ Sex-a est, quòd ipse tantum appetit exaltationem, uòd nō videtur curare qualis sit exaltatio illa: trum sit ad malum, vel ad bonum suum. Inter-um enim dominatur homo homini ad malum uum: vt legitur Eccles. 8.

Digitized by Google

De sex speciebus exaltationis.

VT autem appareat quāta sit stultitia hæc, sex species exaltationis ponemus. Quarū vnica appetenda est. ¶ Prima est ad Dei honorē, & ecclesiæ ædificationem: vt cum aliquis habens eminentiam vitæ, ponitur in eminentia dignitatis, vt sit quasi lucerna lucens ad Dei gloriā & proximorum exemplum. Vnde Luc. 11. Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, nec sub modio, sed super candelabrum, vt qui ingrediuntur lumen videant. Ad Phil. 2. Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Et Matt. 5. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona: & glorificent Patrē vestrum qui in cœlis est. ¶ Secunda est ad deiectionem seu præcipitium: de qua satis dictum est prius: quam cō stat non esse appetendam. ¶ Tertia est ad supplicium: hoc modo exaltantur qui suspēduntur. Et talis est exaltatio superbi. Ad hoc enim procurat diabolus, quòd ipsi exaltentur, vt amplius crucientur, & in præsenti & in futuro. Ad primū pertinet illud Bern. O ambitio ambientiū crux, quomodo omnes torques, & omnibus places? Et illud quòd Dominus coronam spineam habuit. Omnis enim corona spinea est, quia non habetur dignitas absq; cruciatu. De secundo, Sapien. 6. Potentes autem potenter tormenta patientur. ¶ Quarta est ad opprobrium. Talis est exaltatio facinorosorum qui ponuntur in pandulacro, vel in scala pro reatu facinorum suorū. Talis est exaltatio, cum aliquis in manifesto peccato existens præficitur alijs. quantò enim in altiori loco ponitur, tantò peccatum eius pluribus ostenditur. Vnde Sen. Eorum qui in turba sunt qui non excedunt, latent virtutes: vt appareant, diu iactantur, & vitia tenebras habent: nostra facta dicta

Ita q; accipit rumor. Et ideo multis magis curandū est qualē famā habeāt, qui qualēcūq; habuerint, magnā habituri sunt. Boetius in lib. cōs. Cōsata improbis dignitas, non modo non efficit dignos, sed potius prodit & ostēdit indignos. Quare est hoc vt ille qui mortuus est in peccato, non solū quatriduan⁹, sed etiā quadragenarius, vt foetore suo alios corrūpat, in alto loco velit poni, q potius desiderare deberet vt sub terra absconderetur: sicut corpora mortua abscōduntur, ne foetore eorum homines corrūpantur. Foetor iste figuratus est in foetore Antiochi, 2. Mach. 9. vbi dicitur, quòd foetore eius exercitus grauabatur. Talis est velut lucerna extincta, tetrum fumum de se emittens. vnde abscōdēdus esset, nō super candelabrū ponēdus. ¶Quinta est ad ludibrium, vt quando alicui fatuo tradūtur insignia regia vel episcopalia, qui tamē non est rex vel episcopus. Et talis est exaltatio hominis superbi, q signū habet libertatis, cùm seruus sit omniū vitiorū. Tull. Omnis stultus seruus, omnis sapiēs liber. Potest ne imperator hoc nomine dignus? quomodo enim libero imperabit, q nō potest cupiditatib. imperare? Refrænet prius libidines, spernat voluptates, iracūdiā teneat, coerceat auaritiā, cæteras animi labes repellat: tunc incipiet imperare, cum ipse turpitudini ac dedecori parere desierit. Dum his obediet, non modo imperator, sed liber omnino habendus non est. Superbus habet signa dignitatis, cum ipse omni bono sit indignus. Indignus etiam est pane quo vescitur, & etiam vita. Vnde prælatus qui non habet ea, quæ pertinent ad prælatum, non est prælatus, sed simia prælati: iuxta verbum Bernar. dicentis, Simia in tecto, rex fatuus sedens in solio. Simia non sit in tecto ad suum honorem, sed ad hominū derisio

risionē. Sic prælatus inhonestus, derisio est hominum. Quasi prælatus est, & nō est verè prælatus. Vnde Esa. 22. dicitur ad Sobnā præpositū tēpli: Tu quid hîc, aut quasi quis hîc? quasi diceret ei, Nō es quis, sed quasi quis. Illusio ista figurata est in illusione Domini, Matth. 27. vbi dicitur: Et exuētes eum, chlamydē coccineā circundederunt ei: & plectentes coronā de spinis, posuerūt super caput eius, & arundinem in dextra eius: & genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue rex Iudæorū. Et expuentes in eum, acceperūt arundinē, & percutiebāt caput eius. Omnia ista fiunt specialiter indigno, qui alijs præficit. Veste enim innocētiæ exuitur, & rapacitate & crudelitate, quæ est velut vestis coccinea pauperū sanguine cruentata, induitur. Corona etiam de spinis plectitur, quia dignitatem illius multiplex punctio comitatur. Arūdo, quæ est exterius lucida & interius vacua, in manu eius ponitur: quia ipse potens est in alios, sed in se infirmissimus est, nulli vitio resistere valens. Genu flexo ille à ministris suis illuditur: quia ab illis vocatur dominus, quorū verè est seruus, cùm solicitudo de victu & vestitu eorū ad eum pertineat. Salutatur etiā ab eis, qui procurāt mortē eius. Spuunt etiā ministri in faciē eius, dum eum facinoribus suis polluunt. Arundine caput eius percutiunt, dum in potestate ab eo recepta animam eius lædunt. ¶ Sexta species exaltationis est, quæ fit ad ventilationē & dispersionem. Sic palea exaltatur, vt à grano separetur. Puluis etiam exaltatur, vt à vento dispergatur: & talis est exaltatio superbi, qui diabolo procurante in sublimitate dignitatis ponitur, vt à bonis separetur & elongetur. Iob 20. Tollet eum ventus vrens. & in Psal. Non sic impij, non sic: sed tanquam puluis quem proijcit ventus à

facie

acle terræ. Non est ergo omnis exaltatio appetenda, cùm non omnia sit ad honorem. Vnde super illud Io. 19. Plectentes coronam de spinis. dicit glos. Loco ignominiæ est apud indignum dignitas. ¶ Septima stultitia superbi est, quòd cùm ipse omnia appetat ascendere, tamen viam refugit, per quam solam est ascensus: scilicet humilitatem. Bern. Per humilitatem ascendite ad sublimitatē: quia hæc est via, & non alia præter eam: qui aliter vadit, potius cadit quàm ascēdit. Christus cùm per naturā diuinitatis nō haberet quò ascenderet, quia vltra Deum nihil est, per descensum quomodo cresceret inuenit. ¶ Octaua est, quòd cùm ipse sublimitatē appetat, in loco tamē infimo se ponit, & cùm credit ascēdere descēdit. Locus valde altus est humilitas, cùm sit vicina altissimo. Amb. Nihil excelsius humilitate, quę tanquā superior nescit extolli. Superbia verò locus valde infimus est, cùm maximè distet à Deo. Vnde sup illud Psal. Iuxta est Dominus his qui tribulato sunt corde. dicit Gl. Altus quidē Dominus est: vicinat tamē humili, & non se erigēti. Et Greg. loquēs de illo verbo, Deiecisti eos dū alleuarentur, ait, non dicit postquā eleuati sunt: quia ipsum eleuari extrinsecus, interius cadere est. Idē: Omnis qui tēporaliter erigitur, eo ipso quo extollitur, inclinatur. ¶ Nona est, quòd ipse potius elegit esse in tempestate, quàm in tranquillitate. Tēpestas est ipsa potestas. Greg. Quid est potestas culminis, nisi tēpestas mentis? ¶ Decima est, quòd cùm ipse ingredi velit per humile ostium, collum tamen extendit, & caput eleuat. Iob 15. Occurrit aduersus Deum erecto collo. Ostium paradisi Christus est, & est valde humile ostium. Vnde super illud Ioan. 10. Ego sum ostium. dicit Glos. Hoc ostium est ianua humilis. Qui per hanc vult

vult intrare, oportet vt se humiliet: ne si erectus sit, offendat in humilē ianuam. ¶ Vndecima est, quòd illos quibus præesse cupit, sibi superponit. Vnde Greg. super Iob 26. Tantorum pondera vnusquisque ferre compellitur, quantis in hoc mūdo principatur. ¶ Duodecima stultitia superbi est, quòd ipse per viam arduam incedere quærit, qui per viam planam incedere nescit: non attendens illud Poëtæ, Qui cadit in plano, vix hoc tamē euenit vnquam, Sic cadit, vt tecta surgere possit humo. Mirum est, quòd ille qui ita se videt in plana cadere via, ita appetit ardua loca; & qui nescit operari in plano loco, appetit operari in turribus ecclesiarum. non attendens illud Bern. Facile est in alto se continentem obstupescere, & de vita periclitari.

Quòd superbia sit valde periculosa infirmitas. CAPVT IX.

ITEM facit ad detestationem etiam superbiæ hoc, quòd ipsa est valde periculosa infirmitas, & valde magna deformitas. Habet etiam miseram seruitutē & magnam debilitatem. Est autem superbia periculosa infirmitas: quia de facili incurritur, & non de facili curatur. Post curationē etiam de facili in eam recidiuatur. Quòd de facili non curetur, patere potest ex eo, quòd nullus fine ea perit. Vnde Glos. super illud Ioan. 6. Hæc est volūtas eius qui misit me patris, &c. De tumentibus pariter, de pusillis nihil. & Matt. 18. Non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cœlis est, vt pereat vnus de pusillis istis.

Triplex ratio quòd de facili in superbiam incurratur.

Trip

TRiplex autem ratio potest assignari, quare aliquis de facili incurrat infirmitatem superbiæ. ¶Prima est, quia non putatur esse tanta infirmitas quanta est, & ideo vitatur sicut vitanda esset. Vnde Gregor. Cùm minus turpis superbia creditur, minus vitatur. Luxuriam eo magis erubescũt homines, quia omnes turpem eam esse nouerunt. ¶Secunda est, quia manifestiora inueniuntur exempla superbiæ, quàm aliorum vitiorum. Fornicatores enim & alij peccatores occultant peccata sua: sed superbia palàm committitur. ¶Tertia propter multiplicem materiã qua superbia oritur. Potest enim oriri ex quocunq; bono. Quòd autem non curetur de facili, patet ex illo verbo Eccl.3. Synagogæ superborũ non erit sanitas. & ex illo verbo Iob 15. Cunctis diebus vitæ suæ impius superbit. quãdo aliquis infirmatur, si ipse sit in peccato odij vel luxuriæ, ipse cõfitet, & dimittit illud peccatũ. Peccatũ vero superbiæ nec cõfitet, nec proponit dimittere.

Multiplici ratione ostenditur quòd superbia non de facili curetur.

MVltiplici autẽ ratione potest ostendi, ꝙ non de facili curetur hæc infirmitas. ¶Primo per hoc, quòd infirmitati diaboli quæ est incurabilis, omnino assimilatur. Peccatũ enim Luciferi fuit superbia. ¶Secũdo per hoc, ꝙ nõ cognoscit hæc infirmitas. Etiã illi qui pleni sunt superbia vsq; ad oculũ, qui superbè comedũt & bibũt, incedũt & dormiũt, nõ cognoscũt eã: & quia nõ cognoscitur, ea de facili nõ curat. Quòd autẽ nõ ita de facili curet, quia nõ agnoscit, patet ex his testimonijs scripturæ quæ sequunt: Nemo insanabilior eo, q sibi sanus videt. Bern. Scio lõgius esse a salute membrũ quod obstupuit, & ægrum sese non sentientẽ periculosius laborare. Ambr. Grauissim

uissimè peccas, & ignoras. Senec. Initium salutis, est cognitio peccati. Idem: Difficulter ad sanitatem peruenimus, quia nos ægrotare nescimus. Idem: In his morbis, quibus animo afficimur, quo quis peius se habet, minus sentit. Somnia sua narrare vigilantis est, & vitia sua confiteri sanitatis indicium est. ¶ Tertio per hoc quòd remedio non iuuatur, imò deterior fit. Superbia fuit causa quare Iudæi de prædicatione Christi deteriores facti sunt. Vnde Io. 9. Ego in iudicium veni in hunc mundũ, vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant. Glos. interlin. super illud, Qui non vident. humiles cæci. Et super illud, Qui vident. alia Glos. interlin. Sapientes superbi. Venit ergo Dominus in hunc mundum, vt humiles cæci illuminarentur, & superbi sapientes excæcarentur. Vnde & subdit in eodem cap. euangelij Dominus: Si cæci essetis, non haberetis peccatum: id est, si verè cæcos vos esse reputaretis. Nũc verò dicitis quia videmus: ideo peccatũ vestrum manet. quod figuratũ esse videtur Matt. 26. vbi legitur, Petrus amputasse auriculã seruo principis sacerdotum. Petrus enim, id est cognitio, aufert multis literatis auditum prædicationis, vel aurem obedientiæ. Ad quod videtur pertinere illud Prouerbior. 26. Vidisti hominem sibi sapientem videri? magis spem illo habebit insipiens. ¶ Quarto, quia pietas Dei non ita respicit superbum, sicut alios peccatores. vnde Greg. Cœlestis medicus ægros nõ respicit, quos etiam de medicamento deteriores fieri videt. ¶ Quinto, quia superbia maximè distat ab humilitate, quia est ei contraria: sola autem humilitas est via ad curationem. vnde super illud Iob 31. Si lætatũ est in abscondito cor meum. dicit Gregor. Superbia quãto longius ab humilitate, tan-

to

o gradius est in desperatione: id est, tanto minus potest haberi spes de futura correctione eius. Ad ostendendum etiam quòd de facili in eam recidiuatur, eadem possent adduci quae posita sunt ad ostendendum quòd de facili non curatur.

Quòd superbia est deformitas magna.

CAPVT X.

EST autem superbia magna deformitas, quia gibbus est quo aliquis à sacerdotio Domini repellitur. Leuit. 21. Loquere ad Aarō: Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Domino Deo suo, nec accedet ad ministerium eius: si caecus fuerit, si claudus, si paruo vel grandi & torto naso, si fracto pede vel manu, si gibbosus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem habuerit, vel herniosus. Caecus est homo illiteratus. vnde Esa. 42. Quis caecus, nisi seruus meus? Caecitas ista multum nocet hodie in ecclesia Dei. Vnde Esa. 5. Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. & eiusdem 56. Omnes bestiae agri venite ad deuorandum, vniuersae bestiae saltus. Speculatores eius caeci omnes. Claudus est qui quandoque inclinatur ad seruiendum Deo, quandoque diabolo. De qua claudicatione, 3. Regum 18. Vsquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum: si autē Baal, sequimini illum. Paruum nasum habet cui parum foetent peccata. Grandē nasum habet, sed tortū, cui multū foetet peccatū: sed ipsi personae peccanti indignatur. Contra quod dicitur ad Eph. 4. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio,

& clamor, & blasphemia tollantur à vobis. Præctum habet pedem vel manum, qui impotens est ad ambulandum in via Domini, vel bene operandum. Gibbum habet qui superbus est. Lippus qui terrenam solicitudinem habet, qua visus eius impeditur. Albugo in oculo, est oppositio proprij candoris vel innocentiæ. Iugem scabiem habet, qui in corde suo immundas cogitationes iugiter versat. Impetigo ad literã, est sicca scabies, sine dolore fœdans decorem. Vnde impetiginem habet, qui est infamis. Herniosus est, cuius interiora nimis descẽdunt. Vnde signat auarum qui proiecit in vita intima sua. Superbus etiam in vili seruitute est. Cùm enim omniũ iudicia timeat, omnium seruus est. 1. ad Corint. 4. Qui autem me iudicat, Dominus est. Senec. Minus quàm seruus est, qui seruos timet.

Quòd superbia arundini & vento cõparatur.

TAntæ etiam debilitatis est superbus, vt propter eam arundini comparetur, Matth. 11. Quid exiistis in desertum videre? arundinẽ vento agitatã? Comparatur etiam arundini, eo quòd interius sit vacuus. August. Extrà plenus, intus vacuus, carne crepat, corde mendicat.

De diuersis rebus, quibus superbus comparatur. CAPVT XI.

VALERE etiam possunt ad detestationẽ superbiæ diuersę creaturæ, quibus superbia vel superbus cõparatur. Cõparatur enim vento, fumo, paleæ, spumæ, cornicułæ, vesicæ. Vento autẽ comparatur multiplici ratione. Primo vt ostendatur quantum timenda sit homini, cùm ipsa sit ventus, homo verò puluis. vnde Gen. 3. Puluis es, & in

n puluerē reuerteris. ¶ Secūdo, vt ostendatē quan
um noceat superbia luci sapiētiæ, & rori gratiæ.
Vētus enim extinguit lucem & siccat rorē. Aug.
Lucerna vt nō extinguatur, ventū superbiæ nō
patiatur. ¶ Tertio, vt ostendatur superbia præci-
oue esse timēda his qui in alto sunt. Perflāt enim
ltissima vēti. Ideo dicit Apostolus 1. ad Tim. 6.
Præcipe diuitibus huius seculi, non sublime sa-
ere. Superbia in alto orta est: primò scilicet in
cœlo, & ideo libenter in alto moratur. ¶ Quarto,
uia superbi sicut ventus sonant. Sunt enim fre-
quenter garruli & tumultuosi. Psalm. Perijt me-
noria eorum cum sonitu. ¶ Quinto, quia facit in
omine quandam tempestatē, sicut ventus in ma
i. Psalm. Ascendunt vsq; ad cœlos, & descendūt
sq; ad abyssos. Cùm laudantur, tunc ascēdunt
d cœlos: cùm autē vituperātur, descendūt vsq;
d abyssos. Esa. 57. Cor impij quasi mare feruēs
uod quiescere non potest. Fumo etiā cōparatur
iperbus: quia ad modū fumi quanto plus ascen
it, tanto plus euanescit. Psalm. Inimici vero Do
iini mox vt honorificati fuerint, & exaltati,
eficientes quemadmodum fumus deficit. Et si-
it superbus fumus est in culpa: sic erit in pœ-
i. Esa. 65. Qui dicunt, Recede à me, non appro-
nques mihi, quia immundus es. Isti fumus erūt
furore meo, ignis ardens tota die. ¶ Spu-
æ etiam comparatur siue bullæ quæ est super
quam, quæ cito transit. Osee 12. Transire fe-
t Samaria regem suum, quasi spumam super fa
em aquæ. Populus superbiæ principi consen-
ens, quandoq; est causa vt cito princeps trans-
t de vita ista. Cornicula etiam comparatur
perbus, quæ dicitur assumpsisse pennas aliarū
iū, & inde superbisse: quibus ablatis, mansit
rpis & nuda. Sic si à superbo aliena auferas,

Digitized by Google

puluis & cinis remanebit. Cōparatur etiā vesicæ vēto plenæ, quæ vesica ad nihilū redigitur, dū mortis aculeo vel ægritudine pūgitur. Cōparatur etiā paleæ propter leuitatē & incōstantiā. Et sicut nō facit ad valorē fumi, vel spumæ, vel paleæ quòd superiorē contendūt habere locū: sic non facit ad honorem superbi, quòd super alios vult esse: imò in hoc ostendit spumā vel paleam esse: quia si granū esset, infimum locum teneret. Aurū, quod inter cætera metalla est pretiosius, infimū locum sua pōderositate cōtendit habere. Ad idē nos monet dominus Luc. 14. Cùm inuitatus fueris ad nuptias, recūbe in nouissimo loco.

Quòd diligenter Dominus velit suis à vitio superbiæ cauere. CAPVT XII.

LTIMO potest valere ad detestationem superbiæ hoc, quòd Dominus ita vult diligenter cauere seruis suis à vitio isto. Potius vult habere stultos seruientes ignobiles, infirmos contēptibiles, pauperes peccatores & etiā pauciores, q̄ habeat eos superbos. Omnia ista ex verbis scripturæ quæ sequūtur possunt esse manifesta. 1. Corint. 1. Quæ stulta sunt mūdi, elegit Deus, &c. Et super illud Io. 1. vbi loquit̃ de Nathanaële, dicit Glos. q̄ Nathanaël quia doctissimus erat, nō est in apostolatū electus. Omnes enim apostoli de indoctis assumpti sunt, vt cōfundantur sapiētes. & August. Nisi humiliter & fideliter præcederet piscator, nō humiliter sequeretur orator. & 1. ad Corint. 1. Ignobilia & contēptibilia mundi elegit Deus, & ea quæ nō sunt, vt ea quæ sunt destrueret, vt nō glorietur omnis caro in cōspectu eius. Et super 2. Reg. dicit quædam Glos. quæ mundus

ns per fastum elationis spernit, Deus per deuo-
onem humilitatis acquirit. & 1. ad Corint. 1. In-
rma mūdi elegit Deus &c. Iac. 2. Nōnne Deus
legit pauperes in hoc mundo? Greg. Nonnun-
uam Dominus quibus magna tribuit, quædam
arua reprehensibilia relinquit, vt semper ha-
eant contra quod bellum gerant, & deuictis ma-
nis hostibus, mentem non erigant, quando eos
lhuc aduersarij minimi fatigant. Sed quid mi-
um, quando illa superna regio in ciuibus suis ex
arte damna pertulit, & ex parte fortiter stetit,
t electi angelorum spiritus, dum alios per su-
erbiam cecidisse conspicerent, ipsi tantò robu-
ius, quāto humilius stārent. Permisit etiā Deus
Dauid & Petrum mortaliter peccare, vt sic hu-
iliarentur. Permisit etiam Iudam omninò peri-
:, qui erat de ordine & numero apostolorum &
ocietate Domini, vt nullus in quocunq; ordine
t, inquit, superbiat. Et breuiter, omnes miseriæ,
uas viri sancti sustinent, ad hoc sunt, ne super-
iant. Vnde 2. ad Corint. 12. Ne magnitudo re-
elationum extollat me, datus est mihi stimulus
rnis meæ, angelus satanæ qui me colaphizet.
reg. Dum vitia tentant nos, proficientes in no-
s virtutes humiliant. Aug. O venenum super-
æ, non nisi veneno tentationis curandum. Et
reg. super Iob; Iebusæum Israël tolerat, vt hu-
ana mens de se humilia sentiat dum minima
on superat, & tamen neq; per omnia ista doma-
r superbia humani cordis. vnde Bern. O mira
tuitas cordis nostri, cuius elationem perfectè
mittere, cuius ceruicosos motus omnino do-
are, humilitatis tanta materia nō sufficit, quin
lhuc superbiat terra & cinis. ¶ Absq; modo
detur Dominus persecutus fuisse superbiam,
octrina scilicet & exemplo. Doctrina, cùm con-

fuluit. Lucæ 14. Recumbe in nouissimo loco. Non dixit in mediocri loco, sed in nouissimo. Et Matthæi 18. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Et ibidem: Quicunque humiliauerit se sicut paruulus iste, hic maior est in regno cœlorum. Exemplo etiam videtur persecutus esse superbiã sine modo in formatione hominis, cùm quasi in eadem veste sociauit purpuram cum sacco, animam carni coniungendo; & ex brutali natura & anima, quæ similis est angelicæ naturæ, hominem cõstituit dignissimam creaturam, imò limo terræ copulauit. & iuxta verbum Esa. 50. cœlos induit tenebris, & posuit saccum operimentum eorum: quod constat esse factum specialiter contra superbiam. Item absque modo videtur superbiam persecutus fuisse, cùm ad ipsam destruendam semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, & cum pedes discipulorum lauit. Vnde Ioan. 13. dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes. quasi dicat: Non lauabis mihi pedes in æternum: quia nimiâ esset hæc humilitas, quæ præcipuè videtur extitisse in passione. Vnde passio eius excessus vocatur. Lucæ 9. Dicunt aliqui quòd nimis potest esse humilis homo, sed quantumcunque humiliauerit se, tamen humilior Christo non erit, cùm ipse nouissimus virorum fuerit. Esa. 53.

De diuisione Superbiæ. PARS III. quæ habet quadraginta capitula.

De diuisione Superbiæ. Et de illa specie superbiæ, quando quis credit se bona sua habere à se.

CAPVT I.

Posit

OSITIS his quæ pertinent ad detestationem superbiæ, consequẽs est vt diuisiones ad idem vitium pertinentes ponamus & prosequamur. ¶Et notãdũ quòd superbia primo diuiditur in superbiam interiorem & exteriorem. Interior autem diuiditur in superbiam intellectus & superbiam affectus. Superbia intellectus quatuor habet species. Prima est, quando aliquis credit sua bona habere à se. Secunda est, cum aliquis credit à Deo sua bona habere, sed à suis meritis. Tertia, quando credit se habere quod non habet. Quarta, quando in opinione sua præfert se alijs. vnde versus: Ex se pro meritis, falso plus omnibus instant. ¶Prima specie laborabant philosophi qui dicebant, Labia nostra à nobis sunt. De hac specie Iob 11. Vir vanus erigitur in superbiam, & quasi pullum onagri se liberum natum putat. Superbus nihil credit se tenere ab aliquo. Videtur tamen quòd nullus habeat hanc speciem superbiæ. Nullus enim est qui non credat bona sua à Deo habere. vnde Bernardus super illud, Oleum effusum nomen tuum. Quis tam insanus erit vt aliunde quàm à Deo aliquid habere præsumat? Nemo sanè etiam infidelis videtur esse in hoc errore. Bernardus: Inexcusabilis est infidelis, si non diligat Deum ex toto corde, tota anima, tota virtute. Nempe clamat intus ei innata iustitia: quia ex toto se diligere debet illum, cui se totum debere non ignorat. Ad quod dici potest, quòd ideo dicitur superbus credere bona sua à se habere, quia facit ac si crederet. Simili modo loquendi dicitur de aliquo, quòd non credit Christum filium Dei esse: cum nec terretur eius comminationibus,

nec attrahitur promissionibus, nec præceptis obtemperat, nec consilijs acquiescit: vt dicit Bernardus.

De sex quæ facit superbus, quasi credat bona sua à se habere, & non à Deo.

SEx verò sunt quantum ad hoc quod dicitur superbus facere, quasi credat bona sua à se habere, & non à Deo. ¶ Primo, quòd de bonis suis gloriatur in corde. Vnde Apostolus 1. ad Cor. 4. Quid habes quod non accepisti. ¶ Secūdo, quòd de bonis suis iactat se. Iob 31. Si osculatus sum manum meam. In manu intelligitur operatio: in osculo, quod est contactus oris, laudatio proprij operis. ¶ Tertio, quia de bonis suis gratias non agit Deo. vnde ingratus dicitur non cognoscere beneficium acceptum, eo quòd faciat quasi non cognosceret. Et est illud vitium valde nocivum homini. Bernard. Ingratitudo est ventus vrens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ. Gregorius: Non est dignus dandis qui non agit grates de datis. ¶ Quarto, quia non habentem similia bona, contemnit. vnde Bernar. loquens Pharisæo: Frustra inflaris aduersus publicanum, qui ideo non habet vt tu, quia non accepit vt tu. Gratias agendo probas te nihil tibi tribuere, cæteros aspernando prodis quid in corde locutus sis. Non enim iudicares publicanum contemnendum præ te, si non præ illo honorandum te censeres. ¶ Quinto, quòd sibi vult viuere, & non Deo. Vera recognitio Domini, est redditio census vel seruitij. Vnde cùm superbus seruire Deo renuit, ipse bona sua se habere à Deo non recognoscit, nisi recognitione verborum quæ est ridiculosa. Ridiculum enim est dicere aliquem, dominium in aliqua arbore ola folia habere. Contumeliosum est etiam Domino

mino quòd aliquis eum dominum fateatur, qui ei seruire dedignatur. ¶ Sexto facit superbus quasi non crederet bona sua se habere à Deo, quia de bonis suis Deo non tribuit quæ ipse requirit per pauperes suos: sed potius obiurgat quærentem, dicens, Vos quæritis quasi nobis cõmodassetis: non attendens quòd Deus illi bona dedit, qui per pauperem ea requirit. Greg. Gratuitum putas quod impendis proximo, velis nolis debitor es. August. Dicit tibi Christus, Da mihi ex eo quod dedi tibi: de meo quæro, & mihi non donas. ¶ Superbia ista valde nociua est homini. Homo enim superbus aliter viueret, si bona sua à Deo sibi data recognosceret, quàm viuat. Et hoc quo ad multa. ¶ Primo, si hostem suum se fortiorem videret, ad dominum suum pro succursu orationem quasi quendam nuntium mitteret, & de impetrando succursu valde confideret, sciens illud Apostoli 1. ad Corint. 10. Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. ¶ Item si videret quòd castrum corporis sui defendere non posset, domino suo redderet, vt ipsemet defenderet illud. Sicut quidam cùm tẽtaretur de peccato fornicationis multum, & resistere vltrà non posset, prosternens se ante Crucifixum, dixit: Domine, terrã corporis quam à te teneo amplius tueri non possum: ego reddo eam tibi, defende eam. Et statim recessit tẽtatio. ¶ Item, qui bona sua à Deo recognosceret, ipse de iniurijs sibi illatis se non vindicaret, sed expectaret quòd Dominus suus sibi iustitiam faceret. Prouerb. 20. Ne dicas, Reddam malum pro malo: sed expecta Dominum, & liberabit te, à labore scilicet vindicandi, & à debito gehennæ, quo te obligas vindicando. ¶ Item qui Deum

Digitized by Google

solum omnium bonorum suorum dominum recognosceret, tantum eius iudiciū formidaret. Non enim timenda est sententia à nō suo iudice lata. Sic nec iudicia hominum sunt timenda. 1. ad Corinth. 4. Mihi pro minimo est vt à vobis iudicer. Deinde subditur, Qui autem me iudicat, dominus est. Item Deo tanquam domino non hominibus placere studeret. Apostolus ad Galat. 1. Si hominibus placerem, Christi seruus non essem. Figuram vero illorum qui sibi attribuūt bona sua, tenent illi qui volebant Ioannem vocare nomine patris sui. Figura vero illorum, qui bona sua Deo attribuunt, tenent Elizabeth, quæ ait: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes. Et merito Ioannes: id est, gratia, vocatur, qui natus est de sterili secundū naturā. Sic bonū opus gratię Dei debet attribui, cum anima ex se sterilis sit: nec habeat nisi ex Deo quòd bona agat. Psal. Qui habitare facit sterilem in domo matrem filiorū lætantem.

De illa specie superbiæ, qua quis credit se habere bona sua à Deo, sed tantum pro meritis suis. CAPVT II.

SEQVITVR de illa specie superbiæ, qua quis credit habere pro meritis suis bona quæ à Deo habet. Ad cuius vitij detestationē, primo facit hoc, quòd vitium illud contrarium est gratiæ Dei, & quodammodo euacuat eam. Si enim dantur hominibus bona pro meritis eorum, quæ gratia Dei erit? Sicut si paterfamiliâs soluat operario operationem quam ipse meruit, in hoc nullam gratiam ei facit. ¶ Secūdo quòd liberalissimum largitorem reputat venditorē, dum ea quæ Dominus ei dat, credit se pro meritis emere, in

suo Deo magnã contumeliã facit. ¶Tertio facit ad detestationẽ huius vitij hoc, quòd vitiũ illud omnino obstruit homini fontem misericordiæ. Si enim laborãtes hoc vitio petãt aliquid sibi dari à Domino, meritò dicit eis Dominus, Ite potius ad vẽdentes, & emite vobis: sicut dicũt virgines prudentes fatuis, Matt. 25. ¶Quarto facit ad detestationẽ huius peccati magna fatuitas quæ comitatur hoc vitiũ. ¶Multiplici verò ratione potest ostẽdi fatuus qui hoc vitio laborat. ¶Primo, quia quantũcũq; conetur homo, tamẽ non sufficit soluere quod Deo debet. Vnde Ber. in lib. de diligẽdo Deo. Si totũ me debeo pro me facto, quid addam pro me refecto? Nec enim tam facilè refectus quàm factus. Si quidem nõ solum de me, sed etiã de quocũq; quod factũ est, scriptũ est, Dixit & facta sunt. At vero in reficiendo, & dixit multa, & gessit mira, & pertulit dura: nec tantũ dura, sed etiã indigna. In primo opere me dedit, in secũdo se. Et vbi se dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus me pro me debeo, & bis me debeo. quid Deo retribuã pro se? Nam etiam si me millesies repẽdere possem, quid sum ego ad Dominũ? quãta ergo fatuitas est, quòd homo credat pro meritis suis bona sua habere, cum non sufficiat soluere Deo quod debet? Solutio enim debiti recipientẽ non obligat, sed debitorẽ absoluit. ¶Secũdo potest ostẽdi fatuus qui bona sua credit habere pro meritis, quia bene operãdo facit ipse propriã vtilitatẽ, & non Dei. Deus enim bonorũ nostrorũ non eget. Luc. 17. Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus. In quo verbo innuuntur nobis duæ dictæ rationes: scilicet quòd bene operãdo soluimus quod debemus, & quòd Deo inutiles sumus, vel ad minus repu-

tare

tare debemus.vnde timere debemus, quasi serui inutiles, illam sententiā Domini Matt. 25. Inutilem seruū proijcite illum in tenebras exteriores. Quid ergo debetur homini ex hoc quòd propriā vtilitatē facit. ¶ Tertio potest ostendi fatuus per hoc, quòd ipse nihil dat Deo nisi prius hoc Deus dederit illi. vnde Dominus Iob 41. Quis dedit mihi vt reddam ei? Et Dauid ad Dominū 1. Paralip. vlt. Quæ de manu tua suscepimus, dedimus tibi. Et Esa. 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine. Et Aug. Domine, supererogatur tibi vt debeas. & quis habet quicquam nisi tuum? Reddis debita nulli debens, dans debita nil perdens. Et Bern. Non sunt talia merita, vt propterea vita æterna debeantur ex iure, vt Deus eis iniuriā faceret, nisi eam donaret. Nam vt taceam quòd multa Dei sint dona. & ita homo magis propter ipsa debitor est domini, quàm Deus homini, quid sunt omnia merita ad tantam gloriam? Non enim sunt condignæ, &c. ¶ Quarto, quia opera bona nostra ex se sunt velut moneta absq; argento. Gratia enim Dei valor est in operibus; sine ea sunt opera velut falsa moneta, qua nihil potest emi ab eo qui falsitatem illam agnoscit. ¶ Quinto, fatuus est talis, quia in oculis nostris frequenter videntur merita, quæ in oculis Dei sunt demerita. Iob 4. Ecce qui seruiūt ei non sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatem. Quanto magis hi qui habitant domos luteas, &c. & Esaiæ 44. Facti sumus vt immundi omnes nos: vnde quasi pānus menstruatę vniuersæ iustitiæ nostræ. Gregor. Sæpe iustitia nostra ad examen iustitiæ diuinæ deducta iniustitia est, & sordet in conspectu iudicis, quod fulget in æstimatione operātis. Nullus ergo de suis meritis confidat, non modicum valet ad meri-

tum,

Digitized by Google

tum, scire quòd non sufficiant merita. Bernard. Exaggera quantum vis merita, & extolle sudores, melior est misericordia Domini super vitas. Idem: Meum meritũ est miseratio Domini. Idem: Vapulem sanè vt male operans, si fortè immerita verbera computentur, fortè miserebitur flagellato, qui in me non inuenit meritũ quod remuneret. Idem: Nemo se seducat, quia si bene cogitare voluerit, inueniet proculdubio, quia nec cum decẽ millibus posꝛit occurrere ei qui cũ viginti millibus ad se venit. Et est sumptũ de Luca 14. Idẽ: Spiritus sanctus illos quos repleuerit, & spiritu feruere, & in veritate agnoscere facit: quia sola misericordia est quæ homines præuenit & perducit. Et subdit: Multũ sibi de hac misericordia vndiq; attraxerat Dauid cùm diceret: Misericordia eius præuenit me, & misericordia tua subsequetur me, & misericordia tua magna est super me, & misericordia tua ante oculos meos est: & qui corripit me in misericordia, & in miseratione, & Deus meus & misericordia mea.

De superbia qua quis credit se habere quod non habet. CAPVT III.

SEQVITVR de tertia specie superbiæ pertinente ad intellectum, quæ est quando quis credit se habere bonum quod non habet. Ad cuius vitij detestationem primo potest valere cõmendatio eius contrarij. Vnde Bern. Magna & rara virtus profectò est, mirabilem te apparere, & contemptibilem reputare. Ego cæteris virtutibus mirabilius hoc iudico. Sic econtrario dici potest quòd valde magnum vitium est, te miserabilem apparere, & laudabilem reputare.

re. Hoc cæteris vitijs mirabilius iudicandum est. ¶ Secundo maledictionem imprecatur Esaias laborantibus hoc vitio, Esaiæ 5. Væ qui sapientes estis in oculis vestris. ¶ Tertio, quia hoc vitium impedit hominem à gratia. Prouerb. 26. Vidisti hominem sapientem sibi videri, magis illo spem habebit insipiēs. ¶ Est autem triplex ratio quòd hoc vitium impedimentum sit Dei gratiæ. ¶ Prima est, quòd laborans hoc vitio, gratiā Dei non petit, cum credit se eam habere: & quia non petit, ideo nō accipit. Senec. Ideo imitari nolumus, quia nos optimos credimus. ¶ Secunda, quia tali non libenter Dominus dat gratiam suam, quia scit quòd non esset gratus, cùm ipse iam credat eam habere: & sic quasi perderet Dominus gratiam suam, si illi eam daret. Bernard. Nunquid non perit quod datur ingrato? ¶ Tertia est, quòd ille quasi plenus est de nihilo: ideo non potest capere aliquid. Bernard. Non est quo se immisceat vanitas, vbi totū occupat charitas. Ita non est quo se immisceat veritas, quando aliquem occupat falsitas. ¶ Quarto, facit ad detestationem huius delusio magna, quæ fit laborantibus hoc vitio. Deluditur etiam eis sicut delusum est cuidam rustico portanti agnum venalem ad forum: quem quidam leccator videns, dixit socijs suis, Vultis habere agnum quem portat rusticus? Illi dixerunt: Volumus. Et ipse disposuit per diuersa loca socios, per quæ rusticus erat transiturus, dicens quòd quilibet eorum quæreret si rusticus ille vellet vendere canem illum. Et cum primus quæreret: Respondit rusticus, quòd non esset canis, sed agnus. Sed cum quæsiuissent alij similiter, deinde credidit de agno quòd canis esset. Sic superbus plus adulatoribus, quàm sibi credens, deinde credit se habere bonum illud

quod

quod prius certissimè sciebat se nõ habere. Sen. Monstrabo tibi quid omnia possidentibus desit, ista scilicet, hominem qui verum sibi dicat, & hominem inter mentientes stupentem ipsa consuetudine proiectum, blanda audientẽ, aduersa producat. Sic adulatores faciunt de superbo sicut de vesica pueri, quam vnus aliquantulũ inflat, alius plus, & tertius plus, donec bene inflata est. Sic vnus adulator inflat superbum, alius verò amplius inflat. Senec. Omnium adulatorum vnum officium, vna intentio est, quis blandissimè fallat. ¶ Quinto facit ad detestationem huius vitij hoc, quòd hominem in tanta cæcitate ponit, vt etiam cæcitatem suam agnoscere nõ possit. Alij cæci saltem cæcitatem suam agnoscũt, licet alia cognoscere non possint. ¶ Vltimo facit ad detestationem huius vitij hoc, quòd diabolus facit de tali saccum, non solum ad continendum vilia, sed etiam ad continendum nulla.

¶ De remedijs contra superbiam.

TRiplex autem potest esse remediũ circa hoc vitium. ¶ Primum est, frequens meditatio proprij status. Bernard. Meditatio quid desit docet, oratio ne quid desit obtinet. Et est illud valde vtile homini, & Deo valde placet quòd homo se inspiciat sæpe. Bernard. Illam animam diligit Deus, quæ sine cessatione se considerat, & sine simulatione se considerando iudicat. Idem: Si noueris mysteria omnia, noueris alta cœli, lata terræ, profunda maris; si te non noueris, eris similis homini ædificanti sine fundamento, ruinam, non structuram faciens. ¶ Secundum, vt corrigenti exhibeatur facies hilaris, adulanti tristis. Sic enim fiet vt à multis corrigaris, & à nullis adulatoribus decipiaris. Nemo enim inuito auditori libenter narrat, vt ait Hieron. E contrario autem

mult

Digitized by Google

multos inuenis adulatores qui libenter eos audit. Prouerb. 29. Princeps qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet impios. ¶ Tertium est, vt speculum Sacræ Scripturę faciei mentis sæpe opponatur. Vnde Greg. Sacra scriptura tanquam speculum mentibus nostris opponitur, vt siquid in ea fœdum fuerit verius videatur.

De superbia intellectus, qua quis præponit se alijs in æstimatione sua. CAP. IIII.

EQVITVR de quarta specie superbię, quæ est quando aliquis in æstimatione sua præponit se alijs. Quæ est magna rusticitas, & magna fatuitas, & magna iniquitas. Quòd sit *magna* rusticitas, patet per hoc quòd laborãs hoc *vitio* quasi vult sedere altior alijs in hospitio proprio, & ibi maximè inhonorat homines vbi deberet maximè honorare eos, scilicet in propria domo. Non sic faciebat Abraham, qui dicit Genes. 18. Loquar ad Dominum meum, cùm sim puluis & cinis. vbi dicit Gregor. Apertè cernimus in quo loco se posuerat, qui se puluerem & cinerem etiam cùm Domino loqueretur, æstimabat. Qua ergo pœna feriendi sunt qui ad summa non proficiunt, & de minimis se extollunt?

Quòd stultum sit se alijs præferre.

QVòd autem magna fatuitas sit se alijs præponere, patet. ¶ Primo per hoc, quãto quis magis se appretiat, tanto minus appretiabitur à Deo, & tanto minus valet. Exemplum in Saule, qui cùm esset paruus in oculis suis, factus est rex. E conuerso autem cùm magnus esset, à regno deiectus est. 1. Reg. 15. Despicientem autẽ se Deus appretiat. Psalm. Cor contritum & humiliatum

Deus

Deus non despicit. Secundo per incertitudinem quam habent homines in præsenti vita de bonitate sua vel aliena. Ecclef. 9. Sunt iusti & sapientes, quorum opera sunt in manu Dei, & tamen nescit homo vtrum amore an odio dignus sit. Et licet homo præsentialiter certus sit de bonitate sua vel malitia aliena, finaliter tamen incertus est: qui enim hodie est homicida, forsitan in Dei prouidentia est de ordine Cherubim: & licet tu modo sis bonus, tamen in Dei præscientia fomes affixus infernali patibulo. Ecclef. 8. Vidi impios sepultos; qui cum adhuc viuerent in loco sancto erant, & laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum. Vidit Salomon spiritu prophetico sepultos in inferno, qui in mundo isto sancti credebantur. Ideo nulli debet se homo comparare. Bernardus: Noli te comparare maioribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli vel vni. Nemini te non dico præponas: sed nec præsumas comparare. Idem: In anima planè non est timenda quantalibet humiliatio, horrenda autē nimiūq; pauenda vel nimia temerè præsumpta erectio. Et est competens exemplū de illo qui ingreditur per ostium bassum, cui non nocet quantumcunq; se inclinet: sed si eleuauerit se plus debito, lædet caput suum. quod accidit his qui per humile ostium paradisi volūt ingredi. Aug. Ostium paradisi est humile: quòd si sano capite volumus intrare, oportet nos caput demittere. ¶ Tertio per hoc quòd æstimatio qua aliquis præfert se aliĳs apud Deum, cui cogitatio locutio est, quædam ostentatio est propriarum diuitiarum, & obstruit sibi fontē diuinę misericordiæ. Ber. Pharisæus exsufflat diuinā misericordiā, dū dissimulat miseriam. ¶ Quarto per hoc, q̃ talis vult esse iudex suiĳpsius, cū proprius amor homines fallat

in iudicio suipsius. Bern. Amor sicut nec odiū veritatis nescit iudicium. Idem de legibus humanis statutū, & in causis tā ecclesiasticis quàm secularibus scio seruatum, homines speciales amicos causantium non debere admitti in iudicium, ne vel fallant, vel fallantur amore suorum. quod si culpam amici tuo iudicio illius amor aut minuit, aut prorsus abscondit: quanto magis amor tui tuū contra te iudicium fallit? Sen. Ita ferè cōparata est omniū natura hominū, vt aliena melius iudicet quàm sua. Tali potest dici, Tu iudicium de teipso facis, iudiciū tuum nō est verū. ¶ Quinto, quia tales credunt solē iustitiæ non lucē dare, nisi in domo conscientiæ eorum. quod indubitāter magna fatuitas est. Vnde Bern. Nolo vt nusquam arbitreris lucere diē, nisi in cella tua: nusquam esse serenum, nisi penes te: nusquā operari gratiam Dei, nisi in conscientia tua: malo te cogitare vbiq; esse serenum, nisi apud te: & peius de te, quàm de aliquo alio æstimare.

Quòd sit magna iniquitas se præferre alijs quantum ad Deum.

INiquitas etiam magna est præferre se alijs, & quo ad Deum, & quo ad proximum. Quātum ad Deum, quadrupliciter est iniquus qui se alijs præponit. ¶ Primo in hoc quòd iudicium datum filio Dei sibi vsurpat, Io. 5. Omne iudiciū dedit filio. ¶ Secundo, quod opus eius despicit. Prouer. 14. Qui calūniatur agentē, exprobrat factori eius qui fecit talē. Multū displicet mulieri quæ despicit filiū suū, vel artifici, cum quis despicit opus eius: ita Deo displicet cum quis despicit creaturas eius. ¶ Tertio, quia cū se solū bonū credit quodāmodo de Deo male sentit: & de sapientia Dei malè sentit, qui credit quòd Deus in vno solo loco diuitias posuerit. Et de bonitate eius male sentit,

cum

Digitized by Google

cum credit quòd alijs Deus non sit bonus, nisi sibi: vel credit quòd alijs sit parũ bonus, in quo Deo derogat. Vnde super illud Matt. 5. Qui dixerit, fatue: dicit gl. Non modicus furor est, quẽ Deus sale sapientiæ condiuit, infatuatum dicere, & salienti Deo derogare. ¶ Quarto, iniquus est talis in Deũ: quia dum ipse Deus est magnus in se, in eo quodammodo paruus est, cũ cõtrario modo oporteat esse. Oportet enim hominem minui, vt Deus in eo crescat: iuxta illud præcursoris, Ioan. 3. Illum oportet crescere, me autẽ minui.

Quòd sit magna iniquitas se præferre alijs, quantum ad proximum.

IN proximum verò iniquus est, qui se præfert alijs, dupliciter. ¶ Primo, quia præsumit proximum iudicare, in quo non habet iudiciũ, & contra prohibitionem Domini, Matt. 7. Nolite iudicare, & non iudicabimini. & Apost. Rom. 14. Tu quis es q̃ iudicas seruũ alienũ? Domino suo stat aut cadit. ¶ Secundo, quia iniquè iudicat eum, & quasi habet staterã dolosam, cũ pro vno peccato quod scit de proximo suo, ei p̃ponit se, cũ se sciat multa peccata cõmisisse. Præterea nescit circunstãtias peccatorũ in proximo, quę multũ possunt diminuere peccatũ eius: nescit enim qua intẽtione fecit, vtrũ ex surreptione vel debilitate, vtrũ ex ignorantia vel ex certa sciẽtia, vtrũ casu vel ex proposito, & vtrum ex vehemẽtia tẽtationis. Itẽ pro ridiculosa argumentatione quam nõ auderet etiam recitare in scholis, proximum suum iudicat malum, vel pro aliquo leui signo. De hac statera, Prouerb. 11. Statera dolosa abominatio est apud Deum: qui sapiens esset, longe peccata sua maiora quàm aliorum æstimaret, cum melius cognoscat circunstantias peccatum suum aggrauantes, quàm circunstantias quæ aggra-

nant peccata aliorum. Vnde Bern. Qui perfectè semetipsum examinando intelligit, suo peccato nullius peccatū par esse existimat, quod nō sicut suū intelligit. Homini qui se præfert alijs qui de se solo bonā habet opinionem, quādoq; ita accidit sicut accidit Aman, qui de se solo credebat quòd à rege esset honorandus, cum à rege esset suspendendus, Esther 6. Cogitans Aman in corde suo quòd nullū alium rex nisi se vellet honorare, respondit, &c. Et subditur, quòd suspensus est Aman in patibulo quod parauerat Mardochæo: Mardochæum verò quem Aman suspendere voluit, rex honorari præcepit. Sic ille qui alium iudicat quandoq; est condēnandus: & qui ab eo iudicatur, ad regnum est sublimandus.

De diuisione superbiæ affectus. Et primo de præsumptione, & de triplici damno quod ex ea prouenit. CAP. V.

VPERBIA affectus, diuiditur in præsumptionem, & appetitum propriæ excellentiæ. Primo igitur prosequemur de præsumptione. De qua primo ostendemus quantum præsumptio homini sit timēda. ¶ Secūdo præsumptuosos homines fatuos esse. Tertio distinguemus diuersas species præsumptionis. ¶ Tripliciter potest ostendi quòd valde timenda est præsumptio. ¶ Primo per hoc, quòd Dominus cum tanto dāno & iactura animarū voluit huic morbo mederi. Ideo enim distulit incarnari lōgo tēpore, vt præsumptio in homine destrueretur. Noluit enim venire donec homo de lege naturali & scripta cōuinceretur, quòd neutra iuuari potuisset. Secūdo per hoc quòd Dñs aliquādo viros sanctos permittit cadere in aliquod

ma

manifestũ peccatũ mortale, ne de se præsumant. Aug. Audeo dicere, superbis esse vtile cadere in aliquod apertũ & manifestum peccatum, vnde sibi displiceāt, qui iam sibi placēdo ceciderāt. Salubrius enim sibi Petrus quādo fleuit displicuit, quàm placuit quando præsumpsit. ¶ Tertio per hoc, ꝙ multiplex dānum prouenit ex p̄sumptione: & est triplex dānũ quod inde prouenit. Deus enim præsumēti de se, auxiliũ suũ subtrahit: subtracto Dei auxilio homo in bono nō proficiet, & tandē in malo corruit. De primo, Iudith 6. Præsumentes de se & de sua virtute gloriātes humilias. De secundo super illud Psal. Infirmata est, tu verò perfecisti eam. Non firmaretur, inquit Aug. nisi infirmaret. Idē: Multos impedit à firmitate præsumptio firmitatis. De ruina quam facit præsumptio, patet in Petro, qui vilius omnibus corruit, quia prę cæteris præsumpsit. De pręsumptione eius Marci 14. Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego. & Luc. 22. Domine, paratus sum tecũ in carcerē, & in mortem ire. De ruina eius, Matt. 26. qualiter ad vocem ancillæ Christum negauerit. Vnde Aug. loquēs ei: Vbi dixisti, sufficio. ibi defecisti: vbi tibi placuisti, ibi perijsti.

De fatuitate illius qui de se præsumit.

FAtuitas verò de se præsumentiũ ostenditur, Primo per verba scripturæ quæ infirmitatē humanā ostendũt. 2. Cor. 3. Non quòd sufficientes simus aliquid cogitare ex nobis, &c. Si non sufficit homo ad bene cogitandũ quod minimũ est inter bona opera, quomodo sufficiet ad alia? Ioan. 6. Nemo veniet ad me, nisi Pater meus traxerit illum. Item dicit Eccles. Cant. 1. Trahe me post te. vbi dicit Bernard. in persona ecclesiæ: Domine, scio me nequaquam esse peruentu-

rum ad te, nisi gradiendo post te. Sed neq; hoc quidem, nisi adiutus à te. Ideo precor vt trahas me post te. Beatus siquidem est, cuius auxilium ab te. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum, peruenturus quandoq; ad te in montibus gaudiorum. Osee 13. Ex te perditio tua Israel: tantummodo ex me auxilium tuum. Et Psal. dicit, homo: spiritus vadens, & nõ rediens. quia per se vadit homo ad peccatum, sed per se non redit. Nauis per se descẽdit in rapida aqua, sed per se nõ ascendit. Piscis per se intrat in nassam, sed non per se exit. Terra spinas & tribulos per se profert, sed nõ profert per se triticum. Sic homo per se potest facere malum, sed nõ bonum. Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere. vnde August. loquens de negatione Petri, dicit: Hic cognoscitur quàm verum sit, Sine me nihil potestis facere. Ecce ad vnius auræ impulsum firmissima columna contremuit. ¶ Secũdo per collationẽ imbecillitatis nostræ ad fortitudinem hostium nostrorum. nos enim sumus quasi locustæ gigantibus infernalibus comparati, qui sunt hostes nostri. Valde ergo fatuus est, qui de se præsumit. In Deo tamẽ possumus etiam gigantes vincere. vnde Origenes sup Numeris, vbi loquitur de exploratoribus missis à Moyse, Vult Dominus Iesus res mirabiles facere, vult de locustis superare gigantes, & de his qui in terra sunt cœlestes vincere nequitias. ¶ Tertio exemplis virorum fortium, qui corruisse leguntur. Sicut exemplo Petri, Dauid, Salomonis, & similium. Gregorius: Dauid cadente nemo superbiat. Multos legimus in monte præsumptionis corruisse. vnde multum fugiendus esset mons iste. vnde Augustinus: Multum instrenuus est, qui illuc ire contendit, vbi multos corruisse conspicit. In

mont

Digitized by Google

monte hoc ceciderunt qui operantur iniquitatẽ. Præcipue potest agnosci fatuitas præsumentium de se per experientiam propriæ imbecillitatis. Leuẽ enim correctionem vel modicũ verbũ sustinere nequimus. Quomodo ergo magna præsumimus, qui modicũ non possumus? Fatuitatem præsumentiũ de se insinuat nobis Salomõ, Prou. 14. dicens: Sapiẽs timet, & declinat à malo: stultus transilit & confidit.

De quatuor speciebus præsumptionis.

Sequitur de speciebus præsumptionis. Et possumus distinguere quatuor species ipsius. ¶ Prima species est, quando aliquis præsumit, quod alij non præsumunt. Sicut illi qui noua præsumunt præferentes se antecessoribus suis, & qui coram aliquibus sibi æqualibus, vel maioribus præsumũt quod non ipsi. Ad hanc speciem præsumptionis videtur referri illud Eccl. 32. Audi tacens simul & quærens, & in medio magnatorum loqui non præsumas. ¶ Secunda est, quando aliquis præsumit, de quo præsumendum non esset. Vt cum aliquis præsumit de viribus suis, vel de amicis carnalibus, vel de diuitijs. Contra videtur pertinere quod dicitur Ierem. 17. Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum. Et subditur: Benedictus vir qui confidit in Domino, &c. Et illud Esaiæ 36. Ecce confidis super baculum arundineum confractum istum, super Aegyptum: cui si innixus fuerit homo, intrabit manum eius, & perforabit eam. Et illud Prouerb. 11. Qui confidit in diuitijs suis, corruet. ¶ Tertia est, cum quis præsumit aliquid ante tempus: vt cum quis præsumit de victoria, qui est adhuc in pugna. Ad quod refertur illud Iob 12. Memento belli, nec vltra addas loqui. Et illud 3. Regum 20. Non

Digitized by Google

glorietur accinctus æquè vt discinctus. & vocat Glossa accinctum illum qui indutus est armis & adhuc est in acie. Discinctū verò, qui victor est, & iam arma deposuit. Ad idem potest referri quod dixit quidam pater cuidam fratri dicenti: Ego sum mortuus mundo. Et si tu mortuus es, ait pater, diabolus tamen mortuus non est. Ad hanc speciem præsumptionis pertinet, quando aliquis præsumit de perfectione, qui adhuc est in inchoatione. Quantumcūq; aliq̄s profecerit, semper reputare se debet incipientē. vnde Eccl. 18. Cū consummauerit homo, tunc incipit, &c. Gregor. in Mora. Nescit mēs per torporē veterascere, quæ semper studet per desiderium inchoare. Idē: Si à bonis inchoatis nolumus lassescere, valde necesse est, vt semp ea credamus nos inchoare. Vnde Dauid: Et dixi, Nunc cœpi. & Ier. 3. Patrē vocabis me, & post me ingredi non cessabis. Et Eccl. 43. A luna signū diei festi luminare quod minuitur in cōsummatione mēsis. Sic vir iustus quanto perfectior efficitur, tanto in oculis suis minuitur. ¶ Quarta species præsumptionis est, quando aliquis præsumit quod est supra vires suas. Sicut cum aliquis præsumit quòd exibit à peccato cum voluerit, cum tamen casum in peccatum modo cauere non possit. de qua præsumptione Ecclesiastic. 29. Repromissio nequissima multos perdidit. De hac prǽsumptione dictum est amplius vltimo cap. circa finem, de Luxuria. Ad hanc etiam speciem pertinet quando aliquis insufficiens recipit curam animarum, & promittit se alios à lupo infernali liberare, cum ipse iam sit in ore ipsius. Ad destruendum vitium præsumptionis posuit Dominus hominem iam formatum in paradiso: vt legitur Genesis 2. Ipse homo non posuit se ibi, imò etiam positus à Deo

ibi

Digitized by Google

ibi stare non potuit. Quomodo ergo in cœlesti paradiso se viribus suis ponet?

De appetitu propriæ excellentiæ, quæ in tres species distinguitur. Et primo de appetitu dominij, & eius detestatione.

CAPVT VI.

DICTVM est de speciebus præsumptionis, consequenter dicendum est de appetitu propriæ excellentiæ. Et cum sit triplex excellentia, scilicet excellentia dominij, & excellentia magisterij, & excellentia simplicis excessus, quando scilicet aliquis excellit alium in aliqua gratia, ita tamen quòd non est superior ad eum. Adhuc poterit distingui appetitus proprię excellẽtiæ in tres species, scilicet in appetitũ dominij, in appetitum magisterij, & appetitum simplicis excessus. De appetitu vero dominij, primo prosequemur. Qui ideo peccatum est, quia locus dominij proprij excellentiæ locus Dei est, nec debet ab homine appeti. Naturaliter enim inter homines æqualitas esse debet, nec est homo subiectus homini, nisi per peccatum in bestiam sit conuersus, & sic quodammodo homine inferior sit factus. vnde Gregorius in Moralibus: Non est homini data prælatio, vt dominetur hominibus, sed bestijs terræ, & volucribus, & piscibus: id est hominibus in eo quòd induunt faciem horum: vbi enim non delinquimus, pares sumus. & est sumptum illud de Genesis 1. super hoc verbo, Faciamus hominem ad imaginẽ & similitudinem nostram, &c. Et subditur, præsit piscibus, &c.

De his quæ faciunt ad detestationem huius vitij.

Digitized by Google

AD detestationē verò huius vitij, Primo possumus vti dissuasionibus quæ faciunt scripturæ de hoc vitio, & de multis pauca ponamus. Vnde Ecclesiastici 7. Noli quærere ab homine ducatum, neq; à rege cathedram honoris. Sicut ad regem specialiter pertinet ponere aliquem in regno suo, qui loco eius sit: & regi iniuriaretur, qui ab alio quàm à rege sine eius consensu obtinere vellet. Sic Deo iniuriā facit, qui ab alio q̄ à Deo dignitatem quærit. Item Ecclesiast. 7. Noli quærere fieri iudex, nisi virtute valeas irrumpere iniquitates: sicut in conflictu corporali, hostes præcipue irruūt super regem: sic hostes spirituales, scilicet vitia & dæmones, irruunt præcipue super illum, qui in dignitate est. Vnde oportet eum virtutem habere dirumpendi eos. vnde Hier. Caue honores, quos sine culpa tenere non potes. Sublimitas horum, magnitudo scelerum est. Et Greg. in Pastor. Pollens virtutibus inuitus, & coactus accedet ad regimē animarum. Si ille qui virtutibus pollet, inuitus debet accedere, quid de illo qui vitijs sordet? Ille nullo modo debet accedere: & si accedit, damnosum est & sibi & populo. De damno populi, Prouer. 28. Regnantibus impijs ruinæ hominum. Item leo rugiens, & vrsus esuriens, princeps impius super populum pauperem. Item: Dux indigens prudentia multos opprimit per calumniam. & Prouerb. 29. Cum impij sumpserint principatum, gemet populus. Damnum autem quod incurrit, qui cum indignus sit sublimatur: dicit Aug. In nullo sentio Deum ita iratum mihi, quàm in hoc quòd cū indignus essem poni ad remū, positus sum ad amplustre, siue ad gubernaculum in capite regiminis ecclesiæ. ¶ Secundo ad detestationem huius vitij valent exempla, & de multis exemplis

plis pauca ponamus. Et primo exemplum Christi, de quo dicitur Io. 6. quòd cùm quidam vellet eum regem facere, fugit: quærẽtibus autem eum ad mortem, vltro se obtulit. Io. 18. Quærentes autem se ad regimen, fugit: vt ostenderet quòd quibusdã potius expediret esse mortuos, quàm esse in loco dignitatis. Hoc ipsum confitentur aliqui nobiles & potentes, quòd potius expediret eis esse leprosos, quàm esse in statu in quo sunt. Hoc exẽplo vtitur Apostolus ad Hebr. 12. Curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes remuneratorem fidei, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem. De August. similiter qui fugiebat ab omni ciuitate quæ non habebat episcopum, ne in episcopum raperetur. Inuenitur etiam de quodam nomine Gaufredo priore Clareuallensi, quòd cùm electus esset in episcopum Tornacen. & ab Eugenio papa, & abbate suo sancto Bernard. cogeretur onus episcopatus subire: ipse prostratus ad pedes abbatis, & clericorum qui se elegerant, in modum crucis, ait: Monachus fugitiuus si me eijcitis esse potero. Episcopus verò nunquam ero. Cui laboranti in extremis, quidam monachus ei charus assistens ait: Chare mi, oro te vt si potes, statum tuum mihi post mortem reueles. Cui oranti post mortẽ eius, coram altari apparuit in visione Gaufredus, dicẽs monacho: Ecce assum Gaufredus frater tuus. Cui ille: Chare mi, quomodo est tibi? Cui ille: Bene: sed reuelatum est mihi à sancta Trinitate, quòd si promotus essem in episcopum, fuissem in numero reproborum.

¶ Quòd ambitiosis sit male, peius, pessime, dum tendunt ad dignitatem.

TErtio potest valere ad detestationus huius vitij hoc, quòd ambitiosis male est dum ad digni-

dignitatem tendunt: peius est eis cum ipsam iam acquisierunt: pessimè erit eis cum punientur de hoc quòd in dignitate male se habuerunt. Quòd male sit ambitiosis dum ad dignitatem tendunt, Primò patet ex verbis Senecæ dicentis: Quæcunque eminere videntur, quamuis pusilla sint, & tantūmodo comparatione humillimorum extent, per difficiles & arduos tramites adeuntur. Confragosa ad fastigium dignitatis via est. Item Philosophus: Hoc maximum malum habet ambitio, quòd non respicit vel Deum, vel se, vel alios, sed per fas & nefas & mille pericula ad dignitatem tendit quam appetit. Ambitiosus semper est pauidus. Timet enim ne quid dicat vel faciat quod in oculis hominum displiceat, honestatem mentitur, humilitatem simulat, cunctis adulatur, cunctis inclinat, omnium est seruus & tributarius: grauem pugnam habet in se, dum iniquitas pulsat animum, & ambitio continet manum. Quòd autē valde male sit ambitioso cum iam habet dignitatem, multipliciter potest ostendi. Primo ex verbis Bern. dicentis: O ambitio ambientiū crux, quomodo omnes torques, & omnibus places? Nil acerbius cruciat, nil molestius inquietat, nil tamen apud miseros mortales celebrius negotijs eius. Idē Sen. Nemo ex his quos purpuratos vides, felix est: nō magis quàm ex illis quibus sceptrum vel chlamydē in scena fabulæ assignant. Qui in loco dignitatis sunt, sunt in maiori periculo, & quo ad corpus, & quo ad animam frequenter. Vnde Hieronym. Honores secum pericula trahunt: cito periclitatur potestas, & quanto maior honor, tanto maiora pericula. Idem: Altissimi montes crebris fulminibus feriuntur. vnde August. Quanto in loco superiori, tanto in periculo maiori versatur. Interd

terdum principes propter magnum periculũ in quo sunt, nõ audent etiã ire in propriã ciuitatẽ, nisi ab armatis circundentur, quod nõ est parua miseria. Vnde Tullius: Nónne millies melius est perire, quàm in sua ciuitate sine armatorũ præsidio non posse viuere? In maioribus etiam criminibus sunt frequẽter qui præsunt. Vnde Ierem. 5. Ibo ad optimates, & loquar eis. Ipsi enim cognouerũt viam Domini, & iudicium Dei sui: & ecce magis hi simul confregerunt iugum, ruperunt vincula. Et in eodem cap. in fine: Inuenti sunt in populo meo impij insidiantes, quasi aucupes laqueos ponentes, & pedicas ad capiendos viros. Sicut decipula plena auibus, sic domus eorum plenæ dolo. Ideo magnificati sunt & ditati in terra. Incrassati sunt & impinguati, & præterierunt sermones meos pessimé. vnde Senec. Abstrahunt à recto diuitiæ, honores, & potentiæ, & alia quæ in opinione nostra sunt cara, pretio sui vilia. In maiori etiam labore sunt tales. Vnde signati sunt per duo operimenta superiora quæ in tabernaculo erant de pellibus arietum, propter æstuum & imbrium defensionem: de quibus habetur Exodi 25. Operimenta illa custodiebant operimentũ inferius quod erat valde pretiosum. Sic illi qui præsunt, custodiunt filios Dei, quos ipse tenerè diligit, nec vult incommoditatibus & vexationibus exponi. vnde Gregor. Misericors Deus, quos tenerè diligit, ab extremis actionibus abscondit. Nam & paterfamiliâs ad eum laborem seruos mittit, à quo subtiles filios suspendit. Et inde filij sine vexatione decori sunt, vnde serui in puluere deturpantur. Capa pluuialis non ideo superponitur cæteris vestibus, quia charior habeatur, sed vt potius sola deturpetur: nec sit hoc prin-

cip

Digitized by Google

cipaliter ad vtilitatem capæ, sed cæterarum vestium. Sic qui superior est, non debet se reputare cæteris meliorem. Debet etiam credere se in statu illo positum propter vtilitatem populi, nõ propter honorem. Expedit enim vt vnus homo moriatur pro populo: id est, laboriosæ vitæ & periculosæ exponatur, quæ est velut mors quædam. Multi tamẽ sic fatui sunt, vt mortem istam appetant, & dulcedinem quietæ vitæ fastidiant. Vnde Gregor. Cessationem à laboribus mundi dominus imperat: sed vesana mens plus assequi aspera carnaliter, quàm tenere blanda spiritualiter gaudet. Habentes manna fastidiunt, & cæpas desiderant, quæ non sine lacrymis comeduntur. Præterea ambitiosi ex dignitate quam appetunt, non obtinent honorem *quem* intendunt. Non enim honorantur ex dignitate, sed potius dignitas exhonoratur & deturpatur ab ipsis. Ideo egregiè de Cæsare Tullius ait: Cæsar cum quosdam honorare voluit, non ipsos honestauit, sed ornamento deturpauit. Boëtius: Quanto maior est dignitas; tanto despectiores improbos facit. At non impune. Reddunt nanque improbi parem dignitatibus vicem, quas ipsi sua contagione maculãt. Et licet valde male sit ambitiosis dum sunt in dignitate: deterius tamen erit eis cum pro abusione sua punientur. Vnde Hieron. In maiori gradu maior sine dubio poena. Et Sapient. 6. Potentes autem potenter tormenta patientur. Et Apocalyp. 18. Quantum glorificauit se & in delicijs fuit, tãtum date illi tormentum & luctum. ¶ Quarto potest etiam ad huius vitij detestationem facere hoc, quòd vitium istud est valde efficax ad homines capiendos. vnde quidam: Plurima cum soleant hominũ corrumpere mores, Fortius euertunt fœmina, cẽsus, hon

honor. Idem: Quę res nec fœmina vincere possunt, Subiugat ambitio. ¶ Quinto possumus etiã vti ad detestationem huius vitij, parabola illa Iudic. 9. Ierunt ligna, vt vngerent super se regem: dixeruntq; oliuæ: Impera nobis. Quæ respondit: Nunquid possum deserere pinguedinem meam, qua dij vtuntur & homines, & venire vt inter ligna promouear? Dixerunt ligna ad arborem ficum: Veni, & super nos regnum accipe. Quæ respondit eis: Nunquid possum deserere dulcedinem meam fructusq; suauissimos, & ire vt inter cætera ligna promouear? Locutaq; sunt ligna ad vitem: Veni & impera nobis. Quę respondit eis: Nunquid possum deserere vinum meum, quod lætificat Deum & homines, & inter cætera ligna promoueri? Dixeruntque omnia ad rhamnum: Veni, & impera super nos. Quæ respondit eis: Si verè me regem vobis constituitis, venite & sub vmbra mea requiescite. Ligna super se regẽ vngunt, quãdo aliqui aliquem eligunt, vt eis dominetur. Notanter autẽ dicitur eum vngere. Occasionem enim dant vt vnctè & mansuetè debeat se habere erga eos, in hoc quòd eum sibi præficiunt, & sibi præponunt. Valde enim peruersum est eos exhonorare, qui eum in honore posuerunt, & potestate de manu aliorum accepta in oppressionem ierunt. Vtiq; peruersitas est figurata Matthæi 27. in hoc quòd milites præsidis accipientes arundinem de manu Christi, percutientes inde caput eius. In arundine, enim quæ vacua est, intelligitur terrena potestas, quæ nihil soliditatis habet. Per oliuã, cuius pinguedine Deus hominesq; vtuntur, signatur aliquis vt misericors, qui oleo misericordiæ suæ paupertatem aliorum condit, & quasi impinguat, & lucẽ diuinæ gratiæ eodem oleo in se nu-
tris

trit & conseruat. Talis prælationem refugit, timens ne occasione eius bonum amittat quod accepit. In ficu intelligitur aliquis contemplatiuus iam dulcedinem Dei per contemplationem sentiens, qui prælationem refugit, quia timet dulcedinem, quam sensit, perdere. Scit enim quòd oportebit eum per sollicitudinem exteriorum extra se ire. vnde Lucæ 14. Villam emi, & necesse habeo exire. dicit Glossa interlin. ab interna contemplatione. & ibidem dicit Glos. Augustin. In empta villa dominatio notatur & superbia. Villam possidere, homines sibi subdere, vitium malum, vitium primum. Per vitem propter vini feruorem intelligitur aliquis perfectæ charitatis & feruentis, qui prælationem similiter recusat, timens ne feruor charitatis in eo tepescat, propter aquam mundanæ curæ superinfusam. Rhamnus autem est genus rubi asperum nimis, & aculeatum sicut sentes, & secundum Iosephum, ad impetū venti ignem naturaliter producit: & est primò molle, & pòst durescit. vnde signat aliquem malum ambitiosum, qui spinis vitiorum spinosus est, qui spoliat subditos suos, sicut spinæ lana spoliant oues contingentes eas, qui ex se emittit ignem peruersæ cōuersationis, quo se & subditos comburat incendio infernali. Qui primò se subditis suis mollem exhibet & mansuetum, deinde verò durum, quia tyrannicam vitam exercet, talis regimen non recusat. ¶Responsio contra illud verbum Apostoli, Si quis episcopatum. &c. quod ambitiosi pro se allegant. Poterit tamē videri alicui quòd appetitus dominij malus nō sit, cùm dicat Apostolus 1. Tim. 3. Si quis episcopatum desiderat, bonū opus desiderat. Sed nulla est obiectio ista, si quis verbum Apostoli consideret diligenter. Non enim

dicit

Digitized by Google

dicit Apostolus, quòd si quis desideret episcopatum, quòd ipse bene faciat, vel quòd desiderium eius bonũ sit: sed vult ostendere quid significetur hoc nomine episcopatus, quia nomen Græcũ est. vnde dicit gl. super illũ locum: Exponere voluit Apostolus quid sit episcopatus, quia nomen est operis, nõ honoris. Græcũ enim est, & inde dictũ vocabulũ, quia ille qui præficitur, superintendit curam eorũ gerẽs. Scopos enim intẽtio est. vnde episcopus Græcè, superintẽdens Latinè dicitur: vt intelligat se nõ esse episcopũ qui præesse dilexerit, non prodesse. Episcopus enim est super suã & aliorum vitam intentio, nec valet hoc argumentum, Si quis episcopatum, &c. ergo desiderium episcopatus est bonum: sicut non valet, Latro qui vult furari bonam capam, desiderat bonam rem, quia bonam capam: ergo desiderium eius bonum est. Ibi eadem glos. Locus superior, sine quo populus regi non potest, & si ita teneatur atque administretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Vnde Hieronym. Otium sanctum quærit charitas veritatis, negotium iustum suscipit necessitas charitatis: quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum est veritati. Si autem imponitur, suscipienda est propter necessitatem charitatis, sed non deserenda est delectatio veritatis, ne subtrahatur ipsa fatuitas, & opprimatur ista suauitas. Patet ergo quòd non appetendus est locus dignitatis. 1. Corint. 13. Charitas non est ambitiosa. Quid autem in dignitatibus homines appetant, vtrum lucrum animarum, vel lucrum bursarum, vtrum laborem, vel honorem, satis apparet, si honores & diuitiæ ab officijs ecclesiasticis separentur. Vnde legitur quòd mortuo Sixto papa, diu vacauit papatus, nec inuentus est

NNN

Digitized by Google

qui subiret illud onus: quoniam non habebat ecclesia diuitias, vel pompam secularē. His adiunctis tempore Siluestri ilico ambitio nascebatur, & latè peruagabatur.

De appetitu magisterii. CAPVT VII.

DICTVM est de appetitu dominij, consequenter dicendū est de appetitu magisterij. de quo hoc ordine dicemus. Primò ostendemus ex quibus causis appetitus magisterij possit esse culpabilis. Secundo ostendemus de magisterio curiosorum, quātæ sit vexationis & afflictionis. Tertio ostēdemus quāti meriti sit ministeriū magisterij, quod habent viri quos regit timor & charitas Dei. ¶ Primum igitur notandū est, quòd appetitus magisterij culpabilis potest esse quinque de causis. Primo propter ignorantiam, quādo scilicet aliquis præsumit docere quod non addidicit. Vnde Iac. 3. Nolite plures magistri fieri fratres mei. Glos. nisi tantum discreti & in scripturis docti. & Prouer. 18. Qui prius respōdet quàm audiat, stultum se esse demonstrat, & cōfusione dignū. Vnde Sallustius: Postquam honores adepti sunt, tunc primum acta & pręcepta maiorū legere incipiunt præposteri homines. Eccl. 32. Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Vnde Hieron. Cæteri qui variā supellectilem & vilia opuscula fabricant, sine doctore esse non possunt quod cupiunt: quod medicorum est, promittunt medici, & tractāt fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Et subditur: Hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. & Greg. Turpe est tunc solutionem quærere, cùm debemus

quæst

quæstionem enodare. Socrates cuidam interroganti? Quomodo posset optimè discere, ait: Si nihil dixeris, nisi dixeris, quod bene scieris. ¶Secundo potest esse appetitus magisterij culpabilis propter inhonestam vitam. Indignum enim est cœlestem doctrinam esse in vase immundo. Vnde Dauid: Peccatori autem dixit Deus, Quare tu, &c. Prouerbiorum 26. Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile: sic tumentia labia cum pessimo corde sociata. Dignus irrisione esset qui argento vas fictile ornare vellet, si cum vellet ornare lutum, sordidaret argentum: sic irrisione dignus est qui cùm malus sit, tamen ad superbiam & vanam gloriam bona verba dicit. Docens quodam modo obligat se ex doctrina sua ad bene faciendum. Vnde super illud Iob 39. Aut circundabis collo eius hinnitum. dicit Gregor. Collo equi hinnitus circundatur: quia ne ad peruersa opera prodeat, suis vocibus vita prædicantis obsidetur. Et super illud Prouerbiorum 3. Circunda eas gutturi tuo. dicit glos. Virtutes docet circundari gutturi, cùm vox potius in gutture fieri soleat: quia scilicet prædicationis vox de interius manat, sed exterius circundat: nam quo aliquos ad bene operandum & viuendum excitant, eo ad bene agendum opera prædicationis seipsum ligat. Vnde Gregor. Qui verbum Dei loquitur, prius studeat qualiter viuat, & pòst ex actu colligat quæ & qualiter dicat. Et Ecclesiast. 29. Quæ in manu habes ciba cæteros. Ea in manu habemus, quę opere implemus, & talia debemus prędicare alijs. & Eccl. 29. Confirma verbum, & fideliter age cum illo, & in omni tēpore inuenies quod necessariū est. Bona operatio est verbi cōfirmatio: mala verò operatio, infirmatio est verbi.

Digitized by Google

Fideliter agit cum verbo, qui quod prædicat, credere se ostendit, quia idem opere implet. Qui prædicat delectationē aliquam venenatam esse & toxicatam, & tamen eandem sumit, non videtur credere quod prædicat, nec fideliter agit cum verbo.

De doctrina bona, & vita mala.

ET notandum quòd habere doctrinam bonā & vitam malam, ipsi habenti valde est verecundum & erubescentia plenum, & Deo displicet, & ecclesiæ multum nocet. ¶ Primum multipliciter potest ostendi. ¶ Primo ex hoc, quòd ille qui bene docet & male viuit, quasi defert lucernam ante se, quia immunditiam suam ostendit. Dauid: Lucerna pedibus meis verbū tuum, &c. Prouerb. 6. Mandatum lucerna est, & lex lux est. Item talis de bello fugit, & tamen ad pugnandum strenuè alios exhortatur. Item literas etiam propriæ damnationis publicat. vnde Apostolus ad Roman. 2. In quo alium iudicas, teipsum condemnas. Item in libro Prosperi: Bene loqui & male viuere, nihil aliud est quàm seipsum sua voce damnare. Talis sibijpsi contradicit, & seipsum confundit. vnde Hieronymus: Non confundant opera tua sermonem tuum, ne cum in ecclesia loquaris, tacitus quilibet respondeat: Cur ergo hoc quod dicis ipse facis? Delicatus magister est qui pleno ventre de ieiunijs disputat. Accusare auaritiam etiam latro potest. Sacerdotis Christi mens manusq́; concordent. Talis opere destruit, quod verbo ædificat. Eccl. 34. Vnus ædificans & alius destruens, quid prodest illis nisi labor? Talis habet linguam longe maiorem manu, quod sine dubio mōstruosum est. vnde Gregor. Monstruosa res est manus remissa, & lingua maniloqua. De tali ironicè solet dici illud

Gen.

Genes. 27. Vox quidem vox Iacob est, sed manus sunt Esau. Quòd hoc autem multum displiceat Deo, potest ostendi ex hoc quòd Dominus maledixit ficulneæ habenti folia sine fructu: vt legitur Matthæi 21. Ficulnea enim habens folia sine fructu, est prædicator habens verba sine bonis operibus. Item ostendi potest ex hoc quòd Dominus tot maledictiones faciebat Scribis & Pharisæis, qui habebant folia verborum sine fructu bonorum operum. Quas maledictiones habes Matthæi 23. Quòd autem valde noceat hoc ecclesiæ Dei, multipliciter potest ostendi. Primo per hoc quòd doctrina ecclesiæ in eis non habet talem virtutem, qualem deberet habere. Vnde authoritas: Qui non ardet, non incendit. Gregor. Magis valet ad prædicandum sancti amoris conscientia, quàm exercitati sermonis scientia. Idem: Nulla est dulcedo linguæ, nisi condiatur sapore vitæ. Item Gregor. super Ezechiel. Sermo dulcedinem non habet, quem vita reproba intra conscientiam remordet. Idē: Illi soli de Deo dulciter loqui voluerunt, qui eum cordis visceribus dilexerunt. Item: Sermo Dei contemptibilis redditur hominibus per vitam malam prædicantium. Vnde Gregorius: Cuius vita despicitur, restat vt eius prædicatio contemnatur. Ipsa etiam veritas suspecta redditur hominibus. Quis enim crederet alicui qui aliquam viam assereret latronibus plenam esse, & neminem posse transire per eam absque spoliatione & iugulatione, si post assertionem illam eandem viam eligere vellet? Item, quis nō haberet suspectam exhortationē insequendi hostes factam ab eo quem sciret esse ex parte hostium? Propter malam vitam eorum qui habent instruere alios, multa mala euenerunt ecclesiæ

Digitized by Google

Dei. Vnde Thren. 4. Non crediderunt reges terræ, & vniuersi habitatores vrbis, quoniam ingrederetur hostis & inimicus per portas Ierusalem, propter peccata prophetarum eius, & iniquitates sacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum: effuderunt, inquam, suo malo exẽplo. ¶ Tertio potest esse culpabilis appetitus magisterij propter hoc quod appetitur, quod proprium est Dei, scilicet magisterium. Occasionem addiscendi potest dare homo homini, sed propriè non docet nisi Deus. vnde Augustinus: Magisteria forinsecus adiutoria quædam sunt & admonitiones: sed cathedram habet in cœlo, qui corda docet. Aliud est oculis materiam ministrare quę videtur, & aliud est visum conferre oculis. Ad doctores forinsecos pertinet materiam ministrare illis qui addiscunt, sed ad interiorem magistrum pertinet, vt ad videndum sensum cordis aperiat: & sicut oculus & res obiecta non sufficiunt, vt visus in actu fiat, nisi oculus illuminetur: sic præter discipulum & forinsecum doctorem, necessarius est sol iustitiæ, à quo intellectus illuminetur. vnde postquam aliquis audiuit à doctore forinseco, ipse antequam acquiescat consulat magistrum interiorem. ¶ Quòd autem Dei sit propriè magisterium, multis testimonijs scripturæ potest ostendi. De quibus pauca sufficiant ponere. Legitur Matthæi 23. Nolite vocari Rabbi: vnus est enim magister vester. vbi dicit Glos. interlin. Ne quod Deo debetur, vobis præsumatis attribuere. Glos. Vnus est qui illuminat hominem, quod non alius homo: sed tantum exercet docendo, non intellectum præstat. Item glos. Magister ex consortio veri magistri tanquam eius nuntius, & pro reuerentia ipsius à

quo

Digitized by Google

quo mittitur, honoratur. Item Prouerb. 2. Dominus dat sapientiam, & ex ore eius prudentia & scientia. & Ecclesiast. 1. Omnis sapientia à Domino Deo est. & Ioan. 6. Et erunt omnes docibiles Dei. vbi dicit glos. Testantur prophetiæ, omnes homines illius regni, id est Christianæ fidei, esse docibiles Dei: & quia si homines foris loquuntur, tamen solus Deus sensus aperit intus. Item Ioan. 14. dicitur de Spiritu sancto, Ille vos docebit omnia. & 16. Docebit vos omnem veritatem. Interlin. Intus sine sono. Sic fit & alijs sanctis. Item 1. Ioan. 2. Non necesse habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus. glos. Nemo docenti tribuit quod ex ore docens intelligit. Nisi enim intus sit qui doceat, lingua doctoris exterius in vanum laborat; nec tamen doctor taceat, sed quod potest agat. Ad idem ostendendum valet quod dicit Philosophus, quòd studium est expectatio diuinæ illuminationis. Idem: Impossibile est de pellibus caprarum aut ouium haurire sapientiam. Ideo oratio præmittenda est ab his qui studere volunt. Sapientia enim, Dei donum est. Nec debet aliquis tentare rapere eam violentia laboris, vel studij irrequisito domino. Iac. 1. Si quis indiget sapientia, postulet à Deo. & Augustin. Oratione melius soluuntur dubia, quàm inquisitione alia. ¶ Quarto potest esse culpabilis appetitus magisterij, quia homo appetit esse superior illo, quem natura genuit sibi æqualem. vnde Augustinus: Hominem homini subdi, non natura est hominis bene instituti, sed pœna damnati. Aequalitas multum placet Deo. vnde Dauid: Mirabile templum suum in æquitate. ¶ Quinto potest esse culpabilis appetitus magisterij, si propter vanam gloriam appetatur.

Digitized by Google

Sic faciebant Scribæ & Pharisæi. Vnde Matthæi 23. Amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

De afflictione magisterij curiosorum.

Dictum est ex quibus causis possit esse culpabilis appetitus magisterij, nūc dicendum est quantæ afflictionis magisterium curiosorum sit. Quod satis ostendit nobis Salomon Eccles. 1. dicens: Proposui in animo meo quærere & inuestigare sapienter de omnibus quæ fiunt sub sole. Hanc occupationem pessimam dedit deus filijs hominum, vt occupentur in ea. Alia translatio habet, hanc dissensionem pessimam. Studium curiosorum dici potest occupatio mala, peior, & pessima. Mala propter afflictionē tam corporis, quàm animæ, quæ est ibi, & præcipuè ista afflictio vbi parua vel nulla vtilitas est. Vnde Sen. Quid te torques in illa quæstione, quam vtilius est contempsisse, quàm soluere? Idem: Nullius rei difficilis est inuentio, nisi illius cuius inuentæ hic nullus est fructus inuenisse. Peior verò est propter contemptores sapientiæ, & fastidiosos auditores. De contemptu sapientiæ habetur prouerbium: Sapientiam atq; doctrinam stulti despiciunt. Ideo despicitur sapientia à stultis, quia ab eis non cognoscitur. Sicut aurum & argentum à brutis animalibus conculcantur, quia ab eis non cognoscuntur. De cōtemptu etiam sapientiæ dicit Sen. Ad sapiētiam quis accedit, quis dignam iudicat, nisi quam in transitu nouerit? Quis philosophum aut vllum liberale studium respicit, nisi cum aliquis pluuius interueniat dies, quem perdere libet? Nihil itaq; inuenitur ex his quæ patrum inuestigata antiqui reliquerunt. At si hic inuent

Digitized by Google

uentus sobria incumberet,hic maiores docerent, minores addiscerent, vix ad fundum veniretur vbi veritas posita est,quam nunc summa & leui manu quærimus. Dicit iterum Senec. Fastidientis stomachi est multa degustare. Quidam auditores adeò fastidiosi sunt,quòd non possunt sustinere quòd aliquid eis dicatur, quod aliàs audierunt,licet illud nesciant. ¶ De quibus mirum est, quomodo ipsi possunt audire missam de beata Virgine quam toties audierunt. ¶ Pessima verò occupatio est propter multiplex periculum quod ibi est.Difficile enim est, docentes à superbia & vana gloria non seduci. Etiam pedibus apostolorum, id est affectibus dicitur puluis vanæ gloriæ adhæsisse. De hoc periculo habetur Matt. 4. super illud, Et statuit illum supra pinnaculũ templi. Ibi enim dicit Glos. In eo loco Christum tentat, in quo multos deceperat. Et alia Glos. Ibi erant sedes doctorum,vnde populo loquerentur, vbi multos capit vana gloria honore magisterij inflatos. Aliud periculum est infidelitatis in Deum. Frequenter enim magistri Deo infideles sunt in talento sibi cõmisso. Eodem enim pretio quo ipsi emunt cuprum, quandoq; possunt emere aurum. Et eodem labore possunt habere ædificatiua,quo ipsi acquirunt inflatiua. ¶ Tertium periculum est impietatis in proximum. Frequenter enim magistri volunt cauillationibus inutilibus intendere, quàm fratres suos qui ad mortem trahuntur eripere. Senec. Securius est munita cõquirere cum hostis instat à tergo, & moueere iussus est se miles &c. Necessitas excutit quod pax otiosa collegit. Demens merito viderer si cum saxa in munimentum, senes fœminæq; congererent, cum iuuentus manu portis armata expectaret, sederem otiosus, & huiusmodi quæstiuncu-

Digitized by Google

las ponere: Quod nō perdidisti habes: cornua nō perdidisti: ergo cornua habes. Nō vacat ad istas ineptias. Ingens negotium in manibus est, mors me sequitur, fugit vita, aduersus hæc me doce.

De merito bonorum doctorum, & triplici genere hominum.

SEquitur videre quanti meriti sit ministerium bonorum doctorum, quos timor Dei & charitas regit. Ad cuius rei euidentiam notandum est quòd triplex est genus hominum. Alij enim sunt indocti, alij sunt docti: non tamen adeò vt sufficiant docere alios: tertij verò adeò docti sunt vt docere possint. Primi miseri sunt in vita ista. Quodāmodo enim brutis inferiores sunt. Vnde Boëtius in libro Consolat. Humanæ naturæ ista cōditio est, vt tunc tantum cæteris rebus excellat cum se agnoscat: eadem tamen infra bestias redigitur, cum se nosse desierit. Nam cæteris animantibus sese ignorare naturæ est, homini verò non cōuenit. Ad idem facit quod legitur Cant. 1. Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum tuorum. Sponsa si se ignorat, post greges vadit: quia quodammodo iumentis miserior fit. Miseriores autem sunt indocti, quādo moriuntur. Prouerb. 10. Qui indocti sunt, in cordis egestate morientur. De merito verò eorum qui docti sunt legitur Dan. 3. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Sicut enim stellæ valde splendidiores sunt, quàm firmamentum: sic maior est gloria docentium alios, quàm eorum qui non docent. Præcipuè tamen vtile est docere eos qui alios possunt docere. Vno seruo pigro & nequam obijcitur Matt. 25. quòd oportuit pecuniam domini sui committere nummularijs

Digitized by Google

uiss, vbi dicit Glos. Numularij sunt, qui prædicationem auditam volunt verbis & opere exercere. Et quòd valde vtile sit docere tales, quàm docere alios homines si bene & fideliter doceantur, manifestum potest esse ex hoc, quòd maior vtilitas potest sequi ex eruditione vnius talium, quàm ex eruditione mille aliorum.

De appetitu simplicis excessus.

CAPVT VIII.

DICTVM est de appetitu dominij & de appetitu magisterij. Nunc dicendum est de appetitu simplicis excessus. Hoc vitio laborant illi qui volunt excedere alios in diuitijs, vel pulchritudine, vel in aliquo alio bono, nec vellent aliquem sibi æquari. Ad hoc vitium videtur pertinere illud quod legitur Lucæ 22. Facta est contentio inter eos quis eorum videretur esse maior. ¶ Ad detestationem vero huius vitij, Primò videtur facere hoc quòd hoc vitium peccatum est malitiæ (malitiam enim hic intelligimus affectionem alieni mali.) Qui enim vult excedere alios, per consequens non vult excedi ab alijs, & sic vult malum aliorum. Vult enim aliorum paruitatem, quia quodammodo facit, ad hoc vt sua magnitudo vel sic appareat. Secundo potest valere ad detestationem huius vitij hoc, quòd ipsum reddit animum valde mutabilem. Quando enim ille qui laborat hoc vitio, respicit aliquem quem ipse excedit, ipse inaniter lætatur: quando vero aliquem à quo exceditur, tristatur, & sic modo tumet, modo dolet, modo inflatur, modo tristatur. Hanc mutabilitatem insinuat nobis Seneca dicens: Magnitu

do

do certum modum non habet, comparatio autem tollit eam aut deprimit. Nauis quæ in flumine magna est, in mari paruula est. ¶ Tertium vitiũ est quasi quædam fames insatiabilis. Nunquam enim impletur desiderium eius qui omnes alios vult excedere: quia si excedit vnum, exceditur ab alio. Præterea si excedit aliquem in aliqua gratia, exceditur ab eodem in alia gratia. Præterea excessus quem ipse appetit, ad malum suum est. Sicut enim abundantia humoris in aliquo membro apostema solet generare: sic excessus in hominibus apostema generat superbiæ. Et sicut fatuus esset, qui vellet vnum oculum alium excedere, cum secũdum naturam debeant æquales esse: Sic fatuus est, qui desiderat vt ipse alios excedat. Profectum proprium potest quis desiderare, sed etiam debet ei placere profectus aliorum quo ei æquentur. Debẽt omnes filij Dei velut fratres amare æqualitatem & similitudinem. Vnde legitur de ipso filio Dei, ad Hebr. 2. quòd debuit fratribus per omnia assimilari. & Ecclesiast. 32. Rectorem posuerunt: noli extolli, esto in eis quasi vnus ex ipsis.

De speciebus superbiæ exterioris. Et primò de superbia in corpore. CAP. IX.

DICTVM est de superbia interiori, consequenter dicendum est de superbia exteriori. Vocatur autem superbia exterior aliquid extrinsecũ quod à superbia interiore procedit, & eam ostendit. Et potest distingui ista superbia secundum diuersitatem rerum, in quibus superbia hominum potest apparere. Potest autem apparere superbia hominum vel in ipso corpore,

re, vel in lectis, vel in equis, vel ornatu, vel amplitudine familiæ, in conuiuijs, in ædificijs, in deauratis libris & in cantu. Et primo prosequamur de superbia illa quæ in ipso corpore apparet. Quæ potest distingui secundum diuersitatem membrorum quæ sunt in corpore: scilicet oris, oculorum, narium, colli, & sic de cæteris membris. Ad superbiam oris pertinet illud Psalmi, Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa. Et illud Prouerb. 14. In ore stulti virga superbiæ. Stultus enim verbis superbis quasi quadam virga homines cædit. De superbia narium, Esa. 2. Quiescit ab homine cuius spiritus est in naribus eius. De superbia oculorum, Ecclesiast. 23. Extollentiam oculorum ne dederis mihi. Et Prouer. 6. Oculos sublimes detestatur Dominus. Et Psalm. Neq; elati sunt oculi mei. De superbia colli vel ceruicis, Iob 15. Currit aduersus deū erecto collo. Et Psalm. Dominus iustus concidet ceruices. De superbia aliorum membrorum, Esaiæ 3. Pro eo quòd eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerūt collo extenso, & nutibus oculorū ibant, & plaudebant, & ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant, decaluabit Dominus verticem filiarū Sion, & Dominus ceruicem earum nudabit. Contrà Ezech. 1. Pedes eorum pedes recti, &c. Et loquitur de quatuor animalibus, quatuor Euāgelistas præfigurātibus. Doctores enim veteris legis habuerunt pedes seruorum, dum pro terrenis Deo seruiebant. Sed doctores nouæ legis habent pedes rectos, qui cœlestia promittunt. Vnde beati pauperes spiritu. Item, Agite pœnitentiam, &c. Vnde de eis dicitur Esaiæ 52. Quàm speciosi pedes euangelizantis pacem, annuntiantis bona. In veteri lege annūtiantur verba bona, scilicet æterna. Similiter doctores nouæ

legis pedes habent rectos. Cantic. 7. Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis. Ecclesia filia principis, id est, cœlestis regis, cuius ancilla fuit synagoga. Ecclesia etiam recipit spiritũ adoptionis filiorum, synagoga verò spiritum seruitutis. In calceamentis autem sunt pulchri gressus ecclesiæ, quia calceati sunt exemplo Christi & apostolorum. Nota quòd sponsus ecclesiæ volens totam ecclesiam pulchra esse, lauit pedes eius, & de quorum inquinatione præcipuè timebat. Vnde diligenter debet pedes, id est affectus custodire. Cantic. 5. Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Non debet iam ecclesia vel fidelis anima pedes suos ponere, nisi vbi sunt florida & viridia. Florida sunt merita. In floridis enim est spes fructus. Viridia sunt æterna præmia. In virore enim intelligitur æternitas. Vnde pedes sanctorum suorum serua: pedes enim custodiendi sunt ne calore adurãtur, quod malo exemplo frequẽter accidit, & ideo discalceandi sunt. Exod. 3. Solue calceamenta de pedibus &c. Qui tempore negligentiæ frigescunt, exemplis sanctorum calceandi sunt. Exod. 12. Calceamẽta in pedibus habebitis. Qui agnum paschalem comedit, Dominicam imitatur passionem. ad quod multum valent exempla sanctorum. Si pedes collisi sunt per iram vel odium ad proximum, tunc butyro diuinæ sunt misericordiæ vngendi, & cõsiderationis misericordię quam nobis Deus exhibuit, & est exhibiturus si misericordiã proximo impẽdamus. Iob 29. Lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos. Hæc petrà Christus est, qui riuos misericordiæ multiplicis nobis fundit. Si luto voluptatis inquinati sunt pedes, lauandi sunt aqua lacrymarum vel tribulationis pœnitentialis. Ioan. 13. Vos debetis alter-

ali

Digitized by Google

alterius pedes lauare. Si pedes aspersi fuerint pulvere inanis gloriæ, excutiendi sunt. Matthæi 10. Excutite puluerem de pedibus. Legitur etiam de Iacob Genes. 49. quòd collegit pedes suos super lectulum.

De superbia ornatus, & his quibus vti possumus contra eam. CAPVT X.

VM ornatus possint esse diuersarum rerũ decor, vt hominum, vel locorum, & multorum aliorum, Primò ponemus ea, quibus possumus vti contra superbiam ornatus humani, & virorum, & mulierum. Contra hanc superbiam primò possumus vti verbis sanctorum & sapientum. De quibus pauca ponere sufficiat. Ecclesiast. 11. In vestitu ne glorieris vnquam, nec in die honoris tui extollaris. Et 1. Timot. 2. Volo mulieres orare in habitu ornato cum verecundia, & sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. habitum ornatum, in quo vult Apostolus mulieres orare, vocat gl. religionem earum ornantem eas. Vult etiam eas ornatas esse alijs virtutibus, cum verecundia vultus, vt non sint attritæ frontis vt meretrices. Vult eas esse sobriæ mentis. Vult etiam eas esse ornatas non in crinibus tortis, id est crispis &c. Vel non ornãtes se auro &c. scilicet vt semper hæc crinibus intorqueantur. Item 1. Pet. 3. Mulieres subditæ sint viris suis. Et subditur: Quarum tamen non sit exterius capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorũ cultus: sed qui abscõditus est, homo cordis in incorruptibilitate modesti & quieti spiritus.

Digitized by Google

tus. Super quem locum talis glos. habetur sicut Cyprianus ait: Serico & purpura indutæ Christum induere non possunt. Auro & margaritis & monilibus adornare, ornamenta cordis & pectoris crediderunt. Quod de illis indubitanter verum est, quæ ad capiendas animas ornant se. Et subditur in glos. quòd si Petrus etiam mulieres admonet coercendas, & ad ecclesiasticam disciplinam religiosa obseruatione moderandas, quæ excusare possunt cultus suos per maritos: quanto magis id obseruare fas est virginem, cui nulla ornatus sui competat venia? Item 1. ad Timot. 6. Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti sumus. Contenti debemus esse tegumento, non quærere ornamentum. Item Apocal. 18. Væ væ ciuitas illa magna, quæ amicta erat purpura, & bysso, & cocco, & deaurata est auro, & lapide pretioso, & margaritis: quoniam vna hora destitutæ sunt tantæ diuitiæ. Item August. Tibi vestis purpurea circundetur, non ad pulchritudinem, sed propter necessarium tegumentum, ne dum exquisitis vestieris, alteram turpitudinem assumas. Ideo dicitur, Vestis purpura, &c. quia sordes potest homo in vestimentis vitare. Vnde dicitur de Aug. Vestimenta eius & calceamenta nec nitida nimium, nec abiecta plurimũ. Hieron. Ornatus & sordes pari modo fugienda sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Sen. Non splẽdeat tota, nec sordeat quidem. Hieron. Nec affectatæ sordes, nec exquisitæ deliciæ laudem pariunt. Si tamẽ vestem sordidam pro Christi amore quandoq; oporteat ferre, non est curandum, cùm propheta viderit Iesum sacerdotem magnum indutum sordidis vestimentis. Et cum Dominus immunditiam corporalem non reputet immunditiam, Matt. 15. Non quod intrat in

os coinquinat hominem. Et iterũ: Non lotis manibus mãducare, non coinquinat hominem. Et in veritate immunditia corporis vera immunditia esse non videtur: consputũ quasi mundum iudicatur, dum est in ore: quàm citò est extra, immundum iudicatur. Sen. Argumentũ bonæ voluntatis grabatus & pannus, vbi apparuerit aliquem non necessitate hoc pati, sed velle. Idem: Nemo nascitur diues: quisquis exit in lucem, visus est lacte & panno esse contentus.

De exemplis quæ dissuadent ornatum superbum, & humilem suadent. CAP. XI.

SECVNDO possumus vti contra superbiam ornatus exemplis. Multa autem sunt quæ exemplo suo dissuadẽt nobis superbum ornatum, & suadent humilem habitum. Primo suadet nobis hoc ipse Deus. Et hoc dupliciter. ¶Primo in plasmatione hominis. Voluit enim Deus pretiosum spiritum vili sacco carnis abscondere. Nec est verisimile quod voluerit corpus quod vile est, pretiosum tegmẽtũ habere, qui pretioso spiritui vile tegumentũ voluit dare. ¶Secundo in hoc quòd parentibus nostris post peccatũ tunicas pelliceas fecit, vt legitur Genè. 3. Ad idem etiã monemur diuersis exemplis hominũ. De quibus licet sint multa, pauca ponere sufficiat. vnde Aug. de ipso dicit: Fateor, de pretiosa veste erubesco. Esther 14. Domine, tu scis quòd abominer signũ superbiæ & gloriæ, quod est super caput meũ in diebus ostẽtationis meæ, & detester illud quasi pãnum menstruatæ, & non portẽ in diebus silentij mei. Meritò abominabatur Esther signum superbiæ, quia signum est diabolicæ subiectionis.

Digitized by Google

Diabolus enim est rex super omnes filios superbiæ: vt dicitur Iob 41. Et sic dicit Gregorius: Euidentissimum signum reproborũ est superbia, humilitas electorum. Sicut ergo aliqua nobilis persona merito dedignaretur, si vilis persona signũ seruitutis poneret in capite eius, & sic duceret eam per ciuitatem: Sic regina Esther, quę cor nobile habebat, abominabatur signum superbiæ quod in capite suo erat. Notanter dicit quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ: ornatum enim suum non ferebat, nisi quando regi marito suo se ostendebat. In quo mulieres nostri temporis multum sunt ei dissimiles, quę cum sunt cum maritis, non curant de ornatu: quando verò in publico volunt procedere, volunt esse ornatæ, & tamen dicunt quòd ornant se propter maritos suos. Detestabatur etiam Esther ornatum capitis sui, quasi pannũ menstrui. Et meritò: melius enim esset ferre peplum sanguine alicuius animalis cruentatum, quàm ad vanam gloriam, vel superbiam croceatum, excepto scãdalo. Vitta enim ad vanam gloriã croceata, peccati sanguine quodammodo intincta est, qui sanguis deterior est quocunq; sanguine animalis. Item Iob 16. Saccum consui super cutem meam. Talis deberet esse vestis ad minus pœnitẽtium. Vnde Ionæ 4. Vestiti sunt Niniuitę saccis à maiore vsq; ad minorẽ. Et peruenit verbum vsq; ad regem Niniuę. Et surrexit de solio suo, & abiecit vestimentum suũ à se, & indutus est sacco. Item Mat. 3. Ipse Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum. Antiqui etiam tegebantur vel sacco vel cilicio. Maria etiam Aegyptiaca nuda in nemore latitabat. Si obijciatur de pellibus tabernaculi rubricatis & hyacinthinis, ad hoc respondet Hieronymus sic: Olim ista approbabantur

quan

quando sanguis pecudis remissio fuit peccatorum. Nunc autem pauper Dominus suam paupertatem & simplicitatem in ecclesia consecrauit. Et subdit: Si hoc iudaizando reuocas in templo, reuocemus cruorem immolatorum. Ad idem etiam monemur exemplo mercatorum, qui quãdo torsellum est de panno pretioso, faciunt ipsi cooperturam de burello. Quis fatuum non iudicet illum qui velit torsello pretiosam facere coopertaram? Ad idem etiam monemur exemplo ipsius Sapientiæ, quæ in personis contemptibilibus sæpe se abscondit. Vnde Sapiens: Sæpe enim sub pallio sordido sapientia. Vade, & tu fac similiter, vt sub humili habitu abscondas te. Ad hoc etiam monet nos ipsa natura, quæ sub terræ vilitate aurum & alia pretiosa abscondit, & sub vilitate corticis dulcedinem nuclei habet.

De duodecim stultitiis se ornantium.

CAPVT XII.

TERTIO valet cõtra superbiã ornatus, si ostendãtur multiplices stultitiæ ornantium se. ¶ Prima est, quòd exteriora sua vilia interioribus, quę pretiosa sunt, prępõnũt: vnde quasi paraturam pomi ipsi pomo præeligunt. Quando vnum pomũ datur duobus, & alter parat, nónne stultus esset si paraturã detineret, alij verò daret totum? Item si paraturam daret suo socio, & sibi retineret totum residuum, fatuus esset qui portionem acceptaret. Sed portionem à diabolo factam isti similem multi acceptant. Ornatũ enim exteriorem, qui paraturæ pomi similis est, quæ quodam

Digitized by Google

modo est depicta (habet enim cādorem & ruborem) multi præponunt animæ suæ: & sic quasi vilem coopertutam pretioso torsello præponunt. Diabolus enim non curat nisi de torsellis: id est, de animabus. Genesis decimoquarto dicit rex Sodomorum, qui figuram tenet diaboli, ad Abraham: Da mihi animas, cætera tolle tibi. Istam stultitiam superbiæ innuit Glossa super illud Ioannis sexto: Eum, qui venit ad me, non eijciam foras. Superbi est foras eijci, qui nihil habet in interiori bono, nec hic, nec in futuro. ¶ Secunda est, quòd ipsi ordinem Dei peruertunt in seipsis. Volūt enim ꝙ ancilla habeat ea quę dominę sunt, & econtrario. Carnē enim quæ ancilla est, ornāt, & delicijs pascūt, & oportet vt fiat quod ab ea imperatur, licet mors animæ inde debeat sequi. Ecōtrario anima quæ domina fame & siti affligitur, & male induta est, & ad præceptum carnis operatur: quod est valde magna peruersitas. vnde Bern. Dominā ancillari, & ancillam dominari, magna abusio & nimis magna est. Si quis assereret se fuisse in terra aliqua, in qua dominæ omnino se haberent vt ancillæ, cùm diceret vix crederetur sibi. Sed in veritate terra illa patria ista est. In ea enim ferè per totū annum fit festum ancillarū, quod alicubi consuetum est fieri in festo beati Vincentij. Tunc enim accipiūt ancillæ vestes dominarum suarum. Ista peruersitas similis est illi, quam ponit Salomon Ecclesi.10. seruos in equis, & principes quasi seruos ambulantes super terrā. & peruersitas ista est valde magna & nociua ecclesiæ Dei. Vnde Prouerbior.30. Per tria mouetur terra, & quartum quod sustinere non potest, per seruū cùm regere cœperit. ¶ Tertia, quòd ipsi valde care emunt quod nihil valere sciunt: scilicet

vanam

Digitized by Google

vanam gloriam, quæ non valet eis, nec quo ad animas, cùm animabus sit valde nociua, nec quo ad corpora. Ioann. 8. Si glorifico meipsum, gloria mea nihil est: nihil, inquam, in valore. ¶ Quarta est, quòd ipsi plus expendunt vt pascant oculos aliorum, quàm vt pascant ventrem suum. Seneca: Non sunt homines ad pompam dentibus, & ore, & ventre contenti, oculis quoque gulosi sunt. Si quis eat per aliquam ciuitatem, plures artifices inueniet operantes vt pascant oculos, quàm qui pascant ventrem. Vnde dixit quidam, mundum esse animal mirabile, qui maiores habet oculos, quàm ventrem. Potius volunt homines bona sua perdere, & diuitibus hominibus quasi per oculos ponere, quàm os Dei in pauperibus famelicũ pascere. Vnde Ber. Inueniunt curiosi quo delectẽtur, & non inueniunt miseri quo sustẽtentur: cũ periculo animę suæ acquirunt, vnde oculos hominum delectant. Mira fatuitas est cùm vidẽs in pulchritudine rei visæ habeat delectari naturaliter potius quàm res visa, eo quod videtur melius pertinere ad inspicientes pulchritudinem eorum quæ inspiciunt prouidere, quàm ad eos qui inspiciuntur. Debet ergo homo pulchritudinem exteriorem negligere: procuret autem eam, si voluerit, qui habet eam inspicere. ¶ Quinta stultitia ornantium se est, quòd ipsi similes sunt illi qui ex decore sellæ & frẹni equum æstimat. vnde Seneca: Quemadmodum stultus est qui equum empturus non ipsum aspicit, sed stratum & frænos: sic stultissimus est qui hominem ex veste circundata æstimat. Idem: Cum voles æstimationem in re scire qualis sit, nudam inspice. Et sicut quidam ait: Ex auro frẹnum non meliorat equum. ¶ Sexta est, quòd omnia sua volunt habere pulchra, & se turpes. vnde August.

Ecce omnia pulchra sunt cum iniquis; & ipsi sunt turpes. Ita accidit peccatoribus ornantibus se extrinsecus, sicut accidit cuidam regi qui conuocatis magnatibus terræ suæ, fecit conuiuium magnum, & non erat locus in domo qui non esset opertus purpura, & alijs pretiosis. Et affuit quidam philosophus, qui volens spuere, spuit in faciem regis. Et cum ministri propter hoc vellent eum suspendere, non permisit rex: sed quæsiuit ab eo quare hoc fecisset. Qui ait: Vidi alia loca plena argento, & auro, gemmis, & purpura, & ideo in barbam regis quæ incrassata est ciborum pinguedine, quam immundam vidi, expui. Non enim vidi locum minus mundum. Et compunctus est rex. Sic diabolus videns hominem, qui debet esse dominus aliarum creaturarum, minus pulchrum cęteris creaturis, in faciem eius spuit, vel eum contemnendo, vel animam eius maculando. Quod figuratum est ex spuitione facta in faciem Domini. Et in illa quæ fiebat ei, qui nolebat suscitare semen fratris defuncti. Deuter. vicesimoquinto: Frater hominis defuncti sine semine, diabolus est, qui sine spe damnatus est. Cui homo debet suscitare semen: quia ex hominibus angelica ruina est reparanda. Erubescat ergo homo videns se malum & turpem inter suas res bonas & pulchras: sicut dominæ habentes ancillas pulchras, cum ipsæ sint turpes, erubescunt. vnde Augustinus: Nónne vides debere erubescere te de bonis tuis, si domus tua plena est bonis, & te habet malum?

¶ Septima est, quòd cum morte damnati sint, & iam ducuntur ad illam, potius tamen cogitant de ornatu, quàm quomodo liberent animas suas. Seneca: Omnes capitis supplicio condemnati sumus, & incessanter ad mortem

Digitized by Google

tendimus. vnde Augustinus: Nihil aliud est tempus præsentis vitæ, quàm cursus ad mortem, in quo nemo vel paululum vel tardius ire permittitur, sed pari motu omnes vrgentur. Vnde cum ornatus superborum, sit ornatus hominum morti adiudicatorum, potius est illusio, quàm honor. Sicut purpuratio Christi postquam adiudicatus fuerat morti, illusio fuit. vnde Bernardus: Omnis purpura illusio est, postquam Domino Iesu in purpura illusum fuit. ¶ Octaua est, quia inde gloriantur, vnde deberent erubescere. ¶ Triplici ratione potest ostendi quòd homo de veste debet erubescere. ¶ Primo, quia vestis signum est peccati parentum nostrorum. vnde Bernardus: Qui gloriatur de veste, similis est furi glorianti de cauterio: quia propter peccatum Adæ introductus est vsus vestiũ. Quis latronẽ non irrideat, si videat eum gloriari de signo sibi facto pro latrocinio suo, quod in fronte portat? ¶ Secundo, quia vestis remedium est turpitudinis erubescentię, quam per peccatum contraximus. Ante peccatum sufficiebat homini pulchritudo sua, nec habebat aliquã causam erubescentię. vnde nõ oportebat quòd abscondere se sub veste. Sicut sol veste non eget: sufficit enim sibi pulchritudo suæ lucis pro vestimento. Similiter rosa non eget ornatu: sufficit enim sibi pulchritudo coloris ad vestiẽdum, & sic de cæteris floribus. Matthæi sexto: Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis quoniam Salomon in omni gloria sua coopertus non est sicut vnum ex istis. Sed si per peccatum incurrit homo turpitudinem & erubescentiam, necessarium est vestimentum, quod est remedium turpitudinis & erubescentiæ. Sicut ergo

ad gloriam loripedis non cedit quòd habet pedem ligneum, cùm sit remedium infirmitatis: nec ad gloriam scabiosi quòd scabiem velat: sic nec ad gloriam hominis ornatus, etsi alicui videatur. Vnde Aug. Qui superbit ex abundantia temporalium, est tanquam ægrotus qui superbit ex superabundantia medicamẽtorum vel emplastrorum. Quis non irrideat aliquem, si videat eum depingere domum, quæ minatur ruinam? Domus talis est corpus hominis. Vix enim staret per quinq; dies, nisi cibis & potibus fulciretur. Vnde irridendi sunt qui varijs ornatibus illud depingunt. A simili possumus dicere, ꝙ ille qui superbit ex pulchritudine vestiũ, est tanquam ægrotus, qui superbit ex pulchritudine emplastrorum. Et sicut ridiculum esset si loripes pedem ligneum depingeret, vel deauraret: sic ridiculum est cum homines se ornant. ¶ Tertio ostenditur per hoc, quòd ornantes se mendicant pulchritudinẽ suam à creaturis vilioribus quàm ipsi sunt. Nobilis homo erubesceret à vilibus hominibus mendicare, & potius indigentiam sustineret, quàm mendicaret ab eis: sic debet homo erubescere à vermibus, & muribus suum mendicare decorẽ. Vnde frater Guido Cartusieñ. Quomodo non gloriabitur de pulchritudine, qui gloriatur de turpitudine? Vestes te ornant, pulchritudo esset si tu eas ornares. ¶ Nona stultitia est, quòd ipsi credunt se bene indutos & ornatos, cũ equus eorũ, scilicet corpus, bene ornatus est, cum tamen omnino nudi sint. Vnde Apoc. 16. Beatus qui custodit vestimenta sua ne nudus ambulet, & videant homines turpitudinem eius. Et Ezech. 23. Denudabunt te vestimentis tuis. Et ibidem: Dimittent te nudam, & ignominia plenam. Ipsi sunt similes cuidã clerico, qui in festo stultorum indu

Digitized by Google

induit equum suum scarleto, & ipse indutus erat matta vna. ¶ Decima stultitia est, quòd ipsi turpitudinem suam detegunt, quando tegere debuerunt: quia qui vident superbum ornatum eorum, male suspicantur de eis. Vnde super illud 1. Timot. 2. Non in tortis crinibus. dicit glos. Superbus habitus non recta facit de se credi. Et Ecclesiast. 19. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enuntiant de illo. Si nux relinquat corticem exteriorem ante tempus, signũ est interioris corruptionis. Sic si Christianus non habet exterius habitum, quem Christiana religio requirit, signum est quòd vermis alicuius peccati intus lateat: magis erubescibilis culpa est, quàm nuditas hominis, cùm nuditas hominis à culpa habeat quod est erubescendũ. Vnde magis erubescere deberent illi, quorũ peccata apparẽt hominibus, q̃ si ipsi nudi hominibus apparerent. Illi ornãtes se dum volũt vitare turpitudinẽ corporis, turpitudinẽ assumũt mẽtis, & dum se ornare volũt, inquinant se ad minus quo ad vitia superbiæ, q̃ inquinãt omnia bona quę sunt in homine. Vnde illud, Si tibi gratia, si sapiẽtia formaq; detur Inquinat omnia sola superbia si comitet. ¶ Vndecima stultitia est, quòd mulieres volunt videri fatuæ, licet nolint esse, & potius volunt similari statuis, quàm matronis. Si equus venalis non est, quare signa venalitatis portat in fronte? Quare circulus est ante domum, si ibi nõ est vinum venale? Ouis Dei quare vult habere signum ouis diaboli? Nunquid non meritò dicet ei pastor ecclesiæ, Non noui te. & rapietur à lupo infernali. Signo crucis debent esse signati omnes fideles: id est, signo pœnitentiæ. Vnde Apostolus ad Galatas 6. Stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. Præcipuè enim deberent habere in

capite signa pœnitentię & humilitatis. Et ideo illis, qui baptizantur vel confirmantur, imprimitur signum crucis in fronte. In capite enim ieiunij asperguntur cinere capita fidelium. De signatione ista legitur Apocalypsis 7. Nolite nocere terræ & mari, quousque signemus seruos Dei in frontibus eorum. Et Ezechiel. 9. Transi per mediam ciuitatem in medio Ierusalem: & signa thau super frontes virorum gementium. Thau figura fuit crucis. Crux enim tria brachia habuit ad figuram thau, postea addita est quædam tabula à parte superiori ad scribendum titulum. Crucē ergo quæ per thau intelligitur, vult Dominus figi in frontibus fideliū: sed mulieres abiecto signo Domini, posuerunt signum diaboli in frontibus suis. Vnde Psalmista: Posuerunt signa sua. Et Apocalyp. decimoseptimo: *Mulier circundata est purpura, & coccino, & inaurata auro & lapide pretioso.* Et subditur: Et in fronte eius nomen scriptum, Mysterium. Vnde timendum est eis illud quod legitur Ezechiel. nono de non habentibus thau: Percutite, & non parcat oculus vester, neque misereamini. Et subditur: Omnem, super quem videritis thau, ne occidatis, & à sanctuario meo incipite. ¶ Duodecima stultitia ornantium se est, quòd ipsi habent charam pulchritudinem corporis, quæ adeò parua est, vt pellibus murium & stercoribus vermium adiuuetur. Decorem autem animæ qui similis est diuino, sic vilipendunt quòd etiam non reputant, cum dæmones eis aures & nasum præcidunt: iuxta illud Ezechiel. vicesimotertio: Nasum tuum & aures tuas pręcident, &c. Quod non fit sine magna contumelia Dei, cum homo potius velit esse similis in decore muribus, quàm Deo. Pulchritudinem etiam sotularium

Digitized by Google

suorum bene custodisset homines, singulis diebus eos tergendo: de pulchritudine autē animæ (quæ Dei imago est) vix semel in anno cogitant, imò quod plus est, peccatorum facies quæ sunt facies dæmonum superinduant. Psalm. Facies peccatorum sumitis. Non attendentes illud Eccles. 4. Nō accipies faciem aduersus faciem tuam. Nec offenditur parum Deus in hoc contemptu imaginis suæ. Vnde super illud Psalm. In ciuitate tua imaginem ipsorum, &c. dicit gl. Merito imaginem ipsorum ad nihilum rediget Deus in cœlesti ciuitate: quia ipsi in sua terrestri ciuitate imaginem ipsius ad nihilum redegerunt.

De aliis, quæ deberent homines cohibere ab amore superbi ornatus.

CAPVT XIII.

PRAETER ista sunt alia multa quæ deberent homines cohibere ab amore superbi ornatus. ¶ Primū est, Dei ordinatio, quæ vult vt in præsenti tempore intendatur reformationi animarū: & ad hoc specialiter fuit primus aduentus filij Dei in mundū. In futuro verò vult vt fiat reformatio corporum, & ad hoc erit secūdus aduentus. Tunc enim resurgent corpora sanctorum, & gloriam suam habebunt qui hic sine gloria fuerūt. vnde Bern. Noli, ô corpus, præripere tempora. Potes enim impedire animæ tuæ salutē suam operari non potes. Omnia tēpus habent: patere vt nunc anima pro se laboret: magis autē collabora ei, quia & si cōpateris, & conregnabis. ¶ Secundum est, quòd ornatus iste tunc deficiet quando magis esset necessarius, quando

scil

scilicet anima venire debebit ad illam magnam curiam, in qua congregata erunt quę in terra, & quæ sub terra, & quæ in cœlo sunt. Vnde Esa.3. Decaluabit Dominus verticem filiarum Sion. Et ibidem: In illa die auferet Dominus ornatum calceamentorũ, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, et mitras, & discriminalia, & periscelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures, & annulos, & gemmas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & specula, & syndones, & vittas, & theristra, &c. Armillas vocat Gl. ornamẽta brachiorum. Periscelidas vocat ornamenta talorũ similia armillis. Murenulæ sunt catenæ circa collũ. Olfactoriola vocat illa, in quibus cõtinebãt muscũ, & similia. Theristra vocat vestes æstiuales valde subtiles, visui peruias, quæ dicũtur à theron, quod est æstas. Tunc enim mulieres quæ se alienis plumis quasi cornix pulchras faciebãt, amittent plumas, & turpissimæ apparebunt: & nõ solùm deficiet gloria ornatus tunc, sed etiã mutabitur in ignominiam, & quæ plus habuit de gloria, plus habebit de ignominia. Osee 4. Gloriam eorum in ignominiam commutabo. & Esa.3. Et erit pro suaui odore fœtor, & pro zona funiculus, pro crispanti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicιũ. Tertiũ est hoc, quòd corpora quæ hic fuerunt superbè ornata, à Domino tunc non ornabũtur. Vnde Bern. Nunc eant, nũc rideãt qui corpora sua pellibus muriũ & stercoribus vermium informant: quia cum Dominus ad iudicãdum venerit, non reformabit nisi quod abiectionis & humilitatis inuenerit. Vnde Apostolus ad Phil.3. Saluatorem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, &c. Super quod verbum dicit Bern. Requiesce in hac spe misera caro

ro: qui propter animam venit, propter te quoque venturus est: qui reformauit illam, tui quoque non obliuiscetur. ¶ Quartum est, magnus contemptus æternæ gloriæ in eis qui se ornãt. Multùm enim contemnunt æternam gloriam, qui ei præponunt gloriam & laudem hominum. Charius enim habẽt vt pulchri dicantur, quàm quòd regnum æternum consequantur. Nec etiam laudem semper habent, quam habere intendunt. In arca enim non serata thesaurum suum faciunt, & ideo leuiter illum amittunt. Vnde Bernard. Insipiens tu, qui congregas merces in saccum pertusum, qui thesaurum tuum in alieno ore constituis, ignoras quòd arca ista non clauditur, nec seras habet. ¶ Quintum est, ingratitudo magna quæ est in eis qui superbè se ornant. Valde enim ingrati sunt, qui Deum inhonorãt in hoc in quo ipse voluit eos præ cæteris creaturis honorare. In hoc specialiter Deus honorauit præ cæteris hominem, quòd eum ad imaginem & similitudinem suam creauit. vnde multum ingratus est ei qui in imagine sua contumeliam facit. Quis enim non timeat irreuerentiam aliquam facere imagini beatæ Virginis, vel imagini Christi hominis, scilicet Crucifixo? Quomodo ergo non timent homines imaginem beatæ Trinitatis irreuerenter seruare? Illi, qui se ornant exterius, similes sunt sepulcris dealbatis, quæ foris apparent hominibus speciosa, intus verò plena sunt omni spurcitia & ossibus mortuorum. Corpus enim peccatoris animæ mortuæ est sepulcrum: vt dicit Augustinus. vnde Dominus Matthæi 23. Væ vobis Scribæ & Pharisæi, qui similes estis sepulcris dealbatis, quæ à foris apparẽt hominibus pretiosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. Ad quod

pot

Digitized by Google

potest induci quoddam exemplũ: Barlaam rex quidam magnus habuit in itinere duos viros obuiam in veste attrita & sordida, & facie attenuata, & psallebant Domino. Rex autem de curru exiliens amplexatus est eos. quod videntes principes eius, indignè tulerunt, & cum per se nõ auderent corripere eum, rogauerunt fratrem eius vt quæreret ab eo quare tantam reuerentiam exhibuisset talibus vilibus personis. Rex autẽ volens ostendere illis errorem suum, præcepit fieri quatuor arcas. Duas deauratas, in quibus posuit ossa mortuorum, obfirmans eas aureis feris. Alias duas de pice & bitumine, in quibus posuit pretiosas margaritas, & vnguenta optima, ligans eas funibus cilicinis, & posuit eas ante magnates, vt æstimarent quid singulæ valerent. At illi deauratas magni pretij iudicauerũt. Quibus rex ait: Erratis, omnia oportet inspici interioribus oculis, non exterioribus, siue honorem, siue contumeliam. Apertis ergo deauratis arcis, ait rex: Iste est typus eorum qui exterius sunt gloriosi, intus repleti mortuis & fœtentibus operibus. Deinde apertis alijs duabus, ait: Ipse est typus eorum, qui extrà sunt sordidis vestibus operti, intus pretiosi bene redolẽtes apud Deũ, quales fuerunt illi, de quorum veneratione me reprehendi fecistis. Et sic confudit eos. Item ornantes se similes sunt fimo cooperto.

Quòd superbus habitus potest esse culpabilis multis de causis.

CAPVT XIIII.

NOTANDVM ergo quòd superbus habitus potest esse culpabilis multis de causis. ¶ Prima causa est pretiositas. Vnde super

per Lucam 16. de diuite qui induebatur purpura & bysso, dicit glos. Si culpa pretiosarum vestium culpa non esset, sermo Dei non ita vigilanter exprimeret, quod diues purpura & bysso indutus apud inferos torqueretur. Vnde Gregorius: Nemo pretiosa vestimenta, nisi ad inanem gloriam quærit: videlicet vt honorabilior cæteris videatur. Nemo vult pretiosis vestibus ibi indui, vbi à nemine potest videri. ¶Secunda causa est mollities vestiū. Vnde Matthæi 11. Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Et super illud Matthæi 3. Ipse Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum. dicit glos. Seruus Dei non debet habere vestimentum ad decorem, vel ad delectationem, sed tantum ad tegendum nuditatem. vnde Gregor. Nemo æstimet in fluxu ac studio pretiosarum vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Dominus Ioannem de vestimenti sui asperitate laudasset. ¶Tertia causa est, extraneitas: quando scilicet aliquis vult habere vestes alijs dissimiles. vnde Sophon. 1. Visitabo super omnes qui induti sunt veste peregrina. ¶Quarta causa est superfluitas. Potest autem ista superfluitas esse duplex, vel quo ad multitudinem, vel quo ad magnitudinem. ¶Primo modo est superfluitas in illis qui volunt habere vestes longas, vt maiores esse videantur: quod vitium multum abundat in quibusdam prælatis, qui pileos longos deferunt in capitibus, calopodia in pedibus, & vestes longas per terram trahunt, volentes sic adijcere ad staturam suam cubitum vnum. Vnde Lucæ 20. Attendite Scribis, qui volunt ambulare in stolis. Stola vestis est longa. Illi qui vel magnitudine vel altitudine corporis sui di-

L l gnit

gnitatem volunt honorare, non videntur attendere quod legitur de Saul, quòd rex malus fuit, & altior vniuerso populo ab humero & sursum. 1.Reg.10.& illud quod dicit Dauid in Psal. Nec in tibijs viri beneplacitum erit ei. Et illud Prouerbiorum 16. Spirituum ponderator est Dominus. Fatui corpora ponderant, & iudicant hominem ex ea parte, ex qua non est homo: Dominus vero spiritum ponderat. Vnde 1.Regum 16. dicit Dominus ad Samuelem, cùm præcepisset ei de vnctione Dauid in regem: Ne respicias vultum eius, nec altitudinem staturæ eius: quoniam abieci eum, nec iuxta intuitum hominis iudico. Homo enim videt quæ apparent, Dominus autem intuetur cor. Pretiosiores species aromaticæ in minoribus saccis solent reponi, vt garyophylli, & similia.

De caudis mulierum.

HOc vitio laborãt dominæ, quæ longas caudas trahunt post se terram pretiosis vestibus induentes, & de nuditate Christi in pauperibus non curantes, caudis suis pulices colligũt, & puluerem mouent hominibus: Christum verò, quem in tot pauperibus nudum respiciunt, & non operiunt; timendum est eis ne in caudis earum diabolus quiescat. Vnde legitur de quodam sancto, qui vidit diabolum quendam ridentẽ: & quærẽs ab eo causam risus, dixit: Vidi sociũ meũ equitantem super caudam cuiusdam mulieris, quæ dum retraheret caudam, cecidit socius meus in lutum, & inde risi. ¶ Secũdo modo est superfluitas in illis qui volunt habere diuersa paria vestium, & potius volunt vestimenta sua à tinea comedi, quàm inde Christum in pauperibus indui. Iac.5. Agite nunc diuites, plorate vlulantes in miserijs quæ euenient vobis. Diuitiæ vestræ putr

Digitized by Google

putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Et Bernardus: Clamant nudi, clamant famelici, & conqueruntur: Nobis fame & frigore miserabiliter laborantibus, quid conferunt tot mutatoria, vel extensa in perticis, vel plicata in manticis? ¶ Quinto potest esse reprehensibilis habitus propter materiam, vt si est serica, vel aurea, vel argentea. Et notandum quòd circa materiam vestium multum proficit, vel potius deficit curiositas humana. ¶ Primo enim fuit materia vestium pellis cum lana. Vnde Genesis 3. Fecit quoque Deus Adam & vxori eius tunicas pelliceas. Deinde processum est vsque ad lanam puram, quæ est leuior quàm pellis. ¶ Tertio processum est ad cortices arborum vel herbarũ, scilicet ad lignũ, & huiusmodi. ¶ Quarto ad stercora vermium, scilicet ad sericum. Deinde ad aurifrigium, & ad lapides pretiosos.

¶ De Superbia corrigiarum.

INter ornatus verò qui propter materiam reprehensibiles sunt, specialiter videntur esse reprehensibiles corrigiæ sericæ deauratæ vel deargentatæ. Et hoc multiplici ratione. ¶ Primo, quia superbia talium corrigiarum in loco humiliationis est. vnde Michææ 6. Humiliatio tua in medio tui. Vnde sicut superbia in paupere amplius displicet Deo, quàm in diuite, quia pauper habet materiam humiliationis & quoddam repressiuum superbiæ: sic potius Deo displicet superbia circa ventrem vbi tanta materia est humilitatis, quàm in alia parte hominis. ¶ Præterea sicut ignis vehemens est qui ardet cum aqua quæ contraria est ei: sic valde magna est superbia quæ durat vbi tanta est materia humilitatis. Bernardus: Non est magnum humilem esse in abiectione: magna pror-

Digitized by Google

sus & rara virtus, humilitas honorata. Sic econtrario potest dici quòd magnum prorsus vitium est superbia cum humilitate magna. Ideo humilitas beatæ Virginis omnem humilitatem puræ creaturæ superauit, quia maiorem materiam superbiendi habuit, cum Dei mater fuerit. Sic superbia ventris superbiam aliorum membrorum superat, cùm maiorem materiam humilitatis habeat. Item saccus bono tritico plenus bene ligatur fune vnius oboli. Non modica fatuitas est ad ligandum saccum immunditia plenum, quærere corrigiam fericam deauratam, vel deargentatam. Et vasis vinum pretiosum continentibus circuli lignei sufficiunt. ¶ Ridiculum ergo est circulis deauratis vel argentatis ligare saccum ventris abominatione plenum. Præterea quis non irrideat si videat ornatum templi poni circa fimum, vel aliquem locum continentem immunditias? Sic faciunt mulieres quæ ornant se circa medium corporis. Vnde Psalm. Filiæ eorum compositæ, circumornatæ vt similitudo templi. ¶ Est etiam magna stultitia mulierum, quòd corrigiæ illæ carè constant eis, & nõ prosunt animæ, nec corpori, imò Deus in eis offenditur, & proximus scandalizatur. Ipsæ etiam mulieres ex pondere grauantur, cùm interdum magis ponderosæ sint, quàm circuli ferrei quos pœnitentes deferunt. Multæ mulieres sunt, si iniungeretur eis pro pœnitentia vt ita ponderosas ferrent corrigias, non acquiescerent iniungenti. Mira insania mulierum, quòd tantis expensis diabolo se ligant, & quòd tam carè emunt vnde à diabolo ligentur. ¶ Diabolus enim bene scit ligare aliquem suo proprio cingulo. ¶ Sexto reprehensibilis est propter colorem, vt in vestibus clericorum color viridis, rubeus, & varius. Cu-

ius

Digitized by Google

rei ratio esse potest, quòd talis color in lana ium naturaliter non inuenitur. Si enim Deus luisset lanam ouium talium colorum esse, ipse tuisset depingere sicut & aues. Et forte in incipio nō fuit facta tinctura huiusmodi absq; lpa & curiositate. Audiui quandam virginem iam conscientia remordebat, quia habebat ve m alterius coloris quàm naturalem, allegan n contra se quòd ouis, quæ nunquam pecca, contenta esset naturali colore: ipsa verò, æ multum peccauerat, pretiosiori colore vte ur. Et in veritate cum homo mendicet ve m ob oue, iuxta illud Augustini: Ouis man tum Euangelicum implens, de duabus tuni, dat vnam non habenti. Sufficere deberet mini mendicanti color ille, qui sufficit oui iam largienti. Superbus mendicus est, cui n sufficit illud, quod sufficit illi, à quo men iat.

De peplis & vittis croceatis mulierum.

Nter ornatus verò, qui propter colorem re rehensibiles sunt, specialiter videntur esse rehensibilia pepla, siue vittæ mulierum cro tæ. Quod multipliciter potest ostendi. ¶ Pri , quia displicet alicui principi quando vi t vexillum inimici in terra sua. Sed plus splicet ei, si videt in aliqua de villis suis. ulto plus si in aliquo de castris suis, & præ nè si videat illud in superiori parte castri i. Sic Deo multum displicet quando videt perbiæ vexillum (quod est diaboli signum) superiori parte castri sui, scilicet in capi mulieris, & videt vexillum suum remotum oco, in quo potius volebat illud esse. Hu litatem enim pœnitentiæ potius voluit Do-

minus esse in capite. Ezechiel.9. Signa thau su-per frontes virorum gementium. In signum hu-ius rei fit crucis signum in illis qui baptizan-tur, & in illis qui confirmantur in fronte. Et in capite ieiunij capita cinere asperguntur. ¶ Se-cundo per hoc, quòd velum, quod est in capite mulieris, signum est subiectionis. In hoc ostendi-tur quòd superiorem habet, scilicet virum suum. In hoc enim ostenditur quòd ab ea præuarica-tio incœpit, & ideo potius mulieres velamina deferunt, quàm viri, & præcipuè quando à vi-ris suis cognitæ sunt. ¶ Vnde super illud 1. ad Co rint. 11. Capilli mulieri pro velamine dati sunt. dicit glos. Ad hoc habet mulier velamen vt se ream agnoscat, & subditam. & iterum in eodem capite super illud, Non est vir creatus propter mulierem, sed mulier propter virum. dicit glos. Ideo debet mulier super caput suum habere ve-lamen propter angelos, vt dicit Ambros. vt sci-licet ostendatur subiecta viro, & quia per eam præuaricatio cœpit. Vnde cum peplum debeat esse signum humilitatis, multum Deo displi-cet si superbiant inde mulieres. Irridendus esset fur, cui in signum furti bursa suspendi debet ad collum, si peteret vt illa bursa purpurea esset. Sic irridendæ sunt mulieres quæ volunt habere pepla croceata. In opprobrio enim suo quærunt gloriam vbi esse non potest. Non cedit ad glo-riam furis, si bursa ad collum suspensa sit de-aurata. ¶ Tertio per hoc quòd mulieres quæ croceum colorem in peplis deferunt, colorem decentem, amabilem Deo & angelis, & homi-nibus mundi cordis vilipendunt: colorem ve-rò minus decentem contra doctrinam ecclesiæ deferunt, scilicet croceum. Color decens & ama-bilis Deo & angelis est color albus. Quòd cro-

ceus

Digitized by Google

ceus color minus sit decens, quàm candidus, patet ex hoc quòd nulla est quæ non velit habere faciem suam candidam potius, quàm crocei coloris. Quòd autẽ color iste placeat Deo, patet per hoc quod dicitur Cantic.5. Dilectus meus candidus. ¶ Non dicit, croceus. Et Sapient.7. de ipso: Candor est lucis æternæ. Et Bernard. loquens de sapientia increata, dicit: Candor est lucis sapientia, & candidam oportet esse animam, in qua ipsa sedem elegerit. ¶ Sic etiam placet Deo candidus color in ornatu corporis, potius quàm croceus. quod patet per illud Matt.17. quòd in transfiguratione Domini vestimenta eius facta sunt alba sicut nix. Magisterio enim Spiritus sancti institutum est, quòd sanctissimum corpus Domini panno candido inuoluatur, non croceo, vel alterius coloris. Vnde bene deberet sufficere immundo corpori color ille ad inuoluendum se, qui sufficit Dominico corpori. Quòd etiam color iste placeat angelis, patet per hoc quod legitur Marci vltimo angelum apparuisse stola candida. & Matthæi vltimo legitur, vestimenta angeli alba fuisse sicut nix. Et Ioannis 20. Et vidit duos angelos in albis sedentes. Quòd autem hominibus mundi cordis placeat color iste, patet: quia si quis occurrat duabus mulieribus, quarum vna habeat peplum candidum, & altera croceum, statim illam quæ defert candidum honestiorem iudicabit, & ita magis ei placebit, nisi iniquitas propria cor eius subuerterit. ¶ Quarto potest idem ostendi per hoc quòd cùm ornatus propter vanitatem reprehensibilis sit, quod vanius & mutabilius erit in ornatu, magis reprehensibile erit. Vnde cum croceus color in peplis valde mutabilis sit, reprehensibilis est. Si aliqua mu-

Digitized by Google

lier tunicam suam qualibet septimana tingeret & lauaret, satis fatua diceretur: tales sunt quæ singulis septimanis pepla sua & tingūt & abluūt.

De peccato illarum, quæ præsumunt ponere alienum colorem in vultibus suis.

SEptimo est reprehensibilis habitus vel ornatus propter præsumptionem, quando scilicet aliqua præsumit facere quod specialiter ad Deū pertinet, sicut faciunt illæ quę alienos crines apponunt capiti, vel colorem innaturalem super faciem. huiusmodi enim proprium est Dei. Vnde tales cum Lucifero similes volūt Altissimo esse. Ipsæ sunt veluti simiæ, quæ dum volunt se decorare, spiritualiter se iugulant. Sunt etiam angeli tenebrarum transfigurati in angelos lucis, non attendentes illud Ecclesiast. 4. Ne accipias faciem aduersus faciem tuam. Quam mulier assumit contra faciem interiorem animæ, quia eam deturpat. Dum enim mulier exterius vult habere pulchram faciem, interius assumit faciem diabolicam. iuxta illud Psalm. Facies peccatorum sumitis. Facies enim assumpta, contraria est faciei naturali, quia ante debitum tempus facit eam senescere, & in futuro pro ea punietur. Ioelis 2. Omnes vultus redigentur in ollam. Multum offenditur aliquis artifex quando alius præsumit meliorare opus eius: sic Deus in istis. Præterea magnam contumeliam facit Deo talis persona, quæ potius vult talem faciem habere qualem pictor facit, quàm qualem eius Deus fecit. De tali muliere dicit Hieronym. Qua fiducia erigit ad cœlos vultus, quos conditor non agnoscit?

¶ Quòd vj. deberent cohibere mulieres à portando alienos crines.

Sex

-Ex vero sunt quæ possunt cohibere mulieres
ab alienis crinibus, si eis diligenter ostendan
ır. ¶ Primum est, pœna quam scriptura commi-
atur eis. Vnde Esaiæ 3. Decaluabit Dominus
erticem filiarũ Sion, & Dominus crines earum
udabit. Et in præsenti etiam quandoq; crines
arum nudantur. Vnde Parisius accidit in qua-
am processione, quòd quædam simia cuidam
ominæ peplum cum alienis crinibus abstulit
oram populo, & turpis & depilata sicut corni-
ıla, depositis plumis alienis remansit: quod iusto
ei iudicio accidit, iuxta illud Esaiæ 33. Væ qui
rædaris: nónne & tu prædaberis? Deprædata
ıerat illa mulier mulierẽ mortuã crinibus suis:
z ideo merito eam simia deprædauit. vnde Poë-
a: Non est lex æquior vlla, Quàm necis artifices
rte perire sua. ¶ Secundo fatuitas magna quæ
omitatur hoc vitium, quod patet ex hoc, quòd
ugiles crines suos abbreuiant quando duellum
ıcturi sunt, ne per crines ab hostibus capiantur.
t illi similiter qui intrant religionem tanquam
ugiles spirituales. Fatuæ tamen mulieres crines
ios augent, licet in bello periculosissimo sint,
uasi nolint de manibus diaboli euadere. Non
: facili euadit mulier de manu diaboli, ex quo
net eam per crines, quando scilicet mulier ha-
et nimium amorem ad decorem crinium. Item
les mulieres materiam periculosæ infirmitatis
uam habent, augent, cum potius deberent eam
inuere, quasi nolint à sua infirmitate curari.
ıfirmitas autem valde periculosa est, sicut prius
ictum est, superbia: quę materia augetur, quan
o crines alieni proprijs crinibus addũtur. Satis
unt istæ superbæ quæ parũ habent de crinibus.
Tertio peruersitas magna. Faciunt enim tales
l contumeliã Dei, ac damnũ animarũ suarum,

Digitized by Google

quod nullo modo facerent propter amorem Dei & salutem propriam. Si iniungeretur alicui mulieri pro pœnitentia quòd haberet per noctem ad caput suum manum mulieris mortuæ, nullo modo vellet habere. Diceret enim terrore se amentem fieri. Crines autem mortuæ mulieris vult habere in nocte ad caput suum in contumeliam Dei, & contra voluntatem ecclesiæ. Nec terretur inde, nescio quo diabolico miraculo. ¶ Quarto deberet cohibere mulieres à vitio isto, magna ingratitudo quæ est ibi, quando scilicet ipsæ volunt habere in loco isto crines ad Dei contumeliam, vbi Christus pro amore earum tulit spineam coronam. ¶ Quinto, contemptus Dei qui est in vitio isto. Valde enim Deũ cõtemnunt qui capillos Deo præponũt, cum capilli videantur esse superfluitates hominis, sicut & vngues. De receptaculo lendium & pediculorum faciũt mulieres thesaurum suum, imò Deum suum: quia hoc ab homine colitur, quod præ cæteris diligitur: sicut dicit glos. super illud ad Philip.3. Quorum deus venter est. De Maria Magdalena legitur Luc.7. quòd capillis capitis sui tersit pedes Domini sui. Non enim eos amabat tantum, quantum amant dominæ nostræ. ¶ Sexto deberet cohibere mulieres à vitio isto, multiplex malum quod inde prouenit tam eis quàm proximis earum. Proximis de facili malum prouenit ex pulchritudine criniũ. Crines enim velut quidam laquei sunt quibus fatui capiuntur. Vnde legitur Iudith 14. quòd ipsa colligauit cincinnos suos ad capiendum Holofernem. Cincinni sunt capilli dependentes à capite mulieris. Sicut pueri laqueos faciunt de pilis caudæ equi ad capiendum aues: sic diabolus laqueos facit de pilis mulierum, ad capiendum viros. Ipsis etiam mulieribus

mult

multiplex malum facit pulchritudo criniū. Accidit enim eis sicut legitur Absalom accidisse de pulchritudine criniū eius, sicut legitur 2. Reg. 14. Porrò sicut Absalom vir non erat pulchrior in omni Israël. Et subditur: A vestigio pedis vsq; ad verticē nō erat in eo vlla macula. Et quanto magis tondebat capillos, tanto plus crescebant (semel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum cæsaries) ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico. Quid autem ei acciderit, legitur 2. Reg. 28. scilicet quòd caput eius quercui adhæsit, & illo suspenso inter coelum & terram, mulus cui insidebat pertrāsijt. & veniens Ioab tres lanceas infixit in corde ipsius. Sic per pulchritudinē crinium adhæret fatua mulier alicui viro luxurioso, qui per quercum designatur. Quercus enim fructū defert quo porci pascuntur: sic luxuriosi opera faciunt in quibus infernales porci delectantur: & veniens Ioab, id est diabolus, infigit tres lanceas in cor fatuæ mulieris. Prima lancea est vitiū superbiæ. Secunda, vitium luxuriæ. Tertia, vitium discordiæ propter ipsam inter mulierem & virum suum. De hoc require in tractatu de Luxuria, in capitulo de Choreis: vbi ponitur illud verbum Apocal. 9. Et similitudines locustarum, &c.

De habitu reprehensibili propter formam vel compositionem.

OCtauo potest esse reprehensibilis habitus vel ornatus propter formā vel compositionē. In forma verò reprehensibilia sunt ista, incisio ex parte inferiori, sicut fit in vestibus ioculatorum, corrugatio ex parte superiori. Vtinā, si Deo placeret, facies earū corrugare facerent, quo vestes corrugatæ fierent. Reprehensibile etiam est quòd caudæ ibi assumantur. Natura caudam negauit

Digitized by Google

hominibus, sed miseri homines eam sibi assumunt. Præcipuè autem videntur reprehensibiles quo ad formam & compositionem, sotulares rostrati, & perforati, & stricti. Rostrum in sotularibus diabolica videtur esse inuentio, cum non inueniatur simile in rerum natura. Nullum enim animal est quod in pede rostrum habeat, etsi habeat aliquod in capite. Mulieres verò quæ nusquam rostrum deberent habere, volunt habere in pedibus. Perforatio etiam in sotularibus magna videtur fatuitas, cum sotulares integri meliores sint quàm perforati. Similiter strictura in sotularibus magna fatuitas est, cum etiam Deus inde offendatur, pedes grauentur. Non enim ita constringerentur pedes si essent in compedibus, sicut cõstringuntur quãdoq; à sotularibus. Multi sunt qui non reciperent pro pœnitentia tale grauamen, si sacerdos eorum vellet hoc eis iniungere. Magna etiam ingratitudo est, velle deferre sotulares perforatos in contumeliam Dei in pedibus suis, cum Deus pro amore eius pedes suos voluerit perforari. Magna etiam fatuitas est, quærere pulchritudinem in sotularibus, cum ad hoc inuenti sint vt inquinentur, & per hoc pedes ab inquinatione seruentur. Nec enim in radicibus arborum vel fundamentis domorum pulchritudo solet requiri: sic nec in sotularibus deberet requiri pulchritudo.

De superbia ornatus raptorum & vsurariorum.

NOno potest esse reprehensibilis habitus vel ornatus, quia est de re iniustè acquisita: sicut accidit in vxoribus vsurariorum vel raptorum quæ vestes pretiosas deferunt de lacrymis pauperum. Vestes tales sanguinolentæ sunt. Iere. 2. In alis tuis inuentus est sanguis animarum pau-

per

perum. Alæ sunt extremitates superborum palliorum. Alis istis volatur in infernum, nõ in cœlum. In alis istis inuenitur duplex sanguis, scilicet sanguis pauperum. Spolia enim pauperum ex quibus est vestis illa, iudicio scripturæ sunt sanguis pauperum, & vita eorũ. Vnde Eccl. 34. Panis egentium vita pauperum est. Qui defraudat illum, homo sanguinis est. Alius sanguis qui in alis istis inuenitur, est sanguis ipsius mulieris, quæ defert pallium quod emptum est de re iniustè acquisita. Mors enim sua latet ibi, cum ad damnationem suam illud deferat. Cruentatio ista quæ est in vestibus diuitum, figurata est per chlamydem coccineam, in qua illusus est Dominus. Illusione autem illa ostensus est status principum huius mundi. ¶ Decimo potest esse reprehensibilis ornatus vel habitus, propter amorem nimium, quem habent mulieres ad pulchritudinem. Tantus enim potest esse amor ille quòd est mortale peccatum, & quasi idololatria, vt quando amor ille amorem Dei superat. Hoc enim ab homine colitur, quod præ cæteris diligitur, sicut prius dictum est.

De quinq; quæ debent cohibere mulieres ab amore pulchritudinis.

QVinq; autem sunt quæ debent cohibere mulieres à nimio amore pulchritudinis. ¶ Primum est vanitas ipsius pulchritudinis. De qua legitur Prouerb. vltimo: Fallax gratia, & vana est pulchritudo: mulier timens Deum, ipsa laudabitur. Pulchritudo vana est, quia ad nihil valet ei qui eam habet: potius videtur valere illis qui vident eam, & in ea visa delectantur. Potest etiam dici vana, quia vadit in nihilum, propter quod flori comparatur Esaiæ 40. vbi sic legitur: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius

eius tanquam flos agri. Licet flores sint magni decoris, tamen parum amantur, quia citò transit decor eorum. Sic parum amanda esset pulchritudo corporis, quia citò perditur: ad minus in morte quãdo maximè necessaria esset, cùm Deo debeat præsentari, & angelis eius, cùm ituri sunt ad curiam cœlestis regis. ¶ Secundo deberet mulieres cohibere ab amore nimiæ pulchritudinis hoc, quòd pulchritudo talis frequenter maledicta est. Vnde Iob 5. Vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini eius statim. Vnde dicit glos. super hoc verbum, statim: Infirmus cum inæqualitate rerum variatur: dum videt prospera, laudat: cum mutantur, nihil esse iudicat: sed sanus cum gloria ipsam pœnam sequentem considerat, & statim damnat. Malè fuerunt pulchræ illę mulieres, quę propter pulchritudinẽ suã damnabuntur. ¶ Maledicta est talis pulchritudo mulieris. Multis reuera potius expedisset quòd fuissent leprosæ, vel naso, vel auribus mutilatæ, quàm quòd essent pulchræ. ¶ Tertio deberet cohibere mulieres à nimio amore pulchritudinis, turpitudo & immũditia quæ frequenter comitatur pulchritudinem corporis. Vnde dicitur Ezechielis 16. ad fatuam mulierem: Abominabilem fecisti decorem tuum. Hoc est vnum, de quo multum dolendum est, quòd pulchræ mulieres quæ plus deberent abhorrere immunditiam, amplius se inquinant per peccatum. Propter hoc pulchritudinem fatuæ mulieris comparat Salomon circulo aureo in naribus suis. Prouerb. 11. Circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua. id est, pulchritudo mulieris fatuæ. Sus si circulum aureum haberet in naribus, distraheret illum per quodcunq; volutabrum luti. Similiter mulieres fatuę pulchritudinem suam distrahunt per quodcunq;

eumq; volutabrum luxuriæ. Sus non parcit ori sicut nec pedi, quin illud in lutum infigat. Sic nec mulier fatua parcit faciei suæ, imò illam præ cæteris membris operit iniquitate & impietate sua. Vel aureus circulus potest intelligi mulier pulchra & fatua, quam diabolus trahit per omnẽ immunditiam, quia habet eam in potestate sua, sicut sus circulum aureum traheret per immunditiam, quem haberet in naribus suis. ¶ Quarto deberet cohibere mulieres à nimio amore pulchritudinis hoc, quòd pulchritudo earum valde nociua est. Est enim pulchritudo illa pulchritudo exurens, qualis est pulchritudo carbonis viui. Et est etiam pulchritudo vulnerans, qualis est pulchritudo splendentis gladij. Vnde Hieron. Gladius igneus est species mulieris. Et Prouer. 5. legitur de fatua muliere, quòd nouissima illius amara sunt velut absinthium, & acuta quasi gladius biceps. Sicut puer in gladio fulgenti primò solam aduertit pulchritudinem, & ideo gladium amplectitur, sed nouissimè sentit læsionem; Sic fatui homines in specie muliebri primò solam aduertunt pulchritudinem: sed postquam eam tetigerint per amorem, ex vulnere cordis perpendunt pulchritudinem illam esse gladiũ acutum. Biceps autem gladius potest dici pulchritudo illa: quia ipsam mulierem, in qua est, lædit per superbiam, & ipsos aspicientes per luxuriam. Vel potest dici gladius biceps, quia corpori & animæ occasio est mortis æternæ. Et verè gladius igneus est pulchritudo mulieris. Multum enim potẽs ad exurendum cor humanum. Vnde Barlaam rex quidam habuit filium, de quo dictum est ei à medicis quòd cæcus fieret si infra decem annos solem videret. Vnde rex ipsum fecit includi decem annis in spelunca. Quibus finitis

nitis fecit eum egredi de spelunca. Et ostensa sunt ei aurum & argentum, & multa alia pretiosa & cōcupiscibilia. Et ad interrogationem eius nominata sunt singula. Cum autem inquireret anxiè de mulieribus quæ præsentes erant quæ res essent, dixit ei quidam iocose, Eas esse dæmones qui seducunt homines. Et cum reductus ad regem requireretur ab eo quid magis ipse desideraret: Respondit, se super omnia quæ viderat desiderare dæmones qui seducunt homines. Et miratus est rex quòd tam tyrannica res esset species mulieris. ¶ Quinto debet cohibere mulieres à nimio amore pulchritudinis hoc quòd pulchritudo aduersatur bonitati. Non enim de facili habetur bonitas cum pulchritudine. Poëta: *Lis est cum forma magna pudicitiæ.* Vnde cùm pulchritudo auferat bonitatem, quæ longè melior est quàm pulchritudo, ipsa non est multum desideranda, imò valde timenda. In magno periculo est pulchritudo mulieris. Est enim quasi thesaurus in aperto, qui à multis concupiscitur. Vnde Greg. Deprędari desiderat, qui thesaurum publicè in via portat. Fatuæ sunt quæ neglecta bonitate pulchritudinem quærunt. Similes sunt pueris qui pyra vel poma vermes habētia (quia pulchriora alijs sunt) præeligūt. Præcipuè autem fatuæ sunt illæ, quæ naturaliter deformes sunt, & tamen laborant ad hoc quòd sint pulchræ, ad quod nullo modo pertingere possunt. Ad hoc autem quòd sint bonæ laborare nolunt, quod tamen melius & de facili obtinere possunt. Mulier quæ laborat amplius ad hoc quòd sit pulchra quàm bona, videtur plus amare alterius vtilitatem, quàm suam. Si enim pulchra fuerit, alijs pulchra erit. Pulchritudo enim eius alienos oculos pascit. Si autē bona fuerit, sibi bona erit. Prou. 9.

Si

Digitized by Google

Si sapiens fueris, tibimetipsi eris.

Quantis, & quot personis noceat superbus habitus.

VNdecimo potest esse culpabilis ornatus mulieris, quia multis nocet. ¶Primo nocet viro suo quem interficit spiritualiter, dans ei occasionem quòd vsurarius sit vel raptor. ¶Secũdo nocet illis quibus debuit restitui: quod præcipuè verum est in vxoribus vsurariorũ & raptorum. ¶Tertio nocet ipsi mulieri. Et hoc multis modis. ¶Primo, quia ei materia est infirmitatis magnę, scilicet superbiæ. ¶Secũdo, quia aufert sibi illud vnde debuit redimere animam suam morti æternæ condemnatã. ¶Tertio, quia aufert ei tempus quòd debuit expendere in seruitio Dei. Nec est paruum damnum, cùm tempus res pretiosissima sit. vnde Bernard. Nihil pretiosius tempore: sed heu nihil hodie vilius reputatur. ¶Quartò, aufert ei orationes quas facit in ecclesia. Non enim exaudit Deus orationes quas facit mulier ipsa superbè ornata, cùm ipsa filios Dei occidat ex alia parte ostensione incautæ suæ pulchritudinis. vnde super illud 1. ad Timot. 2. Non in tortis crinibus &c. dicit Glos. Superbus habitus nõ impetrat. Non est paruum damnũ mulieri quæ pauper est spiritualiter, si orationes quas in ecclesia facit amittat. Orationes enim sunt magna pars bonorum quæ ipsa facit: frequenter potius vtile esset eis humiliter esse in domo, quàm superbè in ecclesia. Si aliqua mulier esset quæ in nulla solennitate iret ad ecclesiam, ipsa reputaretur hæretica. Quid ergo est de ea quæ facit quod deterius est? Quomodo talis mulier remissionem peccatorum suorum consequetur, quæ in ecclesia Deum offendit, vbi eum placare debuit? ¶Quinto, noceat ei superbus habitus, quia bon

bonam famã aufert ei. vnde super illud 1. ad Timot. 2. Nõ in tortis crinibus, &c. dicit gl. Superbus habitus non recta facit de se credi. ¶ Sexto, nocet ei, quia facit eam solicitari sicut equus. Ex quo enim equus habet signum venalitatis in fronte, non quæritur vtrum sit venalis, sed pro constanti habetur, & de pretio quæritur. Sic mulier habens ornatum meretricium, solicitatur, & solicitata, nisi valde fortis sit, facilè labitur: quia casta est quam nemo rogauit, vt ait Poëta. ¶ Quarto nocet superbus ornatus alijs mulieribus, quia ministrat eis exemplum superbiæ. Dat etiam eis occasionem inuidiæ & discordiæ ad viros earum, & quandoq; occasionem adulterij: quia quando non possunt habere similes ornatus à viris suis, rixantur cum eis, & quandoq; eos habere volunt ab alijs viris, & sic adulterium cõmittunt. ¶ Quinto nocet maritis aliarum mulierum. Reddit enim eis vxores eorum molestas, & quandoq; aufert eas illis. ¶ Sexto nocet domino cuius templũ exurit. Templum Dei est vnusquisq; fidelis. Plus diligit deus vnum templum spirituale, quàm omnia templa materialia mũdi: vnde magna Dei offensio est, incendere huiusmodi templa. ¶ Septimo nocet sanctis, quia festa eorum non obseruant mulieres quæ sic se ornant, quia tunc magis peccant quàm in alijs diebus, cum magis superbè se habeãt. Tunc etiam quandoq; violant festa, præparando ornatus suos. ¶ Octauo, nocet angelis, quia filios Dei in eorum positos custodia occidunt. Ideo dicitur 1. ad Corint. 11. quòd mulier debet habere velamen super caput suum propter angelos: ne scilicet offendat angelos, occidendo homines quos ipsi custodiunt. Et, vt breuiter dicam, Deo & angelis eius non timent cõtumeliam facere etiam in ecclesia.

quan

Digitized by Google

quando corpus Christi præsens est, & angeli assunt, & populus ibi est cōgregatus, scilicet quādo missa celebratur. Quòd angeli ibi assint, patet ex verbis Gregorij sic dicētis: Quis fidelium dubiū habere possit in ipsa immolationis hora, ad vocem sacerdotis coelos aperiri, atq; in illo Christi mysterio choros angelorum adesse, summis ima sociari, terrena coelestibus iungi. Et super illud 1. ad Corinth. 11. Vbi dicit Apostolus quòd mulier debet habere velamen super caput, dicit glossa: Angelici spiritus nobis adesse credendi sunt, maximè cum diuinis obsequijs mancipemur: id est, cum ecclesiam ingressi lectionibus sacris aurem accomodamus, vel psalmodiæ operam damus, vel orationi incumbimus, vel missarum solennia celebramus. ¶ Ideo monet Apostolus velamen habere propter angelos. Nec dubitari debet vbi Dominici corporis & sanguinis mysteria geruntur, supernorum ciuiū conuentus adesse, qui monumentum, quo venerabile corpus positum fuerat, & vnde resurgendo abscesserat, tam sedulis excubijs seruabant.

Quòd habitus mulierum se ornātium est culpabilis propter intentionem multiplicem.

VLtimò potest esse culpabilis ornatus propter intentionem. Multiplex potest esse intentio mulierum ornātium se. Quædam enim ornant se vt concupiscantur ab alijs, quàm à viris suis: quod constat esse mortale peccatum, licet non habeant voluntatem consentiendi illis qui eas concupiscunt: quia secundum Augustinum, non solum appetere, sed etiam appeti velle, criminosum est. Aliæ verò ornant se ex superbia, vt pulchriores sint alijs, vel saltem non excedantur ab alijs, vel ex amore vanæ gloriæ & laudis, vt dicatur quòd ipsæ sint pulchræ. Istæ videtur mul-

Digitized by Google

tum impiæ esse, nõ curãtes de morte fratrũ suorum, dũ solũ habeãt ventũ vanitatis vt pulchræ reputentur. Nõ videtur ꝙ tales mulieres charitatem habeãt: quia verba vanæ laudis chariora habent, quàm fratres suos. Aliæ verò ideo se ornant, vt viris suis placeant, vt sic contineant ab alijs mulieribus. Sed de talibus accidit, quòd sic quãdoq; occidũt eos spiritualiter, dum dant eis occasionem quòd nimis ament eas: quia nimius amator vxoris propriæ, adulter est, sicut dicit Ambr. Ex quo amor iste non sit citra Deum, iam indicatur peccatum mortale. ¶Præterea si ornatu suo velut quodam rete vult capere virum suum, ne capiatur ab alijs mulieribus, quare illud rete expandit vbi non est vir eius? Multæ enim potius ornant se quando prodeunt in publicum, quàm quando sunt cum viris suis in domo. Tales similes sunt illis qui dicunt se velle capere aues syluestres, & capiunt domesticas. ¶Præterea sicut mulier cauet ne perdat virum suum, sic vir debet cauere vxorem suam. Vnde debet cauere ne ipsa immoderatè ornata sicut murilegus syluestris efficiatur & fugiat. Sicut enim murilegus syluestris fugit quando habet pulchram pellem, & quandoque hac de causa amittitur. Aliquis enim propter pulchram pellem vellet eum habere. Sic mulier ornata libentius vadit ad spectacula, vt ab aliquo concupiscatur, & à viro, quandoq; amittitur. Potius deberet velle vir eam habere minus pulchram quàm alijs pulchriorem. Item si non placet viro quòd vultures, id est luxuriosi, sequantur vxorem suam, quare vult eam esse absque pelle conuersationis honestæ. Item cum non vult vxorem suam meretricem esse, quare vult eam similem meretrici esse & in habitu meretricio? De

hoc

Digitized by Google

hoc habitu legitur Prouerbiorum 7. Ecce occurrit ei mulier in ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas. Et cum ex hoc verbo constet aliquem ornatum meretricium esse, non video quid sit meretricius habitus, nisi croceus sit, & similia. Ezechiel. decimosexto: Habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es. Ad omne caput viæ ædificasti signum prostitutionis tuæ. Solent caupones in domibus suis ex diuersis partibus circulos ponere quando diuersę vię sunt circa domum, vt transeuntes per quancunque viam sciant ibi vinum esse venale. Sic fatuæ mulieres signa venalitatis ponunt in capite, in pedibus, & in brachijs, & tamen se dicunt esse castas, castitatem amare, volentes quòd magis credatur vni testi assueto mendacijs, quàm multis testibus veris qui mentiri non nouerunt. Testis assuetus mendacijs, lingua est earum. Testes veri sunt cætera membra quæ impudicitiam ostendunt. Hieronymus: Aut loquendum nobis est vt vestiti sumus, aut vestiendum vt loquimur. Quod autem pollicemur & aliud ostendimus, lingua personat castitatem, & totum corpus profert impudicitiã. Deberet esse mulier viro suo adiutorium salutis. Genesis 2. Non est bonum hominem esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. Similiter & vir debet vxorem iuuare, vt saluari possint. Et cum mulieres vt sępius pronæ sint ad nimium amorem pulchritudinis, & gloriam ornatus, vir debet iuuare in hac parte & cohibere eam ab ornatu inhonesto. Pronitas ista mulierum ad gloriam ornatus insinuatur Matthæi vicesimoquinto, de decem virginibus, quarum quinque quæ laudem quæsierunt, coelestem ianuam clausam inuenerunt. Similiter cum viri proni sint ad nimium

amorem diuitiarum, quia habent prouidere familijs suis, vxores debent iuuare eos & prohibere à cupiditatibus suis, & dicere eis se cōtentas esse paruo victu & humili vestitu, si ipsi cessauerint ab vsuris & alijs generibus cupiditatū. Sed heu hodie remediū versum est in venenum. Vxores enim impellunt viros ad infernum, dando eis occasionem male acquirendi, dum superfluas expensas ab eis requirunt. Viri etiam impellunt vxores ad infernum, dum eas consentire faciunt vsuris suis, & dum non permittunt eas facere bonū quod ipsæ possent. Vnde hodie quātū ad personas multas, societas coniugalis est quasi cōplexus spinarū, quæ simul in ignē mittētur, quia non possunt separari. Est etiam velut complexus aliquorum simul se inuicem submergentium.

De mulieribus se ostentantibus.

MVlieres pulchritudinem suam, per vicos in ecclesia ostendentes, sunt incendiariæ sacrorum locorū, scilicet virorū: quilibet enim fidelis est templum opere Spiritus sancti in baptismo dedicatum: sicut dicit glossa super illud 1. ad Cor. 3. Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Ipsæ etiam sunt homicidæ fratrum suorum & filiorum Dei. Sunt etiam venatrices diaboli in filios Dei ad mortem. Diabolus etiam vtitur eis tanquam esca ad capiendos viros, sicut cum cattis & alijs vilibus animalibus excoriatis vultures solent capi. Vtitur etiam eis tanquam laqueis. vnde Eccles. 7. Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est. vnde legitur quòd beatus Bernardus cum quædam soror eius venisset cum superbo habitu ad abbatiā in qua ipse erat, noluit exire ad eam, asserēs eam esse rete diaboli. Quæ cōfusa & compūcta man-

Digitized by Google

dauit ei, vt non despiceret animam eius, etsi carnem despiciebat, parata tamen erat in omnibus facere voluntatem eius. Quo audito vir sanctus gaudēs venit ad eā præcipiēs ei vt illū superbū habitum decætero non portaret. Quæ illi acquiescēs ita mutata est, vt homines eius mutationem mirarentur. Vtitur etiam diabolus eis tanquam gladio ad occidendum filios Dei. Etiam si dicat aliqua se non habere malam intentionem: Respondeo, quòd neq; gladius malam intentionem habet quando ab illo aliquis occiditur, sed vtens illo habet ibi malam intentionem. Sic diabolus qui vtitur his mulieribus ornatis tanquam gladio, ibi malam habet intentionem. Et licet etiam nullus haberet malam intentionem, nihilominus tamen mortuus esset qui occisus esset: & secundum leges, qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. Dicitur etiam Exodi 21. Si quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos vel asinus in eam, reddet dominus cisternæ pretium iumentorum. Cisterna, quæ habet aquam ad remedium sitis, incautis tamen potest esse occasio mortis vel præcipitij. Sic vxor etiam alicuius, quæ viro suo est remedium fornicationis, alijs potest esse occasio mortis. Sic etiam vocat Salomon vxorem, Prouerb. 5. vbi sic legitur: Bibe aquam de cisterna tua. id est, de propria vxore. Hæc cisterna aperitur, quando mulier nimium ornatur. In eam verò non coopertam bos vel asinus cadit, quando ostensione pulchritudinis, quam mulier incautè ostendit, aliquis perit. In hoc casu anima pereuntis de manu mulieris requiritur. Si quis incautè deferendo ignem domū aliquam incendat, nónne tenebitur ad emendam? Quomodo ergo innocens erit, quæ pulchritudinem suam incautè

Digitized by Google

ostendendo, domos spirituales exurit? Quædam etiam ideo se ornant, quia erubescunt non deferre ornatus quos deferre consueuerunt, vel quos aliæ mulieres deferunt: vel quia timent ab hominibus derideri, si ornatus tales dimiserint.

De bona erubescentia & eius commendatione, Et quòd peccatum sit valde erubescibile.

CAPVT XV.

T quia verecundia hæc multum nocet ecclesiæ Dei, ideo tractabimus hic de verecundia. Et quia quædam verecundia bona est, & quædam mala est, iuxta illud Ecclesiast. 4. Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam. ¶ Primo de bona erubescentia dicemus. ¶ Secundo de mala. ¶ Tertio tangemus de irridentibus eos qui bene faciunt. ¶ Notandum ergo quòd erubescentia bona est quoddam frænum quo aliquis regitur in viam paradisi. Dum aliquis habet frænum istud, sperari potest de eius correctione. Vnde Sapiens: Erubescentia salua res est. Ad commendationem huius erubescentiæ facit illud Ecclesiast. 22. Ante grandinem præibit coruscatio, & ante verecundiã præibit gratia. Præcipuè verecundia placet in mulieribus, Ecclesiast. 7. Gratia verecundiæ mulieris sensatæ super aurum. Verecundia etiam specialiter placet Deo in pœnitentibus. vnde Bernardus: Quantum displicet Deo impudentia peccatoris, tantum placet erubescentia pœnitentis. De non habente erubescentiam legitur Ierem. 3. Frons

Digitized by Google

Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. & Esa. 3. dicitur de non habentibus erubescentiam istam, Peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt, nec absconderunt. Legitur etiam Ierem. 6. Confusi sunt, quia abominationem fecerunt: quin potius confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt. Verè erubescere nescit, qui de peccato non erubescit. Peccatum enim valde erubescibile est. ¶ Magis erubescibile est peccatum, quàm nuditas totius corporis. quod patet, quia peccatum nuditatem fecit erubescibilem. Parentes enim nostri non erubescebãt ante peccatum, licet essent nudi. Vnde cum illud propter quod aliquid est tale, magis erit tale: magis erubescibile videtur esse peccatum, quàm nuditas. Præterea cùm erubescentia sit fuga rei indecentis, peccatum autem indecentius sit quàm aliquid aliud quod sit in mundo, cum sit opus diaboli, & ipso amoto omnia decentia essent, constat magis erubescibile esse, imò comparatione ipsius alia non sunt erubescibilia. vnde dicit Gregorius de Maria Magdalena, Quia semetipsam grauiter erubescebat intus, nihil esse credidit, quod verecundaretur foris. ¶ Præterea, peccatum est immũditia, & comparatione ipsius immunditia corporalis non reputatur immunditia. Matth. 15. Quæ procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem. Et quibusdam interpositis subditur: Non lotis manibus manducare, non coinquinat hominem. Est etiam peccatum abominatio magna. vnde Psalmista: Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt. Vnde patet peccatum valde erubescibile esse. Multis autem alijs modis ostendi potest quòd peccatum sit valde erubescibile. Et quia hominem proditorem reddit

apud Deum, & quia facit eum valde vilẽ: facit etiã inferiorẽ brutis animalibus, quæ tantũ vnã mortẽ soluunt: sed peccator debitor est duplicis mortis, & quia peccatũ funis est quo quis in inferno suspendatur: nõ habet diabolus vnde homi nẽ suspendat, nisi ipsemet funẽ istum ei attulerit. Est etiã peccatũ illud cũ quo fustigabitur homo in die iudicij coram toto mundo. Thren. 1. Vigilauit iugum iniquitatũ mearũ: in manu eius conuolutæ sunt, & impositæ collo meo.

De XVI. erubescibilibus.

ILla de quibus erubescendum est enumerantur nobis Eccles. 41. Erubescite à patre & à matre de fornicatione &c. ¶ Et sunt XVI. quę ibi tanguntur, de quibus multum erubescere debemus. ¶ Et ponitur primo fornicatio, quæ quadruplici ratione valde erubescibilis est, quia tam viliũ membrorũ, & quia anima & corpus in ea maculantur, & quia mulier ibi venditur. dat animã suam quãdoq; pro duobus denarijs diabolo, & corpus leccatori: non faceret tale forum de sotularibus suis. ¶ Notabiliter etiã dicit, Erubescite à patre & matre. Pater est Deus, & Ecclesia est mater, de quibus debet multũ erubescere fornicãs. Potest multũ erubescere filia diuitis dñi fornicatur, quia pater suus poterat eã honorificè maritare. Nonne erubescere debet filia Dei de tãto patre, si fornicetur, cũ ipse possit eam optimè maritare? A psidẽte & à potẽte demũ erubescere debet homo de mendacio: qa potior est fur, quã assiduitas viri mẽdacis. vt legit̃ Eccl. 20. & qa mẽtiens nõ seruat fidem, licet velit sibi fidẽ adhiberi, & fallit eũ qui cõfidit in eo: erubescẽdũ est enim propter Deũ præsidentẽ: id est, præsentẽ, & potẽtem vindictã sumere de mẽtiẽte. & potest illud intelligi specialiter de mẽdacio promissionis in baptism

ptismate factæ. ¶ Tertio erubescendũ est de delicto: id est, de negligẽtia & pigritia. Sen. Turpissima iactura est quæ per negligẽtiã fit. Ecclesi. 22. In lapide luteo lapidabitur piger. A principe autem ideo erubescẽdum est de delicto, quia multũ displicet ei pigritia serui, sicut velocitas multum placet. & Prouerb. 22. Vidisti virum velocem in opere suo, coram rege stabit. Præcipue tamen à summo principe erubescendum est de delicto, & ab illo iudice cui cuncta aperta sunt. Et cũcta quæ fiũt adducet in iudiciũ, & de quolibet momento tẽporis negligenter expẽso exiget rationem. ¶ Quarto erubescendũ est de iniquitate à synagoga & plebe. Et primo de hoc quòd homo sibi iniquè appropriat quod debet esse commune: vt faciunt vsurarij, qui tempus omnibus cõmune sibi appropriãt, quod Dominus voluit ab omnibus æqualiter possideri. Et mali dispẽsatores qui sibi retinent quod pauperibus debent diuidere, quibus dicitur Luc. 16. Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis. id est, de pecunia iniquè vel inæqualiter detenta. ¶ Quinto erubescendum est à socio & amico, de iniustitia: id est, hoc quod iniustè agit erga socium & amicum. Hoc valde iniquum est. Prouerb. 3. Ne moliaris amico tuo malum, cum in te habeat fiduciam. ¶ Sexto erubescendum est de furto. Tob. 2. Non licet nobis aliquid edere de furto, aut cõtingere. Et præcipuè erubescendum est, si quis furtũ fecerit, vel sustinuerit fieri in loco in quo ipse habitat. ¶ Septimo, erubescẽdũ est de veritate Dei & testimonio: id est de veritate quam Deus docuit, & tot testimonijs confirmauit, si aliquis illi fidem nõ adhibuit. ¶ Octauo erubescẽdum est de discubitu in panibus, si quis se inhoneste habuerit, vel si ei, ad cuius mẽsam comedit, fidẽ postea

non seruauerit. Sicut faciũt illi qui postquam ad mensam Domini sederunt, vel spiritualiter vel temporaliter, non timent ei cõtumeliam inferre. ¶ Nono, erubescendũ est ab obfuscatione dati & accepti. Datũ obfuscat, qui cum tristitia dat. Ecclesiastici 35. In omni dato hilarem fac vultum. Vel qui dat cum dilatione: Prouerb. 3. Ne dicas amico tuo, Vade & reuertere, Cras enim tibi dabo: cum statim possis dare. Datũ etiam obfuscat, qui illud extollit. Potius enim debet qui dat donũ diminuere, quàm extollere. vnde Gen. 33. dixit Iacob ad Esau: Si inueni gratiã in oculis tuis, accipe munusculũ de manu mea. Acceptũ etiã obfuscat qui de beneficio est ingratus, vel ipsum attenuãdo vel obliuioni tradendo. Seneca: Lex beneficij est, quod alter obliuisci debet dati, alter debet memor esse accepti. Cato: Exiguũ munus cum det tibi pauper amicus, Accipito placidè, plenè & laudare memẽto. ¶ Decimo, erubescẽdũ est à salutantibus de silẽtio. Quod in duobus casibus præcipuè intelligendum est, scilicet quando aliquis nõ vult reddere salutẽ alicui causa superbiæ, vel causa odij. Sapiens: Saluta libenter. Eccl. 22. Amicum salutare non confundaris, & à facie illius nõ te abscõdas. Nec obstat illud Luc. 10. Neminem per viam salutaueritis. Et illud 4. Reg. 4. quod dixit Eliseus ad Giezi: Si occurrerit tibi homo, nõ salutes eũ; & si salutauerit te, ne respondeas ei. Per hoc enim prohibetur prolixitas vel curiositas salutationis. Quod autẽ bonũ sit salutare, patet per illud Mat. 10. Intrãtes autem domũ, salutate eam. ¶ Vndecimo, erubescẽdum est à respectu mulieris fornicariæ. Quia secundũ Aug. Impudicus oculus impudici cordis est nũtius. ¶ Duodecimo, erubescẽdũ est ab auersione vultus cognati: q̃a sicut legitur 1. ad Tim. 5.

Si

Si quis suorũ, & maximè domesticorũ, curã nõ habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Nec solũ erubescẽdũ est ab auersione vultus cognati, sed etiã proximi, præcipuè pauperis. Vnde Tob. 4. Noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. Ita enim fiet vt nec à te auertatur facies Domini. Vnde sequitur in verbo proposito, Ecclesiast. 41. Ne auertas faciem à proximo tuo. ¶ Tertiodecimo, erubescendum est ab auferendo partem, & non restituendo. Sicut enim valde honorabile est dare, sic erubescibile valde est auferre, & præcipuè fratri suo fideli: scilicet partem quam pater cœlestis dedit ei de rebus huius mundi. Specialiter autem non restituere ablata, videtur esse erubescibile vsurarijs & raptoribus, qui cum sint iam condemnati suspendio inferni pro male acquisitis, potius volunt retinere & suspendi, quàm reddere & liberari. In quo sunt peiores latronibus, qui omnia libenter restituerent si scirent se per hoc posse liberari. ¶ Quartodecimo à respectu mulieris alieni viri. Periculosus est enim valde respectus talis. Ipse respectus fuit occasio Dauid adulterij, & homicidij, vt dicitur 2. Reg. 11. Nec solũ à respectu isto erubescendũ est, sed etiã à quacũq; familiaritate, vel ad ipsam vel ad ancillã eius, vnde possit oriri mala suspicio. Vnde sequitur: Ne scruteris ancillam eius, & ne steteris ad lectum eius. ¶ Quintodecimo, erubescendum est ab amicis de sermonibus improperij. Et si amicus debet arguere amicum, tamen absque improperio. Tullius in tractatu de Amicitia: Monere & moneri est officium veræ amicitiæ, ita tamẽ quòd adulatione careat admonitio, & contumelia careat obiurgatio. ¶ Sextodecimo, erubescendum est ab improperatione dati. Imitari debet illum qui dat omnibus affluen-

ter, & non improperat, vt legitur Iac. 1. ¶ De fatuo verò legitur Ecclesiast. 20. Exigua dabit, & multum improperabit. Qui enim non erubescit male agere, est sicut equus absque fræno, qui de facili regi non potest. ¶ Duo solebant homines cohibere à malo, scilicet timor Dei, & pudor mundi. Sed timor Dei multos iam parum cohibet à malo. Benignitate enim Dei & misericordia abutuntur homines male agentes, quia Deus benignè eos ad pœnitentiam expectat. Ecclef. 8. Quia non profertur cito contra malos sententia, absq; timore vllo filij hominum perpetrant mala. Non attendentes quòd misericordia ista superexaltat iudicium: iuxta verbum Iac. 2. Quia quanto misericordius hic parcit, tanto iustitia in futuro durius ferit, vt dicit Hieronym. Quanto amplius malleus eleuatur, tanto postea durius percutit: & quanto arcus plus curuatur, tanto vehementius sagittam emittit. Similiter se habet iustitia Dei. Augustin. Lento gradu diuina procedit seueritas, sed tarditatem compensat grauitas. Pudor etiam iam potius impellit homines ad malum, quàm cohibeat à malo: quia qui solebant erubescere male agere, iam erubescunt bene facere.

De mala erubescentia, & eius detestatione,

CAPVT XVI.

E erubescentia mala, hoc modo dicemus. ¶ Primo ponemus ea quæ possunt valere ad detestationem erubescentiæ malæ. Secundo ponemus remedia quibus vti possumus cõtra eã. ¶ Primò, valere potest ad detestationẽ eius, si ostendatur quanta sit timiditas eorũ & ignorantia qui propter

pter erubescentiā non audēt benefacere. Ipsi sunt sicut equi vmbrā timentes. Vera mala non sunt præsentis vitæ, sed futuræ. Præsentia enim mala sunt sicut vmbra futurorū. Vnde qui erubescentiā præsentē timent, & non futuram, ipsi timent vmbrā, non veritatē. Trepidauerunt, ait Dauid, timore vbi non erat timor. Ipsi etiam sunt sicut paruuli qui terrentur latratu catulorū, qui mordere nō possunt. Senec. Authoritatē habemus senum & vitia puerorū. Non puerorū tantum, sed etiam infantiū. Illi leuia formidant, hi falsa, nos vtraq;. Leuia formidāt, qui verba irrisorū formidant. Falsa formidāt, qui reputant dedecus quod in veritate est honor. Mundus iste est velut catulus latrans irrisionibus cōtra eos qui bene agūt, sed mordere nescit, quia nō eos percutit, & cum satis latrauerit, tacebit. O quàm strenui milites sunt, qui propter latratū relinquunt domū suam: sed bene relinquerent eam si viderēt milites armatos insequētes se. Si aliquis de militibus regis Frāciæ ipso petēte debitū seruitiū ab eo, diceret se nō audere ei seruire, quia homines inde loquerētur: friuola & ridiculosa reputaretur eius excusatio. Sic friuola est excusatio illorū qui propter verba hominū dimittūt seruire Deo. Ipsi etiam sunt timidi vt lepores. Vtinā tamē essent leporibus in alijs similes. Lepusculus plebs inualida collocat in petra cubile suū, vt legitur Prou. 30. Labia habet in motu, aures lōgas, pedes veloces. Timor enim addit alas pedibus. Sic facere debēt qui debilē se nouit. In petra cubile collocat, qui in petra Christo fiduciam habet. Labia habet in motu, qui sæpe orat. Longas habet aures, qui iuxta verbum Iacob. 1. velox est ad audiendū, & tardus ad loquendum, ad respondendum scilicet opprobrijs quæ sibi dicuntur. Pedes veloces ha-

bet

bet, quā timor Dei occupat. Quia qui timet Deū, nihil negligit: vt legitur Eccl. 7. Causa huius timoris est duplex. ¶ Prima est amor placendi mundo. Senec. Desines timere, si desperare desieris. Contra tales qui volunt placere mundo, dicitur Iac. 4. Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi, inimica est Deo. Quicunque ergo voluerit amicus huius seculi esse, inimicus cōstituitur Dei. Psal. Cōfusi sunt qui hominibus placēt, quoniam Deus spernit eos. Et Apostolus ad Galat. 1. Si hominibus placerem, Christi seruus non essem. ¶ Secūda causa potest esse hęc, quòd Deus forsitā recesserit ab eis. Vix enim posset esse tanta timiditas in eo cum quo esset Deus. Psalm. Si ambulauero in medio vmbræ mortis, nō timebo mala, quoniā tu mecū es. quòd autē aliquis timidus fiat, postquā Dominus recesserit ab eo, patet ex eo quòd Cain caput tremulū habuit, & adeò timidus fuit vt Domino diceret: Omnis qui inuenerit me, occidet me. Gen. 4. Ad idem facit illud Leu. 26. Si spreueritis leges meas, & iudicia mea contempseritis, vt non faciatis ea quæ à me constituta sunt, & ad irritū perducatis pactū meum, ego quoq; hæc faciam vobis, Corruetis corā hostibus vestris, & subijciemini his qui oderūt vos: fugietis nemine persequente. Tanta timiditas est erubescentium, quòd ex hoc quòd sunt coram hostibus suis corruunt. Non enim possunt sustinere aspectum irridentium. Imò sicut fluit cera à facie ignis, & nix à facie solis: sic corda erubescentium defluunt à facie irridentium. Ipsi etiā subditi sunt hostibus suis. Cùm enim irrisores sint hostes eorum, ipsi facere non auderent quod eis displiceat: quod tamen deberent libentius facere, quàm quod eis placeret. Erubescētes etiam fugiūt nemine persequēte. Irrisor enim non per-
seq

sequitur, sed obsequitur. Ministrat enim materiã, vnde corona æterna fabricetur. Irrisiones enim sunt velut aurum & argentũ, & lapides pretiosi, ex quibus fit corona paradisi. Prouerb. 33. Fugit impius nemine persequẽte. Mala pœnæ quidam succursus sunt à Deo missi contra mala culpæ. Mira fatuitas, quòd homines fugiunt mala pœnæ, & sequuntur mala culpæ. Succursum à Deo missum timent & fugiunt, & mortẽ suam sequuntur, scilicet peccatum. Ecclesiast. 21. Quasi à facie colubri fuge peccatum. Et subditur: Dentes leonis dentes eius, interficientes animas hominum. Item de timore eorum quos deseruit Dominus, dicitur Leuit. 26. Terrebit eos sonitus folij volantis, & ita fugient quasi gladium. Cadent nullo persequente, & corruent singuli super fratres suos. Folium volans est verbum irrisionis, quod terret homines erubescentes. Folium illud plus timent, quàm Dei gladium, qui paratus est interficere eos. Deuteron. 33. Si acuero vt fulgur gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea, reddam vltionem hostibus meis. Et Iob 19. Fugite à facie gladij, quia vltor iniquitatis est gladius. Exod. 15. Euaginabo gladium meum, & interficiet eos manus mea. Dicunt erubescentes, quid dicerent de me si hoc facerem? tamen non attendunt, quid fiet de eis si hoc non fecerint. Plus dicta hominum timent, quàm facta Dei: & plus timent verba hominum, quàm gladium Dei euaginatum. Dicit erubescens: Non possum pati vt hoc de me dicatur. non erubescit cõfiteri tantam ignauiam de se, quòd tam facilè sibilis hominum deijciatur. verè de illis est, de quibus dicit Psalm. Non sic impij, non sic, sed tanquam puluis quem proijcit, &c.

De triplici fatuitate erubescentiũ bene agere.

Digitized by Google

SEcũdo poteſt valere ad deteſtationem erubeſcentiæ malæ, ſi oſtendatur quanta ſit fatuitas eorum qui erubeſcunt bene agere: quæ fatuitas primo poteſt oſtendi per hoc quòd ipſi permittunt ſe vinci ab irriſoribus, quos tam facilè vincere poſsint, quia ſolũ taciturnitate vincerentur irriſores. Eſa. 30. In ſilentio & ſpe erit fortitudo tua. ſi enim qui irridentur, tacerent, & animũ haberent ad mercedẽ quam expectãt pro tolerãtia irriſorũ, confuſi eſſent irriſores. Sidonius: Garrulo non reſpõdere, conuiciũ eſt. Sicut enim garrulus vincitur à non reſpondente, atq; contra ignẽ pugnandũ eſt aqua, cùm ſit ei contraria: ſic taciturnitate pugnandum eſt contra garrulitatẽ. Cogitare debet erubeſcens quando irridetur, quòd plus poteſt audire duabus auribus, quàm irriſor loqui vno ore. Sapiens: Vnũ os à natura, & duas aures accepimus. Ac ſi diceret: Plus debemus audire, quàm loqui. Poëta: Quis labor eſt, inquam, quàm tacuiſſe minor? ¶ Secundo, quia timent ab eis irrideri qui irriſione ſunt digni. Quando mali irrident bonos de bonis operibus quæ agunt, idem eſt ac ſi cæci irriderent videntes de hoc quòd ipſi vident, & claudi rectè incedentes. Ideo ipſa irriſio irridenda eſt. Senec. Aequo animo audienda ſunt imperitorum conuicia. Contemnendus eſt ipſe contemptus. Quis ſanæ mentis non contemnat claudicantem, ſi videat ſe irrideri ab ipſo, eo quòd rectè incedat? Et quis talem non iudicet fatuum, ſi ideo claudicanti velit aſsimilari, quòd ab eo deridetur? Deridendi ſunt ergo deriſores, non imitandi. Quidam ſenex in Vitiſpatrum ait: Aut fuge homines, aut irrideas mundum, aut quæ in mundo ſunt. Stultum teipſum facito in pluribus. Si dicat aliquis quòd deriſio malorum præualebit, quia plures ſunt:

Reſp

Respondeo, quia Deus & sancti subsannabunt bonos, irridendo malos. Psalm. Qui habitat in cœlis, irridebit eos. Et iterum: Videbunt iusti, & timebunt, & super eum ridebunt, &c. Non est vituperium Solis quòd noctua nō appretiat vel aspiciat eum: nec vituperiū auri & argenti quòd iumenta non appretiant ea. Iumenta enim nesciunt æstimare nisi fœnum & similia. Et porci nisi furfur, & similia. Sic non est vituperium bonorum, si à malis deridentur. Mali enim sunt velut noctuæ. vnde Boëtius de eis dicit: Hi sunt similes auibus, quarum oculos nox illuminat, & lux cæcat. Non est curādum de vituperio eorū, qui dicunt malum bonum, & bonum malum. Esa. 5. Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum &c. Ipsi etiam sunt sicut iumenta, qui viros sanctos, qui sunt velut aurum & argentum, & lapides pretiosi, despiciunt. Vnde Prouer. 14. Ambulans recto itinere, & timens Deū, despicitur ab eo qui infami graditur via. Et 29. Abominātur impij eos qui in recta via sunt. Aristippus, cùm quidam ei diceret, Homines te cōtemnunt, inquit: Et illos asini. Sed nec illi asinos, nec illos ego curo. Vituperiū talium laus est, & laus vituperium. De primo dicit Senec. Malis displicere, laudari est. Non potest sentētia vllā authoritatē habere, vbi qui dānatus est, damnat. De secundo etiā dicit Senec. Tam turpe sit tibi laudari à turpibus, quàm si lauderis ob turpia. ¶ Tertio potest ostēdi fatuitas erubescentium per hoc, quòd ipsi erubescunt de hoc vnde gloriari deberent, dum erubescūt bene agere, eo quòd cōsueuerūt male agere, vel quia vidēt alios male agere. Hoc enim valde gloriosum est, cùm aliquis bene agit inter male agentes: vel vitare illum, qui male agere consueuit. Tales sunt similes illi qui erubesceret

Digitized by Google

de hoc quòd de naufragio euasisset, vel de hoc quòd non fecisset sicut facere solitus esset, vel de hoc quòd sanus esset alijs existentibus leprosis, vel mundus alijs inquinatis. Tales derisiones non solum non sunt timendæ, sed etiam appetendæ. Senec. Nondum felix es, si nondum turba deridet te. Et Dominus Matth. 5. Beati eritis cum maledixerint vobis homines, & persecuti fuerint, & dixerint omne malū aduersum vos mentientes, propter me. Quādo quis vituperatur vel laudatur, primo debet attēdere quis est qui eum laudat vel vituperat: & tunc placeat ei laus, vel displiceat vituperium. Sen. Non quàm multis, sed quibus placeas cogitato.

Quòd erubescentes de bono, se male habeant ad Deum.

TErtio valere potest ad detestationem erubescentiæ si ostendatur quàm male & iniquè se habeant erubescētes ad Deum, & ad ea quæ Dei sunt. ¶ Ad Deū male se habent tripliciter, & inquantum Dominus est, & inquantū Pater est, & inquantū sponsus animæ est. ¶ Inquantū Dominus est, dū ipse erubescit Dominū cōfiteri: diabolum autē non erubescit cōfiteri dominū, seruitiū diaboli manifeste faciendo. Nulla enim certior Domini cōfessio, quàm seruitij redditio. Si autē Deū dominū habet, non tamē vt primū vel maiorē, sed vt secundū. Solum enim seruitiū vult ei reddere in quo mūdus prębet assensum, nō attendēs quòd Deus rex est, & regaliter & libere vult dominari. Erubescētes adeò negauerūt Christū, quòd nec etiā leui signo volunt videri eius discipuli. Erubescētes signa diaboli libere portāt, vexillū vero Christi nō volunt portare nisi occultè, non attēdentes illud Ierem. 4. Leuate signū in Sion, & confortamini. & eiusdē 6. Leuate vexillum,

sum,&c. ¶ Inquantũ Pater se male habet erubescens ad Deũ, dum eum negat. Vix aliquis negat patrẽ suum, licet pauperẽ. Quantã ergo cõtumeliam facit tãto patri qui eum negat? Merito ipse negabitur ab eo. vnde Matt. 10. Qui autẽ me negauerit corã hominibus, & negabo eum, &c. Ita accidit fatuo erubescẽti, sicut accidit cuidã scholari, qui cum esset indutus pretiosis vestibus & à socijs suis honoratus, cùm visitasset eum pater suus in humili habitu, timens ne socij contemnerent eum si scirent eum habere talem patrem, rogauit patrem vt nullo modo se indicaret eis; & simulans ipsum esse vnum de seruientibus patris sui, fecit eũ cõmedere cum gartione domus. Quod pater patienter sustinuit. Sed cum finito prandio scholaris duxisset eum in camerã suam secretò, & quæsisset ab eo quid ei attulisset, ostendit ei pater denarios quos attulerat, asserens, quòd nec vllum de illis haberet. Tu negasti me fili, ait pater, & ego nego te: de cætero non comedes vel bibes de eo quod tibi mittã. ¶ Erubescens etiam male se habet ad Deum inquantum Deus sponsus est animę, dum de tanto sponso erubescit. O anima, non est ita ignobilis iste sponsus, vt de eius ignobilitate erubescas. De nobilitate eius legitur Prouerb. vltim. Nobilis in portis vir eius, quãdo sederit cum senatoribus terræ. Nõ est etiã ita deformis quòd anima eius deformitatem debeat erubescere. Psal. Speciosus forma præ filijs hominũ. & candor est lucis æternæ: vt legitur Sapient. 7. Splendor gloriæ, & ad Hebr. 1. Legitimus etiã spõsus est, nõ adulter, vt de eo debeat anima erubescere. Sed mira insania, legitimum sponsum confiteri dedecus creditur, adulterũ verò, mũdũ scilicet, absq; verecũdia cõfitentur, scilicet quãdo dicũt ꝙ ideo se ornant

vt mundo placeant. vnde Ierem. 3. Sed quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic cōtempsit me domus Israel, dicit Dominus. Hunc sponsum non erubescebat illa quæ dicebat: Ipsi sum desponsata cui angeli seruiunt, cuius pulchritudinem sol & luna mirantur. O anima, sponsus iste te singulari pugna acquisiuit. Ipse est quem nec mors ab amore tuo separauit. ¶ Male etiam se habet erubescens ad opera bona, dum ea contemnit, & ea facere erubescit. Iniquum est valde bona opera inhonorare, à quibus homo sic honoratur. Ecclesiast. 13. Omne opus electum iustificabitur: & qui operatur illud, honorabitur in illo: quando gloria huius mundi deficiet, tunc gloria dabitur pro bonis operibus. De defectu præsentis gloriæ dicit Psalm. Quoniam cum interierit, non sumet omnia: nec descendet cum eo gloria domus eius.

Quòd bona opera tripliciter glorificent hominem.

BOna opera tripliciter glorificant hominem. ¶ Primo, faciendo ei societatē in morte, quando relinquitur ab amicis carnalibus. vnde in Apoc. 14. Opera enim illorum sequuntur illos. ¶ Secūdo ministrādo materiam coronæ æternæ. Bern. Si pœnitētia nostra crudeli miseratione minuitur, paulatim gēmis corona nostra priuatur. ¶ Tertio verò ad modū vestimēti hominē decorādo. Psal. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. Vestis deaurata sunt bona opera ex charitate facta. Hæc tria sunt quæ solent hominem facere gloriosum, Honorabilis societas, decor vestium, & nobilitas. Hæc tria, vt ostensum est, vir iustus ex bonis operibus cōsequetur. Ad hunc statū peruenit Christiana religio, quòd hodie inter Christianos Christian

Digitized by Google

stiane viuere opprobrium est: & facilius posset Christianus viuere inter aliquos paganos, quàm inter multos Christianos. Mira insania. Ipsi pagani fidem Christianã honorabilem reputãt: ipsi verò Christiani vitam Christianã, à qua fides habet valorem suum, opprobrio habent. Bernard. Quid diuidis opus à fide? Iniquius diuidis, fidem tuam perimens. Nam si fides sine operibus mortua est, munus mortuum offers Deo. Idem: Quid fides quæ non operatur ex dilectione, nisi cadauer exanime? Bene honoras Deum munere fœtido? bene placas Deum fidei tuæ interfector? Iac. 2. Sicut corpus sine spiritu mortuum est, &c. Veritas Christianæ religionis adeò oditur à multis, etiam qui dicunt se Christianos, vt scilicet signa eius videre non possint: quam tamen veritatem deberent amare super omnem thesaurũ terrenum: imò etiã adoranda esset eis veritas ista, quantumcunq; fatuis contemptibilis esset. vnde frater Guido Cartusiensis: Sine aspectu & decore cruci affixa adoranda est veritas. In signũ huius osculantur fideles & adorant crucem: multi tamen adorantes crucem exterius, crucem spiritualem interius per contemptum conculcant, & in eam expuunt, & magnum odium videntur habere ad veritatem Christianæ religionis, qui etiam signis ei bellum indixerunt.

De quatuor remedijs contra malam erubescentiam.

POsitis his quæ possunt valere ad detestationem erubescentiæ malæ, consequenter tangemus aliquid de remedijs quibus possumus vti contra erubescentiam malam. ¶ Et sunt quatuor meditationes valentes contra erubescentiã malam. ¶ Prima meditatio est erubescentiæ, siue opprobrij, quod Christus pro nobis sustinuit: quod

opprobrium predixerat Ieremias Thre.3. Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobrijs. Si quis bene attenderet opprobrium illud, quod filius Dei pro eo sustinuit, quando positus fuit in cruce, paruam reputaret verecundiam quam pro Christo sustineret. Solennitas enim paschæ erat tunc, propter quam de diuersis partibus mundi Iudæi conuenerant in Ierusalem, qui viderunt eum pendentem in cruce. Bernard. Grata ignominia crucis, sed ei qui Crucifixo ingratus non est. Et ad Hebr.12. Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorē fidei & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextra sedis Dei sedet. ¶Secunda meditatio est erubescentiæ seu opprobrij quod sancti sustinuerunt. Vnde ad Hebr.11. Fide Moyses grandis factus, negauit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iocunditatem, maiores diuitias æstimans thesauro Aegyptiorum improperium Christi. Et Actuum 5. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. ¶Tertia meditatio est illius erubescentiæ, quam patientur in futuro illi qui hic fugiunt eam. Prouerbiorum 10. Quod timet impius veniet super eum. Et Iob 6. Qui timet pruinam, irruet super eum nix. Greg. dicit de illis qui volunt repugnare voluntati Dei. Hinc Dei voluntatē peragūt, vnde eum iritare contendūt, & cōsilio Dei resistētes obsequūtur: quia hoc dispositioni eius militat, quod per humanū studiū reluctatur: qui verecūdiā, vel egestatē, vel aliā tribulationē à Deo missam nolūt recipere modo, habebunt in futuro

eam

eam longe maiorē. Tunc veniet quasi viator egestas, & pauperies quasi vir armatus. Prouerb. 6. Tunc non poterit homo effugere, nec ei resistere. De verecundia quam mali in futuro patientur, legitur Ierem. 20. Confundentur vehementer qui non intellexerūt opprobriū sempiternum quod nunquam delebitur. & 23. Dabo vos in opprobrium sempiternū, & in ignominiam æternam, quæ nunquam obliuione delebitur. ¶ Quarta est meditatio illius verecundiæ de qua Luc. 9. dicit Dominus, Qui me erubuerit, & sermones meos, hūc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorū angelorū. Tunc illi qui cōtemnūt modo alios, cōtēnentur à Deo, vt mors eorū nō reputetur sicut nec mors vnius canis. Ipse enim Deus ridebit de morte eorum. Prouerb. 1. Ego quoq; in interitu vestro ridebo.

De malitia irrisorum, quàm nociua sit ecclesiæ Dei. CAPVT XVII.

VLTIMO loco in tractatu de erubescentia, tangendum est aliquid de malitia irrisorū, quæ multum nociua est ecclesiæ Dei, etiā plusquam hæresis. Cuius ratio hæc est: quia diabolus per irrisores filios Dei suffocat, dū paruuli sunt. hæc enim est vna de astutijs diaboli suffocare bonū incœptum in germine. Vnde per serpentem religionem inchoatā in paradiso suffocauit. Et per Pharaonem populum Israëliticū destruere voluit submersione paruulorum: vt legitur Exo. 2. Et per Herodem Christum paruulum occidere voluit: & vt eum occideret, paruulos innocētes occidit. Matt. 2. Vnde malitia irrisorū malitia Herodiana est, quæ filios Dei paruulos

occidit. Bern. Malitia Herodiana est, nascentem persequi religionem. Imò maior quàm Herodiana videtur esse malitia irrisorũ, quo ad hoc quòd Herodes occidit paruulos iam natos: irrisores verò occidunt filios matris propriæ: id est, ecclesiæ, in vtero adhuc existentes. Non enim expectant quòd ecclesia pariat eos in sacramẽto pœnitentiæ, imò quàm citò apparẽt in eis signa bonæ voluntatis, ipsi suffocant eos, verecũdiam eis faciendo. ¶ Irrisores peiores sunt quàm draco. De quo dracone legitur Apocal. 12. quòd stetit ante mulierem quæ erat paritura, vt cum peperisset, filium eius deuoraret. Ipsi autem partum matris ecclesiæ non expectant, sicut dictum est. ¶ Derisores sunt vulpeculæ vineam Domini demolientes. Ad modum enim vulpecularum fraudulenti sunt & dolosi. Cant. 2. Capite nobis vulpes paruulas quæ demoliũtur vineas. ¶ Irrisores sunt vt bufones venenati, qui pati nequeunt odorem vineæ Domini florẽtis. Ipsi videntur esse socij dæmonum, & in lucro & in damno. Si diabolus aliquem amittit, dolet tanquam de proprio damno. Si autem diabolus lucratur aliquẽ, sicut fit cum aliquis vadit ad prostibulũ vel ad tabernã, gaudent tanquam de proprio lucro. ¶ Irrisores sunt aduersarij Saluatoris: quia qui summè Saluatori placent, ipsi odio habent: scilicet salutem animarum. Greg. Nullum sacrificiũ ita placet Deo, sicut zelus animarũ. Ergo sic Deo nihil displicet, sicut impedire salutẽ animarũ. Beatum Petrũ vocauit Dominus satanã, quia salutẽ animarũ volebat impedire: vt habetur Matt. 16. Vade, inquit, post me satana. Iudicio ergo Dei irrisor satanas fit, quãdo irrisionibus suis impedit salutẽ animarum. Maius damnũ videtur facere irrisor Deo, quãdo aufert ei vnam animã, quàm si auferret ei

mille

mille corpora: cùm vna anima præualeat mille corporibus hominū. Item cum Deus & tota curia coelestis gaudeant de cōuersione vnius peccatoris, irrisores domino suo diabolo se cōformantes de illa tristantur. Ipsi videntur esse Christiani, & potius sunt antichristi: id est, Christo contrarij & inimici. 1. Ioan. 2. Nunc antichristi multi facti sunt. Et subditur: Hic est antichristus qui negat Patrem & Filium. ¶ Irrisores apostatæ sunt, vexillum Christi habentes odio. Nunquid apostata iudicaretur, qui non permitteret crucem esse in templo materiali: quāto magis apostata iudicandus est qui nō permittit crucē pœnitentiæ esse in templo spirituali? ¶ Irrisores facti sunt proditores, eodem ore Christum persequentes, quo ad mensam eius comedunt. Ipsi sunt noctuæ lucem odientes. Et cum claudicent, & cæci sint, irrident tamē rectè incedentes & videntes. Sunt etiā lupi agnos Dei & oues clamoribus exterrētes. ¶ Item ipsi sunt impij in Deum, & matrem ecclesiam, in proximū & in seipsos. In Deum, dum filios eius occidunt. In matrem ecclesiam tam militantem quàm triumphantē, dum defraudant eam gaudio quod habere debuit de cōuersione peccatorum. Nonne impius esset in matrē suā, qui postquàm peperisset filium cum magno cruciatu, quando deberet consolari in filio suo nato, occideret eū illum? Sic facit irrisor matri ecclesiæ. Ioan. 16. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. ¶ Item impij sunt irrisores in Deum, quia rursum crucifigunt filium Dei, ad Hebr. 6. Et in Psalm. Super dolorem vulnerum eius addiderunt, dum animas, pro quibus mortem sustinuit, ei auferunt. ¶ Irrisores etiam sunt

Digitized by Google

impij in proximum, dum vulnus spirituale ipsius iam per pœnitentiam sanatum iterum cōcidunt. Iob 16. Concidit me vulnere super vulnus. ¶ Derisores fratres suos à diaboli carcere liberatos iterum capi faciunt. Non reputaretur Christianus ille qui Christianos liberatos à carceribus paganorum iterum capi faceret: quid ergo dicendum est de his qui liberatos à carcere diaboli iterum capi faciũt? Hi retrogradè diaboli videntur esse. Maiorem compassionem haberent derisores de cane vno vel de asino suo, quàm de fratribus suis. Si enim canis portaretur à lupo, liberarent eum si possent. Et si asinus alicuius cecidisset in lutum, ipsi iuuarent ad leuandum eum: fratres verò suos impediunt ne à lupis infernalibus liberentur, vel ne à luto peccati subleuētur. Fratres suos à naufragio liberatos iterum submergi faciunt. Impij etiam sunt in seipsos: quia cum in mari huius mundi naufragentur, tamen pœnitentiam, quæ secūdum Hieron. est secunda tabula post naufragium, sine qua euadere nequeunt, odio habent. Ex quo aliquis est in mortali peccato, si omnes angeli & sancti rogarent pro eo, non posset saluari nisi pœnitentia pro eo intercedat. vnde mirabiliter esset pœnitentia amanda peccatoribus, tanquam singulare remedium ipsorum. Irrisores ad paradisum transire volunt: tamen pontem, per quem solum transire possunt, scilicet pœnitentiam, odiunt. Ipsi propitiatione indigent, cum rei sint æternæ damnationis: tamen propitiatorium odiunt, scilicet pœnitentiam, per quam solam Deum possint habere propitium. De propitiatorio legitur Exod. 25.

De superbia ornatus lectorum.

CAPVT XVIII.

POST

Digitized by Google

P OST superbiam ornatus huma ni, dicendum est de superbo orna tu lectorũ. Notandum ergo quòd tria possunt esse reprehensibilia in lectis: scilicet nimia mollities, nimia pretiositas, & magnitudo. Aliqui enim tam magnos lectos aciunt, quòd diabolus bene posset quiescere ibi um eis. In paruo lecto pauperis non inuenit dia olus vbi quiescat. Esa. 28. Coangustatũ est stra um, ita vt alter decidat, & palliũ breue vtrũq; perire non potest. Et Matt. 12. Cum immundus piritus exierit ab homine, ambulat per loca ari a quærens requiem, & non inuenit. Loca arida unt, pauper lectus, & pauper domus pauperis, bi diabolus non inuenit requiem.

De sex quæ debent cohibere homi- nes ab ornatu lectorum.

SEx verò sunt quæ possent & deberent cohibe re homines à lectis superbis. ¶ Primũ est, male- ictio quæ fit eis. Amos 6. Væ vobis qui dormi- s in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris. auper intrãs lectum suũ, benedictione præmis- , facit signũ crucis super lectum suũ: superbus trat lectum suum superbum, maledictione Dei ræmissa. ¶ Secũdum est cõsideratio lecti Domi- ici, scilicet crucis. De quo lecto August. Lectum um dimisit Christus discipulis suis. Quicunq; ult cum illo quiescere in cœlo, cum illo in isto aceat lecto. Moriatur in cruce, si vult Crucifixũ laçatũ videre. Crucem autem Christi intelligo otã vitã eius cruciatu plenã. Superbus minister st, cui nõ sufficit lectus domini sui. Ber. Circuire ossum cœlum, terrã, mare, & omnia quæ in eis unt, & nõ inuenio te nisi in cruce. O bone Iesu, bi iaces, ibi dormis in meridie. Idem; Omnem

tem

reuolue vitam Saluatoris, ab vtero virginis vsque ad patibulũ crucis, nõ inuenies in eo nisi stigmata paupertatis. ¶ Tertium est, timor lecti infernalis. De quo lecto Esa. 14. Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum: subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. Interlin. Cui prius pallia auro gemmisque distincta. Satis molestè sustinebũt superbi, qui nũc nullo modo iacerent in lecto in quo alius iacuisset, qui nunc pati non possunt quòd in lecto eorum esset pulex, quando in lectis eorum erunt tineæ sub eis & vermes super eos. Ad augmentum verò molestiæ erit quòd nunquam consueti fuerint talibus. Ad augmentum etiam pœnæ erit quòd lecti illi nunquam mutabuntur. Non est ita pulcher lectus in mundo in quo aliquis non grauaretur iacere per octo dies cõtinuè: quàm graue erit iacere in tam horribili lecto homini delicato pluribus annis quàm sint aquæ guttæ in mari? ¶ Quartũ est, amor lecti interioris. Amore enim illius lecti deberẽt negligere lectum exteriorem. In lecto conscientiæ quiescerent ipsi de nocte & de die, & etiam Deus cum illis, si diligentiam debitam haberent circa illum. Ideo laudandus esset per singulas noctes, exemplo Dauid, sicut viri delicati volunt habere candida linteamina quasi singulis noctibus. De lecto isto legitur Cant. 1. Lectus noster floridus. Econtrario lectus aliquorum per negligentiam eorum non floridus est, sed sordidus: & vbi quiescere debuerunt cum Deo, ibi inquinantur & cruciantur cum diabolo. ¶ Quintum est, consideratio lecti in quo corpus ponetur in morte: scilicet consideratio sepulcri in quo à vermibus corrodetur. Eccles. 10. Cum moritur homo, hæreditabit serpentes, bestias, & vermes. Incongruum est cadauer poni in tam

Digitized by Google

superbo lecto, quod ponendum est in tam vili sepulcro. ¶ Sextum est consideratio illius lecti in quo nobilior pars hominis iacet, scilicet cor: velit nolit superbus, cor illius iacet super lectum immunditia plenum, scilicet stomachum.

De superbia quæ apparet in equitaturis.

CAPVT XIX.

SEQVITVR de superbia quæ apparet in equitaturis. Quę quadrupliciter apparet. ¶ Primo, in multiplicatione equorum, quæ prohibita est etiam regi. Deut. 17. Cum fuerit rex cōstitutus, nō multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Aegyptū equitatuq numero sublevatus. ¶ Secundo, in non necessario vsu equorū. Sicut accidit illis qui per modicam leucam nolunt ire nisi equitent, qui pro nihilo videntur pedes habere, cum non ambulent ex illis. Dauid; Pedes habent & non ambulabunt. Impotentiores videntur esse tales homines paralyticis, cum ire non possunt nisi habeant multos equos. ¶ Tertio, in nimia exquisitione equorum, sicut accidit illis qui equos volunt habere impinguatos ad pascēdum oculos hominū. ¶ Quarto, in superbo ornatu equorum: sicut accidit illis qui Christum dimittūt in pauperibus nudum & famelicum, & equos suos phaleris deauratis & deargentatis ornant.

De his quæ debent homines cohibere à tali superbia.

MVlta sunt quæ possent & debent homines cohibere à superbia ista. ¶ Primum est, multiplex comminatio quam facit sacra scriptura equitātibus. Vnde Zach. 10. Cōfundentur ascensores

fores equorū. & 12. eiusdem: In die illa, dicit Dominus, percutiam omnē equū in stupore, & ascensorem eius in amētia. In stupore. dicit glos. ita vt qui viderint percussos stupeant, & ascensores eorum pressi magnitudine periculi vertantur in dementiā. Et Esa. 31. Væ qui descēdunt in Aegyptum in equis sperantes. ¶ Secundum est exemplum Christi, qui non legitur equitasse, sed semel tantum asinasse, & tunc ibat ad mortem suam, in signū quòd multi equitando tendunt ad mortem æternā. Multum deberet mouere homines exemplum illud Zachar. 9. Ecce rex tuus veniet tibi iustus & Saluator: ipse pauper & ascēdens super asinam & super pullum filiū asinæ. Et disperdam quadrigam Ephraim, & equum de Ierusalem. Dispergere deberet exemplum istud de ecclesia Dei equū. Mirum est quòd non erubescit seruus ire equester, ex quo dominus vadit pedes. Bern. Intolerabilis impudentiæ est, vt vbi sese exinaniuit maiestas, inflettur vermiculus, & tumescat. ¶ Tertiū, exempla sanctorū. Indecēs enim est ex quo filij Dei, scilicet viri iusti pedites incedunt, seruos diaboli equites incedere. hanc peruersitatem dicit Salomon se vidisse, Ecclef. 10. Vidi seruos in equis, & principes quasi seruos ambulantes super terrā. ¶ Quartū est hoc, quòd cum equitaturæ habeantur à superbis ad gloriā, tamē diligenter aspicienti potius cedunt ad ignominiam. Vnde frater Guido Cartusiensis: Quomodo non gloriatur de fortitudine, qui gloriatur de infirmitate? Equus qui te fert, infirmitas tua est: fortitudo esset si eum ferres. ¶ Quintū est hoc, quòd superbia ista apostasia est infidelibus. Abrenūtiauerunt enim pōpæ diaboli in baptismo. vnde pompaticè incedere, apostasia est ipsis. Amos 6. Væ vobis qui opulenti estis in Sion, & confiditis in

mon

monte Samariæ: optimates capita populorũ, ingredientes pompaticè domũ Israel. ¶ Sextũ est hoc, quòd superbia ista multum cõstat, & parũ habet vtilitatis. quantũ cõstet hæc superbia, multi apertius legũt in libro experientiæ, quàm in libris scripturæ: multi enim depauperati sunt hac de causa. & merito depauperantur: quia carè emũt equos, & volũtariè equi comedũt sup eos. Hic est enim vnus de velocioribus modis depauperandi aliquẽ, quãdo equi comedũt super eũ: nec solum superborũ equi comedũt sup eos, imò etiã comedũt eos, quando illi equi comedunt de rapina. Comedũt enim super animas pauperũ. Vnde hoc modo loquẽdi, quo aliquis dicitur comedere palliũ suũ, quãdo comedit illud pro quo pallium suum impignoratũ est, possumus dicere quòd superborũ raptorũ equi comedũt eos. Nõ multũ etiã vtiles sunt hujusmodi equi, cũ facilius sine equo perueniatur ad cœlestẽ patriã, quàm in equo. Facilius enim fugit aliquis, & effugit manus hostiũ infernalium sine equo, quàm cum equo. Vnde Esa. 30. dicũt mali: Super equos ascẽdemus. Et subditur: Ideo velociores erunt qui persequẽtur vos. Nec solum parũ vtiles sunt equi superbis, imò etiam valde nociui sunt eis. cùm enim illis sint alligati vinculo vani amoris, ipsi trahũt eos ad patibulũ infernale. Merito in inferno punietur qui proprijs expẽsis equos pascit à quibus illuc trahitur. ¶ Septimũ est, amor pauperum. Timẽdum est ne Deus multum offẽdatur, quoniã subtrahitur oris suo in pauperibus, vnde equi impinguantur.

De superbia quæ apparet in familia. CAP. XX.

NOTANDVM quòd tria possunt esse reprehensibilia in familiam alicuius potentis. ¶ Primum est, multitudo. vnde

Ecc

Eccl.5. Vbi multæ sunt opes, multi & qui comedunt eas, & quid prodest possessori, nisi quòd cernit diuitias oculis suis? ¶ Secundum est, vita inhonesta. vnde Bernard. Nec te dixeris sanum dolentem latera: hoc est, ne te dixeris bonum malis innitentem. Non tuta est bonitas tua obsessa malis, non magis quàm sanitas vicino serpenti. & Dauid in Psal. Oculi mei ad fideles terræ, vt sedeant mecũ: ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam, &c. ¶ Tertium est inutilitas. Fatuum enim est habere familiam sibi inutilem. Prouerb.14. Iracundiam regis seruus inutilis sustinebit. Mat.25. Seruũ inutilẽ proijcite in tenebras exteriores, & sicut diximus prius, Christianos qui pompatici sunt quãtum ad multitudinem equorum, apostatas esse & *transgressores* baptismatis quo promiserunt abrenuntiare pompis diaboli: sic possum dicere de illis qui pompatici sunt, quantum ad magnam familiam, qui gaudent de multitudine familiæ sequentis eos. Tali fatuitate laborãt quasi laborat ille qui deferens mel, gauderet eo quòd multæ muscæ sequerentur eum. Sen. Multi aliquem comitantur, mel muscæ sequuntur, cadauera lupi, frumenta formicæ, prædam sequitur turba ista, non hominem. Quandoq; familia, quam credit superbus esse suam, potius est familia diaboli, custodiens eam diabolo: vendit etiam eam diabolo, dum procurat quòd ipsa corrumpatur in iudicio vel alio modo: quandoq; etiam viuum sepelit eum dum ei adulatur. Vnde Greg. loquẽs de illo verbo Mat.8. Sinite mortuos sepelire mortuos suos. dicit, Mortuus mortuum sepelit, cum peccator peccatorem aggere adulationis premit. Familia etiã superbi eum comedit, dum temporalia quæ illi

illi vnita sunt per amorem consumit. vnde Aug. Nimij amatores temporalium fecerunt ea membra sua. Vnde vsualiter solent dicere auari cum bona eorum comeduntur, se comedi.

De superbia conuiuiorum. CAP. XXI.

SVPERBIA conuiuiorum apparet, ¶Primò in hoc, quòd magni & diuites inuitantur qui non indigent, & pauperes relinquuntur: contra illud Luc. 14. Cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beatus eris, quia non habent vnde retribuant tibi: retribuetur enim tibi in retributione iustorum. ¶Secundo in hoc, quòd sunt multi ministri ibi in superbo apparatu. Qui autem gaudent de multitudine superborum ministrorũ, adhuc veniet hora quòd vellent habere vnum ministrum leprosum, nec poterunt habere. vnde Luc. 16. dicit diues qui erat in inferno: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum &c. Lazarus plenus fuit vlceribus, & tamen diues eius ministeriũ desiderabat, prò superbis ministris quos habuerat hic. Non gaudebat Dauid de talibus ministris, cum diceret: Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam. ¶Tertio apparet superbia in varietate ferculorum, & deauratione, & splendore eorundem ad vanam gloriam. Sen. Non magno constat nobis fames, sed ambitio. Idem: Iam non sunt homines dẽtibus, & ore, & ventre ad pompam contẽti: oculis quoq; gulosi sunt. ¶Quarto apparet superbia in vasis aureis & argenteis. Mira fatuitas quòd homines volunt habere vasa aurea, & argentea ad replendũ ventrẽ, qui est vas immunditiæ, cum ad replendũ vasa vinaria

quæ munda sunt, sufficiant mediocria seu vasa fi
ctea. ¶ Quinto apparet superbia in multitudine
musicorum instrumentorum. Iob 21. Tenent tym
panum, & citharam, & gaudent ad sonitum or-
gani. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad
inferna descendunt. Esaiæ 5. Cithara, & lyra, &
tympanum, & tibia, & vinum in cōuiuijs vestris:
& opus Domini non respicitis. scilicet iustitiam
quam faciet in die iudicij.

De superbia ædificiorum. CAP. XXII.

OTANDVM quòd circa ædificia sex possunt esse reprehẽsibilia. ¶ Primū est multitudo. Esa. 5. Væ qui coniungitis domū ad domum. Item reprehensibilia sunt ædificijs magnitudo, sumptuositas, & delectabilitas. Delectabilitas verò attenditur circa colores picturarū, & quantū ad caliditatem in hyeme, & frigiditatē in æstate. Ierem. 22. Væ qui dicit, Aedificabo mihi domum latam, & cœnacula spatiosa. ecce magnitudo. Qui aperit sibi fenestras. ecce delectabilitas. Et facit laquearia cedrina. ecce sumptuositas. Pingitq́; sinopide. Interli. id est, Christi sanguine. Itē reprehensibile est in ædificijs, quando de rebus iniustè acquisitis fiūt. Iere. 22. Væ q̄ ædificat domum suam in iniustitia. Itē reprehēsibile est in ædificijs intentio mala: quādo scilicet fiūt ad vanitatē, nō ad necessitatē. Sen. Domus munimentū sit aduersus infesta corpori: hāc verū sepes erexerit, an varius lapis gētis alienæ, nihil interest. Scitote homines tam bene culmo, quàm auro tegi. ¶ Contemnite cætera quæ superuacuus labor velut ornamentum ac decus ponit: mementote nihil præter animum esse mirabile, cui ma-

gno

gno nihil est magnum.
De his quæ deberent cohibere homines à superbia ædificiorum.

ITem notandū q sex sunt quæ debēt homines cohibere ab amore superborū ædificiorū. Primū est hoc, q illi q amāt ea, maledicti sunt, vt patet ex illo vbo Esa. 5. Væ q coniūgitis &c. & ex illo verbo Iere. 22. Væ q dicit, Aedificabo mihi domū latā. Multū esset maledictio Dei timenda in scriptura sacra, cū tātū timeatur maledictio facta ab aliquo sancto viro: & cū Dominus dicturus sit maledictis, Ite maledicti in ignē æternum. Mat. 25. Secūdū est hoc, q ædificia superba Deo sunt exosa. Vnde Amos 6. Iurauit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exercituū: Detestor ego superbiam Iacob, & domos eius odi. Magna peruersitas est, q homo superba ædificia amet, q Deus odit. Tertiū vero sunt exēpla & præcipuè exēplū Christi, qui in natiuitate sua pro domo habuit diuersoriū. In morte pro domo habuit sepulcrum. In vita sua nō habuit vbi caput reclinaret. Mat. 8. Vulpes foueas habent, & volucres cœli in ędificijs nidos: filius autē hominis non habet vbi caput suū reclinet. Ber. Intolerabilis impudētiæ est, vt vbi sese exinaniuit maiestas, infletur vermiculus & tumescat. Ad idem valere possunt exēpla sanctorum, qui in casulis habitauerunt. Vnde ad Hebr. 11. Fide Abraham demoratus est in terra repromissionis, tanquam in aliena, in casulis habitando cū Isaac & Iacob cohæredibus repromissionis eiusdē. Expectabat enim fundamēta habētē ciuitatē, cuius artifex & conditor est Deus. Item Paulus primus eremita visitatus est à beato Antonio, q quæsiuit ab eo, an adhuc Christiana religio ritus gentiū in ædificijs sumptuosis imitaretur: & audito quòd sic,

ipse flens deplanxit hanc superfluitatem, conquestus homines tantæ vanitati deditos: cũ Christianorum deberet esse cohortatio, dicẽtiũ: Non habemus hic permanentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Quidam etiam antiquorum habitabant in cauernis petrarum, alij in concauitatibus arborũ. Legitur etiam de quodam eremita qui habebat hospitium ad modũ sui sepulcri. Cũ imperator eum interrogasset, cur hospitiũ suum commensurasset corpori suo: Respondit, Sufficit hoc homini morituro: sic pueni sepulcrum. & addidit idẽ: Melius prosilitur de tugurio in cœlũ, quàm de palatio. ¶ Quartũ est, quia superba ędificia sæpe fiunt de iniurijs pauperũ. Ibi enim ponunt quæ deberent dari pauperibus. Hier. loquens de paulo: Nolebat, inquit, in his lapidibus pecuniã effundere, qui cum terra & seculo trãsituri sunt: sed in viuis lapidibus qui voluuntur super terrã, ex quibus magni regis ciuitas extruitur. ¶ Quintum est, quia sæpe ex rapinis & alijs iniustè acquisitis fiunt: vnde lapides & huiusmodi quæ sunt, accusabunt dominum domus apud Deum. Habacuc 2. Lapis de pariete clamabit, lapis qui inter iuncturas ædificiorum est, respondebit.

De fatuitate illius qui superba ædificia construit.

SExtum est, fatuitas quæ est in extruẽdis huiusmodi ædificijs: quod patet primo quòd cũ vita hominis breuior nũc sit, quàm antiquorũ, ipsi tamen magis sumptuosas domos volũt habere, quàm antiqui habuerint. Ipsi, secũdũ Hier. sic ędificãt, quasi semper victuri sint: sic autẽ comedũt & bibũt, quasi cras morituri, dicẽtes: Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Secundo ex hoc quòd pulchrũ stabulũ, scilicet habitaculũ corporis volũt habere, de domo verò cõsciẽtiæ, in qua

Deus debet habitare, non curant. Ipsi pulchras domos ædificāt in via, cum potius deberēt ædificare in patria. Ipsi domos ædificāt, quas sciūt ex necessitate ruituras. Matt. 23. dicit Dñs de ædificationibus tēpli: Amen dico vobis, nō relinquetur lapis super lapidē, qui nō destruetur. Et inter signa 15. dierum quæ præcedēt diē iudicij enumerat Hieronym. istud, quòd omnia ædificia ruent. Amos 3. Percutiam domum hyemalem cum domo æstiua: & peribunt eburneæ domus, & dissipabuntur ædes multæ.

De his quæ deberent cohibere claustrales à superbis ædificijs.

SPecialiter autem deberent cohibere claustrales à superbis ædificijs ista quæ sequuntur. Primo hoc, quòd cum ipsi sint iam mortui mundo, necessaria fuit eis sepulcra, potius quàm palatia. Secundo hoc, quòd solicitudinem circa huiusmodi solet sequi morum negligentia. Bern. Video quod non sine magno dolore videri debet, quosdam post aggressam Christi militiā, rursum secularibus implicari negotijs, rursum terrenis cupiditatibus immergi, cum magna cura erigere muros, negligere mores. Præterea, negligentia exteriorum ædificiorum signū est quòd claustralis diligentiā habeat circa interiora. Bernar. Animū intētum interioribus magis decerēt inculta & neglecta exteriora, quibus incola domus sanius alibi cōuersari dignoscitur qui circa exteriora sibi vilissimè denūtiat. Itē cōuersatio claustralium in cœlis debet esse: ideo nō ita solicitè debent ædificare in terra, sicut illi, quorū cōuersatio est in terra. Præterea, superbia ædificiorū est quædam inuitatio superborū hospitū à quibus claustrales superbiā addiscūt. Eccles. 13. Qui communicauerit superbo, induet superbiā. Verisimile est quòd

sic oportet claustrales habere domos humiliores alijs, sicut & humiliores vestes alijs. Et sicut color viridis, & rubeus, & varius, intolerabiles sunt in vestibus claustralium: sic huiusmodi colores intolerabiles videntur esse in domibus eorum. Quòd si aliquis dicat, quòd in huiusmodi condescenditur infirmitatibus hominum: Respondeo quòd tantum condescensum est in aliquibus claustris carnalibus hominibus & infirmis, vt penè omnes carnales facti sint. vnde Ber. Abiecta sancta simplicitate, quasi religiosas nobis quasdam curamus habitationum honestates, in quibus tantum est compassum animabus, vt penè in hoc omnes effecti simus animales. Idem: Admittantur animales, suscipiantur in omni beneuolentia charitatis, portentur in omni patientia benignitatis: sed qui eis compatiuntur, non eis conformentur, nec sic quærant eorum profectum, vt propter eos cogantur incurrere propositi rigoris in religione defectum. ¶ Item claustrales vt veri Israelitæ vel veri Hebræi debent esse, & reputare se peregrinos super terram. vnde ædificare debent non domos ad habitandum, sed tabernacula ad deferendum. Vnde Ber. Obsecro, in peregrinatione huius seculi, in militia super terram, non ædificemus nobis domos ad inhabitandum: sed tabernacula ad deferendum, vtpote citò euocandi & migraturi in patriam & ciuitatem. In castris quippe sumus, in alieno militamus, in alieno laboramus, facile est quicquid naturale est. Nunquid non facile est solitario, & sufficiens naturæ, & congruum conscientiæ, ipsum sibi cellam de virgis contexere, de luto plasmare, vndecunque operire, & decentissimè inhabitare? Quid amplius quærendum? Et si vsu sapiant huiusmodi delectationes, & sint qui vtantur tanquam non vtentes, tamen contemptu melius quàm vsu vincuntur

huiusm

huiusmodi affectiones. Idem: Ipsi de quibus soli-
citudo suorum vitiorum inducit contemptum, &
negligentiam omnium exteriorum. ipsi sibi aedi-
ficent formam paupertatis & sanctae simplicita-
tis speciem, nulla sic arctabit artificium industria
sicut eorum negligentia. Debent etiam claustra
les à superbis aedificijs cauere propter bonorum
exemplum. Humiles enim domus eorum, & pau-
peres, in alijs fraenant concupiscentiam, in alijs
verò circa amorem paupertatis efficiunt cōscien
tiam. Praeterea quando claustrales construunt su
perba aedificia, accidit frequenter vt ipsi con-
struant ea de mendacijs. Mittunt enim quaestua-
rios praedicatores. Construunt etiam ea de donis
male acceptis ab vsurarijs & raptoribus: à quo
periculo liberi sunt, quando domos humiles con
struere volunt. Si vero aliquis dicat, pulchritu-
dines domorum necessarias esse claustralibus ad
recreationem: Respondeo, quòd viri spirituales
potius debent delectari in aspectu coeli, quàm in
aspectu tecti: & potius debent admirari opera
Dei, quàm opera hominum. Legitur de beato
Bernardo, quòd ipse fleuerit, cùm videret tugu-
riola pastorum tecta culmo, similia casulis pristi
nis Cistercien. qui tunc incipiebant habitare in
magnis aedificijs. Pulchritudines istae forenses,
sicut dicit beatus Bernardus, cito propositū eneruant, & masculinum animum effoeminant.

De superbia librorum, & de octo quae valent ad eius detestationem.

CAPVT XXIII.

SEQVITVR de superbia librorum, qua specie laborant qui volunt habere libros deauratos. ¶ Octo verò sunt quae possunt va-

Digitized by Google

lere contra hoc peccatum. ¶Primo possunt valere contra hoc peccatum exempla, & præcipuè exemplũ filij Dei, q liber vitæ est, qui humiliari voluit vsq; ad hoc quòd nouissimus esset. Intolerabilis enim est superbia in alijs libris, ex quo Liber vitæ tantum humiliatus est. Dicit enim Hier. in primo prologo super Iob: Habeãt qui volunt veteres libros, vel in mẽbranis purpureis, auro argentoq; descriptos, vel vncialibus, vt vulgò aiunt, literis, onera magis exarata quàm codices, dummodo mihi meisq; permittãt pauperes habere schedulas, & non tam pulchros codices, quàm emendatos. Et Paulus 2. ad Tim. 4. Affer autem & tecum libros, maximè autem membranas. ¶Secundo verò hoc, quòd sapientia declamat corda humilia. vnde Matt. 11. Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Amat etiam verba humilia, sicut patet in verbis sacræ scripturæ, quæ valde humilia sunt. Amat etiam humilia corpora. Vnde sapiẽtes homines frequenter parui sunt. vnde Sapiens: Sæpe est sub palliolo sordido sapientia. Prouerb. 11. Vbi humilitas, ibi sapientia. Eodem modo amat Sapientia humilem scripturã. ¶Tertio hoc, quòd sacra scriptura humilitatem docet. Vnde humilitatẽ debet habere. Patere legẽ, ait Sapiens, quam tu ipse tuleris. Legem humilitatis præcepit sacra scriptura, vnde eam debet seruare. ¶Quarto verò hoc quòd puerilitas est aureas & argenteas amare literas, & in his delectari. Sen. Plerũq; est q non pueritia, sed, quod grauius est, puerilitas remanet. ¶Quinto verò hoc, q quasi quoddã spirituale adulteriũ est, quando amore amplectuntur pulchritudinem scripturæ quo deberent amplecti ipsam sapientiam. Vnde de illis potest exponi illud 2. Pet. 2. Habentes

oculos

Digitized by Google

oculos plenos adulterij & incessabilis delicti. Sapientia sponsa est intellectus nostri: vnde Sapientiæ octauo: Hanc amaui, & exquisiui eam à iuuentute mea, & quæsiui eam mihi sponsam assumere, & amator factus sum formæ illius. Scriptura verò quasi quædam ancilla est ipsius Sapientiæ. Vnde plus debet amari sponsa, quàm ancilla: id est, sapientia, quàm pulchritudo scripturæ. Vnde cauendum est ne ancilla tantæ pulchritudinis sit, quòd relicta pulchritudine sapientiæ animus fornicetur cum pulchritudine scripturæ. ¶ Sexto hoc, quòd valde impium est oculos suos pascere auro & argento, quando homo videt tot filios Dei famelicos. Visus plura habet vnde pasci potest, quàm gustus. Habet enim solem, & lunam, & stellas, & flores innumeros, & multa alia ex quibus pasci potest. Vnde valde impium videtur esse Christiano, cibi Dei subtrahere in pauperibus, vnde oculi eius delectetur. Ad quid depingit aliquis homines vel flores in libro suo? Nonne sufficiunt ei, homines & flores quos Deus creauit. ¶ Septimo hoc, quòd tales contumeliam inferunt sapientiæ, cum non putent dulcedinem eius sufficientem ad consolationem studentium: cum scriptum sit Ecclesiast. 23. Nihil dulcius, quàm respicere in mandatis Domini. Et Sap. 8. Intrans in domum meam conquiescam cum illa. scilicet Sapientia. Non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus illius, sed lætitiam & gaudium. ¶ Octauo hoc, quòd parum valet ista pulchritudo scripturæ: non enim hominē satiat. Vnde Eccle. 1. Nō satiatur oculus visu, nec auris auditu.

De superbia cantus, & his quæ sunt reprehensibilia circa cantum. CAP. XXIII.

Digitized by Google

OTANDVM ergo quòd circa cantum hæc sunt reprehensibilia. ¶Primo reprehensibile est, cũ quis nimis blãdam vocem quærit, vel ad gloriandũ, vel ad delectandũ. vnde Greg. Cum blanda vox quæritur, sobria vita deseritur. Augu. Quoties plus me delectat cantus, quàm res quæ cantatur, toties me grauiter peccasse cõfiteor. Item reprehensibilis videtur esse in cantu vocis fractio. Vnde in legenda sancti Sebastiani: Putásne illum inter Christicolas numerandũ qui tonsurã diligit, comam componit, sapores quærit, & vocem frangit? Fractio vocis signũ est fracti animi. Sicut reprehensibilis est crispatio crinium in hominibus, corrugatio vestium in mulieribus: sic videtur esse reprehensibilis fractio vocis in cantantibus. Et sicut ventus solet facere in aqua crispationẽ quãdã: sic vẽtus vanitatis hãc crispationẽ seu fractionẽ vocis vt frequenter facit. Talis cantus ob lasciuiã factus, similis videt esse cãtui illi de quo legitur Exo. 22. Vocẽ canẽtiũ ego audio, ait Moyses. Cũq; appropinquasset ad castra, vidit vitulũ & choros. In vitulo, q est animal lasciuũ, lasciuia intelligitur. Vnde cantus adorantiũ vitulũ, est cantus eorũ qui vocẽ frangunt ob lasciuiã. ¶Reprehẽsibilis est etiã in cantu nimia exaltatio vocis. Sicut faciũt illi qui potius volũt cãtare altè, q̃ aptè, qui tãtum volũt ascẽdere cantãdo, q quãdoq; frãgũt sibi collũ spiritualiter: vel quandoq;, ad literam, rumpunt se. quod ex superbia prouenit. Superbia enim plus audet, quàm possit. Reprehensibilis est etiam in cantu additio punctorum, vel subtractio: quasi enim quædam species barbarismi videtur esse hoc in cantu: sicut in dictione barbarismus fit ex addit

ditione vel subtractione literæ, vel syllabæ. In cantu etiam non videtur esse nimiũ approbanda vox falsa, præcipue in cantu claustralium. Et mirum est quomodo vox talis tantum placet quibusdam, cùm ipsa videatur adeò deformis quòd oportet eam abscondi inter alias voces: alioquin non esset decens vel decora.

Vnde & quomodo oritur superbia, & ex quibus bonis. CAPVT XXV.

POSVIMVS primã diuisionẽ superbiæ, & prosecuti sumus membra eius. Nunc consequens est, vt ponamus secundã & prosequamur. Diuisio verò ista sumitur secundũ ea ex quibus oritur superbia. ¶ Notandum ergo quòd superbia quandoq; oritur ex bonis naturæ, quandoq; ex bonis fortunæ, quandoque ex bonis gratiæ. Bona vero naturæ quædam sunt corporis, quædam animę. Corporis sunt ista, sanitas, fortitudo, agilitas, pulchritudo, nobilitas, libertas. Bona vero animæ naturalia sunt ista, rectitudo ingenij & velocitas, memoriæ bonitas, potestas tolerandi exercitium spirituale, naturalis dispositio ad virtutes; seu virtus naturalis. Bona vero fortunæ sunt bona exteriora, quæ sunt in potestate hominum, quæ ab hominibus possunt auferri: vt sunt diuitiæ, deliciæ, dignitates, laus seu gloria, & gratia humana. Bona vero gratiæ sunt scientia & virtutes. Ex istis bonis potest superbia nasci. Superbia enim nascitur ex pulchritudine. Vnde poëta: Fastus inest pulchris, sequiturq; superbia formã. Item nascitur ex nobilitate. vnde Sallustius: Commune malum nobilitatis est superbia. Similiter nascitur ex alijs bonis naturæ.

Item nascitur ex bonis fortunæ, sicut ex diuitijs. Vnde Aug. Vermis diuitū est superbia. Eccl. 40. Facultates & virtutes exaltant cor. Item nascitur ex bonis gratiæ, vt ex scientia. Sciētia enim inflat, secundum Apostolum 1. ad Corint. 8.

Quòd fatuus sit & impius, qui de bonis suis superbit. CAPVT XXVI.

PRIMO generaliter ostēdemus quòd valde fatuus est & impius qui de bonis suis superbit. Deinde ostēdemus de vnoquoq; prædictorum bonorū, quòd valde fatuū sit inde superbire. ¶Et possunt quinq; rationes assignari, quare fatuus sit & impius, qui de bonis suis superbit. ¶Primo, quia ipse quodāmodo inferior est etiā irrationabilibus creaturis in hoc, quòd illæ tantū sint in miseria pœnæ, ipse vero homo in miseria pœnæ & culpę. ¶Præterea, creaturæ irrationabiles vnicā debent mortē, post quam nihil omnino mali sentiunt: homo vero impius debitor est duplicis mortis, quia post trāsitoriā habebit æternā. vnde nō parū fatuus est peccator, qui de bonis suis superbit, superiorem se alijs hominibus reputādo, qui quodāmodo brutis inferior est. ¶Secūdo verò fatuus est qui de bonis illis superbit, in quibus eum ipsa bruta excedūt: sicut est fortitudo corporis, & agilitas. Ipsi etiam Iudæi & Saraceni & alij pessimi homines plus habēt de illis bonis, quàm ipse habeat. Et etiā ipsi dæmones de sciētia, quæ videtur esse vnū de maximis bonis quæ habent impij, plus videntur habere, quàm ipsi impij habeant. vnde valde fatuus est qui de bonis illis superbit, in quibus à dæmonibus superatur. ¶Tertio fatuus est impius, qui de bonis suis superbit,

cùm

cùm bona illa sint ei ad verecundiam verius, quàm ad gloriā. vnde Aug. loquens ad impiū, inquit: Nónne vides te debere erubescere de bonis tuis, si domus tua plena est bonis, & te habeat malū? ¶ Quarto fatuus est impius, qui de bonis suis superbit, quia bona ipsius ei bona non sunt. Sen. Nihil est homini bonum sine se bono. Estne bonū homini, quod est ei materia infirmitatis & impedimentum salutis? Sapiens: Omnia quæ extra nos sunt bona, quæcunq; fortè hominibus contingunt, non ideo laudantur, quia habuit quis ea, sed quia his honestè sit vsus. ¶ Ideo dicit Senec. quòd stulto nulla re est opus, nulla enim re scit vti. ¶ Quinto fatuus est impius qui de bonis suis superbit: quia tantum habet dispensationem in eis, & periculum ei inde imminet duplex. Periculum enim est ei si sortem amiserit: periculum etiam est ei si lucrum non reportauerit. Et de vtroq; districta ratio exigetur ab eo. Vnde qui de multitudine istorum bonorū superbit, ipse superbit de magnitudine oneris sui.

Quòd fatuū sit de bonis corporis sui superbire, videlicet sanitate, fortitudine, velocitate & pulchritudine, &c.

CAPVT XXVII.

PECIALITER verò fatuū est superbire de sanitate corporis. ¶ Primo quia ista sanitas momentanea est. Hodie enim qui sanus est, cras infirmus vel mortuus est. Iac. 4. Quæ est vita vestra? Vapor est ad modicum parens, &c. ¶ Secundo, quia corpus hostis familiaris est, & ideo multum nociuus. Nulla enim pestis efficacior est ad nocendum, quàm familiaris inimicus: ait Sapiēs. Non

Digitized by Google

Non debet ergo aliquis superbire propter sanctitatē corporis, sed potius timere. In maiori enim periculo est homo, cùm hostis eius sanus sit. ¶ Tertio fatuus est qui de hac sanitate superbit, cùm ipsa sanitas vt frequentius occasio sit infirmitatis animæ: sicut econtrario scriptum est Ecclesiast. 31. Infirmitas grauis sobriam reddit animā. Non est quare aliquis superbiat de sanitate pedis, si in capite infirmitatem habeat ad mortem: sic non est superbiendum de sanitate corporis, ex quo in anima infirmitas est ad mortē. Homo sanus corpore, infirmus mente, similis est pomo exterius sano, interius putrido. ¶ De fortitudine etiam corporis fatuum est superbire, cùm scriptum sit Sapiēt. 6. quòd fortioribus fortior instat cruciatio. Et cum cōtinua lucta sit inter spiritum & corpus. Caro enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Vnde quanto corpus fortius, tanto magis spiritui timendum est. Et ad literam hoc videmus frequenter, quòd fortiores corpore, infirmiores sunt mente. Minus enim resistere possunt iræ & luxuriæ & cæteris vitijs. Fatuum etiam est superbire de corporis velocitate, cum corpus sit velut equus quidam, in quo hostes infernales vt frequenter ducunt spiritum ad mortē ipsius, & vt frequentius quanto iste equus velocior est, tanto facilius spiritus ab hostibus suis capitur. Præterea in velocitate ista etiam à canibus superamur. Vnde fatuum est quòd homo de hoc superbiat, in quo canibus inferiorem se videt. ¶ De pulchritudine etiam corporis est fatuum superbire, cùm corpus sit velut quoddam sepulcrum. Augustin. Corpus peccatoris animæ mortuæ est sepulcrū. Vnde cum peccator de pulchritudine corporis superbiat, simile est ac si mortuus de pictura sepulcri superb

Digitized by Google

perbiat: simile est etiã ac si aliquis superbiat de pulchritudine sterquilinij niue cooperto.

Quòd fatuum sit de nobilitate generis superbire. CAPVT XXVIII.

E nobilitate etiam carnis fatuũ est superbire, cùm illa nobilitas valde contemptibilis sit. Multæ autem causæ possunt assignari quare ista nobilitas sit contẽnenda. ¶ Primo contẽnenda est, quia vt frequenter nobilitas carnis meliorem nobilitatem aufert, scilicet mentis nobilitatem. Sapiens: Nõ est quo sibi aliquis de nobilitate corporis vel generis blandiatur, si ex meliori parte sit famulus. ¶ Secundo contemnenda est, quia omnes sumus ex eodem patre & ex eadem matre: non legitur Dominus fecisse vnum Adam argenteum, vnde essent nobiles, & vnum luteum ex quo essent ignobiles: sed vnicum, & illum de luto plasmauit, ex quo omnes exiuimus. Vnde si aliquis ex hoc solo nobilis est, quia ex nobili patre, aut nobili matre: aut omnes erimus nobiles, aut omnes ignobiles: quia aut parẽtes primi fuerunt nobiles, aut ignobiles. ¶ Si ipsi fuerunt nobiles, ergo & nos omnes nobiles sumus, & etiam æquè nobiles sumus, cùm geniti ex æquè nobilibus æquè nobiles iudicentur. Si verò ignobiles fuerunt, ergo nos omnes ignobiles sumus, & æquè ignobiles, cùm geniti sumus ex æquè nobilibus. Malach. 2. Nunquid non pater vnus omnium nostrûm? nunquid non Deus vnus creauit nos? quare ergo despicit fratrem suum vnusquisque vestrûm? ¶ Tertio contemnenda est nobilitas carnis, quia ipse Deus contempsit eam.

Nol

Noluit enim ex nobilibus reges eligere in principio synagogæ, imò primum regem de post asinas assumpsit, scilicet Saul. Secundū, scilicet Dauid, de post fœtantes accepit. In tēpore etiā gratiæ potius voluit ignobiles eligere, quàm nobiles. vnde 1. ad Corint. 1. Ignobilia & contemptibilia mundi elegit Deus. ¶ Quarto verò cōtemnenda est nobilitas carnis, quia nō est illius qui de ea gloriatur, sed potius illorū à quibus ipse descendit. vnde Sen. Nemo in gloriam nostram vixit, nec quod ante nos fuit nostrum est, animus nobilem facit. ¶ Quinto verò contemnenda est nobilitas carnis, quia materia quam à parentibus contrahit aliquis, ratione cuius nobilem se credit, vile quid est, & immundum, & erubescibile, & opere immundo & erubescibili procedit ab eis. ¶ Vnde quomodo ratione illius materiæ habebit quis nobilitatem, cùm illa materia vilis fuerit? ¶ Quomodo audet aliquis dicere se nobilem generatione, cùm quilibet exemplo Iob possit dicere: Putredini dixi, Pater meus es, &c. Ideo merito nobilitas carnis contemnenda est, imò abominanda est. vnde Lucæ 16. Quod altum est hominibus, abominatio est apud Deum. ¶ Sexto contemnenda est nobilitas carnis, imò potius non est reputanda, cùm in veritate nobilitas non sit, sicut etiam ipsi philosophi reputauerunt. Senec. Nemo altero nobilior, nisi cui rectius est ingeniū, & bonis artibus aptius. Idem: Nihil aliud est nobilitas, quàm antiquatæ diuitiæ. Idem: Quid est eques, aut seruus, aut libertinus, nisi nomina ex ambitione vel iniuria nata? Item Plato ait: Neminem regem, nisi ex seruis oriundum esse: neminem seruum, nisi ex regibus. Omnia ista longa miscuit varietas, & sursum deorsum fortuna versauit.

Quòd

Digitized by Google

Quòd nullus sit nobilis ex eo quòd ex nobilibus parentibus sit generatus, rationibus ostenditur.

Rationibus etiã ostendi potest, quòd aliquis nobilis non sit ex eo quòd ex nobilibus parentibus genitus. Ex eadẽ enim radice exeunt vile & nobile. ¶ Flos farinæ & furfur ex eadem radice exeunt: tamẽ furfur cibus vilis est quo porci pascuntur, flos autẽ farinæ cibus nobilis est. Item ex eadem radice procedit spina & rosa. Rosa creatura nobilis est, quia non cessat benefacere hominibus qui sunt iuxta eam, suum gratum odorem vndique spargendo. Spina verò quoddam vile est, quia pungit ea quæ iuxta eam sunt. Sic ex eodem patre & ex eadem matre possunt nasci duo. Vnus tamen erit nobilis, alius ignobilis. Vnus ad modum rosæ non cessabit benefacere vicinis suis. iste nobilis erit. Alius erit spina in ignem infernalem mittenda, qui non cessabit pungere vicinos suos. hic erit ignobilis. Multis alijs exemplis potest idem ostendi. Ex eadem arbore nata sunt duo poma, quorũ vnum est sanum, aliud putridum, vel vermem habens. Item ex eodem libero arbitrio procedũt bonum & malum. Item si nobile esset quicquid à nobilibus procederet, omnes nobiles essemus, cùm omnes simus à Deo qui nobilissimus est. Mala. 2. Nunquid non Deus vnus creauit nos, &c. Item si omne quod ex nobili procedit nobile esset, ergo pediculi & aliæ superfluitates quæ ex nobilibus procedunt, nobilia essent. ¶ Septimo contemnenda est nobilitas carnis propter onus magnum quod ei est annexum. Nobilitas carnis quædã possessio est, quæ tanto censu onerata est quòd magni comitatus & archiepiscopatus non sufficiunt ad soluendum censum illum: imò præter hæc necesse est, sicut ipsi nobiles dicũt, quòd

Digitized by Google

ipsi impignorent regnum cœlorū, & seipsos diabolo pro censu isto soluendo. vnde multis nobilibus magis expediret quòd ipsi essent leprosi, quàm quòd essent in statu in quo sunt, sicut aliqui etiā ex eis recognoscūt. ¶ Octauo contēnenda est nobilitas carnis, quia est rei contēptibilis, scilicet corporis, quod est quasi quidā saccus immunditiæ plenus, sicut ea ostendunt quæ exeunt de sacco isto per foramina quinq; sensuū. Origenes: Vilis nobilitas quæ in locis tam turpibus generatur. ¶ Nonò contēnenda est nobilitas carnis, quia inferior videtur esse nobilitas ista quæ est in hominibus, nobilitate illa quæ est in canibus: cùm illa nobilitas quæ est in canibus, certa signa habeat exterius quibus agnoscitur: nobiles verò homines non habent certa signa necessariò quibus ab alijs hominibus dinoscantur. ¶ Decimo, contemnenda est nobilitas ista, quia ridiculosa est. Ridiculum enim est vnum seruum alijs seruis nobiliorem dicere, vel vnum rusticum nobiliorem alijs rusticis. Sicut filio cuiusdam diuitis Burgen. derisoriè dictum est à quodā quòd ipse esset de nobilioribus rusticis suæ ciuitatis. Sic cum corpus naturaliter seruus sit (datū est enim spiritui ad seruiendum) & naturaliter rusticum sit, cùm tot rusticitates ab eo quotidie exeant, ridiculum est corpus vnum nobilius dicere altero, vel vnum nobiliorem altero ex parte corporis. Vnum tamen bonum habet nobilitas quæ carnis dicitur esse, quòd quasi frenū est quoddam quod homines debet cohibere ne male agant. Hieronym. Nihil aliud video in nobilitate appetendum, nisi quòd nobiles quadam necessitate astringuntur, ne ab antiquorum probitate degenerent. Philosophus: Nobilitatis tantum ad hoc memineris, vt cum claritate generis,

ris, morum sanctitate contendas, & cum nobilitate corporis animi nobilitate proficias. Item: Laudatur in quibusdam quod geniti sint nobiles, in alijs quod nobilitatem virtute sunt assecuti. Pulchrum est respondisse nobilitati, pulchrum etiam humilius genus factis illustrasse. Item quidam vituperabat alium de genere suo, dicens: Tu es caput tui generis. Cui ille: Et tu es cauda generis tui. Item quidam sapiens, cum quidam ex patritio genere natus inferior factus ignobilitatem generis illi obijceret, inquit: Gaudeo quod ego ex me surrexi, tu ex te cecidisti: generis nostri vtrique sumus decus & dedecus. Et alius philosophus similiter alij obiurganti, respondit: Mihi obijcis profecisse: crimen meum imputas gloriæ; dum tuū imputas ignauiæ. ¶Et notandum est quod vera nobilitas animi est. Vnde illud: Nobilitas sola est animum quæ moribus ornat.

De animi nobilitate duplici. CAP. XXIX.

ANIMI verò nobilitas duplex est. Quædam naturalis, de qua Sen. Quis est generosus ad virtutem, bene à natura compositus. Alia nobilitas est gratuita, quando aliquis gratiā Dei habet, qua Dei filius est, quæ custodit eum vt nulli turpitudini seruiat. Tullius: Liber æstimandus est, qui nulli turpitudini seruit. Item Sapiens: De illa nobilitate glorieris, quæ filios Dei & cohæredes facit. Tunc ille nobilitatem suam integrā seruare se putet, si dedignetur seruire vitijs, & ab illis superari. A quo enim quis superatur, eius & seruus est. Bernard. An non seruus, cui dominatur iniquitas? Quantumcunq; aliquis ex no-

bilibus ortus sit, tamen ignobilis est si Deū contemnat, & noluerit ei seruire. Et ecōtrario quantumcunq; ignobilis ortus sit, nobilis tamen est si Deo seruiat. Vnde 1. Reg. 2. dicit Dominus ad Heli: Absit hoc à me: sed quicunq; honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

Quòd sex sunt signa veræ nobilitatis.

ET notandū est ꝙ sex sunt signa veræ nobilitatis. ¶ Primū est, liberalitas. Vnde Deus q̄ nobilissimus est, ipse est liberalissimus. Liberalitas eius tāta est, vt nō solū sua det, sed etiā seipsum: nec solum seruientibus sibi dat, sed etiā hostibus suis. Ipse enim solē suū facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Matth. 5. Ipse propter liberalitatē suā fecit quæcūq; facta sunt. Ad dandū enim fecit quæcūq; fecit. Creaturas enim rationales fecit vt eis daret, alias autē creaturas vt eas daret. Leo etiam, qui dicitur esse rex animalium, ꝙ animal nobile est, liberale est. Vnde Aristot. dicit ipsum esse animal cōmunicatiuū. Et sicuti liberalitas signū est liberalitatis: ita rapina signū est rusticitatis. Vnde multi hodie qui nobiles reputātur, rusticissimi sunt, cùm nō cessent auferre pauperibus & illis qui nō possunt defendere se, sicut magister Alanus ostendit quibusdā militibus. Legebat Alanus apud Montempessulanū, & audierūt milites vicini ꝙ tantus clericus esset, & quòd ad omnia interrogata respōderet: vnde accesserūt ad eū de cōmuni cōsilio, & quæsierūt ab eo quæ esset maxima curialitas. Qui respondit eis, quòd dare curialissimum esset. quo audito, omnes consenserūt responsioni eius. Ideo dicit Dominus, ꝙ beatius est dare, q̄ recipere: quia dare facit similē Deo, qui omnibus dat, & à nemine recipit. Ipse verò dixit eis, vt hab

habito consilio adinuicem dicerent ei, quæ inter omnes rusticitates maior esset. Qui habuerunt cōsiliū adinuicē, & nō potuerūt cōuenire in idē: vnde reuertētes ad eū, dixerūt quòd nō poterāt concordare. Quo audito ipse increpauit eos, dicens: Ego posuerā vos in via per quam possetis quæstionis vobis propositæ solutionē cognoscere. Si enim dare curialissimum est, auferre, quod est ei cōtrariū, rusticissimū est. Vnde vos qui incessanter aufertis pauperibus, rusticissimi estis. ¶ Secundū signū nobilitatis est, gratitudo seu recognitio beneficij. Et per contrariū ingratitudo seu beneficiorū non recognitio, signū rusticitatis est. Vnde patet quòd illi qui nobiles reputātur, qui Deum, qui eos præ cæteris hominibus honorauit, præ cæteris hominibus inhonorant, subditos etiam suos, qui multo sudore lucrantur vnde ipsi viuunt, & propter quos ipsi sunt in honore, incessanter opprimūt, rusticissimi sunt. Feris etiā videntur tales deteriores esse: feræ enim officia siue beneficia sentiunt, sicut ait Sen. ¶ Tertiū signum nobilitatis est, māsuetudo & misericordia in ea quæ sunt eis subiecta. Et hoc est vnū quod valde decens est in his qui potestatem habent. Vnde Sen. Nullū ex omnibus magis clementiā, quàm regē & principē decet. Item: iracūdissimæ ac pro captu pugnacissimæ sunt apes, & aculeū in vulnere relinquunt. Sed ipse rex sine aculeo est: noluit ipsum natura nec sæuū esse, nec vltionem quæ magno constaret petere, & iram eius inermem reliquit, exemplar hoc omnibus regibus linquens. Pudeat ab exiguis animalibus nos trahere mores. In signum huius mansuetudinis vel misericordiæ inunguntur reges Christiani. Philosophus: Maximam potestatē habens creatorem potestatis iuxta possibilitatem suam de-

bet imitari. In hoc autem Deum maximè imita-bitur, si nihil iudicauerit, quàm misereri, pretio-sius. Et sicut mansuetudo in subiectos, signum est nobilitatis: sic & crudelitas in subditos signum rusticitatis est, & seruitutis. Vnde Prouerb. 30. Per tria mouetur terra, & quartum quod nõ po-test sustinere, Per seruum cum regnare cœperit. Ouid. Asperius nihil est humili si surgit in altũ: Cuncta ferit dum cuncta timet, desæuit in omnes, Vt se posse putet, nec bellua tetrior vlla est, Quàm serui rabies in libera terga furentis. ¶ Quar-tum signum nobilitatis est, virilitas seu strenui-tas in eos qui repugnant. In signum huius datur ensis militibus nouis, quo gladio vti debent in hostes, non in subiectos. Multi vero ex istis gla-dio isto in subiectos vtuntur, quos deberent val-de diligere. Hi enim sunt qui iuuãt eos, qui etiam fratres eorum proprios impugnãt, hostibus vero Dei & ecclesiæ peccatis, sed & dæmonibus vel etiam ipsis persecutoribus ecclesiæ vniti sunt. Impietas talis, impietas diabolica est. Diabolus autem impius est in eos qui sibi seruiũt. ¶ Quin-tum signum nobilitatis est, timere opprobrium vel seruitutis, vel proditionis, vel alterius cu-iusq; turpitudinis. Multos tamen ex illis qui no-biles reputantur, videmus quòd non timent pes-simam seruitutem vitiorum suorum, vel dæmo-num, qui nõ erubescant confiteri se seruos vilis-simorum membrorum illorum, scilicet qui libi-dini deseruiunt, quæ seruitus indubitanter serui-tute leprosorum peior est. Non erubescũt etiam proditiose impugnare dominum illum à quo o-mnia possident, cuius expensis viuunt & vestiun tur. Et non erubescunt etiam omni immunditiæ peccati se exponere. Ex quo patet eos non esse nobiles, sed valde rusticos. ¶ Sextum signum no-

bilit

Digitized by Google

bilitatique est, cordis magnitudo qua quis modica contemnit, & magna appetit. E contrario verò signum rusticitatis est, amorem suum ponere in modicis, magna verò negligere. Vnde patet dominas illas, quæ potius volunt amorem suum ponere in vno misero milite, quàm in rege gloriæ, quòd ipsæ verè nobiles non sunt. Milites etiam non videntur nobiles esse, qui amorem suum in terra ponunt, contempto regno cœlorum, cum tamen tota terra quasi punctum sit respectu cœli: & quia plus habent de terra, quàm alij, nolũt aliquid habere de cœlo. Si ad aliquem pertineret terra vnius pauperis militis ex parte matris, regnum verò ex parte patris; nunquid non infelix esset, si contempto regno adhæreret illi terræ quæ eum contingeret ex parte matris? Sic infelices sunt illi milites, qui de regno cœlorum non curant, quod ad eos pertinet ex parte patris cœlestis, contenti terra ista paupertatis, quæ ad illos pertinet ex parte matris nostræ Heuæ. Pater noster Deus est, mater nostra Heua. Non sic faciebat Dauid in Psalm. Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram, &c.

De consuetudine illarum Ecclesiarũ quæ nolunt canonicare nisi nobiles.

CAPVT XXX.

STENSO quòd nobilitas carnis contemnenda sit, vel non reputãda, tangendum est aliquid de consuetudine illarum Ecclesiarum, quæ nolunt canonicare nisi nobiles. Vnde notandum est quòd consuetudo illa videtur esse reprehensibilis. Et videntur posse assignari sex causæ huius reprehensibilitatis. Prima causa est, peruersitas

Digitized by Google

quæ videtur esse in hac consuetudine, quæ peruersitas apparebit si respiciatur causa huius consuetudinis quam ipsi assignãt. Dicũt enim quòd ipsi habent multa temporalia quæ defensione indigent, nec habent regem, nec aliũ principem secularem qui eos defendat, ideo oportet nobiles canonicari qui possint ea defendere. Quibus respondeo, quòd sicut ecclesiæ eorũ habent temporalia, ita habent & spiritualia, quæ in infinitũ meliora sunt. Vnde si oportet aliquos nobiles canonicari ad defensionem temporaliũ, multo fortius oportet aliquos literatos & sanctos canonicari ad defensionem spiritualium. Si verò dicant quòd ibi sint aliqui ignobiles literati ad defensionem spiritualium, sed non canonici: Ex hoc apparet quòd ipsi bona temporalia præponunt spiritualibus, ex quo defensores temporalium canonicos constituunt & superiores alijs.

De quinq; peruersitatibus huiusmodi ecclesiarum.

ET possunt assignari quinq; peruersitates in huiusmodi ecclesijs. ¶ Prima est, quòd ibi est terra sursum, & cœlum deorsum. Cœlestia enim contemnunt, terrena verò multum appretiant: contra illud Prouerb. 25. Cœlum sursum, & terra deorsum. ¶ Alia peruersitas est, quòd pedes sunt in loco vbi deberet esse caput, & caput in loco vbi deberent esse pedes. Velut pedes ecclesiæ sunt qui circa terrena soliciti sunt: velut caput sunt qui regere habent ecclesiam, viri scilicet literati. Sed in his ecclesijs pedes sunt in capite, imò ipsi hostes in capite ponuntur. Thren. 1. Facti sunt hostes in capite. ¶ Tertia peruersitas est, quòd ecclesiæ huiusmodi faciem habent ad posteriora, & dorsum ad anteriora: ipsi iuxta verbum Hieremiæ facti sunt in retro, & non in ante. ¶ Quinta

ta autē peruersitas est, quòd ipsi latitudinē scuti qui debebat esse ex parte superiori, posuerūt ex parte inferiori: & ideo cōtingit quòd ferè omne caput languidum est: iuxta verbū Esa. ¶ Quinta peruersitas est, quòd sacerdotes inferiores sunt subdiaconis & diaconis: quod ridiculū est, sicut beatus Ber. dicit ad Eugeniū papā. Ridiculū est, inqt, quòd ministri nostri nostris se presbyteris anteferre conātur. Non hoc ratio habet, nō antiquitas habuit, nō cōsensit authoritas: & si de sua cōsuetudine colūna struitur, melius profectò illa quàm summus ordo cōtemnitur. ¶ Secūda causa reprehēsibilitatis est, indiscretio quæ videtur esse in huiusmodi cōsuetudine, quę indiscretio primo cōsistit in hoc, quòd quādo ipsi deberēt quærere, quis sit idoneus ad hoc vt sit canonicus, id est, regulariter regens se, & ad regimē plebis episcopū iuuans: ipsi quærūt, quis sit idoneus ad militiam. ¶ Secūdo in hoc, quòd quādo quærere deberēt, an persona sit idonea quæ canonicanda est: ipsi quærunt, quis pater eius fuerit. Vnde illis potest dici quod dicit angelus Tobiæ 5. Genus quæris mercenarij: an mercenarium? Indiscretio etiam eorum in hoc est, quòd ipsi credunt illud, qualis pater talis filius.: quod verum est in personis increatis, ad personas creatas extendunt: ibi enim frequenter fallit: frequenter enim est pater sapiens & filius fatuus, vt patet in Salomone, & Roboam filio eius. ¶ Tertio videtur hæc consuetudo reprehensibilis, quia valde nociua est ecclesiæ Dei. Canonici enim militares non bene custodiunt Christum, sicut figuratum videtur esse in hoc quòd milites male custodierunt Christum in sepulcro. Lapides sepulcri bene custodierunt milites, sed Christum perdiderunt. Vnde cantat ecclesia: Dicant nunc Iudæi, &c. Sic militares

Digitized by Google

canonici lapides castrorum bene custodiunt, sed Christum amittunt. Item ista consuetudo occasio ruinæ est in ecclesijs illis, quātum ad spiritualia. Vnde Prouerb. 17. Qui altam facit domum, quærit ruinam. Ista etiam consuetudo in ecclesijs illis in magna parte exhæredat Christum. Frequēter enim quando deberent institui ibi filij Dei, instituuntur ibi filij diaboli. ¶ Quarto videtur reprehensibilis consuetudo ista, quia Christo contraria est. Christus enim ignobiles elegit in ecclesia sua, vt essent humiles. 1. ad Corint. 1. Isti verò nobiles canonicant quasi velint ipsos esse superbos. Christus ex pastoribus & bubulcis elegit reges: isti verò ex regibus eligunt canonicos. Christus fundamentum ecclesiæ posuit humilitatem: ipsi vero econtrario fundamentum ecclesiæ ponunt superbiam. Tale fundamentum poneret diabolus si ædificaret. Quomodo implent tales illud verbum Domini, Ioan. 12. Qui mihi ministrat, me sequatur. Non sunt imitatores Christi, sed sunt quasi antichristi. Et 1. Ioan. 2. Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Bernar. Si omnis qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare: multo magis qui pro eo ambulare se dicit, qui pro eo legatione fungitur, qui ei ministrat, si eum nō sequitur, inexcusabilis est. Terrere potest tales illud Mat. 18. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Paruulus quantumcunq; nobilis sit, societatem pauperū non refugit: sic quantumcunq; aliquis nobilis sit in ecclesia Dei, societatem ignobilium non debet refugere. De societate hominum diuersorū generum in ecclesia Dei, videtur esse dictum illud Esa. 11. Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit.

Quia

Digitized by Google

¶ Quinto videtur esse reprehensibilis illa consuetudo, quia videtur esse Deo abominabilis. Altitudo enim secularis non videtur Deo placere. Vnde Luc. 16. Quod altũ est hominibus, abominatio est apud Deum. Abominationes Deo offerũt, qui nobiles tantũ canonicare volũt. Exo. 18. Abominationes Aegyptiorũ immolabimus Deo nostro. ¶ Sexto videtur esse reprehẽsibilis hęc cõsuetudo, quia filios diaboli filijs Dei pręponit, & generationẽ immundã generationi cœlesti, & nobilitatẽ putredinis præponunt cuiq; gratiæ Dei. Nullam autẽ sapientiã, nullã aliã gratiã nobilitati carnis adæquant. Vnde consuetudo eorũ non recipit dispensationẽ: quia secundum iudiciũ eorum non inuenit recõpensationem, quod non est absq; magna contumelia Dei. Sic porcus præponeret volutabrum luti, auro & lapidibus pretiosis. Ad sola temporalia videntur habere oculum ecclesiæ istæ, non solum in canonicorũ institutione, sed etiã in prælatorũ præfectione: quod omnino intolerabile videtur, saltem in altero horum deberet respectus haberi ad spiritualia.

Quòd fatuum sit superbire generaliter de qualibet re tẽporali, scilicet libertate corporis, &c. & bonis naturalibus animæ.

CAPVT XXXI.

VISO quòd fatuum sit superbire de nobilitate carnis, consequens est videre quòd fatuum sit superbire de alijs bonis quæ prius nominata sunt. ¶ Notandum est ergo, quòd fatuum est superbire de libertate corporis, cùm corpus sit seruus maleuolus, & ideo tortura & compedibus dignus: iuxta illud Ecclesiast. 33. Seruo maleuolo tortura & comp

compedes, &c. De bonis vero naturalibus anſi-
mæ fatuum eſt ſuperbire: quia bona illa poteſt
homo habere ad malum ſuum ſicut ad bonum.
Vnde Bernar. Si in profeſsione religionis nouus
homo callidus eſt ingenio, ſi viget arte, ſi præemi
net intellectu, inſtrumēta ſunt hæc tam vitiorum
quàm virtutum. Non ergo refugiat doceri vti eo
in bono, quo & in malo vti poteſt. Fatuum eſt
etiam ſuperbire de diuitijs. Hoc enim eſt ſuper-
bire de hoc quòd habet maiorem molam ad col-
lum, quàm alij. Fatuum eſt etiam de poteſtate ſu-
perbire, cum ſcriptum ſit Sapient. 6. quòd poten
tes potenter tormenta patientur. Ibidem legitur,
quòd duriſsimum iudicium his, qui præſunt, fiet.
Et Auguſt. dicit quòd quanto quis in loco ſupe-
riori, tanto in periculo maiori verſatur. Fatuum
eſt etiam ſuperbire de gratia humana, cum ſcri-
ptum ſit Prouerb. vlt. quòd fallax gratia, &c. Fa-
tuum eſt etiam ſuperbire de gloria huius mundi,
cum gloria talis flos ſit decidens. Vnde Eſa. 28.
Erit flos decidens gloria exultationis. Puero-
rum eſt, flores colligere, quæ ex arboribus deci-
dunt, & inde lætari. Sic pueriles ſunt qui de glo-
ria huius mundi lætantur. Fatuum eſt etiam ſu-
perbire de ſcientia, cum ſcriptum ſit Eccleſiaſt. 1
Qui addit ſcientiam, addit & laborem. De ſcien
tia ſuperbire, eſt de lumine excæcari. Fatuum e
etiam eſt de virtutibus ſuperbire. Hoc enim e
de medicamine vulnerari. Gregorius: Qui d
virtutibus habitis extollitur, quaſi de medica
mento vulneratur.

De diuiſione ſuperbiæ ſumpta penes diuerſi tatem perſonarum. Et primò de ſuperbi miniſtrorum eccleſiæ in communi.

CAPVT XXXI

PO

Digitized by Google

POSITIS autem duabus diuisionibus superbiæ, consequenter ponenda est tertia, quæ sumpta est secūdum diuersitatē personarum in quibus est superbia. ¶ Notandum ergo quòd superbia diuidi potest in superbiam laicorum, & superbiam ministrorū ecclesiæ. Superbia verò ministrorum ecclesiæ potest subdiuidi in superbiam prælatorum & superbiam subditorum: vel in superbiam claustralium, & superbiam secularium clericorum. Sed de superbia laicorum nihil specialiter hic dicemus. Sed de superbia ministrorum ecclesię hoc modo tractabimus. ¶ Primo dicemus aliquid de ea in cōmuni. Secūdo verò aliqua dicemus specialiter de superbia prælatorum. Tertio verò dicemus aliquid specialiter de superbia claustralium.

Quòd superbia multum sit timenda ministris ecclesiæ.

NOtandum ergo est quòd superbia multum timenda est ministris ecclesiæ quinq; de causis. ¶ Primo, quia multas occasiones habent superbiendi. Vna occasio est, quòd ipsi sunt excepti à labore aliorum hominum. Vnde in Psalm. In labore hominum nō sunt, &c. Ideo tenuit eos superbia. Alia occasio est, libertas quam habent, quæ libertas aliquibus eorum est velamen malitiæ, cōtra illud 1. Pet. 2. Quasi liberi, & nō quasi velamen habentes malitiæ libertatem. Tertia occasio est, reuerētia quæ exhibetur eis, eo quòd sunt ministri summi regis, & vicem eius gerunt in terris, & contemptum eorum Deus reputaret contemptum suum: iuxta illud Luc. 10. Qui vos spernit, me spernit. ¶ Secundo timenda est superbia in ministris ecclesiæ, quia multum displicet

Deo in dis. Vnde Prouerb. 6. Sex sunt quae odit Deus, & septimū detestatur anima eius, Oculos sublimes: Oculi sublimes clerici superbi sunt. Et Sopho. 1. Et erit: in die hostiae Domini, visitabo super omnem qui arroganter ingreditur super limē. Dies hostiae Domini erit dies iudicij, quando Dominus mactabit incrassatos, impinguatos, dilatatos. Tunc Dominus visitabit super clericos superbos. Nec mirum si Dominus odiat superbiam in ministris suis, cum proprium signum sit superbia ministrorū diaboli: iuxta illud Gregorij, Euidentissimum signum reproborum est superbia, humilitas electorum. Non parum doleret princeps aliquis, si in castro suo vexillum inimici sui videret. ¶ Tertio valde timenda est eis superbia, quia valde contraria est officio eorum. Ipsi enim sunt quasi custodes scientiae & vasa gratiarum. Vnde Malachiae 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Propter hoc quòd custodes sunt scientiae, necessaria est eis magna humilitas. Aqua enim sapientiae ad vallem humilitatis confluit. Prouerb. 11. Vbi humilitas, ibi sapientia. Propter hoc etiam quia vasa gratiarum sunt, necessaria est eis magna humilitas. Sicut enim vas non est idoneum aliquid recipere absq; cōcauitate: sic aliquis non est susceptibilis gratiae absq; humilitate. 1. Petri vlt. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Propterea oportet ministros ecclesiae esse familiares Deo: ad quod etiam multum valet humilitas. vnde Glos. super illud Psal. Iuxtà est dominus his qui tribulato sunt corde. Altus quidem est Dominus, sed vicinatur humili, & non se erigenti. Necessaria etiam est eis humilitas propter seruitium quod debent hominibus

exhib

exhiberet. Horum enim est abluere sordes spirituales hominum: quod figuratum est Ioan. 13. in ablutione pedum. Ideo summus inter ministros ecclesiæ, seruum seruorum se vocat humiliter. ¶ Ergo oportet quod se habeant vt à pauperibus & humilibus non timeantur: sed audeant ad eos accedere confidenter, & vt solatium pauperes habeant in humilitate eorum: quia secundum verbum Augustini, Magnum solatium est membris ex capite. Magnum solatium est subditis, qui in humilitate sunt, si videant prælatos suos in simili vel maiori humilitate. ¶ Quarto timenda est eis superbia, quia multi ex eis non habent vnde pascant superbiam, nisi hoc faciant de spoliis pauperum. Bona enim ecclesiæ, bona pauperum sunt. Præterea valde indecens est superbia in eis, cum ipsi de eleemosynis viuant, & eleemosynas pauperum & miserabilium personarum quotidie edant. ¶ Quinto timenda est eis superbia, quia peccatum superbiæ in eis scandalizat populum, cum sit manifestum. Incontinentia & alia peccata possunt ipsi abscondere, sed superbiam exteriorem in vestibus & similibus consistentem non possunt ipsi abscondere.

Persuasiones contra superbiam ministrorum ecclesiæ.

SEd contra has & similes persuasiones quæ sunt ministris ecclesiæ vt caueant superbiam exteriorem, dari solet quadruplex responsio. ¶ Prima est, quod Dominus intuetur cor, & humilitatem cordis requirit, & humilitatis interioris magistrũ se profitetur, Matt. 11. dicens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Et ideo videtur minimè quibusdam necessaria humilitas exterior. ¶ Secunda responsio solet esse, quod licet homini pulchritudinem [illegible] exteriorem habere secundum

mod

modulum personæ suæ, & mores eorum inter quos viuitur: quod videtur sumptum esse ex Glos. super illud 1. ad Timot. 2. Non in tortis crinibus, quæ dicit sic: vt in his omnibus vltra medulum personæ suæ & mores ecclesiæ, monẽdæ ne concupiscentiæ studeant. ¶ Tertia responsio solet esse, quòd in huiusmodi honor ecclesiæ quęritur. ¶ Quarta est, quòd ipsi non faciant hoc amore vanæ gloriæ: sed vtantur talibus tanquam non vtentes.

A corde humilis personæ de facili non procedit superbia exterior.

SEd contra primam responsionem primo videtur esse hoc, quòd nõ potest esse de facili quòd à corde perfectè humili exterior superbia procedat. Sicut enim arbor bona non potest malos fructus facere, vt legitur Matt. 7. sic nec cor humile superbiam à se producit. Ex fructu siquidem arbor cognoscitur, vt legitur Matt. 12. Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus? Sic nec ex humilitate cordis procedit superbia operis: quia sicut vulgariter dicitur, Non potest exire de sacco, quod ibi non continetur. Quis credet mulieri si asserat se castam mente, ex quo homo videt eam fornicari corpore? sic quomodo potest credi alicui de humilitate cordis, ex quo tanta superbia apparet exterius?

Quòd clericis non sola sufficit interior humilitas.

PRæterea non videtur clericis sufficere interior humilitas multiplici ratione. ¶ Primo, quia oportet eos vitare scandala infirmorum. Et sicut tangit Apostolus de illo qui coram infirmo comedebat idolis immolatum, quòd peccaret scandalizando infirmum, qui credebat hoc fieri cum veneratione idoli: licet ille qui sciens erat.

idol-

Idolum non veneraretur, sed contemneret. Sic ille qui vestes superbas coram illo defert, qui credit quòd ipse faciat propter vanam gloriam, licet ipse non faciat hoc tali causa, tamen ipse peccat, vt videtur, ipsum scandalizando. 1. ad Corinth. 8. Si quis viderit eum qui habet scientiam, in idolio recumbentem, nónne conscientia eius cùm sit infirma ædificabitur ad comedendũ idolothyta? Et peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est? Sic enim peccantes in fratres, & percutientes conscientiã eorum infirmam, in Christum peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in ęternum. Sic minister ecclesiæ debet dicere: Si vestis pretiosa scandalizat fratrem meum, non deferam eam in æternum. ¶ Secundo sufficit humilitas interior clericis: Quia ipsi debent Christum imitari, qui non solùm habuit interiorem humilitatem, sed etiam exteriorem. Ipse enim, ad literam, pedes iuit, regnum fugit, vt legitur Ioann. 6. Pedes discipulorum lauit. Ioann. 13. Societatem pauperum elegit, vbi caput reclinaret non habuit. Matt. 8. Ad imitandum Christum monentur ministri Christi. Ioã. 12. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Et 1. Io. 2. Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. ¶ Tertio nõ sufficit clericis humilitas interior, quia oportet eos exemplum humilitatis dare aliis. vnde Ioann. 21. ter dictum est Petro, Pasce oues meas. Pasce verbo, pasce exemplo, pasce temporali subsidio. Exemplo autem humilitatis quomodo pascet, qui humilitatẽ exteriorem non habet? Ad humilitatẽ exteriorẽ monemur 1. Pet. 5. Omnes inuicẽ humilitatẽ insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Et ibidem paulò

VVV

ante: Neq; dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. Exemplum superbiæ ostendere hominibus, hoc est pascere dæmones & nō oues. Bernardus ad Eugenium papam: Tu pastor procedis deauratus, tam multa circundatus varietate: oues quid capiunt: si auderem dicere, dæmonum magis quàm ouium pascua hæc. Sic faciebat Petrus? sic Paulus ludebat? Idem: Petrus nescitur processisse aliquando vel gemmis ornatus, vel sericis, non tectus auro, nec vectus equo albo, nec stipatus milite, nec circunstrepentibus septus ministris: neque hic tamen credidit satis posse impleri salutare mandatum, Pasce oues meas. ¶ Quarto non sufficit interior humilitas clericis: quia non solum à malo, sed ab omni specie mali eos abstinere oportet: iuxta monitionem Pauli 1. ad Thessalonicēses vltimo. Ab omni, inquit, specie mala abstinete vos. Ad hoc autem quod Dominus dicit, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, &c. Dicendum, quòd hoc dicitur ad ostendendum quòd humilitas cordis necessaria sit, & non ideo quòd sufficiat sola: sed dicitur hoc contra hypocritas, qui solam iustitiam exteriorē habere solebant. Matthæi 24. Væ vobis Pharisæi & hypocritæ, qui mundatis quod deforis est calicis & catini intus autem pleni estis rapina & immunditia. Et Ecclesiastici decimonono: Est qui nequiter se humiliat, interiora autem eius plena sunt dolo. Contra hoc verò quod dicitur, quòd licet alicui habere has pulchritudines exteriores secundum modum suæ personæ, videtur esse illud Ecclesiastes tertio: Quanto maior es, humilia te in omnibus. qui dixit in omnibus, nihil excepit. Et Lucæ decimoquarto: Cum inuitatus fueris, &c. recumbe in nouissimo loco, non dixit, in medio lo

co

eo, sed in nouissimo. Praeterea qui praeeminet in dignitate, debet praeeminere & virtutibus. vnde debet esse excellentioris humilitatis: virtutes enim sunt aequales. Contra hoc vero quod dicitur, quòd homo debet se conformare moribus hominum inter quos viuit, est illud: *Nolite conformari huic seculo.* Praeterea quando aliquis est in aliqua religione dissoluta, non debet respicere ad ea quae ibi seruantur, sed ad ea quae instituerunt antiqui patres vt ibi seruarentur. Ordinauerũt enim Petrus & Paulus etiam de mulieribus, quòd cauerent à pretioso ornatu. prima ad Timotheum secundo: *Non in tortis crinibus, aut auro, vel margaritis, vel veste pretiosa.* Et illud eiusdem sexto: *Habentes alimẽtum, & quibus tegamur, his contenti simus.* Non dicit, quibus ornemur, sed quibus tegamur. Et 1. Petri 3. *Quarum non sit exterior capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus.* Ad ea ergo quae secundum ordinationem eorum debent fieri respiciendum est, non ad ea quae fiunt. Praeterea, si quis episcopus vel presbyter in tali habitu in principio ecclesiae fuisset, multum reprehenderetur, & haberetur pro magno peccato & magna superbia. Quomodo ergo desijt esse peccatum quod superbia erat? Nunquid cõsuetudo peccandi aufert vel minuit peccatum? Imò potius hominem magis peccatorem constituit. Nunquid quod tunc fuit superfluitas & vanitas, modo factum est necessitas? Praeterea si viuendum est alicui secundum mores eorum inter quos viuit, secundum hoc si omnes superbi efficiuntur, omnes desinent esse superbi. Iam enim conformauit se moribus eorum inter quos viuit: & si omnes foetidi fiunt, iam nullus foetet: quod constat esse falsum. Sed hoc bene

verū est, vbi omnes fœtidi sunt, minus fœtor sentitur, secundum verbum Ber. Præterea si liceret etiam talibus vti, cauendum esset ei qui vtitur ne licentia sua alijs offendiculum fieret. Vnde 1. ad Cor. 8. dicit Apostolus illis qui immolata idolis comedebant sine veneratione idolorum: Videte, inquit, ne licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Et 1. ad Cor. 6. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Bernar. Sapiens opus suū trina consideratione præuenit. Primo considerat an liceat. Secundo, an deceat. Tertio, an expediat. Sed de hoc dictum est in tractatu de Auaritia. in cap. de pluralitate beneficiorum. Et in veritate non decent personas authēticas, quæ quasi quoddam speculum debent esse minoribus, vestes pretiosæ. August. Fateor, de pretiosa veste erubesco: non enim decet hanc professionem, nō decet admonitionem, non decet hæc mēbra, non decet hos canos. Contra responsionem eorū qui dicunt se talibus vti propter honorem ecclesiæ. Primò esse videtur quod dicit Greg. Nemo pretiosa vestimenta nisi ad inanem gloriam quærit. Præterea, non cedit ad honorem ecclesiæ quòd minister ipsius speciem superbiæ exterius ostēdat hominibus, sed potius humilitatem Christi: cum scriptum sit Eccl. 23. Magna gloria est sequi Dominum. Neq; sponsus ecclesiæ decorem exteriorē in ecclesia requirit, sed potius interiorē. Vnde postquam Dauid dixit, regem concupiscere decorem ecclesiæ, ipse volens innuere de quo decore intelligitur, subdit: Omnis gloria eius, scilicet filiæ regis, est ab intus. Ecclesia etiam dicit de se Canticorum primo: Nigra sum, sed formosa. Nigra est ecclēsia exterius, formosa verò interius. Quod etiam habitus ministrorum ecclesiæ manifestè exprimit. Habent enim capas

nig

nigras exterius, superpelliciam candidum deferentes sub capis: in quo ostēdunt se contemnere gloriam, & pulchritudinem exteriorem, & amare pulchritudinem & gloriam interiorem. Sed multi si veritatem in habitu suo ostendere vellent, potius capam nigram sub candido superpellicio deferrent, quàm ecōtrario. ¶ Præterea, qui dignitatem ecclesiasticam terreno honore volunt ornare, similes sunt illis qui aurum luto volunt ornare. Honor enim terrenus in comparatione ad dignitatē ecclesiasticā se habet vt lutū ad aurū. Cōtumeliam etiā videtur facere naturæ humanæ, & Deo, ad cuius similitudinem homo creatus est, qui talibus hominem ornare vult, vel honorare. Sen. Scitote tam bene homines culmo quàm auro tegi. Contemnite omnia quæ superuacuus labor vult, ornamentum aut decus poterit cogitare. Nihil præter animum est mirabile. Item cum aliquis non debeat sibi terrenam gloriam amare, videtur quòd similiter non debeat eam amare proximo, cum debeat proximum diligere sicut seipsum. Igitur nec debet eam amare ecclesiæ, cum ecclesia nihil aliud sit, quàm collectio fidelium. Præterea, quid quærunt ministri ecclesiæ in huiusmodi pulchritudinibus exterioribus? Quærunt ne ibi beneplacitum Dei, vel vtilitatem propriam, vel proximi? Si quærunt beneplacitum Dei, fatuè agunt. Deus enim spiritus est, & decor spiritualis placet ei. Hiero. Non tenera vestis, sed munditia mentis ornatum facit clericum. Multa etiā sunt quę cōstat magis placere Deo, vt sunt opera pietatis, in quibus possent expendi quæ in exteriori pulchritudine expēduntur. De huiusmodi expēsis, quæ pro pulchritudine exteriori fiunt, incertum est an Deo placeant. Tene certum secun-

dum verbum Augustini, & dimitte incertum. Item constat sanctitatem Deo placere. Illā enim expresse requirit Dominus Leuit. 19. Sancti, inquit, estote, quia ego sanctus sum. Et Apostolus 1. ad Thessal. 4. Hęc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. Si ergo quærunt Deo placere, sanctitatem honori, non honorem sanctitati debent præferre. Cuius contrarium in multis ministris ecclesiæ apertè quotidie videmus. Vnde Bern. Videmus omnem ecclesiasticum zelum feruere pro sola dignitate tuenda. Honori totum datur, sanctitati nihil: imò, quod plus est, de placitis Dei non curant, nec de propria salute, & plus grauarentur expendere denarium vnum pro amore Dei, & propria salute, quàm decem libras pro amore huius mundi. Bern. De placito Dei vltima mentio est, pro iactura salutis nulla cogitatio, nisi quod sublime est hoc salutare dicamus, & quod gloriam redolet, hoc iustū. Constat etiam quòd non vtilitatem proximi in hoc quærunt, cùm videant quòd in hoc potius proximum scādalizent, quàm ædificent. Vtilitas etiam propria non apparet ibi. Bene apparet quòd multū constāt talia, sed fructū quę consequūtur ex huiusmodi expensis, non videmus. Et hoc solum deberet sufficere ministris ecclesiæ ad cōtemptū talium. Sen. Omnibus consilijs & rebus faciamus quod solemus facere, quoties ad institorē alicuius mercis accesserimus, videamus hoc quod cōcupiscimus quanti deferatur. ¶ Præterea distinguamus diuersas intētiones, q in talib' pulchritudinibus possunt incidere, vt appareat vtrū aliquo modo talia ministris ecclesiæ licita sint. Et constat q si fiant propter luxuriam vel vanam gloriam, illicita sunt, Item si ex superbia fiant, scilicet intentione & desiderio excellendi alios, constat

ftat similiter quòd sint illicita. Si vero fiant vt erubescentia vitetur, quia erubesceret aliquis quòd non esset honorabiliter indutus sicut alij, neque in hoc casu absque culpa esse videtur. Non enim debent Christiani humilitatem Christi erubescere. vnde Bernardus: Grata ignominia crucis, sed ei qui Crucifixo ingratus non est. & dominus Lucæ nono: Qui autem erubuerit me, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum angelorum. Si verò talia fiant, & ministri ecclesiæ ab hominibus honorentur, videtur quòd hoc sit ponere laqueum simplicibus. Videntur enim simplices peccare, quando ministros ecclesiæ propter pulchritudinem vestium honorant. Ad quod videtur pertinere illud Osee 5. dictum ad sacerdotes: Laqueus facti estis speculationi. Qui homines propter vestes honorant, vel propter diuitias, videntur contemnere humanam naturam, cui vestes & diuitias præponunt. Videntur etiam Deum contemnere, ad cuius similitudinem homo factus est. vnde Iacobi secundo: Si introierit in conspectu vestro vir aureum annulum habens in veste candida, introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum qui indutus est veste pretiosa, & dixeritis, Tu sede hic bene: pauperi autem dicatis, Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum: nónne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices iniquarum cogitationum? Si verò ista faciant ministri ecclesiæ, ne dissimilitudine fugent homines à se, licet hæc intentio recta videatur, tamen neque sic omnino laudabiliter facere videntur. Sicut enim humilis habitus aliquos diuites forsitan fugaret: sic

pretiosus habitus pauperes ab eis fugat, vt non audeant ad eos accedere. Si verò ista faciant ministri ecclesiæ ne ab hominibus contemnătur, neque in hoc laudabiles videntur; cùm ad perfectionē pertineat spernere seipsum. versus: Spernere mundum, spernere nullum, spernere sese, Spernere se sperni, quatuor hæc bona sunt. Seneca: Aequo animo audienda sunt imperitorū conuicia, & ad honesta eunti contemnendus est ipse contēptus. Ber. Verus humilis non vult humilis prædicari, sed ciuilis reputari. Si verò talia faciant ne vilescat dignitas ecclesiastica, respondeo ꝙ magis vilescit, cùm cōspicitur in hominibus qui superbi apparent. Homines etiam illiterati non possunt credere quòd dignitas vel potestas ecclesiastica in hominibus sit, quos credunt esse malæ vitæ. vnde dicūt hæretici quòd sacerdotes praui non dant vera sacramenta. Prǽterea, si dignitas ecclesiastica sic seruāda fuit ne vilesceret, nunquid hęc ignorauit Christus? Quare ergo non instituit quòd apostoli & discipuli sui equitarent, & purpura & bysso induerentur? Nónne quod stultum est Dei, sapientius est hominibus? vt legitur 1. ad Corint. 1. Item quis nesciat quòd displicet sponso, si videat sponsam suam facere multas expēsas ad ornandū se, vt placeat adultero suo & inimico spōsi sui, ꝑcipuè si filij sponsi indigeāt illis ꝙ sic expēduntur: scilicet pauperes Christi, ꝗ esuriūt. Sponsus ecclesiæ Christus est: adulter vero mūdus iste, ꝗ inimicus Dei est adeò vt qui amicus vult esse mundi, inimicus Dei cōstituatur. Iac. 4. Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Deo? Qui ergo voluerit amicus esse huius mundi, inimicus constituitur Dei. Vnde verisimile est, quòd multū displiceat Deo quādo ministri ecclesiæ tot & tanta expendunt

Digitized by Google

dunt vt placeāt mūdo, cum videāt tot filios Dei esurire, & sitire, & nudos esse. Mirū est etiam cū qua conscientia multi magni prælati dicant versum illum in horis suis, Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam. cum corā Deo apertè mentiri videantur, ex quo permittunt ministros suos floribus coronatos, & alio superbo modo ornatos sibi ministrare. Præterea quæritur quare Dominus sacco vili carnis hominem induit, si saccum illum purpura superindui voluit. Quis illum mercatorem non reputaret fatuum, qui bagam suam de scarleto burello cooperiret, si voluntas sua esset quòd iterum super burellum scarleta poneretur? ¶ Cōtra quartam vero responsionem, qua dicunt ministri ecclesiæ quòd ipsi non amāt vanam gloriam, nec ad vanā gloriam talibus pulchritudinibus vtātur, sed habēt eas tanquā nō habentes, primo videtur esse verbū Greg. prius positū: Nemo enim pretiosas vestes, nisi ad inanē gloriā, q̄rit, vt videlicet cæteris honorabilior videatur. Nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, vbi à nemine possit videri. Secundo videtur esse contra illam responsionem hoc, quòd mirum est quòd vanam gloriam tam carè emunt, si eam non amant. Videmus ꝙ multi non libenter expenderent pro æterna gloria decem solidos, pro vana gloria centum solidos expendunt. Item si non amant vanam gloriam, quare ostendunt hominibus in habitu suo quòd ament, cùm in hoc ipso scandalizent eos? Quid prodest sermone ad humilitatem, & opere ad superbiam? cum secundum Bernardum efficacior sit vox operis, quàm vox sermonis. Præterea, nónne ministri ecclesiæ exemplum debent dare hominibus cōtemnēdi gloriā mundi, sicut & Christus fecit? Augustin. Omnia terrena con-

tempsit homo Christus Deus, vt ab hominibus contemnenda monstraret: & omnia aduersa sustinuit, vt sustinenda doceret. Quære etiam quędam alia pertinentia ad hanc materiam in tractatu de Auaritia in cap. de Prodigalitate clericorum. Illa etiam quæ dicta sunt prius contra superbum ornatum, & contra alias species superbiæ exterioris, possunt similiter valere contra superbiam clericorum.

De superbia prælatorum, & quòd multùm conandum sit contra eorum superbiam.

CAPVT XXXIII.

T notandum est quòd multum conandum est prælatis cõtra superbiam, & ad humilitatem. ¶ Primo, quia multum monet eos sacra scriptura ad hoc. Vnde Deut. 17. præcipitur de rege constituto super Israel, vt non eleuetur cor eius in superbia super fratres suos. Et Ecclesiast. 3. Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Et 32. eiusdē: Rectorem posuerunt te, noli extolli, sed esto in eis quasi vnus ex illis. Et Matth. 18. dicit Dominus ad apostolos, quorum locum tenent prælati: Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis à vestra elatione. Dicit Interlin. & efficiamini sicut paruuli, non introibitis in regnum cœlorū. ¶ Secundo monet eos ad hoc ipsa natura. Aurū enim quod pretiosissimū est inter metalla, contendit habere infimū locū: ponderosissimū est enim. Sic quāto aliquis superior sit, tāto ad humilitatē conari debet. ¶ Tertio verò quia ipse author naturæ monet eos ad hoc, qui cū esset summus, nouissimus virorum fieri voluit, iuxta illud Esaiæ 53. Desidera

derauimus eum virum despectum, & nouissimũ virorum. Bernar. Quid magis admirandum, quid amplius detestandum, quid grauius puniendum, quàm quòd videns Dei filium summũ in regno cælorum, nouissimũ factum in regno hominũ: vt quid apponat magnificare se homo super terrã? ¶ Quarto verò quòd valde pretiosa est & magnę virtutis in talibus personis humilitas. Bern. Cùm omni indifferenter personæ humilitas sit quædam turris fortitudinis à facie inimici, nescio quo pacto vis eius maior in maioribus, & clarior in clarioribus comprobatur. Idem: Nõ magnum est esse humilem in abiectione, magna prorsus & rara virtus humilitas honorata. ¶ Quinto verò quia ex hac parte prælati sunt debiliores. Ex illa parte præcipuè muniẽdum est castrum, ex qua parte debilius est. Ex illa parte præcipuè resistendum est hostibus, ex qua parte præcipuè impugnant. Sic quando aliquis videt se pronum ad aliquod vitium, vel à natura, vel alia occasione, ipse debet se multum flectere ad oppositum. sic enim faciunt, secundum verbum Sapientis, qui tortuosa lignorum dirigunt. Superbia enim multũ infestat prælatos. Perflant enim altissima venti. Superbia in quo loco nata, scilicet in cœlo, alta petit. vnde pauci sunt qui in dignitate veram humilitatem seruent. Quod patet in libr. Reg. vbi de tot regibus legitur, quòd excelsa non abstulerunt. ¶ Sexto, quia prælati maiori scientia & gratia indigent quàm alij, & ideo maius vas humilitatis eis est necessarium. Præterea prælati custodes sunt sponsæ: & ideo necesse est vt nec in habitu, nec in alio appareant in eis aliqua signa, vel lasciuię, vel luxurię. quod tamen valde male hodie seruatur. Bern. Intuere quomodo incedunt nitidi & ornati, circumamicti

Digitized by Google

bi varietatibus, tanquam sponsa procedens de thalamo suo. Nempe si quempiam talium repente eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis quàm sponsæ custodem. ¶ Et notandum quòd ad hæc duo prælati multum deberent niti, vt preessent vtiliter & humiliter: & infra hęc duo limitata deberent esse ea quæ ipsi iniungunt subditis. Sed sicut Bernardus dicit: Pauci profecto sunt qui vtiliter, pauciores qui & humiliter præsint.

De quadruplici superbia claustralium.

CAPVT XXXIIII.

QVADRVPLEX superbia in claustralib. solet inueniri. ¶ Prima species superbiæ est eorũ qui sapientes se credunt, & ideo sensu suo se regere volunt, & multũ sunt suæ voluntatis. De hac superbia dicit Bern. Superbia quantum illis prudens videatur esse, dimittenda est & abigenda. Si enim admittatur superbia, prima die qua incipit habitare, incipit leges dare. Prouerb. 26. Vidisti hominem sibi sapientem videri? magis spem illo habebit insipiens. Tales nolunt facere quod eis dicitur, etiã si prius habebãt voluntatẽ q̃ eis diceretur. Greg. Superba mens ad ea quæ nõ appetit, nullis adhortationib. flectitur: ad ea verò quæ appetit sponte, etiã cogi quęrit. Et hæc species supbiæ præcipuè periculosa est in nouitijs. vnde Ber. Nouitiũ prudentẽ, insipientẽ, sapiẽtem in cella diu posse cõsistere impossibile est. Stultus ergo fiat vt sit sapiẽs. Et hęc omnis eius sit discretio, vt in hac nulla ei sit discretio; hæc omnis eius sapiẽtia sit, vt in hac parte ei nulla sit. ¶ Secũda species superbiæ est eorum claustraliũ qui de

despiciunt seculares & peccatores, credentes se inquinari ex consortio eorum, similes Iudæis, de quibus dicitur Ioan. 18. qui non introierunt in prætorium, vt non contaminarentur, sed manducarent pascha. ¶ Timebāt enim se inquinari cohabitatione infidelium, & non timebāt se inquinari sanguine innocentis, scilicet Christi. Duces cæci excolantes culicem, camelum autem glutientes: vt dicitur Matth. 23. De talibus legitur Esa. 65. Qui dicunt, Recede à me, non appropinques mihi, quia immundus es. Isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. Deut. 23. Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus est: nec Aegyptium, quia aduena fuisti in terra eius. Isti non attendunt quòd in seculo aliquis potest ducere vitam religiosam, & aliquis in claustro vitam secularem: quod figuratum videtur esse Iosue 4. vbi præcepit Dominus quòd duodecim lapides sumerentur de medio Iordanis, & ponerentur in loco castrorum. Alios etiam duodecim lapides de sicco posuit Iosue in medio Iordanis. Aliqui enim seculares quo ad meritum sunt claustrales, & econtrario. Per lapides qui in fluuio erant, intellige eos qui sunt in fluxu huius mundi. Per illos qui in arido, intellige illos qui sunt in claustro. Gregor. In examine recti iudicis, mutat merita ordinum qualitas actionum. Et quidam in meliori ordine deteriores sunt: quia & isti sortem extremi habitus bene viuendo transcendūt, & illi superioris loci meritum non exequendo dimittūt vel diminuunt. Sancto Paphnutio oranti, cui sanctorum esset similis: Responsum est primo, quòd cuidam symphoniaco, qui quærebat victum arte cantandi. Et cum Paphnutius eum inuenisset, quæsiuit eum si aliquid meriti esset apud Deum. Qui respondit, se nihil meri-

minisse fecisse, nisi quòd cùm ipse latro esset, & quædam mulier esset capta, quam socij volebãt violare, restitit eis, & eripuit eam. Et alio tẽpore cum quædam mulier lamẽtaretur per eremum, eo quòd filij sui tenerẽtur in captiuitate, ipse errantem reduxit ad refectionem, & dedit ei trecentos solidos, quibus redemit maritũ & filios. Postea ille symphoniacus dimittens artem cantandi, intrauit eremũ, hortatu Paphnutij factus vir sanctus. Et cum mortuus fuisset vir symphoniacus, iterum orauit Paphnutius, cui sanctorũ similis haberetur. Et responsum est ei: Similis es primatrio vici huius qui est in proximo. Cũq; venisset ad eum, & inquisiuisset de vita eius, dixit se esse coniugatũ, & libẽter sedantẽ lites, hospitalẽ, qui non cognosceret vxorẽ nisi causa prolis, non raptorẽ, non lædentẽ vxorẽ, famulos, vel greges, vel fruges aliorũ. Et idem in hortatu Paphnutij venit ad eremum. Et cum mortuus fuisset, iterum dictum est ei, quòd similis esset cuidã negotiatori venienti ad se. Cui cum occurrisset Paphnutius, hortatus est eum ad eremum: qui acquieuit ei, & omnia distribuit pauperibus. Et nõ post multum tempus mortuus est. Et postea per vocem eius Paphnutio reuelatum est quòd esset citò moriturus & assumendus in coelum, & hoc nõ esset ideo ei prius reuelatum, ne fortè elatus aliquod damnũ sui laboris inde incurreret. Et mortuus est, alijs videntibus anima eius ab angelis psallentibus delata est in coelum. ¶ Tertia species superbiæ est eorum, qui volunt habere in claustro quæ non habebant in seculo: vt delicias, vel magnum nomen, contra hoc quod dicit August. Qui autem non habent, non ea quærant in monasterio, quæ nec foris habere potuerunt. Et iterum; Non erigant ceruicem, quia eis associantur

ad

ad quos foris accedere non audebant, sed sursum cor habeant, & terrena vana non quærant, ne incipiant monasteria esse vtilia diuitibus, non pauperibus, dum diuites illic humiliãtur, & pauperes illic inflantur. Quidã etiam qui ante claustri ingressum vix in suo vico vel oppido cogniti fuerant, pòst circũeuntes prouincias, & curias frequentantes, regum notitias & principum familiaritates assequuntur. Quarta species superbiæ est superbia eorũ qui in claustro gloriantur, vel superbiunt, vel de diuitijs quas habuerũt in seculo, vel de hoc quòd contulerunt eas claustro, vel de aliquibus quæ strenuè egerũt in seculo. Vnde Augu?t. Nec extollantur, si cõmuni vitæ aliquid de suis facultatibus contulerunt: nec de suis diuitijs magis superbiant, si eas monasterio partiantur, quàm si eis in seculo fruerentur. Et iterum: Quid prodest dispergendo dare pauperibus, & pauperẽ fieri, cùm anima misera superbior efficitur diuitias contẽnendo, quàm fuerat possidendo? Bern. Nonnũquam audiuimus aliquos de his qui religiose vestiti & religionem professi sunt, reminisci & iactitare mala sua præterita, quæ, verbi gratia, aliquando vel fortiter gladiatorio, vel argutè in literatorio gessere conflictu, siue aliud quidem secundum mundi facultatem fauorabile, secundum salutem verò animæ nocivum, perniciosum & damnosum secularis adhuc animi indicium est hoc: & humilis habitus qui gestatur à talibus, non sanctæ nouitatis est meritũ, sed priscæ vetustatis operculum.

De duodecim gradibus superbiæ secundum Bernardum. CAPVT XXXV.

PRAETER tres diuisiones superbię prius positas, sunt aliæ duæ diuisiones quæ videntur

quod

quodammodo pertinere ad peccatum superbiæ. ¶ Prima est, graduum superbiæ. Secūda verò est quorundam vitiorū quæ ex superbia procedūt. De vtrisq; ergo tractabimus. Sed primo de gradibus superbiæ. ¶ Notandū est ergo quòd duodecim sunt gradus superbiæ, quos beatus Bern. distinguit. ¶ Primus gradus est curiositas, quæ secundum Bern. his indicijs deprehenditur. Si videris monachum, de quo prius bene confidebas, vbi stat, ambulat, sedet, oculis incipientem vagari, caput erectum, aures portare suspensas, è motibus exterioris hominis interiorem immutatum hominem agnoscas. Oritur autem secundū Bernard. ista curiositas in alios ex incuria sui. vnde ipse ait: Dum anima à sui circunspectione torpescit, incuria sui, in alios curiosam eam facit. Idē: Quò à te curiose recēdis? Cui te interim committis? Nunquid audes oculos leuare in cœlum, qui peccasti in cœlum? Terrā intuere, vt cognoscas teipsum: ipsa te tibi repræsentabit, quia terra es, & in terram ibis. ¶ Secundus gradus est leuitas, quæ secundum Bernar. sic oritur ex gradu præcedenti. Monachus, qui sui negligens est, alios curiose circunspicit, dum quosdam suspicit superiores, quosdam despicit inferiores. In alijs quidem videt, quod inuidet, quod in alijs irridet: inde animus nulla sui cura grauatus, per superbiam ad alta se erigens, modo per inuidiam tabescit, nunc per excellētiam pueriliter hilarescit, & quòd superari se dolet, & quòd superare se gaudet, amor proprię excellētiæ facit. Quibus verò indicijs iste gradus perpendatur, Bernard. ostendit, dicens: Has animi vicissitudines nunc pauca & mordacia, nunc multa & inania, nunc risu, nunc luctu plena, semper verò irrationabilia indicant verba. ¶ Tertius gradus est inanis

lætitia, quæ secundũ Bern. sic oritur ex præceden-
ti. Monachus qui duos gradus superbiæ ascẽdit,
cùm gaudiũ videt interpolari tristitia, quam de
bonis alterius cõtrahit, impatiens suæ humilia-
tionis, fugit ad consiliũ falsę cõsolationis. Ex illa
parte qua sua sibi vilitas, & aliena excellentia
mõstratur, restringit curiositatẽ, vt in quo ipse vi
detur excellere curiosius notet, in quo alter præ-
cellit, semper dissimulet: vt dum deuitat quod
triste putatur, lætitia cõtinuetur. Deprehenditur
etiam iste gradus his indicijs, secundũ Bern. Rari
vel nulli gemitus sunt, vel lacrymæ. Putes, si at-
tendas, aut sui oblitũ, aut ablutũ à culpis: si in si-
gnis scurrilitas, in fronte hilaritas, vanitas appa
ret in incessu. Pronus ad iocum, facilis & prõptus
ad risum. Similis est vesicæ turgidæ vento, pũcto
perforatæ exiguo, quæ si stringitur crepitat, &
crebros sonitus reddit, vento nõ passim, sed stri-
ctim egrediẽte: Sic ventus vanitatis à monacho
non valens liberè egredi propter disciplinam si-
lentij, inter angustias fauciũ per cachinnos emit-
titur: & cum os obstruxerit, per nares sternutare
auditur. ¶ Quartus gradus est iactantia in multi-
loquio, quæ secundum Bern. ex præcedenti gra-
du sic oritur. Postquam vanitas crescere, & ve-
sica grossescere cœperit, necesse est vt ampliori
foramine laxato sinu ventositas eructetur, alio-
quin rumpetur. Deprehenditur autem gradus
iste his indicijs: Qui in isto gradu est, esurit & si-
tit auditores, quibus omne quod sentit effundat,
præuenit interrogãtem, non quærenti respõdet.
Ipse quęrit, ipse soluit, & verba collocutoris im-
perfecta præscindit. Pulsato signo breue cõque-
ritur interuallũ. Si de religione agitur, statim vi-
siones & somnia proferũtur. Laudat ieiunia, com
mendat vigilias, super omnia orationes exaltat.

Digitized by Google

Si ad ludicra sermo conuertitur, in his quantò assuetior, tanto loquacior inuenitur. Dicas, si audias, fluuium esse scurrilitatis os eius, ita vt seueros & graues animos in leuitatem cōcitet risus. ¶ Quintus gradus est singularitas quæ à præcedenti gradu sic oritur, secundum Bern. Turpe est ei qui se supra cæteros iactitat, si non plus cæteris agat aliquid vt vltra cæteros appareat. Perpenditur autem gradus iste his indicijs. Qui in hoc gradu est, plus sibi blanditur de vno ieiunio quod cæteris prandētibus facit, quàm si cum cæteris septem diebus ieiunauerit. Commodior videtur sibi vna oratiūcula peculiaris, quàm tota psalmodia vnius noctis. Dolet aliquem se pallidiorem & minus comedentem, pallorem suum & maciem in manibus & cætera quæ potest videre speculatur. Ad omnia sua strenuus, ad omnia communia piger. Vigilat in lecto, dormit in choro. ¶ Sextus gradus est arrogantia, quæ secundum Bernard. sic oritur ex præcedenti. Cùm ex his quæ singulariter agit, apud simpliciores eius opinio excreuerit, qui opera probant quæ cernunt, sed vnde prodeant non discernunt: dum miserum beatificant, in errorem inducūt. Credit quod audit, quid intendat non attendit. Obliuiscitur intentionē, dū amplectitur opinionē, vbiq; de omni alia re plus sibi quàm alijs credit: de se solo plus alijs quàm sibi credit, vt nō solū verbo aut operum ostentatione suam præferat religionem, sed intimo cordis affectu credat se omnibus sanctiorem. Et quicquid laudatum de se agnouerit, non ignorantiæ aut beneuolentiæ laudatoris, sed suis meritis adscribit. ¶ Septimus gradus est, præsumptio quæ sic ex præcedenti oritur secundum Bernard. Qui alios se præcellere putat, quomodo plus de se quàm de alijs non præsumat?

Digitized by Google

mat? Primus in consentibus residet, in consilijs primus respondet, non vocatus accedit, non iussus se intromittit, reordinat ordinata, reficit facta. Quicquid ipse non fecerit aut ordinauerit, nec refectum nec pulchrè ordinatum existimat. Iudicat iudicātes, præiudicat iudicaturis. Si cum tempus aduenerit, non promoueatur ad prioratum, suum abbatem aut inuidum iudicat, aut deceptum. Quòd si mediocris aliqua obedientia ei iniuncta fuerit, indignatur arbitrans non minoribus se esse occupandum, qui ad maiora se sentit idoneum. ¶ Octauus gradus est, defensio peccati, quæ secundū Bern. sic oritur ex præcedenti. Qui promptus ad omnia se cōsueuit ingerere, impossibile est aliquando non errare. Ad prælatum autem pertinet errantē arguere. Sed quomodo culpam suam confitebitur, qui nec esse putat, nec putari culpabilis putatur? præterea cum culpa imputatur, crescit, nō amputatur. Multis verò modis fiūt excusationes in peccatis. Aut enim dicit qui se excusat, nō feci: aut, feci quidē, sed bene feci: aut, si male, non multum male: aut, si multum male, non mala intentione. Si autē de illa conuincatur, aliena se nititur excusare suasione. Sed qui aperta defendit, quando occultas & malas cogitationes cordi suo aduenientes humiliter reuelaret abbati? ¶ Nonus gradus est simulata confessio, qui gradus quomodo ex præcedenti oriatur, Bernard. ostendit dicens: Nonnulli cum de apertioribus arguuntur, scientes quòd si se defenderent non crederentur, subtilius inueniunt argumentum defensionis, verba respondentes dolosæ confessionis: Vultus demittitur, prosternitur corpus, aliquas lacrymas si possunt sibi extorquent: vocem suspirijs, verba gemitibus interrumpunt. Nec solum talis obiecta non ex-

cusat, sed ipse quoq; culpam exaggerat, vt dum impossibile aliquid aut incredibile culpæ suæ ore suo additum audis, etiam illud quod ratū putabas, vix credere possis. Quomodo autem hæc simulatio perpēdatur, Bern. ostendit, dicēs: Vasa figuli probat fornax, & tribulatio verè pœnitentes discernit. Qui veraciter pœnitet, laborē pœnitentiæ nō abhorret. Cuius simulata cōfessio est, vna vel leui cōtumelia, aut exigua pœna interrogatus, iam humilitatē simulare, iam simulationē dissimulare nō potest. Murmurat, frendet, irascitur. Quāta putas tunc sit cōfusio in corde superbi, cum fraus decipitur, pax amittitur, laus minuitur, nec culpa diluitur. Tandem notatur ab omnibus, iudicatur ab omnibus, eoq; vehementius omnes indignantur, quo falsum conspiciunt quicquid de eo prius opinabātur. Tunc opus est prælato, vt eo minus parcendum illi putet, quo magis omnes offendit si illi parcit. ¶Decimus gradus est rebellio, quæ quomodo oriatur, ex præcedenti Bernard. ostendit, dicens de illo qui est in nono gradu. Nisi miseratio diuina eum respiciat, vt (quod valde difficile est talibus) vniuersorū iudicijs tacitus acquiescat: frōtosus mox & impudens factus, tanto deterius quanto desperatius in decimum gradum per rebellionem corruit, quiq; prius latenter arrogans fratres cōtemperat, iam patenter inobediens etiam magistrū contemnit. Sciendum nāq; quòd gradus duodecim in tres tantum colligi possunt: vt in sex superioribus sit contemptus fratrum, in quatuor sequentibus contemptus magistri, & in duobus qui restant, sit contemptus Dei. Item notandum est, quòd duo vltimi gradus in congregatione defendi non possunt. Deniq; vbi fratrum concordiam, aut magistri sentētiam monachus spernit, quid

quid ultra in monasterio nisi scandalum facit? ¶ Vndecimus gradus est libertas peccandi, per quam monachus cùm iam nec magistrum videt quem timeat, nec fratres quos reuereatur, tanto securius, quanto liberius sua desideria implere delectatur, à quibus in monasterio tam pudore quàm timore prohibebatur. Sed etsi iam fratres & abbatem nõ timet, nondũ tamen penitus Dei formidine caret. Hanc ratio tenuiter submurmurans adhuc voluntati proponit: nec sine aliqua dubitatione quæcunque primum illicita perficit: sed sicut is, qui vadum tentat, pedetentim, non cursim vitiorum gurgitem intrat. ¶ Duodecimus gradus est, consuetudo peccandi, qui sic oritur ex præcedenti secundum Bern. Postquàm terribili Dei iudicio prima flagitia impunitas sequitur, experta voluptas libenter repetitur, repedita blanditur. Concupiscentia reuiuiscẽte sopitur ratio, ligat consuetudo. Trahitur miser in profundum malorum, trahitur captiuus tyrannidi vitiorum: ita vt, carnalium voragine desideriorum absorptus, suæ rationis diuiniq; timoris oblitus, dicat insipiẽs in corde suo, Nõ est Deus. Iam indifferenter libitis pro licitis vtitur: iam ab illicitis cogitandis, patrandis, inuestigandis, animus, manus vel pedes non prohibẽtur: sed quicquid in cor, in buccam, ad manum venerit, machinatur, garrit, & operatur maleuolus, magniloquus, facinorosus.

De quibusdam vitiis quæ procedunt ex superbia, & aduersantur sanæ fidei.

CAPVT XXXVI.

DICTO de duodecim gradibus superbiæ, consequenter dicendũ est de quibusdam vitiis, quæ procedunt ex superbia

Dicemus autem tantummodo de quinque illorū licet sint multo plura. ¶ Primo dicemus de quibusdā erroribus qui sanæ fidei aduersantur. Errores enim ex superbia procedere solent. Quia sicut dicit Augustin. superbia meretur illudi. Et super illud Ierem. 49. Arrogantia tua, & superbia cordis tui decepit te. dicit glos. Omnis hæreticus, non ignorantia. ¶ Secundo dicemus de peccato irreuerentiæ. ¶ Tertio, de peccato inobedientiæ. ¶ Quarto, de peccato vanæ gloriæ. ¶ Quinto, de peccato hypocrisis. ¶ In primo vero capitulo non proponimus dicere de omnibus erroribus qui contrarij sunt sanæ fidei, quia hoc nimis longum esset: sed solū de quibusdā qui inueniuntur etiā in eis qui fideles videntur.

Quòd diabolus multum conatur seminare errores in ecclesia Dei.

IN primis verò notandū quòd diabolus multū conatur seminare errores in ecclesia Dei. Ipse enim quasi coruus, qui primò currit ad oculū cadaueris, lumen fidei multum conatur extinguere in homine. Cuius rei multæ causæ assignari possunt. ¶ Prima causa est, quia ipse scit postquā oculum fidei excæcauerit in homine, ipse potest hominē inducere in omne peccatū. Vnde quidā senex in Vitispatrū dixit, quòd quando operiūtur oculi animalis, tunc circuit ad molendinū, alioquin nō ambulat in circuitu molæ. Sic diabolus si operuerit oculos mētis, in omne peccatū inclinat hominē. quod figuratū est Iudic. 16. in Samsone, cui postquam Philisthæi eruerunt oculos, ipsi eum clausum in carcere molere fecerunt. ¶ Secunda causa est, quòd diabolus odit lucē fidei. vnde de ipso specialiter dicitur illud Ioan. 3. Qui male agit, odit lucem. Ipse est falsus mercator volens homines decipere, ideo tenebras

proc

procurat. Ipse etiam est deformis adulter: vnde ne deformitas eius videatur, procurat tenebras: iuxta illud Iob 24. Oculus adulteri obseruat caliginem. ¶ Tertia causa est, quòd diabolus eos qui sibi seruiunt, ducit ad patibulum infernale. Ipse enim sic remunerat seruientes suos, & ideo velat eis oculos ne videant quò ducantur. ¶ Quarta causa est hæc, quia ipse scit quòd si potest aliquē ponere extra viam fidei, quicquid postea ille faciet, inutile erit sibi quantum ad meritum vitæ æternæ. De via ista potest intelligi illud Psalm. Errauerunt in solitudine in inaquoso: viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. August. Bona opera præter fidem videntur mihi esse velocissimi cursus extra viam. ¶ Quinta causa est hæc, quod fides dexter oculus est animæ, qui si diabolus homini eruerit, ipsum inutilem ad pugnam reddit. Quod figuratum est 1. Regum 11. in hoc quòd dixit Naas Ammonites ad illos de labes Galaad: In hoc vobiscū fœdus feriam, vt eruam omnium vestrûm oculos dexteros. Cuius intentio erat, quòd dextris oculis erutis, cum operirentur sinistri scutis, ipsi inutiles fierent ad pugnandum. ¶ Item fides est fundamentum totius ædificij spiritualis, quo destructo scit diabolus quòd ædificiū spirituale spiritualiter destructum est. Item scit diabolus quòd extra fidem non sit locus propitiationis. Vnde cum ipse propitiationem homini inuideat (nollet enim quòd eam haberet, cum ipse non sit habiturus eam) ipse multum laborat ad hoc quòd extra fidem hominem ponat. Quisquis extra fidem est, gladiū iræ Dei habet euaginatum super se. Ioan. 3. Qui incredulus est Filio Dei, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Item quicquid extra fidē est, in mūdo isto quasi in diluuio perit. Quicquid est in

hoc mundo, extra fidem, est velut mare mortuum in quo nihil viuit. Vnde bona hæreticorum sunt velut poma quæ crescũt in arboribus circa mare mortuũ, quæ ante maturitatẽ sunt viridia: matura vero incisa, fauillam habent intus. Sic bona hæreticorũ vera bona videntur, sed ad vltimum ignis infernalis in eis inuenietur. Extra fidẽ nihil est quod placeat Deo in hoc mũdo: quia secundum Apostolum ad Hebr. 11. impossibile est sine fide placere Deo. Et Ierem. 5. Domine, oculi tui respiciũt fidem. Nihil etiam est bonũ homini in mundo isto absq; fide. Propter has causas diabolus multum conatur errores fidei cõtrarios seminare in ecclesia Dei. Et propter easdem causas multũ deberemus conari cõtra errores, & præcipuè prælati, quorũ negligẽtia errores vt frequentius subintrant: sicut dominus ostendit Matt. 13. dicens: Simile factum est regnum coelorũ homini qui seminauit bonũ semen in agro. Cum autem dormirẽt homines, venit inimicus eius, & superseminauit zizaniã in medio tritici. In dormitione hominum negligentia prælatorum intelligitur.

De quatuor erroribus in quibus etiam fideles videntur esse.

QVatuor vero errores inueniuntur etiã in his qui fideles esse videntur, per quos, errores diabolus innumeras animas ad inferos trahit. De quibus erroribus aliquid tangemus. Primus est, error diuinationis. Secũdus est, error maleficorũ. Tertius est, error supstitiosorũ remediorũ. Quartus est, error illarũ personarũ quæ credũt ea quæ fiunt in somno tantũ, & in spiritu, fieri in veritate, & corporaliter, sicut est error illarũ mulierum quæ dicũt se ambulare de nocte cum Herodiade.

De errore diuinationis, & quatuordecim speciebus eiusdem.

Cir

Circa primũ verò notãdum quòd diuini dicũtur quasi Deo pleni. Isti sibi attribuunt quod Dei est. Præsumũt enim prędicere futura, & reuelare occulta, quæ duo ad Deũ specialiter pertinent. ¶ Sunt autẽ multæ species diuinationis, ex quibus quatuordecim numerare sufficiat, licet sint multo plures. ¶ Prima fit in igne, & vocatur pyromantia, à pyr quod est ignis, & mãtia quod est diuinatio. ¶ Alia fit in aëre, quæ vocatur aërimantia. ¶ Tertia fit in aqua, quæ vocatur hydromantia. ab hydor, quod est aqua. ¶ Quarta fit in terra, quæ vocatur geomantia: à geos, quod est terra. ¶ Quinta fit per Pythones, in quibus spiritus malignus loquitur. Dicũtur autem pythones ventiloqui, à Pythio Apolline sic dicti. ¶ Sexta fit per mortuos suscitatos, quæ necromantia dicitur: à necros Grecè, quod mortuus dicitur Latinè: mantia idem est quod diuinatio. ¶ Septima est auguriũ, quæ attenditur in gestu & cantu & volatu auium. ¶ Octaua attenditur circa sternutationes. ¶ Nona circa somnia. ¶ Decima circa sortes quas falso dicunt apostolorũ. ¶ Vndecima circa variam inspectionem Psalterij, Euangeliorum, & aliarum scripturarum. ¶ Duodecima est mathematicorum, qui constellationes considerant, qui etiam dicuntur Magi. ¶ Tertiadecima est, eorum qui arioli dicuntur, qui in aris idolorum dæmonum responsa recipiunt. ¶ Quartadecima est, eorum qui vocantur aruspices, quasi horarum vel auræ spectatores, qui dies & horas in operibus agendis custodiunt. ¶ Regulariter autem tenendum est, quòd omnis diuinatio quocunq; modorum prædictorum fiat, vel alio simili prohibita est, maledicta à Deo & sancta ecclesia.

De his quæ faciunt ad detestationem huius peccati.

ET sunt multa quæ deberent homines cohibere ab hoc peccato. ¶Primum est, quòd hoc peccatum diabolicũ est. Diuini enim ad modum Luciferi similes volunt esse altissimo, dum prædicere volunt futura, quod ad Deum specialiter pertinet. Vnde Esa. 41. Priora & nouissima renuntiate mihi, & dicam quòd dij estis. Et est inuentum peccatum istud in mundo isto à dæmonibus. Vnde August. Hæc vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorũ in toto orbe terrarum plurimis seculis inualuit, & per inuentiones eorum inuenta sunt aruspicia, & augurationes, & ipsa quæ dicuntur oracula. Qui autem diuinis fidem adhibent, similes sunt illis angelis qui Lucifero superbienti cõsenserunt. Et sicuti Lucifer, eo quòd voluit esse Deus, & satanas factus est, & Dei aduersarius, similiter & angeli qui ei cõsenserunt, Dei aduersarij facti sunt. Sic & diuini qui volunt esse vt Deus, & qui eis fidem adhibẽt, Dei aduersarij & satanæ efficiuntur. Non parum offenderetur rex Franciæ erga eum qui regem se vellet facere in regno eius, & erga omnes qui ei consentirent. Oporteret quòd ille qui se regem faceret, cum rege pugnaret, vt videretur quis potentior esset: ita necesse erit quòd Deus pugnet cum diuinis, & cum illis qui consentiunt illis. Et sicut legitur Sap. 5. Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Ibidem legitur, quòd accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum: & acuet iram diram in lanceam: & tunc apparebit quis potentior erit, an ipse, an diuini. ¶Secundo deberet cohibere homines à peccato isto hoc, quòd sacra scriptura ita dissuadet illud. Vnde Leuit. 19. Ne declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini. Et ibidem: Non augura

gurabimini, nec obseruabitis somnia. Et Deuteron. 18. Non inueniatur in te qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atq; auguria, ne sis maleficus, nec incantator, nec pythones consulas, nec diuinos, nec quæras à mortuis veritatẽ. Et ad Gal. 4. Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos: timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis. ¶ Tertio deberet cohibere homines à peccato isto multiplex pœna qua legitur Dominus punisse hoc peccatum, & pœnæ quæ in lege diuina & iure positiuo huic peccato taxantur. ¶ Notandum ergo quòd peccatum diuinorum simile est peccato Heuæ matris nostræ, quæ diuinam scientiam appetijt dicente sibi diabolo Genes. 3. Quacunq; die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dij, scientes bonum & malum. vnde mulieres quæ diuinæ sunt, vel diuinis fidem adhibentes, quemadmodum mater earum Heua diuinam scientiam affectant, attendere debent multiplicem pœnam qua totus mundus pro peccato illo punitus est. De pœna etiam huius peccati, legitur 4. Regum 1. quòd mandauit Elias Ochoziæ: Nunquid non est Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub deum Accaron? Quam ob rem hæc dicit Dominus, de lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. & 1. Paralip. 10. sic legitur: Mortuus est Saul propter iniquitates suas, eo quòd præuaricatus sit præceptum Domini quod præceperat, & non custodiuit illud: sed insuper etiam pythonissam consuluit, nec sperauit in Domino, propter quod interfecit eum, & transtulit regnum eius ad Dauid filium Isai. De pœna vero taxata huic peccato, legitur Leuitic. 19. Anima quæ declinauerit ad magos & ad ariolos, & fornicata fuerit

Digitized by Google

in eis, ponam faciem meam cõtra eam, & interficiam eam de medio populi sui. Item Leuit. 20. Vir siue mulier, in quibus pythonicus vel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super eos. ¶ Pœna talium secundum canones multiplex est. Sunt enim infames: nec debent recipi ad Eucharistiam, si notorium est peccatum, sicut nec histriones. Item non debent admitti ad accusationem. Item ad hoc debent excommunicari. Item si post admonitionem vel excõmunicationem noluit se corrigere: Si serui sunt, debent verberibus castigari. Si liberi, includi in carcere: vel vtrique sunt de parœcia turpiter dehonestandi: id est tonsurati vel decaluati eijciẽdi. Et hoc potest ipse sacerdos parochialis sua authoritate facere, dum tamen caueat à membrorum destructione, morte, & sanguinis effusione: vel si necesse fuerit, inuocet brachiũ seculare. secundum verò leges tales capite puniũtur. ¶ Quarto deberet cohibere à peccato isto hoc quod legitur Deut. 18. vbi hæc peccata prohibentur, quia omnia hæc abominatur Dominus. ¶ Quinto vero hoc, quòd hoc peccatum à beato August. reputatur apostasia. vnde ipse ait: Non obseruabis dies qui dicuntur Aegyptiaci, aut Calẽdas Ianuarij, in quibus quædam cantilenæ & comessationes & ad inuicem dona donantur, quasi in principio anni boni faciũt augurio, aut aliquos menses aut tempora, dies vero & annos, aut lunæ solis cursus: quia qui has aut quascũq; diuinationes, aut fata, aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, aut talibus credit, aut ad domum eorum vadit, aut in domo sua introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianã & baptismum præuaricasse, & paganum, & apostatam, & Dei

inimicum, iram Dei grauiter in æternum incurrere, nisi ecclesiastica pœnitētia emendatus Deo reconcilietur.

An liceat sortibus vti.

Videtur tamen quòd sortibus liceat vti, quia sorte Iosue exquisiuit peccatum Achor, Iosue 7. Sorte etiā deprehensus est Ionathas à Saul comedisse fauum mellis. 1. Reg. 14. Ionas etiam sorte à nautis deprehēsus est, Ionæ 1. Dicit etiam August. quòd sors non est aliquid mali, sed res in humana dubietate diuinam indicans voluntatem. Ad exempla verò obiecta dici potest quòd hæc & multa alia permittebantur ante Euangelium, quæ tempore perfectioris disciplinæ sunt eliminata. Item sicut ait Hieron. priuilegia singularia legem communem facere non possunt. Ad illud verò quod dicit August. quòd sors non est aliquid mali, dici potest quòd verum est in sui natura: tamen prohibetur, quia propter assiduitatem labi posset quis in idololatriam. vnde si esset causa honesta, & subesset necessitas, vt si esset contentio de electione aliquorum & esset paritas vtrobiq; in omnibus, verisimile est quòd exemplo Mathiæ possent sortes fieri. Et hoc ait Beda, dicens: Si qui necessitate aliqua compulsi Deum putant sortibus apostolorum esse consulendum, videant ipsos apostolos non nisi collecto cœtu fratrum, & precibus ad Deum fusis hoc egisse. Item cum quædam ciuitas esset obsessa, & dubitaret clerus qui deberent fugere, & qui manere, cōsultus Augustinus, respondit illud esse sorte dirimendum.

De somnijs, & vtrum sint obseruanda.

Item obijcitur de somnijs, quæ videntur esse obseruanda. Cum quandoq; per somnia ostendat Dominus hominibus quid futurum sit; vt

app

apparet per somnium Pharaonis, vt habetur Genes. 41. quod somnium Ioseph exposuit. Item apparet per somnium Nabuchodonosor, quod exposuit Daniel; de quo habetur Daniel. 4. Et Matthæi 2. Apparuit angelus Domini Ioseph in somnijs, dicens: Ioseph fili Dauid, &c. Ad quod dicendum est quòd in veritate somnia obseruanda non sunt. Sapiens: Somnia ne cures. Eccl. 34. Somnia extollunt impudentem. Et ibidem: Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Vnde quidam dum multum attenderet somnijs, somniauit se diu victurum. Cumque multa bona congregasset, repentè defunctus est.

Sex modis fiunt imaginationes somniorum.

AD solutionem verò obiectorum notãdum est quòd sex modis fiunt imaginationes somniorum, sicut dicit Greg. in dialogo. Aliquando ventris plenitudine, aliquando ventris & capitis exinanitione, aliquando dæmonis illusione, aliquando Dei reuelatione, aliquando cogitatione simul & illusione, aliquando cogitatione & reuelatione simul. Duo prima genera somniorũ experimento cognouimus, cætera in scripturis inuenimus. De tertio Ecclesiast. 34. Multos errare fecerunt somnia. De quarto somnio legitur Genes. 37. Audite somnium quod vidi, dixit Ioseph fratribus suis. De quinto somnio legitur Eccl. 5. Vbi multa sunt somnia, multæ sunt vanitates. Et parum suprà: Multas curas sequitur somnia. De sexto verò somnio legitur Dan. 2. Somnium tuum, & visiones capitis tui in cubili tuo, huiuscemodi sunt. quod postea differens Daniel de radice cogitationis, inchoauit, dicens: Tu rex in strato tuo cœpisti cogitare, &c. Non est ergo credendum somnijs, quia quo impulsu fiant facilè

non

Digitized by Google

non elucet: tamen sancti illusiones & reuelationes quodam intimo sapore discernunt, vt sciant quid à bono spiritu percipiant, vel quid ab illusione patiantur: vt dicit Gregorius. ¶ De somnio & illusione dæmonis facto, dicit Gregorius super illud Iob 7. Terrebis me per somnia, &c. Diabolus cupidis prospera, timidis aduersa per somnia ingerit, vt magis eos illiciat: sed & sanctos quos minus videt vigilantes, grauius tentat dormientes: quod Deus benignè permittit, ne saltem in somnijs à passionis præmio vacet.

Quare tam frequenter eueniant quæ dicunt diuini.

SEd adhuc quæritur, quomodo eueniant frequenter quæ prædicunt diuini ex quo fides eis adhibenda non est. Ad quod respondet Augustinus, quòd hoc fit Dei permissione, vt probetur qualem fidem homines ad Deum habeant. Quod probat August. illo verbo Deuter. 13. Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum aut portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus, & sequamur deos alienos quos ignoras, & seruiamus eis, non audies verba prophetæ illius, aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, vt palam fiat an diligatis eum, an non. Præterea diuini quibusdam signis solent futura cognoscere: vnde quando inquiruntur de aliqua muliere, vtrum grauida sit, solent zonam ipsius inspicere, in qua aliqua signa grauiditatis possint percipere. vnde quædam decepta fuit à quodam sacerdote, qui non poterat corrigere parochianos suos quin fidem adhiberent cuidam diuinæ, sed tandem misit zonam suam ad eam, quæ zona inspecta cum sacerdos esset impinguatus, incrassatus, dilatatus, ipsa iudicauit sacerdotem

tem prægnantem esse. Præterea à casu quãdoq; dicunt ea quæ futura sunt.

De vaticiniis diaboli.

Diabolus etiam, sicut dicit Rabanus, nonnunquam solet vera multa prædicere, vt ad extremum valeat animam aliqua falsitate laqueare. Quomodo autem diabolus futura prædicat, satis Augustinus ostendit his verbis: Dæmones præditi acumine sensus & celeritate motus, nunciant quæ homines pro sensus terreni tarditate mirentur. Accessit etiã dæmonibus longe maior rerum experientia, quàm potest hominibus propter breuitatem vitæ prouenire. Per has efficacias, non solum multa futura prædicant dæmones, verũetiam multa faciunt quæ quandoq; homines dicere aut facere non possunt: vnde eos dignos quibus seruiant, & quibus honores diuinos proferant, arbitrantur. Prænuntiant etiam quæ ipsi facturi sunt. Accipiunt enim sæpe potestatem & morbos immittere, & ipsum aërem vitiando morbidum reddere, & peruersis atq; amatoribus terrenorum cõmodorum malefacta suadere: de quorum moribus certi sunt quòd sint eis talia suadentibus consensuri. Aliquãdo prædicunt non quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futura prænoscũt, quæ signa in hominum sensus venire non possunt. Non tamen propter hoc dicendi sunt dæmones diuini, licet præuideant aliqua quæ homines non præuident: sicut nec medicus diuinus dicendus est. Vnde August. Non quia præuidet medicus quæ præuidere nescit homo artis ignarus, non tamen ideo habendus est diuinus. Fallunt etiam dæmones, sicut dicit Augustinus studio fallendi & inuida voluntate, qua hominum errore lætantur: sed ne apud cultores suos pondus authoritatis amittant, id

agunt

agunt vt interpretibus suis signorumq; suorum coniectoribus ibi culpa tribuatur, quando ipsi decepti fuerint mentiti.

De Pythonissa quæ Samuelem suscitauit.

ITem quæritur, quomodo potuit esse quòd pythonissa Samuelē suscitauit, vt videtur 1. Reg. 28. De quo sentio, sicut Augustinus sentire videtur, quòd diabolus apparuit in specie Samuelis, licet multæ sint opiniones super hoc. Augustinus loquens de suscitatione illa, ait: Diabolus vt errorem faceret in quo glorificaretur, habitu viri iusti & nomine se subornauit. idem: Quomodo poterat esse vt arte magica traheretur vir à natiuitate sanctus, vitæ operibus iustus? Item Augus. Si Samuel verè apparuisset, non vtique vir iustus permisisset se adorari, qui prædicauerat solum Deum adorandum. Idem: Quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, diceret ad virum pestilentiæ & dignum ardore gehennæ: Cras mecum eris. Et subdit Augustin.: His duobus titulis subtilitates fallaciæ suæ prodidit improuidus satanas.

Quòd tempora non sint obseruanda.

ITem quæritur de hoc quod dictum est, quòd tempora obseruanda non sunt, cùm medici tēpora obseruent in medicinis dandis & minutionibus faciendis. Ad quod dicendum quòd talis obseruatio temporum reprehensibilis non est, cùm naturalis ratio de hoc possit reddi. Non sunt etiam reprehensibiles agricolæ, qui obseruant tempora ad seminandum, & ad arbores incidendas, & similia, cùm hæc habeant certam rationem.

De errore maleficorum.

SEquitur de alijs tribus erroribus. Inter quos primum dicendum est de errore maleficorum.

Digitized by Google

¶ Notandum ergo quòd malefici, sunt qui permissu Dei elementa concutiunt, hominũ mentes turbant minus confidentium in Deo, ac sine vllo veneni haustu violentia carnis interimunt. Vocantur autem tales, malefici, ob facinorum magnitudinẽ. vnde cum facere malũ ad omnes peccantes pertineat, maleficis tamẽ appropriatur, eo quòd multum sint mali.

De errore superstitionis.

SEquitur de errore superstitiosorum remediorũ. De quo errore dicit August. in lib. de Doctrina Christiana. Ad superstitionem pertinent omnes ligaturæ atq; omnia remedia, quæ medicorum disciplina condemnat. Inter remedia verò talia quædam sunt nugatoria, quædam verò sunt noxia. Item quædã contumeliosa sunt homini, quædam contumeliosa sunt Deo. Nugatoria sunt, vt cum sella euertitur vt tẽpestas auertatur. Item cum mulier quę in partu laborat, nouem vtensilibus tangitur vt facilius pariat. Et multa alia his similia, quæ mulieres indiscretæ consueuerunt facere. Noxia vero sunt, vt cum aliqua mulier talia facit, vt conceptus eius impediatur: sicut cum aliqua asseres tangit stubæ in qua balneat se in diebus purificationis suæ, tali intentione vt quot asseres tetigerit, tot annis nõ concipiat: quæ apud Deũ tot homicidiorum rea videatur esse, quot cõceptus facto illo voluit impedire: nec quorũcũq; homicidiorũ rea videtur, sed videt esse interfectrix ꝓpriorũ infantiũ. Cõtumeliosa verò homini sunt, sicut illa quę aliquę mulieres solẽt dare hominib. ad accendendũ eos ad amorẽ earũ. Cõtumeliosa verò sunt Deo, sicut illa q̃ fiunt de chrismate, vel de corpore Christi, vel alijs sacramentis ecclesiæ. Item possunt diuidi remedia ista secundum diuersitatem eorum

cont

Digitized by Google

contra quæ fiunt. Alia enim fiunt cōtra infirmitates vel hominum, vel pecorum: alia contra sterilitatem, alia contra pariendi difficultatem, alia contra nimis frequentes partus, alia contra luporum crudelitatē, vt cum bestiæ amissæ includuntur ne à lupis deuorentur. Caueat tamē pdicator ne dum species taliū remediorū in prædicatione tangit, erubescibilia mulierū hominibus aperiat in scandalum earum. Item ne mulieres doceat remedia quæ ipsę nesciūt, si credit quòd ea facturæ sint. ¶ Item notādum est, quòd peccatū istud multū habet fatuitatis. Cuilibet enim sanū caput habēti naturalis ratio dictare deberet, quòd remedia talia illam efficaciam non habent quam credunt ea habere. ¶ Item infidelitas siue idololatria quæ est in peccato isto deterior videtur idololatria paganorum. Illa enim à quibus Deo relicto fatuæ mulieres sperant sanitatem, vel prolem, vel similia, minus videtur Deus esse, quàm idôla paganorum. Illa enim ad minus habent formam humanam, ista vero non. Præterea istud peccatum nec Deū nec homines revereri videtur, quātum ad hoc quòd homini multa vilia & abominabilia dant ad comedendū quæ hoc vitio laborant. Ipsa etiam sacramenta ecclesiæ contemnit peccatum istud, cum de ipsis sacramentis ecclesiæ frequenter fiat, etiā de corpore Christi (quod est horrendum dictu) fit sæpe: in hoc videntur mulieres, quæ talia remedia agunt, deteriores esse ipsis dæmonibus. Dæmones enim illum credunt vel contremiscunt, ad quē ipsæ absq; timore accedūt, & de corpore eius peccatū suum faciunt.

Vnde maleficia & talia remedia habeant efficaciam.

SEd q̄ri posset, vnde maleficia & talia remedia efficaciā habeāt frequēter sicut videt. Ad hoc

potest dici quòd multa sunt quæ faciunt ad hoc quòd maleficium efficaciam habeat. ¶ Primum est hoc, quòd homines paruam fidem in Deo habent, & ideo Dominus permittit eos à dæmonibus impediri. ¶ Secundum est, error qui in hominibus est, cuius pœna frequenter est hæc, quòd creditur esse effectus malefícij. ¶ Tertium est, probatio fidei in bonis, sicut ostensum est prius authoritate Deut. ¶ Quartum est, pactum vel societas mala dæmonum & hominum. vnde Aug. Omnes artes huiusmodi vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate dęmonum & hominũ quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta penitus sunt repudiandæ & fugiendæ Christiano. ¶ Quintum est, desiderium lucrandi animas quod diabolus habet. Ideo enim diabolus talia efficit, quia tot animas occasione ista lucrari se, videt: qui enim talia facit, & qui talibus fidem adhibet, ab hoc facto diabolo seipsum dat. Hoc tamen notãdum est, quòd si aliquis colligat herbã medicinalem cum Symbolo diuino, vel oratione Dominica, vel scribat in charta Symbolum vel Dominicam orationem vt ponat super aliquem infirmum, vt sic in istis tantum Deus creator omnium honoretur, non reprobatur, dum nulla alia superstitio admisceatur.

¶ Tria sunt quibus homines non prohibentur vti ad remedium, scilicet herbis, & similibus, quæ naturalem habẽt virtutem; de qua ratio secũdũ medicinã reddi potest. Itẽ ieiunijs, orationibus, & eleemosynis, & alijs operibus q̃ sunt de genere bonorũ, quæ certũ est placere Deo, possunt homines vti ad obtinendũ à Deo sanitatẽ & alia quibus indigẽt. Itẽ possunt vti verbis sacris q̃ alicuius authoritatis sunt, & alijs sacris rebus.

De

De errore illorum qui credũt fieri verè, quæ tantum in somnis fiunt.

SEquitur de errore illarũ personarum quæ credunt corporaliter & in veritate fieri quæ tantum in somno fiunt. Sicut credũt quædam mulieres quæ profitẽtur se cum Diana dea paganorũ, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierũ super quasdam bestias nocturnis horis multa terrarũ spatia pertrãsire, eius iussionibus velut dominæ obedire, certis noctibus ad eius seruitium euocari. Asserunt etiam ab illis creaturas posse in melius vel in deterius commutari, aut in aliã speciẽ vel similitudinẽ transformari. De his dicit Decretũ, ꝙ nõ à diuino spiritu, sed maligno mẽtibus fideliũ talia fantasmata irrogãtur. Diabolus enim cũ animã alicuius ꝑ talẽ credulitatẽ sibi subiugauerit, menti quam captiuã tenet, multipliciter illudit. Nec debet aliquis in tantã venire stultitiam, vt credat hęc omnia quæ in somnijs & spiritu tantũ fiunt, etiam in corpore accidere, cum & Paulus non audeat asserere quòd fuerit raptus in corpore. De his etiam sic dicit Decretũ: Quisquis credit fieri aliquã creaturã, aut in deterius aut in melius commutari, aut transformari in aliã speciem vel aliã similitudinem, nisi à creatore, per quem facta sunt omnia, proculdubio infidelis est, & infideli deterior. Valde stultæ sunt mulieres huiusmodi, quibus persuaderi non potest quin in veritate fiat quod videtur eis fieri dum dormiunt, cum constet multa videri hominibus dormiẽdo, quæ postea sciũt certissimè falsissima fuisse. quãdoq; videtur alicui dum dormit, quòd ipse multũ comedat: cum autem expergefactus fuerit, famelicũ se inuenit. Vnde Esa. 20. Sicut somniat esuriẽs & comedit,

Digitized by Google

cum autem fuerit expergefactus, vacua est anima eius: & sicut somniat sitiens & bibit, cum tamē expergefactus fuerit, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est: sic erit multitudo omniū gentiū quæ dimicauerūt cōtra montē Sion. Itē videtur alicui cū ipse dormit quòd sit cū muliere: cū autē excitatus est à somno, scit nullam mulierem affuisse. Item videtur alicui laico dum dormit ꝙ ipse sit sacerdos. Nō ꝙ propter hoc cū excitatus est à somno sacerdos est, vt possit missam celebrare. Prętexea si verū esset qđ ipsi dicūt, quomodo auderēt Herodiadē sequi, quæ fuit adultera illa quā abstulit Herodes fratri suo Philippo, quæ etiā amputari fecit caput Ioā. Baptistę? quomodo audent asserere bonā rem, qui caput illius qui in vtero sanctificatus est, & quo maior inter natos mulierum nō surrexit, fecit amputari, *cum in* sacra scriptura nihil omnino legatur de eius cōuersione? Super omnia vero videtur cōtra hunc errorē quod in vita beati Germani Altisiodorēsis legitur, qui cum declinasset ad quoddam hospitium, vidit cū omnes de domo cœnassent mēsam iterū ꝑparari, qui cū admiratus inquisisset qbus talia ꝑparent, indicatū est ei ꝙ bonis rebus quæ de nocte incedebāt. Vnde vir sanctus vigilans, cū dæmones in forma humana aduenissent, & ad mēsam illā sedissent, illis qui de domo erāt in lectis suis quiescētibus, vir sanctus surrexit, & dæmones abire nō permittēs, excitauit eos qui de domo erant, inquirens ab eis si personas illas cognoscerēt, qui respōderunt quòd sic, addētes ꝙ vicini eorū essent: vnde vir sanctus misit eos ad domos vicinorū, vt viderēt an essent ibi, & inuenerūt eos ibi. qđ cū retulissent viro sancto, vir sanctus coegit dęmones indicare seipsos, & confessi sunt se esse dæmones, & sic hominibus illudere.

De

Digitized by Google

De peccato irreuerentiæ. CAP. XXXVII.

DE peccato irreuerentię hoc modo agemus, quia irreuerẽtia est quando aliquis negat honorem illi cui debet eum exhibere. Primo ostendemus quibus exhibere reuerentiam debeamus. Secundo, qualiter parentes tam carnales quàm spiritales sint honorandi, & quare.

Quibus reuerentia sit exhibenda.

NOtandũ ergo ꝙ quatuor sunt quibus debemus reuerentiã exhibere: scilicet Deus, angelus, res Deo cõsecratæ, vt ecclesia & homines. ¶ Deo reuerentiã debemus exhibere, vt corã eo erubescamus peccare, & coram eo strenuè bona agamus. vnde quidã: Cũ qd turpe facis quod me spectãte ruberes, Cur spectante Deo, non magis ipse rubes? Boetius: Magna nobis si dissimulare nõ volumus, indicta est necessitas probitatis, cũ omnia ante oculos iudicis agamus cũcta cernentis. ¶ De reuerentia verò exhibẽda angelo, dicit Ber. In quouis diuersorio, in quouis angulo reuerentiam habe angelo tuo. Nec audeas eo præsente quod me præsente nõ auderes. De reuerentia verò sacris locis exhibenda, intelligi potest illud Gen. 28. Quàm terribilis est locus iste: non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli. Præcipue reuerẽda est ecclesia propter ꝑsentiã Dominici corporis. Sed valde mirãdũ est, ꝙ sunt quidã homines qui nec propter præsentiã Dominici corporis ecclesias reuerentur, cũ hac de causa ecclesiæ, Dæmonibus terribiles sint. Videntur tales homines in hoc dæmonibus esse deteriores, cum Domini sit terra & plenitudo eius. Bene deberent saltem loca sibi consecrata pacificè possidere, bene deberent homines cessa-

re à contumelia Dei in locis huiusmodi quæ facta sunt ad seruitium Dei. Bene deberet sufficere eis quòd in alijs locis seruitiũ diaboli facerent, & in his soli Deo seruirẽt. quomodo oratio eius in ecclesia exaudietur, qui in ea nõ timet Deũ offendere? Deberent etiã ecclesiæ terribiles esse hominibus propter sanctos illos, in quorum honore dedicatæ sunt, qui offenduntur, cum ecclesiæ eorum franguntur. Præcipuè vero contra fractionẽ ecclesiarũ valere potest illud exẽplum quod legitur 2. Machab. 3. de Heliodoro, qui locũ sacrũ volebat spoliare pecunijs ibi commendatis. Sic enim ibi legitur: Apparuit quidam equus terribilẽ habens sessorem optimis operimentis adornatus: isq; cum impetu in Heliodorum priores calces elisit. qui autem ei insidebat, videbatur habere aurea arma. Alij etiã apparuerũt duo iuuenes qui circunsteterũt eũ, & ex vtraq; parte flagellabãt sine intermissione. Subito autem Heliodorus concidit in terrã, & in sella gestatoria depor tatus est ex ærario, & iacebat mutus atq; omnĩ spe & salute priuatus. Sed pòst precibus Oniæ sacerdotis vita ei donata est. ¶ Hominibus reuerentia exhibenda est. vnde 1. Pet. 2. Omnes hono rate. & ibidẽ: Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum. Apostolus ad Rom. 12. Honore inuicem præuenientes. Specialiter autẽ in hominibus debemus Dei imaginem honorare, non vestes, non diuitias, vel aliquid simile. Si imagini beatæ Virginis honor exhibendus est, quomodo imagini beatæ Trinitatis quæ in homine est, honor exhibendus non erit? Bernardus: Conscientiæ tuæ debes honorem coram qua peccare erubescas. & Ecclesiast. 10. Da animæ tuæ honorem secundum meritum suum. Honorandi etiam sunt homines propter angelos eis ad cu-

stod

stodiam deputatos. vnde Matthæi 18. Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis. Angeli enim eorum semper vidēt faciē Patris mei, qui in cœlis est. Fatuum est hominem inhonorare eos qui ita ab angelis honorātur. Luc. 16. Factum est vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Honorandi sunt etiam homines propter naturam humanam vnitam diuinæ: fatuum enim est illud inhonorare, quod Deus sic honorauit. ¶ Etiam serui contemnendi non sunt. Cyprianus: Qualem cupis esse erga te Deum, talis esto ipse erga seruum tuum. Sen. Cum inferiore sic viuas, quemadmodum velis superiorem tecum viuere. Idem: Quemadmodū stultus est qui equum empturus nō ipsum aspicit, sed stratū & frenum: sic stultissimus est qui hominem ex veste aut ex conditione, qua circūdatus est, existimat honorandū. Item Sen. Serui sunt? imò homines. Serui sunt? imò contubernales. Serui sunt? imò cōserui. Serui sunt? imo humiles amici. Et ideo istos rideo, qui turpe existimant cū seruo suo cœnare. Virga murmur omne cōpescitur: tota nocte ieiuni perstant. Sic fit vt isti de domino loquantur, quibus corā domino loqui non licet. At illi quibus nō tantū corā dominis, sed cum ipsis sermo erat quorū os nō consuebatur, parati erant corā domino porrigere ceruicem. In conuiuijs loquebātur, sed in tormētis tacebāt. Ad Colo. 4. Domini, quod iustū est seruis præstate, scientes quoniā & vos dominum habetis in cœlo. Præcipue autē honorādi sunt serui si sunt boni & fideles. vnde Eccl. 7. Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua. & 33. eiusdē: Si est tibi seru⁹ fidelis, sit tibi sicut anima tua, quasi fratrem sic eum tracta. Non sunt etiā contemnendi peccatores: quia ille qui valde malus modo est, forsitan in

Dei prouidentia bonus homo est. Deut. 23. Non abominaberis Idumęũ, quia frater tuus est. Praecipue tamen illi honorandi sunt, qui credũtur esse bonae vitae, cum (vt videtur) attineant Deo omni genere parentelae. vnde dominus Matt. 12. Quicunque fecerit volũtatem Patris mei qui in coelis est, ipse meus frater, & soror, & mater est. Praeterea in viris iustis honoratur ipse Deus qui in eis habitat. vnde quidam religiosus dicebat adorari debere fratres aduenientes, cum certum sit in aduentu eorum aduentũ Domini nostri Iesu Christi haberi. Quod videtur intellexisse Abraham, qui tres viros qui sibi apparuerunt in hospitio suo, adoratione pręmissa suscepit. vnde Gen. 18. Quos cum vidisset Abraham, occurrit in occursum eorũ de ostio tabernaculi sui, & adorauit. In vitispatrũ etiã legitur quòd diabolus peresset mescat rectè viuẽtes. Dñs etiã contẽptũ talium contemptũ suum reputat. Luc. 10. Qui vos spernit, me spernit. Pauperes eñ despiciẽdi nõ sunt. Greg. Pauperes despiciẽdi nõ sunt vt egeni, sed exorandi vt patroni: honor qui pauperibus exhibetur, Deo specialiter exhibetur. Quae personae sint specialiter honorandae. ¶ Et licet omnes homines honorãdi sint, quaedã tamẽ personae magis sunt honorandae quàm aliae, vt viduae. Vnde 1. ad Tim. 5. Viduas honorate &c. Domini etiam sunt multũ honorãdi à seruis. ad Rom. 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. & ad Col. 3. Serui, obeditè per omnia dominis vestris carnalibus. Et 1. Pet. 2. Serui, subditi estote in omni timore dominis &c. & Gen. 16. dictum est Agar ancillae, Reuertere ad dominam tuã, & humilia te sub manibus eius. Et Ezech. 17. multa mala praedixit regi Iuda, quia tributum quod promiserat regi Babylonis, soluere noluit. Et Matt.

Digitized by Google

Matt.17.soluit Dominus tributũ, licet illud nõ deberet, eo quòd filius regis esset. Item adolescẽtes debent honorare senes.1.Pet.vlt. Adolescentes, subditi estote senioribus. Thren. 4. Facies Domini dimisit eos: non addet vt respiciat eos. Facies enim sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt. Sap.2. dicunt mali: Opprimamus pauperem iustum: & non parcamus viduæ, nec veterano, nec revereamur canos multi temporis. Leuit.19. Coram cano capite consurge, & honora personam senis. Et 1.ad Timoth. 5. Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem. Seneca: Cum veterano parcius agendum est. ¶ Item viri honorandi sunt ab vxoribus. vnde 1.Pet.3. Similiter & mulieres subditæ sint viris suis. Sed nihilominus ipsi viri debent honorare vxores suas. Vnde ibidem: Viri similiter, cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem. Ideo Dominus non de pede viri, sed de costa mulierẽ formauit, ne à viro contemneretur. Mulier verò debet obedire viro: quia vir caput est mulieris. Non posset esse pax inter coniuges, si vterque vellet dominari & esse caput. Et in signum huius cum in corpore humano sint duo pedes, duæ manus, & duo oculi, non est tamen ibi nisi vnum caput. Si enim ibi essent duo capita, quando vnũ vellet esse à sinistris, aliud vellet ire à dextris: sicut patet in domo vbi sunt duo capita, quia nũquam erit ibi pax.

Qualiter & quare reuerentia sit exhibenda patribus spiritualibus & carnalibus.

Item honorandi sunt parentes & spirituales & carnales. De spiritualibus legitur Eccleſiast.8. Honorifica sacerdotes. ad Hebr. vlt. Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim

enim peruigilāt quasi rationē pro animabus vestris reddituri: vt cum gaudio hoc faciant, & non gemētes. 1. ad Timot. 5. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina. Ad idem facit illud Thren. 4. prius positū: Non addet Dominus vt respiciat eos. Facies sacerdotum non erubuerunt. Glos. Notandū quòd supra sacerdotes quasi homicidas planxit, & hic separātur à facie Domini, quia non detulerunt eis: quāuis enim mali sint, non sunt contēnendi, sed ille in illis colēdus est & honorandus, à quo missi sunt. Et alia glos. Nota quàm terribile sit sacerdotes contēnere, nec faciē eorū erubescere. id est, illis monentibus & vidētibus à sceleribus nō cessare. De his enim dicit Dominus Luc. 10. Qui vos audit, me audit. Ideo magis displicet Deo contemptus eorū, quia Dei vicē tenent, & propter dignitatē sacerdotalem, quam nec ipsi angeli creduntur habere. Nō enim credo quòd fieret trāssubstantiatio, si verba illa quæ profert sacerdos in missa ab angelo proferrētur. Parentibus etiam carnalibus honor exhibendus est. Vnde Exod. 20. Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et nota quòd honor qui parentibus carnalibus exhibendus est, non solum attenditur in verbis, sed etiam in beneficijs. vnde Hieronym. Honor in scripturis non tam in salutationibus & verbis, quàm in collationibus munerum sentitur. ¶ Multa autem sunt quibus possumus vti ad excitandum homines vt honorent parentes. Et primo possumus ad hoc vti exemplis. Inter quæ præcipuum est exemplum Christi, qui cum esset in angustia passionis, tamen non est oblitus matris suæ, imò curam ipsius habuit, & Ioanni eam commendauit, vt legitur Ioan. 19. Modo etiam adeò facit eam

hon

honorari in ecclesia sua, vt multi videantur esse deuotiores matri, quàm ipsi filio. Quod credo ideò fieri vt ostendat quantum placeat sibi quòd parentes à filijs honorentur. Etiã infideles parentes suos honorãt edocti à lege naturali. Vnde infideli videtur esse deterior qui parentum curam non habet. 1. ad Timot. 5. Si quis suorũ, & maximè domesticorum, curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Ipsa etiam irrationabilia animalia de hoc dant nobis exemplum. Dicitur enim de grue, quòd quando pater & mater eius depilati sunt, filij quærunt eis necessaria, donec habeat pilos, vel moriantur. Præterea valde ingratus videtur esse, qui parentibus suis non prouidet, quandò ipsi non possunt sibi prouidere, cùm ipsi prouiderint eis in pueritia, quandò ipsi sibi prouidere non poterant. Ideo dicitur 1. ad Timot. 5. Filij, reddite vicem parẽtibus, quia hoc acceptum est coram Deo. Qui parentibus carnalibus ingratus est de beneficijs acceptis, indignus est aliquod beneficium recipere à patre coelesti. Item iustum est vt ipsi in sua senectute filios suos sibi duros inueniant. Et hoc multoties iusto Dei iudicio accidit. Vnde refertur quòd quidam paterfamiliâs senex totam hæreditatem suam dimisit filio suo: filius verò ille primò benignè se habuit erga patrem, sed post expulit eum à thalamo suo, volens thalamum habere sibi & vxori suæ, & ad vltimum fecit sibi lectum fieri post ostium. Et cum hyems esset, & pater senex frigore grauaretur, quia filius abstulerat sibi bona coopertoria, ipse rogauit filium filij vt rogaret patrem suum pro eo vt daret ei aliquid ad tegendum se. Puer autem vix obtinuit duas vlnas burelli à patre suo ad opus aui sui. Et cùm aliæ duæ remanerent patri pueri,

ri, puer flendo rogauit eum vt sibi eas daret: qui fletibus illius victus dedit, quærens quid inde faceret. Qui respondit: Seruabo eas quousque sis talis qualis est pater tuus: nec dabo tibi amplius, sicut tu non vis dare patri tuo. Qui sine pietate est erga parentes suos, non videtur pietatem habere erga alios. vnde simpliciter videtur mihi sine pietate esse: ideo vix misericordiam consequetur. ¶ Possumus etiam vti ad excitandum homines vt parentes honorent, verbis sacræ scripturæ quæ suadent hoc, & quæ indicant quantum hoc placeat Deo, & quàm vtile sit homini, & quantum oppositũ displiceat Deo, & quantum noceat homini. Ad quæ pertinent verba, ista quæ sequuntur Ecclesiast. 4. Fili, suscipe senectam patris tui, & non contristes illum in vita illius: & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in tua virtute. Ibidem: Sicut qui thesaurizat, ita qui honorificat matrem suam. Ibidem: Qui honorat patrem suum, iocundabitur in filijs, & in die orationis suæ exaudietur. Item ibidem: Qui honorat patrem suum: vita viuet longiore. Item: Honora patrem tuum, vt superueniat tibi benedictio. & post: Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris eradicat fundamenta. Vnde ibi Glos. Cham nuditatem patris irrisit, & semen suum in seruitutem perpetuã damnauit. Absalom Dauid de regno expulit, & concubinas eius incestauit, sed morte condignas pœnas luit. Elisei caluitium pueri Bethel irriserunt, & duo vrsi XL. ex eis lacerauerunt. Primum habemus Genes. 9. secundum 2. Reg. 18. tertium 4. Reg. 2. Item Eccles. 3. Eleemosyna patris non erit in obliuione. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonũ. pro peccato vocatur illud quod datur pro deletione

tione peccatorũ. & subditur: In die tribulationis commemorabitur tui: & sicut in sereno glacies, soluẽtur peccata tua. Item ibidẽ: Quàm malæ famæ est qui relinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem. & Prouerb. 19. Qui affligit patrem, & fugit matrẽ, ignominiosus erit & infelix. Item Prouerb. 28. Qui subtrahit aliquid à patre suo vel matre, & dicit hoc non esse peccatũ, particeps homicidæ est. & Ecclesiast. 7. Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliuiscaris. Memento quoniam nisi per illos nõ fuisses, & retribue illis quomodo & illi tibi. Exodi 21. Si quis percusserit patrem vel matrem, morte moriatur. Leuit. 20. Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Deuteron. 28. Maledictus qui non honorat patrem suum aut matrem. Tob. 4. Honorem habebis matri tuę omnibus diebus vitę tuæ. Memor enim esse debes quę & quanta passa sit pericula propter te in vtero suo. Prouerb. 20. Qui maledixerit patri suo aut matri, extinguetur lumen eius in medijs tenebris: id est, morietur in suis peccatis. Ad Col. 3. Filij, obedite parentibus per omnia. Basilius: Parentes nostros vt propria viscera diligamus. De hæreticis dicit Apostolus 2. ad Timot. 3. Parentibus non obedientes. Et nota quòd sicut homines tenentur prouidere necessaria parẽtibus carnalibus, sic & spiritualibus. vnde Matt. 10. Dignus est operarius cibo suo. 2. ad Timoth. 2. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Ad Galat. 6. Communicet is qui catechizatur cum his qui catechizant in omnibus bonis. 1. ad Timoth. 5. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur. Et 1. ad Thessalonicens. 5. Rogamus vos fratres, vt noueritis eos qui laborãt inter vos, & pręsunt

vob

Digitized by Google

vobis in Domino, & monent vos vt habeatis eos abundantius in charitate. Et Ecclesiast. 7. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, & ministros eius ne derelinquas.

De decimis reddẽdis, & quæ sint ea quæ debeant mouere homines ad hoc faciendum.

MVlta verò sunt quæ homines debent mouere ad reddendum decimas & primitias & oblationes ministris ecclesiæ ad eorum sustentationem. ¶ Primum est, remuneratio quam à Deo inde expectant. vnde Ecclesiast. 35. Da Altissimo secundum donatum eius, & in bono oculo fa cito adinuentionem manuum tuarum: quoniam retribuens est Dominus, & septies tantum tibi reddet. ¶ Remuneratur autem quadrupliciter qui bene dat decimas, scilicet ab abũdantia fructuũ, sanitate corporis, remissione peccatorum, & cœlesti regno. De duobus primis dicit August. Si decimam bene dederis, non solum abundantiam inde recipies fructuum, sed etiam sanitatem corporis consequeris. De alijs duobus idem similiter. Qui præmium desiderat comparare, aut peccatorum indulgentiam promereri, reddat decimas, & de residuis nouem partibus studeat dare pauperibus. & Malac. 3. dicit Dominus: Inferte omnem decimam in horreum meum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem vsq; ad abundantiã, & increpabo pro vobis deuorantẽ. Et dicit Interlin. vermem, vel vitium aëris. Et subditur: Et non corrumpet fructum terræ vestræ: nec erit sterilis vinea in agro. Econuerso verò qui non dant bene decimas, puniuntur in paupertate. Vnde Malach. 3. Si affiget homo Deum, quia vos configitis me? Et dixistis, In quo con-

fig

igimus te? In decimis, & in primitijs. Et in penuria vos maledicti estis. Ecce pœna, vbi dicit Gl. Sciatis vos ideo perdidisse abundantiam, quia fraudastis me parte mea. August. Cùm decimas dãdo, & terrena simul & cœlestia posses promereri, pro auaritia duplici benedictione te fraudas. Hæc enim Domini est cõsuetudo iustissima, vt si illi decimam non dederis, tu ad decimã reuoceris. Dabis impio militi, quod nõ vis dare sacerdoti. Idem: Maiores nostri omnibus copijs abundabant, quia decimas Deo dabant, & Cæsari censum reddebant: modo autem quia discessit deuotio Dei, accessit iudicio fisci. ¶ Secundo deberet homines mouere ad soluendum decimas & alia ministris ecclesię, ipsum ministerium eorum. In infinitum enim sunt meliora spiritualia, quæ ipsi ministrant, quàm carnalia quæ ipsi recipiunt. vnde 1. ad Corinth. 9. Si nos vobis spiritualia seminamus, non magnum est si nos carnalia vestra metamus. ¶ Tertio deberet homines mouere ad soluendum decimas & alia, magnitudo peccati, quæ est retinendo ea. vnde Augustin. Decimæ ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerit, res alienas inuadit: & quanti pauperes in locis suis vbi ipse habitat illo decimas non dante mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante æterni iudicis tribunal apparebit: quia rem à Domino pauperibus delegatam suis vsibus reseruauit. Talis videtur esse non solum fur, imò etiam sacrilegus. vnde Hieronym. Amico rapere quippiam, furtum est: ecclesiã autem fraudare, sacrilegiũ est, aut, quod apertissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem exuperat. Quarto debet homines mouere ad soluendum talia hoc, quòd quãdo ipsi talia soluunt, nõ sua dant Deo,

Digitized by Google

sed quæ Dei erāt, ipsi reddunt. vnde Glos. super Numer. Omnia quæ offerimus, Dei sunt. nihil ergo Deo damus, sed reddimus. vnde Aug. in lib. de verbis Domini: Habuisti me largitorē, habeto me fœneratorē. Prouer. 19. Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis. ¶ Quintò, deberet homines mouere ad soluendum talia: quia quod Deo datur, sibijpsi in saluo ponitur, & in futurum reseruatur. vnde Eccl. 14. Fili, si habes, bene fac tecum, & Deo dignas offer oblationes.

Quòd decimæ reddēdæ sunt de melioribus, integrè, absq; mora, & libenter.

ET notandum est quòd decimæ & similia soluendæ sunt de melioribus, & non de deterioribus. Vnde Eccl. 35. Noli offerre munera praua, non enim suscipit illa. & Gen. 3. legitur de Abel, quòd obtulit Deo de primogenitis *gregis sui*, & de adipibus eorum, & respexit Dominus ad Abel & ad munera eius. Ad Cain verò & ad munera eius non respexit. Cuius causa fuit: quia de deterioribus obtulit. & Malachiæ 1. Si offeratis cæcum ad immolandum, nónne malum est? offer illud duci tuo, si placuerit illi, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituū. & pòst in eodem: Maledictus dolosus, *qui habet* in grege suo masculum, & votum faciens immolat debile & claudum Domino. & Numer. 18. Omnia quæ offertis de decimis, & in donaria Dei separabitis, optima & electa erunt. Debent etiam solui absque mora. vnde Exodi 22. Decimas & primitias non tardabitis offerre. Integrè etiam soluenda sunt talia. vnde Ecclesiast. 35. Bono animo gloriam redde Deo, & non minuas primitias manuum tuarum. & Ecclesiast. 7. Da illis partem sicut mandatum est tibi primitiarum. & Leuit. vltim. Omnes decimæ terræ, siue de frugib

gibus, siue de pomis arborū, Domini sunt, & illi consecrantur. ¶ Nota quòd secundū aliquos magistros, de solutione decimarū standū est cōsuetudini. Ideò de hoc cautè prædicandum est. Tutius enim est silere, quàm dubia asserere. Dicit Hiero. De primitijs, maiorum traditione introductum est, quòd qui plurimum XL. partem dabant sacerdotibus: qui minimum, inter XL. & LX. licebat offerre quod voluissent: & hoc in aridis & liquidis. In fœtibus vero primogenitus dabatur. Ego tamen credo quòd de hoc standum est consuetudini. Libenter etiam & hilariter soluēda sunt talia. Vnde 2. ad Corint. 9. Vnusquisque prout destinauit in corde suo: non ex tristitia, aut ex necessitate. hilarem enim datorem diligit Deus. Tob. 4. Quomodo potueris, esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue. Si autem exiguum, libenter illud impartiri stude. Hoc deberet mouere pauperes ad libenter dandum pro Deo: quia plus merentur obolo, quàm diuites quandoque centum solidis. Si aliqua pauper mulier crederet quòd tantum habitura esset de carnibus ad macellum pro vno obolo, sicut diues burgensis pro centum solidis, tunc ipsa mitteret libenter obolum suum illuc: quia sicut vulgariter dicitur, Bonum forum trahit argentum de bursa. Sic pauperes libenter deberent dare pro Deo, cùm tantum appretiet Dominus munera eorum respectu eorum quæ à diuitibus dantur. vnde Luc. 21. dicit Dominus de paupercula vidua quæ miserat duo æra minuta in gazophylacium: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper plus quàm omnes misit.

De peccato inobedietiæ, & eius detestatione.

CAPVT XXXVIII.

EQVITVR de peccato inobediētiæ, de quo hoc modo agemus. Primo ponemus ea quæ faciunt ad deteſtationem huius peccati generaliter. Secūdo agemus ſpecialiter de inobediētia eorum qui ſolēnitates non ſeruāt, & inobedientia eorū qui contēnunt quādo excōmunicantur, & de peccato eorū qui excōmunicatis nō timēt cōmunicare. Tertio verò tangemus aliquid de peccato eorū qui indiſcretè præcipiūt vel excōmunicāt.

¶ Ad deteſtationē verò huius peccati poteſt primo valere multiplex pœna qua legitur punitum eſſe hoc peccatū in ſacra ſcriptura. Punitū autē eſt in primis parētibus peccatum iſtud in hoc, ꝙ propter illud eiecti ſunt de paradiſo. Si illi q iam erāt in paradiſo terreſtri propter inobediētiā eiecti ſunt, quomodo credūt ſe ingreſſuros in paradiſum cœleſtē qui inobedientes ſunt? Secūdo punitū eſt in vxore Lot, quæ propter inobedientiā verſa eſt in ſtatuā ſalis. Gen. 19. Statua videtur homo eſſe, cùm nō ſit: ſic clauſtralis inobediēs, licet videatur clauſtralis eſſe, tamē nō eſt. Punitū eſt etiam peccatū iſtud in Saul, in hoc quod propter illud eiectus eſt de regno. vnde 1. Reg. 15. Pro eo quod abieciſti ſermonem Domini, abiecit te Dominus, ne ſis rex. & 3. Reg. 13. Propheta inobediēs à leone occiſus eſt. & 20. eiuſd. quidam qui noluit obedire cuidā de filijs prophetarū, dicenti ſibi, Percute me: à leone poſtea occiſus eſt. & Deut. 21. habetur ſic de illo qui parētibus carnalibus nollet obedire: Si genuerit homo filiū contumacem & proteruum, qui non audit patris aut matris imperium, & coërcitus obedire contempſerit: apprehendent eum, & ducent ad ſeniores ciuitatis illius & ad portam iudicij, dicentes

ad

ad eos: Filius noster iste proteruus & contumax est, monita nostra audire cõtemnit, comessationibus vacat & luxuriæ atq; conuiuijs: lapidibus eum obruet populus ciuitatis, & morietur, vt auferatur malum de medio vestri. Item & omnis inobediẽtia morte æterna digna est puniri. Præceptum quasi quidam laqueus est. Vnde Eccl. 6. Vincula sapientiæ alligatura salutis. Transgressio verò præcepti siue inobedientia, strangulatio est suijpsius. ¶ Pœna etiam obedientiæ est miseria præsentis seculi in quo sumus. Vnde mirum est quomodo vltra modũ non odimus inobedientiam quæ in tãtam miseriam nos posuit, pro qua omnes morti adiudicati sumus. Ista interfecit omnes amicos nostros qui mortui sunt, & illos qui nobis remanserunt, & nosipsos interficiet. Adhuc vix habet homo ita bonum amicũ, quem odio non haberet, si tot & tanta mala sibi fecisset & adhuc faceret quanta fecit: & hoc facit inobedientia nobis. ¶ Secundo potest valere ad detestationem huius peccati, magnitudo remedij quo indiguit illud peccatum ad sui curationem. Oportuit enim vt filius Dei fieret obediens vsq; ad mortem, vt peccatũ inobediẽtiæ sanaretur. Bern. Ex consideratione remedij periculi mei æstimo quantitatem. In veritate, potius timere debemus inobedientiam, quàm mortẽ, exemplo filij Dei. De quo Bernar. Mementote fratres, Christus ne perderet obedientiã, perdidit vitam. Idem: Non dabit inobedienti copiam sui tantus obedientiæ amator, qui maluit mori, quàm non obedire.

De malis quæ sequuntur inobedientiam.

Tertio potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendantur mala quæ ex inobedientia sequuntur. ¶ Notandum ergo quòd inobedientia, Primò hominem facit idololatram.

Digitized by Google

vnde 1.Reg.15. quasi scelus idololatriæ est, nolle acquiescere. Inobediens negat Deum inquantum ipse Dominus est. vnde Luc.6. Quid vocatis me, Domine Domine, & non facitis quæ dico? Vera recognitio dominij est obedientia fidei: inobedientia verò potius cedit ad contumeliam Dei, quàm ad honorem. Maiorem enim contumeliam facit Domino Iesu Christo qui non vult ei obedire, licet credat eum esse Deum, quàm si nollet ei obedire eo quòd non crederet eum esse Deũ: tunc enim per ignorantiam peccaret, quæ culpã eius aliquantulum diminueret. Secundo inobedientia reddit hominem maledictũ. Vnde Deuteron.27. Maledictus qui non permanet in sermonibus legis huius, nec eos opere perficit. & 28. Si nolueris audire vocem Domini Dei tui, vt custodias & facias omnia mandata eius &c. venient super te omnes maledictiones istæ, & apprehendent te. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro. Maledictũ horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ. Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ouium tuarum. Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens. Et in Psalm. Maledicti qui declinant à mandatis tuis. & Ecclesiast. 41. Væ vobis viri impij, qui dereliquistis legem Domini Altissimi. Et si nati fueritis, in maledictione nascemini: & si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra. Hæc maledictio figurata est Matth. 20. in hoc quòd Dominus maledixit ficulneæ fructum non habenti. ¶ Tertio ferè omnia mala huius seculi ex inobediẽtia proueniunt. Sicut potest haberi ex Deuteron. 28. vbi post illud, Si audire nolueris vocem Dei tui, vt custodias & facias omnia mandata eius, quibusdam interpositis subditur, Mittet super
te

Digitized by Google

e Dominus famem & esuriē, & increpationem in omnia opera tua quæ tu facies: donec conterat te &c. Greg. Ideo inferiora nostra nobis non obediunt, quia nos Deo vel illi qui loco eius est non obedimus. Genes. 3. Quia comedisti de ligno ex quo tibi præceperam ne comederes, maledicta terra in opere tuo. Et post, Spinas & tribulos germinabit tibi. Ideo carnē suam multi inueniunt inobedientem, quia prælatis suis obedire nolunt. Inobediētia etiam facit quòd à Deo non exaudiamur. vnde Prouerb. 28. Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio eius fiet execrabilis. Augustin. Qui à præceptis Dei auertitur, quod in oratione postulat non meretur. Si obediremus Deo, Deus etiam obediret nobis, & etiam creaturæ. vnde 1. Ioan. 3. Si cor nostrum non reprehenderit nos: fiduciam habemus ad Deum. vnde quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus. Quia Iosue mandata Domini custodiebat, sol & luna ei obediebant, imò ipse Deus obediuit ei. Vnde Iosue 10. Sol cōtra Gabaon ne mouearis, & luna contra vallem Aialon. Steteruntq́ sol & luna donec vlcisceretur se gens de inimicis suis. Stetit itaque sol in medio cœli, & non festinauit occumbere spatio vnius diei. Et subditur: Non fuit antea & postea tam longa dies, obediente Deo voci hominis. Legimus etiam alias creaturas irrationabiles sanctis obedientes, eo quòd ipsi verè obedientes essent prælatis suis. vnde legitur de Paulo abbate, quòd præcepit discipulo suo Ioanni, vt afferret ei fimum bonum qui erat ei necessarius. At ille ait: In loco vbi fimus est habitat leæna. Cui abbas dixit: Si venerit super te, alliga eam, & duces eam tecum. [illegible] Ioannes & inuenit leænam. Et cùm vellet

Digitized by Google

super eum irruere, ipse voluit eam capere, sed fugit, & Ioannes sequebatur eam dicens: Abbas mihi præcepit vt te alligatam ducam ad eum. Et statim bestia substitit, & tenens eam reuertebatur ad monasteriũ. Quod cum abbas vidisset, ne forte ex hoc facto discipulus extolleretur, ait: Sicut tu insensibilis es, ita & insensibilẽ bestiam adduxisti: solue, & dimitte eam vt pergat ad locum suum. ¶ Quarto potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd hoc peccatum tantum displiceat Deo: nec mirũ si displiceat Deo, quando homo nõ obedit ei, cum videat eum obedire rebus vilissimis sicut terræ. vnde Eccl. 10. Pecuniæ obediunt omnia. Obedit etiam homo ancillæ suæ: scilicet carni, & vilissimis membris suis, illis scilicet quæ generationi deseruiũt. Obedit etiam dominis terrenis. Obedit etiam *hostibus* suis, scilicet dæmonibus, & tamen creatori suo nõ vult obedire. vnde Bern. loquens in persona Dei: Quæ causa est quòd inimico meo vestroq; libet potius seruire, quàm mihi? Non ille vos pascit, nõ creauit. Si parua hæc videntur ingratis, nõ ille, sed ego redemi vos, non auro vel argento, non sole vel luna, nec aliquo angelorũ, sed proprio cruore. Item non est mirum si displiceat Deo hoc peccatum, quòd homines sibi non obediunt, cum eorum obedientiam regno cœlorum velit emere, nec sic eam habere possit, quam dæmones & terreni domini quasi pro nihilo habent. Item nolunt Deo obedire ad leuia & vtilia: diabolo verò vel vilissimis membris suis obediunt ad mortem eorum. Aug. Leuia iubet Deus vt in æternum viuamus, & obedire negligimus. Præterea cæteræ creaturæ Deo obediunt. Etiam sol, & luna, & alia corpora cœlestia. iuxta illud Psal. Præceptum posuit, & non præteribit. quibus

Digitized by Google

us tamen ipse non tot bona fecit. Non enim reauit ea ad imaginem & similitudinē suam ita xpresse, sicut hominem, nec redemit ea sanguine uo. Non timent etiam puniri ab eo, si ei non obe lierint: nec sperant remunerari ab eo, si ei obe- lierint: & tamen homo non Deo obedit, qui tot bona à Deo accepit, & tot bona sperat, si ei obe- liant, cùm illa ei obediant. ¶ Quinto potest va- ere ad detestationem huius peccati hoc, quòd nobedientes socij dæmonum sunt. Inter enim o- nnes creaturas nō inueniuntur nisi duæ quæ nō obediunt Deo, scilicet dæmones & mali homi- nes. vnde Iob 18. Habitent in tabernaculo illius socij eius qui non est. Imò videntur inobedientes diabolo attinere, sicut obedientes reputat Domi nus suos attinentes. Vnde Matth. 12. Quicunq; fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, soror, & mater est.

Quòd vniuersa monent homi- nem ad obedientiam.

AD obedientiam monent hominem vniuersa. Monet etiam Deus. Vnde Ioan. 6. Descendi de cœlo non vt facerem voluntatem meam, sed eius qui misit me. ad Philip. 2. Humiliauit semet- ipsum factus obediens &c. Ad obedientiam mo- nent etiam angeli exemplo suo, cùm Deo obe- diant custodiendo homines. Ab ortu enim homi- num custodiunt eos, quantumcunq; sint homines despecti, vsq; ad horam mortis, & tunc, si dignus est, deportant eum in paradisum: vt habetur de Lazaro Luc. 16. Et in Psal. Angelis suis manda- uit &c. Ipsę etiam creaturæ cæteræ exemplo suo monent ad obedientiam. Vnde vltra modum du- rus videtur esse qui ad monitionem vniuersitatis non acquiescit, præcipuè cum tot tormentis & flagellis diuinis quasi incessanter ad obedien-

Digitized by Google

tiam stimuletur. Omnes enim miseriæ præsentis vitæ quasi flagella sunt, quibus Dominus inobedientiam hominis punit, & ad obedientiam excitat: vnde inobediẽtes homines duriores videntur esse asinis. Illi enim flagellis & aculeis obediunt.

De inobedientia non custodientium solennitates.

SEquitur de inobedientia eorum qui solennitates non celebrant. De qua hoc modo agemus. Primo ostendemus ea quæ faciũt ad obseruationem solennitatum. Secundo tangemus aliquid de peruersitate hominum, qui in solennitatibus faciunt contraria eis ad quæ ipsæ institutæ sunt. ¶ Notandum ergo quòd quatuor sunt quæ pertinent ad obseruantiam solennitatum. ¶ Primum est, vacare à terrenis operibus: vnde Exod. 20. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septima autem die sabbatum Domini Dei tui est. Non facies in eo omne opus tu & filius tuus, & filia, seruus tuus, & ancilla tua. Monemur etiam ad hoc exemplo Domini Gen. 2. vbi legitur quòd requieuit Deus die septima ab omni opere quod patrarat. Nec solum vacandum est à terrenis operibus exterius, imò etiam interius à solicitudine terrenorum. Vnde Ezechiel. 3. Qui quiescit, quiescat. qui quiescit, inquam, corpore, quiescat & mente. ¶ Secundum est, depositio peccati. Vnde Ierem. 17. Nolite portare pondera in die sabbati. In vigilia solennitatis deberet quilibet attendere vtrum haberet aliquod peccatum in se: & si haberet, per veram confessionem deberet illud remouere. vnde Bernard. Ad hoc nobis vigiliæ præponuntur vt vigilemus si in aliquo peccato vel negligentia dormiamus, & præoccupemus faciem sanctorum in confessione. ¶ Tertium est, vt caueàmus nobis ne peccata

Digitized by Google

carta committamus. vnde Exod. 20. Memento vt diem sabbati sanctifices, hoc est, sanctum conserues, diligenter in eo à peccatis cauendo. ¶ Quartum est, vt vtilitati animæ intendamus spiritualia opera faciendo.

Quòd in festis vacandum est à quinq;.

QVinq; verò sunt quibus specialiter vacandũ est in festis, scilicet laus Dei, sermo Dei, sancta meditatio, oratio, eleemosynarum largitio. Laudi Dei vacandum est: ideo tunc obseruatio solennitatum quasi quædam inchoatio est beatæ vitæ quam expectamus. vnde sicut ibi erit assidua Dei laudatio: sic in festis debemus intendere laudi diuinæ. Bernardus: Nihil adeò in terris repræsentat quendam cœlestis habitationis statum, sicut alacritas laudantium Deum. Sermoni etiã diuino in festis vacandum est. vnde Eccl. 38. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis, & qui minoratur actu, percipiet eã. Homo multis occupatus, lumen sapientiæ à se repellit, sicut arbor ramosa lumen solis solet repellere. ideo dicitur Eccl. 11. Fili, ne in multis sint actus tui. Quidam ait, Pluribus intẽtus minor est ad singula sensus. Meditationi etiam sanctæ vacãdum est in festis. Sen. Dimitte omnia impedimẽta, & vaca bonæ mẽti: nemo ad eam peruenit occupatus. Oportet quòd cor hominis à rebus mũdanis expediatur, ad hoc quòd colloquio Spiritus sancti dignus habeatur. Vnde Osee 2. dicit Dominus de anima: Ducã eam in solitudinem, & loquar ad cor eius.

Quòd quatuor debemus in festis meditari.

MEditatio verò sancta in solennitatibus debet esse circa quatuor. Principaliter debet versari circa Deum, qui si sanctum illum remuneraueris, cuius solennitas agitur, pro modico

seru

seruitio sibi exhibito, ideo debet animari ho-
mo ad seruiẽdum tam liberali domino. Vnde in
Psal. Vacate & videte, quia ego sum Deus. Satis
apparet in remuneratione sanctorũ, quoniã ipse
sit Deus. Debet etiam meditatio sancta versari
circa solennitatẽ istam quam expectamus, cuius
figura sunt solennitates præsentis vitæ. Et sicut
in festis istis nõ est tempus congregandi, sed con
gregatis vtẽdi: sic nec in illa solennitate tempus
erit aliquid cõgregandi. Vnde magnam indigen
tiam tunc habebũt qui sibi nõ prouiderint, præ-
cipuè cum non sit ibi locus mendicandi, nec ali-
quid accipiẽdi mutuo. In festiuis diebus deberet
homo admirari delicias illius solennitatis, & ac-
cendi ad desiderium earum. Bern. Quid est quod
non optamus etiam per medios enses, si oporteat
declinare tantã miseriam, & ad *tantam accele-
rare* gloriã? Greg. Quid prodest *interesse festis*
hominum, si deesse contingat festis angelorum?
Ezech. 46. Hęc dicit Dominus Deus: Porta atrij
interioris quæ respicit ad Orientem erit clausa
sex diebus in quibus opus sit: die autem sabbati
aperietur. Porta ista respiciens ad orientem, est
meditatio de Deo à quo ortũ habemus. Cui me-
ditationi non possunt homines intendere feriali-
bus diebus propter terrena opera: ideo debeant
ei intendere diebus quietis. Et sicut solennitates
præsentes figuræ sunt æternæ solennitatis: sic vi-
giliæ quæ præponuntur festis, figuræ sunt tem-
poris pœnitentiæ. vnde in hoc quòd vigiliæ fe-
stis præponũtur, ostenditur qua via sancti ad glo
riam illius solennitatis peruenerunt, & qua via
oporteat nos ire si ad eam volumus peruenire.
Bern. Vniuersum tempus pœnitentiæ quædam
vigilia est solennitatis futuræ & æterni sabbati
quod præstolamur. Nec causabimur vigiliæ diu-

tura

mitatem si æternitatem solennitatis attendas:
cut beatus Bernard. taugit, In festis istis vigi-
ı æqualis est festo. Festum enim diurnum præ-
dit vigilia diurna: sed solennitatem æternam
æcedit vigilia, quasi vnius diei comparatione
ius solennitatis: iuxta illud Psalm. Mille anni
te oculos tuos tãquam dies hesterna quæ præ-
rijt. ¶ Sed sunt qui volunt facere festum stul-
rum. Prius enim volunt facere festum, quàm
giliam. Illorũ festum quasi diurnum est: vigilia
rò æterna erit. Ipsi faciunt festum in hoc mun-
, vigiliã cum diabolo in inferno. Non in pane
: aqua, imò erunt per infinita millia annorum,
uòd lingua eorum ardebit igne, & vnicam gut-
m aquæ habere non poterũt. Argumentum ad
oc Lucæ 16. de diuite epulone, qui tot annis
ansactis petijt guttam aquę, & nondum habet.
Tertio debet meditatio versari circa teipsum,
t videas in quo statu es. Genes. 3. Adam vbi es?
t vt excogites defectus tuos, & quomodo faci-
us ad salutem poteris peruenire. ¶ Quarto verò
ebet versari meditatio circa sanctum cuius fe-
um celebratur. Circa quem tria debemus atten
ere. Auxilium sancti, exemplum eius, confusio-
em nostram, sicut docet beatus Bernard. Auxi-
um sancti, quia potens in terra, potentior in
œlis est ante faciem Domini Dei sui. Si dum
dhuc viueret misertus est peccatoribus, & ora-
it pro eis: nunc tanto amplius quanto verius
ognoscit miserias nostras, orat pro nobis Pa-
rem: quia beata illa patria charitatem eius non
ıutauit, sed augmentauit, neq; quia impassibi-
s factus est, ideo omnino incompassibilis factus
st: sed nunc potius induit sibi viscera misericor-
iæ cum ante fontem misericordiæ assistat. Est
t alia causa quæ magis vrget sanctos vt soliciti
sint

Digitized by Google

sint de nobis: quia iuxta vocem Apostoli, Deus prouidet nobis ne sine nobis cōsummentur. De exemplo planum est: sed & diligentiori intuitu confusionem nostram interim inspiciamus, quia homo ille similis fuit nobis, passibilis, ex eodem luto formatus ex quo & nos. Quid est ergo quòd nō solum difficile, imò impossibile credimus vt faciamus opera quæ fecit? Sic igitur in solennitatibus sanctorum gaudere & cōfundi deberemus. Gaudere, quia tales & tantos patronos præmisimus. Confundi, quia eos imitari nō possumus. Ita hoc semper gaudium nostrum in hac valle lacrymarum pane lacrymarum condiri debet.

Quòd vacandum sit orationi in festiuitatibus.

ORationi etiam vacādum est in festis sicut & sanctæ meditationi. Meditatio enim & oratio sunt quasi duo pedes, quibus in cœlum ascendendum est. Bern. Ascendamus duobus pedibus, meditatione & oratione. Meditatio quid desit docet, oratio ne desit obtinet. Tunc etiā intēdendum est eleemosynarum largitioni: iuxta illud 2. Esdræ 8. Comedite pinguia, & bibite mulsum, & mittite partes his qui non præparauerūt sibi. Sed multi hodie nihil horum obseruant propter quæ solennitates institutæ sunt: quia nec à terreno opere vacant, nec pondera peccatorum deponunt: sed amplius peccant in festis quàm in alijs diebus, & neglecta vtilitate animæ, delicijs corporalibus intendunt. Contra illos qui à terreno opere nō cessant, primo potest valere quod legitur Num. 15. de illo qui colligebat ligna in sabbato, quem Moyses & Aaron recluserūt in carcerem, requirentes à Domino quid de eo facerēt. Dixitq; Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba

Digitized by Google

rā castra. quod factum mysticū est. Ligna spi-
aliter scindit, qui materiam ignis infernalis
colligit: qui lapidandus est, id est, duris obiur-
ionibus increpandus est, qui non vult cessare
estis quin mala ad suum incendium colligat.
est etiam valere contra peccatum horum, si
datur magna ingratitudo & peruersitas quæ
t in hoc peccato.

De ingratitudine non obseruantium diem Dominicum.

Otandum ergo quòd illi qui Dominicam diem non obseruāt, ingrati sunt Deo de creaie mundi, & de hoc quòd pro eis voluit nasci ralle huius miseriæ, & de beneficio quod mun contulit in die Resurrectionis, & in die Penteles, quando Spiritū sanctum misit in discipusuos. Omnia enim hęc in die Dominica factat, propter quæ dies illa celebris habenda est. les peccant in Patrē, & Filiū, & Spiritū sanm. In Patrem, cuius potētia mundum creauit. Filiū, cuius sapiētia mundum redemit. In Spiim sanctum, qui tali die missus est in mūdum. i ingrati sunt suo creatori, redemptori & conitori. Bene deberent aliquid pro Deo facere illa, qua Deus mundum fecit pro ipsis. Bene erent cauere à morte sua in die illa, qua filius i natus est pro eis: deberent etiam cauere à in honorem Dominicæ resurrectionis. non erēt etiam Spiritum sanctum ab hospitio suo ellere in die illa qua ecclesiæ datus fuit.

Quadruplex ratio quare celebrare debemus Sabbatum in honore beatæ Mariæ Virginis.

T notandum quòd sicuti quadruplex ratio assignatur quare dies Dominica celebris hatur, sic potest quadruplex ratio assignari re beatæ Virgini in sabbato potius honor

exh

exhibetur, quàm alijs diebus. ¶Prima ratio est, quia beata Virgo in sabbato in quo Deus fuit in sepulcro, sola in fide stetit Apostolis discedentibus. ¶Secunda ratio est, quia sicut à ieiunio sextæ feriæ fit transitus per sabbatum ad solennitatem Dominicæ: ita à miseria præsentis vitæ vel peccati fit transitus ad statũ gloriæ vel gratiæ per beatam Virginẽ. ¶Tertia ratio est, quia tali die multoties legitur beata Virgo miracula fecisse, & beneficia peccatoribus præstitisse. ¶Quarta ratio est, quia apud Græcos fuit quædam imago beatæ Virginis, cuius velamen à nona sextæ feriæ diuina virtute recedebat, & post nonã sabbati similiter Dei virtute redibat. Cuius miraculi hæc ratio potuit esse, vt ostenderetur quòd præcipuè tali die facies beatæ Virginis peccatoribus orantibus intendeb. ∴ *propter* quod Græci diem illam solennẽ dixerunt. *Deinde* cõsuetudo illa ad Latinos transiuit quantum ad hoc, vt in illa die specialis honor beatæ Virgini exhibeatur. Valde peruersi videntur esse qui nolunt in festiuis diebus à terreno opere vacare, qui potius volunt laborare in seruitio diaboli, quàm quiescere in seruitio Dei! qui potius eligunt statum miseriæ, vt in sudore vultus sui panẽ vescantur suo, quàm statum ante peccatum sine sudore panem suum comedant, potius volunt hic inchoare infernũ suum, quàm paradisum. Quædam inchoatio paradisi est quies solennitatum: potius volunt laborando ire in infernum, quàm quiescendo ire in paradisum. Ecclesia per quietem solennitatum vadit celerius in paradisum, quàm per laborem ferialium dierum. quod figuratum est in hoc quod legitur Act. 1. quòd mons Oliueti erat iuxta Ierusalem sabbati habẽs iter. vt per montem Oliueti ecclesia designetur, quæ per

en quietē solennitatis in cœlestem Ierusalē ten-
it. ¶ Cōtra illos qui pōdus peccati in festis no-
unt deponere, primò videtur esse illud quod le-
itur 2. Esdræ. vlt. quòd Neemias die sabbati
lausit portas Ierusalem, ne inferrent venalia, &
omminatus est eis si secundo hoc facerent quòd
oneret in eos manus. Tales qui pondera pecca-
orum in festis deponere nolunt, valde peruersi
unt: potius enim volunt portare onus diaboli
raue, quàm onus Christi. Quòd onus Christi sit
ue, habet Matt. 11. Quòd onus diaboli, scilicet
eccatū, sit graue, habetur ex illo verbo Psal. Si-
ut onus graue grauatę sunt super me. Et ex hoc
uod Zach. 5. figuratur iniquitas per talentū plū-
i. Tales potius volūt portare onus, quod demer-
at eos in profundū inferni, quàm onus pro quo
etur eis gloria paradisi. Et cū ipsi nō permitte-
nt asinum suū oneratū esse vltra quod debeat,
bi ipsis in hoc nullo modo compatiuntur, nec in
stis, nec in alijs diebus: Portitores ad collum
idētur esse diaboli. Bene apparet quòd malum
ominum habent, qui nec festis diebus permittit
s quiescere. Diabolus videtur esse dominus
rū, de quo scriptū est Ierem. 6. Crudelis est, &
ō miserabitur. Peccator non solum seruus dia-
li est, imò est quasi pecus ipsius. vnde super il-
d, Misit in eos iram indignationis suæ. dicit
ossa: Tantum potest diabolus in homine ma-
, quantum homo in peccato suo. Item Psalmi-
a: Contritio & infelicitas in vijs eorum, &
am pacis non cognouerunt. Impietas, quæ in
s est, non permittit eos quiescere. vnde Esaiæ
. Impij quasi mare feruens, quod quiescere
n potest. Et Thren. primo: Peccatum peccauit
rusalem, propterea instabilis facta est. muscæ
as vexauerunt Aegyptios, eos vexare viden-

Digitized by Google

tur. vnde Gregorius. Israel sabbatum accepit in munere: Aegyptus percutitur muscarum multitudine. Magis bestiales videntur esse tales, quàm asina Balaam, in hoc quòd ipsa conquesta est de domino suo qui iniquè agebat in eam: vt legitur Numeri 22. Ipsi autem nesciunt conqueri de domino suo diabolo, qui adeò iniquè agit in eos. Fatuus videtur esse, qui pro talibus petit requiē æternam post mortem eorū, cum ipsi in vita sua nunquam requiem amauerunt, præcipuè cū scriptum sit in fine Esa. erit sabbatum ex sabbato. Ex quiete enim mentis in præsenti sequitur requies in futuro. Et dicit Dominus Mat. 11. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. & miseri fugiunt eum. Clamat autem diabolus contrarium; & miseri homines currunt ad eum. ¶ De illis autem qui magis peccant in festis quàm in aliis diebus notandū quòd ipsi sunt valde fatui & peruersi in tempore sancto non sanctè volunt viuere, similes illis qui extra ecclesiam cauerent à peccato, & in ecclesia se omni immunditiæ exponerent. Sicut enim loco sancto deferendum est, sic & tempori sancto. Si quis in omnibus festis araret & foderet, ipse valde malus reputaretur. Quomodo ergo non multum peccant qui in diebus Dominicis fornicantur? Citius enim posset concedi quòd aliquis in omnibus festis araret vel foderet, quàm quòd semel in die Dominica fornicaretur. Non ideo instituit ecclesia vt in festis cessaretur à terrenis officiis, quæ bona sunt, vt malis intenderetur, sed vt intēderetur spiritualibus, q̄ meliora sunt. Festa instituta sunt ad gratiam sanctorū acquirendā, & ipsi eorū irā prouocant. Tempus illud quod Dei seruitio appropriatum est, diabolo dedicant: nec à peccato cupiditatis tunc cessant, vel ut alii quo

sibi

Digitized by Google

ibi ebrient; & ebrietati, & luxuriæ, & superbiæ, & lasciuiæ, & cæteris vitijs se exponunt, amplius offendunt Deum in Dominica vna, quàm per totã septimanam. Non videntur talia festa esse Dei. Iam videntur impleuisse dæmones in magna parte quod intendebant. Iam enim in magna parte quiescere fecerunt dies festos Dei à terra. Solennitates ecclesiæ iam pro magna parte similes illis facti sunt, de quibus legitur Esaiæ 1. Solennitates vestras odiuit anima mea. Facta sunt mihi molesta: laboraui sustinens. & Thren. 1. Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata eius. ¶ Illi verò qui in festis vtilitati corporis vacant, & delicijs corporalibus, & ornatui corporum, similiter valde peruersi sunt. De ancilla enim dominam faciunt, & festum, quod deberent facere Deo cœli, faciunt suo ventri. Hi sunt quorum Deus venter est: vt legitur ad Philippenses tertio: Hi non Domino Iesu Christo, sed ventri suo seruiunt. Ad Roman. decimosexto. Contra solennitates eorum dicit Hieronymus: Valde absurdum est honorare ventrem nimia saturitate, quem scimus Deo placuisse per ieiunium. Et Leuit. 23. Sabbatum requietionis est, & affligetisque animas vestras. ¶ Ipsi credunt, vt videtur, quòd festa ideo instituta sint vt refectioni vnius sacci possint vacare, & impletioni vnius vasis immundi, scilicet ventris. Ideo Dominus comminatur eis miro modo Malach. 2. Vix auderem comminationem illam dicere, nisi Spiritus sanctus eam per prophetam diceret. Sic enim legitur ibi: Dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum, dicit Dominus.

De inobedientia contemnentium excommunicationem, & quòd valde tremenda sit.

SEquitur de inobedientia eorum qui contemnunt quando ab ecclesia excommunicantur. Et notandũ in primis, ꝙ duæ sunt species excõmunicationis, scilicet maior & minor. Minor separat à sacramentis ecclesiæ: maior separat ab ingressu ecclesiæ, & à communione fidelium, & à sacramentis. & hęc dicitur anathema. ¶ Et possunt duodecim rationes ostendi quare timẽda sit multum excommunicatio. ¶ Primo timenda est, quia est ictus gladij spiritualis, qui magis timendus est, quàm materialis. De his gladijs legitur Luc. 22. Ecce duo gladij hic. August. etiam dicit de illo qui excommunicatur, quòd grauius est hoc illi, quàm si gladio feriretur, si à feris deuoraretur, si in flãmis exureretur. ¶ Secũdo timenda est excommunicatio, quia excommunicatus est vt homo valde infirmus qui nullũ *remedium* vel medicinam potest habere: ipse enim separatus est à sacramentis ecclesię, quæ sunt quasi medicinæ. De quibus medicinis legitur Eccles. 38. Vnguentarius faciens pigmenta suauitatis, & vnctiones conficiens sanitatis. ¶ Tertio verò timenda est, quia excommunicatus est velut homo captus ab hostibus suis, omni auxilio destitutus, & omni succursu, quia priuatus est à communione fidelium, nec habet partem in aliquibus bonis quæ fiunt ab ecclesia. Ipse est similis illi qui cecidit in foueam sub onere, nec habet qui subleuet, & ideo væ illi. Eccles. 4. Væ soli: quia si ceciderit, non habet subleuantem se. E contrario vero dicitur Prouerb. 18. Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. ¶ Quartò timenda est, quia excommunicatus est quasi infirmus habens morbum infectiuum, qui à consortio hominum eijcitur: Ideo lepra ab omnibus timetur, quia morbus contagiosus est. Et

mult

nulti sunt qui dicunt, Alias infirmitates det mi-
ni Deus, si sibi placuerit, sed à lepra me custo-
liat. Excommunicatio velut lepra spiritualis
st. vnde per lepram Mariæ figurata est Nume.
i 12. Et in hoc excommunicatus deterior est cæ-
eris peccatoribus: quia si alij peccatori loquor,
el alicui communico, qualiscumque sit, ex quo
on est excommunicatus, non est mihi periculũ:
d in excommunicato magnum est periculũ. vn
e aliqui sunt qui potius eligerent mori, quàm
met cõmunicare cum deliberatione alicui ex-
ommunicato, & in casu non concesso. Et in veri
ate melius esset comedere cum porco, quàm cũ
xcommunicato. Deterioris enim conditionis in
oc videtur esse excõmunicatus, quàm infidelis.
nde 1. ad Corint. 5. Si quis frater nominatur in-
r vos, & est fornicator, aut auarus, &c. cum
uiusmodi nec cibum sumere. Aug. Eam nomina
onem intelligi voluit Apost. quæ fit in quẽquã
ĩ sentẽtia ordine iudiciario & integritate pro-
rtur. 1. ad Corinth. 10. sic legitur: Si quis infide-
um vocat vos ad cœnã, & vultis ire, omne quod
obis appositum fuerit, manducate. ¶ Quinto ti-
enda est excommunicatio, quia excommunica-
s est quasi canis immundus, cui nõ licet intrare
ecclesiam. Et in veritate magis offenditur
eus quòd ipse intrat ecclesiã Dei, quàm si vnus
nis intraret. Apocalyp. vlt. Foris canes. & Ec-
esiast. 13. Quæ communicatio sancti ad canem?
Sexto timẽda est excõmunicatio quæ est quasi
ẽbrũ abscissum à corpore, quod nullius valoris
. Quid valet manus abscissa à corpore? & sicut
per omnia timenda est abscisio membri à cor
re eius: sic nihil magis timere debet Christia-
s, quàm separari à corpore Christi, quod est
clesia. vnde Augustinus super Ioann. Nihil sic

Digitized by Google

debet formidare Christianus, quàm separari à corpore Christi. Iam non est membrum eius, iam non vegetatur spiritu eius. ¶ Septimo timenda est excommunicatio, quia homo excommunicatus similis est palmiti abcisso à vite, qui minoris valoris est quàm cæteri rami postquam abscissus est, cum valde vtilis sit, cum viti adhæret. Abscissus valet ad hoc vt in ignem ponatur: ex alijs ramis multa vtilia fieri possunt, sed non sic ex palmite. vnde Ezech. 15. Fili hominis, quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna syluarum? Nunquid tolletur de ea lignum vt fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus vt dependeat in eo quodcunque vas? ecce igni datum est in escam. Et Ioann. decimoquinto: Sicut palmes non potest facere fructũ à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis. ¶ Octauo timenda est excommunicatio, quia ille, qui excommunicatur, satanæ traditur. Sicut ecclesia hæreticos conuictos relinquit seculari potestati: ita illos qui excommunicantur, potestati satanæ tradit. Vnde Augustinus: Omnis Christianus, qui à sacerdote excommunicatur, satanæ traditur. Quomodo? quia extra ecclesiam diabolus, sicut in ecclesia Christus. Ac per hoc diabolo traditur, quia ab ecclesiastica communione remouetur. & Apostolus 1. ad Corinthios 5. Ego quidem absens corpore, præsens autẽ spiritu, iam iudicaui vt præsens eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, tradere huiusmodi satanę. & loquebatur de Corinthio fornicatore, qui erat excommunicandus. ¶ Nono timenda est excommunicatio, quia excommunicatus est sicuti infidelis. Vnde Matthæi decimooctauo dicit Dominus de excommunicando: Si eccl

ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. ¶ Decimo timenda est excommunicatio, quia excommunicatus videtur esse deterior quàm gētilis. est enim quasi apostata à Christiana religione. vnde communiter dicuntur excommunicati esse extra legem & extra Christianitatem: & sicut deterioris conditionis est qui ab aliqua religione apostatauerit, quàm ille qui nūquam in aliqua religione fuit, & ille qui degradatus est ab ordinibus susceptis, deterioris videtur esse conditionis, quàm qui nunquam ordines suscepit: Ita qui extra Christianitatē positus est propter culpam suam, deterioris conditionis est, quàm qui nunquam Christianus fuit. vnde super illud, Sit tibi sicut ethnicus & publicanus. dicit glossa: Detestabilior est, qui sub nomine fidelis agit opera infidelium, quàm apertè infidelis. Iudæus aliquam legem habet, licet non sibi sufficientem. Gentilis etiam aliquam legem habet, saltem naturalem: sed excommunicatus nullam videtur habere, cùm ille extra legem Christianorum dicatur esse, & non sit Iudæus vel gentilis. Inutilis etiam videtur esse quo ad Deum, & quo ad mundum. Homo enim apostata vir inutilis est, vt legitur Prouerbiorum 5. ¶ Vndecimo timenda est, quia isto peccato diabolus multos lucratur. vnde quidam diabolus loquens in quodam dæmoniaco post multas adiurationes cuiusdam boni viri, dixit ei, quod hoc erat peccatum quo plures lucrabatur. Vnus enim excommunicatus vna die quandoque facit peccare centum personas, dum facit eas communicare sibi. ¶ Duodecimo timenda est excommunicatio, quia valde damnosa est: aufert enim homini partem suam de omnibus missis & alijs bonis quæ fiunt in ecclesia Dei, quod nō est paruū dā-

Digitized by Google

num. Quis enim dignè sufficeret æstimare valorem vnius missæ? Et hæc quæ dicta sunt, de maiori excommunicatione intelligenda sunt.

De inobedientia contemnentium minorem excommunicationem.

SEquitur de peccato eorum, qui contemnunt minorem excommunicationem, & ideo non timent communicare cum excommunicatis, licet communicãdo minorẽ excõmunicationẽ incurrãt. ¶ Et notandũ quòd ille qui communicat cum excõmunicato, peccat in se, & in eũ cui cõmunicat, & in illũ pro cuius iniuria excommunicatio lata est, & in matrem suam ecclesiam, & in patrem spiritualem qui fert sententiam, & etiã in patrẽ coelestẽ. In se peccat, quia non cauet sibi ab eo qui habet morbũ contagiosum: in quo videtur minus se amare quàm porcum suum. Porcus enim suus bene caueret ab alio porco qui morbum contagiosum haberet. In eum etiam cui communicat, peccat: quia cum ipse sit infirmus ad mortem, ipse aufert ei remedium, & saltem minus efficax reddit, dum confusionem ipsius minuit, per quam corrigi debuit. Eccl. 4. Est confusio adducens gloriam. & Dauid: Imple facies eorum ignominia. &c. Et Michææ 4. Egredieris de ciuitate, & venies in Babylonem, ibiq; liberaberis. Peccat etiã in eum, pro cuius iniuria excommunicatio lata est, quia aufert ei rem suã. Peccat etiã in ecclesiã, quam malo exẽplo corrũpit, & cũ susfocietati pponit societatẽ eorũ, qui sunt vt leprosi, imò sicut canes & porci. Peccat etiã in patrẽ spiritualẽ, cuius sentẽtiã cõtemnit. Peccat etiã in Deũ, quẽ in ministro suo spnit. Luc. 10. Qui vos spernit, me spernit. Ipse potius amat priuari mẽsa Dei, id est altari, quàm mensa excõmunicati: & potius

vius amat societatẽ diaboli, quàm filiorum Dei. Ideo merito in inferno socius erit diaboli. Quidã ait in vitispatrũ: Qui non vult Ecclesiæ ianuam humiliatus ingredi, necesse habet in ianuã inferni non sponte damnatus intrudi.

De peccato indiscretè præcipientium.

SEquitur de peccato indiscretè pręcipientium. ¶Et notandum est, quòd multis modis indiscretè præcipit, vel cum superbè præcipit, iuxta illud Ezec. 34. Quod perierat non quæsistis: & cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. Seneca: Remissius imperanti melius paretur. Natura contumax est animus humanus, & in contrarium atque arduum nitens, facilius sequitur, quàm ducatur. ¶Item indiscretè præcipit, qui nimia vel nimis grauia præcipit. Matthæi vicesimotertio: Alligant onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum &c. Actuum 15. Quid tentatis Deum, iugum imponere super ceruices discipulorum, quod nec nos neq; patres nostri portare potuimus? ¶Item indiscretè præcipit, qui præcipiendo sensum suum sequitur: sicut illi quibus Dominus dicit Matth. 15. Irritum fecistis mandatum Dei propter traditiones vestras. & postea: Sine causa colunt me, docentes doctrinas & mandata hominũ. ¶Itẽ indiscretè præcipit, qui nõ beneplacitum Dei, nec vtilitatem subditorum: sed propriam vtilitatem præcipiendo quærit. ¶Et notandum quòd prælatus in præcipiendo deberet esse minister Dei, & deferre mandatum eius ad subditos, & mandando deberet Deo seruire subditis. unde Augustinus: in libro de moribus ecclesiæ. vbi ostẽdit omnem virtutem esse amorem Dei: dicit quòd iustitia est amor soli amato seruiens, & ideo rectè imperans.

Sex quæ debent prohibere prælatos à multitudine præceptorum.

SEx vero sunt quæ deberent prælatos cohibere à multitudine præceptorũ. ¶Primũ est hoc, quòd primis parentibus leguntur duo præcepta fuisse facta, Genesis. 2. Ex omni ligno paradisi comedes: de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. & alterum eorum trangressi sunt. ¶Secundum est hoc, quòd nitimur in vetitum semper, cupimúsque negatum. sicut impetus aquæ crescit obice inuento: sic desiderium crescit illis, qui non habent gratiam, propter prohibitionem. De nullo alio fructu paradisi leguntur primi parentes comedisse, nisi de fructu vetito. Vnde ad Rom. 7. Sine lege peccatum mortuum fuerat. & subditur paulò post: Sed cum venisset mandatum, peccatum reuixit. Item eiusdem 5. Lex subintrauit, vt abundaret delictum. ¶Tertium est hoc, quòd prælati potius deberent onera subditorum portare, quàm grauare. vnde Bernard. loquens prælatis: Quid iugum vestrum super eos aggrauatis, quorum onera potius portare deberetis? & 4. Reg. 2. dicit Eliseus ad Eliam: Pater mi, currus Israel & auriga eius. Prælatus debet esse vt auriga, vt subditos regat, & currus vt onera portet. ¶Quartum est hoc, quòd qui nimis emungit elicit sanguinem: vt legitur Prouerbiorum 30. Prælati deberent esse vt matres, lac dulcis doctrinæ subditis propinando: sed aliqui hodie pro lacte propinant sanguinem peccati. ¶Quintum est exemplum Christi dicentis Matthæi 11. Iugum meum suaue est, & onus meum leue. Ipse etiam legem nouam dedit Matth. 5. non imperando, sed dulcedine premij ad legis attrahẽdo amorem. Beati, inquit, pauperes spiritu, quoniã ipsorum est regnũ cœlorum

forum. ¶ Sextum est, quòd prælati adiutores debent esse salutis. Qui autem multa præcipiunt, potius salutem impediunt. ¶ Et notandum quòd valde impij sunt tales prælati. Ipsi enim iugulant filios proprios: quot enim præcepta eis faciunt, tot eis laqueos ponunt. Vnde accidit quòd quem non strangulat vnus laqueus, alius strangulat: & quem non capit diabolus laqueo vno, capit alio. Ipsi occasiones mortis ponunt iuxta filios suos, qui quasi phrenetici sunt, cùm deberent eos elongare ab eis. Ex morsu pomi venenati sunt homines quasi phrenetici, nisi per gratiam Dei sanati sint: & ideo noxia appetunt. Tales etiam prælati adeò arctant viam paradisi, quòd quando aliquis vult pedem ponere in via, ipse ponit extra viam. Ipsi etiam paruulos vnius diei conualescentes à magna infirmitate ita onerant, quasi essent fortes & sani. Paruuli vnius diei sunt, qui ad pœnitentiam veniūt. Ipsi etiam cōualescunt à magna infirmitate. Nullus tyrannus tot iniungit sub pœna mortis temporalis, quot ipsi iniungunt sub pœna mortis æternæ.

Contra nimietatem præceptorū in claustro.

SPecialiter verò reprehensibilis est nimietas præceptorum in claustris. Hoc est vnum illorum trium, quæ solent religionem destruere. Argumentum habemus de hoc Genes. 2. in prima religione quę fuit in paradiso terrestri, in qua duo præcepta data fuerant, & contra vnum eorum factum est. ¶ Secundum est singularitas, de qua exemplum habemus Esaiæ 14. De religione superna: à qua Lucifer hoc peccato eiectus est: Sedebo, inquit, in monte testamenti, &c. Alij ministrabant, iuxta illud: Millia millium ministrabant ei, &c. ¶ Tertium est amor temporaliū.

de quo habemus exemplum Act. 5. de Anania & Sapphira, qui de abbatia Petri occasione tẽporaliũ perierunt. Sicut claustrales cauent ab aliis occasionibus peccãdi, sicut à multiloquio in quo non deerit peccatum, vt legitur Prouerb. 10. & à iuramento ex quo sequitur frequenter periuriũ: sic deberent cauere à nimietate preceptorum, ex qua frequenter sequitur transgressio.

Contra nimis facilè excommunicantes.

SEquitur de peccato eorum, qui nimis de facili excõmunicant. A quo peccato deberent cohibere specialiter ista quatuor, scilicet excõmunicatio, quæ est abscissio mẽbri à corpore ecclesię. Vnde omnia alia remedia deberẽt adhiberi antequã excõmunicatio fieret, sicut mẽbro infirmo adhibẽtur primo multa remedia, & si valere non possunt remedia, rescinditur ne pars vna corrumpatur. ¶ Secundum est nobilitas corporis, à quo per excommunicationẽ membrum rescinditur. Corpus enim illud corpus Christi est mysticũ, scilicet ecclesia. Si rex Franciæ haberet infirmitatẽ in mẽbro, nõ de facili abscinderetur membrũ illud. Cum quãta igitur cautela abscindendum est membrũ de corpore Christi? Totũ corpus ecclesiæ cõtremiscere deberet, quãdo vnum membrũ deberet inde abscindi: sicut accidit in corpore humano, quod totũ corpus cõtremiscit si vnũ membrũ sit amputandũ. ¶ Tertiũ verò hoc est, quòd quãdo aliquis excommunicatur, ipso gladio quo percutitur, satanæ traditur, sine consilio & auxilio relinquitur, vt prius ostẽsum est. Nõ debet autem parua causa esse, pro qua mater filiũ gladio percutit, lupis infernalibus exponit, & infirmum ad mortem sine consilio & auxilio relinquit. Quartũ verò est hoc, quòd frequẽtius excommunicationẽ nõ sequitur vtilitas, quam solebat conseq

sequi. Excommunicatio enim ad hoc solebat fieri, vt illi qui excommunicabantur corriperētur, ne populus exemplo eorū corrumperetur: hodie autem contrariū accidit, & frequenter qui excōmunicantur excommunicationem contēnunt, & ad peccata fræna relaxāt. Alij etiam corrūpuntur, quia communicāt eis. Vnde remediū versum est in venenum. Ideo rarò essent faciendæ excōmunicationes, præcipuè generales, & rarò essent constituendi canones latæ sententiæ.

De sententia iusta vel iniusta.

ET notandum quòd ad hoc quòd sententia sit iusta, requirūtur tria, scilicet quòd fiat ex certa causa sufficiente, & zelo iustitiæ, & ordine iuris obseruato. Deficiente verò aliquo istorū iniusta est, tamen ligat ex quo lata est ab illo iudice qui habet super hoc iurisdictionem canonicam. Et seruanda est ab ecclesia militante. Fallit tamen hoc in duobus casibus. Vnus est, quando lata est sententia post legitimam appellationem: alius est quādo continet intolerabilem errorem. Intolerabilem errorem intelligo, cùm sic dixit excommunicans: Excommunico te, quia credis in Deum, quia non fornicaris, quia obediens es prælatis tuis, & similia. Excommunicatus verò iniustè, sustinere debet paciēter, & humiliter excōmunicationē, & præsentare se excōmunicatori, offerens canonicam satisfactionem si in aliquo offendit, & sic instāter postulare absolutionem, si sic fecerit, erit ei ad meritum. Vnde August. Qui iustus est, & iniustè maledicitur, præmium illi redditur. Item Aug. Aliud est sella terrena, aliud est tribunal cœleste: ab inferiori accepit sententiam, à superiori coronam.

De peccato vanæ gloriæ. CAP. XXXIX.

SEQVITVR de peccato vanæ gloriæ, de quo hoc modo agemus. ¶Primo ponemus ea quæ possunt valere ad detestationem huius peccati. Secundo ponemus diuisionem vanæ gloriæ. Tertio verò remedia contra illud peccatum. Est autem vana gloria secundum Aug. iudicium hominum de aliquo bene opinantiū. secundum Tullium verò vana gloria est magni dicti vel facti frequens fama cum laude.

De his quæ faciunt ad detestationem huius peccati.

AD detestationem verò huius peccati possunt valere verba sacræ scripturæ, quæ illud dissuadent: vt est illud Prouerb. 27. Ne glorieris in crastinum. Et illud Hieronym. Non quæras gloriam, & non dolebis cum inglorius fueris. Qui laudem non appetit, cōtumelias non sentit. ¶Secundo verò possunt valere ad hoc exempla. Inter quæ præcipuum est exemplū Christi. Exemplum vanæ gloriæ vitandæ dat Christus Matthæi 10. vbi duobus cæcis, quibus oculos aperuerat, dixit: Videte ne quis sciat. & Matth. 8. dixit leproso curato: Vide nemini dixeris. Et eiusdem 14. vbi miraculo facto de quinque panibus & duobus piscibus, compulit discipulos statim ascendere nauiculam, ne vanam gloriam haberent de aliquibus quæ audierant de miraculo illo. & Luc. 10. vbi reprehendit discipulos suos, qui gloriabantur de miraculis factis. Videbam, inquit, satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. & Ioan. 8. Ego gloriam meam non quæro, &c. Multi etiam antiqui patres fatuos se simulauerunt, vt cauere sibi possent à vana gloria. Vnde cum quidam senex in spelunca sua requie

quiescens rogaretur multis precibus à quodam sęculari sibi ministrante, vt veniret orationem facturus super filium suum defunctum, & dum ille iret ad funus, occurrũt ei multi cum lampadibus suis in occursum eius, quia sanctus homo erat, & cùm videret senex, simulauit se stultum, expolians se vestimentis mittens ea in flumine, & stans nudus lauabat ea. Secularis autem qui ministrabat seni, erubuit, dicens populo: Reuertimini, senex noster perdidit sensum suum. & veniens ad senẽ quęsiuit quare hoc fecisset, quia omnes dicerent, Dæmonium habet senex. Cui respõdit senex: Et ego volebam hoc audire. ¶ Tertio potest valere ad detestationem huius peccati vanitas, quæ in ea est. Tantæ autem vanitatis est peccatũ istud, quòd licet omnia, quę sub sole sunt, vanitas sint, tamen vana gloria quasi vanissima, hoc nomen sibi appropriauit. Potest autem dici vana gloria, & quia valet nihilũ, & quia vadit ad nihilũ. Nihilum valet, quia nec corpori, nec animæ valet, imò plurimum animæ nocet. Naturale autẽ est, quòd apprehẽdens in re apprehensa delectetur, & non econuerso: vt visus delectatur in viridi colore, & nõ color viridis delectatur ex eo quòd videtur: sic videtur quòd aliquis nõn debeat delectari ex eo quòd creditur talis vel talis, sed potius illi qui vidẽt eum bonum, debent in eo delectari. Præterea, quæ vtilitas est chimęræ, ex eo ꝙ est in opinione hominũ? Vel mõtibus aureis, ex hoc quòd finguntur vel imaginãtur ex hominibus? Sic nulla vtilitas videtur esse homini ex hoc ꝙ magnus est in opinione hominũ. Qui autẽ appetit ꝙ sit magnus vel bonus in opinione hominum, appetit, vt videtur, quòd habeat tale esse, quale habet chimæra. Ad nihilum etiam vadit vana gloria. Cum enim sit ignominia superbi

gloriæ, vt dicit Sen. Sicut potest apparere in Domino Iesu Christo, qui in tanta gloria in Ramis palmarũ in Ierusalẽ susceptus est, & põst ab eodẽ populo in eodẽ loco, & in eodem tempore paucissimis diebus interpositis, crucifixus est. vnde dicit Bern. Vbi prius dictũ fuerat ei: Benedictus qui venit in nomine Domini. dictum est postea: Tolle, tolle, crucifige eum: & qui prius vocatus fuerat Rex Israël, postea audiuit: Non habemus regem, nisi Cæsarem. Et cui prius vestimenta prosternebantur aliena, suis postea spoliatus est. ¶ Quarto potest valere ad detestationem huius peccati fatuitas magna, quæ est in ea: quam fatuitatem insinuat Dominus Matthæi 25. vbi per fatuas virgines amatores vanæ gloriæ intelliguntur.

De octo vanitatibus quæ sunt in vanè gloriosis.

ET possunt octo fatuitates assignari quæ inueniuntur in eo qui amat vanam gloriã. ¶ Prima est, quòd ipse permittit sibi illudi vilius, quàm illuderetur alicui cæco. Dicit enim diabolus ei: Aperi os tuum, & ego implebo illud. & imponit ei diabolus, cùm os desiderij aperuerit, vanã gloriam, quæ nihil est, iuxta illud verbum Domini Io. 8. Si ego gloriã meam quæro, gloria mea nihil est. & fatuus credit os desiderij sui posse impleri. ¶ Secũda fatuitas est, quòd vanam gloriã quæ est ad instar pũcti, gloriæ æternæ præponit. vnde Gregorius: Stultũ est inde trãsitoria quærere, vnde æterna possumus habere. ¶ Tertia fatuitas est, quòd ipse ponit thesaurũ suum in arca sine clauo & sine sera, cùm possit eam ponere in arca securissima, scilicet in arca cõscientiæ. Bernard. Fidelissimus fumet custos, non tutum arbitratur labijs hominũ committere gloriã suam.

arce sine claue & sine sera, nullæq; omnino claustura nocere volenti. Non tutum planè, sed stultum est ibi thesaurũ tuum recondere, vbi nõ valeas resumere cum volueris. Si ponis in os meũ, non in tua, sed in mea potestate, cùm vtique pro meo libitu vel te laudare possim, vel derogare tibi. Sanum vas & inconcussum est cõscientia, & seruandis secretis idoneum, nullis patẽs insidijs, nulli violentiæ cedens, nullo quippe oculo vel manui accessibilis, excepto dũtaxat spiritui, qui scrutatur etiam profunda Dei: quicquid ibi reposuero, securus sum quia non perdam, seruabit viuo, defuncto restituet. Nam quocunque vado, ipsa mecum iter facit, secum ferens depositum quod seruandum acceperat: viuo adest, mortuum sequitur vbique gloria, vel confusio inseparabilis pro qualitate depositi. ¶ Quarta fatuitas est, quòd pretio illo quo potest emere regnum æternum, emit infernale patibulũ. ¶ Quinta fatuitas est, quòd ipsa non curat qualis sit, sed qualis dicatur. Chrysostom. Hypocrita, vt quid non vis esse laudabilis, qui vis vt lauderis? quòd si formosum est apparere, formosius est esse. ¶ Sexta fatuitas est, quòd ipse carè emit quod nihil scit valere, scilicet quod homines ferant bonum testimoniũ, illud à Deo, qui est eius iudex, non recipi. Bernard. Vt quid alieno vel meijpsius testimonio contentus sum, cuius nec vt superio reprobus, nec laude dignus inueniar? si ante tribunal vestrum iudicandus astarem, merito de laude vestra gloriarer: nunc autem cum Filius Christi iudicio sim præsentãdus, quantæ insaniæ est mei vel alterius iudicio gloriari? sicut dicitur 1. Ioan. 5. Tres sunt qui dant testimonium in coelo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus. & horum testimonio stabitur in omnibus.

bbb

¶ Septima fatuitas est, quòd ipsi volunt se regere secundum verba eorum quos sciunt fatuos esse. scilicet histrionum, & aliorum vilium personarum. ¶ Octaua fatuitas est, quòd amator vanæ gloriæ rem istã amat; quam melius posset habere si non amaret: quia secundum verbum philosophi, hoc solum habet vana gloria, quòd se appetentes fugit, & se fugientes appetit.

Quomodo hoc peccatum sit contumeliosum Deo, & nociuum proprio subiecto.

QVinto potest valere ad detestationem huius vitij, si ostendatur quàm contumeliosum sit illud peccatum Deo, & quàm nociuum homini. Amator enim vanæ gloriæ, contẽpto Deo, creaturã deificat, & se facit principiũ, dum de operibus factis gloriatur, quasi à se ea habuerit: & proximũ suũ finẽ constituit, dum omnia opera sua facit vt videatur ab hominibus: & fit idololatra, cùm creaturam alpha & ω constituat. Io. 5. Quomodo potestis in Deo credere, qui gloriã ab inuicẽ quæritis, & gloriã quæ à Deo solo est, non vultis? Amator vanæ gloriæ de ribaldo vno iudicem suum facit, & gloriã quæ ab eo est, gloriæ Dei præponit: quod non est sine magna cõtumelia Dei. Amator etiam vanæ gloriæ, ipsum puluerẽ vanæ gloriæ Deo præponit. Nocet autem hoc peccatũ homini, quia aufert ei bona tẽporalia & spiritualia. De tẽporalibus autẽ patet, cùm quotidie multi expendant sua propter vanã gloriam: quandoque etiam corpora sua propter hoc exponunt morti in bellis. Spiritualia etiam bona aufert. Licet enim amator vanæ gloriæ habeat similitudinem bonorum, tamen non habet vera bona. Sapiens: Apud sapiẽtes sunt honesta, apud verò vulgus simulacra rerum honestarum. Quidam senex in Vitis patrum: Sicut fieri non potest

vt

vt herba simul nascatur & semen, ita impossibile est vt laudem & gloriam secularium habentes simul, & fructum habeamus cœlestem. Bonum etiam in mala conuertit, & in seruitute magna hominē ponit. Est enim seruus amator vanæ gloriæ omnium illorum quorum iudicia timet, secundum illud Apostoli 1. Corint. 4. Qui me iudicat, Dominus est. In potestate etiam est histrionū. Fingunt enim eum talē, qualē volunt. quādoq; enim adnihilant eum, quandoque magnificant: seruus etiam est eorundem, ita vt det eis censum: veteres vestes super se, & redimat se ab eis. Membra etiam Dei, id est, pauperes, spoliat, vt tales, qui sunt membra diaboli, induat. Ponit etiam hoc peccatum hominem in magna instabilitate. Bernard. Qui conscientias suas in alienis linguis posuerūt, modo parui, modo magni, modo nulli videntur, prout linguis hominum eos laudare vel vituperare placuerit. Ipsi iuxta verbum Psalm. Ascendunt vsque ad cœlum, & descendunt vsque ad abyssos. Ipsi decidunt frequenter à cogitationibus suis, & frequenter faciunt talem saltum, ad qualem voluerunt Iudæi cogere Christum. Luc. 4. Ipsi sunt quasi galli in turribus ecclesiarum positi, & ad omnem ventum mouentur. Ecclesiast. 5. Non te ventiles in omnem ventum. Ipsi sunt arundo vento agitata. Ipsi sunt paleæ, iuxta illud Iob 21. Erunt sicut paleæ ante faciem venti. Et Augustin. Adhibe oris iudicium, & scies quid palea, quid granum. Istud vitium magnas vires habet. Augustin. Quas vires nocendi habet vana gloria, non sentit, nisi qui bellum ei indixerit. Quod etsi cuiquam facile est laudem non appetere cum negatur, difficile est tamen ea non delectari dum offertur. Gregor. Aliquantulū facile est humanā laudem non

Digitized by Google

appetere, difficillimum oblatam respuere. Vana gloria illos vincit, qui cætera vitia vincũt. Hier. Difficilius arrogantia caremus, quàm auro, vel argento, & gemmis. Interdum enim his abiectis gloriosis tumemus sordibus. August. Sunt qui de contẽptu inanis gloriæ vanius gloriantur. Amator enim vanæ gloriæ maledictus est. Maledictus enim est, qui partem suam facit deteriorem. quod facit, cum vanam gloriam præ cæteris rebus eligit. Vana gloria est deterior cæteris possessionibus. Et quia breuior. vnde Iob 20. Gaudium hypocritæ ad instar puncti. & quia multos dominos habet homo de possessione illa. Vnde ab vno aufertur, cùm alijs conceditur: & ideo nunquam pacificè possidetur. Quãdo enim quis ab vno laudatur, ipse vituperatur à multis. Præterea nihil prodest ista possessio, & vltra modum constat: nec solum perditur, imò etiam perdit possessorem suum. Osee 4. Gloriam eorum in ignominiam conuertam. Et Apocal. 18. Quantùm glorificauit se & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum. Hoc vitium post alia remanet. Vnde in libro Prosperi: Cùm omnia vitia superauerit homo, manet periculũ, ne mens bene sibi conscia pòtius in se quàm in Domino glorietur. Vitium illud inuadit res sacras, cùm alia vitia eas fugiant. Committitur etiam hoc peccatum in ecclesia in seruitio diuino, & meliores in ecclesia nititur maculare, scilicet religiosos: succumbere etiã facit viros religiosos spirituales in bello spirituali, sicut humilitas facit triumphare. Sicut enim Dominus virtutem tribuit ei, qui de victoria dat ei gloriam: sic vires non subministrat ei, qui furatur ei gloriam.

De diuersis quibus vana gloria comparatur.

Vlt

VLtimo possunt valere ad detestationẽ huius peccati figuræ, quibus hoc peccatũ figuratur in sacra scriptura. Notandũ ergo quòd vana gloria quandoq; puluis vocatur. Hic est puluis qui adhæsit pedibus discipulorũ, vt legitur Matt. 10. Ideo autem puluis vocatur, vt ostendatur quòd sicuti puluis minima pars terræ est: sic vana gloria minimum est inter temporalia bona. Et sicut puluis oculum corporis incidens grauat vel cæcat: sic vana gloria oculum intentionis. Vocatur etiam vana gloria ventus, vt insinuetur fatuos esse qui eam esuriunt. vẽtus enim hominem inflando ei nocet, potius quàm prosit. Osee 12. Ephraim pascit ventũ. Ierem. 22. Omnes pastores eius pascet ventus. Vẽtus iste videtur esse lenis, tamẽ transfert mõtes à regno Dei ad regnũ diaboli: viros scilicet spirituales, qui dicuntur mõtes. vnde, Leuaui oculos meos in mõtes. Ventus iste magnas naues submergit in mari huius mundi. Ventus iste valde timendus est. Ducit enim in infernum quasi imperceptibiliter, eos qui vidẽtur ire in paradisum. Vana gloria etiam vocatur oleum Matthæi 25. vbi dicitur: Quinque fatuæ acceptis lampadibus non sumpserunt oleum secum. In suauitate enim similis est oleo: in veritate autem gladius est insensibiliter hominem occidens. Vocatur etiam flos, in hoc quòd citò arescit. Esaiæ 28. Erit flos decidens gloriæ exultationis. Vocatur etiam vipera. Act. 28. vbi legitur, quòd vipera manui Pauli adhæsit: vt ostendatur, quòd sicut vipera si manui adhæserit citò excutitur: sic vana gloria si se immisceat bono operi, cito excutienda est. ¶Figuratur etiam vana gloria per vxorem, quam Dominus ipse sibi solam retinuerat: vt legitur Genes. 39. vt ostendatur, quòd Dominus de ope-

Digitized by Google

ribus nostris vult gloriam habere,sed vtilitatem eorum nobis relinquit. Qui autem partem Dei sibi vsurpat, scilicet gloriam, meritò parte suam amittet, scilicet vtilitatem vel mercedem æternam. ¶Figuratur etiam vana gloria Matth.14. per saltatricem, quæ caput Ioannis fecit amputari. Vnde posset multum timere ille, qui hanc saltatricem videt ante se, præcipuè si cogitet quot millibus hominū caput amputari fecit,non caput asininum, neq; caput sui corporis, sed caput nobilissimum, quod est Christus, amputat. Ideo specialiter timendum est vitium istud,quia insidiatur oculo spirituali,scilicet intentioni:qui oculus si nequam fuerit,totū corpus cæcum erit: id est,tota congeries operum. Matt.6.

De diuisione vanæ gloriæ.

SEquitur de diuisione vanæ gloriæ. Notādum ergo quòd gloria primo diuiditur in vanam & veram gloriā. Vera vero diuiditur in veram simpliciter,& veriorem,& verissimā. Vera gloria est simpliciter bonum testimonium conscientiæ, quando scilicet aliquis nullius peccati conscius sibi est.vnde Apostolus 2.ad Corint.1. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Verior vero gloria est,quando dulcedo Spiritus sancti manifestè sentitur: quando scilicet Spiritus sanctus dat testimonium spiritui nostro quòd filij Dei sumus. Verissima est gloria æterna. ¶Vana vero gloria diuiditur in gloriam diabolicam & humanam. ¶Diabolica est, quando aliquis gloriatur de malitia. Vnde Dauid: Quid gloriaris in malitia,&c. Poëta: Gloria peccati nulla petenda sui est. ¶Humana verò diuiditur in carnalem & spiritualem. Carnalis est gloria mundanorum,quæ est in decore vestiū,& huiusmodi. Spiritualis verò est,vt gloria hypocritarū.

De

De his quæ valent ad detestationem gloriæ carnalis.

NOtandum verò est quòd carnalis gloria comparatur lumini quod de nocte videtur, in die verò non: sicut quidam vermes, qui dicuntur noctilucæ, & squamæ piscium, & lingua putrida: sic apparent diuites huius seculi nunc lucidi & clari, dum nox est ignorantiæ & culpæ: in futuro vero tenebrosi erunt, quando erit dies Domini magnus, scilicet in die iudicij. Comparatur etiam gloria illa hirundini, quæ auis picturata est, & velociter volat. Velociter enim transit mundi huius gloria, & depicta esse videtur. Vnde Tobiæ 2. dicitur quòd de nido hirundinum calida stercora ceciderũt, quæ Tobiam excæcauerunt. Quod verbum expositum est in tractatu de Auaritia in apostolo, in quo auaritia diuersis infirmitatibus cõparatur. ¶ Gloria etiam carnalis est velut puluis calens oculos hominum excæcans. Est etiam flos, qui à pueris huius mundi, vel potius à puerilibus colligitur. De hoc flore legitur Ieremiæ 48. Date flores Moab: quia florens egredietur, &c. & Esaiæ 40. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Gloria ista verè inspicienti ignominia est. Vnde 1. Machab. 2. Gloria hominis, stercus & vermis: hodie extollitur, & cras non inuenietur. Gloria peccatoris est caro eius, quæ est stercus: id est, faccus stercorum: & vermis, id est, esca vermium. licet vana gloria ab omnibus hominibus sit timẽda, præcipuè tamen claustralibus contemnenda est. Hierony. Prima virtus monachi est, iudicia hominum contemnere. Non solum non deberet lætari vel gloriari claustralis cum laudatur, imò deberet turbari. Vnde beata Virgo cum dixisset eam angelus

Digitized by Google

gratia plenam, & benedictam in mulieribus, turbata est in eius sermone.

De octo remedijs contra vanam gloriam.

SEquitur de remedijs contra hoc peccatum, & octo sunt remedia contra ipsum. ¶Primum est absconsio. vnde Esa. 32. Erit vir sicut qui abscon ditur à vento, & celat se à tempestate. Et in Vitispatrū: Sicut thesaurus manifestus citò minuitur, ita virtus quælibet deperit publicata. Nam sicut cera à facie ignis soluitur, ita & anima per laudem dissoluta, ab intentione sua perit. Hoc remedium figuratum est Exod. 4. in manu Moysi quæ leprosa erat, & cum missa esset in sinum eius, facta est sana. Gregor. Ille debet publicare bonum quod agit, qui perfecta humilitate fundatur, & nulla elatione contingitur. ¶*Secundum* remedium est demissio: scilicet vt homo descendat ad propriam infirmitatē. Sicut faciunt equitantes quando nimius ventus flat, & transeunt per pontem, qui descēdunt ne ventus eis noceat: sic qui laudatur, recurrere debet ad infirmitatem suam, & videbit se falso laudari: & sic potius erubescat, quàm glorietur. Boëtius: *Qui falso prædicantur, necesse est vt suis laudibus erubescant.* In Vitispatrum, quidam frater requisiuit abbatem Peremenem, si melius esset remotus, quàm cum alijs manere. Respōdit abbas: Homo si seipsum reprehendat, vbiq; potest consistere: si autem se magnificat, nusquam stat. Tertiū remedium est, consideratio ignis infernalis, vel purgatorij. Hoc remedium insinuatur nobis Act. 28. vbi Paulus viperam manui adhærentem excussit in ignem: quod spiritualiter fit, quando consideratione pœnæ qua vana gloria punietur, homo vanam gloriam à se abijcit. ¶Quartum remed

medium est, consideratio gloriæ æternæ: quia secundum Gregor. vilescunt temporalia, dum considerantur æterna. Et spiritualiter vilescit vana gloria, si consideretur gloria vera. ¶ Quintum remedium est, consideratio vilitatis vanæ gloriæ: quod patet ex hoc quòd venalis est. quod notatur Matt. 25. vbi dicitur: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, &c. Testimonium venale repellendum est. Apparet etiam vilitas vanæ gloriæ ex vilitate personarum, apud quas habetur. A vilibus etiam personis quomodo potest quis habere gloriam, nisi vilem? Præterea odiunt bonum, & diligunt malum. Et propter hoc testimonium eorum repellendum est, & de bono & de malo. De altero ratione amoris, de reliquo ratione odij. Amor autem vel odium veritatis nescit iudicium, secundum Bernard. ¶ Sextum remedium est, consideratio magnę infidelitatis quæ est in hoc peccato. Valde enim infidelis est, qui Deo aufert partē suam quam in bonis suis sibi retinuit. Bene deberet homini sufficere pars illa quam Dominus ei concessit, cum Domini sint omnia. Exemplum fidelitatis habemus 2. Reg. 12. de Ioab principe militiæ, qui sic scripsit ad Dauid: Dimicaui aduersum Rabbath, & capienda est Vrbs aquarum. Nunc congrega reliquā partem populi, & obside ciuitatē, & cape eam, ne cum à me vastata fuerit vrbs, nomini meo adscribatur victoria. Bern. Reuera fidelis famulus es, si de multa gloria domini tui, etsi non exeunte ex te, tamen transeunte per te, nil in manibus tuis adhærere cōtingat. Si quis super pauca fidelis inueniretur, ipse super multa bona domini sui constitueretur. Gloria vel laus quędam probatio hominū est, vtrum Deo sint fideles vel infideles. vnde Prouerb. 27.

Quo modo probatur in conflatorio aurum, & in fornace argentum: sic probatur homo ore laudantis. ¶ Septimum remedium est, quòd quando offertur homini gloria, ipse offerat eam regi gloriæ, cuius est, dicens: Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Et illud, Gloria in excelsis Deo. Si quis ita assueuerit, vana gloria non tantã vim habebit contra eum, quam tam vim habebat prius. ¶ Octauum remedium est, quòd homo opus illud, cui vana gloria adhæret, dimittat, cogitãs illud opus esse amissum, & potius de illo esse flendum quàm gloriandum. quod remedium figuratum est Genes. 39. in hoc quòd Ioseph reliquit pallium, cui domina sua adhæserat.

De Hypocrisi. CAPVT XL.

DICTO de peccato vanæ gloriæ, dicendum est de hypocrisi, quia hoc peccatũ procedit propter hoc, quòd aliquis amat vanam gloriam, & in se simulat sanctitatem. Agemus autem hoc modo de peccato isto. Primo ponemus ea quæ faciunt ad detestationem huius peccati. Secundò assignabimus diuersas species hypocrisis.

De octo quæ faciunt ad detestationem hypocrisis.

NOtandum ergo quòd octo sunt quæ possunt valere ad detestationẽ huius peccati. ¶ Primo verba sacræ scripturæ quæ illud dissuadent. vt est illud Eccl. 1. Ne fueris hypocrita in cõspectu hominum. & illud Deuter. 22. Non indueris veste quæ ex lana linoq; contexta est. Per linum quod subtilius est, cogitationes intus subintelligunt

gunt

guntur. Per sanam quæ alba est, opera exterius licentia. Vnde in hypocrisa sub lanæ grossitie linum latet aqulia sub puritatis imagine deprehendi calliditas non valet: & ob hoc claustrales non lineis induuntur ad carnem. Hæc dissuadetur Matt. 6. vbi sic legitur: Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt. Et post: Cum oratis, non eritis sicut hypocritæ tristes. ¶ Secundo potest valere ad detestationem huius peccati, si hypocrita diuersis generibus rerum comparetur.

Quibus rebus assimilatur hypocrita.

Notandum quod hypocrita est simia diaboli, volens imitari filios Dei. Quod filij Dei faciunt ad sui decorem, ipse facit ad sui iugulationem: sicut refertur de quadam simia, quæ cum vidisset quomodo quidam rasor rasisset, postea voluit imitari eum, & iugulauit se. Ipse etiã similis est sterquilinio niue cooperto, quod est exterius candidum, interius fœtidum. Ipse etiam est vt sepulcrum exterius dealbatũ, intus verò plenum ossibus mortuorum, vt legitur Matth. 23. Item similis est vasi exterius mundo, interius sordido. Item est vt cygnus extra candidus, intus habens carnes nigras. Item similis est struthioni, quę similes pennas habet accipitri. vt dicitur Iob 39. Struthionis penna similis est pennæ herodij & accipitris. Quando derelinquit oua sua in terra. hypocrita derelinquit in terra oua sua, dum de operibus suis solam mercedem terrenã quærit. Vnde peccatũ hypocrisis prohibetur Leui. 11. vbi prohibemur comedere cygnũ & struthionẽ: id est, assimilari eis. Item hypocrita est lupus pelle ouina indutus. Vnde Matt. 7. Attẽdite à falsis prophetis, qui veniũt ad vos in vestimẽtis ouiũ; intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Est etiam

ang

angelus tenebrarum transfigurãs se in angelum lucis, & dæmonium meridianum, & latro qui ã sinistris cum Domino pependit,& martyr diaboli:& sicut viri sancti dicũt domino,Quoniã propter te tota die mortificamur : sic possunt dicere ei hypocritæ, Quoniam contra te mortificamur tota die.Hypocrita est Simon Cyrenæus,crucem ferens alienam.vnde Bern. Fructum faciunt, sed non suum.Hypocritæ autem aliqui cum Simone Cyrenæo crucem ferunt:non suam, sed alienam: quia amore gloriæ,quod nõ amant,facere cõpelluntur. Hypocrita etiã est arundo vento agitata: iuxta illud Matt.11.Quid existis videre in desertum?arundinem vento agitatam? ¶Hypocrita ad modum arundinis non habens radicem intentionis fixam in solido, id est in æternis, *lanuginem* habet pro fructu. Sap.5.Spes impij quasi *lanugo.* Lanugo hęc vana gloria est,quam hypocrita totis viribus amplectitur.Sapiens:Virtutis fructum sapiens in cõscientia,stultus autẽ in gloria ponit. Intus vacuus est,extrà lucet,omni vero tentationis agitatur. Manũ innitentis sibi perforat,quia homines in eo confidentes decipit.Hypocrita est vulpes animal,scilicet fœtidũ & dolosum, *cuius* pellis pręualet carni. Vnde Ezech.13.Quasi vulpes in deserto prophetę tui Israël.Hypocrita etiã similis est Sichem, qui circuncidit se,vt Dinã in vxorem haberet:non tamen circũcisio illa seruauit eum à gladio Simeonis & Leui. Sic quidam ab aliquibus malis abstinẽt, vt ecclesias habeãt. Non tamẽ propter hoc gladius verbi diuini debet eis parcere, vbi homo videt quòd prodesse posſit,cum cõstet omnia mala esse quæ fiunt ambitiosa intentione. Hypocrita se mortuũ simulat mundo, cum in veritate viuus sit donec habeat vnam magnã prælationẽ, in qua delicijs vacet,

&

& tunc verè patet quòd viuus est. Sicut fabulose dicitur de vulpe quæ mortuã se simulauit, donec posita fuit super quadrigam in qua erant aleca, & tunc comedens aleca se viuam ostendit. Ipsi etiam sunt mercatores pellium anguillarũ, dum exteriorem conuersationẽ hominibus vendunt. ¶Tertio potest valere ad detestationem huius peccati pœna quam scriptura eis minatur. Et est vna pœna quòd non videbunt Dominũ nisi conuertantur. Iob 13. Non veniet in conspectu eius omnis hypocrita. Nec mirum, cum Deus non sit ante faciem hypocritæ. Omnia enim opera sua facit vt videatur ab hominibus. Hoc est vnum quod multum placet Deo; quòd homo cor suum semper habeat ad Deum. Vnde super illud Psal. Firmabo super te oculos meos. dicit glos. in persona Dei: Non auferam oculos meos à te, quia tu semper leuas oculos tuos ad me. Alia pœna est vilificatio magna, quæ sequitur hoc peccatũ. & in futuro, & sæpe in præsenti. Iob 20. Si ascenderit vsq; ad cœlos superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur. Quarto potest valere ad detestationẽ huius peccati, hoc, quòd hypocritæ vix conuertuntur. Cuius rei triplex ratio potest assignari. ¶Prima est, quia hypocrita veniam vix petit à Deo. vnde super illud Iob 36. Non clamabunt cum vincti fuerint. dicit Greg. Vincti non clamabunt, quia humanæ laudis auiditate superati sanctos se esse, miseri etiam cum in peccatis moriuntur putant. ¶Secũda est, quia Spiritus sanctus fugit eos, sine quo conuerti non possunt. Sap. 1. Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. id est hypocritam, qui fingit se Dei amicum, cum sit inimicus. ¶Tertia est, quia diabolus nescitur esse in eis: & ideo non inquietatur ibi, & ideo dormit ibi diu. Iob 40.

Sub

Digitized by Google

Sub vmbra dormit in secreto calami. ¶ Quarta etiam ratio potest assignari, quòd hypocritæ defendunt se cùm arguuntur. vnde Iudicū 1. dicitur: Fuit Dominus cum Iuda, & montana possedit, nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant. Hoc est in curribus eorum falces quæ erant sibi obuiantia & aduersantia secabant. Habitatores vallis sunt hypocritæ, qui reprehensores suos cōuicijs scindūt. Propter quod scirpo cōparatur hypocrita, Iob 8. Nunquid virescere potest scirpus absq; humore? aut crescere carectum sine aqua? Glos. Scirpus est iuncus vacuus, carectum manum lædit. Sic hypocrita gratia vacuus est, & correctionem non recipit, sed ad dilaniandam vitam prorumpit: tanquam exprobratio alterius criminis, absterfio sit proprij. ¶ Quinto potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur quàm nociuum sit homini. Ad quod signandum fermento cōparatur. Luc. 12. vbi legitur: Attendite à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis. Modicū enim fermenti, iuxta verbum Apostoli, totam massam corrumpit. sic peccatū istud hominis opera falsificat. vnde opera hypocritæ sunt velut falsa moneta extrà deaurata. Sunt etiā velut poma arborum, quæ inueniūtur in arboribus quę sunt circa mare mortuum, quæ vsq; ad maturitatem sunt viridia: matura si incidas, fauillas intus inuenies. Videntur enim opera illorum meritoria esse: sed in futuro erūt materia ignis infernalis. Hoc peccatum imperceptibiliter hominem occidit. Vnde hypocritæ videntur viuere vita animæ, cum mortui sint. Vnde Apocal. 3. Scio opera tua, quia nomen habes quòd viuas, & mortuus es. ¶ Sexto potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur magna fatuitas hypocritarū qui carne

ne & sanguine suo oculos hominum pascunt. Exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes; vt legitur Matt. 6. Ipsi enim quotidianis cruciatibus mercātur cruciatū æternum. Ipsi etiam alijs operantur. Opera enim illorum, alijs per bonum exemplum prosunt, sibi verò nocent, similes candelæ, quæ alios illuminat, & se consumit. ¶ Septimo potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd toties Dominus in Euāgelio hypocritas reprehendit. Matthæi 7. Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo. Hypocritæ, bene de vobis prophetauit Esaias. eiusdē 15. Et in multis alijs locis. ¶ Octauo verò possunt valere ad detestationem huius peccati, octo maledictiones quas Dominus hypocritis facit, Matt. 23. quarum prima est, Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui clauditis regnum cœlorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. ¶ Secunda, Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui comeditis domos viduarum, orationes longas orantes. propter hoc amplius accipietis iudicium. ¶ Tertia, Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritę, qui circuitis mare & aridam vt faciatis vnum proselytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos. ¶ Quarta est, Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentam & anethum & cyminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium, misericordiam, & fidem. ¶ Quinta est, Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui mundatis quod deforis est calicis & paropsidis, intus autem pleni estis rapina & immunditia. ¶ Sexta, Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ à foris apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossib

ossibus mortuorum. ¶ Septima, Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulcra prophetarum, & ornatis monumenta iustorum &c. ¶ Octaua, Væ vobis duces cæci, qui dicitis, Quicunque iurauerit per templum, nihil est: qui autẽ iurauerit in aurũ templi, debitor est, &c.

Quare Dominus in Euangelio ita persequitur hypocritas.

SEd cum hypocritæ videantur vtiles esse ecclesiæ bonum exemplum alijs præbendo, & hostes ecclesiæ terrendo, sicut formido terret aues in horto, & diabolum incarceratum teneant ne ad alios possit transire: quæritur quare Dominus hypocritas ita persequitur. Præterea, dicit Hieron. super Esa. 9. Prima tabula post naufragium est abscondere peccatum suum, & non publicare. Item minus malus videtur *qui malus est* interius tantùm, quàm qui malus est interius & exterius. Minus peccare videtur qui tantùm peccat in Deum occultè peccando, quàm ille qui peccat apertè, cum peccet in Deum & in proximum. Ad quod dicendum est, quòd hoc habet locum, cum aliquis peccatum suum occultaret bona intentione, ne alios corrumperet: sed aliud est vbi peccatũ occultat, vt ecclesiam decipiat, & quando sanctitas simulatur. Simulata enim æquitas nõ est æquitas, sed duplex iniquitas. Et sicut dicit Hieronymus super Esa. Leuius est de duobus malis apertè peccare, quàm sanctitatem simulare. Causa autem quare Dominus ita persequitur hypocritas potest esse hæc: quia ipsi proditores sunt, simulãtes se esse ex parte Dei, & sunt ex parte diaboli. Videntur etiam esse amici, & sunt inimici: & ideo multum ecclesiæ Dei nocere possunt. Vnde hæretici per hypocrisin homines decipiũt, & antichristus qui caput erit malorum, hom

Digitized by Google

mines per hypocrisin decipiet. Sapiens: Nul sunt occultiores insidiæ, quàm quæ latent in ilitudine officij. 1. ad Timotheū 4. Spiritus ictus manifestè dicit, quòd in nouissimis die s discedent quidam à fide, attendentes spiri us erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypo si loquentium mendacium. Hier. Simulata æ itas non est æquitas, sed duplex iniquitas.

De tribus speciebus hypocrisis.

Equitur de speciebus hypocrisis. Et possunt listingui tres species ipsius hypocrisis. ¶Pri. est, quando aliquis coram hominibus simu se obedire Deo, & in occulto non timet of dere Deum. ¶Secunda est, quando in occul & in aperto bona opera facit, vt sanctus ab minibus videatur. ¶Tertia est quando aliquis norem hypocrisin relinquit, vt in maiori & in itiliori hypocrisi permaneat: vt cum aliquis uisitus an ieiunet, dicit, Deus scit: vt dicatur, pocrita non est. In prima specie bonitas in eribus exterioribus tantum apparet. In secun verò, & in occultis & in apertis, sed non in entione. In tertia verò specie prætenditur bo as intentionis. In prima multū occultatur dia us, in secunda magis. In tertia verò maxime.

De octo remedijs contra superbiam.

PARS IIII.

OSTQVAM posuimus ea quæ possunt valere ad detestationem superbiæ in communi, & posuimus diuisiones pertinentes ad hoc peccatum, & membra prosecuti sumus. Vltimo tangemus a uid de remedijs contra superbiam. Et causa euitatis ponemus octo. Remedium primum

Digitized by Google

est, consideratio melioris. Greg. Sicut incentiuum elationis est respectus deterioris: ita cautela humilitatis est consideratio melioris. Secundum remedium est, cohabitatio humilium. Sicut enim ille, qui communicauerit superbo, induet superbiam, vt dicitur Ecclesiast. 13. sic qui communicauerit humili, induet humilitatem. Episcopus Parisiensis, Odo, despectiores pauperes semper ante se ponebat in mensa, & alios ex latere. Requisitus est autem quomodo posset hoc tolerare. Respondit, quòd quidam nobilis miles eum hoc docuerat, scilicet Iob quinto, qui dicit: Visitans speciem tuam non peccabis. ¶ Tertium remedium est, consideratio vilitatis corporis, quæ vilitas præcipuè apparet in conceptione. Tunc enim est sperma vile, & in fine tunc est cibus vermium, in medio autem vitæ est vas stercorum. vnde Michææ sexto: Humiliatio tua in medio tui est. Hieronymus: Quomodo superbit qui semper secum sentinam portat? Quartum remedium est, exemplum Christi. Bernardus: Medicina tumoris hominis est humilitas Christi. Erubescat homo esse superbus, quia humilis factus est ipse Deus. Intolerabilis est superbia, quòd miles sedeat super scamnum, cum rex iuxta eum sedeat ad terram. ¶ Quintum remedium est, consideratio vilis seruitutis, in qua homo est si superbus est, quia ipse seruus est diaboli. Ipse enim est rex super omnes filios superbiæ: vt legitur Iob 41. ¶ Sextum remedium est, consideratio illius districti iudicij, quod specialiter erit ad humiliandum superbos. Vbi iudicium durissimum his qui præsunt, fiet: ibi Dominus retribuet abundanter facientibus superbiam. Esaiæ. 2. Dies Domini super omnem superbum & arrogantem. Et Esaiæ 28. Pedibus conculcabitur corona superbiæ.

¶ Sept

Digitized by Google

Septimum remedium est, miseria huius mun-
.vnde Iob 6. Sagittæ Domini in me sunt, quã-
m indignatio ebibit spiritum meum. Spiritum,
quam, superbię. ¶ Octauum remedium est, con-
leratio infirmitatis, quę in nobis est tam ex par
corporis quàm ex parte animæ. Ex parte ani-
æ adeò infirmi sumus, vt nec leui cogitationi
ssimus resistere, nec verbum modicum su-
nere, quin ab illo deijciamur. Ad modicum
iam flatum suggestionis diabolicæ igne infer-
ili toti succendimur, & cuncta bona quæ fece-
mus, amittimus. Ex parte etiam corporis adeò
firmi sumus, vt nec pulicibus resistere possi-
us. Augustinus: Homo dicit tibi conuicium, &
mes & iratus es: pulicibus resiste, & dormias.
d distēperantiam etiam febrilis caloris vel ad
ium paruum apostema, in cinerē vel puluerem
rpus nostrū resoluitur. vnde quidam dicit: Ec-
: repentinæ modicæq; occasio febris, Dissoluit
to quodcunq; parauimus æuo.

TRACTATVS SEPTIMVS
DE INVIDIA.

De ordine dicendorum in hoc tractatu. Et de his quæ valere possunt ad detestationem Inuidiæ. PARS I.

OST peccatum superbiæ dicē-
dum est de Inuidia, quia ipsa est
filia superbię. De hac hoc ordine
dicemus. ¶ Primo ponemus ea
quæ possunt valere ad detestatio-
nem huius vitij. Secundo tange-
ius aliquid de speciebus eius. ¶ Tertio de reme-
ijs contra hoc vitium. ¶ Inuidia secundū Aug.
st dolor felicitatis alienæ.

Digitized by Google

De his quę valent ad deteſtationem inuidiæ

AD deteſtationem verò huius vitij, Primo facit hoc, quòd vitium iſtud eſt peccatum in Spiritumſanctum. Peccatum in Spiritũ ſanctum, ſecundũ vnam acceptionẽ, dicitur peccatũ quod eſt contra bonitatem Dei, quę Spiritui ſancto appropriatur. & ſic omne peccatũ quod eſt ex certa malitia, peccatum eſt in Spiritũſanctum. Quod etiam patet per diuiſionem peccati in Spiritum ſanctum, quod diuiditus in peccatum obſtinationis & impugnationis. Obſtinatus in Spiritum ſanctum peccat, quia in bonitatẽ Dei quæ hominem ad pœnitentiã expectat, qui eum, quanuis eius hoſtis ſit, paſcit & veſtit, & à dæmonib⁹ defendit qui eum iugularẽt, & ipſe ſic ingratus bonitati Dei eam impugnat, & à bonitate Dei colligit malitiã, & ex miſericordia Dei *theſaurizat* ſibi irã. Impugnatio verò diuiditur in impugnationẽ veritatis agnitæ, quæ eſt in apoſtatis, & in impugnationem gratiæ, quæ eſt in inuidis, qui gratiam Dei, quæ eſt in hominibus, perſequũtur & odiũt. Sic erga manifeſtũ eſt ꝙ inuidia eſt peccatum in Spiritum ſanctũ, & ideo valde magnũ peccatum. Matth. 12. Qui dixerit cõtra Spiritũ ſanctũ verbũ, non remittetur ei neq; *in hoc ſeculo*, neq; in futuro: id eſt, vix remittetur. ¶ Secundo facit ad deteſtationem huius vitij hoc, quòd ipſum eſt oppoſitum charitati. Vnde cum charitas ſit virtus excellentiſsima, inuidia erit peſſimum vitium. Vnde vocatur fera peſsima, Geneſis trigeſimo: Fera peſsima deuorauit filium meum Ioſeph. Peior eſt inuidia quàm auaritia. Auarus enim & ſi non vult communicare ſua, tamen vult quòd alij ſua communicent. Inuidus autem non vult communicare bona ſua, nec vult quòd alius ea communicet. Inuidus de ipſa

boni

nitate Dei dolet, quòd ipsa non est auara ho-
inibus, sibi tamen eam vellet esse largam, &
nnibus alijs auaram. Immensitatem diuinæ
initatis vellet ad se coarctari. Peior etiam est
uidia, quàm ira vel odium: quanuis enim ho-
o iratus vel odiens aliū, velit malum proximi
, cùm mala voluntas ipsius ortum habue-
à malitia proximi qui eum offendit, vnde pro-
mus culpabilis est. Sed malitia inuidi, qua
lt malum proximi, ortum habet ex propria
alitia: scilicet à superbia, qua vult illum non
rificari sibi, & vult malū proximi sui omnino
sq; culpa eius. ¶ Tertio facit ad detestationem
iius vitij, quia hoc vitiū purè malum est: quia
ādo diabolus capit homines alijs vitijs, ipse
iquā delectationē ponit tanquā escā: sed inui-
s miseros capit, q̄a sine esca delectationis. In-
dia enim dolor est & amaritudo. Vnde mirabi
er cæci sunt, qui dolorem istum præponunt
udijs æternis, qui dolore & cruciatu quotidia
dolorem æternum merentur, & dolori, quasi
a sit, adhærent, donec perueniant ad dolorem
ernum. ¶ Quarto facit ad detestationem huius
tij, quòd vitiū istud diabolicum est, & diabolo
similatur. Sapientiæ secundo: Inuidia diaboli
ors intrauit in orbem terrarū. Imitantur autem
m, qui sunt ex parte illius. Ad literam, dia-
lus ideo parentes nostros seducere voluit,
ia inuidebat eis regnum cœlorum, quod ipse
rdiderat. Et propter eandem causam adhuc
mines impugnat. Vnde diabolus inuidens pa-
ntibus nostris, tentauit eos in forma serpentis.
Quinto vero facit ad detestationem huius vi-
, quòd vitium istud venenatissimum est. Vn-
super illud ad Galatas sexto, Non efficiamur
anis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inui-

cem inuidentes. Ibi glossa Augustini : Sciendum quòd cum per omne vitium antiqui hostis virus humano cordi infundatur, in zelo inuidiæ tota sua viscera serpens concutit, & in hac imprimenda quasi pestem vomit. Inuidi sunt quasi dracones. Iob 30. Frater fui draconum, & socius struthionum. Ipsi sunt genimina viperarum. Lucæ 3. Et Matthæi tertio : Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira? Imò serpentibus peiores videntur esse. Serpens enim serpentem non persequitur. Homo verò inuidus alios homines persequitur. Inuidus est sicut ciconia, quæ venenatis animalibus vescitur. Vnde Ouidius describit inuidiam comedentem vipereas carnes. ¶ Sexto facit ad detestationem huius vitij, quòd vitium istud magnæ potestatis est. Est enim sicut ignis Græcus, qui in aqs gratiarum accenditur. Ex quo hoc vitium cor alicuius occupauit, iam ipse nullum scelus abhorret. Non parcit nocenti nec innocenti. Non timet homicidium, imò nec fratricidium vel patricidiū. Non pepercit diabolus primis parentibus nostris, qui innocentes erant, quin mortem eorum procuraret. Inuidia excitatus Cain non pepercit Abel fratri suo innocenti, quin ex sola inuidia occideret eum. Genesis tertio. Non pepercerunt filij Iacob fratri suo Ioseph innocenti, quin eum venderent, quia inuidebant ei, imò volebant eum occidere. Genesis tricesimotertio. Nolebat etiam parcere Saul Dauid, qui ei valde vtilis erat, quia inuidebat ei. Noluerunt Iudæi parcere Christo, quin eum facerent occidi, sola inuidia excitati. Matthæi vigesimo septimo : Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum. ¶ Septimo facit ad detestationem huius vitij hoc, quòd vitium istud non

de

Digitized by Google

facili curatur. Vnde Cyprianus super illud Galatas sexto, Non efficiamur inanis glo. cupidi, &c. loquens de zelo inuidiæ dicit: lus iste modum non habet permanens iugi sine fine, cùm alia scelera finiantur: quanque ille, cui inuidetur, successu meliori profecerit, tanto inuidus in maius incendium liuoris ibus inardescit. Nec mirum, si curatur vix c peccatum, cum sit peccatum in Spiritum ictum, & cum sit quasi ignis Græcus, qui non facili extinguitur. Inuidia est quasi rubigo rro adhærens, quę vix à ferro recedit. Basilius: icut rubigo ferrum, sic inuidia animam in qua ascitur corrumpit. Prouerbiorum 25. Aufert rubiginem de argento. ¶ Octauo facit ad detestaonem huius vitij hoc, quòd vitium istud postuam est in aliquo, ita eum occupat vt etiam exrius se ostendat. Vnde Cyprianus loquens de uido dicit: Huic vultus minax, & toruus aspectus, pallor in facie, in labijs tremor, stridor in lentibus, verba rabida & effręnata, conuicia & nanus ad violentiā prompta. Vnde poeta descripsit inuidiā: Pallor in ore sedet, macies in corpore toto, Nusquā recta acies, liuēt rubigine dētes. Pectora felle virēt, lingua est suffusa veneno, Risus abest omnis, nisi quē fecere dolores. Nec fruitur somno vigilantibus excita curis, Sed videt ingratos, intabescitque vidēdo Successus hominum, carpitque & carpitur vnà, Suppliciumque suum est. ¶ Nono vero facit ad detestationem huius vitij hoc, quòd vitiū istud infelicissimum vitiū est, quia excæcat vnde illuminari debuit. Vnde de inuidis legitur Iob 5. Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte sic palpabunt in meridie. vbi dicit Gregorius: Mens inuidi cum de alieno bono affligitur, de radio lucis obs

Digitized by Google

scuratur. Et subditur: Diues boni operis in proximo lucet exterius: sed quasi cæci nati palpant inuidi, quia liuore cæci aliqua quæ reprehendant inuenire satagunt. Ipsi sunt vt noctuæ lucem bonorum operum odientes, & tenebras malorum operum amantes. Bona opera proximi sunt velut candelæ lucem boni exempli præbentes, sed inuidi de ipsis cādelis sibi oculos eruunt. Et ipsi sunt sicut Heli, qui non poterat videre lucernam donec extingueretur, vt legitur 1. Regum 3. Infelicitas etiam inuidorum patet ex hoc, quòd ipsi de profectu aliorum deficiunt, de melioratione deteriorantur. vnde Gregorius: Inuidi debent perpendere quantæ sint cæcitatis, qui alieno profectu deficiunt, aliena lætitia contabescunt: quantę etiam infelicitatis sunt, qui de melioratione proximi deteriorantur. Inuidus infelix fit de felicitate aliorum, & de pinguedine aliorum marcescit. vnde: Inuidus alterius rebus marcescit opimis. Inuidi colligunt de vitibus spinas, & de ficubus tribulos. Inuidi etiam ex bonitate Dei deteriores fiunt. Vnde Matthæi 20. dicit Dominus inuido: An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Inuidi adeò sunt infelices, quòd ipsi amittunt etiam vbi alij lucrantur. Ipsi de sanitate aliorum infirmantur, & de vita moriuntur. Et sicut diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: ita inuidis omnia cooperantur in malum. Inuidus morietur de bono odore, de quo alij viuunt: sicut dicitur de Iuda super Ioann. 12. vbi Iudas murmurauit de effusione vnguenti, inuidus profectum aliorum reputat suum defectum. vnde Iudæi inuidi dicunt, Ioan. 12. Videtis quia nihil proficim, ecce mūdus totus post eū abijt. Inuidis sunt mala ipsa bona. ¶ Decimo facit ad detestationē huius vitij hoc, quòd vitiū

istud

lud miserorum hominum est. vnde Iob 5. Paruu
im occidit inuidia. Omnis inuidus in eo quòd
ilis, minor est eo cui inuidet. Miser est inuidus,
& miseria ei placet. vnde soli miseriæ parcit in-
idia. Hiero. Difficile est prosperis inuidia care-
e, sola miseria inuidia caret. Nobilium perso-
arum est, liberalitas & communicatio suorũ: vn
e Dominus liberalissimus est, & desiderio lar-
ẽdi sua & cõmunicãdi fecit quicquid fecit. Leo-
ẽ etiã qui est rex animaliũ, dicit Arist. esse ani-
al cõmunicatiuũ. Ecõtrario inuidia ignobiliũ
: viliũ est personarũ. ¶ Vndecimo quia inuidia
ruciat dominũ suũ. Est enim sicut vermis in li-
no nascẽs, qui post illud vnde natus est, consu-
it. Hier. Inuidia est sui primùm mordax. Inui-
ia primùm infestat. Isid. Inuidus medullitus ani-
o æstuãs, à semetipso liuoris ꝓprij semper exi-
it pœnas. Socrates: Vtinã inuidi in omnibus ci
tatib. aures vel oculos haberẽt, vt de omnibus
rofectibus torquerẽtur. Idẽ: Quãta sunt felicium
ominũ gaudia, tãta sunt inuidorũ gemitus. Ho-
ti9: Inuidia Siculi nõ inuenere tyranni Maius
rmẽtum. ¶ Duodecimo facit ad detestationem
ius vitij, quòd ipsa est infirmitas & corruptio
axima. Adeò corruptus est inuidus, vt ei redo-
ntia fœteant, & econuerso, amara sint ei dul-
a, & dulcia amara. vnde ad inuidos pertinere
idetur illa maledictio Esaiæ 5. Væ qui dicitis
onum malum, & malum bonum: ponentes tene
ras lucem, & lucẽ tenebras: ponentes amarum
dulce, & dulce in amarum. Hæc corruptio in-
diæ innuitur nobis Prouerbiorum decimo-
iarto, vbi dicitur, quòd putredo ossium est
uidia. Sicut vestis putrefacta non recipit ablu-
onem: sic peccatum inuidiæ non de facili
oluitur. ¶ Decimotertio facit ad detestationem

Digitized by Google

huius vitij,quia hoc vitium est magnæ peruersitatis. Cum enim omne bonum in commune deductum pulchrius elucescat,secundum Boetium, & secundum Senecã,nullius rei possessio iucunda sit sine socio:inuidus tamen potius vult carere bono,quàm habere socium in eo:potius vult habere socium in miseria, quàm in felicitate. Exemplum de quodam rege, qui concessit cuidam auaro, & cuidam inuido munus quod eligerent,ita tamen quòd munus eius qui posterior peteret, duplicaretur: & cum vterq; differret, præcepit rex inuido vt prius peteret:qui petijt, vt erueretur sibi vnus oculus,volens quòd proximo eruerentur ambo. Noluit petere aliquod bonum,ne proximus eius acciperet duplicatum. ¶ Quartodecimo facit ad detestationem huius vitij hoc, quòd cum alia vitia vni bono *tantum* opponantur, vt incõtinentiæ continẽtia,inuidia omni bono opponitur. Item cum alia vitia alicui malo opponantur, vt prodigalitas auaritiæ,inuidia nulli malo opponitur. ¶ Decimoquinto facit ad detestationem huius vitij hoc, quòd inuidia valde periculosa est. Inuidũ enim occidunt & bona & mala. Bona enim affligendo, mala verò dando ei occasionem peccandi. vnde ad inuidum pertinere videtur illud verbum quod dicit Cain Genesis quarto: Quicunque inuenerit me, occidet me. Videntur enim creaturæ esse contra inuidum. Et merito, quia degenerat inuidus à creatore & à creaturis. Creator enim liberalis est, & vult communicare bona sua. Creaturæ etiam adeò communicare volunt bona sua, vt de hoc certamen videantur habere. Ex hoc enim quòd ignis vult speciem suam cõmunicare materiæ aquæ, ex hoc pugna est inter ignem & aquam: Similiter sol vult communi-
care

re; & lumen, & calorem suum. Aug. Indicium
uine maxime bonitatis est, quòd quælibet res
gitur dare seipsam. Ab hac liberalitate dege-
rat inuidus, diuidēs se à Deo & creaturis, & so
ās se diabolo, qui bona omnibus inuidet, & so-
os vult esse homines suæ miseriæ. Et ideo meri
creaturæ persequuntur eum tanquā apostatā.
Decimosexto facit ad detestationem huius vi-
hoc, quòd inuidia valde damnosa est suo sub-
cto. Aufert enim homini societatem ecclesiæ.
e qua societate dicit Dauid: Particeps ego sum
mnium timentium te, &c. Bona proximi, quæ
uidi essent si ea diligeret, contra inuidum sunt.
ugustin. Pensent inuidi quantum bonum sit
haritas, quæ sine labore nostro aliena bona
ostra facit. Inuidia aufert homini proximum.
Vnde magister Hugo de sancto Victore: Super-
ia mihi aufert Deum, inuidia proximū, ira me-
ipsum. Inuidia etiam aufert homini sapientiam.
nde Sapient. 6. Neque cum inuidia tabescente
ter habebo, quoniam talis homo non erit parti-
ceps sapientiæ. Vnde Poëta describens domum
nuidi dicit, quòd erat abdita, sole carens. Sol
nim iustitiæ lumen sapientiæ abscondit ab inui
lis. Inuidi etiam homines ad paupertatē & igno-
niniam sæpe perueniunt. vnde Prouerbior. 28.
Vir qui festinat ditari, & alijs inuidet, ignorat
quòd egestas superueniet ei. Et Ecclesiast. 7. Im-
properium & contumeliam malus hæreditabit,
& omnis peccator inuidus & bilinguis. ¶ Deci-
moseptimo facit ad detestationem huius vitij
hoc, quòd vitium istud est signum quo diabolus
discipulos suos cognoscit. Vnde sicut Dominus
dicit Ioannis 13. discipulis suis, In hoc cogno-
scent omnes quia discipuli mei estis, si dilectio-
nem habueritis adinuicem. Sic dicit diabolus
discip

discipulis suis: In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si inuidiam habueritis ad inuicem. ¶ Decimooctauo facit ad detestationem inuidiæ hoc, quòd fere omnes inuidi sunt proditores. Prouerbiorum 23. Ne comedas cum homine inuido, & ne desideres cibos eius: quoniam in similitudinē arioli, & cōiectoris, æstimat quod ignorat. Comede & bibe, dicet tibi, & mens eius non est tecum. ¶ Decimonono facit ad detestationem huius vitij hoc, quòd frequenter mala morte moriuntur inuidi. Vnde Ecclesiastici 27. Laqueo peribunt, qui oblectantur casu iustorum: dolor autem consumet eos antequam moriantur. Laqueo perit, qui improuise perit. Hieronymus: Non memini me vidisse mala morte mortuum, qui liberalem antea duxerat vitam. Econtrario sæpe accidit quòd inuidus mala morte morietur, qui liberalem antè non duxit vitam. ¶ Vicesimo facit ad detestationem huius vitij hoc, quòd inuidi socij sunt diaboli, & in lucro & in dāno. Quando diabolus lucratur, gaudent, quasi lucrum ipsius lucrum suum reputarent. ¶ Quando vero diabolus perdit, dolent, quasi damnum eius damnum suum reputarent. Speciales amici diaboli videntur esse tales secundum descriptionem amicitię, quam ponit Tullius: Habent enim idem velle & idem nolle cum diabolo. Idē enim velle & idem nolle, vera amicitia est. Inuidia vermis est, qui arefecit hederam Ionæ. Ionas interpretatur donum columbæ, & significat aliquem hominem gratiosum. Hedera vero prosperitas eius est, quam vermis inuidiæ vult consumere. Quàm citò enim videt inuidus aliquem prosperari, ipse vellet eius prosperitati aduersari. Inuidia etiam vermis est dissoldens charitatem, siue charam vnitatem eccle-

siæ

pro qua filius Dei voluit mori. Inuidia etiam similis passioni illi, qua percussi sunt Sodomitæ, Genesis 19. quæ dicitur auidentia aurisia acrisia. Et facit passio illa, non vt omnino nil videatur, sed vt non videatur illud quod oportet videre. Et dicitur acrisia ab a, quod est sine, & crisis quod est iudicium. Inuidia verò econuerso facit quòd illud non videatur, quod expedit videre. Inuidia enim sic excæcat hominem, quòd ipse non videt in bono nisi malum. Ecclesiast. 14. Oculus malus ad mala tendit. Specialiter oculus inuidi malus est. Vnde in eodem dicit. Nequam est oculus inuidi. Et Matthei 20. An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Inuidus plenus est malitia vsq; ad oculum.

De speciebus Inuidiæ.

PARS II.

POSSVMVS distinguere duas species Inuidiæ, scilicet exultationem in aduersis proximi, & tristitiam in prosperis. Et notandum quòd exultatio inuidi est quasi gaudium phrenetico rum, qui de hoc gaudent, vnde flendum esset: imò gaudium diabolicum est, cùm sit de malo alterius. De hoc gaudio legitur Prouerbiorum 17. Qui in ruina lætatur alterius, non erit impunitus. & Iob 31. Si exultaui ad ruinam eius, qui me oderat, & exultaui quod inuenisset eum malum. supple, male mihi accidat. Mirum est, quòd inuidi gaudent de malo. cùm enim gaudium debeat esse ex coniunctione conuenientis cum conuenienti, & inuidi natura sunt boni, naturaliter de bono gaudere deberent: sed hoc accidit quòd malitia quodammodo in naturam est conuersa,

&

& ideo de malitia gaudent, cùm charitatis sit gaudere cum gaudētibus, & flere cum flentibus, vt legitur ad Rom.12. Vnde Apostolus 2.ad Corint.11. Quis infirmatur,& ego non infirmor? Inuidi etiam peiores sunt porcis. Porci enim porcis qui occiduntur compatiuntur.

De remediis contra peccatum Inuidiæ.

PARS III.

ONTRA vitiū inuidiæ, possunt esse quatuor remedia. ¶Primum remedium est, quòd homo amet bona quæ à multis haberi possunt, ita quòd ab vnoquoque plene. Gregor. Qui faucibus inuidiæ carere desiderat, illam hæreditatē appetat, quam numerus possidentiū non angustat. Idem: Homo vir iustus per hoc quòd in terris nihil appetit, alienis profectibus inuidere nescit. ¶Secundum remedium est, meditatio eorum, quæ suadent nobis fraternam dilectionem, quæ sunt quatuor. Primum est, fraternitas naturalis quæ est inter homines. Omnes enim descenderunt ab vno patre & ab vna matre. Omnes angelos creauit simul, omnes verò voluit descendere ex vno patre & ex vna matre, ad commendationem dilectionis. Secundum est fraternitas spiritualis, quæ est inter Christianos, quia nati ex vno patre Deo, & vna matre ecclesia, & eandem hæreditatem, scilicet cœlestem diuisuri sunt: & quanto plures diuident eam, tanto maior portio erit vniuscuiusque eorum. Vix posset pleniter ostendi quantum aliquis habebit gaudium de gloria vnius qui secum erit saluus. Tertium est, societas spiritualis quæ est inter fideles. Socij enim sunt in lucro & in damno. Quartum est, quòd

ipsi

Digitized by Google

i sunt membra vnius corporis, cuius corporis
put est Christus. Ad Roman.12. Sicut enim in
o corpore multa membra habemus, omnia au
n membra non eundem actum habent: ita
ulti vnum corpus sumus in Christo. Et 1. ad
orint.12. Si quid patitur vnum membrū, com-
tiuntur caetera membra. ¶ Tertium remedium
, meditatio eorum quae valent ad contemptum
opriae excellentiae. Inuidia enim nascitur ex
nore propriae excellentiae. Vnde illa quae di-
a sunt in tractatu de Superbia, contra amorem
opriae excellentiae, valent contra inuidiam.
Quartum remedium est, consideratio amaritu-
nis quae inuidiam concomitatur, & damni mul
plicitas quod ex ea prouenit. Ipsa amaritudo
st sicut acetum, quo ignis Graecus extinguitur.
olet ignis Graecus cum arena & aceto extin-
ui. Sic inuidia ex consideratione infructuosita-
s quam habet, & aceto amaritudinis, quae est
um ea extinguitur. Damnum etiam quod ex ea
rouenit, valet ad extinctionē eius. Et est vnum
amnum, amissio proximi, sicut dictum est prius.
lliud damnum est, quòd postquam inuidus dis-
olutus est à caeteris membris ecclesiae, non viui-
catur à Spiritu sancto: sicut nec anima viuificat
membrum quod à corpore separatum est,
& humor non ascendit ad ramum prae-
cisum ab arbore. Praeterea sicut in-
uidus non vult communicare
bona sua proximo: sic nō
est dignus q̄ Deus
communicet si-
bi bona
sua.

TRAC

TRACTATVS OCTAVVS DE IRA.

De his quæ valent ad detestationem Iræ.

PARS I. quæ habet quinque capitula.

De ordine dicendorum in hoc tractatu. Et de verbis Sacræ scripturę, quæ dissuadēt Iram. Et quare Ira sit auferenda à corde.

CAPVT I.

POST superbiam & inuidiam, dicendum est de ira, quia tam superbia quàm inuidia frequenter occasio est iræ. De Ira vero tractabimus hoc modo. ¶ *Primo ponemus* ea quæ valent *ad detestationem* iræ. ¶ Secundo ponemus diuersas diuisiones iræ. ¶ Tertio agemus de peccatis, quæ ex ira sequuntur. ¶ Vltimo de remedijs contra iram. Iram vero hic intelligimus, appetitum vindictæ. ¶ Ad detestationem vero iræ valere possunt verba sacræ scripturæ, quæ nobis dissuadent illam. Genesis 45. Ne irascamini in via. Vbi insinuatur causa quare fatuum sit irasci. Verbum est Ioseph ad fratres suos ituros ad patrem. Sic & nos sumus fratres in via ad Patrem nostrum cœlestem tendentes, & iudicem, qui iustitiam nobis plenariè exhibebit. Singulis diebus facimus vnam dietam magnam ad iudicem magnum, & ideo debemus esse in pace. Matth. 5. Esto consentiens aduersario tuo dum es in via, ne fortè tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem. Item Leuit. 19.

Non

Digitized by Google

m quæras vltionem: nec memor eris iniuciuium tuorum. Et Iob 36. Non te superet , vt aliquem opprimas. Quo verbo insinua. quòd ira hostis sit nos impugnans. ¶ Ma. timere debemus superari ab ira, quàm à ocunque homine. Quicquid enim potest in:e iniuriator, minus est quàm mors animæ, us causa est ira. Item Ecclesiast. 7. Ne sis ve: ad iram. Et Iacobi 1. Sit omnis homo ve: ad audiendum, tardus autem ad loquenm, & tardus ad iram. Velox ad iram dicitur is dupliciter. Vno modo, quia velox est ad iendum in ignem iræ. De facili enim irasci. E. Alio modo dicitur aliquis velox ad iram, ut equus dicitur velox ad calcaria, & bos ad mulum. Multum velox est ad iram, qui ira mulatus transilit chaos magnum, quod est in: iram & pacem, & inter odium & amorem, m ista maximè à se distent, contraria enim nt. Multum velox est ad iram, qui quasi in ıncto transilit à porta paradisi, scilicet à gra:, ad portam inferni, scilicet ad peccatum mor le. Peccatum mortale dicitur porta inferni. latthæi 16. Portæ inferi non præualebunt adrsus eam. Quia nihil est inter peccatum morle & infernum, nisi corpus: quia si anima diedit à corpore, citò est in inferno. Iob 21. Duınt in bonis dies suos; & in pũcto ad infernum escendunt. Bene velox est ad iram, qui ira stiıulatus prius salit, quàm attendat quò saliat. ui in odium cadit, in foueam vadit profundam. em Ecclesiast. 12. Aufer iram à corde tuo. Aurenda est ira à corde, quia est quasi tempestas, ıentem quasi grando destruens: sicut dicit Greor. Vnde sicut tempestas timetur vineæ: sic ra timenda est cordi. Auferenda est etiam ira

Digitized by Google

à corde,quia est ignis infernalis bona animæ exurens. Prouerbiorũ. 6. Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo,vt vestimentum eius non ardeat? Ira etiam est de illis serpentibus ignitis nequissimis, de quibus legitur Numeri 21. qui vexauerunt filios Israël in deserto, & hodie homines multos in deserto claustri. Est etiã hostis auferens homini seipsum, sicut superbia aufert homini Deum,& inuidia proximum.sicut dicit magister Hugo de sancto victore. Auferenda etiam est ira à corde: quia ad modum trabis oculum cordis impedit. vnde, Impedit ira animum, ne possit cernere verum. Vnde cum festucam de oculo corporis festinemus auferre, mirum est quomodo trabem iræ non festinamus auferre de oculo cordis. Mirum est etiam quomodo qui trabem iræ habet in oculo, vult alios iudicare & corrigere. vnde Matth.18. Hypocrita, eijce trabem primùm de oculo tuo,& tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Item Ecclesiast. 10. Omnis iniuriæ proximi ne memineris. Ad Roman. 12. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos, nulli malum pro malo reddentes. vult autem dominus amicos suos perfectæ bonitatis esse,& perfectæ nobilitatis,vt neq; malum, neq; rusticitas aliquo modo ex eis exeat. Curiales & nobiles huius mundi parum nobiles sunt, qui nulli malum faciunt, vel rusticitatem, nisi ipse prius eis simile fecerit. Quod cõstat nõ perfectæ nobilitatis esse. Cum enim non possit exire de sacco nisi quod in illo est, & rusticitas ex eis exeat,rusticitas prius in eis erat. Spinã enim & non lilium se esse ostẽdit anima illa,quæ conuicijs à proximo puncta proximum pũgit. Non talis est amicitia Christi. vnde Cantic. 2. Sicut lilium inter spinas.Item ad Roman.12.Non vos defen

efendentes charissimi, sed date locum iræ. Cum
:a ignis sit, ab iracundis debemus nos elonga-
e, si non volumus ab eis exuri. Item in eodem
ap. Noli vinci à malo. A malo vincitur quis,
ùm malus efficitur & malitiæ fit subiectus. ¶ Se-
undo valet ad iræ detestationem hoc, quia mul-
um displicet Deo, placet diabolo, nocet suo sub-
:cto & proximo. Ad primum facit illud Eccle-
ast. 27. Ira & furor vtraque execrabilia sunt.
.t supplet glos. interlin. in conspectu Dei.

Quòd quinq; de causis displiceat Ira Deo.

CAPVT II.

VINQVE de causis displi-
cet ira multũ Deo. ¶ Primo, quia
hospitium eius turbat. Vnde ad
Ephes. 4. Nolite contristare Spi-
ritum sanctum. Greg. Dum ira ani
mum pulsat, Spiritui sancto suam
ıabitationem perturbat, imò quandoq; Patrem,
& Filium, & Spiritum sanctum de hospitio suo
expellit, & diabolum introducit. *Sicut in pa-
ce factus est locus Dei: sic in ira factus est lo-
cus diaboli.* ¶ Secundo imaginem Dei in tem-
plo eius dissipat, & imaginem diaboli ibi po-
nit. vnde super illud Iob 5. virum stultum in-
terficit iracundia. dicit Gregorius: Mansuetudo
imaginem Dei in nobis seruat, qui semper tran-
quillus est: sed ira dissipat, quæ multis virtu-
tibus priuat, quæ dum quietem mentis tollit,
Spiritus sanctus non requiescit. Quòd autẽ mul-
tum displiceat Deo, cùm imago eius in homine
dissipatur, ostendi potest per hoc quod dicit Au-
gust. super Psalm. Domine, in ciuitate tua imagi
nem ipsorum ad nihilum rediges. Merito, inquit
Augustin. imaginem ipsorum ad nihilum rediget

Digitized by Google

Deus in cœlesti ciuitate: quia ipsi in sua terrestri ciuitate imaginē eius ad nihilum redegerunt. Et etiam per hoc quòd tantum peccatum reputaretur, si aliquis imaginem Crucifixi in ecclesia Dei dissiparet, & idolum alicuius dæmonis in loco eius poneret. ¶ Tertio displicet ira Deo, quia templa Dei incendit. Psalm. Incenderunt igni sanctuariū tuum. & 1. ad Corint. 3. Nescitis quia templum Dei estis vos, & spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. ¶ Quarto, quia nullum vitium sic contēnit Deum, quàm ira. Hoc vitium se erigit apertè cōtra Deum. Vnde ad hominem iratum videtur pertinere illud Iob 15: Tetendit aduersus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est. Cucurrit aduersus eum erecto collo. Homo iratus Deum contumelia afficit, & nititur expuere in faciem eius. Iob 30. Faciem meā conspuere nō veretur. ¶ Quinto displicet Deo, quia Deo aufert dominiū suum in homine, & diabolū ibi facit dominari. Homo iracūdus quodāmodo Deū se facit, dum vindictā vsurpat sibi, quam Deus sibi retinuit, dicens: Mihi vindictam, & ego retribuā, ait Dominus. ad Rom. 12. & Deuteron. 32. Mea est vltio. vnde in *Vitispatrum*, cùm quidam frater venisset ad abbatem Philosium, & diceret ei quòd vellet se vindicare de quodam fratre, qui dixerat ei contumeliam, incœpit orare Philosius in hunc modum: Deus, iam nō ès nobis necessarius vt pro nobis solicitus sis, quia nosipsi, sicut frater iste dicit, & possumus & volumus nos vindicare. quod cum audisset frater, pœnituit.

Quòd quatuor de causis placeat ira diabolo.

QVatuor verò de causis placet ira diabolo. Primo, quia valde potens est ad impugnation

Digitized by Google

ionem hominum, & destructionem boni, quia ra est ignis spiritualis. Vnde sicut ignis naturais potentior est ad destructionem, quàm alia elenenta: sic ira, quæ est ignis spiritualis, &c. Et deo malitiosi homines, qui multum volunt destruere terram inimicorum suorum, igne pugnãt. Similiter & dæmones in inferno. Sic ignis iræ potẽs est ad destructionem bonorum. Dominus etiam ignem amoris accendere voluit in mundo isto, ad destructionem regni diaboli. De igne iræ specialiter potest intelligi illud Ioel. 1. Ignis comedit speciosa deserti. Pulchriorẽ enim partem mundi magis exurit ignis iste infernalis: scilicet nobiles & diuites. vnde Ecclesiast. 28. Secundum ligna syluæ, sic ignis exardescit: & secundum virtutem hominis, sic iracundia illius erit, & secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Ira in exercitu diaboli incendiaria est. Ipsa enim causa est aliorum incendiariorum. ¶ Secundo placet ira diabolo, quia cæcitatem facit in homine, quæ multum diabolo placet. Sicut enim cœlesti regi minister intelligens acceptus est, Prouerbiorum 14. Sic diabolo acceptus est minister cæcus. Ipse enim similis est coruo, qui veniens ad cadauer, primò currit ad oculum. Sic diabolus primò vult hominem excæcare, sciens quòd postea poterit eum præcipitare in foueam peccati ad voluntatem suam. Exemplum in Vitispatrum dixit quidam senex: Quando operiuntur oculi animalis, tunc circuit ad molendinum: alioquin non ambulat in circuitu molæ. Sic diabolus quando cooperuit oculos mentis, in omne peccatum humiliat hominem. ¶ Tertio placet ira diabolo, quia per iram multum dominatur diabolus hominĩ. Homo enim iratus non timet fa-

Digitized by Google

cere quodcunque diabolus præcipit sibi, quantumcunque magnum peccatũ sit. Non enim parcit vxori, non parcit filio quin quandoque proijciat eum in ignẽ. Ipsi Deo & matri eius nõ parcit quin contumelijs eos afficiat. vnde ad ipsum specialiter referri potest illud Prouerb. 18. Expedit magis vrsæ occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo cõfidenti in stultitia sua. ¶ Quarto placet ira diabolo, quia hoc peccato non lucratur diabolus vnum hominem tantum, sed totam domum, vel villam, vel patriam. Homo iracundus est velut serpens ignem ore vomens, exurens eos igne iræ qui sunt iuxta se. Vnde Prouerbior. 15. Vir iracundus prouocat rixas: qui autem patiens est, mitigat suscitatas. Vnde iracundus rixas prouocat: amore enim canis alios mordet, & latratu suo alios ad iram prouocat.

Quòd ira multum nocet proximo.

PRoximo etiam multum nocet ira, quia ferè omnia mala, quæ inferunt homines sibijnuicem, procedunt ex ira. Ideo multum deberet homo sibi cauere ab ira: quia nisi hoc fecerit, intolerabilis est hominibus. Prouerbior. 27. Graue est saxum, & onerosa arena: sed ira stulti vtroque grauior est. & in eodem cap. Impetum concitati spiritus sustinere quis poterit? Et Ecclesiast. 22. Super plumbũ quid grauabitur? & quod illi aliud nomẽ, quàm fatuus? Arenam & salem, & massam ferri facilius est ferre, quàm virum imprudentem, & fatuum, & impium. Prouerb. 18. Spiritum ad irascendum facilem quis poterit sustinere? Homo iracundus præcipuè est onerosus amicis suis & familiaribus. vnde Prouer. 22. Noli esse amicus homini iracundo.

Quòd tribus de causis cauenda est amicitia iracundi hominis.

Trip

Digitized by Google

TRiplici ratione nō debet homo quærere amicitiam hominis iracundi. ¶Primo, quia pa-um durat talis amicitia. Ignis enim iræ combu-t in eo vinculum amoris. ¶Secundo, quia homies iracundi sunt velut lignum ignitum, quod onsueuit exurere ea quæ tangit. ¶Tertio, quia unt velut lignum spinosum, quod pungit amplectentes se: ideo familiari amore amplectendi non unt. Licet aliquis homo amet omnes arbores uas habet, spinosas tamen libenter declinat. ic licet omnes homines amandi sunt, tamen fa-niliaritas iracundorum declinanda est.

Quòd proprio subiecto multum noceat ira.

IRa etiam proprio subiecto valde nocet. Et hoc multis modis. ¶Primo, nocet corpori. vnde Ecclesiast. 30. Zelus & iracundia minuent dies. ¶Secundo, nocet etiam possessionibus. vnde Ecclesiast. 20. Obiurgatio & iracundia adnihilabūt substantiam. Homo iracundus pro vna alapa amittit quandoque centum libras. ¶Tertio, nocet ira, & hoc multipliciter. ¶Primo excæcando eum. vnde Iob 17. Caligauit ad indignationem oculus meus. Et in Psalm. Supercecidit ignis, & non viderunt solem. Ignis iræ non finit videre solem iustitiæ. Psalm. Turbatus est à furore oculus meus. Et philosophus: Duo sunt maximè contraria consilio, scilicet festinantia & ira. Psalm. Turbatus sum &c. ¶Secundo nocet ira animæ, ei omnia bona auferendo. Aufert enim misericordiam. vnde Prouerb. 22. Ira non habet misericordiam, neque irrumpens furor. Cuius causa est: quia ira inquirit victoriam. Finis enim iræ est victoria. Aufert etiā homini ira veram iustitiā. vnde Iac. 1. Ira enim viri iustitiam Dei non operatur. Vbi dicit glos. Qui iratus iudicat, etiam si iusti-

Digitized by Google

tiam iudicat: tamen diuini examinis iustitiam in quam perturbatio non cadit, non potest imitari. Sapient. 12. Tu autem dominator virtutum cum tranquillitate iudicas. Et super illud Iob 36. Non te superet ira. dicit glos. Si ira correctionem superat, antè opprimit, quàm corrigat: & sub specie zeli iustitię, furor est. Zelus iustitię quasi ignis ardere debet de oleo misericordiæ. Et sicut ignis lampadem destruit, nisi assit oleum: sic zelus iustitiæ cor hominis destruit, nisi assit oleum misericordiæ. Legitur de Christo Luc. 20. quòd ipse destructionem Ierusalem, quam ex zelo iustitiæ facturus erat, prius fleuerit. ¶ Tertio ira nocet animæ omnia mala introducendo. vnde super illud Prouerb. 15. Vir iracūdus prouocat rixam, dicit Greg. Ianua omniū vitiorum est iracūdia: qua clausa, virtutibus intrinsecus datur quies: aperta, ad omne facinus armabitur animus. Prouerb. 29. Qui ad indignandum facilis est, ad peccata est procliuior. Damnum quod facit ira homini, ostendit Salomon Prouerb. 19. Qui impatiens est, sustinebit damnum. Primum quod sustinet impatiens, est damnum perditæ patientiæ. Secundum est, damnum eorum qui lucrati essent si patienter iniuriam sustinuissent: velut enim lapidibus pretiosis obruimur, cum iniuriæ nobis inferuntur. Tertium damnū, est amissio suijpsius. Impatiens seipsum perdit, sicut patiens seipsum seruat. Vnde Dominus in Euangelio Luc. 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras.

Quibus rebus comparatur iracundus.

CAPVT III.

TERTIO valet ad detestationem iræ, si iracundus diuersis generibus rerum comparetur. Vnde notandum quòd iracundus est

est velut homo habens domum ligneam, cui quandoq; accidit quòd in vespere diues est, in mane verò nihil habet, quia sibi totũ ignis subitò abstulit. Ita homo iracundus ad sibilum vnius verbi, gratiam, quam habebat, perdit, dum in iram vel odium cadit. Ideo dicitur Eccles. 2. Væ illis qui perdiderunt sustinentiam. Homo etiam iracũdus est quasi dæmoniacus, vel arreptitius. Vnde figurari potest per dæmoniacum illum, de quo legitur Marc. 9. Magister, attuli tibi filium meum habentem spiritum mutum, qui vbicunq; eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus. Math. etiam 8. legitur quòd occurrerunt Domino duo habentes dæmonia terribilia nimis, ita vt nemo posset transire per viã illam. Quibus satis assimilatur homo iracundus. Item iracundus est sicut olla nimium habens ignem, quæ ebulliendo emittit quod in ea erat. vnde Prouerb. 15. Cor fatui ebullit stultitiam. Iracundus est homo insanus, licet non sit continua eius insania. Vnde Horatius: Iratus furor breuis est. Item philosophus: Irrogata iniuria, eius est insania qui facit. Nunquid non insanus est, qui seipsum gladio iræ vel odij occidit? ¶ Homo iracundus est velut rhamnus ignem ex se producẽs ad impetum venti, secundum Iosephum. Sic iracundus ad vẽtum superbiæ ignem iræ ex se producit. Homo etiam iracundus est velut aper in gladium iræ vel odij seipsum impingens. Gladius diaboli est ira vel odium.

De stultitijs iracundi multiplicibus.

CAPVT IIII.

QVARTO potest valere ad detestationem iræ, si ostendatur quanta stultitia laborat homo iracundus, qui nõ vult

odium dimittere, sed vult se vindicare. Et possunt assignari multæ stultitiæ ipsius. ¶ Prima stultitia eius est, quòd ipse vult sanare vulnus suum de alieno vulnere, & sanitatem quærit de aliena infirmitate. In alieno malo quærit bonum suum: quod idem est ac si in igne quærat aquam, & in spinis vuas, & in tribulis ficus. Hanc stultitiam insinuat nobis August. dicens: Læsus, & iniuriam passus vindicari vult, quasi cuiquam pœna possit prodesse aliena. De aliena pœna quærit sibi medicamentum, & acquirit grande tormentū. ¶ Secunda stultitia est, quòd ipse vult se vindicare cum periculo animæ suæ, & interdum corporis, & magno labore & expensis, & tamē non potest se vindicare plené. Maior enim vindicta quam ipse potest sumere, est mors asini hostis sui, scilicet corporis. Prouer. 20. Ne dicas, Reddam malum pro malo: expecta Dominū, & liberabit te. Liberabit, inquam, à labore & expēsis, & periculo animæ & corporis, & debito gehennæ, cui te obligat res vindicando te. Mira insania, quòd homo velit se occidere, vt asinū hostis sui occidat. Si autem expectaret Dominum, Dominus plenariè vindicaret eum, hostem suum infernali patibulo affligendo. Non oportet ergo sumere vindictam de hoste suo, qui sibi iniuriatus est: quia nisi ipse pœnituerit, Dominus tantam vindictam sumet de eo, quòd totus mundus satiabitur inde. Vnde in fine Esaiæ, Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur, & erunt vsque ad satietatem visionis omni carni. Nullus est ita immisericors, quin moueri posset ad compassionem erga illos, qui cruciabuntur in inferno, si sciret qualis est cruciatus eorum. vnde legitur Lucæ 16. de diuite illo qui sine misericordia fuerat, qui tamen compassus est fratribus

Digitized by Google

fratribus, timens ne venirent ad illum locum tormentorum. Expertus enim erat iam cruciatum infernalem. Si quis singulis horis membratim dilaniaretur, ipse non tantam pœnam sustineret, quantam ille qui cruciatur in igne infernali. ¶Item si totus mundus excogitaret quomodo puniret aliquem., & ille posset totum sustinere, ipse non posset eum tantum punire quantum Dominus puniet vno verbo, quando dicet, Ite maledicti in ignem æternum. Nisi sciret Dominus cruciatum illum ita grauem esse, non sustinuisset cruciatum passionis, vt nos liberi essemus à cruciatu illo. ¶Tertia stultitia est, quòd ipse frangit pontem, per quem ipse necesse habet transire, alioquin peribit. Et quòd hæc stultitia valde magna sit, sic potest ostendi. Duo habentes capitales inimicitias adinuicem, transituri sunt per quendam pontem: qui autem prior venit ad pontem, cogitat quòd destruat pontem in odium sui hostis: sed ex alia parte videt quòd si pontem destruxerit, ipse ex necessitate peribit, hostis verò ipsius nihilominus transibit. Si post huiusmodi deliberationem pontem destruit, nónne insanus reputandus est? Simili stultitia laborat, qui delinquenti in se non vult dimittere. Pons enim, per quem sumus de necessitate transituri ad Deum ex quo peccauimus, est ipsa misericordia. Sed hunc pontem sibi frangit, qui misericordiam negat proximo qui in eum deliquit. Iudicium enim sine misericordia erit illi, qui non fecit misericordiam. Iaco. 2. Proximus tamen nihilominus ad Deum perueniet, si fecerit quod in se est. ¶Quarta stultitia est, quòd ipse vult se occidere, vt tunicam hostis sui possit dilaniare. Tunica hostis ipsius, caro est eius. Vnde Psalm. Concidisti saccum

me

meum,&c. Saccus vocatur ibi caro Christi. Si autem caro Christi saccus erat: id est, vestis humilis: multo fortius caro cuiuslibet potest dici vestis. Vnde qui animam suam occidit vt corpus hostis sui lædat, prædicta stultitia laborat. Hanc stultitiam ostendit Augustinus super illud Psalm. Gladius eorum intret in corda eorum. dicens de persecutoribus qui ita insaniunt, Quasi quis per corpus suum gladium mittit, vt tunicam alterius scindat. Gladius prius intrat in cor persecutoris, quàm in corpus eius quem persequitur. ¶ Quinta stultitia est, quòd ipse de se faculam facit, vnde ignem accendat in qua hostis eius comburatur, sed se prius comburit. Hanc stultitiam ostendit August. super istud Psalm. In laqueum cadat in ipsum. sic dicens: Nemo malus est, qui sibi prius nō noceat. Sic putato malitiam esse quasi ignem. Si incendere vis aliquid, illud quod admoues igni prius ardenti, nisi ardeat, non incendit aliud. Verbi gratia, Cum faculam apponis igni, prius ardet vt aliud possit incendere: Ita ergo malitia quæ procedit ex te, quid vastat antè, quàm te? Qui profundum ramum lædit, vbi radicem habet, non lædit. Malitia tua vt alteri non noceat fieri potest: quòd autem tibi non noceat, fieri non potest. Item impossibile est quòd iniquitas prius lædat hominem iustum, in quem tendit, quàm cor iniustum vnde procedit. ¶ Sexta stultitia est, quòd in ipsum, quem amauit sanum, deseruit, cum factus sit infirmus vsq; ad mortem. quod non solummodo stultitia est, sed etiam proditio & crudelitas magna: quia ille qui amatur sanus, tenerius amandus est, cum sit infirmus. Hanc stultitiam ostendit Boëtius in libro Consolationum, dicens: Apud sapientes locus nullus odio prorsus relinquitur. Nam bonos quis

Digitized by Google

quis nisi stultissimus oderit? Malos autem odisse ratione caret. Nam sicut corporis languor: ita vitiositas quasi quidam morbus est animarum. Cum ergo ægros corpore minimè dignos odio, sed potius miseratione iudicemus: multo magis tales miserendi sunt, non insequendi, quorum mentes improbitas omni languore atrocior vrget. ¶ Septima stultitia est, quòd cum aliquis sibi abstulerit aliquid de suo, ipse in vindictam eius proijcit ea quæ sibi remanserunt. ¶ Fatuus esset cum aliquis abstulisset pallium, si ipse in vindictam & tunicam & supertunicale proijceret in Rhodanum: vel cui aliquis viginti libras abstulisset, si ipse quadraginta proijceret, vel à tota sua hæreditate se exhæredaret. Sic fatuus est cui aliquis abstulit pallium, suæ famæ detrahendo, si ipse hac de causa proijcit illam pulchram & pretiosam vestem innocentiæ, quam in die iudicij toti mundo ostensurus est. Hanc stultitiam ostendit Senec. dicens: Ridiculum est odio nocentis innocentiam perdere. Et Psalm. Custodi innocentiam, &c. Fatuus est qui illata sibi iniuria ob hoc à cœlesti se hæreditate exhæredat. ¶ Hostis abstulit sibi terrã, & ipse aufert sibi cœlum. Primo perdit sua, & modo perdit seipsum. ¶ Octaua stultitia est, quòd cum ipse dicit Dominicam orationem, ipse maledicit sibi secundum communem modum loquendi, dicendo scilicet istud verbum, Dimitte nobis debita nostra, &c. sicut aliquis sic dicens: Sic Deus me adiuuet, sicut verum dico. maledicit sibi, secundum vsum communem loquendi, nisi verum dicat. Hanc stultitiam ostendit Anastasius, dicens: Si non dimittis iniuriam quæ tibi facta est, non orationem pro te facis: sed maledictionem super te inducis, cum dicis, Sicut & nos dimittimus, &c. Vnde de tali potest dici

Digitized by Google

illud Ecclesiast.33. Vnus orans, & vnus maledicens, cuius vocem exaudiet Dominus? Timendum est ne vocem maledicentis, nisi pœnituerit. Forsitan tamen si in persona ecclesiæ sic diceret, non peccaret: vel si sic simplex esset vt verba illa non intelligeret. ¶ Nona stultitia est, quòd cum ipse sit oneratus multis debitis, pro quibus poneretur in carcerem horribilem, nisi ea hic soluerit, & aliquis velit eum delere de tabulis creditoris, & se scribere, & pro eo respondere, ipse tamen renuit. Qui alicui facit iniuriam, Deo pro debitis eius respondet, si tamen ille patienter sustinet. vnde Matth.6. Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis peccata vestra. Et Ecclesiast.28. Dimitte proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Ibi dicit glos. interlin. Indignum est Deum ei esse propitium, qui crudelis est in proximum. August. Vnusquisq; talem indulgentiam accepturus est à Deo, qualem ipse dederit proximo suo. Via valde congrua ad obtinendum à Deo remissionem peccatorũ suorum, est remissio iniuriarum suarum. quod significatum est 4. Reg. 4. in muliere illa quæ debita sua soluit de oleo sibi ab Eliseo multiplicato. In oleo enim misericordia intelligitur, qua iniuriæ illatæ remittuntur. Homini vero, qui non vult dimittere alteri, non dimittitur aliquid, nec suis precibus, nec alienis. Vnde super illud Eccl.28. Quis exorabit pro delictis illius? Dicit Glossa interlin. Frustrà quis pro illo orat qui fratri debitam charitatem negat. Et in principio eiusdem capituli, Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam, & peccata eius seruãs seruabit. Orationem illius, qui non vult fratri suo dimittere, despicit Dominus. Vnde in eodem cap. Homo

Digitized by Google

homini seruat iram, & à Deo quærit medelam? In hominem enim similem sibi non habet misericordiam, & pro peccatis suis deprecatur? Ipse cum caro sit, reseruat iram, & propitiationem petit à Deo? Nec solum oratio talium à Deo despicitur, imò etiam oblatio. Vnde Matth. 5. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuū ante altare, &c. Oratio autem eius qui sibi illatas iniurias dimittit, non solum valet sibi, sed etiā alijs. vnde Iere. 15. Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: vbi dicit glos. Quid est quòd Moyses & Samuel præ cæteris patribus in postulationem præferūtur, nisi quòd isti duo tantum in omni testamenti veteris serie etiam pro inimicis orasse leguntur? Vnus à populo lapidibus impetitur, & tamen pro lapidatoribus ille precatur. Alter ex principatu eijcitur, & ait: Absit à me hoc peccatum, vt cessem orare pro vobis. ¶ Decima stultitia est, quòd ipse similibus contra similem pugnat, cum potius contrarijs sit pugnandum. Amore contra odiū pugnandum est, sicut aqua pugnat contra ignem. Vnde Prouer. 23. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potū da illi. Sic enim carbones congeres super caput eius. Patientia contra impatientiam pugnandum est, bonitate cōtra malitiam, sapientia contra stultitiam. Prouerb. 26. Ne respōdeas stulto secundum stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Et ad Roma. 12. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. ¶ Vndecima stultitia est, quòd ipse occiso vno filio matris suæ ecclesiæ, vult ei alium occidere, luctum volens ei addere super luctum. Ad hoc potest referri quod legitur 2. Reg. 14. de muliere instructa à Ioab, quæ dixit

Dau

Dauid regi, quòd cum duos filios haberet, & alter alterum interfecisset, venerat cognatio defuncti volens interficere illum qui remanserat, &c. ¶ Duodecima stultitia est, quòd ipse sæuire vult in mortuum: quod non solum stultitia est, imò etiam magna crudelitas. vnde lancea quæ Christum mortuum vulnerauit, dira vocatur, cum claui dicantur dulces. Membrum Christi viuum est, homo existens in charitate. Quasi membrum Christi mortuum est, homo existens in mortali peccato. vnde vnguenta dulcis admonitionis paranda essent, & non esset sæuiendum in illum qui iam mortuus est. De vnguentis quæ præparauerunt sanctæ mulieres ad corpus Christi mortuum inungendum, legitur Marci vlt. ¶ Decimatertia stultitia est, quòd ipse conqueritur de fratre suo super hoc quod fecit sibi, vel dixit tempore insaniæ, & vult inde vindicari. Hanc insaniam insinuat nobis Seneca, dicens: Homines malè de te loquuntur? supple, ita tu dicis mihi. Et subdit, Mouerer si hoc iudicio facerent: verè morbo faciunt. Et Luc. 23. Pater, ignosce illis, quia nesciũt quid faciunt. Si quis haberet fratrem insanum qui ei conuicium diceret, vel alapam daret, & ex alia parte seipsum gladio interficeret: ipse plus doleret de malo, quod frater insanus sibimet faceret, quàm de hoc quod ab eo sustineret. Sic qui iniuriam patitur, magis dolere debet de peccato iniuriantis, quàm de iniuria sibi illata. Vnde Act. 7. legitur de beato Stephano, quòd positis genibus pro lapidatoribus suis exorauit. Quando autem orauit pro se, non legitur genua flexisse. Non debet aliquis admirari vel indignari, si cæcus in eum impingat: sibi potius irasci debet, quia sibi ab eo non cauit. Velut cæcus est homo iratus; ideo debet sibi cauere ille, qui iratus

Digitized by Google

tus non est,ne ad eum offendat. ¶Decimaquarta stultitia est, quòd cum ille qui habet aliquem odio,captus teneatur à diabolo,& sciat quòd diabolus mortem eius sitit:tamen ille nō vult dimittere illud, quod nihil sibi valet, imò valde sibi noxium est,scilicet odium, vt à diabolo dimittatur. Odium tenere velle, est retinere peccatum suum. Non remittenti odium, nihil remittitur. Lucæ sexto: Dimittite, & dimittetur vobis. Imò retinere odium, est retinere diabolum. Mira insania iracundorum, qui odium, quod non habet nisi amaritudinem, Deo & regno eius præponunt,qui de odio thesaurum suum faciūt, nec volunt illum commutare pro thesauro Dei. ¶Decimaquinta stultitia est, quòd ipsi odiunt & persequuntur illum, qui aurum & argentum & lapides pretiosos proiecit eis vnde se redimant, & coronam æternam fabricent. De redemptione ista legitur Prouerb. 23. Redemptio animæ viri propriæ diuitiæ. ¶Propriæ diuitiæ hominis sunt tribulationes, quas sibi procurauit homo,& non Deus. De fabricatione coronæ,dicit Psalmus,Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Fabricauerunt,inquam, coronā perpetuam. Qui facit alicui malum,si patienter sustinet, lapidem vnum pretiosum in eius coronam ponit:ideo tales diligendi sunt tanquam benefici. Luc.6. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui vos oderunt, benedicite maledicentibus vobis. Et ad Rom. 12. Benedicite persequentibus vos: benedicite & nolite maledicere. ¶Duabus de caussis benedicendi sunt persecutores,quia nobis benefaciunt, & quia aliam remunerationem non expectant. Ideo dicit Apostolus bis benedicite. qui se vindicant de persecutione, reddunt malum pro bono, & ideo malum accidet eis.

Digitized by Google

Prouer. 20. Qui reddit mala pro bono, non recedet malũ de domo eius. Si quis dicat quòd illud bonum non facit ex bona intentione, & ideo nõ est diligendus: Respondeo, quòd spina quę claudit vineam alicuius, pungens intrantes in eam, amatur ab eo cuius est vinea, licet illud bonum quod ei facit, ex intentione non faciat. ¶ Decimasexta stultitia est, quòd cùm iracundi amorem suum venalem habeant, nolunt tamen vendere ei qui carius eũ emeret, scilicet Deo. Quòd ipsi amorem suum venalem habeant, patet ex eo ꝙ nolunt amare nisi suos beneficos, & se amantes nolunt habere amorem vel aliquod beneficium, amoris sui pretium. Sed si ipsi pro Deo inimicos vellent diligere, Deus valde carè emeret amorem eorum. Daret enim pro illo amorem suum & regnum cœlorum. ¶ Nota quando Dominus in die iudicij ponet rationem de amore, de quo est maximum præceptum, & dixerit aliquis se amasse aliquem, quia ab eo amabatur, & quia beneficus suus erat: Respondebit Dominus, De hoc amore nihil tibi debeo: de illo iã solutũ est tibi. Cũ autẽ dixerint aliqui, se amasse propter eum illos, qui conuicijs & iniurijs offendebant se ne amarentur. Tunc dicet Dominus: Istũ amorẽ vobis debeo, Venite benedicti, percipite regnum, &c. Ad hoc pertinet illud Matt. 5. Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciũt? Et Lucæ 6. Si diligitis eos qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? Et post: Veruntamen diligite inimicos vestros. Et sequitur: Et erit merces vestra multa. Et cum homines ita sitiant lucrũ, mirum est quomodo cum Deo lucrari nolũt, & quomodo amorẽ suũ nolũt Deo dare ꝓ regno ei⁹, quẽ darent alicui homini pro modico beneficio.

¶ De

Digitized by Google

¶ Decimaseptima stultitia est, quòd ipsi reputãt honorem, quod in veritate est vilitas, scilicet vindicare se. Diceret aliquis: Non possum sustinere tantum dedecus, quòd de malo mihi illato me nõ vindicẽ, reputãs vilitatẽ esse, nõ vindicare se, cum tamen vindicare se potius sit vilitas in multis casibus. Vnus casus est, quando stultus & insanus est, qui sibi conuiciatur. Alius casus est, quando est vilis persona, vel leprosus, vel loripes. Tunc enim homo magni cordis dedignatur vindicare se de illis, nolens manus suas ibi maculare. Seneca: Quibusdam libenter parcas, à quibus te vindicare fastidias. Ab his non aliter quàm ab animalibus paruis & inquinantibus reducenda est manus. Cũ igitur nõ posis vindicare te absq; spirituali inquinatione manuum, & cum ille, qui infert tibi iniuriam in hoc insanus & stultus sit: non est vilitas, sed potius honor, si te non vindices. Sene. Magni animi est iniurias in summa patientia pati. Idem: Si magnanimus fueris, nunquam dicas tibi contumeliam fieri. De inimico dices, Non nocuit mihi, sed animum nocendi habuit. Et cum illum in potestate tua videris, vindictam putabis vindicare potuisse. Scito enim, honestum & magnum & maius genus vindicandi esse, ignoscere. Prouerbiorum 20. Honor est homini, qui separat se à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumelijs. Sicut honor est se separare à contentionibus: sic vilitas est in contentione os suum conuicio alicuius maculare. ¶ Decimaoctaua stultitia est, quòd ipsi odiũt illos qui sibi prosunt: contra Dei prohibitionem scilicet iniuriantes: peccata vero odij, & alia peccata, quæ eis summè nocent, quæ Dominus præcipit odio haberi, nolunt odire. In Psalmo: Qui diligitis

Deum, odite malũ. De nocumento peccatorum, dictum est in principio tractatus. Hoc tamen additur, quòd peccatum est occasio omnium miseriarum, quæ nobis accidunt. Fames enim & sitis, frigus, calor, labor, infirmitas, mors, sequelæ sunt peccati. Si enim homo non peccasset, non sensisset eius pœnas. Si quis interfecisset alicui fratrem suum, ipse odiret eum, præcipuè si sine peccato hoc posset facere. Quare ergo non odimus peccatum, quod interfecit illos de parentela nostra, qui mortui sunt, & illos qui remanserunt occidet, & nõsipsos? ¶ In omnibus miserijs quas in mundo isto videmus, possemus odium peccati colligere. Quando aliquem mori videmus, debemus cogitare quàm malum sit peccatum facere, ex quo talia stipendia sequuntur. Apostolus ad Romanos 6. Stipẽdia peccati mors. legitur quòd Adam & Heua luxerunt centum annis, quando viderunt mortuum Abel, intelligentes illam mortem sequelam esse peccati. Mirum est quomodo homines peccatum amare possunt, cũ occasione illius tot miserias incessanter sustineant. Ad miserias enim huiusmodi odium peccati deberet in eis renouari.

Quòd homo iracundus stultus sit iram recipiendo, conseruando & indicando.

HOmo qui alium odit, valde stultus est. Amat enim societatem eius quem odit, & vult cum eo ire in infernum. quod valde mirum est. Mirum etiam est, quòd ipse malitiam, quam in hoste odit, in se diligit: propter vnum delictum quod videt in homine, omnia bona quæ in ipso videt odit: propter modicum quod diabolus habet in eo, odit quæ Deus habet ibi. In quo assimilatur illi, qui castrum patris sui odiret, propter domum vnam hostis sui, qui esset ibi: vel totum

totum agrum vnum odiret, propter vnam vrticam quæ esset ibi. Et breuiter dicam, homo volens se vindicare, stultus est, iram recipiendo, conseruando, indicando. Iram recipiendo stultus est: quia cum frater eius dicat ei verbum durum, & ex alia parte diabolus gladio iræ voluerit eum interficere, non curat de gladio diaboli, sed solum de verbo fratris. Hæc stultitia insinuatur Iob quinto: Virum stultum interficit iracundia. quasi diceret, Ex stultitia est, quòd ab iracundia se permittit occidi. Stultus etiam est iram conseruando, cum ira sit ignis. quod innuit Salomon, dicẽs Ecclesiastes 7. Ira in sinu stulti requiescit. Quis non excuteret carbonem de sinu suo, nisi stultus sit? Prouerbiorum 6. Nunquid potest homo abscõdere ignem in sinu suo, vt vestimenta eius non ardeant? Stultus est etiam iram indicando. Prouerbior. 12. Fatuus autem statim indicat iram suam hominibus. cùm ira furor sit, est indicare se esse hominẽ insanũ. Itẽ qui indicat iram suam hominibus, succendit domos vicinorũ suorum, eo quòd domus sua ardeat, cum potius cogitare deberet quomodo domui propriæ subueniret. Sicut non esset ferẽda sententia quam insanus dictaret: sic non est proferendus sermo quem ira dictat, cum ira sit furor. Homo iratus nisi taceat, ostendit se magis stultum quàm ipse sit. Multa enim comminatur quæ non faciet. Vnde Prouerbior. 14. Qui impatiens est, exaltat stultitiam suam.

De sex iniquitatibus iracundi volentis se vindicare. CAPVT V.

QVINTO potest valere ad detestationem iræ si ostendatur multiplex iniquitas, quæ est in homine irato, qui se vult

Digitized by Google

vindicare. ¶ Prima eius iniquitas est, quòd ipse authoritate sua constituit se iudicem inter se & iniuriatorem suum. ¶ Secunda est, quòd ipse in eadem causa vult esse actor & iudex. ¶ Tertia est, quòd ipse vult vindicare se pendente die, quæ tibi assignata est, vt ei plenè iustitia fiat. Dies hæc dies iudicij est. Apostolus primæ ad Corinthios 4. Nolite ante tempus iudicare. ¶ Quarta iniquitas est, quòd ipse impunitum relinquit illum, à quo debuit incipere, scilicet seipsum, qui sibi magis nocuit, quàm alius. Quicquid alius potuit inferre ei, minus est odio quo ipse animam suam interficit. ¶ Quinta iniquitas est, quòd ipse iustitiam, quæ ex solo iudicio debet procedere, ex iniquitate vult elicere, quia ex ira & odio. ¶ Sexta iniquitas est, quòd ipse non reddit patientiam iniurianti quam ei debet, sicut iniurians debet ei innocentiam.

Exempla ad detestationem Iræ.

SExto possunt valere ad detestationem Iræ exempla. Et præcipuè exēplum Christi, quem videmus patientissimum esse, qui vltimo faciet vindictam de inimicis suis. Bene deberet sufficere vermiculo, quòd ita citò vindicaretur de inimicis suis. Sicut dicit Augustinus: Summæ religionis est imitari quem colis. ¶ De beato Bernardo legitur, quòd appropinquāte morte eius, cum requireretur à fratribus quòd doceret eos aliqua salubria, dixit eis: Alieno sensui magis quàm meo credidi. Læsus vindictam non expetij. Nulli scandalum facere volui. Et si feci, sedaui vt potui. ¶ Septimo potest valere ad detestationem iræ, quòd Dominus ab eo, qui vult vindicare, videtur etiam remissa repetere. Sicut patet de illo, qui noluit dimittere conseruo, à

quo

Digitized by Google

quo dominus eius repetijt vniuersum debitum prius sibi dimissum, Matth. 18.

De diuisionibus ad iram pertinentibus.

PARS II.

ICTO de his quæ pertinent ad detestationem iræ, consequenter ponendæ sunt diuisiones ad iram pertinentes. ¶ Notandum ergo quòd est quædam ira quæ bona est, qua homo irascitur vitio. de qua Eccles. 7. Melior est ira risu. Quasi diceret, per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis. ¶ Est alia ira, quæ mala est, qua homo irascitur personæ. De qua intelligẽda sunt prius dicta. Et hic duas habet species. Quædam enim subita est, & sine deliberatione rationis, quę venialis est. Alia verò cũ deliberatione & consensu rationis, quæ mortalis est. Has duas species tãgit Dauid, dicens: Irascimini, & nolite peccare &c. Si subita ira surgat in nobis, non consentiat ratio. Ira vero, quæ cum deliberatione est, si inueterascat, odium dicitur. Est enim odium ira inueterata. Quod videtur prohibere Apostolus, dicens ad Ephes. 4. Sol non occidat super iracundiam vestram.

De his quæ valere possunt ad detestationem odij.

AD detestationem odij possunt ista specialiter valere. ¶ Primo illud Genesis 49. Maledictus furor eius, quia pertinax: & indignatio eius, quia dura. ¶ Secundo illud 1. Ioannis 3. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. ¶ Tertio, quia odium specialiter est charitati contrarium, quæ est maxima virtus, maximè placens Deo, & maximè displicẽs diabolo. Quod maxi-

Digitized by Google

mè displiceat diabolo, patet ex verbis Gregorij dicentis: Non curat antiquus hostis vt terrena nobis tollat, sed vt charitatē in nobis feriat. De placentia verò Dei manifestum potest esse per hoc quod dicit dominus Io.15. Hoc est præceptū meū, vt diligatis inuicem. ¶ Quarto, quia cum torqueatur homo per quē peccat, & ille qui manet in odio iniurias sibi illatas nolit remittere, ipse punietur in hoc quòd nec peccata sibi remittentur. Fatuus est qui vnam iniuriam non vult remittere, vt mille vel plura peccata sibi remittantur. ¶ Quintū est hoc, quòd ira vel odiū contra naturam videntur esse in homine, cum homo sit animal mansuetū natura & misericors. vnde Iob 31. Ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum. Mãsuetudini verò quæ est in homine, attestatur forma & dispositio exterior hominis. In omni enim specie animalis, figura corporis est, & membrorum naturæ corporis exteriori attestatur: sicut vngues acuti, fortes & magni, & aduncati dentes, & fissio oris magna attestatur rabiei, vt patet in leonibus. Contrarium verò mansuetudini attestatur in hominibus. ¶ Sextum est hoc, quòd cum cupiditas & alia vitia consistant in appetitu alicuius boni, sed inordinatè, odium consistit in appetitu ipsius mali. Vnde maioris peruersitatis & malitiæ videtur esse, quàm cupiditas & similia peccata.

Item diuisio Iræ.

ITem notandū quòd ira potest diuidi in iram occultam, quæ non prorumpit in exteriorem iniuriam, & iram prorūpentem in exteriorē iniuriam, siue sit iniuria verbi vel facti. De prima ira dicit Dominus Matt.5. Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Et pòst subdit de secūda ira:

Ira: Qui dixerit fratri suo, raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis. Raca interiectio est indignantis, sed nominat aliquam specialem contumeliam. ¶ Item ira potest diuidi in iram, qua homo irascitur sibi, & in irã qua homo irascitur proximo, & in irã qua irascitur Deo. De prima ira dicit Socrates: Iracũdus cùm alijs irasci desierit, sibi irascitur. De secũda ira dictũ est prius. De ira verò qua aliquis irascitur Deo, qualis est ira iniquè blasphemãtiũ Deũ, potest intelligi illud Eccl. 27. Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet.

De peccatis prouenientibus ex Ira. PARS TERTIA, quæ habet tria capitula.

De guerra, & de XII. quæ homines à guerra cohibere deberent. CAP. I.

SEQVITVR de peccatis quę proueniunt ex Ira. Prouenit autem ex ira, lis. Vnde Prouerbiorum 26. Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem: sic homo iracundus suscitat rixas. Item Ecclesiast. 26. Homo iracundus incendit litem. Ex ira etiam sequuntur guerræ, incendia, homicidia, & alia iniectio manuum iniusta, & rapinæ, & similia. De lite non dicemus modò, quia de illa dicetur cum alijs peccatis linguæ. De rapina vero dictum est in tractatu de Auaritia. De alijs vero hic dicemus. ¶ Et primo de guerra, quã habemus cum hostibus. Duodecim vero sunt quæ deberent homines cohibere à guerra. ¶ Primum est guerra, quam habemus cum hostibus inuisibilibus. Iob 7. Militia est vita hominis super terram. Item dictum est Genesis 3. ad serpentem: Inimicitias ponam inter te & mulierem, &

semen illius, & semen tuum. Guerra ista multum periculosa est. Et propter calliditatem dæmonũ. Gen. 3. Serpens callidior erat omnibus animantibus terræ. Et propter longum exercitium pugnę. Pugna enim non cessauit ex quo Adam deiectus est in terram, & longus vsus, & experientia multum videtur docuisse eum. Et propter cõtinuitatem pugnæ. Vnde Greg. Assidua tentatione diabolus tentat nos, vt saltem tædio vincat. Et propter malitiam dæmonũ qui incessanter sitiunt sanguinem nostrum. vnde diabolus sanguisuga vocatur Prouer. 30. Sanguisugæ duæ sunt filiæ. Et quia demones inuisibiles sunt. Hie. Tunc maximè impugnaris, si te impugnari nescis. Et quia magnum damnum est si quis vincitur. Regnum enim æternum perdit, & patibulo infernali affigitur. Si autem vincit, multũ lucratur, quia remunerabitur regno æterno. Nõ accipitur redemptio de guerra ista. Et, vt breuiter dicam, sicut diabolus peior est homine: ita guerra, quam habemus cum diabolo, peior est quàm guerra, quam aliquis habet cum hominibus. Sicut enim aliquis princeps quando habet aliquã guerrã fortem & periculosam, studet pacificare alias guerras superemergentes: Sic debet homo cum hominibus pacificari, ne à dæmonibus vincatur. Ad hoc videt pertinere illud Iob 40. Memento belli, & non addas amplius quicquam loqui. vbi dicit glossa: Si occulti hostis bellum cõtra te consideras, quicquid à me pateris non accusas. Hieronymus: Gladium tenet hostis vt me perimat: mira insania, verbum durum sibi dictum plangere, & gladium capiti imminentem non timere. Mira etiam & magna fatuitas, quòd aliquis captum diabolo se tradat, vt præualeat fratri suo, cum scriptum sit, quòd crude-

lis

lis est & non miserebit. Ideo reges & principes huius mundi de facili vincuntur à diabolo, quia habent alias guerras, & non sufficiunt resistere vbiq;. Habac. 1. Ipse de regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt. ¶ Secundo deberet homines cohibere à guerra hoc, quòd Dominus amat pacem, & per contrarium guerram odit.

De signis quòd Dominus amet pacem.

ET possumus multa signa ponere per quæ apparet quòd Dominus multum amet pacem. ¶ Primũ signũ est, quòd Dominus nasci voluit tẽpore pacis, q̃ durauit XII. annis. Tũc impletũ fuit illud Esa. 2. Tũc conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Spiritualiter autem non vult Deus habitare alicubi, vbi non est pax, quia in pace factus est locus eius. ¶ Secundũ signũ ꝙ dominus amat pacẽ, est hoc, quòd in natiuitate eius commendata est pax hominibus, multitudine angelorum dicente, Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: vti legitur Lucæ 2. ¶ Tertium signum est, quòd ipse vocauit pacificos specialiter filios Dei, dicens Matt. 5. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. ¶ Quartum signum est hoc, quòd ipse mittens apstolos, voluit vt homines ad pacem hortarentur, dicens Matthæi decimo: Intrantes autem domum salutate eam dicentes, Pax huic domui. Mittens etiam discipulos suos dedit eis similiter mandatum de exhortatione ad pacem, dicens Lucæ 10. In quamcunque domum intraueritis primum dicite, Pax huic domui. ¶ Quintũ signum est hoc, quòd Dominus relicturus discipulos suos, pacem specialiter tanquã hæreditatem eorum reliquit eis, dicens Ioann. 14. Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Post resurrectionem etiam veniens

Digitized by Google

niens ad discipulos suos, pacem cõmendauit eis, dicens, Pax vobis. vt habetur Io. 20. in duobus locis. ¶ Sextum signũ est hoc, quòd Dominus ita carè emere voluit pacem nostram. mori enim voluit, vt nos recõciliaret sibi: maritari voluit filius Dei naturæ nostræ infirmæ, vt pax ista reformaretur. Adhuc etiam pacem peccatorũ paratus est emere valde carè, quia paratus est eis remittere omnẽ offensam, & emere pacẽ ipsorũ regno æterno, si pœnituerint. Honorabilis est ista pax peccatorũ. Si peccator haberet Deũ in carcere, non deberet partẽ honorabiliorẽ ab eo requirere. Et vt breuiter dicam, speciale officium filij Dei fuit, pacẽ reformare inter Deum & hominẽ. Hac de causa venit ipse in mundum istũ, & fuit ibi plus quàm triginta & duobus annis. Vnde ad Eph. 2. Ipse est pax nostra, qui fecit vtraq; vnũ. ¶ Tertio deberet homines cohibere à guerris propter mala quæ inde fiunt, & bona quæ inde omittuntur. Primũ malum quod de guerra sequitur, est odiũ. De vna guerra sunt quandoq; mille homines in peccato odij. Illi autẽ qui sunt in peccato odij, homicidæ sunt: iuxta verbum Io. in 1. Cano. sua. Sequuntur etiã inde homicidia: & frequenter illi qui moriũtur in bellis, moriuntur morte æterna, quod maximũ periculũ est. hoc enim damnũ irrecuperabile est. Vnde Matt. 2. Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. Sequũtur etiã ex guerra incendia locorum sacrorũ & non sacrorũ, rapinæ & furta. Filij agricolarũ fures efficiuntur, filiæ prostituuntur, omittuntur etiam infinitæ eleemosynę, & infinita alia bona. ¶ Quarto deberet homines cohibere à guerris hoc, quòd in guerris præcipuè malum infertur his, qui non meruerunt. Si in guerris illi mala reciperent, qui in culpa sunt, hoc tolerabilius

effet.

esset, sed illi parum aut nihil mali recipiūt. Inno centes verò deprædantur: iuxta illud Esa. 59. Qui recessit à malo, prædæ patuit. Horatius: Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui. In hoc tyranni huius mundi peiores sunt diabolo, qui non nocet nisi his qui meruerunt. Tyranni verò in guerris suis potius nocent illis qui inno centes sunt: quod non est parua culpa, cùm specialiter Deo adhæreant, & in eo fiduciā habeāt, & sunt in eius protectione. Psalm. Innocentes & recti adhæserunt mihi. Prouerbior. 2. Deus custo diet rectorum salutē, & proteget gradientes simpliciter. In guerris etiam infertur malum pauperibus: plus enim damnificatur aliqua pauper mulier quando vna gallina aufertur ei, quàm aliquis, qui multum diues esset, damnificaretur in mille marcis. Sicut vidua paupercula, de qua loquitur Dominus Luc. 21. plus misit in gazophylacium, mittendo duo minuta, quàm omnes alij secundum iudicium Domini. ¶ Quinto deberet homines cohibere à guerris hoc, quòd vix est quin malū accidat eis qui guerram faciunt. Aut enim malum infertur eis, & sic male eis accidit. Aut ipsi inferūt malum alijs, & tunc deterius eis accidit: melius est enim mala sustinere, quàm mala facere. Vnde Prouer. 16. Melius est humiliari cum mitibus, quàm diuidere spolia cum superbis. ¶ Sexto deberet homines cohibere à guerris, difficultas consulendi illis qui guerris intersunt. Cum enim vnus alium paratus sit iuuare vt fortiores sint, ex eo quòd sunt simul, vnusquisque videtur esse occasio quarūdā omniū malorū quæ ibi fiunt. vnde Iob 41. dicitur de corpore diaboli: Corpus eius quasi scuta fusilia, & compactum squamis sese prementibus. ¶ Septimo deberet cohibere homines à guerris hoc, quòd nulla vel

parua

Digitized by Google

parua vtilitas inde sequitur quando aliquis guerram facit, vt sua recuperet. Plus enim valet quod ipse in guerra expendit, quàm quod ibi in guerra acquirit. Quando vero aliquis guerram facit vt vindicet fratrem vel cognatum sibi occisum, nulla vtilitas sequitur illi qui mortuus est: melius esset defuncto quòd procuraretur quòd homicida pro anima eius iret ad partes transmarinas, vel quòd processio fieret à ministris Dei super interfectũ cum aqua benedicta, & cruce, quàm cũ igne maledicto, & lanceis & vexillis à ministris diaboli, sicut multoties fit. ¶ Octauo debet cohibere homines à guerris, fraternitas quæ inter homines est. Omnes enim homines naturaliter sunt fratres, quia ex vno patre & vna matre processerunt, scilicet Adam & Heua. Fideles verò propter hoc quadam spirituali fraternitate fratres facti sunt, quia ex vno patre, scilicet Deo nati sunt, & ex vna matre, scilicet ecclesia, & cœlestem hæreditatem diuisuri. Vnde inimicitia inter fideles, inimicitia Cain est: quia inter fratres, lupi vel serpentes videntur esse huiusmodi homines, qui bella mouent contra homines. Senec. Ferina rabies est ista, sanguine & vulneribus lætari: & hoc est, abiecto homine in syluestre animal transire. Inter serpentes & homines naturales sunt inimicitiæ. Vnde Gen. 3. Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius. Vnde serpentes se esse ostendunt qui ad homines inimicitias habent, imò etiam tales peiores serpentibus & lupis videntur esse. Serpens serpenti non nocet, vel lupus lupo, etsi animalibus alterius speciei noceant: homo verò nocet homini. Seneca: Immitissimus est homo homini. Leo leoni non nocet, lupus lupum non lædit. Verè canes videntur esse tales homines, qui

adin

Digitized by Google

adinuicem certant. ¶ Nono debet cohibere homines à guerris hoc, quòd homines, qui guerras amant vel habent, speciales filij diaboli sunt, sicut pacifici speciales sunt filij Dei, sicut prius dictum est. ¶ Decimo debet cohibere homines à guerris, miseria quam sustinēt homines qui guerras faciunt. Ipsi enim de nocte vadunt armati, in fame & siti, & huiusmodi. Si tantum sustinerent pro Deo, quantum sustinent pro diabolo, magni meriti essent apud Deum. vnde in Psalm. Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis nō cognouerunt. ¶ Vndecimo debet cohibere homines dubius euentus belli. quandoq; enim ille qui fortiorem se credit, deterius cadit in bello, vnde 2. Regum 11. Varius est euentus belli, & nunc hunc, nunc illum consumit gladius. Si aliquis fortis est, inuenit aliquem æquè fortem vt ipse. Ierem. 46. Fortis impegit in fortem, & ambo corruerunt. Si aliquis malus est, vix erit quin aliquem æquè malum aliquando inueniat. Vnde Prouerbiorum 17. Semper iurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum. vel post hanc vitam, quando diabolus ad eum mittetur, vt eum deferat in infernum: vel in præsenti, quando aliquis homo æquè malus mittetur ad reprimendam malitiam eius. Vulgariter dicitur, quòd canis bellicosus defert aures scaturientes vermibus. Et frequenter accidit quòd qui amant bella, moriuntur gladio. vnde 1. Regum 15. dicit Samuel ad Agag regem Amalech: Sicut fecit mulieres absque liberis gladius tuus: sic absque liberis inter mulieres erit mater tua. ¶ Duodecimo debet cohibere homines à guerris hoc, quòd sapientes tantum timent guerras, & tantum amant pacem. vnde Salomon, qui legitur sapientissimus fuisse, regnum suum in pace

summ

Digitized by Google

summa tenuit XL. annis. vnde etiam ob hoc nomen habuit. Salomon enim interpretatur pacificus. Christus etiam vocatus est rex pacificus: & in veritate nihil est quod tantum noceat ecclesiæ Dei, quantum guerra. Luc. 11. Omne regnum in seipsum diuisum, desolabitur. Amb. Paruæ res concordia crescunt, magnæ vero res discordia dilabũtur. licet tantum bonum sit pax quòd etiã suo contrario quæratur. secundum verbum Aug. tamen valde raro esset faciẽda guerra. Cum enim guerra & pax maximè sint contraria, maximè à se distãt. Et ideo valde longa est via quæ est per guerram ad pacem. Et quandoq; prius homo deficit, quàm ad pacem per viam istam veniat. Citius peruenit homo ad pacẽ patiendo, quàm bella faciendo. Et facilius acquirit homo largiendo, quàm auferendo.

De peccato Incendiariorum. CAP. II.

INCENDIARIVS dicitur, qui propria authoritate incendit ciuitatem, vel villam, vel domum aliquam, vel segetẽ, vel rem similẽ, malo studio aut pro vindicta. Si autem hoc faceret authoritate illius, qui habet potestatem indicendi iustum bellum, non iudicaretur incendiarius ex quo guerra esset iusta.

Octo quę deberẽt cohibere à peccato incẽdij.

OCto vero sunt quæ deberẽt cohibere hominẽ ab hoc peccato. Primũ est hoc, ꝙ istud peccatũ diabolicũ est. Diabolus enim in inferno igne impugnat homines: sic faciunt incendiarij in hoc mundo. vnde cũ ipsi diabolo assimilentur in facto, meritò assimilabũtur ei in tormento. ¶ Secundũ est, ꝙ peccatũ istud puræ malitiæ est, & nullius

villi

vtilitatis est. Peccatũ rapinæ vel furti aliquid habet lucri vel vtilitatis, sed peccatũ incẽdij nihil. Nullius etiam strenuitatis est peccatũ istud. Mulier enim aliqua posset facere idem. Præterea, cùm sufflatores ignis in seruitio hominum sint viles personæ, quomodo non erunt viles personæ sufflatores ignis in seruitio dæmonum? Sine culpa etiam sunt pauperes homines, quorum domus incenduntur, sed propter solam superbiam dominorũ fit. vnde Psal. Dum superbit impius, incenditur pauper. Peccatum igitur incendiariorum, cum sit puræ malitiæ, ideo etiã est peccatũ in Spiritũ sanctũ. ¶ Tertio deberet cohibere hominem à peccato hoc, quòd peccatũ istud valde damnosum est proximo. Pauper enim ille homo exhæredatur cum domũ suã amittit, & oportet eum & vxorẽ suam & familiã ire mẽdicãdo per domos aliorũ, quod valde graue est homini inconsueto. vnde Eccl. 29. Vita nequam est hospitandi de domo in domũ. Interdũ autẽ accidit quòd nunquã redibit ad pristinũ statum, & quòd filij eius hac de causa fures efficiũtur, & filiæ prostituuntur, & ille qui domũ incẽdit reus est omniũ peccatorũ qui occasione illius incendij fiunt. ¶ Quarto debet cohibere hominẽ ab hoc peccato, quòd peccatum istud valde damnosum est actori suo. Damnosius etiã est illi, quàm proximo. vnde refert Greg. in dialogo, quòd cùm quidam incendisset messem cuiusdã sancti viri nomine Stephani, quidam videns messem eius combustã, venit ad illum, dicens quòd messis sua esset combusta, adiungens, Væ væ pater Stephane, quid cõtigit tibi? Cui ille placidè respondit: Væ quidem illi contigit. nam mihi quid contigit? Ille qui credit incendere domum alienam, incendit suam. Sua enim est domus illa quo ad emẽdam, & ibi amit-

Digitized by Google

titur. Sicuti miles, qui est in exercitu alicuius principis, equum quem amittit, non sibi amittit, sed domino cum quo est. Incendiarius dum ponit ignē ad comburendum domum, sibi etiam præparat ignem æternum. Igne etiam peccati exurit seipsum. Aug. Sic putato malitiam esse quomodo ignem. ¶ Quinto debet cohibere hominē ab hoc peccato hoc, quòd peccatum istud multum impedit à salute actorem suum, & propter restitutionem domus incēsæ quam oportet eū facere propter maledictiones quæ fiunt eis. Quando enim pauper aliquē defectū habet occasiōe illius incendij, vel videt filios suos lugentes in alieno hospitio, ipse maledicit ei qui domum suam incendit. Quæ maledictio defert incendiarium in ignem æternum, vnde Ecclesiast. 4. Maledicentis tibi in amaritudine animæ exaudietur deprecatio illius. exaudiet autē illū qui fecit eū. Et eiusdē 35. Deprecationē læsi dominus exaudiet. Non despiciet preces pupilli: nec viduam, si effundat loquelā gemitus. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillas descendūt, & exclamatio eius super deducentes eas? A maxilla enim ascendunt vsq; ad cœlos; & Dominus exauditor nō delectabitur in illis. De materia ista in tractatu de Rapina, dictū est. ¶ Sexto debet cohibere hominem à peccato isto, pœna magna qua in præsenti puniuntur incendiarij. Pœna autē eorū secundū leges humanas est, Vt qui dolo ignē apposuerit, igne cremetur, aut capite puniatur: nec debet absolui, nisi damno restituto, & præstito iuramēto ꝙ ignem vlterius non apponat. A Deo etiā sæpe puniuntur in hoc, quòd mala morte moriantur: sicut patet de Absalom, qui fecit succendi messem Ioab, qui postea suspensus est & occisus est tribus lanceis missis in cor eius: vt legitur 2. Reg. 14. Legitur

Digitized by Google

gitur etiam Iudic.13. quòd Samson fecit succendi segetes Philisthinorum, qui postea captus est à Philisthæis, & exoculatus est, & à semetipso occisus. ¶ Septimo debet cohibere hominē à peccato isto, magna pœna, qua puniendi sunt incendiarij in futuro. Quod potest ostēdi per hoc quod legitur Matt.25. quòd Dominus dicturus est, Ite maledicti in ignem æternum. Et subditur causa huius damnationis: Hospes eram, & non collegistis me. Si dominus puniturus est igne ęterno eos qui in proprio hospitio non receperūt eum, qualiter credendū est illos esse puniendos qui hospitiū Domini, in quo ipsi nihil iuris habebant, combusserunt? Quot pauperes hospitati fuissent in domo, quam ipsi combusserunt, toties Domino suum hospitiū abstulerunt. Merito etiam in præsenti & in futuro crematur incēdiarius, cùm ipse alios cremet: quia per quæ peccat homo, per hæc & torquetur: &, nō est lex ęquior vlla, quàm necis artifices arte perire sua. ¶ Octauo debet cohibere homines ab hoc peccato, quia peccatū istud multū displicet Deo. Quod patet per hoc, quòd hospitalitas tantum placet Deo, quàm hospitalitatem hoc peccatū destruit. Quòd hospitalitas multum Deo placeat, patet ex eo quod legitur ad Hebr. vltim. Hospitalitatem nolite obliuisci. Per hanc enim quidam placuerunt angelis hospitio receptis. & Origen. Domos hospitales ingressi sunt angeli. Domos vero hospitibus clausas, ignis & sulphur succendit. Domos quas angeli ingressi sunt, fuerūt domus Abraham & domus Lot. Domus vero succensæ, fuerunt domus Sodomorum & Gomorrhęorum. Hospitalitas tātum placet Deo, quòd ipse in propria persona legitur ad hospitales homines declinasse. Vnde refert Greg. in quadā homilia, quòd quidā

paterfamiliâs multum fuit hospitalis, & quadam die cum peregrinos susciperet, & aquam daret manibus ex humilitate, vnus fuit inter eos in cuius manibus debuit aquam fundere, & cum reuer sus vrnam accepisset, non inuenit eum in cuius manibus aquam debuit fundere: cumq; ob hoc apud se miraretur, eadem nocte per visionem Dominus dixit ei: Cæteris diebus me in membris meis, hesterna autem die me in memetipso recepisti.

De peccato homicidii, & de his quæ deberent homines cohibere ab homicidio.

CAPVT III.

EQVITVR de homicidio, à quo primo deberet homines cohibere hoc, quòd ipsum est contra naturam. Docuit enim natura quòd animalia diligunt ea quæ sunt eiusdem speciei cum ipsis. vnde Eccles. 13. Omne animal diligit simile sibi. Vnde mirũ est, quomodo homo vult aliũ hominẽ occidere, cùm natura doceat vnum lupum alium amare. ¶ Secundo deberet cohibere homines ab hoc peccato, ꝙ ipsum multum est cõtra rationẽ. Dictat enim ratio homini quòd nõ debet facere alij quod sibi odit fieri: vt legitur Tob. 4. Vnde cum ipse super omnia mortem odio habeat, ipse super omnia cauere debet ne mortem inferat. ¶ Tertio deberet homines cohibere ab hoc peccato, quòd istud peccatũ diabolicũ est, & diabolo assimilatur. vnde Io. 8. Ille homicida erat ab initio. Diabolus fuit homicida suijpsius ab initio, & pòst parentũ nostrorum. Vnde sanguisuga vocatur Prouerb. 30. vbi dicitur, Sanguisugæ duæ sunt filiæ. ¶ Quarto deberet cohibere homines ab

Digitized by Google

ab hoc peccato, quòd videtur ab homine degenerare, & in bestiam transire, quæ sanguinem humanum sitit. vnde Seneca: Ferina rabies est ista, sanguine & vulnere lætari. Et hoc est abiecto homine in syluestre animal transire. ¶ Quinto deberet cohibere homines ab hoc peccato, pœna magna qua homicidæ puniuntur, & in præsenti, & in futuro. De pœna eorum legitur Matth. 25. Omnes qui acceperint gladium, gladio peribũt. Et Apocalyp. 13. Qui in gladio occiderit, oportet eum in gladio occidi. Et Genes. 9. Quicunq; fuderit sanguinem hominis, fundetur sanguis illius. Et possunt hæc referri ad mortem æternam, vel temporalem: vtraq; enim reus est, quia authoritate sua gladium accipit. Ad significandum quòd multum punietur peccatum homicidij, dictum est Gen. 4. Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. Vox sanguinis potest dici vox consanguinitatis: vt sit sensus, generatio quæ ex Abel exisset, nisi interfectus fuisset, requirit quòd vindictam sumam de te. Pœna etiam homicidæ ostenditur, cum subditur: Maledictus igitur eris super terram. Et fuit tanta maledictio illa, quòd etiam ipsam terram tetigit. vnde subditur: Cum operatus fueris terram, non dabit fructus suos. Et subditur post: Vagus & profugus eris super terram omnibus diebus vitæ tuæ. Et pòst factus est Cain tremulus. vnde ait: Omnis qui inuenerit me, occidet me.

De quatuor peccatis clamantibus ad Deum.

ET notandum quòd quatuor peccata dicuntur clamare ad Deum: scilicet oppressio innocentium, Exodi 2. Ascendit clamor filiorum Israël ad Deum. Et peccatũ Sodomiticum. vnde Genes. 18. Clamor Sodomorum & Gomorrhæo-

Digitized by Google

rum multiplicatus est. Et detentio mercedis mercenariorum. vnde Iacobi vltimo: Ecce merces operariorum vestrorum, quæ fraudata est à vobis, clamat, & clamor eorum in aures Domini sabaoth introiuit. Et peccatum homicidij. vnde Genesis 4. Vox sanguinis fratris tui, &c. Tria verò de peccatis nominatis ideo dicuntur clamare ad Deum ad modum homicidij, quia sunt quasi homicidium. In peccato enim cõtra naturam effunditur illud quod potuit esse materia corporis humani, & ideo est quasi homicidium. In oppressione vero innocentium & detentione mercedis aufertur pauperibus vita eorum, & ideo à Deo quasi homicidium reputatur. vnde Ecclesiastici 33. Panis egentium, vita pauperis est: qui defraudat illum, homo sanguinis est. & ibidem: Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Et ibidem: Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. Puniuntur etiam homicidæ irregularitate. Licet enim de peccato homicidij condignam pœnitentiam egerint: tamen non possunt promoueri. Vnde 1. Paralip. 28. dicit Dominus ad Dauid: Non ædificabis domum nomini meo, eo quòd sis vir bellator, & sanguinem fuderis. ¶Sexto deberet cohibere homines à peccato homicidij fraternitas quæ est inter Christianos. Omnes enim Christiani fratres sunt, & fraternitate naturali & spirituali. Ex vno enim patre & matre sunt omnes: ex Adam scilicet, & Heua. Fratres etiam sunt spiritualiter ex Deo patre & ecclesia matre. vnde homicidiũ inter Christianos est fratricidium. Ad quod potest referri illud Genes. 27: Quid nobis proderit si occiderimus fratrem nostrum, & celauerimus sanguinem ipsius? melius

est

Digitized by Google

est vt verecundetur Ismaelitis; & manus nostræ non polluantur. Frater enim & caro nostra est. ¶ Septimo deberet cohibere homines à peccato hoc; quòd fideles sunt filij Dei. vnde Aug. Filij Dei sumus, vnde hoc probamus? Mortuus est vnicus, ne remaneret vnicus. Et 1. Ioan. 3. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij eius nominemur & simus. Et in eodem: Filij Dei sumus, sed nondũ apparuit quid erimus: sed cum apparuerit, scimus quoniam similes ei erimus. & Matt. 23. Patrem nolite vocare vobis super terram: vnus enim est Pater vester qui in cœlis est. Igitur qui aliquem fidelem occidit, filiũ Dei occidit: quod cõstat nimiæ temeritatis esse. Quomodo ante conspectum Dei stare audebit, qui filium eius occidit? ¶ Octauo deberet cohibere homines ab hoc peccato, quòd quilibet homo angelum bonũ habet deputatũ sibi ad custodiam, cui cõtumeliam facit, qui hominẽ occidit, vel iniustè manus in eum inijcit. vnde Matth. 18. Videte ne cõtemnatis vnũ ex his pusillis. Dico enim vobis quia angeli eorũ semper vident faciẽ Patris mei qui in cœlis est. Si quis verberaret aliquẽ qui haberet militẽ de mensa regis Frãciæ sibi ad custodiã deputatũ, non parũ offenderetur rex: quantũ ergo putãdus est offendi rex cœlestis, quãdo ille occiditur vel verberatur, cui ipse vnũ de angelis suis ad custodiã deputauit: qui sunt quasi milites de mẽsa eius? ¶ Nono deberet cohibere homines ab homicidio hoc quòd homo ad similitudinem Dei creatus est. Mirũ enim est quomodo aliquis audet destruere creaturã illã quã Deus ad similitudinẽ suã dignatus est creare. vnde Gen. 9. postquam Dominus dixit, Quicũq; fuderit sanguinẽ hominis, fundetur sanguis illius. Subditur causa ista: Ad imaginẽ quippe Dei factus est homo. Si

Digitized by Google

aliquis artifex tantũ habet amorẽ ad opus suum quod parui valoris est, quòd non potest sustinere vt & verbo ei detrahatur, vt patet in versificatore qui non potest sustinere, vt versibus eius detrahatur; quantũ putandus est Deus amare creaturam suã, quam creare voluit ad similitudinem suam, & quãtum offenditur in eius destructione?
¶ Decimo deberet cohibere homines ab homicidio hoc, quòd Dominus ita carè emit hominem: non parum enim offenditur Deus, quãdo res illa quam ipse emit sanguine suo, ei aufertur. 1. Pet. 1. Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione: sed pretioso sanguine quasi agni immaculati & incõtaminati Iesu Christi. hoc pretio debemus hominẽ appendere, ne nobis vilescat. ¶ Vndecimo deberet homines cohibere ab homicidio hoc, quòd *homo* templum est Spiritus sancti. vnde templum Dei violat, qui hominem occidit vel verberat. 1. ad Corint. 3. Nescitis quia templum Dei estis vos, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. ¶ Duodecimo deberet cohibere homines ab homicidio hoc, quòd tota Trinitas habitat in homine tanquam in hospitio suo. vnde Ioan. 14. Ad eum veniemus, & mansionẽ apud eum faciemus. vnde toti Trinitati contumeliam facit, qui viro iusto, in quo ipse habitat, violentiam facit.

De occisione iustorum hominum.

SEd ista ratio non videtur extendi ad mortem iniustorum hominum, & in rei veritate homicidium iniustorum hominum quantum ad aliquid, periculosius est, quàm homicidiũ iustorum: cum scriptum sit, Mors peccatorũ pessima. De morte vero sanctorum scriptum est, Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Mors peccato-

rum

Digitized by Google

rum pessima est, quia est velut quędam porta per quam in infernum intratur, & est quidam transitus ad mortem ęternam. Mors vero iustorũ quędam porta est, per quam fit egressus de miseria huius vitæ. & ideo non solùm magnũ peccatum est homicidium iustorũ, sed etiam impiorũ interfectio, nisi hoc fiat imperio Dei. Imperio autem Dei fit, quãdo fit authoritate legis diuinæ: aliter nõ placeat Deo. Ezech. 18. Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus Deus, & nõ vt cõuertatur à vijs suis & viuat? Et eiusdem 33. Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat. & Matt. 2. Rachel plorans filios suos, noluit cõsolari, quia non sunt. vbi dicit gl. Ecclesia plorat non tam morte translatos, quàm supplicio peremptos. Supplicio inquàm infernali. De morte vero iustorum dicit Sapiens: Non est lugenda mors, quam immortalitas sequitur. Peccatũ homicidij est tantum quòd Cain ponderositatem eius nõ valens sustinere, dixit verbum desperationis, Maior est iniquitas mea, quàm vt veniã merear. Mirum est, quòd postquàm humana natura cõiuncta fuit & vnita diuinæ, quomodo aliquis ausus fuit manũ mittere in hominem, vel eum occidendo, vel verberando, nisi diuino imperio, quod fit authoritate legis diuinæ. Quando aliqua mulier nupsit alicui regi, omnes de regno illo deferunt etiam minimo de genere ipsius: quantũ ergo deferendum est hominibus, cum humana natura maritata est filio Dei? Præterea si cruci tanta reuerentia exhibetur, quia coniuncta fuit corpori Christi per modicũ tempus: quanta reuerentia exhibenda est humanæ naturæ, quæ vnita est diuinæ, ita quòd nunquam ab ea separabitur? & hæc sufficiant de peccato homicidij. De alia vero iniectione manuum iniusta, de qua

Digitized by Google

videbitur hic esse dicendum, nil dicetur: quia in magna parte sunt eadem, quæ debent hominem cohibere à peccato isto, cum his quæ sunt dicta contra peccatum homicidij.

De remedijs contra iram propriã & alienam.

PARS IIII.

OTANDVM quòd contra iram alienam triplex potest esse remedium. Cõtra iram verò propriam octo assignabimus remedia. ¶ Primum remedium contra iram alienã, est mollis responsio. vnde Prouerb. 15. Mollis respõsio frangit iram, sermo durus suscitat rixas. & Prouer. 25. Lingua mollis cõfringet duritiẽ. & hoc est vnũ de miraculis spiritualibus, quòd molle facit durũ. vnde legitur in Vitispatrũ de abbate Machario, quòd cum properaret ad quẽdam locũ, discipulus eius præcedens ipsum obuiauit cuidam sacerdoti idolorum portanti lignũ grande. Cui dixit discipulus Macharij: Quò vadis dæmon? At ille iratus percussit eum ita quòd ferè mortuũ reliquit. Cui postea obuians abbas Macharius ait: Salueris laborator, salueris. At ille, Quid in me boni vidisti, vt ita me salutares? Cui senex, Quia vidi te laborantẽ. Cui sacerdos, Et ego ex tua salutatione cognoui te seruũ magni Dei. Sed quidam monachus male me salutauit, quem ego plagis affeci: & statim cõpunctus est sacerdos idolorũ, petijtq; veniam: & duxerunt vulneratum vsq; ad cellam, & sacerdos idolorũ monachus factus est. & dixit Hieron. Vide quid lenitas sermonis fecerit, & quid austeritas. Homo iratus est velut olla bulliens. Prouerb. 15. Os fatuorum ebullit stultitiam. Ideo aqua frigida mollis respõsionis superfund

fundenda est. Eccl. 18. Nónne ardorem refrigerabit ros? Dulce verbum est velut ros refrigerans ardorē iræ: & sicut ex ore exit flatus vnde ignis materialis accēditur, & sputū vnde extinguitur: sic ab ore exit verbū durū vnde ignis iræ accenditur, & dulce verbū vnde ignis iræ extinguitur. Ad quod videtur pertinere illud Ecclef. 28. Si sufflaueris, quasi ignis exardebit: & si spueris super illam, extinguetur. Vtraq; ex ore proficiscūtur. Nec mirū si duris verbis ignis iræ accēditur, cum collisio durorū corporum ignē materialem producat. ¶ Secūdum remediū contra iram alienam est silentiū. vnde Prouerb. 26. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis. Velut ligna se habent verba, quæ respōdentur homini iracundo, vnde ignis ira nutritur. Ecclef. 8. Ne litiges cum homine litigioso, & nō struas ligna in igne eius. Securius etiā esset omnino recedere ab irato, sicut aliquis recedit ab igne, quādo nō vult comburi, neque calefieri ab eo. Vnde ad Roman. 12. Non vos defendentes charissimi, sed date locum iræ. ¶ Tertiū remedium cōtra iram alienam, vel odium, est beneficiū. Vnde Prouerb. 25. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, da illi aquam bibere. Prunas enim congeres super caput eius. Beneficia quæ inimico exhibētur, sunt velut prunæ accendentes inimicos eorum ad amorē. vnde legitur in Vitispatrū de quodam eremita nomine Theon, qui habebat gratiam sanandi ægros, & cum venissent latrones putantes eum habere multum auri, ipse fecit stare eos foribus affixos, & mane cum incolæ vellent eos comburere pro furto, ipse ait: Sinite eos abire illæsos, alioquin à me effugiet gratia sanitatū: & statim ipsi latrones cōuersi sunt ad Dominum. Legitur etiam de quodā qui vocabatur Amon, qui in Aegypto in
erem

eremo morabatur, quòd latrones ei auferebant panes quibus ipse vescebatur. Vnde Amon præcepit duobus draconibus vt custodirent ostium cellæ. Et cum latrones venissent ad ostiū cellæ, videntes dracones obstupuerunt, quos inuenit Amon præ timore semimortuos, & fecit eis parari mensam, & cōpuncti facti sunt sancti homines.

De remedijs contra iram propriam.

SEquitur de remedijs contra iram propriam. ¶ Quorum primum est cōsideratio Dominicæ passionis. Greg. Si passio Domini ad memoriam reuocetur, nihil adeò durū quod nō æquo animo toleretur. quod remediū nobis insinuatum est in libro Num. 21. vbi legitur quòd filij Israël respicientes serpētem in palo, sanabantur à morsibus serpentum ignitorū. Vnus de serpentibus ignitis est ira, à quo quis sanatur, si diligenter intendat quid Christus pro eo in cruce passus sit. Tunc enim patiēter sustinebit quicquid oportebit eum pro amore Christi pati. ¶ Secūdum est silentium. vnde super illud Prouerb. 12. Fatuus statim indicat iram suam. dicit glos. Natura iræ est vt prolata magis ferueat, occultata languescat. & Prouerb. 26. Qui imponit stulto silentium, iras mitigat. Stultus est homo superbus, quasi stans altus, præcipuè si iracundus sit. Homo enim iracūdus nō solum est stultus, sed etiā quasi insanus. vnde si silentium ei imponatur, iræ mitigantur. Ad hoc potest referri quod legitur in Vitispatrū de abbate Isaac, qui requisitus à quodam fratre quare dæmones eum timerent? Respōdit, ex quo factus sum monachus statui apud me vt iracūdia extra guttur meum non procederet: & ideo timent me ita dæmones. Legitur etiam de beato Achille, quòd quidā senex venit ad eum, & vidit ipsum sanguinē expuentē, & requisiuit quid hoc esset.

Cui

Cui abbas Achilles respondit: Sermo erat cuiusdam fratris qui me contristauerat, sed repugnaui vt non illum dicerem, sed petij Dominū vt toleretur à me, & factus est ille sermo sanguis in ore meo. Et postquam expui in eum, requieui, sed & ipsam tristitiam & sermonem illum sum oblitus. Ad istud secundum remedium videtur pertinere illud Psalm. Posui ori meo custodiam. ¶ Tertium remedium est, consideratio diuinæ ordinationis. Nullum malum pœnæ potest inferri nobis, nisi diuina ordinatione, quod magnum solatium debet esse fidelibus. Omnis enim tribulatio velut oratio est, quam cœlestis medicus qui discretissimus est & fidelissimus, habet quasi in vtre suo. iuxta illud Psalm. Statuit aquas quasi in vtre, & inde dispensat eam filijs suis prout videt expedire. Ideo mansuetè & patiēter toleranda est tribulatio. Istam rationem insinuat nobis Dominus Ioan. 18. dicens: Calicem quem dedit mihi Pater, nō vis vt bibam illum? Tribulatio etiā est quasi virga in manu matris amantissimæ: quia in manu Dei, qui filios suos diligit super omnem matrem. Esaiæ 49. Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Non est multum timenda virga, quæ est in manu matris amantissimæ, scilicet misericordiæ Dei, præcipuè quando aliquis sperat per virgam huiusmodi à gladio pœnæ æternæ liberari. Ad hanc ordinationem respiciebat Dauid, de quo legitur 2. Reg. 16. quòd cum semel malediceret sibi, & Abisai cōminaretur maledicenti, ait Dauid: Dimitte eum vt maledicat iuxta præceptum Domini. ¶ Quartum remedium est, considerare vtilitatem quam habet tribulatio, quæ toleratur tam in præsenti quàm in futuro. Hanc vtilitatem

insi

insinuat Dauid quando dicit de persecutoribus: Circundederunt me sicut apes. Apes aculeo pungunt, sed ex alia parte mel tribuunt, & licet timeantur quia pungunt, amantur quia mel tribuunt. Sic persecutores licet pungant dum tribulationem inferunt: tamen amandi sunt, quia mel cœlestis dulcedinis quodammodo cōferunt. Materiam enim æternæ coronæ homini ministrant. ¶ Quintum remedium est, consideratio status in quo est iniurians. Insanus enim est, sicut prius est ostensum. Irrogata enim iniuria, ipsius est insania qui facit, vt dicit philosophus. Ideo compati debemus ei, potius quàm irasci. ¶ Sextum remedium est, consideratio propriorum defectuum. Facilius enim quis portat defectus alienos, quando ipse suos nouit, quos oportet ab alijs portari. Vnde Prouerb. 19. Homo indigens misericors est. Ideo aliqui defectibus aliorum ita de facili irascuntur, quia suos non agnoscunt. Seneca: Regum animos induimus. Illi obliti suæ infirmitatis alienæ deseruiunt, quasi iniuriam acceperint. Augustin. Irasceris seruo tuo ne peccet, irascere tibijpsi ne tu pecces. ¶ Septimum remedium est, consideratio finis nostri, mortis scilicet, & eorum quæ post mortem sequuntur. Vnde Ecclesiast. 28. Memento nouissimorum, & desine inimicari. Et subditur: Memento timorem Domini, & ne irascaris proximo. ¶ Octauum remedium est, consideratio propriæ impotentiæ. Multi sunt qui ideo iram seruant contra proximum suum, quia reputant dedecus esse non vindicare se de eo qui eis iniuriatus est: qui attendere debent, quòd nec etiam potestatem habent defendendi se à muscis & à pulicibus. Vnde August. Homo tibi conuicium dicit, & tumes, & iratus es; pulicibus resiste vt dormias, &c.

TRAC

De ordine dicendorum in hoc tractatu. Et de his quæ deberent mouere hominem ad diligentem custodiam linguæ. PARS I.

VLTIMO inter peccata dicendum est de peccato linguæ, quia istud peccatū remanet post alia peccata. Multi cauēt sibi ab alijs peccatis, qui non cauent à peccato linguę. Agemus autē de peccato linguæ hoc modo. ¶ Primo agemus de custodia linguæ in cōmuni. ¶ Secūdo, enumerabimus diuersa peccata linguæ, & de vnoquoq; eorum secundum ordinem prosequemur. ¶ Tertio verò tangemus de remedijs contra peccatum linguæ. ¶ Multa verò sunt quę deberent homines mouere ad diligentem custodiā linguæ. ¶ Primum est, quòd Dominus hominem in lingua honorauit præ cæteris creaturis. Nulli enim creaturæ dedit Deus linguam materialem ad vsum loquelæ, nisi homini: quod non paruus honor est, nec paruum beneficium. Si verò non credis beneficium istud esse magnum, cogita si mutus es, quantum beneficium putares si redderetur tibi loquela. Plus enim amares hoc, quàm si daretur tibi infinita pecunia. Vnde valde ingratus est homo qui Deum peccando inhonorat in membro illo, in quo Deus hominem præ cæteris creaturis honorauit. ¶ Secundum est hoc, quòd lingua quantum ad vsum loquelæ, organum est rationis: verbum verò nūtius est rationis, sicut dicit August. & in solis habentibus rationem inuenitur naturaliter. vnde à ratione regi debet, & solùm ad

imp

Digitized by Google

imperium rationis debet lingua exire ad actum loquelæ. Indecens est vt rationis nuntius sine ratione mittatur. Ex quo secundum Psal. Comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis, de iure posset ei à Deo auferri vsus loquelæ. Ad iumentum enim nō pertinet loquela. ¶ Tertium est, quòd aues quæ non receperunt tantum beneficium in lingua quātum homo, nec aliquam mercedem à Deo expectant, pro vsu linguæ suæ laudant creatorem suum. Vnde multum potest deus offendi, si homo ei in lingua contumeliam irrogat, ex quo congregatio auium eum laudat. ¶ Quartum est hoc, quòd lingua est membrum valde nobile, & in quo multum indecens est omnis immunditia. Nulla etiam immunditia maior est immunditia peccati, imò nōn reputatur corporalis immūditia comparatione ad peccatum. vnde Matthæi 15. Non lotis manibus manducare, non coinquinat hominem. Diligenter ergo custodienda est lingua, ne à peccato inquinetur: qui etiam non plus timet inquinare linguam suam peccato, quàm cætera membra, porcus videtur potius quàm homo. Porcus enim rostrum in lutum ponit sicut & pedem, nec magis parcit ori, quàm pedi. Homo qui non timet inquinare os suum peccato, velut canis macelli est, qui labia solet habere sanguinolenta. Abominabilis etiam hominibus potest esse & Deo: quia permittit in os suum intrare ea quæ immundiora sunt muscis & pulicibus. Diabolum etiam permittit excreare sibi in gulam. Immunditia enim peccati sputum diaboli est. Potius toleranda esset excreatio leprosi in ore, quàm excreatio diaboli. Multū turpis est, qui diabolum, qui immundissimus est, permittit nidificare in ore suo. ¶ Quintū quod deberet homines mouere ad dili-

gent

Digitized by Google

gentẽ custodiã linguæ, est officiũ ad quod lingua deputata est. Est enim deputata ad orandũ, & ad Deum laudandũ, ad susceptionẽ corporis & sanguinis Christi, & ad proferenda verba sacra, quorũ quodlibet linguę sanctitatẽ magnã requirit. Oratio magnã sanctitatẽ linguæ requirit: quia secundũ Greg. cum indignus ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Vnde lingua quæ toties Deũ offendit, non de facili oratione exauditur. Laus etiã Dei similiter sanctitatẽ magnam requirit, quia nõ est speciosa laus in ore peccatoris: vt dicitur Eccl. 15. Dominicũ etiã corpus quod in ore recipitur, sanctitatẽ magnã requirit: vnde sicut multũ peccaret, qui in calice vbi corpus Christi recipitur, lutũ immũdũ poneret: sic multũ peccat qui os suum, in quo corpus Christi recipitur, per peccatũ inquinat. Verba etiã sacra, quæ in ore hominis debẽt versari, sanctitatẽ similiter oris requirũt, cũ sint reliquiæ Domini. vnde Matt. 7. sanctũ vocatur, vbi Dominus ait: Nolite sanctum dare canibus. Si vestes quæ Dominicũ corpus tetigerũt pro reliquijs habẽtur, multo plus verba quæ ex ore eius processerũt. Quòd verba Domini reliquiæ sint, probãt miracula spiritualia quæ per ea fiũt. Cæci enim spiritualiter per ea illuminantur. Vnde Psal. Præceptũ Domini lucidũ illumina oculos. Et mortui spiritualiter viuificãtur. vnde Ioan. 5. Venit hora, & nũc est quãdo mortui audiẽt vocẽ filij Dei: & qui audierint, viuẽt. Inter alia mẽbra os maximè videtur esse deputatũ diuino officio: & bene iustũ esset, cũ Dominus omnia mẽbra hominis fecerit vt saltẽ vnũ mẽbrorũ sibi mũdum seruaret vnde seruiret ei. ¶ Sextũ est hoc, ꝙ lingua custodita, anima custodit. vnde Prou. 13. Qui custodit os suũ, custodit animã suã. Homo qui os

suum non custodit, est quasi ciuitas absq; muro. Vnde Prou. 25. Sicut vrbs patēs & absq; murorum ambitu: ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Est etiam sicut castrum vel domus absq; porta. vnde legitur in Vitis patrum, quòd quidam senex cum quibusdam fratribus ibat ad beatum Antonium, & audiuit multa ab illis in via de sacra scriptura, & de operibus manuum suarū, sed ipse per omnia tacebat: & cū venissent ad Antoniū dicit Antonius seni: Bonos fratres habuisti comites itineris tui. At ille: Boni sunt quidē, sed habitatio eorum nō habet ianuā. Qui vult, intrat in stabulum eorum, & soluit asinum. Qui vult custodire castrū aliquod, oportet quòd diligentiam habeat circa ostiū portæ. vnde ibi turres solent fieri. Etiam in claustris ad portam custodes consueuerunt poni. Sic qui vult custodire animam suam, oportet quòd diligentiam adhibeat circa custodiam oris. Homo etiam os non custodiens, est vas absq; operculo: & ideo immundus est, iuxta illud Num. 19. Vas nō habens operculū, neq; ligaturā desuper, immundum erit. Est etiam velut equus absq; freno, & nauis sine gubernaculo. Vnde Iacobi 3. Si equis fræna in ora mittimus, ad consentiendum nobis omne corpus eorum circunferimus. Et naues, quanuis magnæ sint, & à ventis validis minentur, circunferuntur tamen à modico gubernaculo, vbi impetus dirigentis voluerit. Ita & lingua modicum quidem membrum est, & magna exultat: id est, ad magna præmia vel tormenta ducit. ¶ Septimum est pronitas ad malum q̄ in lingua est. Quam insinuat Iac. 3. dicens: Omnis natura bestiarū, & volucrū, & serpentū, & cæterorū domātur, & domita sunt à natura humana: linguā autē nullus hominū domare potest. Et

subd

subditur: Est enim inquietum malum plena veneno mortifero. Et in eod. 3. Lingua nostra ignis est, vniuersitas iniquitatis. vbi dicit gl. Vniuersitas, quia per eã ferè cuncta facinora aut cõcinnãtur, vt latrocinia & stupra: aut patrãtur, vt periuria, falsa testimonia: aut defendũtur, vt cum quilibet scelus suum excusat quod commisit. Lingua enĩ in humido siue in lubrico est, & ideo de facili labitur. Ideo scriptũ est Eccles. 14. Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo. Propter pronitatẽ ad malũ, quæ in lingua est, ponitur sal in ore paruulorũ qui baptizãtur, ad ostẽdendũ ꝙ mẽbrũ illud de facili putrefiat, & vermibus vitiorũ scaturiat. Propter eandẽ causam Spiritus sanctus in linguis igneis apparuit, potius ꝙ̃ in manibus vel alijs mẽbris, vt ostẽderetur ꝙ membrũ illud maximè inflãmatũ erat igne infernali. Vnde necessarium erat multum vt igne cœlesti inflammaretur. Propter eandem causam, etiam cùm manus & cætera membra in patulo sint, lingua tamẽ inclusa est quodammodo à natura. Et meritò, cum propter falsitatem suam & pronitatem ad malum, bene conclusione indigeat. ¶ Octauũ quod deberet homines mouere ad diligentẽ custodiã linguæ est hoc, quòd lingua multum potens est ad nocendũ. Quam potestatẽ nocendi vult ostendere Iacobus, quando linguam ignẽ vocat. Iacobi 3. Ignis enim inter omnia elementa potentior est ad destruendum. Eandem etiam potestatem insinuat quando dicit quòd lingua inflammat rotam natiuitatis nostræ inflammata à gehenna: id est, suggestione diaboli, vt dicit glossa interlin. Rota autem natiuitatis vocatur vitæ præsentis cursus. Potestas nocendi quæ est in lingua, apparebit si ostẽdat ꝙ noceat, & quantum noceat, ꝙ̃ velociter, & quot modis.

Digitized by Google

¶Nocet autem lingua & ipsi loquēti, & ei cui loquitur, & ei, de quo loquitur. Ipsi loquēti nocet multipliciter. Primo, gratiā Dei auferēdo. vn de Ber. Leuis res sermo: sed grauiter vulnerat, aptissimū euacuādis cordibus instrumentū. Aufert etiam gratiam hominū. Vnde Eccl. 20. Sapiēs in verbis amabilē se facit: gratia autē fatuorum effundetur. Prou. 10. Os stulti cōfusioni proximū est. Eccl. 5. Honor & gloria in sermone sensati: lingua imprudentis subuersio illius. Nulla enim bestia adeo nocet hominibus, sicut lingua si non custodiatur. Os vnius mali consiliarij vel suggestoris quādoq; destruit vnam totam patriā, quod non facerent centum lupi. Centum etiam templa spiritualia vel plura per iram accendit lingua vna. Lingua etiam vnius aduocati destruit abbatiam vnam, vel archiepiscopatum vnum, dum facit illud poni in manus alicuius qui ex parte diaboli est. vnde Ecclef. 28. Lingua tertia multos commouit, & dispersit illos de gente in gentem. Ciuitates munitas diuitum destruxit. Nocumentum vero quod facit lingua valde magnum est. vnde Ecclef. 28. Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic quasi qui interierunt per linguā. Qui enim intereūt per linguam, morte animæ intereunt: illi autē qui gladio, corpore intereunt. Item in eodem: Flagelli plaga liuorem fecit: plaga autē linguæ comminuet ossa. Cordi enim letale vulnus infligit. Multis etiam modis nocet. Nocet enim occultè: & ideo comparatur serpenti. vnde Psal. Acuerunt linguas suas sicut serpentes, venenum aspidū sub labijs eorū. Nocet etiam à remotis. ideo sagittæ comparatur Iere. 9. vbi dicitur: Sagitta vulnerans lingua eorum. Item ibidem 9. Extenderunt linguam suam arcū mēdacij & veritatis. Lingua eius qui est in

Gall

Digitized by Google

Gallia nocet ei qui est vltra mare, dum eum infamat. Item existens in terra nocet ei qui est in coelo, dum Deum & sanctos blasphemat. vnde Psal. Posuerunt in coelum os suum, & lingua eorum transiuit in terra. Nocet etiam lingua proximo: & ideo gladio cõparat. Vnde Psal. Exacuerunt vt gladium linguas suas. Et iterum: Lingua eorum gladius acutus. Velociter etiam nocet lingua. vnde Bernar. loquens de illo verbo, veloces pedes eorum ad effundendũ sanguinem, dicit: Vtiq; tam veloces quàm velociter currit sermo. Vnus est qui loquitur, & tantũ vnũ verbũ profert, & tamen vnũ verbũ vno momento multitudinis audientiũ dũ aures inficit, animas interficit. ¶ Nonum, quod deberet mouere homines ad diligentem custodiam linguae, est hoc, quòd nisi lingua diligenter custodiatur, primo saeuit in dominum suum. vnde Prouerb. 18. Os stulti cõtritio eius. Et 26. Os lubricum operatur ruinas. ¶ Decimum est cruciatus linguae, quẽ sacra scriptura commemorat Luc. 16. vbi dicit diues, qui erat in inferno: Pater Abrahã, miserere mei, & mitte Lazarũ vt intingat extremum digiti sui in aqua, vt refrigeret linguam meam. Glos. Cruciatus linguae specialiter exprimitur, vt peccatum linguę specialiter declinetur. Similiter cruciatus linguę exprimitur Apoc. 16. vbi sic legitur: Commanducauerũt linguas suas prae dolore, & blasphemauerunt Deum coeli prae doloribus & vulneribus suis. Non dicit quòd manducauerunt manus suas, sed linguas suas, eadem de causa qua prius. ¶ Vndecimum est difficultas custodiendi linguam. Propter quam difficultatem legitur in Vitispatrũ de quodam sancto, qui clamabat incessanter: Domine Deus meus, libera me à lingua. Eccl. 22. sic legitur: Quis dabit ori meo cu-

stodiã, & super labia mea signaculũ certũ, vt nõ cadã ab ipsis, & lingua mea perdat me? Et Psal. Domine, labia mea aperies, &c. Et iterũ: Pone Domine custodiã ori meo. & Prouerb. 16. Hominis est præparare animum, & Domini est gubernare linguam. ¶ Duodecimum est, vtilitas magna quæ sequitur ex custodia linguæ: quæ vtilitas insinuatur Prouerbiorum 12. vbi sic legitur: Vnusquisq; de fructu oris sui replebitur bonis. Non est autem aliquis ita pauper, qui in breui non possit ditari de fructibus oris sui, si illud diligenter excoleret. De his fructibus dictum est in tractatu de Acedia, in capitulo de Otio. Vtilitas bonæ linguæ innuitur Prouerbiorum 10. vbi sic legit: Vena vitę os iusti. Propter vtilitatẽ huius membri potius apparuit Spiritus sanctus in linguis, quã in manibus, vel in aliis membris. Membrũ enim vtilius voluit sibi eligere. ¶ Tertiumdecimum est, periculum quod accidit nisi lingua custodiatur. Sine custodia enim linguæ non potest homo bonus fieri: & si bonus est, fit malus. Ad primum videtur pertinere illud Iob 11. Nũquid verbosus iustificabit. & Greg. Vera sentẽtia est quæ legitur, Cultus iustitiæ, silẽtiũ. & Leuit. 15. Vir qui patitur fluxũ sanguinis, immũdus est. Ideo dicit Iac. 1. Si qs putat se religiosum esse, nõ refrænas linguã suã à malo, sed seducens cor suũ, huius vana est religio. quia vadit in nihilũ. & in Psal. Quis est homo q vult vitã? quasi aliquis respõdisset, Ego. subdit. Prohibe liguã tuã à malo. Et Prou. 18. Mors & vita in manibus linguę. & Mat. 12. Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condẽnaberis. Ad periculũ illud ostendendũ valet quod legitur de Secundo philosopho, qui cum rediisset à studio Atheniensi, & mater eius interpellaret eum de turpitudine

Digitized by Google

& instaret, ipse dixit: Non intrabo vnde exiui. Quod intelligens mater, dolore mortua est. & tunc dixit ille: Quid est optimũ, & quid est pessimũ verbum? & perpetuo silentio se damnauit. Si etiã aliquis est in bono statu, nisi linguã suam custodiat, citò corruet. Vnde Prouer. 12. Propter peccata labiorũ ruina proximat malo. Ideo dicitur Eccl. 18. Beatus est, qui rectus est à lingua nequam. ¶ Decimũquartũ est, φ magna pars nostræ bonitatis est in custodia linguæ. Vnde Iacó. 3. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. ¶ Decimumquintum est hoc, quòd magna pars sapientiæ in moderatione ipsius linguæ cõsistit. vnde Prouerbiorum 17. Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est. & eiusdem 10. Qui moderatur labia sua, prudentissimus est. Nõ solũ prudens est vel prudẽtior, sed etiã prudẽtissimus. Prudẽs est qui loquitur quãdo loquẽdum est. Vnde Eccles. 20. Homo sapiens tacebit vsque ad tempus. Prudẽtior est, qui loquitur talia, qualia debet loqui, vt qui loquitur verba pura à falsitate, & à proximi nocumẽto, & à contumelia Dei. vnde Prou. 15. Sermo purus pulcherrimus est. Prudẽtissimus verò est ille, qui modũ seruat in verbis: qui scilicet dulciter loquit absq; clamore & asperitate, quod nõ parũ est vtile. vnde Prou. 16. Qui sapiens est corde, appellabitur prudẽs: & q dulcis est eloquio, maiora reperiet. Magis enim proficiũt qui habẽt dulcedinẽ linguæ, quã qui habẽt sapientiã magnã in corde. Sed videt φ potius Salomõ debuerit dicere, Qui moderat cor suũ, prudẽtior est, quã qui moderat, &c. Ad quod respondẽdũ est, quòd nõ potest esse sermonis moderatio absq; cordis moderatione. Folia enim non possunt se habere moderatè radice commota. Et ille maximè dominatur animo suo.

qui adeò habet fitum in poteftate fua, quòd non licet ei vti armis fuis etiam paratifsimis in fua defenfione, quæ funt verba. Verbis quafi fagittis hoftes de longe percutimus.

Quòd in moderatione prædicationis habendus eft refpectus ad quinq;.

NOtandum quòd in moderatione prædicationis habēdus eft refpectus ad quinq;. Specialiter autem ad perfonā quę loquitur. Vnde Prou. 17. Non decent ftultum verba compofita. & ad materiam de qua homo loquitur. vnde Hieronymus: Materias grandes ingenia parua non fuftinēt. & ad perfonā cui homo loquitur: quia ficut dicit Greg. fecundū capacitatē auditorū, formādus eft fermo doctorū. & hoc quantū ad prolixitatē fermonis: & quantū ad fublimitatē, funt qui minus capacibus tot & tanta dicere volunt, ꝙ ipfi nihil retinēt. Ifti volūt mittere doliū vnū vini in lagenā vnam, vel in fcyphum vnū. ¶ Quarto refpectus eft habendus ad temporis opportunitatem. Vnde Eccl. 20. Ex ore fatui reprobatur parabola, quia non dicit eam in tempore fuo. Et Prouerb. 15. Sermo opportunus optimus eft. ¶ Quinto habendus eft refpectus ad feruorem. vnde Eccl. 7. Noli effe iuftus multum. Sunt qui quærunt enfem ad mufcam occidēdam, & fecurim ad ouum frangendū: qui fcilicet ad minimā negligentiā cū tāto feruore mouētur, ficut fi effet magnū peccatū: quod rarò expedit fieri, & fi in cafu multū conandū fit, etiā cōtra paruas negligētias, quādo aliter corrigi nō poffunt. Greg. fuper Ezechielē: Obfecro difce qualiter vnūquęq; alloqui debeas quē corrigi vis: & noli in parte ifta ambulare in fenfu tuo: imò in furore tuo. ¶ Decimofexto debet mouere ad cuftodiam linguæ

Digitized by Google

guæ exhortatio sacræ scripturæ: vt est illud Eccles. 28. Ori tuo facito ostia. & ibidem: Verbis tuis facito statêram, & frænos ori tuo rectos: & attende ne fortè labaris in lingua. & Eccles. 5. Ne temerè quid loquaris, ne cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo. & Prouerb. 4. Remoue à te os prauum. ¶ Decimoseptimo debent mouere ad custodiam linguæ exempla: vt est illud 1. Reg. 3. Creuit Samuel, & Dominus erat cum eo: & non cecidit ex omnibus verbis eius in terram. & in descriptione viri iusti dicitur in Psalm. Et folium eius non defluet. & alibi in Psalm. Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. ¶ Decimooctauo debet hominem mouere ad custodiam linguæ hoc, φ oportebit verba nostra trāsire per districtū iudiciū Dei. Ideo debēt hæc verba nostra saltē trāsire per iudicium nostrū. vnde in Psal. dicitur de lingua iusti, quòd loquitur iudiciū, id est, sententiam examinatam: &, vt breuiter dicam, sicut per loquelam perpenditur vtrum aliquis sit Gallic⁹, vel Theutonicus, vel alterius nationis, vnde in Euangelio, Verè tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit: sic per loquelam perpenditur in aliquo vtrum sit bonus vel malus. vnde Ecclesiast. 4. In lingua sapientia dinoscitur. Item Ecclesiastici vigesimoseptimo: Ante sermonem non laudes virum. Hæc enim tentatio est hominum. Hier. In pondere verborū probatio existit humanæ vitæ.

De vigintiquatuor peccatis linguæ. PARS SECVNDA quæ habet viginti quatuor cap.

De ordine dicēdorum in ista parte. Et primo de Blasphemia. CAP. I.

Digitized by Google

ICTO de custodia linguæ in communi, consequenter enumeranda sunt diuersa peccata linguæ, vt de his prosequamur. Ex quibus 24. enumerare sufficiat, quæ sunt blasphemia, peccatum murmuris, peccati defensio, periuriũ, mẽdacium, detractio, adulatio, maledictio, conuiciũ, cõtentio, bonorũ derisio, prauũ conuiciũ, peccatũ semināntiũ discordias, peccatũ bilinguiũ, rumor, iactantia, secreti reuelatio, indiscreta comminatio, indiscreta promissio, otiosum verbũ, multiloquiũ, turpiloquiũ, scurrilitas, & indiscreta taciturnitas. ¶Et primo prosequamur de quatuor primis, quia illis directè peccatur in Deum. Inter quæ incipiemus de peccato blasphemiæ, quia maius est. De quo peccato hoc modo agemus. Primo notificabimus istud peccatum. Secũdo ponemus ea quæ valere possunt ad detestationem huius peccati. Tertio, dicemus de personis, quę videntur esse consentientes blasphemantibus. Quarto, tangemus aliquid specialiter de spirituali blasphemia. ¶Notandum ergo secundum Augustinum: Blasphemia est quando aliquid attribuitur Deo, quod Dei non est, vel quando negatur de Deo quod ipsius est, vel quando aliquis sibi vsurpat quod Dei est. Nos autem hic blasphemiam intelligimus verbum in contumeliam Dei prolatum: vt cum aliquis iratus vindicare se volens de Deo, aliqua mẽbra de ipso nominat, quæ nominanda non sunt.

De his quæ valent ad detestationem huius peccati, & de pœnis blasphemorum.

MVlta verò sunt quæ possunt valere ad detestationẽ huius peccati. ¶Primum est, pœna qua legitur Dominus punisse blasphemos: de qua

qua legitur Leuit. 24. Ecce egressus filius mulieris Israëlitidis, quē pepererat de viro Aegyptio, iurgatus est cū viro Israëlita. Cūq; blasphemasset nomen Domini, & maledixisset ei, adductus est ad Moysen, miserūtq; eū in carcerē donec nosceret quid iuberet Dominus: qui locutus est ad Moysen: Educ blasphemū extra castra, & ponēt omnes qui audierunt manus super caput eius, & lapidabit eū populus vniuersus. & deinde promulgauit legē de pœna blasphemorū, dicens: Loqueris ad filios Israël, Homo q maledixerit Deo suo, portabit peccatū suum: & q blasphemauerit nomē Domini, morte moriatur: lapidibus obruet eū omnis multitudo populi. De pœna etiā blasphemiæ exemplū refert Greg. in dialogo, q quidam Romæ tenerè dilexit quendā puerū quinq; annorū, q cōsuetus erat blasphemare nomē Domini statim quando animo eius aliqd obstitisset: quadā autē die cum pater eius teneret eū in brachijs: clamauit puer: Nigri homines veniūt q me tollere volūt. qui cū hoc dixisset, nomē Domini blasphemauit, & animā reddidit. Si Deus in puero quinq; annorum peccatū illud sic vindicauit, nūquid parcet adultis & discretis q hoc peccatū committūt? Peccatū istud punit etiā frequēter à Deo in præsenti, vel spiritualiter, vel corporaliter. Spiritualiter, quia multoties subitanea morte moriuntur homines blasphemijs assueti. vnde Prou. 20. Qui maledicit patri vel matri, extinguetur lumē eius in medijs tenebris. Patri maledicit blasphemus, dum Domino maledicit. Matri etiā maledicit, dum triūphantē ecclesiā blasphemat, quæ mater nostra est: & ideo lux in medijs tenebris ei extinguet, quia in peccatis suis morietur. Peccatum istud vix remittitur: iuxta illud Matt. 12. Spiritus blasphemiæ non remittetur, id est,

vix remittetur. vnde peccatū ad mortem vel in mortē dicitur. Eccl.23. Est alia loquela cōtraria morti, non inueniatur in hæreditate Iacob. Promiserat author de loquela iuramenti, & subdit, Est alia loquela contraria, &c. Blasphemia contraria dicitur esse iuramento, quia in iuramento nominatur Deus:in blasphemia,diabolus. In iuramento quando fit eo modo quo debet,honoratur Deus,quando nomen eius ad cōfirmationem veritatis assumitur. In hoc enim Deus ostenditur veritatis cultor & author. In mortē vero blasphemia dicitur esse, quia frequenter moriūtur blasphemantes in peccato. Vnde blasphemi multum deberent rogare viros sanctos,vt orarent Deum quòd sibi dimitteretur peccatum istud. Nō enim impetrat quicunq; remissionem huius peccati, imò oportet hominem esse magni meriti ad hoc quòd impetret alteri remissionem huius pecca- ti. vnde 1.Ioan.vltim. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico vt roget quis. id est, quicunq;. Poena etiam corporali punitur peccatū blasphemiæ frequentius quàm aliud peccatū. vnde accidit quòd lusoribus qui Deū blasphemant, facies quãdoq; præposteratur. Quidā etiā militi dū occasione ludi per oculos Dei iuraret, proprius oculus à capite exilijt, & in aleariū cecidit. ¶ Secundo potest valere ad detestationē huius peccati, si ostendatur ingratitudo magna quæ est in eo qui blasphemat. Dupliciter verò ingratus est blasphemās: & quia in mēbro illo Deū inhonorat, in quo Deus præ cæteris creatùris honorauit homines, scilicet in lingua: & quia mēbra illa infirmitatis humanæ quæ propter salutē ipsius Deus assumpsit, ipse ad cōtumeliā Dei nominat, & ingratus est de beneficio incarnationis, & quasi Deus non satis fuerit affectus cōtumelijs à Iudæis pro-

 amo

amore ipsius, ipse adhuc cõtumelias supra contumelias addit. In hoc deterior Iudæis, quia ipsi affecerũt eum cõtumelijs mortalẽ & infirmũ, & in statu humilitatis: sed blasphemus Deũ contumelijs afficit immortalẽ & regnantẽ in cœlis. Iudæi aliquantulũ per ignorantiã excusantur. Nesciebant enim Deũ esse quẽ cõtumelijs afficiebãt. Si enim cognouissent, nunquam dominũ gloriæ crucifixissent. 1. ad Cor. 2. Blasphemus verò eũ cõtumelijs afficit quẽ credit esse Deũ. ¶ Tertio debet cohibere à peccato isto hoc, quod blasphemus videtur esse deterior omnibus creaturis. Aliæ enim creaturæ Deũ laudant & benedicũt, ostendendo eius potentiã, bonitatẽ, & sapientiã. Nec solũ Deum laudãt, & benedicũt, imò etiã ad eũ laudandũ homines inuitãt. vnde Greg. Mirũ est qualiter homo Deũ semper nõ laudat, cum omnis creatura semper ad eum laudandum inuitet. Vnde valde miser est homo blasphemus, qui specialiter propter hoc linguam accepit vt Deum laudaret, qui Deum non laudat, sed contra admonitionẽ aliarum creaturarum eum blasphemat.

Quibus circunstantijs pateat huius peccati magnitudo.

QVarto debet cohibere à peccato isto, magnitudo huius peccati, quæ multis circunstantijs potest manifestari. ¶ Primo ex hoc, quòd in isto peccato infertur contumelia Deo in propria persona, cui alij peccatores contumeliam inferunt in rebus suis. Fur vel raptor contumeliam inferunt Deo in possessionibus seruorum eius: homicidæ enim in seruis eius, sed blasphemus infert ei cõtumeliam in propria persona: & ideo non parum displicet Deo peccatum blasphemiæ. Multum displicet Principi quando infertur ei contumelia in subditis eius, sed amplius displ

Digitized by Google

displicet quando in eo qui est de propria familia: sed longe magis quando in filio, vel in filia: sed super omnia ista quãdo infertur ei cõtumelia in propria persona. ¶ Secundo potest ostendi magnitudo huius peccati per sublimitatem personæ cui blasphemia infertur. Secundũ enim sublimitatẽ personę, cui infertur aliqua offensa, augmentatur culpa. Offensa magna est cum conuiciũ dicitur alicui burgensi, sed maior si dicatur militi, sed longe maior si dicatur principi: ergo in infinitum maior est, si in infinitum maiori dicatur. Vnde cum in peccato blasphemiæ conuiciũ dicatur Deo, qui in infinitum maior est omni domino terreno, peccatum illud nimis magnum est. ¶ Tertio facit ad magnitudinem huius peccati hoc, quod in peccato isto Dei contumelia principaliter intenditur. Alij peccatores etsi contumeliam Deo inferant, tamen præter intẽtionem & volũtatẽ illorũ est cõtumelia illa, & bene vellẽt abstinere à contumelia illa si possent habere delectationẽ quam quærũt absq; cõtumelia illa. Sed blasphemus in contemptũ & contumeliam Dei blasphemat, volens se vindicare de Deo, cùm tamen Deus sine culpa sit. ¶ Quarto facit ad detestationẽ huius peccati, peruersitas magna quę est in peccato isto. Multũ enim peruersi sunt homines blasphemi qui bona quæ agũt sibi attribuũt, mala verò Deo adscribũt: cùm econtrario mala propter culpas eorum eis eueniant, bona vero ex gratia Dei recipiant. ¶ Quinto facit ad detestationẽ huius peccati, magnus contemptus qui est in blasphemantibus, qui potest manifestari ex hoc quòd ipsi dicunt quòd non possint se à blasphemia cohibere. Si autem quæratur ab eis vtrũ aliquando conuiciũ dixerint episcopo vel archiepiscopo, vel alicui principi: ipsi respondẽt quòd non.

Digitized by Google

non. Imò multi sunt qui dicerent se nunquam dixisse conuicium alicui gartioni, nisi ipse prius dixerit eis: & tamē non possunt abstinere, sicut ipsi dicunt, ne Deo contumeliam dicant. Mira insania, potest aliquis abstinere ne dicat contumeliā gartioni nisi ipse meruerit, tamen dicit se nō posse abstinere quin regi gloriæ cōtumeliam dicat, cùm tamen ipse nunquam ei conuicium dixerit, nec aliquid mali meruerit. magis proculdubio videtur talis contemnere Deum, quàm gartionem vnum. ¶ Sexto facit ad magnitudinem huius peccati hoc, quòd istud peccatum est in patrem cœlestem, & ideo morte dignum est. vnde Matt. 15. Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Blasphemi sunt illa generatio, de qua legitur Prouerb. 30. Est generatio quæ patri suo maledicit, & quæ matri suæ non benedicit. Blasphemi etiàm assimilantur Cham filio Noe, qui verenda patris fratribus suis ostēdit. Propter quod filius eius maledictionem suscepit, vt legitur Genes. 9. ¶ Quinto deberet cohibere à peccato isto hoc, quòd blasphemia peccatum diabolicum est, & quasi loquela infernalis, cuius signum est horripilatio, quam facit istud peccatum in audientibus. vnde Ecclesiast. 27. Loquela multum iurans, horripilationem capiti statuet, & irreuerentia ipsius obturatio aurium. vnde satis videtur quòd diabolus in blasphemis loquatur, quando ex hoc audiens horripilationem habet. Sicut aliquis à Theutonica lingua Theutonicus perpenditur: sic blasphemus ex loquela ista de familia diaboli esse dignoscitur, & ad infernum videtur pertinere. Vnde sicut dictum est Petro Matthæi 26. Verè tu ex illis es, nam & loquela tua manifestum te facit. Sic potest dici de blasphemo, Verè tu de inferno es; nam &

loq

Digitized by Google

loquela tua manifestũ te facit. Illi qui in inferno erunt, blasphemabunt Deum propter magnitudinem doloris. vnde Apocal. 16. Blasphemauerunt Deũ cœli præ doloribus & vulneribus suis. Sicut filij Dei assuescant hoc benedictioni & laudi diuinæ, volentes addiscere officiũ in terris quod facturi sunt in cœlis: sic filij diaboli assuescunt blasphemijs, addiscentes in mundo isto officium quod facturi sunt in inferno. ¶ Sexto deberet cohibere à peccato isto hoc, quòd blasphemia Dei cõuiciũ est dictũ ei à proprio seruo illius, & ideo non de facili consequitur homo remissionem huiusmodi peccati. vnde Eccl. 22. Mittens lapidem in volatilia deijciet illa: sic & qui cõuiciatur amico, dissoluit amicitiam. Ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes: est enim regressus ad amicum. Si aperuerit os triste, ne metuas: est enim concordatio, excepto conuicio & improperio, & superbia, & mysterij reuelatione. Ad literam, nobiles post magnas guerras postquam in bello se læserint, amici efficiũtur. Si quis autem conuicium aliquod dixerit eis, toto tempore vitæ suæ memores sunt cõuicij illius. Si cõuicium vnum dictũ alicui cum tanta difficultate à corde illius recedit, quantũ timere possunt illi qui regi gloriæ toties cõuiciati sunt. Qui delectãtur Deũ blasphemando, Iudæis deteriores videtur, qui in consuetudine habebant quòd audita blasphemia aures obstruebant sibi, vnde super illud Act. 7. Continuerunt aures suas. dicit Interlin. ne blasphemiam audirent. In signum etiam doloris scindebãt vestimẽta sua. vnde super illud Matt. 26. Tunc princeps sacerdotũ scidit vestimenta sua. dicit glos. Mos est Iudæorum cum aliquid blasphemiæ audiunt, scindere vestimenta sua. Canibus etiam peiores videntur. Canis enim nõ mor-

det dominum suum, nec dilacerat. Ipsi verò dilacerant dominum, dum Deum blasphemant. Ipsi eodem ore quo vinum à Deo creatum biberunt, incontinenti eum mordent, & contumeliis afficiunt, similes canibus rabidis qui manū quæ sibi panem porrigit, mordēt. Maius etiam peccatum videtur esse blasphemia, quàm hæresis. Hæreticus enim ea loquitur de Deo, quæ credit esse vera: blasphemus verò contra conscientiam suam de Deo dicit, quæ scit non esse dicenda.

Quàm culpabiles sint, qui blasphemos tolerant, cùm possint prohibere.

NEc solùm blasphemi culpabiles sunt apud Deum, sed etiam illi qui tolerant peccatum istud, cum prohibere possint: vt pater & mater, qui non corrigunt filios suos blasphemantes, & quandoque hac de causa amittunt eos. Dominus enim eos interficit: vt patet exemplo Gregorij prius posito in eodē cap. Similiter illi culpabiles sunt qui permittūt cōtumeliā Deo fieri in domibus suis, cùm prohibere possint. Nullus homo timens Deū permitteret alicui, quem sanctū crederet, cōtumeliā inferri in domo sua, ex quo posset hoc prohibere. Quanto magis tolerare nō debet, vt cōtumelia creatori suo inferatur in domo sua, ex quo potest prohibere? Vix possunt homines sustinere quòd coram eis conuicium dicatur patri suo vel domino terreno. Quomodo ergo possunt hoc sustinere de patre suo cœlesti? Nūquid culpabilis esset, qui permitteret in cellario suo templū alicui dęmoni fieri, & in ipso sacrificari? Nónne taberna in qua luditur & blasphematur, verè diaboli templū est, in quo Deus inhonoratur, & diabolus honoratur? Quomodo ergo potest sustinere hoc qui fidē verā habet? Domini etiam culpabiles sunt, qui in terra sua talia permittūt

hhh

Digitized by Google

fieri. Sicut illi culpabiles sunt, qui in terra sua paganorum idololatriã tolerant. Blasphemia etiam idololatria deterior esse videtur in hoc, quod idololatria honorem suum aufert Deo: sed blasphemia non solũ honorẽ aufert, sed etiam contumeliã infert. ¶ Magna peruersitas est principũ, qui bona subditorũ suorũ accipiunt, quãdo Deus hoc prohibet: quãdo verò possunt accipere ad honorem Dei, & salutẽ animarũ, nolũt. Domini enim possent pœnã pecuniariã imponere meritoriè illis qui blasphemãt. Nõ sunt etiã sine culpa qui locãt eis taxillos, & similia, & qui assistunt ludẽtibus vel blasphemantibus, quasi velint habere de fœtore blasphemantium. Iudæis deteriores, in hoc quòd Iudæi obturant aures suas audita blasphemia, & signa doloris ostendunt. Et, vt breuiter dicã, in hoc distingui possunt filij Dei à filijs *diaboli*, quòd filij Dei possunt tolerare quòd pater eorum à blasphemantibus sagittetur. Filij verò diaboli nõ curant quãdo vident Deũ ita sagittari. Quod tali exemplo potest ostendi. Fuit quidã vxorem habens, & ex ea tres filios, secundũ opinionem suam. Cui vxor eius cùm quadã die litigaret cum eo, obiecit, quòd ipse credebat habere tres filios, sed vnus tantum erat suus. Requisita verò ab ea quis suus esset, noluit ei indicare. Deinde cùm pater infirmaretur ad mortem & vxor defuncta esset, ipse faciens testamentũ omnia dimisit illi qui filius suus erat. Post mortem verò eius contentio facta est inter illos tres, quos ipse tanquam filios suos nutrierat, cuius esset hæreditas. Quilibet enim dicebat quòd ipse filius erat, & quòd sua debebat esse hæreditas. vnde cum delatum esset ad iudicem præcepit iudex vt pater mortuus alligaretur ad arborem, & ille qui directius sagittam in eum mitteret, hæreditatem

haba

haberet: Vnde alligato patre ad arborem, duo ex illis sagittauerunt eum. Tertius verò videns patrem suum sagittari, offensus est vltra modum cõtra alios duos, & dixit quòd patrẽ suum nullo modo sagittaret. Ex quo cognitũ verè est, quòd ipse filius erat ipsius, & data est ei hæreditas. Simile iudiciũ fecit Salomon 3. Reg. 3. de duabus mulieribus quę litigabãt de puero vno. Illã enim perpẽdit esse matrẽ, quæ nõ potuit tolerare pueri interfectionẽ. Sic filij Dei non possunt tolerare quòd blasphemantes patrem eorum sagittent.

De duplici blasphemia, scilicet oris & cordis.

ET notandum quòd duplex est blasphemia. Quædam est oris, & quædam est cordis. De blasphemia cordis legitur in Vitispatrum, quòd quidam frater impugnabatur spiritu blasphemiæ, & cum sæpe pergeret ad senes, & ad abbatem Parmenem pro cura illius, & non aperiret causam, abbas Parmenẽ videns eum habere cogitationes blasphemiæ, dixit, Quid habes? At ille aperuit quòd impugnaret eũ spiritus blasphemiæ. Et statim vt aperuit, apparuit impugnatio leuior. Cui abbas Parmenẽ, Quando hæc cogitatio te arripuerit, dic: Ego causam nõ habeo, blasphemia tua sit super te, ô satan. Hanc enim causam anima non vult. Et innuitur in verbis duplex causa, propter quam non sit tantum periculum in hac blasphemia, sicut multi credunt: non enim habet delectationem cogitatio blasphemiæ propter quam ipsa placeat homini, sed vehemens timor offensæ diuinæ adducit cogitationes istas. Sicut homini timido in tenebris existentĩ & solitario, velit nolit adducit timor terribilia ad cor suum, & nimius amor quem habuit mater ad filium, adducit ei memoriam ipsius quando defunctus est, licet etiam ipsa nolit. Præ-

Digitized by Google

terea diabolus, quia scit quòd displicet viro iusto conuiciū, & cōtumelia Dei, interdū loquitur cōuicia Dei in homine, ipso homine audiente: & blasphemia illa diaboli est, nō hominis, & meretur homo in hoc quòd displicet illi blasphemia illa. & hæc duo insinuātur exēplo prædicto, cùm dicitur blasphemia tua: & cum dicitur, hāc enim causam anima non vult. Summū autem remediū contra vitium hoc, est occupatio quæ animū impleat, & contēptus blasphemiæ talis. Debet enim homo parum appretiare cogitationes tales.

De peccato murmuris, & ordine dicēdorum de eo, & de his quæ faciunt ad eius detestationem. CAPVT II.

SEQVITVR de peccato murmuris. Est autem murmur, *oblocutio* indebito modo facta contra Deū vel factū alicuius. Specialiter autem dicemus de murmure quod fit cōtra Deum, vel contra eū qui est loco ipsius. Dicemus autē hoc modo de hoc peccato. Primo ponemus ea quæ possunt valere ad detestationem ipsius. ¶ Secūdo tangemus diuersas diuisiones murmuris. ¶ Tertio verò specialiter agemus de murmure claustrali. ¶ Quarto verò de remedijs contra peccatum murmuris. ¶ Ad detestationem verò huius peccati possunt valere verba sacræ scripturæ quæ dissuadēt nobis hoc peccatū. vt est illud Sap. 1. Custodite vos à murmuratiōe quæ nihil prodest. Murmur quod fit contra ea quæ Deus facit, nihil prodest homini, imò plurimum nocet. Non enim propter murmur cessat tribulatio: sed quod potuit esse meritorium, propter murmur fit demeritorium. Inquinatur homo vnde debuit mundari, & destruitur vnde

vnde debuit emendari. vnde: Destruxisti eum ab emundatione vel emendatione. Item Iob 6. Nolite murmurare inuicē. & 1. Corint. 10. Neq; murmuraueritis. & ad Philip. 2. Omnia facite sine murmurationibus. & 1. Petr. 4. Hospitales inuicem sine murmuratione. ¶ Secundo possunt valere ad detestationem huius peccati, exempla. Vt est exemplum Christi, de quo Esa. 53. Quasi agnus coram tondente se, obmutescet. & exempla sanctorum, de quibus cantat ecclesia, Non murmur resonat, non querimonia. & iterū, Ecce homo sine querela. & Sapient. 18. Properans homo sine querela deprecari pro populis, proferēs seruitutis suae scutum orationem, & per incēsum deprecationem allegans, restitit irae. & Luc. 1. legitur de Zacharia & vxore sua, quòd erant iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela. ¶ Tertio potest valere ad detestationē huius peccati hoc, quòd murmuratores maledicti sunt. vnde Ecclesiast. 28. Susurro & bilinguis maledictus. Multos enim turbauit, pacē habētes. ¶ Quarto potest valere ad detestationem huius peccati hoc, q murmuratores odibiles sunt Deo. vnde ad Rom. 1. Susurrones & detractores Deo odibiles. ¶ Quinto potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd nescimus quid nobis magis expediat. Alicui enim magis expedit aduersitas quàm prosperitas: ideo nullus de aduersitate murmurare debet. Vnde Ecclesiast. 39. Non est dicere, hoc melius illo est. Omnia enim tempore suo comprobabuntur. ¶ Sexto potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd cùm simus filij Dei, & ratione creationis & redemptionis, ideo non debemus murmurare quicquid placeat sibi facere de nobis. Bernard. Iustè sibi

Digitized by Google

vendicat meam vitam, qui pro mea posuit suam. Apostolus Rom. 14. Siue morimur, siue viuimus, Domini sumus. Idem: Empti estis pretio magno, glorificate & portate Deum in corpore vestro. 1. ad Corin. 6. August. Scit cœlestis medicus quid nobis daturus sit ad consolationē, & quid subtracturus ad exercitationem. Non enim homo sine causa iumento suo cibaria detrahit. & Esaiæ 45. Væ qui cōtradicit factori suo. & post, Nunquid dicit lutum figulo suo, quid facis? & 29. Peruersa est hæc cogitatio, quasi lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori suo, Quid fecisti me? ¶ Septimo potest valere ad detestationē huius peccati vindicta quam Dominus legitur sumpsisse de peccato isto. legitur Num. 12. quòd Maria soror Moysi lepra percussa est, propter peccatum murmuris. propter peccatū istud Dathan & Abirō à terra sunt absorpti, vt legitur Num. 16. & Core igne consumptus est: vt legitur ibidem. Propter peccatum etiam istud misit Dominus ignitos serpentes in filios Israël. Propter peccatum istud maior pars filiorum Israël in deserto perijt. vnde Num. 14. Omnes qui numerati estis à xx. annis & supra, & murmurastis cōtra me, non intrabitis terram super quam leuaui manum meā vt habitare vos facerē, præter Caleb filium Iephone, & Iosue filium Nun. Murmurāte etiam populo cōtra Dominū de labore, ignis Domini deuorauit extremam castrorū partem, vt legitur Num. Et, vt breuiter dicam, sicut dicit authoritas, Nulla re Deū magis offendisse dictus est populus ille, quàm murmurādo. De pœna etiā murmurantium in futuro, dicit Iud. in epistola sua: Hi sunt murmuratores, querulosi, secūdum desideria sua ambulantes. Et præmittit pœnā, dicens: Quibus procella tenebrarum seruata est. Greg. Regnum

Digitized by Google

gnum cœlorum nemo qui murmurat, accipit: nemo qui accipit, murmurare potest.

De tribus diuisionibus murmuris.

SEquitur de diuisionibus murmuris. Quarum tres ponere sufficiat. ¶ Prima talis est. Est murmur inuidiæ, murmur superbiæ, murmur auaritiæ, murmur impatiētiæ, murmur sanæ cōsciētiæ. De primo sic legitur Mat. 20. Et accipiētes murmurabant aduersus patremfamilias, dicētes: Hi nouissimi vna hora fecerunt: & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus. De secūdo legitur Luc. 7. Videns Pharisæus, qui vocauerat eum, ait intra se: Hic si esset propheta, sciret vtiq; quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est. De tertio legitur Io. 12. Quare hoc vnguentū nō venditur trecētis denariis? De quarto Num. 11. Ortū est murmur populi, quasi dolentium pro labore, contra Dominū. Quintū murmur est, quādo aliquis murmurat de hoc quòd aliquis iniustè vult cogere eum ad hoc quod contra Deum est. Et illud murmur videtur esse significatum per murmur asinæ murmurantis contra Balaam. De qua legitur Numeri 22. Aperuit Dominus os asinæ, & locuta est, Quid feci tibi? cur percutis me? Ecce iam tertiò volebat cogere Balaam asinā ad id quod erat cōtra Domini voluntatē. Ad hanc speciē pertinet murmur cōscientiæ murmurātis cōtra peccatū. ¶ Itē potest diuidi murmur in murmur de bonis quæ conferimus, & murmur de illis quæ sustinemus. Primū murmur dissuadetur Eccl. 18. vbi legitur, In bonis ne des querelā, & in omni dato ne des tristitiam mali verbi. De alio murmure legitur Eccl. 10. Vir prudēs & disciplinatus nō murmurabit correptus. prudens est qui futura præuidet, scilicet præmia & tormenta, & talis nō murmu-

Digitized by Google

rat de flagello. Libenter enim virgã tolerat quæ à gladio pœnæ æternæ eum conseruat. Patienter etiam ab eo sustinet flagellari, à quo cœlestem hæreditatem expectat. Disciplinatus etiam qui circa vtilitates tribulationum est instructus, similiter non murmurat de correctione. ¶ Tertia diuisio murmuris est in murmur cõtra Deum, & murmur cõtra proximũ. Murmur vero cõtra Deum multiplex potest esse: vel de infirmitate, vel de paupertate, vel de temporis importunitate, vel de prosperitate malorum, & de aduersitate bonorum, & similibus. Valde fatuũ est murmurare de infirmitate, cum vtilior sit frequẽtius infirmitas, quàm sanitas. Vnde in Vitispatrũ cum quidam peteret à Ioanne eremita vt à tertiana sanaretur: ipse respondit, Rem necessariam tibi cupis abijcere. Vt enim corpora intus, ita animæ *languoribus* purificantur & castigationibus, & tamẽ postea dedit ei oleum benedictum, & sanatus est. Item quidam miles rogauit quẽdam sanctum virum vt à morbo liberaret eum precibus suis. Sed audito ab eodem quòd melior esset in ægritudine quàm in sanitate: dixit vir sanctus, Oro dominum vt seruet te in statu, in quo magis humilieris. ¶ Fatuum etiam est de paupertate murmurare, cum sciamus pauperes electos esse ad regnum æternum. Iac. 2. Nónne deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes regni? ¶ De importunitate etiam temporis fatuum est murmurare. Et propter hoc qui facit, nũquam pacem habebit. vnde Iob 9. Quis restitit ei, & pacẽ habuit? & propter hoc quia Deus scit melius quid expediat mundo, quem ipse habet regere, quàm alius, & quãdoq; expedire videntur quæ non expediunt. vnde quidam eremita seminauerat olera, & visum est sibi pluuiã necessariã esse

oler

oleribus suis,& petijt à Deo,& obtinuit. Deinde visum est ei serenitatem necessariã esse oleribus suis, & petijt, & obtinuit:&, vt breuiter dicam, tale tempus dedit ei Dominus quale voluit, & tamen nec vnũ olus de terra exiuit: qui credens vniuersalem defectum olerũ in anno illo, patienter sustinuit. Sed cum declinasset ad domũ eremitæ alterius,& pulcherrima olera ibi vidisset, multum admiratus est. Et enarrauit eremitæ illi quæ ei acciderant. Cui eremita respõdit: Meritò hoc aduenit tibi: putabas te sapientiorem Deo, qui ei indicabas quid facere deberet. Econtrario verò magnæ pacis occasio esset,& quãdoq; etiam magnæ abundantiæ bonorum temporalium, si quis voluntatẽ suam in talibus voluntati diuinæ conformaret. Vnde refertur de quodam agricola, qui semper habebat in agris & vineis suis vberiores fructus quàm alij. Et cum requireretur à vicinis quare hoc esset: respõdit, non esse hoc mirum si fructus vberiores haberet, cum semper haberet tale tempus quale ipse vellet. Super quo cum alij mirarẽtur, & inquirerẽt quomodo hoc esset: Respondit, Ego nunquam volo aliud tempus habere quàm Deus velit: vnde cum tale sit tempus quale Deus vult, semper habeo tale quale ego volo. In pace magna erat vir ille: quia voluntatem suã cõformauerat voluntati diuinæ. Et propter hoc bonorũ temporalium habebat abũdantiam. Cum artifices ita offendi soleant, quando instruũtur in operibus in quibus ipsi periti sunt: non est mirum si multum Deus offendatur, quando de operibus suis ita à quibuscũq; dijudicatur. Non est aliquis artifex, qui non offenderetur vltra modum, si de operibus suis tantum dijudicaretur, sicut iudicatur de operibus Dei. ¶ De prosperitate verò malorum & aduersitate bono-

rum, multum videntur murmurasse sancti. Vnde Iob 21. Quare impij viuunt, sublimati sunt, confortatíq; sunt diuitijs, &c. Iere. 12. Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus qui praeuaricantur, & iniquè agunt? Et in Psal. Mei autem penè moti sunt pedes, quia zelaui super iniquos pacem peccatorum videns. Et Habacuc 1. Quare respicis cōtemptores, & taces conculcante impio iustiorem se. Et in Psalm. Vsquequo peccatores Domine, vsquequo peccatores gloriabuntur! Et Malach. 3. Vanus est, qui seruit Deo: & quod emolumentum quia custodiuimus praecepta eius? Sed cessat murmur illud, si quis respiciat causam quare haec fiant. Fidelis medicus aegro desperato vniuersa concedit quae ipse appetit. Aegro verò, de cuius salute spes habetur, multa negat. Sic Dominus reprobis abūdantiam bonorū temporaliū tribuit, vt si qua bona egerunt, in mundo isto mercedem recipiant. Et secūdum Greg. Iste successus bonorum temporalium signum est aeternae reprobationis. Similiter secundū Greg. mactandi vituli in liberis pascuis relinquuntur, seruandus iugo premitur: ita mali per amoena prata ad foueam, bonus per aspera ad patriam venit. Omnia mala poenae sine murmure toleranda sunt, quia iusto Dei iudicio & ordinatione eueniunt. Eccl. 8. Non iudices cōtra iudicē, quoniā secundum quod iustū est iudicat.

De murmure claustralium.

SEquitur de murmure claustraliū. De quo specialiter tangemus, quia hoc peccatū multum infestat claustrales. Peccatū murmuris quandoq; fuit Iudaeorū, sed modò dicitur esse monachorū. Notandum ergo quòd claustralis murmurās de cibo vel potu, deficit in ipso principio belli spiritualis. Principium belli spiritualis est cōtra gulam:

Digitized by Google

tam: vnde super Matt. 4. dicit gl. In pugna Christi prius cõtra gulam agitur: quia nisi hæc prius refrenetur, frustra cõtra alia vitia laboratur. Talis claustralis in primo cõflictu dicit vltimũ verbum siue malum verbum, ab ancilla deuictus, carne scilicet. Quod magna vilitas est. Hieron. Nihil vilius quàm à carne vinci. Cum de viro iusto cantetur: Ecce homo sine querela, verus dei cultor. De tali claustrali dici potest: Ecce homo plenus querela ventris sui cultor. Tales enim nõ Domino Iesu Christo, sed vẽtri suo seruiũt. secundum verbum Apostoli ad Rom. 16. Ipsi de vẽtre suo Deum fecerũt, iuxta illud Philip. 3. Quorum deus venter est. Dum verò murmur proferunt, quasi Pater noster Dei sui, scilicet ventris, dicũt. Ipsi etiam vasa vacua à gratia Dei se ostendunt, dum murmur in eis resonat, & dum ad ignẽ tribulationis crepant, satis apparet quòd aqua diuinę gratiæ in eis non sit. Ad literam: olla vacua ad ignem crepat, & dolium vacuũ multum resonat, plenum verò non sic. Isti enim debent domino escam apponere cum grata salsa hilaritatis. Hilarem enim datorem diligit deus. iuxta verbum Apostoli 2. ad Corin. 9. Ipsi fel murmuris in escã eius ponũt pro salsa, vt verè Dominus possit de eis dicere: Dederunt in escam meã fel. quasi non legerint de Domino, quòd cum gustasset acetum felle mistum, noluit bibere. Tales respiciunt retro sicut vxor Lot, & in statuam salis vertuntur. Statua videtur esse homo, & nõ est sic. Tales videntur monachi esse, & non sunt. Vnde Pastor in Vitispatrum: Qui querulosus est, monachus non est. Claustralis murmurans, est rota non bene vncta vnctione gratiæ: & ideo murmurat sicut rota carri. vnde Ecclesiast. 33. Præcordia fatui quasi rota carri. Claustralis etiam mur-

mur

murans omne bonũ claustri dat pro modico fœni ad opus iumenti sui. Omne bonũ claustralium est pax. Vnde super illud, Pax super Israël. dicit expositor, Omne bonum vno verbo dixit. Claustralis etiã murmurãs intromittit se de hoc quod ad ipsum non pertinet. Ipse enim iam suus non est, sed Dei vel abbatis sui. Nec solùm Dei est ratione creationis vel redemptionis : sed etiam ratione suæ redditionis. vnde quãdo se intromittit de se, de re aliena se intromittit. Vnde Bern. Qui curam vestri semel nobis commisistis, quid adhuc vos de vobis intromittitis? Claustrali murmuranti dicit Dominus illud Ioan. vlt. Quid ad te? tu me sequere. ¶ Claustralis etiã murmurans, authoritate propria vult dispensare sibimet de cruce religionis, quam assumpsit, contra omnia iura. Bernard. Suspecta est mihi, fateor, tua *ipsius* dispensatio, & vereor tibi illudi sub tegmine & nomine discretionis à carnis prudentia. Claustralis etiam murmurans Christo postposito, discipulus factus est Galeni. Vnde Bernardus: Dominus docet perdere animas, Galenus & Hypocrates saluare: cuius consilio potius acquiesces? aut cuius vis esse discipulus? Idem: Puta te quæso monachum, non medicum: nec de complexione iudicandum, sed de professione. Claustralis etiã murmurans, quendam cæcũ qui eum in foueam multoties præcipitauit, ducem sibi constituit. Iste cæcus est proprius sensus, qui in foueam peccati multoties præcipitauit, quem tamen adhuc vult sequi. Talis claustralis ad Deũ tergum vertit, & ad iumentum suum faciem, potius eligens voluntatem facere sui corporis, quàm Dei. Ipse etiam vult æquè abundanter victum & vestitum habere in præsenti, sicut illi qui nullam aliam retributionem expectant in futuro, quasi pro nihilo

rep

reputet terram desiderabilem quæ ei pro mercede danda est, cum tamen consuetudo communis habeat quòd operarijs, quibus magna merces soluitur, in vespere de victu nō prouideatur: alijs autem, quibus alia merces in vespere non soluitur, prouidetur. Mirari debent qui vident claustralem murmurantem, quasi si viderent iumentum loqui, cum claustralis iumētum debeat esse, iuxta illud, Vt iumētū factus sum apud te. Vnde cum quidam volens ingredi religionem, quæreret à beato Bernardo, quid sibi maximè esset necessarium: ipse dixit ei, Vis esse asinus? Illo quærente quomodo posset hoc esse: respondit, Qui vult esse in religione, debet quodlibet opus sibi iniunctum facere, indifferenter comedere: & is est modus asini. Sed in quibusdam claustris adeò assueti sunt huic monstruositati, quòd non pauent cum audiunt claustrales murmurare. Sicut dicitur de Balaam, quòd adeò assuetus erat mōstris, quòd non expauit ad vocem asinæ. In vno casu videtur claustrali licitum murmurare, quando scilicet præcipitur ei aliquid voluntati diuinæ contrarium. In simili etenim casu asina Balaam murmurauit. Item cum murmur sit loquela veteris hominis, vetus autem homo mortuus debet esse in claustro: mirandum est de murmure claustralium, ac si mortui homines loquerentur. Claustralis debet esse mortuus mundo; & iam habet sudarium indutum. Habitus enim claustralium sudarium eorū est, cum in eo sepeliantur. Monachi etiā cum benedicuntur, nō debent loqui per nouē dies, in signū quòd mortui sunt: ideo murmur omnino longe deberet esse à claustralibus, quicquid eis fieret, sicut à mortuis hominibus.

De quatuor remedijs contra peccatum murmuris.

Seq

Digitized by Google

SEquitur de remedijs contra peccatum murmuris. Et possumus contra hoc peccatum quatuor remedia assignare. ¶ Primum est exemplum Christi. Vnde Augustin. Omnia terrena contempsit homo Deus, vt ab omnibus contemnenda monstraret: & omnia aduersa sustinuit, vt sustinenda doceret, vt nec in illis quæreretur felicitas, nec in istis timeretur aduersitas. ¶ Secūdum remedium est, quòd homo cogitet murmur quod fit de malo pœnæ alicui illato, murmur esse contra Deum, cùm omne malum pœnæ à Deo sit. Vnde Exo. 16. Non contra me murmur est istud, sed contra Dominum. Et Numeri 14. Vsquequo multitudo pessima murmurat cōtra Dominum? Ideo quicquid infertur à persecutoribus, patienter tolerandum est: & potius debet homo habere oculum ad Deum qui habet persecutorem in manu sua, quàm ad ipsum persecutorem. Cuius formam dedit nobis Dominus in cruce, quando dimissis persecutoribus dixit: Deus meus, Deus meus vt quid dereliquisti me? Matth. 27. Vnde super illud, Timeat Dominum omnis terra, dicit Aug. Si creaturæ sæuiant, Deum time, non illas, quia omnia sub ipso sunt. Item Glos. Cupiditatem nocendi per te habes: potestatem autem nocendi, si ille nō dat, non habes. Ideo Deus homo ante hominem stans, ait Ioan. 19. Non haberes in me potestatem, nisi esset tibi datum desuper. Nec etiam ipse diabolus vel vnam ouiculam potuit tollere viro sancto Iob, nisi prius diceret, Mitte manum tuam: hoc est, da potestatē. ¶ Tertium remedium est, quòd homo cogitet intentionem, qua Deus permittit filios suos aduersitatibus flagellari. Qui enim magnum amorem cogitaret, ex quo Dominus filios suos flagellat, ipse non murmuraret. Vnde Gregorius: Ille solus de

flag

flagello murmurat, qui causam percussoris igno rat. Et Apocalyp.3. Ego quos amo, arguo & castigo. ¶ Quartum remedium & præcipuum est gratia Dei. Cum enim murmur proueniat ex defectu cœlestis vnctionis in corde hominis, summum remedium est postulare vnctionem cœlestis gratiæ, vt faciat murmur istud cessare, & non vnctionem carnalis voluptatis, quæ licet ad tempus murmur cessare faciat, tamen in posterum magis reddit querulosum. vnde ad Heb. vlt. Optimum est gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerũt ambulantibus in eis. Aequè de facili posset homo impetrare à Deo gratiam per quam talia cõtemnerentur, si quis ex corde eam peteret, sicut ab homine ea, pro quibus murmurat. Seneca: Quare potius impetrem à fortuna quod det, quàm à me ne petam?

De defensione proprij peccati, & de his quæ possunt valere ad eius detestationem.

CAPVT III.

EQVITVR de tertio peccato linguæ, scilicet de defensione proprij peccati, quo vitio multũ laborat humanũ genus: quod figuratum est Genes.3. vbi legitur de parentibus nostris, quod cum cognouissent se esse nudos, consuerunt fo ia ficus, & fecerunt sibi perizomata. ¶ Ad detestationem huius peccati, Primò possunt valere verba sacræ scripturæ dissuadentia illud ad Rom.12. Non vosmetipsos defendentes charissimi. Et super illud, Nolite exaltare cornu, dicit Glo. Si iam fecistis iniquitatem per cupiditatem, non defendatis per elationem. ¶ Secundò possunt facere ad hoc exempla sanctorum.

rum, qui culpabiles se agnoscunt, vbi etiam culpabiles non sunt. Greg. Piarum mentium est ibi culpam agnoscere, vbi culpa non est. Prouer. 18. Iustus prior est sui accusator. Et Gen. 27. Iacob qui lænis erat, nuda colli & manus pellibus hœdinis texit: in signum, quòd vir iustus etsi innocens sit, peccatorem tamen se debet reputare. Et Genes. 44. Scypho inuento in sacco Beniamin, Iudas qui tenet figuram confessionis, accusauit se, licet sine culpa esset de illa re, dicēs ita: Quid respondebimus Domino nostro, &c, & subdit: Deus inuenit iniquitatem seruorum suorum. Ille etiam qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, signa peccati habere voluit. Voluit enim circuncidi, & cum iniquis reputari. ¶ Tertio potest valere ad hoc, si ostendatur quāti meriti sit humilis confessio & accusatoria. *Vnde* Greg. Non minus admiror humillimam confessionem peccatorum, quàm sublimia gesta virtutum. Item in Psalm. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Prouer. 15. Responsio mollis frangit iram. Mollis responsio, est suijpsius accusatio, quæ multum frangit iram Dei. Item super illud, Iniustitias meas non abscondi, &c. dicit glos. Quādo homo detegit, Deus tegit: cum homo tegit, Deus nudat: cum homo agnoscit, Deus ignoscit. Item latro regnū in cruce meruit, quia se accusauit. Vnde Augustinus loquens de illo verbo, Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei. dicit Latro in cruce quare meruit? quia illam viam tenuit, vbi ostenditur salutare Dei, à qua tibi pes non exeat. In eo enim quòd se accusauit, Deum laudauit. & super illud: Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. dicit Augu-

gust

Digitized by Google

gustinus, quasi diceret Deus: Parcamus ei, quia non parcit sibi: ignoscamus ei, quia non ignoscit sibi. ¶ Quarto potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quod peccatum istud multum impedit peccatorem: non enim vult Deus à peccatis suis liberare illum qui defendit ea. vnde Augustinus: Tu factus es peccati tui defensor, quomodo erit Deus liberator? Vt sit ipse liberator, & tu esto accusator.

De stultitia illius, qui peccatum suum defendit.

QVinto potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur multiplex eius stultitia, qua peccatum suum defendit. Et primo stultus est talis, quia ipse defendit pessimum hostem quem habet. ¶ Peccatum ostēditur esse pessimus hostis, quem homo habeat, ex hoc ꝙ nullus alius hostis, nec homo, nec diabolus potest nocere homini, si ab hoc hoste sibi cauerit. Gregor. Nulla enim nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. ¶ Secundo verò stultus est, qui defendit peccatum suum: quia cum abyssus miseriæ abyssum inuocet misericordiæ, ipse debuit miseriam suam plenè exprimere, vt amplius misericordiā Dei posset mouere: ipse verò miseriam attenuat, quasi nolit quòd miseria sua misericordiam Dei moueat. Nō sic faciūt pauperes qui eleemosynas volūt impetrare, imò paupertatē & infirmitatē, si quam habēt, hominibus denudāt. ¶ Tertio stultus est: quia non vult manifestare in curia misericordiæ peccatū suū, & reseruat illud in foro iustitiæ, vbi manifestabit ad pœnā quod nō vult manifestare ad veniam. ¶ Sexto potest valere ad detestationē huius peccati, si ostēdatur in illis magna peruersitas qui peccata sua defendūt. Peruersitas verò eorum patet ex hoc, quòd illud quod

Digitized by Google

Deus persecutus est vsque ad mortem propriã, scilicet peccatum, sicut ostensum est in principio Summæ, ipsi defendere volunt ad læsionem propriæ conscientiæ, & vsque ad offensam, cum tamen omnes creaturæ peccatum debeant persequi tanquam opus diaboli, & tanquam illud quod solum indecens est in mundo isto.
¶ Septimo potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur ingratitudo eorum qui peccatum suum defendunt. Ingrati vero omnes tales sunt Dei misericordiæ & bonitati, dum beneficium ipsius volunt attenuare. Bonitatis diuinæ beneficium attenuat, qui culpam suam diminuendo beneficium remissionis quodammodo diminuit. Vnde in Spiritum sanctum videtur peccare, cui bonitas attribuitur. Ad detestationem etiam huius peccati potest facere hoc, quòd illi, qui peccata sua defendunt, in culpa sua ipsum Deum inuoluere volunt. vnde super illud Genes. 3. Vocem tuam audiui in paradiso. dicit Gregorius: Proprium est peccantibus Deo velle attribuere vnde accusantur: quod inde est, quia sic peccauit homo cum vellet esse par Deo, liber scilicet sicut ille ab omni dominio: quoniam ex illi in maiestate par esse non potuit, in peccato sibi parem eum facere contendit: imo vult eum ostendere nocentem, se autem innocentem. & super illud: Nolite inique agere. dicit Glossa: Malum est peccare, & peius est perseuerare, perniciosius est in Deum defendendo culpam suam proijcere. Ad detestationem etiam huius peccati videtur facere, quòd Dauid videtur specialiter petere custodiam ori suo, propter peccatum istud. Vnde in Psalmo: Pone custodiam ori meo. & subdit: Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in

pecca

peccatis. Non declines: id est, declinare non permittas. Excusationes vero in peccatis dicuntur verba malitiæ: vel quia sunt contra bonitatem Dei, dum beneficium Dei volunt attenuare: vel quia ille qui excusat se, Deum vult infamare, dum culpam suam in Deum nititur refundere: vt Adam Gen. 3. quando dixit Domino: Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. & quia ipse defendit quod omnes persequi deberent, peccatum scilicet.

De diuersis modis excusandi peccatum.

ET notandum quòd multis modis solēt homines peccatum suum excusare vel defendere. Alij propter infirmitatem carnis, contra illud Eccles. 5. Ne dederis os tuum, vt peccare facias carnem tuam. Alij multitudine peccantium, iuxta illud Eccles. 32. Peccator homo vitabit correctionem, & secundum voluntatem suam inueniet comparationem. Illis verò, qui se excusant in multitudine peccantium, dici potest illud: Non minus ardebunt qui cum multis ardebunt. Imo maior ignis erit secundum quod plura ligna erunt in igne: quia secundum ligna syluæ exardescet ignis: vt legitur Ecclesiastici 28. Contra hunc modum excusationis est illud Exodi 23. Non sequeris turbam ad faciendum malum. Turbam sequitur qui eam imitatur. Et Ecclesiast. septimo: Ne pecces in multitudine ciuitatis. Alij verò excusant se per nobilitatem suam, qui magnum dedecus faciunt nobilitati suæ, quando rei vilissimæ & immundissimæ de ea scutum faciunt. Immundissima res est peccatum. Turpius est nobilitate sua peccatum defendere, quàm si aliquis miles clypeo suo vile sterquiliniū protegeret. Alij verò excusant se per iuuētutē suā, qui videntur dicere quòd iuuentutem

suam à diabolo teneant, cum credant diabolo in iuuentute esse seruiendum.

De peccato periurij, & de duabus speciebus eius. CAPVT IIII.

SEquitur de peccato periurij. Et notandum quòd duæ sunt species periurij. Vna est iuratio peruersa, alia est iuramenti liciti transgressio. Ad detestationem vero secundæ speciei periurij notandum est, quòd ille qui iuramentum licitum facit, ipse quasi laqueum ad collum suum ponit, iuxta illud Prouerbiorum 6. Illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs sermonibus. Quando vero iuramentum licitum transgredietur, ipse laqueo illo quasi proprijs manibus se strangulat. Potius expediret ei quòd solummodo contritus esset, & quòd laqueo ad collum suum posito ipse strangularetur, quàm quòd iuramentum licitum transgrederetur.

De duodecim quæ debent retrahere hominē à peccato periurij.

DE alia vero specie iuramenti, notandum est, quod XII. sunt quæ deberent homines cohibere à peccato illo. ¶ Primum est, quòd ille qui scienter peierat, in primo periurio suo manū illam diabolo dat, qua ipse tangit Euangeliū, vel qua tangit manum illius cui iurat: & donec ipse pœniteat de periurio illo, manus illa diaboli est: & quandocūq; se manu ista signat, hoc facit manu diabolica, & cibus, quē manu illa signat, manu diaboli signatur. ¶ Secundū est hoc, quia cum alia peccata fugiāt, & quasi timeant res sacras, peccatū periurij nō timet eas, sed illis appropinquat. Si quis vult fornicari, si est intra ecclesiam, ipse

ipse exit inde: si est in cœmeterio, ipse exit inde: si propinquus est cœmeterio, vel ecclesiæ, elongat se ab eis. Ille vero qui vult peierare, intrat ecclesiā si ipse erat extra, intrat ad altare & cōmittit peccatum periurij, quandoq; super altare, quādoq; super Euāgeliū, quādoq; super ipsum corpus Christi, quod horrēdū est dictu. Mirū est quomodo ipsa terra eū nō absorbet, vel quomodo angeli qui assistūt circa corpus Christi eū nō perimūt. Ipse etiā diabolus timet res sacras, & quasi reueretur, quod non facit ille qui periurat. ¶ Tertium est hoc, quòd ille qui peierat, fur & sacrilegus esse videtur. Contrectat enim rem alienam inuito Domino, & rem sacram, quia nomen Domini sanctum assumit contra prohibitionem illam Exodi 20. Non assumes nomen Dei tui in vanum. ¶ Quartum est hoc, quòd ipse falsarius est. Si quis sigillo alicuius domini sibi commisso ad confirmandam aliquam veritatem, vteretur ad aliud confirmandum, ipse falsarius iudicaretur. Et si faceret hoc de sigillo domini Papæ, ipse esset excommunicatus ipso iure, nec posset absolui ab episcopo suo. Sic cùm Deus permiserit hominibus vt assumant nomen suum ad confirmationem veritatis, si vtantur nomine ipsius ad confirmationem falsitatis, ipsi falsarij sunt, & quo ad Deum excommunicati excommunicatione illa quæ dicitur 1. ad Corin. 16. Si quis non amat Dominum Iesum Christum, anathema sit. ¶ Quintum est hoc, quòd ille qui scienter peierat, ipse præter morem aliorum peccantium vult Deum inuoluere in peccato suo. Cum enim iurare, secundum Augustinum, sit Deum in testem adducere, cum ipse iurat falsum, ipse vult adducere Deum ad testificandum falsum. Talis inquantum in se est, vult maius malum facere

Digitized by Google

Christo, vt videtur, quàm eius crucifixores. Ipsi enim intulerunt Christo tantùm malum pœnæ. Ipse verò vult eum inuoluere in malum culpæ, quod deterius est. Ipse vult facere reputari Deũ deceptorem, dum in nomine eius quasi per manũ eius, vult homines seducere. quod genus peccati non legimus cõmissum fuisse etiã à diabolo, licet diabolus mendax sit, & pater eius, & per mendacium homines seducat: non tamẽ legimus quòd ipse iuramentum mendacio addat, vt melius posset seducere, sicut faciunt illi qui peierãt. ¶ Sextũ est hoc, quòd cũ in nomine Iesu flectatur omne genu cœlestium, terrestrium, & infernorum: vt legitur ad Philip. 2. ille qui peierat, cùm in nomine Iesu Christi contumeliam Deo faciat, deterior videt esse illis, qui in inferno sunt, qui in nomine eius genu flectere dicuntur. ¶ Septimũ est hoc, quòd cum homo per hęc torqueatur per quæ peccat, & talis in nomine Domini peccet, ipse in nomine Domini merito punietur: vt cum illud inuocauerit, non exaudiatur, & cum ad illud fugerit, non protegatur, cùm alijs hominibus nomen Domini refugium sit: iuxta illud Prouer. 18. Turris fortissima, nomen Domini: ad ipsam currit iustus, & saluabitur. ¶ Octauum est hoc, quòd periurium enumeratur inter ea, quæ Dominus odit, Zachariæ 8. vbi sic legitur: Vnusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris, & iuramentum mendax ne diligatis: omnia enim hæc sunt quæ odi, dicit Dominus. ¶ Nonum est maledictio, quæ est super periuros, & in præsenti, & in futuro. vnde Zach. 5. Vidi hominem &c. Et subditur: Et dixit ad me Dominus, Hæc est maledictio quę egreditur super faciẽ omnis terrę: quia omnis fur, sicut ibi scriptũ est, iudicabitur. Et omnis iurãs ex hoc

simi

similiter iudicabitur. Educã illud, dicit Dominus exercituũ, & veniet ad domũ furis, & ad domum iurantis in nomine meo mendaciter, & cõmorabitur in medio domus eius, & consumet eum, & ligna eius, & lapides. ¶ Decimum est hoc, quòd peccatum istud replet hominem iniquitate. vnde Ecclesiast. 23. Vir multum iurans replebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga. In fine huius verbi tangitur pœna periurorum in præsenti. ¶ Vndecimum est hoc, quòd periurus perdit Deum, dum iurat. Perdit etiam iustitiam siue fidem suam. Repellitur enim post periurium à testimonio: claudit etiam sibi ingressum regni cœlestis. Vnde in Psalmo: Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Et subditur: Qui nõ iurauit in dolo proximo suo. Ibi per contrariũ innuitur, ꝙ ille qui iurat in dolo ꝓximo, nõ intret. ¶ Duodecimũ est hoc, ꝙ Sacra scriptura propter magnum periculũ periurij, adeò dissuadet iuramentũ, quòd quibusdam visum est quòd iuramentũ omnino prohibeat. vnde Matt. 5. Ego autem dico vobis non iurare, neq; per cœlũ, neq; per terram &c.

❧ Septem quæ Sacra scriptura dissuadet circa iuramentum.

ET notandum quòd circa iuramẽtum septem dissuadentur in sacra scriptura. ¶ Primũ est, appetit⁹ iurãdi, siue affectio. vnde Iac. 5. Ante omnia fratres mei nolite iurare, neq; p cœlũ, neq; per terram, neq; per aliud quodcũq; iuramentũ. Sit autem sermo vester, est, est, non, non, vt non sub iudicio decidatis. ¶ Secundum est assiduitas iurandi. vnde Ecclesiastici 23. Iurationi non assuescat os tuũ. Multi sunt casus in illa. Et iterũ: Nominatio Dei nõ sit assidua in ore tuo. ¶ Tertium est, iurare ex leui causa, vel nulla. Vnde

Digitized by Google

Deut.5. Non vsurpabis nomen Dei tui frustra: quia non erit impunitus qui super re vana illud assumpserit. ¶ Tria alia, quæ dissuadentur circa iuramentum sunt, falsitas eius quod iuratur, subita iuratio, & iuratio iniusta, qua per oppositum innuitur. Ierem. 4. vbi sic legitur: Iurabis, Viuit Dominus in veritate, & in iudicio, & in iustitia. ¶ Septimum est, iurare per creaturas. vnde Matthæi 5. Ego autem dico vobis non iurare omnino: neque per cœlum, quia thronus Dei est: neq; per terram, quia scabellum pedum eius est. Ideo autem dissuadetur iurare per creaturas, ne assiduitate sic iurandi labantur homines in idololatriam.

De peccato Mendacij. CAP. V.

EQVITVR de peccato mēdacij. De quo hoc ordine dicemus. Primo dicemus qd sit mendacium, & ponemus ea quæ possunt valere ad detestationem huius peccati. Secundo tangemus aliquid de diuersis diuisionibus mendacij.

Quid sit mendaciū, secundum Aug. & de his quæ faciunt ad eius detestationem.

Est autem mendaciū secundū Aug. falsa significatio vocis cum intentione fallēdi. ¶ Ad detestationem huius peccati. ¶ Primo possunt valere verba sacræ scripturæ quæ dissuadent nobis mendacium. Vt est illud Eccles. 4. Ne accipias faciem aduersus faciem tuam, nec aduersus animam tuam mendacium. Faciem aduersus faciem suā accipit, qui in veritate exclusa à corde suo, quæ est Dei similitudo, falsitatem, quæ diaboli est facies, assumit. & Ecclesiastici 7. Noli amare mendacium. & pōst in eodem capitu. Noli velle

men-

mentiri omne mendacium. ¶ Secundo potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd peccatum istud est diabolicum. Primū enim mendacium dixit diabolus, Gen. 3. Nequaquam moriemini. vnde Ioan. 8. legitur de diabolo: Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur: quia mendax est & pater eius. Ipse est pater mendacij, quia primus inuentor est. & pater eius, scilicet hominis mendacis. Homo enim mendax, filius est diaboli imitatione. Ioann. 8. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. ¶ Tertio potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd peccatum istud membrum inquinat, in quo magis est indecens immunditia, scilicet os. Reddit enim illud abominabile Deo. Vnde Prouerbiorum 12. Abominatio est Domino labia mendacia. Si quis os suum apertum haberet muscis & alijs rebus immundis quæcunque vellent ibi intrare, & permitteret ea ibi nidificare, os eius abominabile esset hominibus. Sic os mendax est abominabile Deo, cum immunditia mendacij multo amplius displiceat Deo, quàm immunditia muscarū vel similium rerū. ¶ Quarto potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd peccatum istud hominem falsum reddit: quantum præualet bonus denarius denario falso, tantum præualet homo verax homini falso & mendaci. Vnus bonus denarius valet centū falsos, & vnus homo verax centū mēdaces. Vnde multū melioraret se aliquis, si remoto peccato mendacij vera de cætero loqueretur: quia cui non displiceat si aliquē de denarijs suis inueniret falsum: quis est qui non potius velit habere denarios bonos, quàm falsos? Sed de seipsis non dolent miseri homines, quando seipsos falsos inueniunt, & potius se

volunt esse falsos, quàm veros. In quo apparet cæcitas eorum qui amplius amãt denarium vnũ, quàm seipsos. ¶ Quinto potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd mendacium est quasi quoddam venenum, quod tantæ efficaciæ est, quòd in ipso ore existẽs hominem interficit: iuxta illud Sap. 1. Os quod mentitur, occidit animã. Vnde mirũ est quomodo miseri homines nõ timent quin venenũ istud in ore sentiunt. Peius est venenum istud veneno materiali: sicut causa deterior solet esse suo effectu. Mẽdacium enim quod fuit in ore serpentis, occasio videtur fuisse veneni quod in ore habet serpens. ¶ Sexto potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd omnis mentiens proditor est. Vult enim quòd ille cui mentitur, fidem sibi adhibeat: fidem tamẽ ei nõ seruat, imò vult eum decipere. ¶ Septimo potest valere ad detestationẽ huius peccati, magnitudo ipsius, quæ insinuatur nobis Ecclesiast. 20. vbi sic legitur: Potior est fur, quàm assiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hæreditabunt. Ideo videtur esse peior qui assuetus est mendacijs, quàm fur: quia fur nocet corpori: ille autẽ qui mentitur, nocet animæ, dum eam in errorẽ inducit. Item appetitus malus qui est in fure quo ipse appetit rem alienam, est appetitus rei bonæ: sed appetitus eius qui mentitur, est appetitus rei malæ. Fur enim suũ bonum temporale quærit, sed mentiens alienum malum, scilicet errorem proximi. Vnde peccatum mendacij, peccatum diabolicum est, & peccatum malitiæ: & numeratur à Salomone inter peccata quæ odit Dominus, Prouerb. 6. vbi sic legitur: Sex sunt quæ odit Deus, & septimum detestatur anima eius. Oculos sublimes, linguam mendacem &c. Si ergo qui in furto deprehenderetur

tur erubesceret, sic erubescere deberet si mendacium eius deprehenderetur. Hoc autem quod dictum est, quòd & fur & mendax perditionem hæreditabunt, non est intelligendum de quocũq; mendace, sed de illo qui dicit mendacium perniciosum & nociuum, & ad eandem speciem mendacij referendum est quod dictum est prius. Os quod mentitur, occidit animam. & illud Psalm. Perdes omnes qui loquuntur mendaciũ. ¶ Octauo potest valere ad detestationem huius peccati, pœna qua punitur peccatum istud. De qua habetur Prouerb. 20. Suauis est homini panis mendacij, & os eius implebitur calculo. De pœna etiã mendacij habetur Act. 5. de anima, vbi sic ait Petrus: Non es mentitus hominibus, sed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit & expirauit. ¶ Nono potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd peccatũ istud valde nociuũ est ecclesiæ Dei. Facit enim vt vix alicui fides adhibeatur. Hieronymus: Mendaces faciunt vt vera dicẽtibus non credatur: vnde propter mẽdacia hominum multiplicantur iuramenta & periuria. Lingua hominis mẽdacis est velut arcus diaboli, oculos interiores filiorũ Dei sagittans. vnde Ierem. 9. Extenderũt linguam suam quasi arcum mendacij & nõ veritatis. & ibidem: Sagitta vulnerans lingua eorum. ¶ Decimo potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur quanti meriti sit abstinere ab hoc peccato: ad quod pertinet quod in Vitispatrum legitur de quodam eremita, qui visitatus est ab alijs eremitis delatis illuc per fluuium ministerio angelorũ: qui dixit illis quærentibus aliquid de eius conuersatione, Hoc custodiui ex quo conuersus sum, quòd nunquam mendacium de ore meo procederet, nec postposui amorem cœlestium terreno amori:

sed nec gratia Domini in his mihi defuit: quicquid petij à Domino, sine mora consecutus sum. & infra triduum, sicut ipsi præuiderunt, mortuus est, & anima eius ab angelis, ipsis videntibus recepta est. Magni meriti sciebat Salomon esse à mēdacio cauere, cum hoc petijt Prouer. 30. Vanitatē & verba mendacij longe fac à me. ¶ Vndecimo potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd homines assueti huic peccato in opprobrio magno sunt. vnde Ecclesiastici vigesimo: Opprobrium magnum in homine, mendacium. & pòst ibidem: Mores hominum mendacium sine honore, & confusio illorum cum ipsis sine intermissione. & Ecclesiastici 4. Non contradicas verbo veritatis vllo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere. ¶ Duodecimo potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd grauiter vulneratur qui cadit in peccato isto. vnde Ecclesiast. 20. Lapsus falsæ linguæ quasi qui in pauimento cadit. Multum videtur esse corruptus mentiens, cui potius placet quod nō est, quàm quod est: & multū videtur habere oculos cordis infirmos, cum tenebræ falsitatis ei placeant, & lumen veritatis ei displiceat. Corruptionem hominis mendacis insinuat Aug. super illud Psalm. Perdes omnes qui loquuntur mendaciū. sic dicens: Merito perditur mentiēs, quia declinat ab eo quod est ad id quod non est.

De diuisionibus mendacij.

SEquitur de diuisionibus mendacij quæ multæ sunt. Prima est in octo membra siue octo species, quas ponit Augustinus in lib. de mendacio. ¶ Prima species est, mendacium in doctrina religionis, quod est contra fidem vel bonos mores. Hoc summè fugiendum est. ad hoc nulla causa quisquam debet adduci. Secūda est, quod nulli prodest,

Digitized by Google

dest,& alicui obest. Tertia est,quòd vni prodest & alij obest. Quarta est,quòd fit sola mentiēdi fallendiq; libidine:quod est mirū mēdaciū,sicut dicit beatus Aug. Quinta,quòd fit cupiditate placendi de suaui eloquio. Sexta, quòd nulli obest & alicui prodest ad pecuniā eius seruandā. Septima,quòd nulli nocet, & alicui prodest ad vitam corporis seruandā. Octaua est,quòd nulli obest, & ad hoc prodest vt ab immūditia corporis aliquem tueatur. Tres primæ species mendacij sunt mortalia peccata si cum deliberatione dicātur. Quinq; aliæ venalia sunt peccata, nisi assit aliqua circunstantia quæ ea mortalia faciat. ¶ Alia autē diuisio mēdacij diuiditur in tres species,scilicet mēdaciū perniciosum, & iocosum,& officiosum siue benignū. Primū membrū huius secūdæ diuisionis cōtinet tria prima mēbra primæ diuisionis. Secundū vero membrū cōtinet quartū & quintū. Tertiū autē mēbrū huius diuisionis cōtinet vltima tria mēbra primæ diuisionis. ¶ Tertia autē diuisio mēdacij est in mendacium principalis assertionis,& mendacium falsi testimonij.

De his quæ possunt valere contra falsum testimonium.

AD detestationem vero falsi testimonij aliqua addere possumus,licet ea quæ prius dicta sunt ad detestationē mendacij, ad idem possint referri. Notandū ergo quòd cōtra peccatū falsi testimonij, Primo possunt valere verba sacræ scripturæ quæ istud dissuadēt: vt est illud Exod. 20. Nō loqueris contra proximū tuū falsum testimoniū. Et eiusdē 23. Nō iunges manū tuā, vt pro impio dicas falsum testimoniū. ¶ Secūdo possunt valere ad idē cōminationes, quas Sacra scriptura facit falsis testibus: vt est illud Prouerbior. 19. Testis falsus nō erit impunitus,& qui loquitur menda-

cia

Digitized by Google

cia peribit. & Prouer. 21. Testis mendax peribit.
¶ Tertiū est hoc peccatū quod multum nociuum est. Nocet enim Deo, nocet iudici, nocet ei contra quem testimonium fertur. Vnde Aug. Falsus testis tribus personis est obnoxius. Primū Deo, cuius præsentiam cōtemnit. Deinde iudici, quem mentiendo fallit. Postremo innocenti, quem falso testimonio lædit. vnde falsus testis licet septennem pœnitētiam egerit de falso testimonio, nondum tamen liberatus est, donec ipsi satisfecerint pro posse suo qui rem suam pro falso testimonio amisit. Testis iniquus deridet iudicium: vt legitur Prouerb. 19. & ideo in extremo iudicio merito deridebitur: quia per quæ peccat homo, per hæc & torquetur. Sap. 11. ¶ Quartū est hoc, quod ipse vendit Dominū. vnde super illud Matt. 26. Tunc abijt Iudas, &c. dicit gl. Multi hodie sunt qui factū Iudæ execrantur, & idē faciant: nā cum pro munere falsum testimoniū dicunt, quia veritatē negāt, Deū, qui veritas est, vendūt. Et notandū ꝙ qui vult à peccato mēdacij cauere, oportet ꝙ peccatum cupiditatis à se repellat: ex peccato enim cupiditatis mēdacia procedunt, vt patet in mercatoribus. Vnde Cain qui inter homines primus legit mēdaciū dixisse, Gen. 4. Nescio Domine: nūquid custos fratris mei sum &c. interpretat possessio. Cupiditas etiā causa fuit ꝙ Ananias & Sapphira Petro mentiti sunt. Timorē etiā humanū oportet remouere, qui vult cauere à mēdacio. Hac de causa Petrus dominum negauit.

De peccato detractionis. Et de XII. quæ possunt valere ad eius detestationē. CAP. VI.

PRIMO dicemus de peccato eorum qui detractiones proferunt. Secūdo de peccato eorum qui libēter eas audiunt. Tertio vero

tang

tangemus aliquid de impatientia eorum quibus detrahitur. Circa primũ primo ponemus ea quæ possunt valere ad detestatiõnẽ detractionis. Secundo tangemus de diuersis speciebus detractionum. ¶ Notandum ergo ꝙ XII. sunt quæ possunt valere ad hæc verba Sacræ scripturę quæ nobis hoc vitiũ dissuadẽt. De quibus pauca ponemus. Dissuadetur autem nobis hoc vitiũ Leuit. 19. vbi sic legitur: Non maledices surdo, nec corã cæco pones offendiculũ: sed timebis Dominum Deum tuum. Ad literã, valde impiũ est surdo maledicere, cùm ipse non audiat: nec contra obiecta aliquid posit respõdere. Valde etiã impiũ est corã cæco ponere offendiculum, cùm ille non videat nec posit sibi cauere. Sed secundum glos. surdo maledicit, qui absenti detrahit. Homo absens minus potest audire detrahentem, quàm si surdus esset. Surdus enim quandoque audit quando altè sibi clamatur: absens verò qui quandoque per duas leucas distat, vel amplius, non audit detrahentem quantumcũq; clamet. Detrahens etiam ponit offendiculũ coram cæco, dum illi, qui eum auscultat, qui cæcus est, vel quia simplex est, vel quia nõ cognoscit personam cui detrahitur, narrat alienũ factũ vnde ipse scãdalizatur. vnde detractor impiè agit & proditiose tam in eum cui detrahit, quàm in eũ corã quo detrahit. Itẽ dissuadetur hoc vitium põst eodẽ cap. vbi sic legitur: Non eris criminator, nec susurro in populis. Criminator idẽ est quod detractor, quia in alieno crimine delectatur. Item Leuit. 7. Sanguinem omnis animalis non sumetis in cibum. Item Leuitic. 3. Nec sanguinem, nec adipem omnino comedetis. Sanguinem comedit detractor, qui in peccato alterius delectatur. Deuteron. 12. Caue ne sanguinem comedas. & Ecclesiast. 5. Non appeller

Digitized by Google

pelleris susurro in vita tua, & lingua tua ne capiaris. & Iac. 4. Nolite detrahere, &c. Bernard. Noli esse alienæ vitæ, aut temerarius iudex, aut curiosus explorator. ¶ Secundo potest valere ad detestationem huius peccati, si diuersis generibus rerum detractor comparetur.

Quibus comparetur detractor.

NOtandum quòd detractor comparatur cani. vnde Matt. 7. Nolite sanctum dare canibus, &c. & Ecclesiast. 19. Sagitta infixa femori canis, sic verbum in corde stulti. Canis sagittam habens infixam femori, non quiescit donec remouerit: nec stultus quiescere potest, donec verbum malū quod de proximo audiuit, alij retulit. Detractores etiam sunt canes gregem diaboli custodientes, non permittentes etiam vnam ouiculam inde auferri quin latrent, vel deridendo, *vel aliter* offendendo. Canes isti non solū carnes comedunt, sed etiam ossa rodunt: quia non solùm carnalibus hominibus detrahunt, sed etiam spiritualibus. Specialiter autem detractores similes sunt canibus qui in macello morantur, qui sanguini insidiantur & sanguinolenta habent labia. Vnde ad eos pertinet illud Prouerb. 1. Insidiemur sanguini. Detractor etiam porco comparatur, quia ad modum porci ori suo non parcit ab immunditia, sicut nec pedi suo, non aduertens illud quod dicitur Sapient. 1. A detractione parcite linguæ. Qui non vult parcere ei cui detrahit, saltem deberet parcere propriæ linguæ quam inquinat, dum per immunditias aliorum peccatorum eam trahit. Porcus si hortum intret vbi ex vna parte flores videat, & ex alia stercora, floribus neglectis ad stercora currit, & ea in ore suo ponit. Sic detractor si videat in aliquo aliqua imitatione digna, quæ velut flores sunt, & ex alia

part

parte aliqua reprehensibilia, ipse versat in ore suo reprehensibilia: de his vero quæ sunt imitatione digna, quæ velut flores sunt, nõ curat. Propter hanc immunditiã quæ est in detractoribus, voluit eos excludere Augustinus à mensa sua. Vnde legitur habuisse hos duos versus scriptos in mensa sua sicut habetur in gl. super illud Prouerb. 24. Cum detractoribus ne commiscearis, &c. Quisquis amat dictis absentũ carpere vitã, Hanc mensam indignam nouerit esse sibi. Multũ immunda iudicauit ora detractorum Augustinus, qui præ cæteris peccatoribus eos exclusit à mensa sua. Detractor etiam comparatur serpenti. Vnde Ecclesiast. 10. Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occultè detrahit. Assimilatur detractor serpenti in his proprietatibus. Serpens est animal proditiosum, silentio mordens, tortuose incedens, terram comedens. Sic detractor proditor est. Illos enim mordet retro, quos dum sunt præsentes, amare se simulat, nec detrahit nisi vbi de silentio confidit: & sicut ad literam serpentes verbis & tumultibus hominum deterrentur: sic detractor timet quando videt venire eum, cui detrahit. Tortuose etiam incedit detractor, dum à laude eius incipit, cui vult detrahere. Rectitudinem etiam suæ attentionis prætendit, dicens: Non dico hoc animo detrahendi. Et, vt ei fides adhibeatur, dicit se multum amare eum cui detrahit. Terram etiam ad modum serpentis comedit: quia quod terrenum & infirmum est in homine, hoc in ore suo versat. De his serpentibus legitur Deuteronom. 32. Dentes bestiarum immittam in eos, cùm furore trahentium super terram atque serpentium. & Ierem. 8. Ecce ego mittam vobis serpentes pessimos, quibus

Digitized by Google

non est incantatio. Item homines assueti detractioni, vix corriguntur. Vnde Ecclesiast. 23. Homo assuetus verbis improperij, omnibus diebus vitæ suæ non erudietur. Bernard. Nunquid vipera est lingua quæ tres interficit flatu vno? Lingua detractoris tres interficit simul vno verbo, scilicet se, & eum qui audit quando consentit ei: quandoque etiam eum cui detrahitur, quando peruenit ad eius notitiã. ¶ Detractor etiam monstrum est, in ore gladios habens. Vnde ad detractorem pertinet illud Prouerb. 30. Est generatio quæ pro dentibus gladios habet. & illud Psalm. Filij hominum dentes eorum, arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. & iterum: Gladius in labijs eorum, quoniam quis audiuit. Bernard. Gladius triceps lingua detractoris. Nec huiusmodi linguam mucrone illo, quo *Dominicum* latus confossum est, crudeliorem dicere vereaᵹris. Fodit etiam hoc corpus, nec iam exanime facit. Ipsis etiam spinis & clauis nocentior est, quos ei Iudæus infixit. nisi enim corporis sui vitæ vitam istius corporis prætulisset, nunquam illud pro isto mortis iniuriæ tradidisset. ¶ Detractor figuratus est per illam bestiam de qua legitur Daniel. 7. quæ similis erat vrso, & habebat tres ordines dentium. Vrsus etsi homini similis sit, tamen homo non est. Sic detractor etsi exterius videatur esse homo, tamen verè homo non est, cùm sanguine humano pascatur. In tribus vero ordinibus dentium figurari possunt tres modi, quibus detractor proximum lacerat. Lacerat enim eum bona opera aperta minuendo, occulta negando, falsa crimina imponendo. ¶ Detractor etiam comparatur sepulcro patenti, de quo fœtor incessanter exhalat. vnde in Psalm. Sepulcrum patens est guttur eorum. Nullum sepulcrum

Digitized by Google

ctum ita foetet in conspectu hominum, sicut os detractoris in conspectu Dei. Sapiens: Non refert de his gartionibus, an à superiori an ab inferiori intonent, quia non minus à superiori quàm ab inferiori foetent. Tantus est foetor in ore detractorum, vt ex foetore illo multi moriãtur. Aliqui tamen adeò foetidi sunt quòd foetorem istum non sentiunt. Bern. Vbi omnes foetidi sunt, vnius foetor minimè sentitur. ¶ Detractor etiam comparatur mulieri praegnanti, quae cum dolore conatur ad emissionem partus. vnde Ecclesi. 19. A facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis. Videretur detractori ꝙ dirũperetur nisi verbũ malum auditũ de proximo emitteret. Contra hoc quod dicitur Ecclesi. 19. Audisti verbum aduersus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniã non te dirumpet. Ad detractorẽ videtur pertinere illud Iob 32. En venter meus quasi mustum absq; spiraculo, quod lagunculas nouas dirumpit. Detractor etiam similis est noctuę, cuius oculos nox illuminat, & lux excęcat. Detractores etiam sunt vt ciconiae quae venenatis animalibus pascũtur. Sic detractores alienum peccatum, quod quasi venenum est, in ore defecerunt. Os etiam detractoris vas est aquam maledictam diaboli continens, iuxta illud Psal. Quorum os maledictione plenum est. Detractor etiã est peior furibus illis qui vestes & alia bona temporalia furantur. vnde Ambrosius: Tolerabiliores sunt fures qui vestes & alia bona nostra diripiunt, quàm fures qui famam nostram lacerant. Cuius ratio est hoc quod dicit Salomon Prouerbior. 22. quòd melius est nomen bonũ, quàm diuitiae multę. vnde qui nomẽ bonũ alicui aufert, magis nocet ei, quàm si ei multas diuitias furaretur. Praeterea furtum tale vix aut nũquam potest

Digitized by Google

restitui. Item detractores dapiferi diaboli sunt, qui carnes humanas hominibus comedẽdas apponunt. Vnde super illud Prouerb. 23. Noli esse in conuiuijs potatorum, neque in comessationibus eorum, qui carnes conferunt ad vescendum. dicit Glos. Carnes ad vescendum conferre, est in collocutione derogationis vicissim vitia proximorum dicere. Item detractores diabolo thurificant, & in coetu diaboli quasi thuribulum deferunt, in quo pro suaui odore foetorem alienorum peccatorum hominibus ingerunt. Detractores etiam sunt testes iniqui, qui nec rogati nec examinati testimoniũ ferunt absente eo contra quem testificantur. Senec. Loquens de proximo tuo, scito te pro eo vel contra eum testimonium dicere. Psalm. Insurrexerunt in me testes iniqui, &c. Itẽ videntur esse aduocati diaboli. Ipsi enim conantur ad hoc vt quod est Dei, cedat in partem diaboli. Quid enim aliud est dicere, Iste est fornicator vel vsurarius: quàm dicere, Ipse debet esse diaboli? Detractores figurati sunt per Amon, qui rasit dimidias barbas nuntijs Dauid, & curtauit vestes eorum vsque ad nates, vt legitur 2. Regum 10. Dimidiam barbam radit detractor nuntijs veri Dauid, id est, Christi, dum medietatem viriditatis eis aufert. Dicit enim quòd bona faciunt, sed intentione mala. Detractio enim, sicut dicit authoritas, filia liuoris est, quæ vbi bene facta negare nõ possit, quocunq; modo peruertere tẽtat. Detrũcat vestes vsq; ad nates: quia si quid est pudibundũ in eis, detegit. ¶ Tertio potest valere ad detestationem huius peccati, scilicet detractionis, si ostẽdatur quantæ crudelitatis peccatum sit istud. Notandũ autẽ quòd detractor adeò crudelis est, ꝙ se primò lædit, vt post alios lædere possit. Se enim prius accusat, vt alijs possit

detr

detrahere. Crudelitas etiam detractoris ex eo patet, quòd carnes humanas comedit, & sanguinē humanum bibit. Vnde Iob 19. Quare persequimini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini? Detractor hominem persequitur: quia de occultis vult iudicare, ac si esset Deus. Greg. Qui aliena detractione pascitur, proculdubio alienis carnibus saturatur. ad Gal. 5. Si inuicem mordetis, videte ne inuicem consumamini. Detractor comedit quandoq; patrem suum, vel matrem spiritualem, vel carnalē dum ei detrahit. Nulli parcit, nec amico, nec inimico. Vnde Ezech. 5. dicit Dominus Ierusalem, id est ecclesiæ: Patres comedent filios suos in medio tui, & filij comedēt patres suos. Et Ierem. 19. Vnusquisq; carnes amici sui comedet. Detractores vno morsello comedūt Papam, vel vnum archiepiscopum, vel episcopum. Detractor etiam in Quadragesima carnes comedit. vnde quidam abbas in Vitispatrū: Melius est comedere carnes, & bibere vinum, quàm comedere in vituperatione carnes fratrum. Detractor non parcit etiam mortuis. Dissepelit enim homines mortuos in peccatis, quod est vnum opus contrarium illi operi misericordiæ, de quo habetur Tob. 2. Detractor etiam crudelior esse videtur lupis & leonibus, & cæteris bestijs. Leo enim leoni parcit, lupus lupo, & cæteræ bestiæ parcunt bestijs sui generis. Detractor vero non parcit carnibus humanis. Detractoris lingua peior videtur esse inferno. Infernus enim solos malos deuorat. Lingua detractoris amplectitur & bonos & malos. Vnde legitur Ecclesiast. 28. de lingua tertia, quæ est lingua detractoris, potius vtilis est infernus, quàm illa. ¶ Quarto potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur quantæ immunditiæ est peccatum istud. Nō-

Digitized by Google

tandũ est quòd detractor crabroni comparatur, qui non quiescit nisi in stercoribus: sic detractor in alienis peccatis. De crabronibus legitur Exo di 23. Cunctorum inimicorũ tuorũ coram te terga vertam: emittẽs crabrones prius, &c. Lingua detractoris velut rotabulum est, non cessans voluere & reuoluere sordes vitiorum. ¶ Quinto potest valere ad detestationẽ huius peccati, si osten datur quantæ iniquitatis sit detractor. Notandũ ergo quòd detractor iniquus est in seipsum, in proximũ, & in Deum. In seipsum, quia ipse quærit festucas vnde oculos sibi eruat, quãdo deberet quærere lumen alicuius boni exempli, ipse sufflat in puluerẽ vnde oculi eius excæcantur. Gregor. Quid aliud detrahentes faciunt, nisi quòd in puluerem sufflant, & in oculos suos terram excutiunt, vt vnde plus detractores perflant, inde magis veritatis nihil debeant. Iniquus etiam est detractor in proximum, quem fœtore peccatorum vult corrumpere. Iniquus est etiam in Deum, cui iudicium suum aufert: contra illud Lucæ 6. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Detractor *vult vsurpare sibi quod ipse Deus pater sibi non vsurpat, scilicet iudicium. Pater enim non iudicat quenquàm, sed omne iudicium* dedit filio. Ioan. 5. Iniquus *etiam* est in Deum, cuius partem quantum potest conatur minuere. Bonos enim qui ex parte Dei sunt, asserit esse diaboli, quando eos malos dicit. ¶ Sexto potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur detractor exosus esse Deo & hominibus. Ad quod pertinet illud Ecclesi. 21. Susurro coinquinabit animam suam, & in omnibus odietur. & Eccl. 5. Susurroni odium inimicitia & contumelia. Odium cordis inimicitia operis, contumelia verbi. & ad Rom. 1. Detractores Deo odibiles.

Sept

¶Septimo potest valere ad detestationem huius peccati hoc, quòd detractor maledictus est à deo, & abominabilis hominibus. De primo legitur Ecclesiast. 28. Susurro bilinguis maledictus. Multos enim turbauit pacem habentes. De secundo legitur Prouerb. 24. Abominatio hominum detractor. ¶Octauo potest valere ad detestationem huius peccati, pœna qua Dominus punit detractores. De pœna ista legitur Numeri 12. de Maria sorore Moysi, quæ leprosa facta est, quia detraxit Moysi. De pœna etiam ista legitur Leuitic. 7. Qui comederit sanguinem, peribit de populis suis. Item Leuitic. 17. Homo quilibet de domo Israël, & de populis qui peregrinantur inter vos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, & disperdam eam de populo suo. Delectari in sanguine peccati diabolicum videtur esse. Vnde detractores specialiter filij diaboli sunt, qui sanguisuga vocatur, Prouerb. 30. Sitiunt enim detractores sanguinem peccati, sicut & diabolus. ¶Nono potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur quanta stultitia peccator laborat. De stultitia ipsius dicit Philosophus, quòd proprium stultitiæ est aliena vitia cernere, & sua obliuisci. Legitur etiam in Vitispatrum, quòd quidam frater inuentus est culpabilis, & adductus est abbas Moyses vehementia precum, qui tollens secum sportam vetustissimam, impleuit eam arena, & portauit eam retro. Illis vero admirantibus quid hoc esset, dixit: Peccata mea sunt post me currentia, & non video illa, & veni ego hodie aliena iudicare peccata. Sic detractor facit. Peccata enim sua, quibus totus plenus est, non videt: peccata autem aliena ante oculos suos habet. ¶Decimo potest vale-

re ad deteſtationem huius peccati, ſi oſtendatur quàm damnoſum ſit eccleſiæ Dei. Notandum ergo quòd detractor eſt ventus vrens vineã Domini, præcipuè in flore. Illi enim qui ſunt in initio bonæ vitæ, non poſſunt morſus detractionum ſuſtinere, ſed deſiſtunt à bono incœpto. Et ſicut poma debiliũ caudarũ deijciuntur ab arboribus vento: ſic ventus detractionis illos à Deo ſeparat, qui nondum ei fermè adhæſerunt. Detractor, quantum in ſe eſt, vniuerſales tenebras facere nititur in mundo iſto, ſicut leguntur factæ in paſsione domini in vniuerſa terra. Lucernas etiam conatur detractor extinguere, dum ſanctos viros nititur infamare. Cum eccleſia tenebras ſuas faciat tantum ter in anno, detractor cõtinuè tenebras ſuas vellet facere: detractor tenebras amat, & ideo in tenebras ibit. ¶ Vndecimo poteſt valere ad deteſtationem huius peccati hoc, quòd peccatũ iſtud eſt in Spiritũ ſanctum. Detractor enim impugnat gratiam Spiritus ſancti, dum conatur eam diminuere, vel totã ſuffocare in hominibus: ideo vix dimittitur peccatũ iſtud à Spiritu ſancto, ad quem pertinet remiſsio peccatorum. ¶ Duodecimo poteſt valere ad deteſtationẽ huius peccati hoc, quod dicit Gloſ. de peccato iſto ſuper illud Prouerb. 24. Cum detractoribus ne commiſcearis. Hoc ſpecialiter periclitatur vitio totum penè genus humanum. ¶ Et notandum quòd licet quilibet debeat cauere à detractione quarumlibet perſonarum, præcipuè tamen à detractione patris vel carnalis, vel ſpiritualis. Vnde Exodi 22. Dijs non detrahes, & principi populi tui non maledices. & Geneſ. 9. legitur de Cham filio Noe, quòd patris ſui verenda detexit, & ideo in ſemine ſuo maledictionem recepit. vnde legitur ibi: Maledictus Chanaan puer, ſeru

seruus seruorum erit fratribus suis. Legitur etiam 2. Reg. 6. de Oza quòd à Domino percussus est, quia manum suam ad arcam Dei extendit. Per arcã, in qua cõtinebatur mãna, & virga Aaron, & tabulæ testamenti, figuratur prælatus, in quo contineri debet manna dulcis consolationis, & virga correctionis, & scientia discretionis. Ad quam arcam si detractor manum extenderit illi detrahendo, à Domino percutietur. Gregorius: Multi dum plus vitam sacerdotum quàm suam discutiunt, in erroris foueam dilabuntur, minus considerantes quòd non eos vita sacerdotum læderet, si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent.

De diuersis speciebus detractionum.

POsitis speciebus illis quæ possunt valere cõtra peccatum detrahentium, consequens est vt aliquid tangamus de diuersis speciebus detractionum. Notandum quòd super illud Psalm. detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar. distinguitur triplex genus detractionis. ¶ Primum est, malum dicere de alio. ¶ Secundum, audita mala cum augmento referre. ¶ Tertium est, libenter illud audire. Nos autem possumus diuidere detractionem in sex species. Quarum prima est, occulta mala proximi publicare. Secũda est, audita mala cum augmento referre. Tertia, crimina falsa imponere. Quarta, bona occulta negare. Quinta, manifesta bona minuere. Sexta, bona in mala conuertere.

De peccato libenter audientium detractionem.

SEquitur de peccato eorum qui libenter detractores audiunt. Contra quod peccatum, Primò valere possunt verba sacræ scripturæ, quæ illud

Digitized by Google

dissuadent. vt est illud Prouerb. 4. Labia detrahentium sint procul à te. Et illud Prouerb. 23. Noli esse in cõuiuijs potatorum, nec in comessationibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt. Et illud 24. Cum detractoribus ne commiscearis. Et illud Ecclesiast. 28. Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Contra hoc peccatum etiam potest valere illud Bernar. Detrahere vel detrahentem audire, quid horum damnabilius sit, non facilè dixerim. Sunt autem reprehensibiles illi qui libenter detractiones audiunt multis de causis. Primo propter hoc quòd vident fratres suos à canibus dilacerari, & non exterrent canes saltē clamoribus, præcipuè cum sperent se proficere posse, imò canibus applaudunt. In quo potius se canes quàm homines ostendunt. Ecclesiast. 13. Quæ cõmunicatio sancti hominis ad canem? Cum detractor serpens sit, vt prius ostensum est, non videntur homines esse, sed potius genimina viperarum qui eos non exhorrent, qui lapides durarum increpationū non proijciunt, quando vident fratres suos ab eis morderi.

Multis causis sunt reprehensibiles, qui libenter audiunt detractores.

Reprehensibiles etiam sunt qui libenter audiunt detractores, quia illis qui fratres suos comedunt, salsam ministrant, ad quam eos comedant, hilarem eis vultum ostendendo, sine qua salsa morsus quasi insipidus esset detractoribus. Hieron. Nemo inuito auditori libenter narrat. Prouerb. 25. Ventus aquilo dissipat pluuias, & facies tristis linguam detrahentem. Reprehensibilis etiam est ille qui detractori consentit, quia testi deceptione pleno, non iurato, neq; examinato

Digitized by Google

nato contra absentem credit, & frequenter testi vnico, contra illud legis diuinæ Matt. 18. In ore duorum vel trium testium stat omne verbum. Imò, quod plus est, si vnus ribaldus detraxerit vni viro sancto, & decem boni viri dicerent contrarium, potius creditur illi ribaldo simplici verbo testificanti contra virum sanctum, quàm decem bonis viris iurantibus pro ipso. Reprehensibilis etiam est talis, quia iuxta sepulcrum patens, vnde fœtor incessanter exhalat, potius eligit esse contra Dei voluntatem, & ad suam damnationem, quàm recedendo inde, obmutescere faciat os detractoris. Si enim deesset auditor, deesset & detractor. Reprehensibilis est etiam talis, quia noctuæ credit testificanti contra lucẽ, quam naturaliter odit.

De peccato eorum, qui impatienter tolerant detractiones.

SEquitur de peccato eorum qui impatienter tolerant eos qui sibi detrahunt, qui valde fatui sunt. Valde enim vtiliter seruiũt eis si ipsi patienter sustinent. Detractores enim sunt spinæ viam inferni obstruentes viris sanctis. Vnde Osee 2. Ecce ego sepiam vitem tuam spinis. Ipsi etiam sunt vigiles ciuitatum ecclesiæ custodientes ad modum vigilum, quasi continuè mentientes. Ipsi etiam depascunt segetes Domini, ne in paleas luxurient, & pauca grana habeant. Ipsi sunt limæ à vasis gloriæ rubiginem auferẽtes. Sed sunt quædam vasa maledicta, quæ à limis istis assumunt rubiginem, vnde deberẽt recipere pulchritudinem. Detractores à filijs Dei quasi quodam rasorio peccatum elationis eradunt. vnde Gregorius: Idcirco laxat Dominus linguas detractorum in electos, vt si quid in eis elationis surrexerit, lingua detractoris eradat.

De

Digitized by Google

De peccato Adulationis. Et de his quæ faciũt ad eius detestationem.

CAPVT VII.

E peccato Adulationis,hoc modo dicemus. Primo ponemus ea quæ ad detestationem huius peccati possunt valere. Secundo,tangemus de remedijs contra peccatum istud. ¶ Notandũ ergo quòd adulatio,sicut quidam dixit, est peruersa laudatio. Vnde nomen laudationis & adulationis eisdem literis constat, sed nõ eodem modo ordinatis. secundum Tulliũ verò nomen à sono sumptũ. Canes enim quorũ est mira adulatio,ferè exprimũt istum sonum. ¶ Ad detestationem vero huius peccati, ¶ Primo possunt valere verba sacræ scripturæ, quæ illud dissuadent. Vt est illud Exod.30. Hoc oleum vnctionis sanctum erit mihi in generationes vestras. Caro hominis nõ vngetur ex eo. Et subditur paulò post: Homo quicũq; tale composuerit, & dederit ex eo alieno, exterminabitur de populo suo. Oleum istud laus est quæ debet Deo dari, nõ homini viuenti. Item Leuit.2. Nihil mellis adolebitur in sacrificio Domini. In melle dulcedo adulationis intelligitur. Item dissuadetur hoc vitium Exodi 23. Non coques hœdum in lacte matris. Adulator hominem durum, quem diabolus frangere non potest,in lacte adulationis coquit,vt diabolo comestibilis fiat. Item Prouer.24. Nec lactes quenquam labijs tuis. Et Ecclesiast.11. Ante mortem non laudes quenquam. ¶ Secundo possunt valere ad detestationem huius peccati exempla,præcipuè exemplum Christi, de quo dicit Glossa super illud Matth.21. Et relictis illis abijt foras

ext

extra ciuitatem, quia pauper erat, nulli adulatus, nullum in tanta vrbe inuenit hospitem, sed apud Lazarum receptus est. Paulus etiam dicit de se 1. ad Thessal. 2. Neq; aliquando fuimus in sermonibus adulationis, sicut scitis, neq; in occasione auaritiæ. Deus testis est.

Quòd adulatores diuersis generibus rerum comparentur.

TErtio potest valere ad detestationem huius peccati, si adulatorem vel adulationẽ diuersis generibus rerum comparemus. ¶ Notandum ergo quòd adulator nutrix diaboli est filios diaboli lactans lacte adulationis. vnde Prouerb. 1. Si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Item Prouerb. 16. Vir iniquus lactat amicũ suũ, & ducit eum per viam nõ bonam. Et Thren. 4. Lamiæ nudauerũt mammas, lactauerunt catulos suos. Lamia est bestia suis fœtibus crudelior, quàm cæteræ bestiæ. Vnde lamia quasi lania appellatur, quia catulos suos creditur laniare. Vnde bene signat adulatorem, qui in veritate eos laniat, quos videtur lactare. Ideo autem comparatur adulatio lacti, vt ostendatur verecundum esse homini adulto adulationem amare, sicut verecundum esset homini barbato ad mamillas maternas pendere. Adulator ad modum nutricis filios diaboli obdormire facit in peccatis suis. Et sicut nutrix casum paruuli ad eius cõsolationem saltum interpretatur: sic adulator eius peccatum cui adulatur, quod in veritate casus est, asserit esse opus magnificum. Adulatores Aegyptiæ mulieres sunt, quarum mamillas Moyses respuit. ¶ Item adulatores locustæ sunt comedentes residuum grandinis. Exodi 10. Locusta æstate canit, hyeme silet. Vnde rectè significat adulatores, qui eos laudant qui habent æstatem prosperitatis: à

laude

Digitized by Google

laude verò eorum silent, qui habent hyemem aduersitatis. Vnde Ecclesiast. 13. Diues locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum eius vsq; ad nubes perducunt. In grandine verò persecutor intelligitur: locusta ergo residuũ grandinis comedit: quia secundum Gregorium, quem persecutio frangens non vincit, multoties adulatio premit. ¶ Adulatio deterior videtur esse detractione, quia detractio hominem humiliat: sed adulatio hominem extollit. ¶ Adulatores etiam sunt ranæ propter loquacitatem suam. Vnde Psalm. Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum. Adulatores etiam sunt Sirenæ vsq; in exitium dulces, secundum Boët. Item sunt ioculatores diaboli, non permittentes diabolum in aliquo contristari. Vnde Osee 7. In malitia sua lætificauerunt regem. Ipsi etiam sunt sacerdotes diaboli, homines viuos sepelientes. Vnde Matthæi 8. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. De quo loquens Greg. dicit: Tunc mortuus mortuum sepelit, cum peccator peccatorem aggere adulationis premit. Adulator est Echo conformans se ei cui adulatur. *Si enim riserit, ridet: si fleuerit, flet. Sapient. 17. Resonans in altissimis montibus Echo.* Ipsi sunt quasi chamæleon, quod secundum Solinum animal est de aëre viuens, quod colorem habet varium & in momento mutabilem, ita vt cui rei se iungit, eius cõcolor fiat. Item sunt incantatores diaboli, qui faciunt hominibus de se credere quæ ipsi volunt. Terentius: Adulator homines prorsus insanos ex stultis facit. Vnde quidam, Nihil est quod non possit de se credere, cum laudatur æqua potestas. Item adulator quasi sub prætextu decorandi & ornandi hominem iugulat. Vnde ad eum potest dici, Sicut nouacula acuta fecisti dolum. Adulator etiam

prod

proditor est. sub specie enim osculi ad modum Iudæ hominem tradit hostibus suis, & sub specie amicitiæ hominẽ interficit. Vnde rectè significatur per Ioab: qui, sicut legitur 2. Reg. 20. dixit ad Amasam: Salue mi frater. & tenuit manu dextera mentum Amasæ quasi osculans eum, & percussit eum in latere, & mortuus est. Adulatio oleo comparatur. Vnde in Psalm. Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. De quo oleo diabolus vngit suos, qui in extremis laborant. Hoc oleo etiam vngit diabolus homines quos flectere non potest, vt ad malum eos molliat. vnde Augustin. Oleum est falsa laus adulatoris, quæ mentes à rigore veritatis emollit ad noxia. Adulatio etiam mel est, sed toxicatum. Etiam est sagitta aurea, & ideo aliqui non curant si ab ipsa lædantur. Est etiam ventus, qui lenis videtur: transfert tamen montes de regno Dei in regnũ diaboli. Item est rete diaboli inuisibile. Vnde Prouerb. 29. Qui blandis fictisq; sermonibus loquitur, rete expandit proximo suo. ¶ Quarto potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur quantum sit nocumentum homini istud vitium. Ad quod pertinent verba sacræ scripturæ quæ sequũtur super illud, Quòniã laudatur peccator in desiderijs animæ suæ. dicit Augustinus: Hæc est ira Dei magna, vt desit correctio, & assit adulatio. Adulantium linguę alligant homines in peccatis. Delectat enim hominem ea facere, in quibus non solùm non metuitur reprehensor, sed etiam auditur adulator. Et super illud Lucæ 6. Væ vobis cum benedixerint, &c. dicit glos. Magna pars pœnæ est peccatori sua scelera non solùm nõ argui, sed insuper quasi bene gesta laudari. Et super illud, Deus in adiutorium meum intende, &c. dicit Augustinus:

Plus

Plus nocet lingua adulatoris, quàm manus persecutoris. & Prouerb.27. meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. & Eccl.7. Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi. & Esa.3. Popule meus, qui te beatū dicunt, ipsi te decipiunt. Item Esa.9. Erunt qui beatificant populum istum seducentes, & qui beatificantur præcipitati. Adulator ducit eum, cui adulatur, quasi ad superciliū montis, vt inde præcipitetur, sicut Iudæi dicuntur fecisse de Domino, Luc.4. Item Prouerb.11. Simulator ore decipit amicum suum. ¶ Quarto potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur adulator esse maledictus, abominabilis & detestabilis. Ad primum pertinet illud Esaiæ 5. Væ qui dicitis bonum malum. Alia litera habet, Væ qui dicitis malo, bonus es. Et in eodem, Væ qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. Et subditur pœna propter hoc: Sicut stipulam deuorat flamma ignis, & calor flammæ exurit: sic radix eorum fauilla erit. Item Ezech.13. Væ qui consuunt puluillos sub omni cubitu manus, & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis. Quandoq; diabolus in aliquo peccatore fatigatus est, & vult corruere in eo: sed venit maledictus adulator, vt appodiat eum exemplis malis confirmando. Ille qui peccat, quasi parietem facit inter se & Deum, sed absq; temperamento est: & citò corruet, sed adulator linit eum vt fortior sit: vnde Ezech.13. Ipsi ædificabant parietem, illi autem liniebant eum luto absq; paleis. Dic ad eos qui liniunt absq; temperamento quòd casurus sit. Ad hoc verò quòd adulator detestabilis sit, pertinet illud Prouerb.24. Qui dicunt impio, Iustus es: maledicent eis populi, & detestabuntur eos tribus. Ad

hoc

Digitized by Google

hoc quòd abominabilis sit, pertinet illud Prou. 17. Qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, vterque abominabilis est apud Deum. Ad idem pertinet quod dicit glossa super Lucæ 16. vbi agitur de diuite & de Lazaro, quòd potest in lingua canum, lingua adulantium intelligi, qui vulnera lingunt, dum mala, quæ in nobis reprehẽdimus, improbo fauore laudant. Lingua enim ista, quæ vulnera lingit, indubitanter abominabilis est. ¶ Sexto potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur magna stultitia qua laborat adulator. Est autem vna stultitia ipsius, quòd ipse laudat hominem sibiipsi, quasi vellet eum vendere. vnde quidam dixit adulanti sibi: Quid me mihi laudas? nunquid mihi vendere me vis? Alia stultitia eius est, quòd ipse homini adulatur, vt gratiam eius acquirat, quam tamen melius inueniret, si veritatẽ ei diceret. vnde Prouerb. 28. Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum magis, quàm ille qui per linguæ blandimenta decipit. Et eiusdẽ 24. Labia deosculabitur, qui recta respondet. & ibidem: Qui arguunt, laudabuntur, & super eos veniet benedictio. Hoc est illud quod præcipuè deest diuitibus & potentibus, videlicet qui verum eis dicat. Vnde Seneca: Monstrabo tibi quid omnia possidentibus desit: scilicet qui verum dicat, & hominem inter mentientes stupentem & pro rectis blanda audientem ad verum perducat. Idem: Dic illis, non quod velint audire, sed quod velint semper audisse.

De quatuor remedijs contra peccatum adulationis.

SEquitur de remedijs contra peccatum istud. Et possunt esse quatuor contra istud vitium. ¶ Primum est, vt quando ventus adulationis flat,

homo ad terrã descẽdat, vt quod infimum est & infirmũ ipse in se consideret, & dicat: Quoniã tu illuminas lucernã meã, Domine Deus meus, illumina tenebras meas. ¶ Aliud remedium est, memoria mortis. quod remediũ figuratũ est Exodi 10. vbi legitur, quòd orauit Moyses Dominum, qui flare fecit ventum ab occidente vehementissimũ, & arreptã locustã proiecit in mare rubrũ. In locustis adulatores intelligũtur, quos ventus veniẽs ab occidẽte proijcit in mare, dum memoria mortis eos fugat: quia vanas hominũ laudes contemnit, qui de morte cogitat quando veritas apertè patebit. ¶ Tertiũ remedium est, vt homo subtiliter discernat adulatorẽ esse eũ q sibi loquitur. Verecũdabitur enim cũ cognoscet se puerilem reputari ab eo qui sibi lac adulationis propinat. vnde Socrates cuidam sibi adulanti dixit: Nihil proficis adulator, cum te intelligam. ¶ Quartum remedium est, quòd homo tristem faciem adulantibus ostendat. Tristis enim facies eos fugat, sicut hilaris facies eos multiplicat. Vnde Prouerb. 25. Princeps qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet impios. Renuere verò lac adulationis, multum est acceptum patri cœlesti. Quod figuratum est Genes. 21. vbi legitur Abraham fecisse grande conuiuium in die ablactationis Isaac.

De peccato maledictionis, & de his quę faciũt ad detestationem eius. CAP. VIII.

SEQVITVR de peccato maledictionis. Maledictionem verò hic intelligo mali imprecationẽ. Contra quod peccatum, ¶ Primo possunt valere verba sacræ scripturæ, quæ illud dissuadent. Vt

Vt est illud ad Roma. 22. Benedicite, & nolite maledicere. Et illud 2. Petri 3. Non reddētes malum pro malo, vel maledictum pro maledicto. ¶ Secundo valere possunt ad hoc exempla. Sicut est illud quod legitur de Domino Iesu Christo 1. Pet. 2. Qui cum malediceretur non maledicebat. Et illud Apostoli 1. ad Corint. 4. Maledicimur, & benedicimus. ¶ Tertio potest valere cōtra hoc peccatū, si ostēdat multiplex malū quod sequitur ex eo. Primum malum est amissio regni æterni. Vnde 1. ad Cor. 6. Neq; maledici, neq; rapaces regnum Dei possidebunt. Aliud malum est, quòd maledictio quam aliquis facit, super caput maledicentis reuertitur. Vnde Prouerb. 26. Sicut auis ad alta transuolans, & passer quolibet vadēs: sic maledictum frustra prolatum in quempiam superueniet. Ideo autem dicitur, frustra prolatum: quia est maledictum iuxta diuinam iustitiā prolatū: vt est illud Act. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem. Et tale maledictum venit super illum cui maledicitur. Maledictum verò sine causa prolatum venit super eum qui maledicit. vnde Ecclesiast. 27. Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet. & Gene. 27. Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus. Et in Psalm. Maledicent illi, & tu benedices. & Matthæi quinto: Beati estis, cum maledixerint vobis homines &c. ¶ Quarto potest valere ad detestationem huius peccati, si ostendatur peruersitas eorum, qui male agentibus maledicunt. Cum enim illi qui male agunt infirmi sint, compatiendum esset eis, & pro eis orandum. Non esset malum imprecandum eis, cum plus malum habeant quàm expediat. ¶ Quinto potest valere contra peccatum hoc, quòd maledicere adeò est illicitum, quòd non est licitum male-

Digitized by Google

dicere diabolo. vnde Ecclesiast. 21. Dum maledicit impius diabolum: maledicit ipse animā suam: & dupliciter intelligi potest. Vno modo sic. Cum impius maledicit diabolum: id est, cum dicit eum maledictum & condemnatum, ipse maledicit animam suam: id est, damnatam & maledictam ostendit, cum maledictum imitetur. vnde ad Roman. 2. Inexcusabilis es ô homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alium, teipsum condemnas. Alio modo sic intelligitur, Cum impius maledicit diabolo: id est, malum optat diabolo, ipse maledicit animā suā: id est, maledicto culpæ & pœnę subijcit. Cum enim diabolus sit creatura Dei, peccatum est malum optare ei. Vnde in Canonica Iudæ, vbi legitur, quod cū Michael archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus inferre iudicium blasphemiæ, sed dixit: Imperet tibi Dominus. dicit gl. vbicunq; vel quandocunque hæc altercatio angeli facta fuit cum diabolo sibi aduersanti, blasphemiam dicere noluit, sed modesto eum sermone coercuit: quanto magis hominibus omnis blasphemia est cauenda? Item glos. Diabolus in substantia est bonus, sed in voluntate est malus. Et ideo ab angelo non blasphematur, quia aliquid proferre aduersus bonam naturam, blasphemiam reputat archangelus. Simile habetur Zachariæ 3, vbi sic legitur: Ostendit mihi Dominus Iesum sacerdotem magnum stantem coram angelo Domini, & satan stabat à dextris eius vt aduersaretur ei. Et dixit Dominus ad satā: Increpet in te Dominus satan: & increpet in te Dominus, qui elegit Ierusalem. Præcipuè verò cauendum est parentibus à maledictione filiorum: quoniam illæ maledictiones magis nociuæ solent esse. Ecclesiastici 3. Benedictio patris firmat

Digitized by Google

mat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. Valde impium est, quòd mater optat malum filio, quod non licet ei diabolo optare.

De peccato conuicij, & de his quæ cohibent homines ab hoc peccato.

CAPVT IX.

SEQVITVR de peccato cōuicij, à quo peccato, ¶ Primo deberet cohibere hoc, quòd conuicium multum vulnerat cor eius, cui dicitur. Ecclesiast 28. Flagelli plaga liuorem facit: plaga autem linguæ comminuet ossa. Hieronymus: Sicut homo cauet ne percutiat aliquem cum baculo: sic cauere debet ne percutiat eum conuicio. ¶ Secūdo deberet cohibere homines à conuicio hoc, quòd conuicium charitatem seu amicitiam destruit, quæ est via excellentior. Vnde Ecclesiast. 22. Mittens lapidem in volatilia, deijciet illa: sic & qui conuiciatur amico, dissoluit amicitiā. ¶ Tertio deberet cohibere à vitio hoc, quòd non de facili fit concordatio post conuicium dictum. Vnde Ecclesia. 22. Ad amicum etsi produxeris gladiū, non desperes. Est enim regressus ad amicum. Si aperuit os triste, non timeas: est enim concordatio: excepto conuicio, & improperio & superbia & mysterij reuelatione, & plaga dolosa. ¶ Quarto deberet homines cohibere à peccato conuicij, quòd homo assuetus huic peccato vix corrigitur. Vnde Ecclesiast. 23. Homo assuetus verbis improperij, in omnibus diebus suis non erudietur. ¶ Quinto deberet cohibere homines à conuicio hoc, quòd illi qui conuicia dicunt frequenter conuicia audiunt. Vnde Sapiens: Qui pergit

Digitized by Google

dicere quæ vult, audiet quæ non vult. Prouerbior. decimotertio: Impius confundit & confundetur. Prouerb. 26. Qui voluit lapidem, reuertetur ad eum. ¶ Sexto deberet cohibere homines à conuicio hoc, quòd conuicium dignum facit hominem morte æterna. vnde Matthæi quinto: Qui dixerit fratri suo, fatue: reus erit gehennæ ignis. ¶ Septimo deberet cohibere homines à conuicio hoc, quia dicere conuicium libenter homini, signum est impietatis & magnæ peruersitatis. vnde Prouerbior. 10. Labia iusti considerant placita, & os impiorũ peruersa. Cũ ex abũdantia cordis os loquatur. Matth. 12. Vitiosum est cor vnde frequenter exit conuicium: & in veritate rusticus est, qui rusticitatem libenter dicit. Quòd valde peruersus sit qui conuiciũ dicit, ex hoc potest patere: quia aut cõuiciũ quod ipse dicit est malũ pœnæ, aut malũ culpæ. Si malũ pœnæ est, cum malum pœnæ à Deo sit, ipse dicendo opprobriũ homini, exprobrat creatori eius. Prouerbiorum 17. Qui despicit pauperem, exprobrat factori eius. Si verò est malum culpæ, diabolicum est gaudere de hoc quòd aliquis illud cõmiserit. Leuit. 19. Si habitauerit aduena in terra vestra, & moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei, sed sit inter vos quasi indigena. Aduena est homo, qui magnus peccator fuit, cui peccatum suum exprobrandum non est. Vnde Eccl. 8. Ne despicias hominem auertentem se à peccato, neq; improperes ei: memento quoniam omnes in corruptione sumus. Specialiter autẽ cauẽdum est ne cõuiciũ correctioni admisceat, sicut faciũt quidã q sub specie correctionis cõuiciãtur hominibus. vnde Eccl. 19. Est correctio mẽdax in ore cõtumeliosi. Verè mẽdax est talis correctio. Mẽtitur enim talẽ correctionẽ, cũ potius sit cõuiciatio.

tio. Tullius in tractatu de Amicitia: Monere & moneri est officium veræ amicitiæ, ita tamen quòd adulatione careat admonitio, & contumelia obiurgatio. & Prouerbiorum 12. Qui suauis est, viuit in moderationibus, in suis admonitionibus relinquit contumeliam. Homo mansuetus moderatè corripit, & sic vitam animæ suæ seruat: homo iracundus immoderatè corripiendo ipsam perdit vitã. Cauendũ est ab immoderata & immansueta correptione. Nisi enim homo caueat sibi, ipse ignem incendit quem debuit extinguere, & occidit quem debuit sanare, & tenetur de damno quod verbum incautè ab eo prolatum fecerit. Ad primum pertinet illud Eccles. 8. Non incendas carbones peccatorum arguens eos. Ad secundum pertinet illud Prouerbior. 15. Lingua placabilis lignũ vitæ: quæ autẽ immoderata est, conteret spiritum. Lingua mansueta lignum seu arbor vitæ est. Occasio enim vitæ spiritualis est illis quos corripit: sed lingua immoderata cõteret spiritũ tam corripientis, q̃ eius qui corripitur. Ad tertiũ pertinet illud Exod. 22. Si egressus ignis inuenerit spicas, & cõprehẽderit aceruos frugũ, siue stãtes segetes in agris, reddet dãnũ qui ignẽ succẽderit. quod de igne iræ potest intelligi, cuius damnum tenetur reddere, qui verbo incauto illud succenderit.

De peccato contentionis, & de eius prohibitione. CAPVT X.

SEQVITVR de peccato cõtentionis. A quo peccato, Primò deberet cohibere homines, quia peccatũ hoc diabolicum est. Vnde Aug. Nihil est simili⁹ actibus dæmonũ, quàm litigare. vnde fer

Digitized by Google

nos diaboli non Dei se ostendunt, qui litigant. 2. ad Tim. 2. Seruũ Domini nõ oportet litigare, sed mãsuetũ esse ad omnes. Itẽ Apostolus 1. Cor. 11. Si quis vult contentiosus esse, nos talem consuetudinem nõ habemus. ¶ Secundo deberet homines cohibere à contentione hoc, quod separare se à contentione nobile est. vnde Prouerb. 20. Honor est homini, qui separat se à contentione. Contendere autem ignominiosum est. Seneca: Muliebre est litigare. ¶ Tertio deberet cohibere homines à contentione hoc, quòd litigare signũ est stultitiæ seu superbiæ, & peruersitatis, & malitiæ. Ad primum pertinet illud Prouerb. 18. Labia stulti miscent se rixis. & illud 20. Omnes autem stulti miscẽtur cõtumelijs. In verbo miscẽdi quia cõmistio est inseparabilis vnio, intelligit ꝙ stulti à cõtẽtione separari nõ possunt. Ad secũdũ pertinet illud Prouerb. 16. Homo peruersus suscitat lites. & 26. Sicut qui apprehendit auribus canẽ, sic pertrãsit impatiẽs, & commiscetur rixæ alterius. Ad tertium pertinet illud Prouerb. 17. Semper iurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum. Hoc erit in morte, quãdo angelus malus ad eũ venerit vt eũ deferat in infernũ. Vel angelus malus potest intelligi aliquis malus homo ad eũ missus: vt dicitur vulgariter: iste est malus, sed quãdoq; inueniet parẽ suũ. ¶ Quarto deberet cohibere homines à contẽtione hoc, quòd multa mala inde proueniũt. Vnde Eccl. 22. Ante ignem camini vapor & fumus ignis inaltatur: sic & ante sanguinẽ maledicta, & cõtumeliæ, & minæ. Et eiusdẽ 11. A scintilla vna augetur ignis. Et 28. Certamen festinatum incendit ignem: lis festinans effundit sanguinem. ¶ Quinto deberet cohibere homines à cõtentione hoc, quòd abstinere à lite magni meriti est.

vnde

vnde legitur in Vitispatrum, quòd orante Machario vox insonuit ad eum, dicens: Nondum ad mensuram duarum mulierum peruenisti, quæ habitant in proxima ciuitate. Cumq; Macharius intrans ciuitatem quæsiuisset conuersationē earum ab ipsis, dixerunt quòd erant vxores duorū fratrum, & per XV. annos simul fuerant, & nunquam aliqua earum aliā dicto vel facto cōtristauerat, & statuerant in corde suo, vt vsq; ad mortem verbum inter se seculare non loquerētur: & libenter intrassent religionem, si viri earum permisissent. Vnū eorū, in quibus consistebat meritum harū mulierū erat hoc, quòd litem non habuerant adinuicem. Animus verè innocens nescit litigare. Vnde legitur in Vitispatrū, ꝙ duo senes erant in vna cella, qui nūquā habuerāt litem inter se. Dixit ergo vnus, Faciamus litem inter nos, & ponamus laterem in medio, & vterq; dicat quòd suus sit, quia nescimus quid sit contentio. Cum positus fuisset later, iam vnus diceret, Meus est. Alter respondit, Ego spero ꝙ meus est. Cum autem primus diceret, Non est tuus, sed meus. Alter respondit, Si tuus est, tolle eum. Et sic non inuenerunt materiam litigandi.

Quòd maximè cum quinq; personis cauenda sit contentio.

ET licet vniuersaliter declinanda sit contētio, præcipue tamē cum quinq; personis, scilicet cū homine potente. vnde Ecclesiast. 8. Non litiges cum homine potente, ne fortè incidas in manus illius. Et cum homine locuplete. Ibidem: Nō contendas cum homine locuplete, ne fortè contra te constituat litem tibi. Multos enim perdidit aurum & argentū. Et cum homine linguato. vnde Ecclesiast. 7. Nō litiges cū homine linguato, neq; struas in igne illius ligna. Et cum homine

Digitized by Google

iracundo. vnde in eodem: Cum iracundo non facias rixã. Item cũ propria vxore. Ex quo enim aliquis litẽ habere cœperit cũ vxore, nũquã habebit quietẽ. Prou. 19. Tecta iugiter perstillãtia, litigiosa mulier. Qui in domo perstillanti est, quando vult declinare vnũ stillicidium in vno loco, inuenit illud in alio, & ita non inuenit ibi quietẽ. Sic vir & vxor quietem non inueniunt, ex quo cœperint litigiosi esse, & valde male est eis, quantascunq; delicias habeant. vnde Prou. 17. Melior est buccella sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio. & licet de nulla re litigandum sit, præcipue tamen non est litigandũ de re, quæ hominem non molestat. Vnde Ecclesiast. 11. De illa re quæ te non molestat, ne certaueris.

De peccato derisionis. CAP. XI.

DE derisione quam mali faciũt bonis, breuiter pertransimus, cum de ea dictum sit in tractatu de ornatu, in cap. de verecundia. Hoc solum addentes quod legitur Neemias dixisse 2. Esdrę 4. cùm Tobias Ammonites irrideret Iudæos ædificantes, dicens: Si ascenderit vulpes, transiliet murũ eorum lapideum: audi, inquit, Deus noster, quia facti sumus despectui: conuerte opprobrium super caput eorũ. & paulò post subditur: Ne operias iniquitatem eorum coram facie tua, & peccata eorum non deleantur: quia irriserunt ædificantes.

De peccato praui consilij, & de his quæ deberent cohibere homines ab hoc peccato. CAPVT XII.

Digitized by Google

EQVITVR de peccato praui consilij. A quo peccato deberet cohibere homines, Primò quia prauus consiliarius proditor est. Decipit enim eum qui in eo confidit: scilicet eum qui ab eo consilium petit: quod non est paruum peccatũ. vnde Prou. 26. Sicut noxius est qui mittit lãceas & sagittas in mortẽ: ita vir qui fraudulẽter nocet amico suo. ¶ Secundo deberet cohibere homines ab hoc peccato, quia praui consiliarij quasi omnia mala faciunt: sic tamen vt nihil mali fecisse videantur. Ipsi dant palmas in faciem Christi & in membris eius, dicentes: Prophetiza nobis Christe: quis est qui te percussit. vt legitur factum fuisse Matthæi 26. cum Dominus captus teneretur: quasi Dominus ignorare possit astutias eorum, cum scriptum sit Iob 12. Ipse nouit decipientem, & eum qui decipitur. ¶ Tertio deberet cohibere homines ab hoc peccato, quòd consiliarius prauus illud consilium, quod ipse vult dare contra aliquos, primo dat contra seipsum. Istud enim habet iustitiæ omnis iniustitia, quia quicunque vult nocere alij, primo noceat sibi. Omnis laqueus deceptionis primò capit eum qui tetendit. Omnis gladius persecutionis spiritualiter primo trãsuerberat eum qui eo vtitur. Vnde Ecclesiast. 27. Qui fodit foueã, incidet in eam: & qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueũ alij ponit, peribit in illo. Facienti consiliũ nequissimũ sup illũ deuoluet, & nõ agnoscet vnde hoc veniat illi. Vnde Prou. 26. Qui fodit foueã, incidet in eã: qui voluit lapidẽ, reuertetur ad eũ. Et Psal. Lacũ aperuit & effodit &c. Hoc est figuratũ 1. Re. 17. in hoc quia Goliath proprio gladio decapitatus est. Et Esther 7. in hoc quia Amã suspẽsus

est

est in patibulo quod parauerat Mardochæo. Praui cõsiliarij de rapinis & exactionibus quas fieri faciunt, habent peccatum, & ad restitutionem tenentur, cùm alij habeant lucrum. Consilio eorum bene acquiescitur in malis faciendis, in bonis verò minimé. Quãdoq; modico tempore plus mali faciunt, quàm toto tẽpore vitæ suæ possint emendare, vnde nullum peccatum est quod magis impediat homines à salute, quàm istud. ¶ Quarto deberet cohibere homines ab hoc peccato, quòd peccatũ istud multum nociuum est ecclesiæ Dei. Vnus enim malus cõsiliarius destruit quandoq; totam vnam patriã. Ad magnã malitiam praui consiliarij, referri potest illud Eccles. 31. Nequius oculo quid creatum est? Consiliarius enim alicuius oculus dicitur. vnde Matth. 5. Si oculus tuus scandalizat te, &c. Si consiliarius alicuius principis malus est, negotia eius malè disponentur. Vnde Matth. 6. Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. ¶ Quinto deberet cohibere homines ab hoc peccato, quòd quandoq; illi qui astuti sunt ad dandum consilia nociua alijs, in consulendo sibijpsis iusto Dei consilio fatui inueniuntur. vnde Iob 12. legitur quòd Deus adducit consiliarios in stultum finem. Legitur etiam Iob 5. de Domino: Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium prauorum dissipat. Sic enim cauendum est homini, ne prauo cõsilio acquiescat. vnde Ecclesiast. 6. Multi pacifici sint tibi, sed cõsiliarius vnus de mille. & Eccl. 37. A cõsiliario malo serua animã tuam: prius scito quæ sit illius necessitas, & quid ipse cogitabit, ne fortè mittat sudem in terram, & dicat tibi, Bona est via tua.

A quibus personis consilium sumendum est.

Cas

CAuendũ etiam est homini ne consilium quærat à iuuenibus. Hac enim de causa Roboam partem regni amisit: quia acquieuit consilio iuuenum, relicto consilio senum: vt legitur 3. Reg. 12. Item cauendum est homini, ne amatores huius mundi consulat de salute animæ suæ. vnde Ecclesiast. 37. Noli consiliari cum socero tuo. Socer est mundus iste, qui quodammodo est pater carnis, quæ vxor spiritus est, cùm quo consilium habendum non est de salute animæ. Quod figuratum est Genes. 31. in hoc quòd Iacob recessit à Laban, ipso nesciente. Bern. Angelus magni cõsilij vocat te, & alienum consilium præstolare. Idem: Amicos cõsulat, qui non legit quòd inimici hominis domestici eius. Esa. 19. Sapientes consiliarij Pharaonis dederunt consilium insipiens. Cauendum ẻst etiam homini ne consilium cum stulto habeat. Vnde Ecclesiast. 8. Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere, nisi quæ placent eis.

De seminantibus discordias, & de his quæ cohibent ab hoc peccato.

CAPVT XIII.

PECCATO eorum, qui seminant discordias, primò deberet homines cohibere hoc, quòd illud peccatum adeò est exosum Deo. Vnde Prouerb. 6. Sex sunt quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius. Oculos sublimes, &c. Et numerat Salomon septimo loco, eum qui seminat inter fratres discordias: tanquam magis exosum Deo, quàm alios peccatores. Nec mirum, si Deus odiat eos qui seminant discordias in ecclesia. Magis enim videntur nocere

Digitized by Google

cere ei qui hoc faciunt, quàm qui propriũ corpus eius crucifixerit. Plus enim dilexit Christus corpus ecclesiæ, quàm corpus propriũ, cùm pro corpore ecclesiæ corpus propriũ morti exposuerit. vnde qui fodiũt corpus ecclesiæ, vnitatẽ eius diuidẽdo, magis vidẽtur nocere ei, quàm qui corpus eius proprium foderunt, continuitatem in eo diuidendo. Ad ostendendum quòd nullo modo volebat scindi corpus ecclesiæ per discordias, voluit ipse tunicam inconsutilem indiuisam manere. Ioan. 19. ¶Secundo deberet cohibere homines ab hoc peccato hoc, quòd nihil magis nociuum est corpori humano, quàm diuisio continuitatis: nec magis nociuũ est ecclesiæ Dei, quàm diuisio vnitatis. Ex vno verbo quod dicit ille qui discordiã seminat, quãdoq; nascitur discordia tanta, ex qua destruitur patria vna. Vnde magnæ malitiæ est seminare semen tale, cum ex vno gradu illius, talis messis surgat.

¶Tertio deberet cohibere homines ab hoc peccato hoc, quòd opus illud diabolicum est, & contrarium operi Christi. vnde de diabolo scriptum est Io. 10. quòd dispergit oues. Christus verò de se dicit Matt. 12. Qui non colligit mecum, dispergit. Ad Christum & ad seruos eius pertinet vnire & pacificare. Matth. 5. Beati pacifici, quoniã filij Dei vocabuntur. Hac de causa filius Dei venit in mundum, vt pacem reformaret in mundo. Ad diabolum verò pertinet dispergere.

De peccato bilinguium, & de his quæ deberent hominem cohibere ab hoc peccato.

CAPVT XIIII.

SEQVITVR de peccato bilinguiũ. Bilingues autem dicuntur, qui mala loquuntur de hominibus in absentia, & bona in præsentia

Digitized by Google

tiae: vel qui praetendunt quod bona intentione dicant, vel causa ioci illud quod proferūt, cùm malam habeant intentionē. ¶ A quo peccato primò deberet homines cohibere hoc, quòd multum displicet Deo. Vnde Prouerbior. 8. dicit sapientia increata, quae est filius Dei: Arrogantiam, & superbiam, & vitam prauam, & os bilingue detestor. Nec mirum si Deus detestatur os bilingue, cùm monstrum sit. Nullum animal bilingue inuenitur, excepto serpente, qui bilinguis est, iuxta vulgi opinionem, quia propter velocē motū linguae sic apparet. ¶ Secundo deberet cohibere homines à peccato hoc, quòd valde nociuum est proximo. Vnde Prouerbior. 18. Verba bilinguis quasi simplicia, & ipsa perueniūt vsq; ad interiora ventris: id est, ad interiora mentis. Dicuntur autem verba bilinguis quasi simplicia, quia sub praetextu ioci vel bonae intentionis ea dicit: tamen cor audientis multum laedunt. vnde de ipsis potest intelligi illud Psalm. Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. ¶ Tertio deberet cohibere homines à peccato hoc, quòd multum nocet proprio subiecto. ¶ Primo quia ponit illud in magno periculo: si enim est in magno periculo qui vnicam linguam habet, in quanto periculo est ille, qui bilinguis est: vix sufficit aliquis vnicam linguam regere. ¶ Secundo nocet: quia ponit hominem in opprobrio & fama mala. vnde Ecclesiast. 5. Denotatio pessima super bilinguem. Denotatio est digiti ostensio confusione plena. Item Ecclesiastici 6. Improperium & contumeliam malus haereditabit, & omnis peccator inuidus & bilinguis. ¶ Tertio nocet, quia hominem reddit maledictum. Vnde Ecclesiastici 28. Susurro & bilinguis maledictus. Multos enim turbauit pacem

Digitized by Google

cem habentes. Bilingues sunt pseudoapostoli varijs linguis loquentes. A peccato verò isto præcipuè cauendũ est illis qui legem Dei habent alios docere. vnde 1. Timot. 3. Diacones similiter pudicos, non bilingues, non multo, &c.

De peccato amantium rumores.

CAPVT XV.

B hoc peccato præcipuè cauendum est claustralibus. vnde Bernard. rumorẽ in claustro enumerat inter XII. abusiones claustri. Duodecim vero abusiones claustri hæ sunt, Prælatus negligens, discipulus inobediẽs, iuuenis otiosus, senex obstinatus, monachus curialis, religiosus causidicus, pannus pretiosus, cibus exquisitus, rumor in claustro, lis in capitulo, dissolutio in choro, irreuerentia circa altare.

De peccato iactãtiæ, & de his quæ valent contra illud.

CAPVT XVI.

ECCATVM Iactantiæ dissuadetur Prouer. 27. vbi legitur: Laudet te alienus, & non os tuũ. Possunt autem valere cõtra peccatum istud, Primo exempla: vt est illud quod legitur Daniel. 4. de Nabuchodonosor, quòd verba iactantiæ proferebat in fine, dicens: Hæc est Babylon ciuitas magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei. Et cum adhuc sermo esset in ore regis, vox de cœlo ruit; Tibi dicitur Nabuchodonosor rex, Regnum tuum transit à te. Legitur etiam in Vitispatrum, de quodam eremita, qui

qui pollens omnibus animi virtutibus cœpit iactare se, & diabolus in specie mulieris venit ad speluncam eius, dicens quòd à bestijs nocte esset deuoranda, nisi susciperetur eius hospitio: quæ suscepta diuersis blandimentis induxit eum ad hoc quòd membra eius singulatim tangeret: & cum inclinaret se vt eam fœdè amplecteretur, ipsa euanuit, deridens eum: & multitudo dæmonum clamauit: O monache, qui te vsque ad stellas extollebas, quomodo demersus es in inferni? Disce, Qui se exaltat, humiliabitur. Tunc ille desperans & fugiens præ confusione à conspectu omnium religiosorum, reuersus est ad seculũ tradens se omni impudicitiæ, ne quis eum salubribus monitis de præcipitio reuocaret. Item in regione Thebaide manẽte quodam eremita Apollonio vitæ probatissimæ, dixit ei vox de cœlo, Apolloni, per te perdam sapientiam sapientum, & etiã in Aegypto omnem culturam dæmonum subrues. At ille ait: Aufer à me iactantiam, ne fortè elatus super fratres meos cadam ab omnibus bonis. & dixit vox: Mitte manus tuas ad ceruices tuas: & quod comprehenderis, constringe, & sub arena subrue, & continuò apposita manu ad ceruices apprehendit paruum Aethiopem clamantem & dicẽtem: Ego sum superbiæ dæmon. Et iterum vox ait: Perge nunc quocunq; volueris in Deo securus. ¶ Secundo potest valere contra peccatum iactantiæ, si manifestetur stultitia eius qui hoc vitio laborat. Notãdum ergo quòd ille qui iactat se ore proprio, seipsum quandoq; occidit. vnde Prouerbior. 18. Os stulti contritio illius. Filios autem suos ore proprio comedit, dum bona opera se iactando de illis amittit. Ipse etiam Dei gratiam effundit. vnde Eccl. 20. Gratiæ fatuorum effundentur. Ipse laudẽ, quam

Digitized by Google

amat, in loco ponit vbi sordeat: scilicet in ore proprio. omnis enim laus in ore proprio sordescit. Ipse etiam testimonium fert de seipso. Ioannis 8. Tu de teipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum. Hoc de Christo non habet locum, cùm se solus cognoscat, & ipsi soli credendum est, iuxta verbum Hilarij: Soli Deo de se credendum est, qui se solus nouit. Sed in alijs verum est quod dicitur 2. Corinth. 10. Non qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Ille qui iactat se, est idolum seipsum colens, & de seipso cantans. Ipse similis est gallinę, quæ postquã fecit ouum, non cessat clamare donec perpēditur quòd ouum fecit: & sic ouum amittit. Sic ille qui iactat se, tacere non potest, donec bonum opus quod fecit amiserit. ¶ Tertio potest valere contra hoc peccatum, si ostendãtur mala quæ ex eo sequũtur. Notandum ergo quòd ex hoc peccato sequũtur iurgia. Vnde Prou. 28. Qui se iactat & dilatat, iurgia concitat. Sequitur etiã inde odium. vnde Sapiens: Vitiosa iactatio est, affertq; audientibus non tantũmodo fastidium, sed plerunq; odium. Hoc tamen sciendum est, quòd licet viris bonis opera sua bona quandoque *dicere* ad Dei gloriam. Vnde 2. ad Corinthios 11. dicit Paulus: Aestimo enim me nihil minus fecisse à magnis apostolis. Licet etiam ea dicere ad reuelationem spei. Vnde Esa. 38. dicit Ezechias: Memento quæso Domine quomodo ambulauerim coram te in veritate.

De secretorum reuelatione. CAP. XVII.

A SECRETORVM reuelatione, debent hominẽ cohibere, tria. ¶ Primum est, hoc quod legitur Eccles. 27. Qui denudat arcan

Digitized by Google

arcana amici, perdit fidem. ¶ Secundum est quod legitur Ecclesiast. 22. Est concordatio ad amicum, excepto conuicio & improperio, & superbia, & mysterij reuelatione, & plaga dolosa. vnde reuelatio secreti est vnum eorum, de quibus vix fit concordatio. ¶ Tertium est hoc, quòd si aliquis infamatus fuerit illa reuelatione, vix potest ei restitui damnum quod suscepit. Vnde Prouer. 28. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio citò, ne postea emẽdare non possis cum dehonestaueris amicum tuum.

De peccato indiscretæ comminationis.

CAPVT XVIII.

PECCATVM indiscretæ cõminationis fugere debemus, Primo exemplo Christi, de quo legitur 1. Petr. 2. Qui cum pateretur, non comminabatur. Secundo debet cohibere ab eo vt demus locum timori Dei. Vnde Ecclesiastici 19. Corripe amicum antequã commineris, & da locum timori Altissimi. Altissimi timori dat locum, qui potius vult quòd homines dimittant peccare timore Dei, quàm timore humano. ¶ Tertio, quia comminationes multùm offendunt hominem, & multa mala inde sequuntur. Ecclesiast. 22. Ante sanguinem maledicta, & contumeliæ, & minæ. ¶ Quarto cauendum est à comminationibus, ne stultiores nos ostendamus quàm simus. Homo qui comminari consueuit, ostendit se stultiorem quàm sit, quia multa comminatur quæ nunquam facturus sit. Vnde Prouerb. 14. Qui impatiens est, exaltat stultitiam suam.

Digitized by Google

De peccato indiscretæ promissionis.

CAPVT XIX.

INDISCRETAE promissionis peccatũ fugere debent homines, propter tria mala quæ inde sequũtur. ¶ Primum est, remorsio propriæ conscientiæ. Vnde Prouer. 12. Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiæ. Hoc fit quãdo nõ soluit quod promisit. Secundũ malũ est, quòd inimicitias eius incurrit cui promisit, & nõ soluit. vnde Eccl. 20. Est qui præ confusione promittit amico, & lucratus est eũ inimicum gratis. ¶ Tertiũ malũ est, quod tenetur soluere quod promisit. Vnde Eccl. 8. Ne spõdeas supra virtutẽ tuã: quod si spoponderis, quasi restituẽs cogita. Specialiter autẽ cauere debemus à voto indiscreto, ne scilicet voueamus quod implere nolumus. In quo multũ peccãt aliqui claustrales, qui vouent ea quæ sciunt se non impleturos: in quo etiam aliqui multũ peccãt, qui suscipiẽdo sacros ordines continentiã promittũt, quam tamen non proponunt seruare. quod valde periculosum est. Vnde Prou. 20. Ruina est homini deuotare sanctos. id est, de voto suo honorare sanctos, & post votũ retractare. & Eccl. 5. Melius est nõ vouere, quàm post votũ promissa nõ reddere. Itẽ in eodẽ: Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere. Displicet enim infidelis & stulta promissio.

De verbo otioso, & de his quæ deberent hominem ab his cohibere. CAP. XX.

NOTANDVM quòd verbũ otiosum secundum Hieronym. est quod sine vtilitate loquentis dicitur, aut audientis. Verba vero scurrilia & turpia non sunt computanda

Digitized by Google

da inter otiosa. Vnde Hieron. Qui scurrilitatem replicat, & cachinnis ora dissoluit, vel aliquid profert turpitudinis, non otiosi sermonis, sed criminosi reus tenetur. ¶ Multa vero sunt quæ deberent hominem cohibere à verbis otiosis. ¶ Primum est hoc, quòd cum vir iustus cœlum sit, os eius porta cœli est. Et ideo aperiendum non est absq; magna causa. Legimus enim cœlum ad literam multoties apertum fuisse: sed nunquam legitur quin aliquod mirum subsecutum sit. Legitur in Psal. Et ianuas cœli aperuit. & subditur: Et pluit illis manna ad manducandum. Legitur etiam Luc. 3. quòd Iesu baptizato & orante, apertum est cœlum. Et subditur quòd descendit Spiritus sanctus. Vox etiam patris audita est. Item cum beatus Stephanus lapidaretur, aperti sunt cœli, & vidit Iesum stantem à dextris Dei & gloriam ipsius. & sic quando porta cœli spiritualis aperitur, scilicet os viri iusti, debet inde exire manna, vel verbum dulcis consolationis, vel verbum quo Spiritus sanctus datur, vel verbum quo Spiritus sanctus vel ipsius gratiâ hominibus ostendatur. Sed de quibusdam cum expectatur vt exeat mãna, exit potius rana, aliquid scilicet garrulitatis. ¶ Secundo deberet homines cohibere ab otiosis verbis hoc, quòd lingua calamus est Spiritus sancti. vnde Psal. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. Solent offendi scriptores quando calamo eorum aliquid inutile scriptitatur, & illum proijciunt: sic Spiritus sanctus quandoq; linguam illam repellit quę verbis otiosis se exponit. ¶ Tertio deberet cohibere homines à verbis otiosis hoc, quòd loquela naturaliter in solis rationem habentibus inuenitur. vnde per se data est loquela rationi, & ideo sine ratione fieri non debet. ¶ Quarto deberet

Digitized by Google

cohibere homines à verbo otioso hoc, q̄ omnia verba ad examē Dei venient. vnde Matt.12. De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddēt in die iudicij rationem. & Eccl. vlt. Cūcta quæ fiunt adducet Deus in iudiciū pro omni errato, &c. & dicit gl. quod etiā de verbo ignorāter prolato hoc intelligit. Vnde debemus verba nostra hic examinare, vt per examen illud possint transire. ¶ Quinto deberet cohibere homines à verbo otioso hoc, quòd homo est velut castrum obsessum vndiq; vnde Psal. Inimici mei animam meā circundederunt, &c. Os vero hominis porta est, per quam sæpe hoc castrum captum est: ideo porta ista diligēter est custodienda, & nō ad verba inutilia aperienda. ¶ Sexto deberet cohibere homines à verbo otioso hoc, quòd thesaurus magnus est in homine. vnde Apostolus 2. ad Cor. 4. Thesaurum habemus in vasis fictilibus. Ideo qui thesaurum suum non vult amittere, os suum clausum diligenter debet custodire. ¶ Septimo vtilitas magna quæ ex verbis potest prouenire. Verbo enim vno potest homo in oratione regnum æternum mereri. Item vno verbo potest dari occasio salutis pluribus animabus. Vnde ex magna corruptione prouenit hoc, quòd homo otiosa & inutilia loquitur libēter, ex quo potest adeò vtilia loqui. Hoc autē præcipuè reprehēsibile est in sacerdotibus. Vnde Bernar. Inter seculares nugæ sunt, in ore sacerdotis blasphemiæ. Interdū si incidant, ferendæ forsitan, referendæ nunquam. Consecrasti os tuum Euangelio: talibus iam aperire illicitum est, assuescere sacrilegum. Labia sacerdotum custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius, non nugas vel fabulas. Verbum scurrilitatis, quod faceti vrbaníve nomine colorant, non sufficit ab ore peregrinari, pro-

cul

Digitized by Google

cui ab ore est relegandum: foedè ad cachinnos moueris, foedius moues. Hieronymus: Beata lingua, quæ non nouit nisi de diuinis texere sermonem. Aliqui vero sunt qui non multum curant cauere à verbis otiosis, vel ab alijs venialibus peccatis, eo quòd talia peccata sibi parua videntur.

De quinq; timendis circa venialia peccata.

IDeo notandum quòd quinq; sunt, quæ debet homo timere circa venialia peccata. ¶ Primum est multitudo eorũ. Vnde Aug. Ista leuia contemnere noli. Si cõtemnis quando appendis, expauesce quando cõnumeras. ¶ Secũdum est hoc, quòd pro talibus ad iudiciũ Dei sumus trahẽdi. Vnde super illud Iob 31. Nónne vias meas ipse cõsiderat? dicit glos. Sic Deus vniuscuiusq; vias cõsiderat, sic gressus dinumerat, vt nec minutissimæ cogitationes ac tenuissima verba, quæ apud nos vsu viluerunt, eius iudicio indiscussa remaneant. Sed quæ ratio poterit reddi de verbis otiosis, cum ipsa sine ratione dicantur? Vnde Bernar. Si præterea verbũ otiosum est quod nullam rationabilem causam habeat, quam rationẽ reddere poterimus de eo quod est præter rationem? licet confabulari, aiunt, donec prætereat hora, quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam, miseratio conditoris indulserat. ¶ Tertio timendum est ne inter multa venialia aliquod mortale incidat homine ignorãte. vnde Osee 7. Alieni comederunt robur eius, & ipse nesciuit. ¶ Quarto timendum est, ne per venialia homo ita debilitetur, quòd in aliquod manifestũ mortale cadat. Ecclesia. 19. Qui modica spernit, paulatim decidet. Greg. Vitasti grandia, caue ne

Digitized by Google

obruaris arena. Idem : Si ista parua negligimus, insensibiliter seducti, audacter maiora perpetramus. Et si stupa & claui in nauibus sint minima: tamen defectus eorum occasio submersionis possit esse his, qui in nauibus sunt. Præsentia enim eorum occasio est euasionis. Legitur quòd Absalom occasione crinium interfectus sit. 2. Reg. 8. In crinibus parua peccata possunt intelligi, sicut & ibi. Capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Quæ parua peccata multis sunt occasio mortis. Legitur etiam Iudic. 16. quòd Samson abscissis crinibus debilis factus sit. In quo figuratum est, quòd aliquis debilitatur quando modica bona negligit facere. E contra Nazaræi nutriebant comam: vt legitur Numeri 6. ¶ Quinto timenda sunt venialia, quia profectò impediunt. quando enim aliquis Deo ingratus est, & non vult facere pro eo nisi id ad quod tenetur, Deus non ita abūdanter largitur gratiam ei vnde proficere possit. Præterea vnicus pilus cibum alicui reddit abominabilem, & modicum pulueris oculum multum obnubilat: sic venialia seruitium alicuius minus gratum videntur Deo reddere, & oculos cordis obnubilant.

De multiloquio, & de his quæ ab eo cohibet.

CAPVT XXI.

VLTILOQVIVM peccatū est, à quo Primo debet cohibere hoc, quòd signum est imbecillitatis. Hieron. Inter canes qui infirmior est, magis latrat. ¶ Secundo verò hoc, quòd multiloquium hominē odiosum reddit, pauciloquium vero amabilem. vnde quidam philosophus interrogatus quomodo quis homi-

nib

nibus posset placere, inquit: Si gesseris optima, & locutus fueris pauca. Et Ecclesiast. 9. Terribilis in ciuitate sua homo linguosus: & temerarius in verbo suo odibilis erit. ¶ Tertio hoc, quòd multiloquium impedit cõuersionem. vnde Iob 11. Nunquid vir verbosus iustificabitur? Leuitic. 15. Vir qui patitur fluxum seminis, immundus erit. ¶ Quarto verò hoc, quòd in multiloquio non deerit peccatum, vt legitur Prouer. 10. Et Ecclesiast. 20. Qui multis vtitur verbis, lædit animam suam. Et Ecclesiast. 5. In multis sermonibus inuenietur stultitia. ¶ Quinto hoc, quòd multiloquium signum est stultitiæ. Vnde Ecclesiast. 10. Stultus verba multiplicat. Et Prou. 29. Totum spiritum suum profert stultus. ¶ Sextum vero est hoc, quod dicitur in Psalm. Vir linguosus non dirigetur in terra. ¶ Septimum est hoc quod frequenter accidit, quòd vbi est multitudo verborum, ibi est indigentia operum. Sicut vbi multum est de paleis, ibi sæpe parum est de grano. Prouerb. 14. Vbi verba plurima, ibi frequenter egestas. & 19. Qui tantum verba sectatur, nihil habebit. ¶ Octauo magna vtilitas, quæ est in cauendo multiloquio. Vnde Eccles. 19. Qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. Prouerb. 12. De fructu oris sui replebitur vnusquisq; bonis. Legitur in Vitispatrum, quòd quidam portauit lapidem tribus annis in ore, vt vitaret multiloquium.

De Turpiloquio. CAP. XXII.

TVRPILOQVIVM, peccatum est, à quo dissuadet nos Apostolus ad Eph. 5. dicens: Fornicatio autem & omnis immunditia aut auaritia non nominetur in vobis, sicut decet sanctos: aut turpitudo, &c. Ab hoc pec-

Digitized by Google

cato multum debemus cauere: quia hoc peccatum est turpitudo in ore, vbi multum indecens est immunditia. Præterea turpiloquium proximum corrumpit. Vnde 1. ad Corint. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. & 2. ad Timoth. 2. Quorum sermo serpit vt cancer. Corrumpit etiam ipsum qui turpiter loquitur, vt tandem turpia opera non abhorreat. Seneca: Turpia ne dixeris: paulatim enim per verba pudor deijcitur, vt à verborum dicacitate abstineamus, & potissimùm à turpibus. Natura linguam in medio capite collocauit, quam dentium multitudo, & labia circunstant, ad insinuandum quòd tacendum est, vel iuste loquendum: secus est de auribus quas patulas reliquit, & ita de alijs sensibus. Insuper à multitudine actuali loquendi habitus emergit, qui virum ita propensum ad illa te loquendum reddit, quòd abstinere ægerrimè potest. Propterea habitus ne generetur, à principio obuiandum est: secundum quod dicit metrista: Principijs obsta, sero medicina paratur.

De scurrilitate, & his quæ valere possunt contra hoc peccatum.

CAPVT XXIII.

SCVRRILIVAS, quę à stultis curialitas dicitur, est iocularitas, sicut dicit glossa super epistolam ad Ephes. 5. Contra quod peccatum, Primo possunt valere verba sacræ scripturæ quæ illud dissuadent: vt est illud ad Ephesios 5. Fornicatio autem & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos: aut turpitudo, aut stultiloquiū, aut scurril

Digitized by Google

rilitas. Et 2. ad Thessal. 3. Audiuimus quosdam inter vos ambulare inquietè, nihil operantes, sed curiose agentes. His autem qui huiusmodi sunt denunciamus, & obsecramus in Domino Iesu Christo, vt cum silentio operantes panem suum manducent. ¶ Secundo potest valere contra hoc peccatum, si scurras diuersis generibus rerum comparemus. ¶ Notandum ergo quòd scurra est velut capra, vel simia, cum quibus ludit diabolus, & homines excitat ad risum. Capra animal foetidum est. Simia animal deforme. Sic tales valde foetidi sunt & valde deformes. Ipsi etiam sunt fures damnosissimi. ¶ Tempus enim, quo nihil est preciosius in vita ista, inter transitoria hominibus furantur. ¶ Ipsi consolatores sunt eorum, qui laborant in seruitio diaboli. Ipsi releuant falsis recreationibus labores eorum qui vadunt in infernũ, ne deficiãt in via. Ipsi faciunt etiam obdormire homines in peccatis, vt à diabolo deferantur in infernum, & non excitentur. ¶ Tertio potest valere contra hoc peccatum, si ponantur ea, quæ sacra scriptura dicit de risu huius temporis, ad quem verba scurrilia excitant.

De risu huius temporis.

NOtandum ergo quòd risus huius temporis error est. Vnde Ecclesiast. 2. Risum reputaui errorem. Est etiam velut quædam ebullitio stultitiæ. Vnde Prouerb. 15. Os fatuorum ebullit stultitiam. Fit autem hęc ebullitio ad ignem prauæ concupiscentiæ, scurra sufflante illum ignem vento vanitatis incluso. Risus autem talis, est velut sonitus spinarum ardentium sub olla crepitantium. vnde Eccl. 7. Sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti. ¶ Item risus talis, est velut quidam nuntius stultitiam cordis ext

exterius insinuans. Vnde Ecclesiast.19. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enuntiant de illo. ¶Item risus talis maledictus est. Vnde Lucæ 6. Væ vobis, qui nunc ridetis, quia lugebitis.

Quòd multiplex risus malus sit.

EX his satis manifestum est quanta sit fatuitas scurrarum, qui ad risum talem excitant. ¶Item notandum quòd est risus inuidiæ, risus perfidiæ, risus insaniæ, risus vanitatis puræ, & risus prudentiæ. De risu inuidiæ loquitur Poëta describens inuidiam: Risus adest nunquam, nisi quem fecere dolores. De risu perfidiæ legitur Prouerb.10. Quasi per risum stultus operatur scelus. De risu insaniæ legitur Prouerb.15. quòd stultitia est gaudium stulto. Vnde Augustinus: Malunt sapientes se habere sanos lugẽtes, quàm phreneticos ridentes. Item Augustinus dicit: Gaudium mundanorum gaudium est phreneticorum. Risus vero puræ vanitatis est, cùm aliquis ex sola leuitate ridet. Ad quem risum possumus referre quod legitur in Vitispatrum de quodam sene, qui vidit quendam ridentem, & dixit ei: *Coram cœli & terræ Domino rationem totius vitæ nostræ reddituri sumus, & tu rides.* Risus vero prudentiæ est risus rarus & tacitus. Vnde Ecclesiast.21. Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacitè ridebit. Et Iob 29. Si quando ridebam ad eos, non credebant. Gregorius: Prælatus debet se taliter habere ad subiectos, vt ridens timeri, & iratus possit amari: ne nimia lætitia vilem, vel immoderata seueritas reddat odiosum. ¶Item notandum quòd sicut risus præsentis vitæ debet esse rarus & modicus: sic luctus frequens & multus. Monemur autem ad hoc exemplo Christi, quem ter

leg

legimus fleuisse, risisse vero nunquam legimus. Fleuit Iesus super ciuitatis destructionem Ierusalem. Lucæ 19. & ad Lazari suscitationem, Ioannis 11. & in agonia quando prolixius orauit. de quo fletu habetur ad Hebr. 5. Monet etiam nos ad hoc multiplex materia luctus, quam in mundo isto videmus, & hoc quòd lacrymæ nostræ in suo valore sunt. De hac materia require in tractatu de Luxuria, in cap. de choreis.

De indiscreta taciturnitate.

CAPVT XXIIII.

EQVITVR de indiscreta taciturnitate. Et notãdum quòd sicut vitiosa est loquacitas, sic etiam vitiosum est semper tacere. vnde Ecclesiast. 3. Tempus tacendi, & tempus loquẽdi. Isidor. Seruanda est lingua, non insolubiliter liganda. Bernard. Mors & vita in manibus linguæ. Ideo ori ponẽda est custodia, vt nec vitalem ædificationem clausura damnet, nec letalis pernicies liberum sortiatur egressum.

Quòd tacere in prælatis malum sit, & maximè à verbo prædicationis.

TAciturnitas verò præcipuè est reprehensibilis in prælatis, qui docere habent populum. Illis enim tacere à verbo prædicationis, mors est. vnde Exo. 28. præceptum est quòd in extremis partibus vestium sacerdotalium fierent tintinabula aurea, mista malis punicis vt audiretur sonitus quando Aaron ingrederetur & egrederetur Sanctuarium in conspectu Domini, & non moreretur. De quo verbo loquens Greg. dicit: Sacerdos ingrediens & egrediens moritur, si de

Digitized by Google

eo sonitus non auditur: quia contra se iram æterni iudicis prouocat, si de eo sonitus prædicationis non procedat. Ad idem pertinet illud quod legitur Ezech. 33. Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina: & populus se non custodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animas: ille quidem iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Apostolus 1. ad Corint. 9. Væ mihi si non euangelizauero. Ad prælatum specialiter pertinet illud Esaiæ 58. Clama ne cesses. & illud Osee 8. In gutture tuo sit tuba. & illud Esaiæ 6. Væ mihi, quia tacui. Si propter taciturnitatem prælati aliquis pereat, simile est ac si ipse eum interficiat. vnde Paulus Act. 20. Mundus sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi quo minus annuntiarem omne consilium Dei in vobis. Innuens per oppositum quòd reus esset sanguinis eorum, si ipse eis non annuntiasset. Indiscreta taciturnitas dissuadetur Eccles. 4. vbi legitur: Ne retineas verbum in tempore salutis.

De octo remedijs contra peccatum linguæ. PARS III.

POSTQVAM dictum est de peccato linguæ & custodia in communi, & specialiter de 24. peccatis linguæ, consequenter tangendum est aliquid de remedijs contra peccatum istud. Et ponemus octo remedia contra peccatum illud. ¶ Primum remedium est consideratio periculi quod est in loquendo. Tunc porta alicuius castri cautius aperitur, quando notum est domino castri quòd hostes portæ insidiantur. Vnde

cum

Digitized by Google

cum hostes inuisibiles portæ eius specialiter insidientur, cum cautela magna aperienda est. Ad hoc remedium potest referri illud Iob 40. Memento belli, & ne addas amplius loqui quicquam. ¶Secundum remedium est consideratio tam nobilitatis quàm vtilitatis huius membri. De qua nobilitate & vtilitate, habitum est in principio huius tractatus, vbi dictum est quod in lingua præcipuè indecens sit immunditia, & quòd diuino officio præ cæteris membris deputata sit. ¶Tertium remedium est, quòd homo contra portam oris quasi quasdam barras facit. Barræ istæ sunt proposita firma declinandi personas illas cum quibus peccare solet per linguā, vel loca illa in quibus solet habere occasionem per linguam peccandi, vel silentium tenendi horis in quibus facilius homo per linguam labitur, vt hora post cibū & alia similia proposita, quæ custodiunt hominem ne offendat in lingua. De barris istis legitur Prouerb. 18. Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma: & iudicia quasi vectes vrbium. Proposita ex iudicio rationis facta de custodia sensuum, quasi vectes: id est, quasi barræ vrbium sunt. ¶Quartum remedium est, quòd homo raro loquatur. Exemplum de hoc habemus in beata Virgine, cuius septem verba tantum legūtur in Euāgelijs. vnde Eccl. 19. Qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. ¶Quintum remedium est, quòd homo pauca loquatur. Sicut enim in multiloquio nō deerit peccatum, Prouerb. 10. sic breuiter loqui ad hoc valet vt homo caueat à peccato. De quarto & quinto remedijs dicit philosophus: Ad summam perfectionis volo te esse breuiloquum, & rariloquum, & submissa voce loquentem. Ad rariloquium monet Seneca, dicens: Auribus frequentius quàm

ling

lingua vtere. Idem:In hoc incumbe, vt libentius audias, quàm loquaris. ¶ Sextum remedium est, tarditas in loquendo, vt homo non exeat in loquendo, nisi præcedente deliberatione. Ad quod pertinent verba sacræ scripturæ quæ sequuntur. Hieronymus: Prius veniat sermo ad limam, quàm ad linguã. Ecclesiast. 4. Noli citatus esse in lingua. & Ecclesiast. 5. Ne temere quid loquatis, neq; cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo. Innuitur causa quare non debeat homo loqui absque deliberatione: quod enim homo loquitur, coram Deo loquitur. Ecclesiast. 21. Verba prudentium statera ponderabuntur. Seneca: Tardiloquum te esse iubeo, & propè erit tibi Deus. Prouerb. 13. Qui inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. Qui enim non vult loqui absq; deliberatione, clauem oris habeat in arca cordis. vnde quantum ad hoc securus est. Eccles. 21. In ore fatui cor illius, & in corde sapiẽtium os illorum. ¶ Septimum remedium est, quòd inter omnia præcipuum videtur esse, vt homo orando linguam suam Deo cõmendet. Domini enim est gubernare linguam, vt legitur Prouer. 16. vnde Dauid: Pone domine custodiam ori meo.

De silentio claustralium, & eius commendatione.

OCtauum remedium est silentiũ claustralium. Hieron. Linguam maledicam indictum emendat silentium. & sicut in sexto clauis oris ponitur in arca cordis, in septimo verò ponitur in manu Dei: sic in octauo ista clauis oris ponitur in manu prælati. Qui autem nesciẽte prælatò & nolente, portam oris aperuerit, postquam ei clauem tradidit, fractor videtur esse templi spiritualis, & cum clauem faciat contra clauem, videt

deretur esse latro.

Quæ valeant ad commendationem silentij claustralis,

AD commendationem vero claustralis silentij, Primo possunt valere exempla, & præcipue exemplum Christi. De quo dicit Glo. super illud Esa. 2. Quasi agnus corã tondẽte se obmutescet, & non aperiet os suum. Herodi vel Pilato pauca respõdit, ne differretur salus humani generis. ¶ Legitur etiam quòd abbas Agathon lapidẽ in ore suo per triennium portabat, donec taciturnitatem disceret. ¶ Legitur etiam de abbate Pando, quòd fratres dixerunt ei, vt diceret aliquem sermonem Alexandrino episcopo ad se venienti. Qui ait: Si in taciturnitate mea non ædificatur, nec in sermone meo ædificabitur. Inuenitur etiam de quodam milite potẽte qui voluit intrare religionem, & misit quendã vasallũ suum ad abbatẽ, iniungens ei quòd diceret abbati se velle intrare istam religionem. Addit etiã quòd diceret se esse mutum, paratum tamen in omnibus se obedire. quod ideo fecit, quia sæpe in lingua offenderat, & cogitauit quòd nisi caueret sibi, lingua sibi auferret bona quæ ibi faceret. & recept⁹ est miles in religione illa, & credebatur mutus. Exiẽs autẽ quadã vice cũ abbate ad quẽdã militem qui laborabat in extremis, vidit animã eius cùm moreretur mirabiliter à dæmonibus trahi, & compatiens fleuit, & discedẽtes inde obuium habuerunt quendam alium militem, qui promisit abbati ꝙ renuntiaret seculo, & cũ eũ præcederet in quodã põte tẽtaturus viam coram abbate, decidẽs de põte submersus est: cuius animã vidit miles ab angelis in specie monachi in cœlũ deferri, & solutus est in gaudiũ. Cũ autẽ abbas venisset ad claustrũ, adiurauit militẽ in virtute obe-

Digitized by Google

dientiæ vt sibi diceret si loqui posset: & cur in morte illorum duorum se taliter habuisset. Qui miles, Male fecisti, quia contra propositū meum me loqui fecisti, sed tamen tibi indicabo. & narrauit ei omnia per ordinem. Audiens abbas cecidit ad pedes eius. Miles autem renuens, petijt vt in aliquo recluderetur loco, vbi taciturnitatis suæ propositum posset seruare. ¶ Secūdo possunt valere ad commendationem silentij sacra verba quæ illud dissuadent: vt est illud Aug. super Domine exaudi. Loquela sit in necessitate, taciturnitas in iocunditate. Et Arsenio cū discederet à palatio vt monachus fieret, facta est vox, dicens: Arseni, fuge, tace, quiesce. Hęc enim sunt radices non peccandi. Hieron. Multo melius est de duobus imperfectis rusticitatē sanctam habere, quàm eloquentiam peccatricem. ¶ Tertio potest valere ad commendationem silentij, si ostendantur bona quæ ex silentio proueniunt.

De vtilitatib. silentij, & eius cōmendatione.

NOtandū ergo quòd silētium hominē fortem efficit. vnde Esaiæ 30. In silentio & spe erit fortitudo vestra. Abbas pastor: Omnis labor qui euenerit tibi ex taciturnitate, separabitur. Sicut vix vel nunquam pugil vincitur, nisi malum verbum dixerit: sic vix vincitur à diabolo, qui à malis verbis sibi cauerit. Item silentium pacem facit. vnde Esaiæ 32. Erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentiū. Silētium est quasi quædā cultura iustitiæ. Sicut enim ex nimia loquela frequēter sequitur iniuria tam Dei, quàm proximi: sic ex silentio iustitia nutritur, ex quo velut ex quadā arbore fructus pacis colligitur. vnde cum claustralibus pax summè necessaria sit, valde necessariū est eis silētiū vnde pax sequitur. Multæ lites & iræ remouētur ex obseruatione silentij.

Prou.

Digitized by Google

Prou.26. Qui imponit stulto silentiū, iras mitigat. ¶Itē silētiū est signū sapiētiæ. Sen. Taciturnitas homini stulto pro sapiētia est. Quidā philosophus cuidā rustico in cōuiuio tacēti, Et docti, inquit, hoc solū habes. Prou.18. Stultus si tacuerit, sapiens reputabitur. & Iob 13. Vtinam taceretis, vt putaremini sapientes. Sapiens: Nemo stultus tacere potest. ¶Item silentium etiam est spiritualis profectus. vnde Thren.3. Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se super se. Homo qui iam leuauit se supra statū hominum, qui habet Deum consolatorem & collocutorem potest esse solitarius, & tacere. Ex quo enim habet Deum pro socio, non curat de consortio humano. Sen. Primum argumentum compositæ mentis existimo posse secum consistere, & secum morari. Bern. Cum quo Deus est, nunquam est minus solus, quàm cum ipse est solus: quod ideo dicitur, quia tunc liberius habet suum verum socium, scilicet Deum. Homo etiam cui Deus interius loquitur, nō curat multum de loquela exteriori. Gregor. Non sufficit proficere homo ad vtrunq; diuisus: quia si exterius auditum aperit, interius surdescit. ¶Item silentium præparat hominem colloquio diuino. vnde Thren.3. Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei. Filius Dei verbū est: ideo auditū & auscultationem requirit. Eccl.32. Vbi non est auditus, nō effundetur sermo. Et 1. Reg.3. Loquere Dñe, quia audit seruus tu⁹. Silentiū seruare, est os vnde exit ignis & flāma, obstruere. ¶Itē silētiū seruare est bestiā indomabilē clausam tenere. Iac. Omnis natura bestiarum, & volucrum, & serpentum, & cæterorum domantur, & domita sunt à natura humana: linguam autem nullus hominum domare potest. ¶Item silentium seruare, est gladium penetrātis-

sium in vagina abscōdere. Psalm. Lingua eorum gladius acutus. Item silentiū seruare, est foueam obstruere, per quam homo sæpe cecidit, & collum cadendo sibi fregit. Eccl. 14. Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo.

Quòd diligenter esset obturanda fouea illa quæ totiens fuit homini occasio ruinæ & talis ruinæ.

Silentiū est frænum viri claustralis. Vnde claustralis sine silentio est quasi equus sine fræno. Silentium etiam clauis religionis est. vnde claustrum absq; silentio, propriè claustrū non est, cū sit absq; clausura: sed est velut vrbs patens & absq; murorum ambitu. Vnde Prouer. 25. Sicut vrbs patens & absq; murorū ambitu: sic vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Claustrum absq; silentio est velut vinea absque sepe, q̄ direptioni exposita est. Eccl. 36. Vbi nō est sepes, diripietur possessio. Eccl. 10. Qui dissipat sepē, mordebit eum coluber. Matth. 21. legitur de sepe ista: Homo erat paterfamilias qui plātauit vineam, & sepem circundedit ei. & Prouer. 24. Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti: & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerāt superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat. Item hic per maceriam intelligitur quod prius per sepem. Et innuitur quòd negligentia & pigritia prælatorum, causa sit quòd silentium & aliæ claustrales obseruantiæ in claustris non obseruentur. Sicut solet obstrui vas, in quo sit vinum ferratum, vt vinum fortius sit: sic oportet quòd claustralis districtiò obseruet silentiū, vt feruor deuotionis sit in eo. Alioquin si os eius ad loquacitatē fuerit apertū, quicqd deuotionis in eo est exhalat. Itē silentiū in claustro suffocatio malitiæ est: quia iuxta verbum

Digitized by Google

bum prius positũ, qui odit loquacitatẽ, extinguit malitiam. ¶ Silentium etiam signum est mortis veteris hominis: loquacitas in claustrali, qui debet esse mortuus, stupenda est, sicut si videremus hominem mortuum loquẽtem. Religio vero vbi non obseruatur silentium, potest dicere illud Iob 30. Quasi rupto muro & aperta ianua irruerunt super me. ¶ Vltimo ad commẽdationẽ silentij potest valere illud Sapientis: Locutum esse aliquando poenituit me: tacere vero, nunquam. ¶ Item Chusi, qui interpretatur silentium, erat amicus Dauid. Vnde: Posui ori meo custodiam &c.

SVMMAE VITIORVM FINIS.

Digitized by Google

Ne aliquot pagellæ vacarent, Lector beneuole, ea quæ sequuntur tibi exhibere voluimus, tum quòd eiusdem planè argumenti cum præcedentibus viderentur, tum quòd tibi summopere profutura fore prospeximus.

Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium.

EXOD. XX.

Hoc præcepto nominatim vetatur omne mēdacium perniciosum: siue dum vocaris ad testimonium ferendum, siue extra iudicium in vulgari & communi locutione. Implicitè etiā omnia peccata ad locutionem pertinentia, quibus saltem infertur nocumentum proximo: vt sunt detractiones, calumniæ, irrisiones, & huiusmodi. Proximus autem est omni homini omnis homo: nihilq; est tam proximum, quàm homo & homo. Attendamus enim Adam & Heuam, iam omnes fratres sumus. Quòd si fratres sumus, secundum quòd homines sumus, quanto magis secundum quòd Christiani sumus: quibus vnus est pater IESVS Christus, & vna mater sancta Ecclesia?

Contra hoc præceptum sic peccatur.

Digitized by Google

Accuso falsè, derideo, detraho, diras:
Imprecor, & mecum malè iudico, concito rixas,
Assentor, simulo, mea sunt mendacia, damno.

Peccant contra hoc præceptum.

¶ Qui mala volũtate, aut sine sufficiẽtis causæ apparẽtia, alteri falsum crimen intendunt. In quo peccato peccari potest ex parte iudicis, ex parte accusatoris, ex parte rei, ex parte causidici, ex parte cognitoris ipsius causæ.

¶ Qui etiam veri criminis (occulti tamen) sine sufficienti necessitate & causa rationabili alterum palàm accusant aut reuelant, non seruato ordine diuini iuris.

¶ Qui alterius bona opera & benefacta, conantur ostendere mala, aut fictè facta, vt eum hypocritam ostendant, aut aliorum ipsi concilient inuidiam.

¶ Qui in iudicio ad interrogata cum dolo malo respondent.

¶ Qui rei cum sint, fateri verum nolunt in casu, in quo tenentur veritatem fateri.

¶ Qui verbis, aut cachinnis, aut naso corrugato alios irrident, aut gestus & corporis habitus figmento illudunt: quod peccatum tanto est grauius, quanto maior debetur reuerentia ijs qui irridentur.

¶ Qui beneficium quod in alterum contulerunt tempore indigentiæ, eidem coram mul-

Digitized by Google

tis exprobrant, in dispendium honoris eius.

¶ Qui animo inferendi iniuriam, aliquid criminosum, aut animæ corporisve vitium exprobrant.

¶ Qui etiam fiue animo inferendi iniuriam, ea dicunt, si proximo ea iniuria damno est.

¶ Qui absentis famam denigrant, voluntate famam lædendi: siue fiat dicendo verum, siue falsum, siue asserendo, siue referendo, siue addendo, siue minuendo, siue interpretando, siue alio quouis modo: & tales tenentur ad restitutionem famæ, si illa detractio importat infamiam. Auferũt enim homini famam, quod melius bonũ est, quàm diuitiæ multæ. Vnde Hieronymus contra detractores: Si vis me corrigere delinquentem, apertè increpa: tantum ne occultè mordeas. Quid enim mihi prodest, si alijs mala mea referas: si me nesciẽte, peccatis meis imò detractionibus tuis aliũ vulneres, & certatim omnibus narres: si singulis loquaris, quasi nulli alteri dixeris? Hoc enim non est emendare me, sed vitio tuo satisfacere.

¶ Qui ex loquacitate, & non animo alterius famam lædendi, aliena peccata cõmemorant, non tam grauiter peccant.

¶ Qui ex voluptate, quam in audienda proximi infamia percipiunt, delatoribus aures arrigunt. Bernardus: Porrò detrahere, an de-

Digitized by Google

trahentem audire, quid horum damnabilius sit, non facilè dixerim. Hieronymus: Si hilari vultu audias detrahêtem, tu illi das fomitem detrahendi: si verò tristi vultu hæc audias, discit non libenter dicere, quod didicerit non libenter audiri.

¶ Qui non defendunt famã proximi iniustè diffamati, quãdo & possunt & debent, & propterea læsa est proximi fama. Homini enim Christiano parũ esse debet inimicitias aliorũ non excitare, vel augere male loquendo, nisi etiam eas extinguere studeat bene loquendo.

¶ Qui sibijpsis detrahũt, & seipsos diffamãt.

¶ Qui aut sibi, aut alijs diras imprecantur.

¶ Qui alijs damnum animæ, corporis, famæ aut bonorum precantur. Hæc enim charitati proximi contraria sunt.

¶ Qui aut suæ, aut alterius natiuitatis diem maledicunt: detestando hominem natum, volentesq; aut male natum, aut non natum.

¶ Qui verba turpia, vt nomẽ cacodæmonis, aut similia identidem in ore habent ex consuetudine.

¶ Qui creaturis irrationabilibus maledicũt, quia alterius res sunt: vt qui agro alicuius sterilitatem imprecantur, aut mortem eius pecudibus.

FINIS.

Digitized by Google

INDEX RERVM SINGVLARIVM QVAE IN hac Viticorum Summa continentur.

appet

Digitized by Google

Bell

Conu

Digitized by Google

Dia

Digitized by Google

Dicta

Digitized by Google

Digitized by Google

Luxu-

Digitized by Google

Digitized by Google

Mul-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Sup

Digitized by Google

Sab

Digitized by Google

Vi

Digitized by Google

FINIS.

Digitized by Google

LVGDVNI,
EXCVDEBANT IOANNES ET
FRANCISCVS FRELLO-
NII, FRATRES.
1546

Digitized by Google

Summæ Virtutum
AC
VITIORVM
PER FIGV-
RAS,
SVMMARIVM.

Digitized by Google

Digitized by Google

Tituli summarij Summæ Virtutum & Vitiorum.

Digitized by Google

De

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SVMMAE VIRTVTVM ET VITIORVM, PER *figuras*, Summarium.

FIDES generat { Victoriam. Iustitiam, Gloriam.

¶ De primo, 1. Ioan. 5. Hæc est victoria quæ vicit mundum, fides nostra. Sed nota quòd omne quod est in mundo, aut est concupiscentia &c. 1. Ioan. 2. Ista tria vincuntur fide incarnationis, passionis, ascensionis. De secundo, Genes. 15. Credidit Abraham Deo, & reputatum est &c. De tertio, Apoc. 2. Esto fidelis vsq; ad mortem. hæc notantur ad Heb. 11. ibi, Sancti per fidem vicerunt &c.

Item Fides { A peccato purgat, Animam saluat, In tentatione confortat.

¶ De primo, Act. 5. Fide purificans corda eorum. De secũdo, Luc. 17. Fides tua te saluam fecit. De tertio Heb. 11. Fortes facti sunt in bello. Est enim sicut clypeus & lorica. 1. Thess. 5. Induti loricam fidei. Eph. 6. In omnibus sumentes scutum fidei. Hebr. 11. Fide muri Iericho corru.

Item Fides { Mentem illuminat, Tentationes mitigat, Filios Dei parit.

¶ De primo Luc. 18. Respice, fides tua te saluum fecit. De secundo, Hebr. 11. Fide transierunt mare rubrum. De tertio, Ioan. 1. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei &c.

Item Fides { Virtutes generat, Confusionem deuitat, Christum ad orandum incitat.

¶ De primo, Augu. Fides bonorum operum fun-

damentum. Fides humanæ salutis est indicium. Matt.7. Fundata enim erat supra firmã petram. Hac ratione dicitur mater & radix virtutum: & hoc intellige quo ad motus, nõ quo ad habitus. De secũdo, Ro.10. Qui credit in illũ, nõ cõfundetur. De tertio, Io.17. Non pro his rogo tantum: sed & pro his qui credituri sunt per verbum eorum in me.

Item Fides est { Miraculorum, Sacramentorum, Scripturarum.

¶ De primo, Mar.17. Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur. Item: Omnia possibilia sunt credenti. Eiusdem 9. De secundo, Gregor. Fides non habet meritum cui &c. De tertio, Hebr.11. Credere oportet accedentem ad Deum.

Item fides { Vitam tribuit, Beatum reddit, Terrena contemnit.

¶ De primo, Apostolus Roman. 1. Iustus ex fide viuit. Ioan.11. Qui credit in me etiam si mortuus fuerit, viuet. Intellige de vita gratiæ. Item gloriæ. Mar.16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit &c. De secundo, Io.20. Beati qui non viderunt, & crediderunt. De tertio, Hier. Qui veram fidem de Deo habet, non quærit in his miserijs fieri diues. Nota quòd iste contemnit diuitias, delicias, & honores. Quę tria notãtur Hebr.11. Fide Moyses grandis factus.

Item fides debet esse { Charitate formata, Constantia fundata, Humilitate subiecta.

¶ De primo, Iaco.2. Fides sine operibus mortua est. de secũdo Mat.17. Si habueritis fidẽ sicut granũ sinapis. Licet modicũ sit, tamẽ est acerbũ & feruidum; sic fuerunt martyres qui sua corporà

trad

Digitized by Google

tradiderunt. De tertio, Apostolus 2. Corinth. 10. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. Fides super omnẽ sensum est, & naturam & intellectum.

Spes operatur { A peccato liberationem, A diabolo protectionem, Orationis exauditionem.

¶ De his tribus in Psal. Quoniam in me sperauit &c. August. Dulcis Iesus, sub quo nemini desperandum.

Item est spes { Veniæ, Gratiæ, Gloriæ.

¶ De primo, Augustinus: O breue verbum, peccaui. O tres syllabæ quæ portas aperiunt paradisi. De secundo, Iob 14. Lignum habet spem si præcisum fuerit. De tertio, Aug. Nos cũ illo per spem in cœlo, ipse nobiscum in terra per charitatem Gregor. Spes sine meritis nõ est spes, sed præsumptio.

Item spes confert { Gratitudinem, Agilitatem, Dei inhabitationem.

¶ De primo, Psal. Beatus vir cuius est nomẽ Domini spes eius. De secundo, Esaiæ 40. Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem. De tertio, Psal. Lætentur omnes qui sperant in te, in æternum exultabis, & habitabis in eis.

Diligere Deum est { Vtile, Delectabile, Honestum.

¶ De primo 1. Ioann. 4. Qui manet in charitate. De secundo, Aug. Solus sine molestia animatur, cum iocunditate amplectitur, cum securitate desideratur. De tertio, Augu. Suaue mihi factum est &c. vnde vestis nuptialis dicitur.

Digitized by Google

Item charitas { Rationabilem illuminat, Concupiscibilem inebriat, Irascibilem confortat.

¶ De primo, Anselm. O immarcescibilis decor & purus. De secundo, Aug. Quis mihi det vt venias in cor meum &c. Est enim charitas vinum Cypri. De tertio, Cant. 8. Fortis est vt mors dilectio. Hæc inseparabilem separauit, immortalem occidit, Laurentium assauit, Bartholomæum excoriauit.

Item Charitas { Incipientes mundat, Proficientes ditat, Perfectos glorificat.

De primo, Luc. 7. Dimissa sunt ei &c. De secundo, August. Sectamini charitatem, sine qua diues pauper est, & cum qua pauper diues. De tertio, Iudic. 5. Domine, qui diligunt te quasi sol in ortu suo splendet, ita rutilant.

Item diligitur Deus { Intellectu sine errore, Memoria sine obliuione, Voluntate sine contradictione.

¶ De primo, Apostolus 1. Corint. 12. Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. De secundo, Prouer. 17. Omni tempore diligit qui amicus est, quia amore Dei delectatur iugiter. De tertio, Aug. Gratis ametur, & opus quo ministratur ei merces sit cum illo.

Item charitas { Opera facit vtilia & aurea, Restituit amissa, Aliena facit propria.

¶ De primo, Grego. Non habet aliquid viriditatis ramus boni operis &c. Apostolus 1. Cor. 13. Si linguis ho. loquar. Honorabilis esset lapis quo si quicquã tangeretur totũ aureũ esset. De secũdo, nota ꝙ charitas est annus Iubileus in quo redibunt possessiones ad proprios possessores. De

tert

Digitized by Google

tertio, Aug. Quicquid in alio diligo, mea facio.

Item Charitas { Mentem accendit, Securum reddit, Peccata operit.

¶ De primo Luc. 12. Ignẽ veni mittere. &c. Aug. O amor q semper ardes. De secũdo, Aug. Habe charitatem, & fac quod vis. De tertio, 1. Petr. 4. Charitas operit multitudinẽ peccatorũ. Est enim quasi capa quæ reddit inuisibilem: hanc si haberet aliquis captus, multum gauderet.

Item Charitas { Deo vnit, Mansiones in cœlo distinguit, Christi discipulos ostendit.

¶ De primo, Osee 11. In funiculis Adã traham eos &c. Est enim quasi bitumen quo linita fuit arca. De secũdo, nõ q significata est per aureã virgã qua mẽsurauit angelus longitudinẽ & latitudinẽ Ierusalẽ. Apoc. 21. De tertio, Ioan. 13. In hoc cognoscent omnes, quia mei dis. &c.

Item Charitas { Fessos alleuiat, Legem obseruat, Mœstos lætificat.

¶ De primo, Matth. 11. Iugũ enim meũ suaue est. De secũdo, Greg. Charitas operatẽ magna si est. Itẽ Ro. 13. Qui diligit proximũ, legẽ impleuit. De tertio, Aug. Infunde Domine dilectionem tuam.

Item Charitas impedit { Inhæsionem temporalium, Obliuionem Christi beneficiorũ, Tentationes affligentium.

¶ De primo, Aug. Tãto quisq; à superno amore disiũgitur, quãto inferius delectatur. De secũdo, Ber. Vis scire homo, quare Deũ nõ diligis? Idẽ: Super omnia te mihi reddit amabilem calix. De tertio exemplũ: quia sicut magnus ignis per ventum augetur: sic paruus extinguitur. ita dilectionem modicam tentationes annihilant.

Item

Item in charitate habes { Finem, Modum, Ordinem.

¶ De primo nota exemplũ de beato Frãcisco, de quo legitur quòd quicquid in rebus reperit dele ćtamenti, redegit ad gloriam Dei. De secundo, Bernar. Causa diligendi Deum, Deus est, modus sine modo. De tertio, Cantic. 2. Ordinauit in me charitatem. scilicet vt primo Deum, deinde nos, pòst proximum.

Dilectio proximi debet esse { Munda. Vera, Gratuita.

¶ Primũ est, q̃ homo nõ ad malum diligatur: vt Herodes & Pilatus qui facti sunt amici, vt dicitur Luc. 23. De secundo, 2. Ioan. Quos ego diligo in veritate &c. quia tunc cor cõcordat cum ore. sic nõ fecit Iudas: nec ille 2. Reg. 20. qui dixit ad Amasam, Salue mi frater, tenens mentum eius &c. De tertio, Matth. 5. Si diligitis tãtũ eos qui vos diligũt, quam mercedem &c. Eccl. 6. Est amicus socius mensæ. Hæc est amicitia Laban ad Iacob. Sic sequitur musca mẽsam, cadauera lupi.

Item diligendus est proximus, quia { Hæres est regni. Imago Dei, Socius prælij.

¶ De primo Psalm. Dedisti hæreditatem ti. &c. Apostolus Roman. 8. Si filij, & hæredes. De secundo, 1. Ioann. secundo. Quia diligit fratrẽ suũ. &c. De tertio. Prou. 18. Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Sed de quibusdam dicitur cùm fueris felix. Christus autẽ dilexit inimicos, dicens: Pater, ignosce illis, quia &c. Luc. 23.

Item diligendus est proximus, vt { Ius naturale impleatur, Charitas Dei habeatur, Ad diligendum prouocetur.

¶ De

¶ De primo, Matth. 7. Quæcunque vultis vt faciāt vobis homines. Etiam naturaliter, simile simili congaudet. De secundo, 1. Io. 3. Qui viderit fratrem suum necessitatē habere &c. Idē: Filioli mei nō diligamus verbo, neq; lingua &c. De tertio, Apostolus Ro. 12. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potū da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius.

PRVDENTIA { Beatum constituit; Claritatem tribuit, Omnia bona adijcit.

¶ De primo Eccl. 12. Beatus vir qui in sapientia morabitur. De secundo, Daniel. 12. Docti fulgebūt sicut stellæ &c. De tertio, Sapient. 7. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa &c.

Item prudentia { Virtutes dirigit, Iras compescit, Insidias non metuit.

¶ De primo, Leuit. 2. In omni sacrificio. sal. off. De secundo, Prouerb. 15. Stultus suscitat rixas, sapiens autem mitigat suscitatas. De tertio, Sapient. 7. Et proposui pro luce habere illam. Prouerb. 7. Dic sapientiæ, Soror mea es: & prudentiam voca amicam tuam. Sic non fecit Samson, Amasa, Nabal.

Item prudentia acquiritur { Studio scripturarum, Contemptu deliciarum, Exemplo creaturarum.

¶ De primo, Psal. Præceptū Domini lucidū, illuminās oculos. Itē de septem artibus. De secūdo, Apostolus 1. Cor. 3. Si quis vult sapiens fieri, stultus fiat, scilicet terrena contemnendo, vt sit sapiens. Non enim inuenitur in terra suauiter viuentium. Iob 28. De tertio, Matth. 10. Estote prudentes sicut serpentes. Prouerb. 6. Vade ad formicam, ô piger.

Digitized by Google

Item Prudens considerat { Præterita, Præsentia, Futura.

¶ De primo, Apoc. 4. & Ezech. 1. Animalia erant plena oculis antè & retrò. De secũdo, Naum 3. loquens de voluptate mundi, Omnis qui viderit te, à te resiliet: est enim transitoria amaritudine permixta & nociua. De tertio, Prouer. 4. Palpebræ tuæ gressus tuos præcedant. de his tribus Bern. Vide homo vnde veneris, & erubesce &c. Item Deuteron. 32. Vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent.

Item habet prudentiam { Pugnatoris, Mercatoris, Nauigatoris.

¶ De primo, August. Arma virtutis non deseras, aduersariũ tuum atteras. Apostolus ad Ephes. 6. Nõ est nobis colluctatio aduersus carnẽ. De secundo, Aug. Vis esse optimus mercator &c. Matthæi 25. Domine, quinq; talenta tradidisti mihi. De tertio, August. Stude habere remos charitatis Dei & proximi, & hauforium cõfortationis. & velum crucis. & cùm ventos tribulationis videris, ad litus tende perpetuæ beatitudinis. Psal. Hoc mare magnum &c.

Item sis prudens contra deceptionẽ { Mundi, Carnis, Diaboli.

¶ Mundus enim decipit sicut calamus qui trahitur ante catum: & sicut lignum putridum de nocte lucens, & sicut somnium. Caro autem decipit, sicut Papelhardus qui dicit se infirmum & pauperem, cùm non sit: & sicut vinum inebrians potantem: & sicut latro qui se socium simulat in via, donec decipiat. Diabolus verò decipit vt cuculus arundineus, & sicut venalis,

&

Digitized by Google

& sicut ille qui vult carnem submergere.

Itē prudenter cognosce { Interiora vt custodias, Superiora vt diligas, Inferiora vt timeas.

¶De primo, Bern. Multi multa sciunt &c. Idem: Integritatis sis curiosus explo. De secūdo, Ier. 2. Si obliuisci potest mulier ornamenti sui. De tertio, Psalm. Descendunt in inferiora terræ. Bern. Ne descendant morientes.

TEMPERANTIA { Beatum ostendit, Decorem tribuit, Gloriæ coniungit.

¶De primo, Medium tenuere beati. Bern. Tene medium, si non vis perdere modum. De secundo, nota quòd sol qui est decentissimus planetarum est medius inter illos. De tertio, nota quòd comparatur Ligno vitæ quod est in medio paradisi ferens fructus vberes.

Item Temperātia { Afflictiones temperat, Vitia refrenat, Medium seruat.

¶De primo, Apostolus Rom. 12. Rationabile obsequiū vestrū. Nota ꝙ modus in omnibus commēdatur, & sæpe plus ꝙ̃ actio. Itē forma dignior est materia. De secūdo, nota ꝙ Tēperantia cōparaī ferro limęquę tollit superfluū. De tertio, Medio tutissimus ibis. Hoc medium seruauit Dominus quādo fecit Euā, nō de manu vel de pede, sed de costa, & quādo fecit hominē partim corporalē partim spiritualē, & etiā posuit eū inter creaturas partim spirituales & partim corporales.

IVSTITIA { Hominem beatum facit, Floridum ante Deū constituit, Suum vnicuiq; tribuit.

¶De primo, Eccl. 14. Beatus vir qui in sapientia mor. & q in iustitia medit. De secūdo, Psal. Iustus

germinabit sicut lilium. Item: Iustus vt palma florebit &c. Tertium patet, quia reddit Deo honorē, proximo cōpassionē, sibi sustentationē. Vnde hæc via regia, nec ad sinistrā, nec ad dexterā declinabit.

Item iustus { A Domino deducitur, / Christo in coelis iungitur, / De angustijs liberatur. }

¶ De primo, Sap. 10. Iustū deduxit Dominus per vias rectas. De secundo, Psalm. Innocentes & recti adhæserunt mihi. Et nota quòd lilium habet rectum stipitē, in summo florē: sic rectus per iustitiam Christum habebit florem. De tertio, Prouerb. 11. Iustus de angustia liberatus est.

Item iustus { Viuet æternaliter, / Epulabitur delectabiliter, / Securus erit finaliter. }

¶ De primo Psal. Iusti autē in perpetuū viuēt. De secundo, Psal. Iusti epulenē &c. De tertio, Prou. 28. Iustus quasi leo confidit. hoc & in morte.

Item iustus { Seruat rectitudinem, / Induet pulchritudinem, / Recipiet benedictionem. }

¶ De primo, Psal. Lętamini in Domino, & exultate iusti. Rectum autem est cuius mediū non exit ab extremis. De secundo, Sap. 3. Fulgebunt iusti &c. Psal. lux orta est iusto. De tertio, Prouer. 10. Benedictio Domini super caput iusti.

Item iustitia corrumpitur { Amore, / Timore, / Rancore. }

¶ De primo, Esa. 5. Qui iustificatis impiū pro muneribus. Nota quòd duplex amor corrūpit iustitiam: scilicet personæ & pecuniæ. De secundo, Matt. 10. Nolite timere eos qui occidūt corpus. Itē Ioannes Baptista potius voluit occidi, quàm non veritatem dicere. Item exemplū in Eleaza-

Digitized by Google

ro.1. Machab.7. De tertio, Mat.27. Sciens quòd per inuidiam tradidissent eum.

Itẽ in iustificatione impij concurrunt { Infusio gratiæ, Dimissio culpæ, Remissio pœnæ æternæ. Dolor pœnitentiæ.

¶ Vltimũ est ex parte nostri, alia ex parte Dei. De primo, Apostolus 1. ad Corint.15. Gratia Dei sum id quod sum. De secũdo, Esaiæ 43. Ego sum qui deleo iniquitatem propter me. De tertio, Sapient. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt. De quarto, Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu.

FORTITVDO consistit. { In aggressione arduorum, In contemptu prosperorum, In perpessione aduersorum.

¶ De primo, Psal. Viriliter age, & cõfortetur cor tuum. Aug. Libenter debet facere immortalis futurus. De secundo, Luc.14. Qui non odit patrem & matrem. De tertio, Cant.8. Fortis est vt mors dilectio. Apostolus ad Rom.8. Quis nos separabit à charitate Christi &c.

Item fortitudo { Mentem protegit, Perseuerantiam adducit. Regnum cœlorum tribuit.

¶ De primo nota quòd protegit sicut vestis à pluuia. Prouerbior. vltim. Fortitudo & decor indumentum eius. Item sicut arma. Boëtius: Talia contuleramus arma &c. Item sicut custos castrum. Lucæ 11. Cùm fortis armatus &c. De secundo, nota quòd est sicut cementum tenens lapides ne soluantur, & quasi bonum fundamentum. Matthæi 7. Venerunt flumina, & flauerunt venti. De tertio, Matt.11. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti &c. Prouerb.31. Mulierẽ fortem quis inueniet?

Digitized by Google

germinabit,sicut lilium.Item:Iustus vt palma florebit &c. Tertiũ patet,quia reddit Deo honorẽ,proximo cõpassionẽ,sibi sustentationẽ. Vnde hæc via regia,nec ad sinistrã, nec ad dexterã declinabit.

Item iustus { A Domino deducitur, Christo in cœlis iungitur, De angustijs liberatur.

¶ De primo Sap. 10. Iustũ deduxit Dominus per vias rectas.De secundo,Psalm.Innocentes & recti adhæserunt mihi. Et nota quòd lilium habet rectum stipitẽ,in summo florẽ:sic rectus per iustitiam Christum habebit florem. De tertio, Prouerb. 11. Iustus de angustia liberatus est.

Item iustus { Viuet æternaliter, Epulabitur delectabiliter, Securus erit finaliter.

¶ De primo Psal. Iusti autẽ in perpetuũ viuẽt. De secundo,Psal. Iusti epulentũ &c. De tertio,Prou. 28. Iustus quasi leo confidit,hoc & in morte.

Item iustus { Seruat rectitudinem, Induet pulchritudinem, Recipiet benedictionem.

¶ De primo,Psal. Lętamini in Domino,& exultate iusti.Rectum autem est cuius mediũ non exit ab extremis. De secundo,Sap.3.Fulgebunt iusti &c. Psal.lux orta est iusto. De tertio,Prouer.10. Benedictio Domini super caput iusti.

Item iustitia corrumpitur { Amore, Timore, Rancore.

¶ De primo,Esa.5. Qui iustificatis impiũ pro muneribus.Nota quòd duplex amor corrũpit iustitiam : scilicet personæ & pecuniæ. De secundo, Matt.10. Nolite timere eos qui occidũt corpus. Itẽ Ioannes Baptista potius voluit occidi,quàm non veritatem dicere. Item exemplũ in Eleaza-

Digitized by Google

ro.1. Machab.7. De tertio, Mat.27. Sciens quòd per inuidiam tradidissent eum.

Itẽ in iustificatione impij concurrunt { Infusio gratiæ, Dimissio culpæ, Remissio pœnæ æternæ. Dolor pœnitentiæ.

¶ Vltimũ est ex parte nostri, alia ex parte Dei. De primo, Apostolus 1. ad Corint.15. Gratia Dei sum id quod sum. De secũdo, Esaiæ 43. Ego sum qui deleo iniquitatem propter me. De tertio, Sapient. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt. De quarto, Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu.

FORTITVDO consistit. { In aggressione arduorum, In contemptu prosperorum, In perpessione aduersorum.

¶ De primo, Psal. Viriliter age, & cõfortetur cor tuum. Aug. Libenter debet facere immortalis futurus. De secundo, Luc.14. Qui non odit patrem & matrem. De tertio, Cant.8. Fortis est vt mors dilectio. Apostolus ad Rom.8. Quis nos separabit à charitate Christi &c.

Item fortitudo { Mentem protegit, Perseuerantiam adducit. Regnum cœlorum tribuit.

¶ De primo nota quòd protegit sicut vestis à pluuia. Prouerbior. vltim. Fortitudo & decor indumentum eius. Item sicut arma. Boëtius: Talia contuleramus arma &c. Item sicut custos castrum. Lucæ 11. Cùm fortis armatus &c. De secundo, nota quòd est sicut cementum tenens lapides ne soluantur, & quasi bonum fundamentum. Matthæi 7. Venerunt flumina, & flauerunt venti. De tertio, Matt.11. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti &c. Prouerb.31. Mulierẽ fortem quis inueniet?

Digitized by Google

Itẽ firmi si-mus contra { Mũdum, vt diuitias contẽnamus, Corpus, vt delicias respuamus, Diabolũ, vt honores nõ appetam⁹

¶De primo nota quòd Samson vicit Philistæos in mãdibula asini, id est, amore paupertatis. Prouerb. 30. Leo fortissimus bestiarum. Sis ergo leo. De secũdo, Apostolus ad Gal. 5. Caro concupiscit aduersus spiritũ. Vnde nota, Si ea quę nobis vicina sunt, nõ prosternimus, inaniter ad ea quæ lõge sunt à nobis impugnãda transimus. Sed in his tene modum: quia si carnem multum affligis, ciuem tuum occidis. Si plus debito reficis, hostẽ nutris. De tertio, 1. Regum 17. Qualiter Dauid Goliam vicit: sic & tu diabolũ baculo crucis, & funda orationis. Item nota quòd cibus & potus confortat. 3. Reg. 19. Elias ambulauit in fortitudine cibi illius, & Petrus potatus gratia Spiritus sancti, dixit Actuum 5. Oportet magis obedire Deo, quàm hominibus, qui prius dixit: Non noui hominem. Matth. 26.

Victoria { Hominem in cœlo collocat, Fortitudinẽ incorruptiõis pręparat, Ferculis æternis cibat.

¶De primo Apoc. 3. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo. De secũdo, Apocalyp. 3. Qui vicerit, faciam illum columnã in tẽplo Dei mei, & foras non egredietur amplius. De tertio, Apocal. 2. Vincenti dabo edere de Ligno vitæ quod est in paradiso Dei mei.

Itẽ victori dabitur { Gloria ineffabilis. Corona admirabilis, Laus interminabilis.

¶De primo, Apoc. 2. Vincẽti dabo mãna abscõditũ, & dabo illi calculũ candidũ, & in calculo nomẽ nouũ scriptũ quod nemo scit, nisi qui accipit. In hoc quod dicit abscõditũ, notaẽ ineffabili-

tas

tas; de qua Apostolus 1. Cor. 2. Quod oculus nõ vidit, nec auris audiuit. De secũdo, Apostolus 2. Tim. 2. Nemo coronabit, nisi q legitimè certaue rit. Nota q victores omniũ coronabãtur lauro. Item cantica de ipsis fiebãt, sicut 1. Reg. 18. Saul percussit mille, & Dauid decẽ milia. Adapta de tertio, Apoc. 3. Qui vicerit, nõ delebo nomẽ eius de Libro vitę, & cõfitebor nomẽ eius corã Patre meo & angelis eius. Itẽ Amb. Lauda ducis virtutem, sed cùm venerit ad triumphum: lauda nauigantis felicitatẽ, sed cùm peruenerit ad portum.

Item victoria { A morte gehennæ liberat,
Claritatem æternam expectat,
Vestitu regio decorat.

¶ De primo, Apoc. 2. Qui vicerit, non lædetur à morte secũda. Itẽ de secũdo, ibidẽ: Qui vicerit, dabo illi stellam matutinam. De tertio, Apoc. 3. Qui vicerit, vestietur vestimentis albis.

PATIENTIA { Christo assimilat,
Iocunditatem expectat,
Sustinendo coronat.

¶ De Primo, Luc. 13. Pater ignosce illis. Bernard. Vtrunq; es mihi Domine Deus, & speculum patiendi, & præmium patientis. Sed quidam dicunt se non meruisse dolorem. Tales potius volunt assimilari latroni qui propter culpam passus est, quàm Christo. De secundo Eccl. 1. Vsque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio iocunditatis. De tertio, Ioan. 12. Qui odit animã suam in hoc mundo. Item malum in bono conuertit, de felle fauum elicit, de mœrore gaudium facit. Deuteronom. 33. Inundationes maris quasi lac suget.

Item patiens { Martyr probabitur,
Beatus ostenditur,
Miraculis decoratur.

Digitized by Google

¶De primo, Gregorius: Sine ferro martyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter conseruamus. De secūdo, Matt. 5. Beati qui persecutionē patiūtur. De tertio, Gregorius: Ego virtutem patiētiæ maiorē puto signis & miraculis.

Item patientia { Iram temperat, Linguam refrenat, Mentem gubernat.

¶De primo, Apostolus Rom. 12. Noli vinci à malo. De secundo, Prouer. 26. Non respondeas stulto. De tertio, Luc. 21. In patiētia vestra possidebitis animas vestras.

Item patientia debet esse. { Iniuria verborum, Molestia verberum, Ablatione rerum.

¶De primo, 1. Pet. 2. Qui cùm malediceretur, nō maledicebat. Exemplum in Vitispatrum, qui munera dedit iniuriantibus. De secundo, Iob 2. Si bona suscepimus &c. Vnde patiens assimilatur adamanti. De tertio, Matthæi 5. Si quis aufert tibi tunicam, dimitte ei & pallium. Exemplum in Vitispatrum de senibus qui nesciebant litigare pariter.

SPECIES martyrij spiritualis sunt, { Abstinētia in abūdantia. Abiectio in gloria, Mansuetudo in iniuria.

¶De primo, Hieronymus: Duplex est species martyrij. Vna, quando quis pro Christo occiditur. Alia, quando caro pro Deo mercatur. Primo martyrio dabitur corona de rosis. Secundo, de lilijs. congaudendum est tali, quia in aqua non submergitur, sicut Ionas & filij Israël in mari rubro. Et inter spinas non suffocatur, & in luto nō coinquinatur. De secundo, Apostolus 2. Cor. 8. Cùm esset diues, propter vos egenus factus est. Exemplum in Barlaam de quatuor gladijs. De

tert

Digitized by Google

tertio, Matth.5. Si quis te percusserit in maxillam &c. Iste est quasi scorpius qui sub lapide nō frangitur.

Item species martyrij sunt { Continentia in iuuentute, Largitas in paupertate, Gaudium in aduersitate.

¶ De primo, Matt.19. Sunt eunuchi qui seipsos castrauerūt propter reg. coel. De secūdo, exēplū in muliere quæ misit duo minuta. Marc. 12. De tertio, Act.5. Ibant Apostoli gaudentes &c.

Item species martyrij sunt, { Charitas cum litigiosis, Iustitia cum peruersis, Obedientia in contrarijs.

¶ De primo, Matt.5. Diligite inimicos vestros. Psal. Cum his qui oderunt pacem &c. Isti cùm sint inter bestias, non dilacerantur sicut Daniel. De secundo, Psalm. Cum sancto sanctus eris. Sed iste licet picem tangat, non inquinatur: licet in rota sit, non moritur. & hoc mirabile est. De tertio, Gregorius: Obedientia quæ habet aliquid de suo, nulla est.

TRIBVLATIO { Viam ad coelum parat, Lætificat, Coronat.

¶ De primo, Actuum 14. Per multas tribulationes opor. &c. Exod.13. De columna ignis in nocte &c. Item filijs Israël erant aquæ pro muro. De secundo, Iacob.1. Omne gaudium existimate fratres &c. glos. ne indignemini &c. Actuum 5. Ibant Apostoli gaud. &c. De tertio, Iac.1. Beatus vir qui suffert tēta. &c. Item in Vitispatrum de VII. coronis quas meruit quidam nocte vna. Iob 2. Pellem pro pelle.

Item tribulatio { Erudit, Vestit, Deum attrahit.

Digitized by Google

¶De primo, Esa. 28. Vexatio dabit intellectũ auditui. De secũdo, Apoc. 7. Isti sunt qui venerunt ex magna tribu. De tertio, Psal. Cum ipso in tribulatione. Sicut cum Susanna. Dan. 13.

Item tribulatio { Probat, Roborat, Refrigerat.

¶De primo, Tob. 12. Qui acceptus eras Deo. Eccl. 27. Vasa figuli probat fornax. nota de illo in Vitispatrũ, qui furi dixit, Ecce oblitus es. De secundo. Apostolus 2. Cor. 12. Quãdo enim infirmor, tunc potens sum. Sicut testa in igne: sic nobilis lapis cùm sculpitur, non frangitur. De tertio, Psal. Transiuimus per ignem & aquam.

Item tribulatio { A peccato conuertit, Peccata tollit, Pœnam peccati soluit.

¶De primo Psal. Cõuersus sum in ęrũna &c. De secũdo, exemplum in tribus pueris quibus ignis soluit tantũ vincula. vnde tribulatio est quasi rosariũ, vel scopa, vel pectẽ tollẽs immunditiã. De tertio, Apoc. 21. Absterget Deus omnẽ lacry. 3. Reg. 6. Sonus malleorũ non audiebatur in tem.

Item tribulatio { Stimulat, Humiliat, Glorificat.

¶De primo, Psalm. Imple facies eo. ig. &c. Vnde est quasi vẽtus pellens nauẽ, & quasi calcar. De secundo, Apostolus 2. Corint. 12. Ne magnitudo reuelationum. Exemplum in marina. De tertio, Roman. 8. Non sunt condignæ passiones huius temp. id est id quod in præsenti est. Greg. Considerato præm. v. f.

Item tribulatio { Consolationem tribuit, Virtutes perficit, Acceptum Deo reddit.

De

Digitized by Google

¶De primo, Psal. Virga tua, & baculus tuus &c. Apostolus 2. Corin. 1. Qui cōsolatur nos in omnī tribulatione nostra. De secūdo, Apostolus 2. Corint. 12. Virtus in infirmit. perficitur. De tertio, Tob. 12. Quia acceptus eras Deo. Apocal. 3. Ego quos amo, arg.

Item tribulatio { Beatum constituit, / Filium Dei ostendit, / In tentatione defendit.

¶De primo. Iob 5. Beatus homo qui corripitur à Domino. De secūdo, Apostolus Heb. 12. Flagellat omnē fi. &c. Exemplū de illo qui fleuit, quia eum Dominus vno anno per infirmitatem non visitauit. De tertio, Osee 2. Sæpiam vias spinis.

Item tribulatio { Conuiuium in cœlo præparat, / Inimicum debilitat, / Charitatem inflammat.

¶De primo, Mat. 20. Voca operarios &c. Nota quòd canis libenter vult proijci cum carnibus quas comedat. De secundo, Eccles. 33. Virga & onus & cibus asino. De tertio August. Accendebas nos valide: nota quòd paruus ignis extinguitur, sed magnus accenditur vento. quidam in Vitispatrū osculabatur cuidā furi manus in morte.

Item tribulatio { Paradisum referat, / Conscientiam seruat, / Virtutes augmentat.

¶De primo, Act. 7. Ecce video coelos apertos. vnde comparatur flammeo gladio. Aug. Hic vre, hic seca &c. De secundo, Tob. 3. Post tēpestatem tranquillum facis. Item Dominus mutauit aquam in vinū. Ioan. 2. De tertio, Exo. 1. Quanto magis opprimebant eos, tanto magis crescebant.

PAVPERTAS meretur { Curam Dei in exilio, / Iudicādi potestatē ī iudicio, / Laudem perpetuā in cœlo.

Digitized by Google

¶ De primo, Psal. Mendicus sum & pauper, & Dominus solicitus est mei. sicut pater de filio, magister de discipulo, medicus de infirmo, aduocatus de clientulo, speculator de castro, agricola de agro. De secundo, Iob 36. Pauperi iudiciũ tribuit. De tertio, Psal. Pauper & inops lau. &c.

Item pauperes { Orantes exaudiuntur, Venientes recipiuntur, Moriẽtes ad patriã reducũtur.

¶ De primo, Psal. Desideriũ paup. &c. De secundo Psal. Factus est mihi Dominus in refugiũ. De tertio, Luc. 16. Factum est vt moreretur men.

Item pauperes { Imitatores christi se esse ostẽdũt, Diaboli manum effugiunt, Obliuionem Dei nõ incurrunt.

¶ De primo, Apostolus 2. Corint. 8. Cùm esset diues, propter vos egenus &c. Item Mat. 8. Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet. De secũdo, Psal. Tibi derelictus est pauper tanquam paruulus proiectus à matre. Psal. Pater meus, & mater mea dereliquerunt me. De tertio, Psalm. Quoniam non in fi. ob. er. pau.

Item paupertas { Hominem perfectum facit, Beatum ostendit, Pondus deponit.

¶ De primo, Matthæi 19. Si vis perfectus esse, vade &c. De secundo, Matth. 5. Beati pauperes spiritu. De tertio, Luc. 18. Facilius est camelum transire &c. Vnde Socrates proiecit thesaurum suum in aquã, dicens: Mergam te ne mergas me.

Item paupertas { Securum efficit, Regnum tribuit, Iudicem lenit.

¶ De primo, Poëta: Cantabit vacuus coram latrone viator. De secundo, August. Paupertate comparatur regnum, labore requies, dolore gaudium,

Digitized by Google

dium, ignominia gloria. De tertio, Matth. 11. Venite ad me omnes qui labo. & one. estis. Nota exemplum de stipendijs, quòd non datur libenter his qui prius acceperunt.

HVMILITAS meretur { Dei memoriam,
Spiritussancti gratiã,
Cœlestem gloriam.

¶De primo, Psalm. In humilitate nostra memor f.n. De secundo, Psalm. Inter medium montium pertransf. aquæ. & 1. Pet. 5. Deus superbis resistit, humilibus autẽ dat gratiã. De tertio, Prouer. 29. Humilem spiritu suscip. gloria.

Item humilitas meretur { Spiritussancti inhabitationem,
Honorabilem exaltationem,
Ostij cœlestis apertionem.

¶Primum datur in exilio. Secundum in iudicio. Tertiũ in cœlo. De primo, Esa. 66. Super quẽ requiescet spiritus meus, nisi super hu. Itẽ Cant. 2. Ego flos campi & lil. conual. De secũdo, Luc. 14. Qui se humiliat, exal. Item: Amice, ascende superius. De tertio, Apocal. 3. Quia modicam habes virtutem &c.

Item in humilitate { Præceptum Dei seruatur,
Christus imitatur,
Orationis efficacia habet.

¶De primo, Eccl. 7. Humilia valde spiritũ tuum. De secũdo Mat. 11. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. nota Christus asinum equitauit, Iudæ pedes lauit. De tertio, Ecclesiast. 35. Oratio humiliantis se &c.

Item humilitas { Erudit,
Vestit,
Deo iungit.

¶De primo, Prouer. 11. Vbi humilitas, ibi sapientia. Psal. Declaratio sermo. tuorum il. & intellectum dat &c. De secundo, Esa. 28. Pallium breue

Digitized by Google

vtrunq; oper. De tertio, Marci 10. Sinite paruulos venire ad me. Hæc est præcursor charitatis & socia.

Item humilitas { Liberat, Saluat, Virtutes seruat.

¶ De primo, Psalm. Humiliatus sum, & libe. me. Exemplum de laqueis quos vidit beatus Antonius per totũ mundum. De secũdo, Psal. Quoniã tu populum hu. sal. fa. De tertio, Greg. Qui virtutes sine hu. congre. quasi pul. in ven. por. Bern. In veritate didici. vnde ipsa est mater virtutum, & cinis conseruans ignem. Quid autem humiliare debeat, require de miseria vitæ præsentis.

OBEDIENTIA { Christo assimilat. Victimas superat, Victoriam parat.

¶ De primo, Apostolus ad Phil. 2. Christus factus est pro no. obe. Imò ei cuncta obediunt. Iob 38. Stellæ vocatæ dixerunt, Assumus. De secundo, 1. Reg. 15. Melior est obedientia &c. gl. quia dum alienæ voci. hic subditur, nosipsos superamus. quasi diceret propriã carnem mactamus, sed ibi alienã. De tertio, Prouerb. 21. Vir obediẽs loquitur victoriã. quia Adam fuit inobediẽs, victus est.

Item obedientia { Deo est grata, Angelis iucunda, Sibi fructuosa.

¶ De his Bernardus: Nihil angelis charius, nihil Deo acceptius, nihil hominibus fructuosius, quàm in suscepta conuersatione subsistere.

Item obedientia debet esse { Parata, Ordinata, Ardua.

¶ De primo, Bernard. Illum optimum obedientiæ dixit &c. August. Verus obediẽs mandatum

non

Digitized by Google

non procrastinat, aures parat auditui, linguam voci, manus operi, pedes itineri &c. De secundo, Actuum 5. Oportet Deo magis obedire, quàm hominibus. De tertio, Bernard. Ille tuus minister est Domine, qui non intuetur audire quod voluerit, sed velle quod audierit. Talis fuit Abraham Genes. 12. Egredere de terra. Item 22. Tentauit Deus Abraham.

Item obedientia debet esse { Vniuersalis, Lætabilis, Rationabilis.

¶ De primo, dixit beata Virgo ministris in nuptijs, Ioan. 2. Omnia quæ dixerit vobis, facite. De secundo, Psalmista: Paratus sum, & non sum turbatus. De tertio, Gregorius: Scito quòd propter obedientiam malum nunquam debet fieri, sed bonum quandoq; potest intermitti. Iosue 1. Qui cunctis non obedierit fer.

Item est obedientia { Sufficiens, Abundans, Superabundans.

¶ Prima est, quando obeditur maiori. Secunda, quando æquali. Tertia, quando minori. ¶ De primo, Apostolus ad Hebr. 13. Obedite præpositis vestris. post, Non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis. Apostolus Rom. 13. Qui potestati contradicit, Dei ordinationi contradicit. Vnde quia Adam non obediuit suo superiori, inobediens ei factum est suum inferius. De secundo, exemplum de duobus fratribus in Vitispatrum, quorum vnus iussit alterum accendere totiens lucernam &c. De tertio, Lucæ 2. Et erat subditus illis.

TIMOR est alius { Seruilis, Initialis, Finalis.

De

Digitized by Google

¶De primo, Ecclef.1. Timor Domini expellit peccatum. De fecundo, Pfalm. Beatus vir qui timet Dominum. De tertio, Actuum 10. In veritate comperi &c.

Item timor { Peccatum pellit, Beatum oftendit, Acceptabilem reddit.

¶De primo, Eccl.1. Timor Domini expellit peccatum. De fecundo, Pfalm. Beatus vir qui timet Dominũ. De tertio, Act.10. In veritate comperi.

Item timor { Sapientiam generat, Mentem roborat, In fine remunerat.

¶De primo, Ecclef.1. Radix fapientiæ eft timere Deum. De fecundo, Eccl.27. Nifi in timore Domini tenueris te. De tertio, Eccl.1. Timẽti Deum bene erit in extremis.

Item timor Domini { Animam ditat, Peccatum deuitat, Gratiam conferuat.

¶De primo, Pfalm. Non eft inopia timentibus eum. De fecundo, Prouerb.15. Timore Domini declinat omnis à malo. & per confequens à malo poenæ. vnde Matth.10. Nolite timere eos qui cor.occi. De tertio, Ecclef.15. Qui timet Deum, faciet bona.

Item timor Domini { Cor delectat, Negligentiam fugat, Vitam prolongat.

¶De primo, Ecclef.1. Timor Domini delectabit cor, & dabit gaudiũ, & lætitiã, & long.dierũ. De fecundo, Eccl.7. Qui timet Deũ, nihil negli. De tertio, Prouerb.10. Timor Domini apponet dies.

Item timens Deum { Iuftitiam exequitur, Refpectum Dei meretur, Fonte vitæ irrigatur.

De

Digitized by Google

¶De primo, Malach.1. Si ego Dominus, vbi est ti. meus? De secundo, Esaiæ 66. Ad quem autem respiciā, nisi ad pau. & contri. spiritu? De tertio, Prouerb.14. Timor Domini fons vitæ, vt declinet à ruina mortis.

PAX { Consilium Dei firmat,
Pœnam deuitat,
Inimicos reconciliat.

¶De primo, Ioan.14. Pacē relinquo vobis. Hanc non habuit Cain & Ioab. De secundo, Apostolus Heb.12. Pacem sequimini, & sanctimo. sine qua nemo videbit Deum, Aug. Qui in pace non fuerit inuentus, abdicatur à Patre, exhæredatur à Filio, & à Spiritusancto alienus efficitur. De tertio, Apostolus Rom.12. Si esurierit inimicus tuus. & sequitur. Hoc enim faciens, carbo. Psal. Cum his qui oderunt pacem.

Item est pax { Temporis,
Pectoris,
Aeternitatis.

¶De primo, Augustinus: Tantum bonū est pax, quod etiam in suo contrario quæritur. Genes.13. Diuisi sunt alter ab altero. De secundo, Lucæ 2. Et in terra pax hominibus bonæ volūtatis. Hoc dicitur sabbatum delicatum. De tertio, Esaiæ 32. Sedebit populus meus in pul. pa. Hęc in cœlo ordinat hierarchias.

Item pacificus { Dei filius ostenditur,
Angelis associatur,
Christo assimilatur.

¶De primo, Matt.5. Beati pacifici, quoniam filij Dei voc. De secundo, Basilius: Pacificus homo consortium angelorum merebitur. De tertio, patet: quia Christus propter mansuetudinem agno comparatur. Si ieiunas vel vigilas, diabolus his non terretur, quia his non vtitur. Sed si pacem

hab

habeas, expauesce: quia hoc seruas in terris quod ille seruare noluit in coelis.

CONTINENTIA alia est { Coniugalis, Vidualis, Virginalis.

¶ De primo, Augustinus loquens de Abraham: O virũ factis vtentẽ viriliter, vxore temperãter, ancilla obtemperanter, nullo intemperanter. De secũdo, 1. ad Tim. 5. Quæ verè vidua est & desolata, speret in Deo, & instet orationibus & obsecrationibus nocte & die. De tertio, Apostolus 2. ad Corin. 11. Despõdi vos vni viro virginẽ cast. &c.

Item virginitas { Mandatum custodit, Decorem tribuit, Hominem beatum ostendit.

¶ De primo, Lucæ 12. Sint lumbi vestri præcin. De secundo, Psal. Audi filia, & vide &c. Hæc est arca deaurata intus & foris: hæc est sol inter planetas. De tertio, Matt. 5. Beati mundo corde.

Item virginitas { Deum loco parat. Pretium de longe portat, Dignitatẽ angelorũ ministrat.

¶ De primo, Cant. 2. Qui pascitur inter lilia. De secũdo, Prouerb. 31. Mulierem for. quis inueniet? De tertio Eccl. 26. Non est condigna ponderatio continentis animæ. Propter hoc erat August. dicens: Da quod iubes &c.

Item hæc est hortus qui { Floribus ornatur, Fontibus irrigatur, A iuuẽculis inhabitatũ.

¶ De primo, Cant. 2. Sicut lilium inter spinas. De secũdo, Cant. 4. Fons hortorũ. De tertio, Cant. 2. Sonet vox tua in aur.

VIRGINITAS { In coelo se Deo iungit, Canticum nouum instruit. Aureolam imponit.

De

Digitized by Google

¶De primo, Sapient. 6. Incorruptio proximum facit esse Deo. De secundo, Apocal. 14. Et nemo poterat dicere Canticum. De tertio, Cant. 4. Veni de Libano &c.

Item { Amissa non recuperatur,
Christum in cœlo sequitur.
In oratione exauditur.

¶De primo, Hiero. Cùm Deus possit omnia &c. Bene ergo custodiẽdus est flos iste ne marcescat. De secundo, Apocal. 14. Sequuntur agnum quocunq; &c. De tertio, Cantic. 2. Sonet vox tua in aur.m. Vnde de sancta Katharina cantatur, Vox de cœlis intonuit.

Item per hanc { Consilium Dei seruatur,
Anima pulchrè vestitur,
A Deo virgo iuuatur.

¶ De primo Mat. 19. Sũt eunuchi qui seipsos &c. De secundo, Prouerb. 3. Purpura & byssus &c. Psalm. Astitit regina à dex. &c. De tertio, Psalm. Adiuuabit eam deus &c.

Item virgo { Henestè contrahit,
Delectabiliter parit,
Viriliter diligit.

¶Primum patet, qui sponsum accipit pulchrum, diuitem, fortem, virtuosum. Secũdum patet, quia proles sunt opera bona. de quibus Psalm. Vt videas filios filiorum tuorum. id est, mercedem quæ sequatur operationem. Cantic. 7. Vmbilicus tuus crater to. vallatus lilijs. De tertio, nota quòd in his nuptijs dos est vita æterna, thalamus cordis munditia, amplexus gratia. Cantic. 5. Læua eius sub capite meo.

MVNDITIA cordis { Beatificat,
Vitam præstat,
Mentem decorat.

¶De primo, Matthæi 5. Beati mundo corde. De sec

secundo, Prouerb. 4. Omni custodia serua cor tuū. De tertio, Apoc. 1. Præcinctum ad mammillas. Nota, cum florent vineæ fugiunt serpentes. decorat ergo sicut flores campum, sicut arbores hortū, sicut carbūculus anulum. Gen. 2. Plātauerat autē Dominus Deus paradisum voluptatis.

Item { Domum Deo præparat,
Sedem illi collocat,
Deum pro sigillo seruat.

¶De primo, 3. Reg. 7. Fecit rex Salomon thronum & templum, vbi fuit mensa & candelabra. De secūdo, 3. Reg. 22. Vidi Dominum sedentem super sol. Vnde similis est ordini thronorum. De tertio, Cantic. 8. Pone me sicut signaculum super cor tuum.

Item mentem { Ordinat,
Sanat,
Irrigat.

¶Propter primum comparatur claustro. Vnde distingue in mente officinas. Propter secundum comparatur theriacæ quæ morsus serpētis & venena curat radicis: immūda verò cogitatio morsus serpentis, & mala radix est. Propter tertium, cōparatur fonti. vnde Ezech. 36. Effundamus super vos aquam mundam. Genes. 2. Fons egrediebatur de loco vol.

Item { Hostem interficit,
Mortem excludit,
Turpia fugit.

¶De primo, Hieronym. Non est timendus hostis qui &c. Gen. 3. Ipsa conteret caput. De secundo, Ierem. 9. Mors intrauit per fenestras. De tertio, Ecclesiast. 13. Qui tangit picem &c. Sed illas cogitationes quas diabolus immittit contra voluntatem hominis, ipse diabolus confiteatur & satisfaciat, & non homo.

Item

Digitized by Google

Item gratiæ fructum { Producit, Colligit, Custodit.

¶ Propter primum comparatur ficulneæ. Propter secundum, similis est apothecæ. Sed nota, vbi est thesaurus tuus, ibi &c. Mat. 6. Hoc patet in statera: quia illuc ponderat vbi magis grauatur. Propter tertium comparatur castro. Luc. 10. Intrauit Iesus in quoddam castellum. Expone tropologicè.

Misericordia, siue cõpassio { Vincit sacrificium, Efficit beatum, Pauperum est refugium.

¶ De primo, Oseæ 6. Misericordiam volui, & non sacrificium. De secundo, Mat. 5. Beati misericordes. De tertio, Psal. Et factus est Dominus refu. pau.

Item { Præceptum naturæ seruat, Charitatem manifestat, Regnum cœli comparat.

¶ De primo, Matth. 7. Quæcunq; vultis vt faciat vob. &c. Apostolus Rom. 12. Gaudete cum gaudentibus &c. De secundo, 1. Ioan. 3. Qui viderit fratrem suum necessitatem pati. Nota sex opera misericordiæ quibus charitas ostenditur. vnde Mat. 25. Esuriui, & dedisti mihi &c. De tertio, Apostolus 2. ad Timot. 2. Si compatimur, & conregnabimus.

Item { Vocem Christi audit, Martyrem spiritualem facit, Duritiam emollit.

¶ De primo, Cant. 5. Anima mea liquefacta est &c. De secũdo, Greg. Qui dolorẽ excipit in aliena necessitate, crucẽ portat in mente. Apostolus 1. Corinthiorum 12. Si dolet vnum membrorum &c. De tertio, Ezechiel. 11. Auferam à vobis cor

Digitized by Google

lapideū. Vnde comparatur oleo cuius est emollire.

Item { Amicum probat, Vitam prolongat, In iudicio cōmendat.

¶De primo, Luc. 10. Quis horum tibi videtur proximus fuisse illi? De secundo, Apostolus 1. ad Timoth. 4. Pietas ad omnia valet. De tertio, Matt. 25. Esuriui, & dedistis mihi &c.

Itē opera misericordiæ spiritualia sunt { Peccantem corripere, Ignorantem instruere, Delinquenti ignoscere.

¶De primo, Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus. De secundo, Iac. 5. Qui conuerti fecerit pe. De tertio, Luc. 6. Dimittite & dimit. &c. Greg. Districtio debetur vitijs, compassio naturæ.

Actiua vita meretur { Retributionem, Exultationem, Dei commendationem.

¶De primo, Matt. 20. Voca operarios &c. De secundo, Psal. Qui seminat in lacrymis &c. De tertio, Mat. 25. Esuriui, & dedistis mihi &c.

Item actiua vita { Merita multiplicat, Tentationem declinat, Charitatem propalat.

¶De primo, Cant. 7. Venter tuus sicut aceruus. Psal. Vt videas filios filiorum. Filij sunt, opera filiorum sunt præmia quæ debentur operibus. De secundo, Hier. Semper aliquid operis facito. De tertio, 3. Ioann. 3. Qui viderit fratrem suum necess. pati. Et de operibus misericordiæ.

Item { Meretur beatitudinem, Implet Dei ordinationem, Imperat ad contemplationem.

¶De primo, Psal. Labores manuum tuarum &c. De secundo, Gen. 3. In sudore vultus tui. De tertio,

Digitized by Google

tio, Gen. trigesimosecundo: Quia prius vocatus est Iacob, sed pòst Israël. Itē primò Iacob duxit Liā, pòst Rachel. Item Beniamin primò vocatus est Bennon. Itē prius sumus viatores quàm comprehensores.

Item vita actiua { Meretur exultationem, Expectat satietatem, Euadit mendicitatem.

De primo, Luc. vlt. Nónne oportuit Christū pati? De secundo, Apost. 2. ad Thes. 3. Qui nō laborat, non manducet. ergo econtra. De tertio, Prouerb. 20. Propter frigus piger arare noluit. Eiusdem 6. Vade ad for. &c.

Contemplationis species sunt { Lectio, Meditatio, Oratio.

¶Primo modo non solum fit contemplatio in libro vitæ vel creatore, sed etiam creaturæ: quia inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspicit. Rom. 1. De secundo, Apostolus ad Philip. 3. Nostra conuersatio in cœlis est. Sap. Stans in terra, scilicet corpore: cœlum tangebat, scilicet mente. De tertio, Apostolus ad Philip. 4. In omni oratione peti. vestræ inue.

Item cōtēplatio operatur { Vitiorū eiectionem, Virtutū irrigationē, Consciētiæ decorē.

¶De primo, Augustin. Suaue mihi factum est &c. De secundo, Esa. 58. Eris quasi hortus irriguus. Cogitatio enim de Deo quasi canalis est positus ad fontē vitæ. Gen. 2. Fluuius egrediebatur &c. De tertio, Cant. 1. Lectulus noster floridus. Eiusdem 2. Fulcite me floribus.

Itē contēplatione cōuersandum est in cœlo, vt { Dulcedo hauriatur, Idioma angelicū discat, Familiaritas acquiratur.

Digitized by Google

¶De primo, Augu. Infunde Deo dilectionem tuam. Vnde contemplatiuus quasi apes volat in horto cœlesti supra flores gaudiorum. De secundo, Apostolus 1. Cor. 13. Si linguis hominum loquar. Sed qui de terra est, de terra loquitur. Io. 3. De tertio, Apostolus Ephes. 2. Iam non estis hosp. quasi dicat, etiam hoc prius fuistis. Sed heu quibusdam dicitur: Amē dico vobis, nescio vos. Matth. 25.

Item contemplatiuus à Deo { Diligitur, Exauditur, Cibatur.

¶De primo, Cant. 2. Ne suscitetis dile. &c. nam cōtemplatio somnus est. eiusdem 5. Ego dormio, & cor meum vigilat. De secundo, Psal. Delectare in domino &c. De tertio, Eccles. 15. Cibauit illum pane vitæ &c.

Item contemplatio { Illuminat intellectum, Accendit affectum, Præparat Deo domum.

¶De primo, Eccles. 11. Dulce lumen & delectabile &c. vnde scimus quòd aquila irreuerberabetis oculis intuetur solē, & proprium pullū eijcit qui non idem facit. De secundo, Aug. Accendebas nos tam valide. De tertio, Prou. 11. Sapientia ædificauit sibi domum.

Item { Temporalia contemnit, Secreta petit, Finiri nescit.

¶De primo, Psalm. Renuit consola. ani. Bernardus: Delicata est diuina consolatio, nec facile &c. Gregorius Tanto quisque à superno amore dis. quanto inferius delect. De secundo, Thren. tertio: Sedebit solitarius, & tacebit. Hoc ideo facit, quia qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Prouerbiorum 13. Exemplum in topazio.

De

Digitized by Google

De tertio, Luc.10. Maria optimam partem elegit &c.

Item mentem { Eleuat. Lætificat, Inebriat.

¶ De primo, Apoc.12. Luna sub pedibus eius. De secundo, Psal. Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, propter hoc lætatũ est cor meũ. De tertio, Cant.5. Comedi fauum &c. Aug. Quis mihi det vt ven. &c.

Item { Angelicum officium assumit, Dilectionem ingerit, Secreta pandit.

¶ De primo, patet: quia ángeli semper vident faciem Patris, & speculum æternitatis intuentur: sic & iste. Apoc. 4. Plena oculis antè & retro. De secũdo, Augustinus: Memoria tua super mel dulcis: vnde tales quandoq; rapiuntur in iubilũ. est autẽ iubilus, gaudiũ quod pro sui dulcedine vel magnitudine taceri non potest, & tamẽ propter immensitatem rei non potest exprimi: & sic quatuor de causis vel insinuandam nostram infirmitatem, vel desiderij immensionem, vel rei, quam expectamus immensitatem, vel ad causandam nimiã rei dilationem. De tertio, Apostolus 2. Corin.12. Scio hominem raptum. talis in secreto sit loco. Cant.6. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi &c.

Itẽ cõtẽplatiuus gaudiũ coeli iam inchoat, habẽs { Dei præsentiam, Societatẽ angelicã, Dotũ quẽdã gloriã.

¶ De primo, 1. Io. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet. sed sicut dicit, Vbi Papa, ibi Roma: ita potest dici, Vbi Deus, ibi vita æterna. Luc. 17. Regnũ Dei intra vos est. De secũdo. Mat.18. Angeli eorum semper vidẽt faciẽ. Tertiũ patet;

Digitized by Google

quia iam habet quandam cognitionẽ dilectionũ, claritatẽ conscientiæ, agilitatem in bono opere. Aug. Ducis me in quãdã incõsuetã dulcedinẽ.

Item adhæret anima Deo p cõtẽplationẽ } sicut { Ramus trunco, Cera sigillo, Nauis plato.

¶De primo, Ioan.15. Sicut palmes non potest facere fructum à semetipso, nisi manserit in vi. &c. Secundum patet: quia sicut cera recipit imaginẽ sigilli, sic anima virtutũ similitudinẽ. Apostolus Eph.5. Imitatores Dei estote, sicut filij charis. De tertio, Psal. Mihi autem adhærere Deo bonum est: quia in procellis tribulationum nõ mouetur animus in Deo fixus. vnde cũ diabolus læsisset Iob in corpore, rebus, & pueris, anima non metuit, quia illam in cœlo fixit, vbi diabolus non habet agere.

Perseuerãtia { Viam rectam custodit, Maledictionem euadit, Opera ad perfectionẽ perducit.

¶De primo, 2.Pet.2. Melius est viam veritatis non agnoscere. De secundo, Hebr.6. Terra sæpe venientem super se bibens imbrem. Sic Paulus euasit quod Iudas incurrit. De tertio, illud philosophi: Cuius finis bonus est, ipsum to. bo. Item: Hic homo cœpit ædificare. Luc.14. Item vna manus ædificans.

Item { Saluat, Coronat, Damnationem declinat.

¶De primo, Mat.10. Qui pseuerauerit vsq; in finẽ. Nota in vespere laudat serenitas. De secũdo, Apoc.2. Esto fidelis vsq; ad mortẽ. Apostolus. 2. Tim.2. Nemo coronabit, nisi q legiti. certa. De tertio, nota exẽplũ Dan.2. vbi statua quæ incœpit ab aureo capite cõsũmata est in figuli, & cõ-

trita

Digitized by Google

trita est p lapidē præcisum de mōte sine manib.

Item { Animam vestit, / Ianuam cœli aperit, / Instabilitatem contemnit. }

¶De primo, nota φ hæc est tunica talaris qua fi lij regum indui solebant. De secundo, Luc.11. Si perseuerauerit pulsans &c. De tertio. Thren.1. Peccatū peccauit Ierusalem. Nota exemplū in Vitispatrum, de dæmone qui gloriabatur quòd intra 40. annos deiecit vnum monachum.

Item { Christum imitatur, / Claritate remuneratur, / Laude digna monstratur. }

¶De primo, Ioan.13, Cùm dilexerit suos vsq; in fin. dil. e. vnde dum clamarent Iudæi, Mat.27. Si rex Israël est, descendat de cruce, perseuerauit pendens. De secundo, Apoc.2. Qui vicerit, dabo illi stellam matu. De tertio, Greg. Lauda nauigantis fœlicitatem, cùm venerit ad portum: lauda ducis virtutem, cùm peruenerit ad triumphum.

Item { Brauium percipit, / Acceptum Deo reddit, / Virtutes ad maturitatem ducit. }

¶De primo, Apost.1. Cor.9. Omnes qdē currūt: sed vn⁹, id est pseuerās, accipit brauiū. De secūdo, Leuit.22. Hostia sine cauda non offertur. imò ouis sine cauda monstruosa res nō esset.; De tertio, nota si fons irrigans hortum deficeret, herbæ perirent. Propter ista Psal. dicit, Mihi adhærere Deo bonum est.

Item { Amicum Dei verum ostendit, / Insidias diaboli non metuit, / Stultitiam expellit. }

¶De primo, Ecclesiast.6. Est amicus socius mensæ, & non permanet. Item Prouerbiorum 17. Omni tempore dili. qui amicus est. sic non fuit

Digitized by Google

Petrus, dicens Luc. 22. Nõ noui illum. Sed nota φ turpius eijcitur q̃ non admittitur hospes. August. Peccatum est spreto incommutabili bono &c. Gen. 3. Insidiaberis calc. eius & ipsa cõteret caput tuum. Sciendum quod diabolus interdum suadet bonum homini instabili, vt per recidiuũ grauius peccet. vnde facit illud Gen. 19. Noli respicere retro &c. De tertio, 2. Pet. 2. Canis reuersus ad vomitum &c. Item stultus esset qui agrũ bene seminaret & non meteret, vel thesaurũ diu collectum disper geret, vel clypeum in fine certaminis proijceret.

Verbum Dei. { Mandat, / Illuminat, / Cibat.

¶ De primo, Ioan. Iam vos mundi estis. *De secundo*, Psal. Lucerna pedibus meis *verbum tuum*. Psal. Præceptum Domini lucidum illumin. ocul. &c. De tertio, Mat. 4. Non in solo pane viuit homo &c. Can. 2. Qui pascitur inter li. &c.

Item { Sanat, / Irrigat, / Dulcorat.

¶ De primo, Sap. 16. Neq; herba, neq; malagma &c. Psal. Misit verbum suum, & sa. eos. *De secũdo*, Gen. 2. Fons egre. de loco &c. *De tertio*, Apoc. 10. Comedi librum. Psal. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua.

Item { Ad bonum incitat, / Tentationes mitigat, / Dæmones fugat.

¶ De primo, Eccl. 12. Verba sapientium sicut stimuli. De secundo, Psalm. Dixit, & stetit spiritus procel. vnde comparatur verbum Dei incãtatoribus serpentum. De tertio, *Marc.* 16. In nomine meo dæmo. eijci.

Item

Digitized by Google

Item { Iustificat,
Beatificat,
Confortat.

¶De primo, Iaco. 1. Nō auditores tantū. De secūdo, Lucæ 11. Beati qui audiunt verbum Dei &c. De tertio, Psal. Verbo Domini cœli firmati sunt.

Item { Vias demonstrat,
Mentem penetrat,
Deum homini reconciliat.

De primo Matt. secundo, Stellam quam viderāt Magi in oriente &c. De secundo, Ezech. tertio: Qui audit, scilicet foris, audiat intus. Apostolus Heb. quarto: Viuus est sermo Dei & efficax &c. De tertio, Prouerb. vicesimoprimo: Qui obturat aurem suam. Similiter exponit illud Esaiæ 20. Manda remanda &c.

Item { Mortuos viuificat.
Filios Dei generat,
Mala extirpat.

¶De primo, Ioan. quinto: Venit hora, & nunc est. Psal. Dabit voci suæ vocem virtutis. glos. suscitandi mortuos. Sed hoc erit in die iudicij. De secundo, Iacobi primo: Genuit nos verbo veritatis. ¶Nota. tria habent virtutem, scilicet herbæ, lapides & verba. De tertio, Iere. 1. Ecce constitui te &c.

Item { Conuertit,
Erudit,
Præmunit.

¶De primo, Psal. Lex Domini immaculata conuertens animas &c. De secūdo, Psal. Testimoniū Domini fide. sap. præstās &c. De tertio, Ezech. tertio: Spec[illegible]torem dedi te &c.

Item { Vitia necat,
Gratiam initiat,
Affectum inflammat.

Digitized by Google

¶ De primo, Apostolus Eph. sexto: Gladium spiritus, quod est verbum &c. Apoc. primo: Ex ore eius gladius ex vtraq; parte acutus. Propter secundum comparatur semini quod est initium fructuum. Luc. octauo: Semen est verbum Dei &c. De tertio, Lucæ vicesimoquarto: Nónne cor nostrũ &c. Actu. 2. Apparuerunt illis dispartitæ linguæ.

Item { Animum emollit, De peccato extrahit, Omnia bona adducit.

¶ De primo, Cant. 5. Anima mea liquefacta est. Ier. 23. Nónne verba mea quasi malleus &c. De secundo, Luc. 5. In verbo autem tuo laxa. &c. De tertio, Sap. 7. Venerũt mihi omnia bona pariter cum illa.

Item generat { Admirationem, Correctionem, Cognitionem.

¶ De primo, Psal. Mirabilia testimonia tua Domine, ideo scru. &c. De secũdo, Psal. In quo corrigit ado. viam suã? De tertio, Iac. 1. Qui auditor est verbi, & nõ factor, hic cõparabitur. Psal. Tũc non confundar cum perspe. &c.

Prælat⁹ debet habere ætatẽ, vt per hoc { Christo conformetur, Maledictio declinetur, Grex viriliter custodiatur.

¶ De primo, Luc. 3. Et ipse Iesus erat annorum 30. De secundo, Eccles. 40. Væ terræ cuius rex puer est. De tertio, Iudic. 8. Iuxta ætatem robur est hominis. Sed heu hodie cõmittiẽ cura animarũ homini cui nõ cõmitteref cura porcorũ vel pomorũ. Itẽ: Quomodo arcebit puer lupũ à grege?

Itẽ solicitus sit { Ne de illo q̃rimonia moueaẽ, Vt Christi patrimo. deseruiaẽ, Ne velut infidelis cõdẽnetur.

¶ De

¶De primo, Ecclesiastici 41. De patre impio conquerentur filij. Sed Dominus fecit sententiam Genesis 43. Non videbitis faciem meam, donec adduc. fratrem vestrum minimum. De secundo, Bernard. Lucrantur cantando, reddent flendo. De tertio, Apostolus 1. ad Timotheũ 5. Qui suorum, maximè domesticorum curam non habet &c. Sed hodie maxima cura est de lana & lacte: sicut dicitur Ezechiel.34. minimè de animabus.

Itẽ solicitus sit { In sui ordinis executione, In subditorum cognitione, In vitiorum extirpatione.

¶De primo nota quòd magis iam studẽt in schaco quàm in antiphonario. Vnde officium vel ex toto negligunt, vel differunt, vel more fœminæ faciunt, aut malo modo. De secundo, Prouer.27. Diligenter cognosce vultum pecoris tui. De tertio, Ierem.1. Ecce constitui te super gent. & reg. vt euellas. Sed magis laborant in euacuandis bursis quàm peccatis. ¶Item semper sit solicitus qualiter respondeat Deo in die iudicij facienti has quæstiones.

Quæstiones, { Quomodo intrasti, Quomodo vixisti, Quomodo rexisti, Quomodo expendisti.

¶De primo, Ioan.10. Qui non intrat per ostium &c. De secundo 1. Machab.6. Refulsit sol in clypeos aureos. Debet autem vita prælati quasi regula esse subditi: sed modo incorrecta, & furati sunt eam sicut Achior. De tertio, Prouer.6. Fili, si spoponderis pro amico tuo &c. Item Esa. 62. Super muros tuos Ierusalem consti. custo. die & nocte. Sic ergo præsit vt prosit. De quarto, exemplum in filio prodigo.

Digitized by Google

Continens fit prælatus,
- Vt in hoc mādatū Dei seruetur,
- Ne pœna incurratur,
- Ne irreuerēter Christ⁹ tractetur.

De Primo, Luc.12. Sint lumbi &c. De secundo, exemplum in Oza, qui tangens arcam, percussus est. 2.Reg.6. Psal. Fiat mensa eorum &c. De tertio, Esaiæ 52. Mundamini qui fertis vasa Domini. in huius signum albam induunt.

Itē hæc cōtinentia
- In lege præfiguratur,
- In scripturis commendatur,
- A Domino remuneratur.

¶De primo, exemplum Exo.12. vbi comedentes agnum renes accingebant. Item sacerdos ministraturus vtebatur femoralibus. Exod.28. De tertio, Cant.3. Lectulum Salomonis ambiunt.

Constans fit
- Bonos defendendo,
- Malos puniendo,
- Tentationes vitando.

¶De primo, Io.10. Bonus pastor animam suam &c. Gl. super illud 2. ad Cor.11. Dimissus sum in sporta per murū. dicit quòd quādo persona quæritur, fugere potest prælatus. Sed quādo commune bonum periclitatur, tunc non debet fugere, sed animā ponere. De secundo, Gen.1. Vt præsit volatilibus, id est superbis. & piscibus, id est luxuriosis. & bestijs, id est auaris. Nam subditi inquantum boni sunt, similes sunt prelatis. De tertio, Ezech.3. Vt adamantem posui te.

Item constans fit
- Iustitiæ rectitudine,
- Fortitudinis magnitudine,
- Perseuerātiæ lōganimitate.

¶De primo, Gre. Misericordia & iustitia multū destituuntur si vna sine altera teneat. vnde gigas nō est occidendus cum acu, & pulex cum securi. De tertio. Gre. nō hūc ꝓspera eleuēt, nec aduersa ꝑturbēt. vnde mulier nō suscipit characterem

ordin

Digitized by Google

ordinũ. De tertio, dicit Bern. ꝙ noui sacerdotes primo anno sunt angeli, secundo homines, tertio dæmones. vnde cõparanť statuæ, Dan. 2. quę caput habuit aureũ, tandẽ terminabatur in fictili. Sed stola datur eis in signum perseuerantiæ.

BONA vita prælati { Affectum subditorũ inflammat, / Exemplo intellectum illuminat, / Scandalũ infirmorum declinat.

¶ De primo, Luc. 12. Lucernæ ardentes in ma. Sed heu conuertitur in tenebras & luc. in f. Item secundũ notatur in acolitatu. Item superiora per influxum virtutis suæ regunt inferiora. Tertium patet: quia dolente capite, dolent omnia mẽbra. & sequitur: Qui scandalizat vnum &c.

Item per bonam vitam { Subditos sanctitate præcellat, / Alios curans se non negligat, / Maledictionem euadat.

¶ De primo, 1. Regum 4. Saul ab humero sur. Gregor. Tantum eminere debet prælatus subditis, quantum gregem præcedere solet vita pastoris. De secundo, Apostolus 1. ad Corint. 9. Castigo corpus meum. Vnde portat superhumerale. De tertio, Matth. 23. Væ qui decimatis menthã, & prætermittis &c.

Itẽ prælatus { Virtute decoretur, / Doctrinæ proprię conformetur, / Laudabilis comprobetur.

¶ De primo, Psal. Sacerdotes tui induantur iusti. De secũdo, Esa. 2. Sup mon. excel. &c. Gen. 27. Vox quidem vox Iacob est. Matt. 23. Super cathedram Moysi. De tertio, 1. Pet. 2. Vos estis genus electum, reg. sacerdot. Sed hæc omnia modo possunt legi per contrarium.

Itẽ sint bonæ vitę, propter { Efficaciam prædicationis, / Euasionem diuinę correptionis, / Honorẽ sacerdotalis dignitatis.

De

¶De primo, Aggæi 1. Factũ est verbũ Domini &c. vnde Gallus cãtans, primo alis percutit se. De secũdo, Iere. 11. Quid est quod dilectus meus in domo &c. De tertio, Genes. 1. Faciamus hominem ad imaginem. Item datum est eis quod non angelis: scilicet consecrare corpus Christi. Item corona raditur eis, in signum regalis dignitatis.

Item sit bonæ vitæ { Famam perdat, / Exemplo corrumpat, / Indignus prælaturam teneat.

¶De primo, Apostolus 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo. vnde cõsecratur chrisma in quo ponitur balsamus. De secundo, Osee 5. Facti estis laqueus venationi siue speculationi. vnde comparatur gladio versatili quo clauditur paradisus. Gen. 3. quia nec ipsi intrant, nec alios sinunt intrare. Matt. 24. De tertio, Psalm. Quis ascendet in montem Domini?

Item viuat { Sobriè sibi, / Iustè proximo, / Piè Deo.

¶De primo, Apostolus ad Timot. 3. Oportet ipsum irreprehensibilẽ esse. Sed incrassatus est, dilatus: vnde potest dici prælatus quasi præ alijs latus: scilicet in crassitudine & in vitijs. Non modo aliqui plus terunt tabernas quàm ecclesias, & diem expendunt in ebrietate, & noctem in luxuria. De secundo, Prouerb. 20. Pondus & pondus &c. De tertio legitur Numeri 18. quòd Leuitæ non habebant hæreditatem inter tribus, quia pars illorum Deus. Sed modo prælati possunt dici prælati: & ministri Christi sunt, sed seruiunt antichristo.

CONTEMPLATIVVS sit prælatus per { Studij lectionem, / Sanctam meditationem, / Deuotam orationem.

De

¶De primo, Apoc. 10. Comedi librum &c. Item animal quod nõ ruminat immundũ est. Leuit. 10. De secũdo, Apostolus ad Phil. 3. Nostra conuersatio in cœlis est. Quare vt hauriret in contemplatione quod effunderet in prædicatione, dico vobis cum fiducia quòd vos qui claues Petri geritis, & clauos Christi non respicitis, dæmonium incurretis. De tertio, Ecclesi. 44. In tempore iracundiæ factus est reconciliatio.

SCIENTIAM prælatus habeat, { Ianuam cœli aperiat. / Fidem defendere sciat, / Sibi commissos puniat. }

¶De primo, Mat. 16. Tibi dabo claues reg. cœl. sed istas modo resignauerunt & assumpserũt claues mortis & inferni: quia nec ipsi cœlũ intrant, nec alios intrare permittũt. De secundo, 1. Pet. 2. Vt sciant rationem reddere omni poscenti de ea quæ in vobis est spe. Malach. 2. Legem requirent de ore eius. Quia officium eorum esset ad eam scire respondere, & scire Articulos fidei implicitè & explicite. De tertio, Luc. 6. Si cæcus cæcum ducit. Talis facit sicut medicus impius qui cauteriat cornua.

Item scientia prælati { Fulgore clarificat, / Maledictionem declinat, / Salubriter fructificat. }

¶De primo, nota quòd clarificat in futuro per gloriam. Danielis duodecimo, Qui docti fuerint. In præsenti per gratiam. Exodi 28. Pones in rationali iudicij doctrinam & veritatem quæ erunt in pectore Aaron. Deuteron. vigesimosecundo: Maledictus qui errare fecerit cæcum in via. Et dicet omnis populus, amẽ. Sint ergo prælati animalia plena oculis, nõ loculis. De tertio, Psal. Erit tanquam lignum quod plantatum est. Sapien. octauo: Venerunt mihi omnia bona &c.

sed

Digitized by Google

sed econtrà dicitur de ignorantia, quia tu scientiam repulisti. Osee 4.

PRAEDICATOR debet esse prælatus { Ne pro subditis damnetur, / Vt incautus præmuniatur, / Vt iussio diuina seruetur.

¶ De primo, Exo. 28. Tintinnabula audiri debẽt Aaron ingrediente ad ministerium in sancta sanctorum. Gregor. Sunt nonnulli qui magni videri volunt, & tamẽ magni non sunt. De secundo, nota quòd tubis vtebantur & in bellis, conuiuijs, & tabernaculorum eleuatione. De tertio, Io. 21. Pasce oues meas.

Item doceat { Verbo prædicationis, / Exemplo bonæ operationis, / Fama sanctæ opinionis.

¶ De primo, 2. ad Timot. 4. Prędica verbũ, insta &c. Itẽ Io. 21. Pasce oues meas. De secundo, Io. 1. Ego vox clamantis in deserto. Et hoc ne vna manus sit ædificans, alia destruens. Bern. Multi sunt catholici prædicando qui hæretici sunt operando: & tanto grauiores sunt quanto præualent opera. Iob 19. Arcus meus in manu mea. Vnde os prophetæ calculo nudabatur. Esaiæ 6. De tertio, 1. ad Corin. 4. Sic nos existimet homo. sed heu dispensatores modo sunt dissipatores.

Item prælatus prædicando { Affectum subditorum irrigat, / Intellectum illuminat, / Fidelem se demonstrat.

¶ De primo, Genes. 2. sed ipsi sunt canalis quo aqua fontis egrediens de loco voluitur, transit, & vacuus tandem remanet, & lixiuia alios lauans ipsa sordidatur. De secundo, Psalm. Lucerna pedibus meis verbũ tuum. sed modo prælati comparãtur faci, quæ lucens hominibus seipsam consumit. De tertio, Matth. 24. Quis, putas, est fidelis seruus & prudens &c.

Digitized by Google

BENIGNITAS & misericordia prælati. { Bonitati diuinæ se conformat, Seueritatem iudicij declinat, Humilitatis indicia demõstrat.

¶ De primo, Chryso. Si Dominus largus &c. Itẽ Deus semper punit circa condignũ. Confitemur enim in tribus ꝑsonis, potẽtiã, sapiẽtiã, bonitatẽ, quę signantur per tria quæ fuerũt in arca. De secundo, Iac. 2. Iudiciũ sine misericordia illi qui nõ facit misericordiã. sit ergo flos per pietatem, nõ rhãnus. De tertio, Mat. 7. Quid vides festucã in oculo fratris tui. Nõ ergo camelũ glutiat, & culicẽ excol. Ibidẽ 23. Sic fecit Dauid cùm dixit ad angelũ percutientẽ, Vertatur obsecro manus &c. 2. Reg. 24. Greg. Quare Dominus Petrũ negantem cadere permisit? scilicet vt sua culpa disceret qualiter alijs misereri debuisset.

Itẽ mãsuetus sit prælatus. { Per misericordiæ compassionẽ, Per patientiæ lenitatem, Correctionis moderationem.

¶ De primo, Iere. 9. Quis dabit capiti meo &c. Apostolus ad Ro. 12. Flete cum flẽtibus &c. Sed sic non sunt modo: quia pastores mutati sunt in tõsores, imò excoriatores. De secũdo, 2. Reg. 23. Quasi tenerrimus ligni vermiculus. ex eis manus inungãtur in cõsecratione. De tertio, nota quòd stultus esset qui persequeretur pulicẽ cum securi. Matt. 23. Imponũt onera &c. sed nõ ꝙ in subcinãdo strictior pars ad propriũ subiectũ cõuertit.

AMBITIONEM dignitatũ fugiat propter { Christi conformitatem, Pœnarũ declinationem, Humilitatis probationẽ.

¶ De primo, exemplũ in Christo qui fuit raptus in regem. Io. 6. sed econuerso rhãnus ingessit se prælationi lignorum cæterorum. Iudic 9. Item inclinato capite quasi fugit titulum vbi scriptũ fuit, Rex Iudæorum. Io. 19. De secundo, Luc. 14.

Digitized by Google

Ne fortè veniat qui te inuita. & incip. cam rub. nouissimo locum tenere. Item Numer. 16. Dathan & Abiron absorpti sunt, Giezi leprosus factus est. 4. Regum 5. De tertio, Apostolus ad Heb. 5. Nemo assumat sibi hono. &c. Item Ierem. 1. A, a, a, Domine Deus, nescio loqui. Matth. 23. Amant primos recubitus.

VNICO beneficio sit contentus, vt { Ordinatio apostolica seruetur, Res figuræ conformetur, Stultitia declinetur.

¶ De primo, Apostolus 2. ad Timot. 3. Vnius vxoris virum. Psalm. Vnam petij à Domino, hanc requir. &c. Canticorum 6. Vna est columba mea. De secundo, Genes. 6. In vno cubito consummabis eam: scilicet arcam. Tertium patet: quia stultus est qui vni ecclesiæ regendæ non sufficit, quòd se de pluribus intromittit. Item quia ad impossibilia se obligat, quia in vtraque ecclesia debet horas dicere, missas celebrare, & onus importabile sibi est impositum.

SYMONIACE non intret, ne { Lepra inquinetur, Perditione damnetur, Cœlo priuetur.

¶ De primo, exemplum in Giezi 4. Regum 5. De secundo, Act. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem. De tertio, Matt. 21. Christus eiecit ementes & vendentes.

Item simonia { Maledictionem inducit, Fures discernit, Iussa diuina contemnit.

¶ De primo, Amos 6. Væ qui ingredimini pompaticè in domum Domini. Item Michææ 3. Væ qui ædificatis Sion in sanguini. De secundo, Io. 10. Qui non intrat per ostium &c. De tertio, Matthæi 11. Gratis accepistis, gratis date.

DOT

Digitized by Google

DOTES animæ erunt { Cognitio primæ veritatis, Dilectio summæ bonitatis, Fruitio diuinæ maiestatis.

¶De primo, Esaiæ 60. Tunc videbis,& afflues &c. Matt.5. Beati mundo corde &c. Io.17. Hæc est vita æterna &c. De secundo, Esaiæ 31. Cuius ignis in Sion &c. Gen.6. Arca linita fuit bitumine. Itē propter charitatē, quod propriū est singulorū, cōmune est omniū. De tertio, Ans. Anteuenıat oro tēpus. Item nota circa primā, docentur animæ scilicet cognitionē, quòd illa visio cognitio erit matutina, vespertina, meridiana. Prima in verbo. Secunda, in proprio genere. Tertia, in aperta Dei visione. De primo, Genes.1. Factum est vespere & mane &c. Nā sicut modo creaturæ sunt speculū creatoris: sic erunt tunc econuerso. De secundo, Greg. Quid est quod non videt qui videt omnia? Bern. Fili, ad scholas propera. De tertio, August. Videbimus tuę maiestatis &c. Esa.33. Videbunt oculi tui regem in decore suo.

DOTES corporis erunt { Claritatis pulchritudo, Agilitatis promptitudo, Subtilitatis aptitudo, Impassibilitatis fortitudo.

¶De primo, Matthæi 13. Fulgebunt iusti &c. Psalm. Renouabitur vt aquilæ &c. Nota quòd pulchritudo Absalonis est ibi fœditas. De secundo, Esa.40. Assumēt pēnas vt aquilæ. Aug. Protinus vbi voluerit spiritus &c. Nota ꝙ agilitas Azaelis esset ibi claudicatio. De tertio, Sap.3. Tanquam scintillæ in &c. Ioan.10. Intrauit Iesus ianuis clausis. Exemplum de sole qui vitrum transit. De quarto, Esaiæ 25. Præcipitabit mortem in sempiternum. Nota quòd fortitudo Samsonis esset ibi infirmitas, Moysi sanitas esset ibi vtilitas, Saulis strenuitas esset ibi debilitas,

David & Ionathę amicitia ibi esset peruersitas, Absalonis formositas ibi esset deformitas, Salomonis sapientia ibi esset stoliditas, Assueri diuitiæ ibi essent mēdicitas, Augusti libertas ibi esset illibertas.

In vita æterna erit { Affluentia diuitiarum, Influentia deliciarum, Confluentia bonorum.

¶ De primo, Gen. 15. Ego ero merces tua magna nimis. De secūdo, Leui. 20. Dabo tibi terrā fluentē lacte & melle. De tertio, Psal. Gloria & honore coro. Esa. 61. Vt darem eis coronā pro cinere.

Item ibi erit Deus { Speculum visui, Cithara auditui, Mel gustui, Flos tactui, Balsamus olfactui.

¶ De primo, Sap. 7. Candor lucis æternæ, speculum sine macula. De secūdo, Esa. 16. Vēter meus quasi cithara. Item exemplū de cithara eremitæ. De tertio, Eccl. 24. Spiritus meus super mel dulcis. Psal. Quàm magna multi. dulce. tuæ. August. Ducis me in quandam dulce. De tertio, Cant. 2. Ego flos campi &c. De quinto, Eccl. 24. *Sicut* cinamomum & balsamum arom. &c.

Item ibi erit gloria sine { Contrarij permixtione, Finis terminatione, Fastidij abominatione.

¶ De primo, Esa. 1. Excoquā ad purū &c. De secundo, Sap. 5. Iusti autem in perpetuū &c. Nota quòd vita Matusalem esset ibi mors. De tertio, Eccl. 24. Qui edunt me, adhuc esurient.

Item ibi gaudebimus { de { Periculorum euasione, Mansionum ordinatione, Felicitatis communitate.

¶ De primo, Psal. Misericordias Domini in æternum

num cantabo. De secũdo, ibi, Locabũtur omnes secundũ ordinem primogenituræ. De tertio, August. Bonum singulorum erit omnium, & quod quisq; non habet in se, habebit in alio.

Item ibi erit
- Conuiuium iocunditatis,
- Pax tranquillitatis,
- Facultas libertatis.

¶ De primo, exẽplũ in cõuiuio Assueri. Esther 1. Bern. Angelorum & hominum vnum conuiuiũ. Item actor seruitor. De secundo, Esa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine. De tertio, Cessabit omnis prælatio.

Item ibi erit
- Gaudium in corde,
- Melos in ore,
- Redolentia in corpore.

¶ De primo, Esa. 9. Lætabũtur corã te sicut &c. De secundo, Esa. 51. Gaudiũ & lætitia audietur in ea. Exemplũ de auicula quæ CCC. annis cantauit. De tertio, Eccl. 24. Sicut cinamomum &c.

Item gaudebimus
- Supra, de diuina consolatione,
- Infra, de loci amœnitate,
- Iuxta, de amicabili societate.

¶ De primo, Apoc. 21. Absterget Deus omnẽ lacrymã &c. De secũdo, Apoc. 21. Plateæ & muri eius &c. De tertio, Bern. Angelorũ & hominum vnũ erit conuiuiũ. Itẽ de corporis & animæ glorificatione, Esa. 35. Fugiet dolor & gemitus &c. Luc. 6. Mensuram bonam & confertam.

Item ibi erit
- Amœnitas vernalis,
- Lux æstiualis,
- Vbertas autumnalis,
- Quies hyemalis.

¶ De primo, Ansel. O immarcessibilis decor. Ibi igitur rosæ, lilia, & violæ. De secũdo, Apoc. 22. Ciuitas illa nõ eget sole & luna. De tertio, Psal. Promptuaria corũ plena &c. De quarto, Esa. 32.

Sedebit populus meus in pulchritudine &c. Idē: Sedebit vnusquisq; sub ficu sua. Michææ 4.

Itē implebitur { Rationalis sapientiæ illustratione, Cōcupiscibilis desiderabiliū adoptiōe, Irascibilis triumphi decoratione. }

¶De primo, 1. Bern. Fili, ad scholas propera &c. De secūdo, Psal. Qui replet in bonis desiderium &c. De tertio, de Dauid de quo cantabant 1. Regum 29. Et Dauid decē millia in millibus suis.

GENERALITER omne peccatum fugiendum est, quia { Dæmonibus placet, Deo displicet, Homini nocet. }

¶Primū patet p hoc q diabolus semp hoīes tentat, vt in peccatū præcipitet. Greg. Nihil se fecisse æstimat cū aīas nō sauciat. Idē: Assidua tentatione diabolus tētat vt saltē tædio vincat. Secundū patet p hoc q De⁹ semp est paratus pctā destruere. sicut dicit Ezech. 18. Quacūq; hora peccator ingemuerit &c. Itē patet p hoc q nullū tm̄ amat quē nō p pctō mortali dānaret si id faceret. Itē p hoc q filiū tradidit vt pctā destrueret, & similiter matrē patri pmisit. sicut dicit Luc. 2. Tuā ipsius animā ptrāsibit gladius. De tertio, Greg. Quicquid patimur, peccata nostra meruerunt.

¶Nota peccatū mortale est contēptus Dei, fuga angeli, odium sanctorū, clausura regni Dei, perditio virtutum, obtenebratio animæ, conformitas satanæ, meritū gehennæ. Veniale peccatum est, distractio sensuum, impedimentū feruoris charitatis, obstaculum diuinæ consolationis, via peccati mortalis, dilatio futuræ retributionis.

Item peccatum fugiendum est, } quia { Benignitatem furibundā reddit, Angelū custodiæ ab homine repellit. Corpus & animā occidit. }

De

¶De primo, Psal. Domine, ne in furore tuo argue me &c. De secundo, Exemplum in Vitispatrum, quòd quãdo loquebantur mala, dæmones in specie porcorũ volutabant se coram illis gaudentes, & angeli à longe stabant. De tertio, exemplum 1. Reg, 31. De Saul qui occidit se gladio proprio: sic quilibet peccato proprio. Item peccatũ etiam occidit quasi venenum. Item quasi serpens. Item quasi sagitta diaboli.

Item peccatũ fugiendũ est } quia { Mala præterita reuocat, Vitã temporalẽ breuiat, A Deo elongat.

¶De primo, Matt. 18. Serue nequam, omne debitum &c. De secũdo, Psal. Viri sanguinum & dolosi &c. Exẽplum in Sodomis, in Dathan & Abiron, in mari Rubro, in Adam & Eua. De tertio, exẽplum in filio Prodigo qui abijt in regionem longinquam diss. Luc. 15.

Item peccatum { Excæcat rationabilem, Excæcat concupiscibilem, Debilitat irascibilem.

¶De primo, exemplum Tob. 2. De secũdo, Psal. Anima mea sicut terra sine aqua. &c. vnde tales æterno incendio præparantur. De tertio, exemplum in Samsone qui post abscisionem crinium, id est donorum Spiritussancti, non potuit aduersarijs resistere. Iudic. 16.

Item peccatũ fugiendũ est } quia { In naturalibus vulnerat. Gratuitis spoliat, Maculando deturpat.

¶De primo, Esa. 1. A plãta pedis vsq; ad verticẽ capi. Thren. 4. Quomodo obscuratũ est aurum.

Item peccatum { Hominem captiuat, Conscientiam amaricat, Premendo grauat.

¶De primo, Psal. Educ de carc. &c. Idẽ: Anima

Digitized by Google

nostra erepta est &c. Peccatũ autem ligat omnia membra, vt ad Christi obsequium sint inhabilia. De secundo, Ierem. 2. Vide quàm malum & amarum est dereliquisse te &c. Psal. Cõuersus sum in ærum. &c. Esa. 69. Vermis eorum non morietur. De tertio, Psal. Sicut onus graue grauatæ &c. nota quòd omnes montes nõ possent hominẽ premere tam profundè sicut vnũ mortale peccatum. Est enim mortale peccatum sicut lapis suspensus in collo canis qui submergi debet. Et sicut canis primo sentit ponderositatem lapidis quando de manu proijcitur: sic anima primo sentit grauitatem peccati cùm exierit de corpore.

Item peccatum { Apostasiam inducit, Insensibilem reddit, Ad plura peccata trahit.

¶ De primo, exemplũ in filio prodigo qui abijt. Lucæ 15. Facit autem peccator contra illud promissum baptismale. Abrenuntio satanæ &c. & quia talis non soluit Deo promissionem suam, nec Deus soluet ei suam. De secundo, Psal. Aures habent, & nõ au. Satis insensibilis est qui non audit tonitruum prædicationis, & tubæ nouissimæ, & clamoris Christi in cruce. Item qui iacens in igne concupiscentiarum mundi non sentit. Item qui captiuus tenetur, & quotidie moritur, non sentit. De tertio, Greg. Peccatum quod per pœnitentiam non di. &c. & hoc ideo est, quia per peccatũ iste efficitur minus potens resistere, quia naturalia vulnerantur: & armis suis, id est virtutibus spoliatus adiutorem suum amisit.

Item peccatum { Deum damnificat, Angelum defraudat, Hominem contristat.

¶ Primum patet: quia animam aufert quam proprio sanguine redemit, & Deum de domo propria

pria expellit. Secũdum patet: quia angelus fraudatur illo gaudio, quod de gloria istius habiturus esset. sicut dicit August. quòd vnusquisq; tantum ibi gaudet de bono alterius, sicut si esset in seipso. De tertio, nota quòd peccatum istius nocet hominibus in mundo per vnius adiutoris amissionem. Ecclesia enim est vt castrorũ acies ordinata. Cant. 6. Item nocet his qui sunt in purgatorio per suffragiorũ diminutionem. Item illis qui sunt in inferno per ignis augmentationem: quia non minus ardet, qui cum multis ardet: imò plus, quia materia ignis augmentatur.

Item peccatum. { In præterito de paradiso expulit, In præsenti omnia mala inducit. In futuro iudicio hominẽ confundit.

¶ De primo, patet Genes. 3. De secundo, Gregor. Quicquid patimur, peccata nostra meru. Igitur si odimus illum qui interficit patrem nostrum, magis est odiendum peccatum quod mortalitatem inducit, & omnes parentes nostros interfecit. Gen. 2. Quacunq; hora comede. morie. imò Christum occidit peccatum. Vnde 1. Pet. 2. Qui peccata nostra pertulit in corpore. scilicet super. De tertio, Apostolus Heb. 4. Omnia nuda & aperta sunt. Dan. 7. Antiquus dierum sedit.

GVLA fugienda est. { quia { Deijcit, Idololatriam inducit, Spiritualia bona contẽnit.

¶ De primo, exemplum in Adam qui propter cibum vetitum deiectus est de paradiso. Gen. 3. De secũdo, Exod. 32. Sedit populus mandu. &c. Apostolus Philip. 3. Quorum Deus venter est. De tertio, exemplum in Esau Genes. 25.

Item Gula { Diabolo domum præparat, Spiritum grauat, Seruum contra se armat.

¶De primo, Matth. 8. Mitte nos in porcos. Item exemplum in dialogo de illa quę comedit dæmonem in lactuca. De secundo, Lucæ 21. Videte ne grauentur corda vestra crapu. & ebri. De tertio, Prouerb. 29. Qui delicatè nutrit seruū suum. Eccl. 33. Virga & cibus & onus asino &c.

Item Gula { Luxuriam inducit, / Homicidia & Acediā malā facit, / Bursam vacuam reddit.

¶De primo, Apostolus Ephes. 5. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Exemplum in Loth Genes. 19. De secundo, Exemplum in Ioanne Baptista, & filijs Iob, & Aman, qui omnes in conuiuijs perierunt. De tertio, Salomon Prouerb. 21. Qui amat pinguia, non ditabitur.

Item Gula inducit mortem. { Naturæ, / Culpæ, / Gehennæ.

¶De primo, Gen. 2. Quacunq; hora come. mori. De secūdo, Apostolus 1. Timot. 5. Vidua viuens in deli. mor. est. De tertio, Gen. 41. Septē boues, septem anni sunt &c. Esa. 17. Auferetur gloria Iacob, & ping. car. eius mar. Vnde quidā in Vitispatrū afflixit se in sole propter cucumerē quē cōcupiuit. Species huius quinq; sunt. Vnde versus. Præ, properè, lautè, nimis ardenter, studiose.

EBRIETAS { Hominem maledicit, / Aeternam sitim inducit, / Apostatare facit.

¶De primo, Esa. 5. Vę qui mane sur. &c. De secūdo, Luc. 16. Mitte Lazarū vt inting. &c. De tertio, Eccl. 19. Vinū & mulieres apostatare faciūt.

REMEDIA Gulæ { Spūaliū ciborū frequens sumptio, / Futuræ carnis consideratio, / Aeternæ cœnæ meditatio.

¶De primo, Deuter. 8. Non in solo pane viuit hom

homo. Vnde quidam in Vitispatrum propter diuina colloquia ciborũ sunt obliti sumptione. De secundo, Eccl.10. Cùm moritur homo, hæreditabit serpentes, bestias & vermes. Peccator enim tres habet hæredes. Amici nanq; auferunt res, diabolus animam, vermes corpus. De tertio, Lucæ 14. Quidam homo fecit cœnam magnam.

LVXVRIA fugienda est. quia { Placet dæmonibus, Displicet angelis, Deo est contumeliosa, Proximo iniuriosa. }

¶ De primo, Iob 40. Behemoth dormit in locis humentibus. De secundo, exemplũ in angelo qui obstruxit aures. De tertio, quia tẽplũ Dei inquinat. Apostolus 1.Corint.6. Qui autẽ fornicatur, in corpus &c. Item quia sponsam Christi violat. Apostolus 2. Corinth. 11. Despondi vos vni vi. virg. &c. De quarto, quia proximum scãdalizat. Osee 5. Facti estis quasi laqueus speculationi, & quasi rete expansum subter montem Thabor. 2.Reg.12. Non recedet gladius meus de domo tua. Hoc dicitur ad Dauid, propter Bersabee.

Item luxuriosis { Pars vilissima datur, Mens infatuatur, Christus dè corde repellitur. }

¶ De primo, Genes.3. Quia obedisti voci vxoris tuę, plus quàm meæ, maledicta terra &c. De secũdo, Osee 4. Vinũ & ebrietas auferũt cor. De tertio, Exemplum de monacho qui filiã sacerdotis idolorum voluit accipere vxorem. Matt. 6. Non potest Deo seruire & mammonæ. Item vulpes foueas habent. ibidem 8. ¶ Item in peccato luxuriæ delinquitur tripliciter, Corde & opere.

Corde, per { Cogitationem, Delectationem, Consensum. }

Hæc

Digitized by Google

¶Hæc tria signata sunt Genes.3. per serpentem, mulierem, & virum. De primo, Iob 31. Pepigi fœdus cum oculis meis. Et quidam dixit in Vitispatrum mulieri roganti quod haberet sui memoriã, rogo Deum vt auferat memoriam tui à me. De secundo, Genes.3. Ipsa conteret caput tuum. De tertio, Ierem.9. Intrauit mors per fenestras &c.

Item ore tripliciter delinquitur, scilicet { Turpiter, Cum turpibus, De turpibus.

¶De primo, Psal. Pone Domine custod. ori meo. De secundo, Eccl.9. Colloquium eius sicut ignis exar. exemplum Genes.39. de Ioseph. De tertio, Psal. Qui loquitur iniqua, non dir. in conspectu oculorũ meorum. Talis similis est scrophæ quæ semper rostrum ponit in stercore.

Item opere delinquitur { Ipso facto, Intuitu incauto, Tactu inordinato.

¶De primo, Exod.20. Non mœchaberis. De secundo, exemplum in Dauid, Bersabee, & Ioseph, Iudith, & Susanna. De tertio, Ecclesiast.23. Qui tangit picem, inquina. ab ea. Eiusdem 26. Qui tenet eam, quasi qui apprehendit scorpionem.

REMEDIA huius peccati sunt { Mortis extrema cogitare, Occasiones fugere, De se nõ nimis præsumere.

¶De primo, Ecclesiast.7. Fili mi, memorare nouissima tua, & in æternum nõ pec. Hieronymus: Facilè contemnit omnia qui se semper cogitat moriturum. De secundo, Apostolus 1. ad Corinth.6. Fugite fornicationem &c. non contra alia vitia pugnandum est, istud tantum fugiendum est. De tertio, nota quomodo Dauid cecidit sanctissimus, Salomon sapientissimus, Samson fortissimus.

Item

Digitized by Google

Item remedia sunt { Frequens occupatio, Carnis mortificatio, Tentationis repugnatio.

¶De primo, Ecclesiast. 11. Malitia vnius horæ obli. Item de secundo, 2. Regum 11. Factum est eo tẽpore quo reges solent ad bella procedere &c. Matth. 17. Hoc genus dæmoniorum non eijcitur nisi in oratione & ieiu. Hieron. Non sanat oculum quod sanat calcaneum. De tertio, Iac. 4. Resistite diabolo, & fugiet à vobis. de hoc nota exemplum in Vitispatrum, de illo qui impugnabatur à spiritu fornicationis, & sæpius veniens ad senem non est liberatus. Tandem seni ostensa est illius negligentia: quia quando dæmones ludebant coram ipso in speciem diuersarum mulierum, ipsis condelectabatur plus debito. Item de illo qui accepit carnes putridas illius mulieris de qua tentabatur, & posuit in cella sua. Item de monacho qui fecit limosam mulierem & filiam.

Per choream { Deum offendimus, Idololatriam introducimus, Festis iniuriam facimus.

¶De primo, Exo. 32. qualiter multa millia interfecta & tabulæ testamenti fractæ, quando coram vitulo cœperunt ludere. Secundum patet, quia processiones soli Deo exhibendæ sunt, & isti diabolo faciũt, vel hirco pro quo chorizant. De tertio. Aug. dicit, Melius est in Dominicis diebus arare, quàm chorizare, vel choreas ducere. Exodi 20. Memẽto vt diem sabbati sanctifices. id est, te sanctum facias in eo: scilicet orando, bonis operibus vacando, non Deum impugnando.

Item per choream { Exercitus diaboli contra Deum congregatur, Proximus scandalizatur, Miseria præsens non attenditur.

Digitized by Google

¶De primo, 1. Machab. 9. Cōgregati sunt inimi. nostri, & gloriantur: tot autē gladij sunt ibi quot mulieres ornatæ. Hieron. Species mulieris gladius igne est. De secundo, Mat. 18. Qui scandalizauerit: scilicet vana audiendo, stulta loquendo, nociua tangendo. De tertio, Eccl. 11. In dīe bonorum ne immemor sis malorum: scilicet præteritorum quæ recolimus, præsentiū quæ sentimus, futurorum quæ timemus.

Item chorizatores.
- Mendaces se ostendunt,
- Impios se faciunt,
- Sacramenta ecclesiæ contemnunt.

¶Primum patet: quia cōtra illam promissionem faciunt, Abrenuntio satanæ &c. De secūdo, Psal. In circuitu impij ambulant. Tertium patet, quia baptismalem innocentiam amittunt, cōfirmationis signum deponūt, Eucharistiam quam sumpserunt paulò ante cōtemnunt. & sic de alijs sacramentis, scilicet pœnitētia, extrema vnctione &c.

Item istorum
- Passus omnes numerantur,
- Gaudium in tristitiam vertetur.
- Vita temporalis breuiabitur.

¶De primo Iob 13. Vestigia pedum me. considera. De secundo, Lucæ 6. Væ qui ridetis, quia flebitis. Esaiæ 3. Erit pro zona funiculus. De tertio, Apostolus 1. ad Corint. 11. propter quod dormiūt multi &c.

AVARVS
- Naturæ contrariatur,
- A Domino maledicitur,
- Scelestus demonstratur.

¶Primum patet: quia creaturæ se communicant, quod ipse non facit. Item terrā super omnia diligit quam natura infimam ordinauit. De secundo, Esa. 5. Væ qui cōiungitis domū ad domū, Augustinus: Maledictus dispensator auarus cuius largus est Dominus. De tertio, Eccl. 10. Auaro nihil est

Digitized by Google

est scelestius: dat enim Christum pro denario. Vnde quantum ad hoc peior est Iuda.

Item auarus est iniquus { In Deum, In seipsum, In proximum.

¶Primum patet: quia Deum suis donis impugnat. Secundum patet: quia transeundo maria & Alpes seipsum euiscerat. Tertium patet: quia proximum pro eleemosynarum subtractione iugulat. De primo, Psalm. Retribuant mihi mala pro bonis. De secundo, Ioan. 4. Impij laborauerunt, & alij in labores eorum intro. scilicet raptores vel mali filij. vnde diuitias quas ipsi acquirunt cum labore, possident cum timore, amittunt cum dolore. Isti similes sunt araneæ quæ faciendo telam vt muscas capiat, seipsam euiscerat. De tertio, Ambrosius: Pasce fame morientem: quòd si non pauisti, occidisti: & hoc ideo, quia in necessitate omnia sunt communia.

Item auaritia { Introitum paradisi claudit, In infernum demergit, Idololatram hominē constituit.

¶De primo, Matthæi 19. Facilius est camelum per fo. &c. De secundo, Augustinus: Naufragium fugies, & plumbum amplecteris. Vnde Socrates magnam massam pecuniæ proiecit in fluuium, dicens: Mergam te, ne demergas me. Item tertium patet: quia dat fidem auarus, spem & charitatem pecuniæ quibus in Deum debemus moueri. Apostolus Ephes. 5. Auaritia est idolorum seruitus.

Item amor pecuniæ. { Dominum interficit, Doctrinam contemnit, Cæcitatem spiritualem inducit.

¶De primo, habemus exemplum in Iuda: De secūdo, nota quòd Christus docuit nos auaritiam

dec

Digitized by Google

declinare verbo & exemplo. Verbo, Matt. 5. Beati pauperes spiritu. Item exemplo, Matt. 8. Vulpes foueas habent. Lucæ 2. Inuenietis infantem pannis inuolutum. De tertio, exemplum Tob. 2.

Item auaritia { Hominem captiuat, Hominem inquinat, In homine omnia vitia parat.

¶De primo, glos. super Lætatus sum, Amor temporalium fastus est pennarum cœlestiū siue æternarum. Apostolus 1. ad Tim. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueū diaboli. De secundo, Osee 2. Vt quid aggrauant contra se densum lutum? Exod. 1. In luto & latere. De tertio, 1. ad Timot. 6. Radix omniū malorum &c. Ex hac enim sequuntur oppressiones. Sen. Quietissimè viuerent homines, si hæc duo pronomina tollerentur, meum & tuum. Item sequuntur lites. Exemplum habes in Abraham & Loth. Gen. 13. Item ex hac sequuntur gula, luxuria, inuidia, superbia &c.

Item auaritia { In seruitutem redegit, In terram mentem figit, Insatiabilem facit.

¶De primo, Eccl. 10. Pecuniæ obediunt omnia. Sed difficile est tali dominæ seruire, quæ facit famulam mori fame. Si qui seruit auaritiæ non audet ad sufficientiā comedere. De secundo, Gen. 3. Supra pectus tuum gradieris. Talis comparatur talpæ. Sed nota, leuia tendunt sursum. vnde pauperum est cœlum: quia in vltima sponda dabitur illis, quibus primo non fuit datum. De tertio, Eccles. 5. Auarus non implebitur pecunia. vnde comparatur hydropico, & sacco pertuso, & inferno qui nunquam dicit, Sufficit. & mari, cui omnia influunt, & tamen non redundat. Hieron. Auaro tam deest quod habet, quàm quod non habet. Vnde accidet ei sicut cani qui voluit in aqua

vmb

Digitized by Google

vmbram carnis capere, & illam quam habuit amisit.

Vsuratius { Rem mortiferam sitit, Magnum pretium negligit, Expẽsas sup nobile pignus recipit.

¶ De primo, Iob 20. Diuitias quas deuorauit euomet. vnde comparatur sanguisugæ. De secũdo, Augustinus: Fœnerare, & centuplũ accipies. Idem: Vis esse optimus mercator, egregius fœnerator, da quod non potes retinere, vt consequaris quod nõ potes amittere. Bern. Optimus mercator qui nil suorũ sibi preferendũ putat. Itẽ tertium patet, quia recipitur super animam.

Item vsurarius { Viam paradisi sibi obstruit, de qua ignem accendit, Proprios filios occidit.

¶ Primum patet: quia cùm arcta sit via quæ ducit ad vitam, Matt. 7. Ipse tamen magnum pondus super se ponit. De secundo, Ecclesiastici 3. Aqua extinguit ignem, ita eleemosyna. Igitur cum quo deberet ignem extinguere, ignem accendit. De tertio, Osee 9. Ephraim ad occisionem filios suos ducit. Vnde in inferno pater filio maledicit, & econuerso: quia vterq; potest alteri causam damnationis imponere. Ecclesiastici 41. De patre impio conqueruntur filij, quoniam propter illum sunt in opprobrio.

Item vsurarius { Naturæ ordinem peruertit, Requiem & lucem vendit, Festa sanctorum contemnit.

¶ Primũ patet: quia natura est vis insita rebus ex similib. similia procreãs. ipse autẽ ex auena facit triticũ, & sui numi frumẽtũ pariũt, & hoc singulis diebus. De secũdo, Eze. 7. Qui vẽdit, ad id quod vẽdidit nõ reuertet. ergo vsurarius luce ppetua carebit. Nõ ergo cantet ei Requiẽ ęternã. Vẽdit

& tempus quod commune est omnibus. De tertio, habemus quòd colligens ligna sabbato mortuus est. Num. 15. Preterea omnes sancti derelinquent eum in die iudicij quorum dies vendidit.

Itē vsurarius { Legem triplicē transgreditur, Vix ab hoc vitio compescitur, Diabolo assimilatur.

¶ De primo, Gen. 3. In sudore vultus tui &c. Sed iste sine labore vult comedere. Psalm. In labore hominū non sunt. Itē facit contra illud Deut. 23. Nō fenerāberis fratri tuo, sed alieno. vnde quātum ad hoc peior est Iudæo. Secundū patet, quia vix restituit. vnde peior est inferno qui aliena in passione Domini restituit. Iste autem passioni Domini nil restituit, imò pdicationē eius fugit, sicut buso odorē floris vinearū. Itē ipse peior est Iuda, qui xxx. denarios restituit. Tertiū patet: q̄a sicut diabolus nō dormit, ita nec iste quātū ad lucrū. Ex quo igit vsurarius nocte & die ad infernū tēdit, nō est mirū si citi⁹ puenit. Itē diabol. aliena rapit, & est astutus in lucro animarum, sic & ille.

Item vsurarius { Plura peccata simul in diuersis locis perpetrat, Plus quàm latro spoliat, Stultum se esse demonstrat.

¶ Propter primū cōparat grādini, q propter suā dilationē simul in diuersis locis nocet. vnde quātū ad hoc peior est alijs peccatorib. ex quo ergo rustici pulsant cōtra grādinē, multo forti⁹ pulsare deberēt aduenīēte vsurario. Quia cū grādo pcutit fruct⁹ in cāpo, pcutit & fruges: iste verò ꝑtulit ex arca frumētū, denariū de bursa, lectū de dorso, palliumq de collo. Secundum patet: quia lacrymas & sanguinem pauperum deuorat. Esa. 9. Vestimentum mixtum sanguine, erit in combust. & cibus ignis. econtra dixit Dauid 2. Reg. 23.

Viuit

Viuit Dominus, nõ bibã sanguinẽ virorũ q cum periculo hauserũt aquã. vnde peior est lupo: quia lupo sufficeret vna capra, isti nõ sex porcæ. Præterea lupus tãtũ dẽtib. sed qcqd iste habet comedit, imò & homines. vnde Esa. 33. Væ q prędaris, nõnne & ipse ṗdaberis? Itẽ vsurarius spoliabitur cœlo, terra, & omnib. bonis: quò ergo deueniet cũ diuidet? quia dat caro vermib. anima dæmonibus res parẽtibus. De tertio, nota q̄ stultus esset q asino suo vel iumẽto diuitias cõgregaret: sic iste facit corpori, nõ animæ. Itẽ stult⁹ apparet, qa Deũ decipere putat, cũ vsurã diuersis nominib. palliet: sed nõnne est ita sicut asinus qui diuersimodè nominatur, & tamen semper est asinus?

Raptores { In oratione non exaudiuntur, / Preces pro eis factæ frustrabuntur, / Pro spoliatis damnabuntur.

¶ De primo, Esa. 1. Cũ multiplicaueritis orationes vest. nõ exau. Secũdũ patet: qa lacrymę pauperum obsistũt. Eccl. 35. Nõ despicit Deus præces pupillorũ, imò lacrymæ viduarũ per maxillã descendunt, & exclamatio super deducentem eas, scilicet super raptorẽ. Eiusdẽ 34. Vnus orãs, & alter maledicens, cuius vocẽ exaudiet Dominus? Nihil potest obtinere in curia regũ qui ibi multos habet aduersarios. De tertio, Sap. 5. Tũc stabũt iusti in magna cõstãtia aduersus eos qui se angustiauerũt & qui abstulerũt labores eorum.

Item raptores { Homicidæ iudicantur, / In iudicio damnabuntur, / Diabolo assimilantur.

¶ De primo. Ecclesi. 34. Qui aufert in sudore panem, quasi qui fratrem suum occidit. De secundo, Esa. 33. Væ qui prædaris &c. Greg. Qui mihi visibiliter rapit vrgẽte exitu, inuisibiliter rapietur: & certe rapiet vt fur cuius collo imponit furtũ.

Thren.1. Iniquitates meę circũuolutæ sunt & li gatæ collo. Hæc attendẽs quidã in Vitispatrũ, q cum cucumerẽ rapere voluit in sole se afflixit. Tertiũ patet: quia diabolus in cœlo rapere voluit, & in paradiso, & adhuc facit. Itẽ diabolus affligit malos, isti autem bonos & malos Esa. 59. Qui recessit à malo, prædæ patuit. Item deferunt angelo ad custodiam deputato, iste non: vnde quantum ad hoc peiores sunt diabolo.

Item rapina { Deo est odibilis, Proximo detestabilis, Sibi damnabilis.

¶ De primo, Esa. 61. Ego Dñs amãs iudiciũ, & odio habẽs rapinã. Eccl. 34. Qui offert sacrificiũ de substãtia pauperis, quasi qui vic. fil. in conf. pat. Secũdũ patet, ꝙ plus nocet proximo, ꝙ̃ fur vel vsurarius: nocet eñ manifestè & violẽter. Itẽ lupo comparatur qui semper viuit de alieno, imò sibi quãdoq; sufficit capra vna, isti non. Itẽ sunt nuntij diaboli, quia perimũt homines in mundo, sicut ille in inferno. vnde eis Matth. 25. dicit, Ite maledicti in ignem æternum. & sequitur, qui paratus est diabolo & angelis eius. De tertio, Aug. Lucrũ in arca, dãnũ in anima. Item si dãnabuntur qui sua nõ dãt, quando saluabũtur qui aliena rapiũt? Vnde potest Dominus dicere, Esuriui, & non solum non dedistis mihi manducare, sed quod comedere debui mihi abstulistis. & sic de alijs operibus misericordiæ.

Monachus proprietarius { Furtum committit, Vilem se ostendit, Dãnationẽ incurrit.

¶ De primo, Ios. 7. Achior furatus est chlamydẽ coccineã & regulã aureã cõtra ꝓhibitionẽ Domini, propter quod multi sunt puniti. Itẽ Gen. 31. Rachel furata est idola patris. Ananias & Saphira

phira fraudātes de ptio agri, mortui sunt. Act.5. De secūdo, Hier. Monachus habēs obolū, nō valet obolū: imò cōparātur tales Iudæ qui loculos habuit. De tertio, Act.8. Pecunia tua tecū sit in perditionē. ita dixerunt sancti patres ad quēdam sepeliendū, sicut legit in dialogo Greg. Vnde de porta cœli facit portā inferni. claustrū enim porta cœli est. Gen.38. Vidit Iacob scalā &c. &quia huiusmodi furtum est, meritò talis sicut fur suspenditur, imò vt gallus gallinaceus

Item { Sacrilegium committit, Apostasiam incurrit, Stultum se ostendit.

¶ Primū patet: quia sacrū de sacro tollit: animas quoq; fraudat propter quas eleemosynæ datæ sunt. Secūdū patet: qa nō magis habere propriū potest q̄ nō ire de claustro. Itē molā asinariā amotā de collo iterū alligat, & in spinas quas euaserat iteratò se proijcit: & luto quod proiecerat, secūdario se inquinat: vt sus lota, & canis reuer sus advomitū, & vxor Loth respiciēs retro. Luc. 9. Nemo mittens manū ad aratrū. Tertiū patet: quia cū in naui sit, guttam haurit vt in mari seipsum submergat. Cùm sit in horto, sal spargit, ne herba gratiæ sibi crescat: & fontem pietatis obstruit, ne sibi fluat. Itē cùm mortuus sit mūdo, timet fame mori. Itē facit sua pretiosiora seipso.

Lusor { Idololatriam incurrit, Proximum corrumpit, Multa bona perdit.

¶ Primū patet: qa Haschart dominū appellat, & ipsum inuocat, & plus obedit taxillis, q̄ sanctus Martinus Dño: quia ille dedit tātū dimidiū pallij, iste totū. Secūdū similiter patet, qa cōuenientes ad ludū ad similia incitātur. Personæ q̄ locāt taxillos, asserē, & lumē, omnes peccāt, imò porri

Digitized by Google

gũt illis gladiũ, vt se interficiãt. Tertiũ patet: q̃r pdit tẽpus, gratiã & gloriã, diabolus autẽ nũq̃ quã perdit. Ad minus enim lucratur duas animas.

Item lusor { Maledictionem incurrit, Plura peccata committit, Stultum se ostendit. }

¶De primo, Esa. 65. Maledictus puer centũ annorũ. Secundũ patet: quia ibi sunt periuria, vituperia, maledictiones, iræ, rixæ, homicidia, mendacia, auaritia, furta, scandala, blasphemiæ. Vnde tales quandoq; puniuntur, sicut quidam qui iurauit per oculos Dei, & suus exilijt. Item quidam voluit sagittare Deum, & cruẽtata sagitta redijt. Tertiũ patet, quia illũ ordinem peruertit. Eccl. 3. Est tempus flendi, & tẽpus ridendi. Nota exemplum in Barlaam de quatuor gladijs.

Acedia fugiẽda est, ne { Pręceptum Domini negligamus, Maledictionem incurramus, A creaturis cæteris discrepemus. }

¶De Primo, Gen. 3. In sudore vultus tui. De secũdo, exẽplũ de ficu quam Dominus maledixit, q̃a folia tãtũ habuit. De tertio, nota q̃ exẽplum debemus sumere in corporibus inanimatis sicut in herbis & arborib⁹, q̃ licet in hyeme sint nudæ, tamẽ virtutẽ suã seruãt, & tẽpore suo redeũt ad consueta. Itẽ in corporibus sensibilib. Prou. 6. Vade ad formicã ô piger. Itẽ in rationabilib⁹. Aug. O si tales essemus amatores vitæ permanentis, quales illi sunt vitæ fugiẽtis. Idem: Inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.

Itẽ acedia est { Vt denarius diurnus recipiatur, Ne tempus amittatur, Ne vita temporalis succidatur. }

¶De primo, Matt. 20. Ite & vos in vineã meam. De secundo, Bern. Nihil pretiosius tẽpore. hoc ideo dicit, quia breui hora potest quis acquirere

veniã

Digitized by Google

veniã,gloriã; & gratiã.& sequit in authoritate. Sed heu nihil vilius reputat. Dicũt homines, Venite, ducam⁹ tẽpus cũ breue sit. De tertio, Luc. 13. Succide illã, vt quid etiã terrã occupat? Dignũ est vt inutiliter vitam expendens, vitã amittat.

Itẽ acedia fugiẽda est { Vt futuram famem præueniamus, / Ne expectãtem Deũ cõtẽnamus, / Ne cœli gloriam negligamus.

¶ De primo, Apostolus 2. Cor. 9. Qui parcè seminat, parcè & metet. Prouer. 20. Propter frigus piger arare noluit. De secundo, Esaiæ quinto: Expectaui vt faceret vuas, & fecit labruscas. De tertio, exemplum in fatuis virginibus. Matt. 25. Item qui non mercatur in nundinis, postea non habebit. Item qui propter pigritiam non extendit manum ad recipiendam gratiam, postea non habebit gloriam.

Item acedia { Deo displicet, / Diabolo placet, / Homini nocet.

¶ De primo Apocalypsis tertio, Vtinam frigidus esses, aut calidus: sed quia tepidus es &c. displicet autem Deo quòd in luto iacens propter pigritiam non vult surgere, & in igne concupiscentiæ, & in stillicidio præsentis miseriæ. De secundo, Matthæi octauo: Mitte nos in porcos. & cùm porcus mactandus est, permittit inquietè pinguescere. Sed stultus est qui propter pulchram viam tendit ad mortem. Exemplum de duobus socijs in Barlaam. De tertiò, Prouerbiorum vigesimoquarto: Per agrum pigri hominis transiui, & per vineam viri stulti, & ecce totũ repleuerãt &c. Nota quòd aqua corrũpitur ex quiete, & ferrum rubiginem contrahit. Augustinus, Differebam verè in te, & non differebam in me mori.

Digitized by Google

Item acediosus { Hostem contra se armat,
Diabolo locum parat,
Tentandi fiduciam præstat.

¶Primũ patet: q̃ corpus p quietẽ nutrit, lasciuire facit. 1. Pet. 5. Sobrij estote, & vigilate: q̃a aduersarius vester diab. tãquã leo &c. De secũdo, Hier. Sẽper aliq̃d operis facito vt te diab. inueniat occupatũ. Est puluinar diaboli otiosus homo. Nota q̃ patellã vacãtẽ libẽter petũt vicini non occupatã: sic & diabolus. Item muscæ libenter incidũt ollæ tepidæ nõ feruidæ. De tertio, dixerũt sancti in Vitispa. rũ, q̃ monachũ operantẽ vnus dæmõ impulsat, otiosum innumeri. Est enĩ otiosus homo quasi vrbs absq; murorũ ambitu, & sicut signum positum ad sagittam, & quasi cera subitò liquescens ad ignem.

Item { Deum à se elongat,
Dæmonum pœnis se sociat,
Stultum se esse demonstrat.

¶De primo, Iob 28. Nõ inuenitur in terra suauiter vi. De secundo, Psal. In labore hominũ nõ sunt. Tertium patet, quia metere vult, & nõ seminare. Itẽ lãguens & paralyticus, & claudicãs nõ quærit medicũ: sciẽs se esse in aquis, nõ mouet manũ. Vincula nõ vult per pigritiã soluere.

Itẽ nimis est acediosus q̃ { Furẽ fodientẽ parietẽ nõ repellit,
Se receptaculum sordium facit,
Tonitrua audiens non surgit.

¶De primo, Matth. 24. Si sciret paterfamiliâs qua hora fur veniret. Mors fur quotidie tollit vnum asserem: id est, vnum diem. Exemplum in Barlaam de vnicorne. Sen. Incertum est quo loco te mors expectet, ideo tu illam in omni loco expecta. De secundo, Bern. Omniũ tentationũ sentina est otium; nam occasio est luxuriæ. 2. Reg. 11. Factũ est eo tẽpore quo solent reges ad bel

bella procedere &c. Item nugarum. Athenienses ad nihil vacabant, nisi &c. Item curiositatis. 1. ad Timotheum 5. Discunt circuire domos. De tertio, Cantic. 5. Vocaui, & non respondit mihi. Tonuit autem Christus in prædicatione, & tonabit etiam in die iudicij.

Itē piger est q { Ad cœlum non scandit, / Stercora de oculo non eijcit. / Iaculū de vulnere nō extrahit.

¶ De primo, Matt. 11. Regnum cœlorum vim patitur. sed tardè perueniret ad locū mouēs vnum pedem hodie, per annum alterum: sic & illi quorum motus est pes intellectus, sed non affectus. De secundo, exemplū in Tob. 2. Matth. 7. Eijce primum trabem de oculo. De tertio, cantamus, Peccata mea do. sicut sang. Stultus est qui vulnera non præcauet arma sumendo. Boetius: Talia tibi cōsulueramus arma quæ nisi prior abiecisses inuicta de infirmitate tuerentur.

Indeuotio nascitur ex { Remorsu conscientiæ, / Cibi spiritualis esurie, / Vitio superbiæ.

¶ De primo, Aug. Palato nō sano pœna est pa. qui sano &c. & oculis ægris odiosa lux quæ puris &c. De secundo, Psal. Aruit cor meum, quia oblitus sum come. &c. Isti semper sunt in pascuis & macilēti manēt. & hoc ideo: quia tædiū habēt terere aromata, & applicare olfactui. De tertio, 2. Reg. primo: Mōtes Gelboe, nec ros, nec pluuia ve. Isti semper iuxta ignē frigidi manēt: quia inter ipsos & solē iustitiæ ponit mōs superbiæ.

Itē indeuotio nascit̃ ex defectu { Timoris, / Amoris, / Occupationis.

¶ De primo, Eccl. 7. Qui timet Deū, nihil negligit. Est eñ timor Dñi quasi stimulus agitās. De

secūdo, Greg. Qui amat ardētius, currit velociꝰ, & peruenit citius. Charitas est ignis mobilis, & anima spiritualis subleuans hominem, & reddēs agilem. Tertium patet, quia aqua ex quiete putrescit, & ferrum rubiginem contrahit.

Desperatio { Deo displicet, Dæmonibus placet, Homini nocet.

¶ De primo, Hier. Magis offendit Iudas q̄ se suspēdit, q̄ quòd Deum tradidit. Secūdum patet: quia homo per desperationem efficitur similis diabolo. De tertio, Prouerb. 24. Si desperaueris lapsus, in die angustiæ minuetur fortitudo tua. Nota, nimis artū haberet cor, qui timeret mori fame, si mūdꝰ plenus esset panib. Sic q̄ desperat, cū misericordia Dñi plena sit terra. secūdū Psal.

Item talis { Infinito finem ponit, Fontem misericordiæ Dei obstruit, Deum mutabilem credit.

¶ De primo, Aug. Deus est inter omnia nō inclusus, extra omnia nō exclusus: quāta autē Dei est maiestas, tāta & bonitas. vnde idē, Ingēti liberta te atq; vbertate replet omnes creaturas pro capacitate earū. De secūdo, Ans. O æternū & incessabile, clarū & dulce profluuiū, cuius vnda sine ortu, profundū sine fundo, cuius altitudo incircūscriptibilis, cuius puritas imperturbabilis. Can. 4. Fons hortorū, puteus aquarū. De tertio, nota quòd iste credit Deū nūc crudeliorē, quàm quādo latronem saluauit, Mariam Magd. Paulum, Petrum, & deprehensam in adulterio.

Item remediū desperationis est cōsideratio { Dominicæ passionis, Diuinæ veritatis, Misericordiæ virtutis.

¶ De primo, Bern. Duplici ratione debetur vita æterna, scilicet filiali hæreditate, & meriti virtu-

te,ideo vnum sufficit,aliud mihi reliquit. Sic rẽspõdit diabolo volẽti eũ in desperationẽ ducere. Itẽ desperãs vilipẽdit passionẽ Christi,quasi nõ sufficiat delere peccata. De secundo, Ezech. 33. Quacunq; ho.pec.&c. Itẽ, Viuo ego,dicit Dominus,nolo mor. Nota ꝙ peccator dicitur magnus propter peccatorum magnitudinẽ vel multitudinẽ. Cõtra hoc misericordia Dei magna est & multa. Psal. Miserere mei Deus secundũ magnã misericordiã tuã &c. Tãta verò Dei est misericordia quòd geometrici nequeũt mẽsurare eius magnitudinẽ,nec arithmetici possent numerare eius multitudinem. Ansel. Quãto Deus maior est homine,tãto mea malitia inferior est bonitate eius. De tertio, Dixit beatus Martinus ad diabolum, Si adhuc ageres pœnitentiã,cõsequereris veniã.

FERVOR indiscretus aufert { Corpori boni operis effectum, Spiritui affectum, Deo honorem diuinum.

¶ Primũ patet: quia arcus nimis tẽsus frangitur. Exẽplũ de illo qui propter nimiã festinãtiã fregit ollas. De secũdo, Prou. 19. Qui festinus est pedibus, offendet. Nota ꝙ periculosa est infirmitas quæ est ex calore. Itẽ peius est equũ habere inter hostes sine calcaribus, ꝗ̃ cum calcaribus. Tertiũ patet, quia aufert Deo debitũ sacrificiũ, quia sine sale. Item quia magistrũ, scilicet Christum, volunt excedere, & eius obsequium fuit rationabile. Rom. 12. Rationabile obsequium vestrum. sis ergo animal findens vngulam.

Item tales { Diurnum bonũ breuiter destruunt, Arma nimis ponderosa sumunt, Vanam gloriam in se nutriunt.

¶ De primo, Psal. Fortitudinẽ meã ad te cu. &c. Nota cum equo subtrahitur auena, facit malam dietam. Eccles. 33. Virga, & onus, & cibus asino.

De

¶De secũdo, exẽplũ de Dauid quãdo debuit pugnare. Nota, nauis nimis onerata submergit. De tertio, Bernar. Quæ maior superbia, quàm quòd vnus homo toti congregationi iudicium suum præferat, tanquam solus habeat Spiritum Dei.

IRA { Imaginem Dei dissipat,
Hospitium Spiritussancti turbat,
Execrabilem se demonstrat.

¶De primo, Augustinus: Mãsuetudo imaginem Dei in nobis seruat, qui semper tranquillus est: sed ira dissipat, & multis virtutibus priuat. De secundo, Gregorius: Dum ira animũ pulsat, Spirituisancto hospitiũ suum turbat. Ecclesiast. 27. Furor & ira vtraque execrabilia sunt. & dicit glos. interlin. in conspectu Dei.

Item ira { Diabolum introducit,
Se Deum ostendit,
Templum Dei incendit.

¶Primũ patet, quia sicut in pace factus est locus Dei: sic ira locus diaboli. Secundum patet, quia vindictam quę Deo seruãda est, sibi vsurpat. Roman. 12. Mihi vindictã, & ego retribuam. Vnde quidam in Vitispatrũ, Domine, nõ es nobis necessarius. De tertio, Psal. Incẽderũt igne sanctuariũ tuum. Ioelis 1. Ignis comedit speciosa deserti. Isti sunt similes draconi qui vomit ignem.

Item ira { Excæcat,
Captiuat,
Mortificat.

¶De primo, Act. 7. Domine, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciũt &c. Idem dixit Christus. De secũdo, Luc. 6. Dimittite, & dimittemini &c. De tertio, Iob 5. Virum iniustũ interficit iracundia, & furiosi solent se occidere. de his Augustinus: Qui per corpus suum mittit gladium vt lædat tunicam alterius, talis primo deberet vindicare

care

care in seipso quia se occidit.

Item talis { Iudicium extremum præuenit, Aures Dei sibi claudit, Infirmum se esse ostendit. }

¶De primo Apostolus 1. Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare. talis vult esse actor & iudex in eadē causa. Aug. Dicit malus, Domine occide malum. Respondet tibi Deus, Quem vestrū? imò sic orando facis te iudicē, & Deum vis esse tortorē, quod est officium diaboli. De secundo, Eccl. 28. Homo homini reseruat irā, & à Deo quærit medelā. Itē Luc. 7. Duo debitores erant cuidā fœneratori &c. Tertium patet, quia ira tremere facit hominē, sicut febris mouēs hominē decies in die. Vnde talibus infirmis potius est miserandum, quàm irascendū. Vnde vngendi sunt consolationibus, & non mortui lacerandi, sicut domus.

Item iracundus { Seipsum perdit, Stultum se ostendit, Bonum sibi malum facit. }

¶De primo, Luc. 21. In patientia vestra pos. &c. Prou. 16. Melior est patiēs viro forti. Ibidē: Melior est patiens expugnatore vrbiū. Sancti tēporalē pœnā lucrū putāt, quia per hāc æternā euadere nō ignorāt. Secundū patet, Qui aufert tibi palliū bonæ famæ, da tunicam innocentiæ. Tertium patet, quia talis auro tribulationis obruitur, & fornace tribulationis annihilatur.

Per guerras { Fraternitas violatur, Maius periculū non prçcauetur, Regnum animæ desolatur. }

¶Primū patet, qa sumus omnes fratres, & Deus pater noster est. De secūdo, nota ꝙ minores guerræ sedeāt propter maiores quæ imminēt, scilicet propter mundū, carnem, & diabolum. De tertio, Matt. 12. Omne regnū in se diuisum desolabitur.

Item

Beatitudo amittitur,
Ité per has { Peccatum incurritur,
Diabolus in extremis imitatur.

¶De primo, Matt. 5. Beati pacifici. De secundo, nota quòd ex talibus sequuntur rapinę & incendia. Innocẽtes opprimuntur & pauperes. De tertio, Prouer. 7. Semper iurgia quærit malus, angelus autẽ crudelis mittetur contra eum.

Spirituisancto cõtrariatur,
Peccatũ incendiæ { Diabolo assimilatur,
Stultum monstratur.

Primum patet: quia puræ malitiæ est, nec quicquam excusationis habebũt in iudicio: cùm enim Dominus improperabit in iudicio quibusdam, Hospes fui, & collegistis me: tunc istis dicet, qui non solũ non collegerũt eum, sed & expulerũt. Secundum patet, quia diabolus nunc incẽdit per concupiscẽtiam, & in inferno per pœnã. Tertiũ patet, quia seipsum incẽdit. tenetur enim ad restitutionem. Item parat sibi ignem æternum.

Filium Dei occidit,
Homicida { Gladio peribit,
Angelo contumeliam facit.

¶De primo, Matthæi 23. Vnus est pater vester, Deus. De secundo, Matt. 26. Omnis qui accipit gladium, gladio peribit. illo inquam gladio, de quo Apoc. 1. Et gladius ex vtraque parte acutus exibat. Tertium patet, quia occidit eum cui angelus est ad custodiam deputatus.

Ad Deum clamat,
Item homicidiũ { Diabolo se assimilat,
Christum inhonorat.

¶De primo, Gen. 4. Ecce vox sanguinis &c. De secũdo, Io. 8. Ille homicida erat. Tertiũ patet ex eo, ꝙ naturam quam Christus assumpsit iugulat, & imaginem ad quam homo factus est, dissipat.

Remed

Remedia irae sunt, { Silentij obseruatio, / Mollis responsio, / Dominicae passionis recordatio.

¶De primo, Prouerb. 26. Cùm defecerint ligna, ignis extinguet. Nota q ex collisione duorũ lapidũ elicit ignis: sic ex amaris verbis duorũ ira. De secũdo, Prou. 15. Respõsio mollis frangit irã. Eiusdẽ 26. Quasi qui canẽ auribus apprehẽdit, sic &c. Ro. 12. Si esurierit inimicus tuus, ciba illũ. De tertio, Gregor. Si passio Domini ducitur ad memoriam. Vnde respicientes serpentẽ aeneum.

Inuidus { Per lumen excaecatur, / De vita moritur, / Diabolo assimilatur.

¶Primũ patet, quia ad bona proximi torquetur: vnde cõparatur noctuae quae lumẽ diei nõ potest sustinere. Secundũ patet: quia sicut omnia mũda mũdis: sic omnia istis nociua, sicut febricitãti boni cibi sunt cõtrarij. De tertio, Sap. 2. Inuidia diaboli intrauit mors. nimis esset inuidus qui vellet erui oculum vt alij sic fieret: sic facit diabolus. & isti per hoc quòd alijs inuident, sibi magis nocent. Vnde nota exemplum de inuido & auaro. Sicut ergo dicit Dominus Io. 13. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis: sic potest diabolus dicere de inuido.

Item inuidia { Proximum occidit, / De vuis spinas colligit, / Sensus corrumpit.

¶De primo, Gen. 27. Fera pessima deuorauit filiũ meũ. haec etiã occidit Abel, & Ioseph vẽdidit, nec Domino Iesu Christo pepercit. vnde Mar. 15. Sciens q per inuidiã tradidissent eũ. De secũdo, Sen. Vtinã inuidi omniũ oculos & aures haberẽt, vt de omniũ profectibus torquerẽtur. Tertiũ patet, qa amara dulcia facit, & econuerso. Esa. 5.

Vae

Væ qui dicitis bonum malum.

Itē contrariatur { Spiritui ſancto, Tollit bona proximi, Mortem gerit perfidi.

¶Primū patet, q̄a diuinitas oīa bona cōicat, & bonū hominis ſibi placet, mala verò diſplicēt. De ſecūdo, Hugo de ſancto Victore, Superbia aufert mihi Deū, inuidia proximū, ira meipſum. Aug. Quicquid in alio diligo, meū facio, bonū vel malū. Tertiū patet, quia facit vt canis mordēs à tergo cū cauda blāditur in facie: & ſicut fur q̄ ſubtrahit occultè, & ſicut pfidus homo q̄ lędit aliū, qui nō cōtradicit ei prius, & talis magis nocet. Gregor. Iacula quæ præuidentur minus feriunt.

Superbia { Diabolo aſsimilatur, Gloriam Dei vſurpat, Perfectos impugnat.

¶De primo, Ioan. 41. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Vnde eſt ſignum per quod diabolus ſuos cognoſcit, ſicut Chriſtus ſuos per charitatē. De ſecundo, Eſa. 42. Gloriā meā alteri non dabo. De tertio, Auguſt. Superbia etiā bonis operibus inſidiatur vt pereant: vnde eſt quaſi turris Babel, ad cœlū, id eſt cœleſtes viros pertingens, inexpugnabilis vt caſtrum in alto ſitum.

Item ſuperbia { Deo odibilis, Proximo deteſtabilis, Sibi damnabilis.

¶De primo, Eccl. 25. Tres ſpecies odiuit anima mea &c. Pauper ſuperbus eſt homo reſpectu angeli. Secundū patet, quia ſubueniendū eſſet pauperibus de talibus quibus mulieres ornatæ ſunt quaſi laqueus, & rete, & hamus, & gladius, & ſagitta diaboli. De tertio, Apoc. 18. Quantū glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentū. Itē amittit quod expendit in huiuſmodi.

Item

Digitized by Google

Item superbia { Bona expellit præsentia, Excludit absentia, Falsificat omnia.

¶ De primo, Greg. Superbia virtutes destruit. De secũdo, 2. Reg. 1. Mõtes Gelboe, nec &c. De tertio, Eccl. 13. Qui tangit picẽ, inquinabitur ab ea. est autẽ superbia quasi cuprũ diaboli, quo falsificatur moneta Christi. August. Superbia etiam bonis operibus insidiatur, vt pereant.

Item superbia { Auxilium Dei subtrahit, Alia vitia parit, Hominem deijcit.

¶ De primo, Hugo de sancto Victore, Superbia aufert mihi Deum. De secundo, Eccl. 10. Initium omnis peccati est superbia, scilicet hæresis, cõtentionis, rapinæ &c. vnde non venit sola, sed cum exercitu quasi regina vitiorum. De tertio, exemplum in Lucifero & Adam. Luc. 14. Qui se exaltat, humiliabitur. Scandẽtes libẽter cadũt: & qui se eleuant, sub ostio humili lædunt caput.

Item superbia { Memoriam hominis annihilat, A Deo elongat, Deum impugnat.

¶ De primo, Eccl. 10. Memoriã superborũ. Psal. Vt perdat de terra memoriã eorũ. De secũdo, nota ꝙ elongatio à Deo est dissimilitudo. Christus autem fugit ne fieret rex. De tertio, nota quòd quando alia cauentur, tunc istam præcipuè excercent homines: scilicet sacro loco, & sacro tẽpore.

Item superbia { Hominem confundit, Apostatam facit, Ordinem Dei peruertit.

¶ De primo, Esa. 3. Erit pro zona &c. De secundo, Eccl. 10. Initiũ superbiæ hominis, apostatare à Deo. quia votũ istud transgreditur, Abrenũtio satanæ. De tertio, Eccl. 3. Est tẽpus flẽdi, & tem-

pus ridendi. Præterea isti ancillã ornãt, dominã nudant: præterea mulieres cõtra naturæ ordinẽ cornua sibi faciũt & caudas. In Vitiſpatrũ, quomodo diabolus equitauit super cauda talis.

Item superbia { Hominem decipit, Scandala tendit, Sulcitiam facit.

¶ De primo, Matth. 23. sepulchra dealbata. De secundo, nota mulieres videntes hoc, inuident, & quærunt similia, & matribus suis sunt molestæ, vt vestiantur permittẽtes eos fieri vsurarios. Psal. Iuxta iter scandalum posuerunt mihi. Tertium patet, quia magna pro paruis vendunt, scilicet laude. Item stultus esset qui iudicaret equũ suum ornatum felle. Item tales plus laborant vt oculos hominum reficiant, quàm suum ventrem.

Item superbia { Inflat, Captiuat, Damnat.

¶ De primo, Sap. 4. Dirumpet illos inflatos. Nota, inflati non possunt currere: ita nec isti ad regnum cœlorum. De secũdo, nota quòd aues cum magnis pedibus capiuntur de facili cum laqueis. Item isti capillos nutriunt, & vestes multiplicant vt teneri possint à diabolo.

Item isti offendunt { Deum, Sanctos, Angelos.

¶ Primum patet, quia templum Dei incendunt: id est, corda intuentium. Psal. Incenderunt igne sanctuarium tuum. Item vexillum inimici sui: id est diaboli, ponunt in castro suo: & deponitur signum Christi, id est crucis. Secundum patet, quia in festis sanctorum se ornant. Esaiæ 3. In die illa auferet &c. Tertium patet, quia clientulos angelorum mortificant.

Sup

Digitized by Google

Superbia vestium reprehenditur { Pretiositate, Mollitie, Superfluitate.

¶ De primo, Luc. 16. Induebatur purpura & bysso. Contra secundũ, est cõsideratio vestiũ infernalium. Esa. 14. Subter te sternetur tinea. De tertio, Iac. 5. Vestimẽta vestra à tineis comesta sunt. vnde particę clamare possunt in die iudicij quia nimis onerabantur. Nota quòd pellis catti comburitur, ne aliquis furetur. propter pulchritudinem ergo prædicantur vestes.

Itẽ vestis reprehenditur ex { Colore, Forma, Ostensione.

¶ De primo, Esa. 13. Facies combustæ vultus eorum. Eiusdem 3. Erit pro zona funiculus &c. De secundo, Gen. 3. Fecit eis tunicas pelliceas. nota quòd artifex dolet cuius forma alteratur: sic Dominus indignari potest nobis. Contra tertium, quia in Christo apparuit humanitas, latuit quod nobilius fuit, scilicet diuinitas. Nota quòd circulus est signum venditionis vini, & frondes in capite signum venditionis equi.

Hypocrita { Homines decipit, Duplicitate viuit, Diabolum se facit.

¶ De primo, nota quòd assimilatur vulpi, & falsæ monetæ, & simulacro in horto. De secundo, Deut. 22. Non indueris veste &c. talis comparatur simiæ quę imitatur actus humanos, non tamẽ est homo. De tertio, 2. Corint. 11. Angelus satanæ transfigurat se in angelum lucis. vnde est quasi dæmonium meridianum.

Item hypocrisis { Animam deturpat, Spiritumsanctum fugat, Conspectu Dei se priuat.

Digitized by Google

¶Propter primũ comparetur sepulchro dealbato. & mirum est, quia omnia sua sunt mũda, ipse autem turpis. Tales lauant de foris quod calic. &c. De secundo, Sap. 1. Spiritussanctus disciplinę effugiet fictum. De tertio, Iob 13. Non veniet in conspectu eius omnis hypocrita.

Item hypocrita { A Deo maledicetur, / In iudicio confundetur, / Martyr diaboli efficitur.

¶De primo, Matt. 23. Væ vobis hypocritæ. Nota de secundo, quòd accidet ei sicut coruo qui accommodauit pennas ab omnibus auibus: quibus ablatis, confusus stetit. De tertio, nota quòd isti portant crucem sicut Simon Cyreneus. vnde propter te mor. tota die.

Item { Virtutes in se corrumpit, / In infernum se demergit, / Lupum se constituit.

¶De primo, Luc. 12. Attendite à fermẽto Pharis. Isti sunt quasi arbores cum folijs sine fructu. De secũdo, Apoc. 6. Ioãnes vidit equũ pallidũ, & infernus sequebatur eũ, & qui sedebat super eũ, nomen illi mors. Sic isti sunt equus pallidus ꝑ sanctitatẽ quam prætendunt. Matt. 6. Exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. & mors, id est, diabolus equitat eos, infernus autem sequitur: id est, æterna damnatio. De tertio, Matt. 7. Veniunt in vestimẽtis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: quia hypocritæ spoliant homines.

Mala locutio { Angelos fugat, / Pixidem Christi deturpat, / A gratia cor euacuat.

¶De primo, exemplũ in Vitispatrum, de porcis qui venerũt &c. Secundũ patet, cùm enim homo communicat os suum, quasi pixis Christi est. De tert

tertio, Eccl. 20. Gratiæ stultorum effundentur.

Item mala locutio { Nocet loquenti, Nocet audienti, Et illi de quo fit sermo.

¶Primū patet, quia talis aperit inimicis suis portas castri sui. Iere. 9. Intrauit mors per fenestras. De secundo, Iac. 3. Lingua inquietum malum est. Propter tertium comparatur gladio & sagittæ, quia nocet à remotis. Psal. Acuerūt linguas suas sicut serpentes.

Item { Vagum reddit, In iudicio confundit, In inferno punit.

¶De primo, exemplum in equo sine freno, & naui sine gubernaculo, & momento in statera quod inclinatur vbi maius est pondus: sic qui de terra est, de terra loquitur. De secundo Matt. 12. De omni verbo otioso &c. ergo & de nociuo. De tertio, Luc. 16. Mitte Lazarū vt intingat &c. Apocal. 16. Commanducauerūt linguas suas præ dolore. Propter hæc omnia tribus annis quidam portauit lapidem in ore, ne verbis excederet. Nota etiam exemplum de duabus mulieribus in Vitispatrum, quæ disponebant non loqui secularia.

BLASPHEMIA { Essentialiter damnat, Subito mortificat, Insanum demonstrat.

¶De primo, Matth. 12. Spiritus blasphemiæ non remittetur. De secundo, patet, quia sæpe videtur quòd vel exilit oculus, vel in lingua punitur. Exemplum de illo qui voluit sagittare Deum, & sagitta rediijt cruentata. Tertiū patet, quia canis non mordet dominum suum nisi sit rabidus.

Item talis { Iudæos superat. Deum sine causa inhonorat, Mala pro bonis donat.

Digitized by Google

¶ Primum patet: quia Iudæi blasphemãt tantum mortalem & ignorãter, iste immortalem & scienter. Item peior est bufone & serpente, quia omnis creatura Deum laudat suo modo, iste autẽ vituperat. De secundo, Iere. 2. Quid inuenerũt in me patres vestri? Item Micheę 6. Popule meus, quid feci tibi &c. vnde homo facit Deo quod non faceret gartioni. De tertio, Psal. Retribuebant mihi mala pro bonis.

Item talis { In statuam salis se conuertit, Ordinem diuinum peruertit, De alieno se intromittit.

¶ De primo, in Vitispatrum, Qui querulosus est, monachus non est. quasi dicat, idolum est, siue statua, & simulacrũ. Secundum patet, quia plus ponderat pabulum quàm pacem: mirum esset si mortuus loqueretur vel iumentum. Ipsi autem tales sunt. Psalm. Viuentum factus sum. Sed isti assueti monstris, vt Balaam, nõ curant. De tertio, Bern. Qui curam vestri semel nobis commisisti &c.

MVRMVRATORES in claustro { Fel in escã Dei ponunt, Vacuos gratia se ostendunt, De alieno se itromittũt.

¶ De primo, Psal. Dederũt in escã meã fel. Secundum patet: quia crepant ad ignem tribulationis, sicut vasa vacua. Itẽ vt currus nõ vnctus murmurant. Eccl. 33. Præcordia fatui quasi rota carri. de hoc potest dici, Ecce homo plenus querela, falsus Dei cultor. De tertio, Bern. Dominus docet animas in hoc mũdo perdere, hypocritas saluare, cuius consilio acquiesces cuius vis esse discipulus. Idem, Puta te quæso esse monachũ, non medicũ.

PERIVRVS homo { Manum diabolo porrigit, Sigillum Domini corrumpit, Peiorem diabolo se ostendit.

Prim

Digitized by Google

¶Primum patet, quia manũ contra Deum extendit. vnde quãdo talis se benedicit, hoc manu diaboli facit. Secundum patet, quia scripturam sanctam vel reliquias ducit in testimonium de falso. Vnde excõmunicatus est, sicut qui bullam Domini Papæ falsificat. Tertiũ patet similiter: quia licet diabolus sit mendax & pater eius, non tamen periurus est.

MENDAX { Deum contemnit, / Proximum fallit, / Seipsum lædit.

¶Primum patet, quia veritatem necat, Deus autem est veritas. Secundum patet, quia est velut denarius falsus: maximè enim fallit in mercationibus. vnde Cain legitur primus mendax, qui interpretatur maledictionẽ passus. De tertio, Act. 5. de Anania &c. Sapient. 1. Os quod mentitur occidit animam.

Item { Diabolo assimilatur, / Filius diaboli ostenditur, / In lingua punietur.

¶De primo, Ioan. 8. Mendax est, & pater eius. Gen. 3. Nequaquam moriemini &c. De secundo, Ioan. 8. Vos ex patre diabolo estis. De tertio. Sapiẽt. 11. Per quæ quis peccat, per hęc & punietur.

BILINGVIS est { Deo odiosus, / Sibi damnosus, / Proximo monstruosus.

¶De primo, Prouer. 8. Os bilingue detestor &c. quia tales sunt apostoli diaboli. loquuntur enim varijs linguis. De secundo, Eccles. 28. Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacẽ habentes. Iste est similis serpenti qui tortuosum habet incessum, quia modo mouetur huc amicabiliter loquendo, modò illuc detrahendo vel deridendo. Tertium patet, quia duplicem videtur ha-

Digitized by Google

bere linguam. vnde exemplum in Auiano, de illo qui propter duplicē flatū expulsus est. Gen. 27. Vox quidem vox Iacob. vnde versus, Si Deus elinguem faceret quemcunq; bilinguem, Vnaquaq; die multi fierent Zachariæ.

SEMINATOR discordiæ est { Odibilis Deo, Similis diabolo, Damnandus in iudicio.

¶De primo, Prouerb. 6. Septimū detestatur anima eius &c. Et est ratio: quia ipse pro concordia voluit mori, & videtur peccatum in Spiritumsanctum. De secundo, Ioan. 10. Lupus rapit, & dispergit oues. De tertio, Apostolus Gal. 6. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet.

DERISOR { Deo exprobrat. Se damnat, Proximum irritat.

¶De primo, Prouerb. 14. Qui deridet pauperem, exprobrat &c. Hi sunt vulpeculæ quæ demoliuntur vineas, id est bonos: imò quasi bufones non sustinent odorem florentis vineæ. De secundo, Mat. 5. Qui dixerit fratri suo, fatue. De tertio, Exod. 22. Si egressus ignis inuenerit spicas &c. Et pōst: Reddet damnum qui ignem succenderit. sed iste cor proximi incendit. Isti etiam quasi noctuæ lucem odiunt: & vt Pharao, & Herodes paruulos, id est nouiter conuersos occidunt.

MALEDICVS { Regnum cœlorum amittit, Seipsum interficit, Vacuum gratia se ostendit.

¶De primo, 1. ad Corin. 6. Neq; maledicti regnū Dei possidebunt. De secundo, Prouerb. 26. Qui voluit lapidem, reuertetur ad eum. Augustinus: Dicit malus, Domine, occide me. Vilis esset sagitta quæ emissa perimeret sagittantem. Tertium patet; quia quod est in vase, de vase egreditur: vnd

vnde ſicut facit, ſic ſiet ei in iudicio. Geneſ. 27. Qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus. ¶ Detractionis tria diſtinguũtur genera ſuper illud Pſal. Detrahentem ſecretò proximo ſuo.

Gaudent { Malum de aliquo dicere, Audita mala cum augmento referre, Detractiones libenter audire.

¶ De primo, Leuit. 19. Non maledices ſurdo. Talis eſt vt canis rabibus mordens retro. Eccleſ. 19. Sicut ſagitta in femore canis. De ſecundo, Leuitici 19. Carnem cum ſanguine nõ comedetis. De tertio, dicit Bern. Neſcio vtrum maius peccatum ſit, detrahere vel detrahentem audire.

Item detractor crudelis eſt { Sibi, Deo, Proximo.

¶ Primum patet, quia os inquinat. Pſalm. Sepulchrum patẽs eſt guttur eorum. vnde comparatur porco qui roſtrum ponit in ſtercore, & ciconiæ quæ venenoſis animalibus paſcitur. Secundum patet, quia bonos qui Dei ſunt, malos eſſe dicũt: vnde peiores ſunt inferno qui tantum malos deuorat. De tertio, Eccleſ. 10. Si mordeat ſerpens in ſilen. &c. in ſexta feria comedũt carnes, imò vno morſello hominem deuorant, dicentes: Ille nullus eſt.

Item detractor { A Domino maledicitur, Furi comparatur, Stultus oſtenditur.

¶ De primo, Gen. 4. Maledictus Cain. talis vrſo comparatur, Daniel. 7. qui habebat tres ordines dentium: quia iſte ſibi nocet, & auditori, & ei cui detrahit. De ſecũdo, Ambro. Tolerabiliores ſunt qui veſtes diripiunt, quàm qui famam noſtram lacerant: imò quaſi lupi qui oues errantes inuadunt, quæ potius eſſent reducendæ. De tertio,

Digitized by Google

Matthæi 7. Eijce primum trabem de oculo tuo. Item nota quòd vnius hominis testimonium, vel vilis non est accipiendum. Senec. Non refert de his garsionibus aut superioribus, quia non minus à superiori quàm ab inferiori ferent.

Adulator { Deum gloria sua priuat,
Proximum in peccato ligat,
Contra se maledictionē congregat.

¶ De primo, Apostolus 1. ad Timot. 1. Soli Deo honor, & gloria. Secundum patet: quia est quasi cementum quo peccator linitur vt fortior sit in malo. Esa. 3. Popule meus qui te beatum &c. De tertio, Esaiæ 5. Væ qui dicunt bonum malum, & malum bonum. Ex isto patet, quòd sunt incantatores diaboli: quia dicunt bonum malum, & econuerso. Sed nota quòd qui laudem non habet, laudare non potest.

Item talis { Nutritor diaboli dicitur,
Sacerdos eiusdem ostenditur,
Proditor esse probatur.

¶ De primo, Prouerb. 1. Fili, si te lactauerint peccato. &c. De secundo, Greg. Tunc mortuus mortuum sepelit, cùm peccator peccatorem aggere adulationis premit. Inungitur etiam oleo in extremis. Psal. Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. De tertio, Lucæ 22. Osculo filium hominis tradis? Prouerb. 27. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula.

PER iactantiā homo { Proprios filios occidit,
Gratiam Dei effundit,
Idolum seipsum facit.

¶ Primum patet: quia bona opera sunt filij Dei quæ per iactantiam amittimus. De secundo, Ecclesiast. 20. Gratiæ stultorum effundentur. istis contingit sicut gallinæ quæ cùm facit ouum cantat, & sic amittit. Tertium patet: quia seipsum

colit

Digitized by Google

colit per iactantiam. Nota quòd duo sunt in bono opere, gratia videlicet & vtilitas. Vnū Deus sibi tenuit, & aliud nobis dedit. Si ergo Deum fraudamus in parte sua, ipse fraudabit nos in parte nostra.

MVLTILOQVIVM { Iustificationem impedit, Peccatum inducit, In iudicio punit. }

¶De primo, Iob 11. Nunquid verbosus iustificabitur? quia vbi multum est de palea, parum est de grano. De secundo, Ecclesiast. 10. In multiloquio peccatum non deerit. De tertio, Matth. 12. De omni verbo otioso &c. propter ista, equo est frenum iungendum, & vineæ sepes.

Item multiloquium { Pacem dissipat, Hominem præcipitat, Diabolo viam parat. }

¶De primo, Prouerb. 26. Qui imponit stulto silentium, iras mitigat. Vnde gladius acutus in vagina seruandus est. Psal. Lingua eorum gla. acu. & fera crudelis incarceranda est. Iac. 3. Linguam nullus hominum domare potest. Secūdum patet, quia fouea cauēda est in qua sæpe cadens collum fregit. De tertio. Iob 30. Quasi rupto muro &c.

FRACTIO silentij { Contēplationē impedit, Furem facit, Tempus amittit. }

¶De primo, Thren. 3. Sedebit solitarius, & tacebit & leua. Nota foramina obstruenda sunt, ne virtus vini euaporet. Secundum patet, quia lingua religiosi prælato est tradita: vnde si loquatur sine licentia, violator templi videtur, vel fur. Nota si brutum animal loquatur, mirum videtur. Psalm. Vt iumentum factus sum. De tertio, Greg. Licet fabulari, aiunt, donec hora pertrāseat, quam sibi

ad

Digitized by Google

ad pœnitentiam agendam, ad obtinendam veniam, ad quærendam gratiam, ad promerendam gloriam miseratio conditoris indulserat. Nota quòd lingua religiosi est calamus Spiritussancti, quo nõ debemus inutiliter vti. Psal. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.

SINGVLARITAS { Deo priuat, Mentem sordidat, Animam mortificat.

¶De primo, Thren. 1. Quomodo sedet sola ciuitas. De secũdo, Bern. Vbi angulus, ibi sordes. De tertio, Aug. Vbi singularitas, ibi angulus.

Item { Lucem fugat, Maledictionem ostendit, Exemplum bonorum destruit.

¶De primo, Ioan. 3. Qui male agit, odit lucem. Num. 11. Extrema castrorum consumpsit ignis. talis comparatur vespertilioni. De secundo, Ecclesiast. 3. Vae soli. e conuerso, Ecce quàm bonum & quàm iucundum &c. Bernard. Arbitror quòd tu qui in congregatione eis &c. De tertio, Apostolus 1. ad Corinth. 9. Omnibus omnia factus sum &c.

Suspicio { Iudicium contra se prouocat, Officium diuinum vsurpat, Plus alios, quàm se, curat.

¶De primo, Matt. 7. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Secundum patet: quòd solus Deus nouit intentionem hominis. De tertio, Bernard. Integritatis tuæ &c. talis alienum hortum colit, suum relinquit.

Item { Spirituisancto detrahit, Tempus iudicij præuenit, Stultum se ostendit.

¶De primo, Ambrosius: Nescit tarda molimina Spiritussancti gratia. Actuum 2. Factus est repente

te

Digitized by Google

te de cœl. sonus. Gregorius: Qui videtur male facere, subitò potest bonus esse. De secundo, Apostolus 1. ad Corint. 4. Nolite ante tempus iudicare. Tertium patet: quia stultus est qui trabem habens in oculo &c. Item qui glutiens camelum &c.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google